ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
1
JEUDI
1er JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C.C.P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.478

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.478

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Տարի մը եւս թաւալեցաւ՝ անհունին մէջ միանալու այն միլիոնաւոր, թերեւս միլիառաւոր տարիներուն, որոնք անընդհատ իրարու յաջորդած են տիեզերքի ստեղծագործութենէն ի վեր:

Տիեզե՛րք եւ ստեղծագործութի՛ւն:

Ո՞վ կրցած է համրել այն անթիւ, անհամար աստղերը, որոնք մութ ու պայծառ գիշերներուն կը պլպլան մեր գլխուն վերեւ, եւ դեռ անոնք որ հեռու են մեր տեսողութենէն եւ անհունին մէջ կը թաւալին անվերջատակ ժամանակներէ ի վեր: Ու կը կազմեն այն ամբողջութիւնը, զոր «տիեզերք» կը կոչենք:

Ո՞վ կրցած է լուծել գաղտնիքը ստեղծագործութեան:

Անզօր բացատրելու խորհուրդը տիեզերքի, կենդանական ու բուսական աշխարհի ստեղծագործութեան, վերարտադրութեան եւ յաւերժացման, մարդիկ անտեսանելի, անիմանալի եւ ամենազօր «արարիչ»ի մը վերագրած են այդ բոլորը:

«Արարիչ»ը իբրեւ աստուած պաշտած են ու կը շարունակեն պաշտել տարբեր ժամանակներու, զանազան տարբեր ձեւերու տակ, համաձայն իւրաքանչիւր երկրի, ազգի կամ ցեղի ստեղծած կրօնքին:

«Արարիչ»ը ո՛չ սկիզբ ունի եւ ոչ վախճան, ինչպէս «ժամանակ»ը: Տարիներու, օրերու եւ ժամերու ստորաբաժանումները հնարած են մարդիկ արուեստական ձեւով՝ մեր մոլորակին հիմ բռնելով, կարգ ու կանոն մտցնելու համար իրենց առօրեայ կեանքին մէջ:

Ամէն նոր տարի հանգրուան մըն է խորհրդածութեան եւ ինքնամփոփումի: Առիթ՝ անցեալը քննելու, ներկան կազմակերպելու եւ ապագայի ծրագիրներ որոճալու:

×

Տարի մը եւս ապրեցանք հայրենիքէն հեռու, հայրենիքի կարօտով տոչորուն:

Քանի կ'երկարին տարագրութեան տարիները, այնքան կը մարին հայրենադարձի յոյսերը:

Եւ սակայն սփիւռքի Հայութիւնը կը ջանայ աւելի քան երբեք անաղարտ պահել իր հայկական դիմագիծը:

Իր մտահոգութեան գլխաւոր առարկան է նոր սերունդը, ազգին ապագայ յոյսը: Համրանքին փրկութիւնը օրակարգի միայն, հրատապ հարց է: Դժուարին, անհուն զոհողութեանց ու ճիգի կարօտ, բայց ո՛չ ապարդիւն հարց: Ազգին համար շահ է ինչ որ կարելի կ'ըլլայ փրկել:

Յուսադրիչ ու քաջալերական երեւոյթ է ա՛յն, որ օտար աստղերու տակ ծնած, սնած եւ ուսած հայ երկսեռ երիտասարդներ զարթօնքի շրջան մը կ'ապրին: Կարեւոր թիւ մը կը կազմեն անոնք, որ կը փորձեն սորվիլ մայրենի լեզուն, թրծուիլ հայկականութեան հետ, իւրացնել Հայութեան ազգային – քաղաքական պահանջները: Մէկ խօսքով զգալ Հայ ծնած ըլլալու հպարտութիւնը:

Մեծ Եղեռնի վաթսունամեակը առիթ ընծայեց ապացոյցը տալու այդ ձգտումին սփիւռքի բոլոր շրջաններուն մէջ: Նոր Սերունդը տէր կը կանգնի Հայ Դատին: Համերաշխ մթնոլորտի մէջ: Կ'ուզէ շարունակել երէցներու գործը:

Նոր Տարւոյ սեմին մեր ջերագոյն մաղթանքն է, որ սփիւռքի Հայութիւնը վառ ու կենդանի պահէ ազգային ոգին՝ աչքերն ուղղած դէպի մայր հայրենիք:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆԻ քաղաքացիական կռիւներու հաշուեկշիռը, ըստ ապահովութեան սպասարկութեանց 10 հազար մեռեալ է (ըստ Պէյրութէն եկած Հայերու հայ զոհերու թիւը շուրջ 400 է) եւ կրկինը՝ վիրաւոր: Կռիւները վերսկսած են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Թղթատարը բազմաթիւ յաւելումներ պիտի կրէ Յունուարէն սկսեալ: Նախ հեռաձայնը, որ իբրեւ հիմնական սակ, 0,35էն կ'անցնի 0,39ի: փնէօմաթիքը 7 ֆրանքէն կ'անցնի 8,40ի, հեռագրային սպասարկութիւնը 10 առ հարիւր յաւելում կը կրէ: Արտասահմանի նամակներուն համար, սակը չի փոխուիր մինչեւ 100 կրամ կշռող նամակները բայց կը փոխուի անկէ անդին:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ հրդեհներ ծագեցան առջի օր, որոնք մեծ վնասներ պատճառեցին: Ազսարայի մէջ ուր հրդեհ ծագած էր Դեկտ. 25ին, Դեկտ. 27ին դեռ կարելի չէր եղած մարել: Ասոր կողքին ալ այլ հրդեհներ ծագած են Դեկտ. 26ին Սուլթան Համամ Եչիլտիրէք, Գասըմ փաշա, Պէյազիտ եւ այլուր, հրոյ ճարակ ընելով բազմաթիւ խանութներ, առեւտրական հաստատութիւններ, դրամատուն թէ բընակարան: Վնասը տասը միլիոն կը հաշուուի: Սուլթան Ահմէտի մէջ, հրոյ ճարակ եղած են Կիւրին Խան, Գաթըրճըօղլու, Սօքուլլու, Պահթիար, Տիրի, Գանտերոս խաները: Կը կարծուի որ այս հրդեհները խափանարարական արարքներ են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Համայնավար կուսակցութիւնը 93.873 նոր անդամ արձանագրած է 1975ին, ինչ որ լաւագոյն արդիւնքն է 1946էն ի վեր:

ԱԼԺԵՐԻԱ ազատ արձակեց այն հինգ ահաբեկիչները որոնք կատարած էին Վիէննայի ահաբեկչական արարքը, պատանդ բռնելով քարիւղ արտածող երկիրներու նախարարները:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ արտաքին քաղաքային պարտքերը շուրջ 7 միլիառ տոլարի կը հասնին: Այս գումարին մէջ չեն Եգիպտոսի զինուորական պարտքերը, գլխաւորաբար Խորհ. Միութեան:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սահմանափակ սակը (փլաֆոն) 3160 ֆրանքի կը բարձրանայ ամսական, Յունուար 1էն սկսեալ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ելմտական նախարարը գոհ է որ չահած է իր գրաւը եւ 1975ին գիները 9,9 % յաւելում կրած են միայն, այսինքն 10 առ հարիւրը չեն անցած: Ամէնէն քիչ յաւելում կրած երկիրն է՝ Գերմանիա (5,5 %) եւ ամէնէն շատը՝ Անգլիա 25 առ հարիւրով:

ՊՈՒՄԵՏԻԷՆ–ՔԱՏԱՖԻ կատարեալ համաձայնութեան եկած են Հասանի դէմ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ բնակչութիւնը վերջին հինգ տարիներուն շուրջ 3 միլիոնի յաւելում արձանագրած է, հասնելով 52 միլիոն 658.253ի, ըստ Պաշտօնաթերթին տըւած լուրին: Անիկա արդիւնքն է մարդահամարի մը կատարուած Փետր. 20էն Մարտ 21:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ. 23)

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆ (*)

Մօտ մէկ ամիս տեւած երեւանեան մըրցաշարքը, որուն մասնակցեցան ճատրակի խորհրդային վարպետներ, վերջ գտաւ Տիգրան Պետրոսեանի յաղթանակով: Չորրորդ անգամ ըլլալով Խորհ. Միութեան ախոյեան հռչակուեցաւ:

Ճատրակի մրցաշարքին մէջ Պետրոսեան տասը կէտ շահեցաւ հետեւեալ կերպով՝ 15 խաղերէն վեցը շահեցաւ, ութ խաղ աւարտեց հաւասար արդիւնքով եւ միայն մէկին մէջ պարտութեան դառնութիւնը ճաշակեց:

Մրցաշարքը մեծ հետաքրքրութիւն ըստեղծեց: «Ես համոզուած եմ, ըսաւ ան, որ մարտական ոգու ներկայութեան պատճառը այն մեծ հետաքրքրութիւնն էր, շախմատասէրներու այն մեծ էնտուզիազմը, որ մենք տեսանք խաղի ժամանակ: Առանց չափազանցութեան կարող եմ ասել, որ այսպիսի հանդիսական եւ նրա կողմից տրուած արձագանգ ես տեսել եմ թերեւս միայն Պուէնոս – Այրեսում՝ Ֆիշերի հետ մրցամարտի ժամանակ»:

Մինչեւ վերջին՝ 15րդ խաղը դեռ յայտնի չէր, թէ ո՛վ ախոյեան պիտի դառնայ: Երբ Պետրոսեան վերջին խաղին կարճ ժամանակի մէջ հաւասար արդիւնք ձեռք ձգեց Ալբուրտի հետ եւ տասը կէտ շահեցաւ, արդէն ախոյեան դարձած էր: Սակայն կային երեք յետաձգուած խաղեր, որոնց յաղթելու պարագային ախոյեանին կը հասնէին եւ իրենք ալ ոսկէ շքանշաններ կ'ապահովէին երեւանցի Ռաֆայէլ Վահանեան, Մոսկուացի Բորիս Գուլկօ եւ աշխարհի նախկին ախոյեան Միխայիլ Տալ (Ռիկա): Սակայն ասոնցմէ ոչ մէկը շահեցաւ յետաձգուած խաղը եւ լվովցի Օլեգ Ռոմանիշի հետ 9,5ական կէտ ապահովելով գոհացան արծաթէ շըքանշաններով:

× Դեկտ. 22ին Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ տեղի ունեցաւ ճատրակի Խորհ. Միութեան 43րդ ախոյենութեան մրցաշարքին փակումը:

Խորհ. Միութեան ճատրակի դաշնակցութեան Նախագահը՝ Եուրի Աբերբախ ոսկի շքանշանը յանձնեց Տիգրան Պետրոսեանի, արծաթէ շքանշաններ ալ՝ Ռ. Վահանեանի, Մ. Տալի, Օ. Ռոմանիշինի եւ Վ. Գուլկոյի:

(*) «Ինթերնեշընըլ Հէրըլտ Թրիպիւն» օրաթերթէն քաղելով լուրը հաղորդած էինք Դեկտ. 24ի մեր թիւով: Այժմ՝ կարգ մը մանրամասնութիւններ:

- 1976 -

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ
ՆՈՐ ՏԱՐԻ

«ՅԱՌԱՋ»

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՕՐԵՐ ԿԸ ՄԱՂԹԷ
ԻՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ
ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ

Infinito

———o———

Երկինքէն եւտք՝ միայն երկինք,
Ու ճամբէն եւտք՝ դարձեա՛լ ճամբայ.
Կրնաս թռչիլ, կրնաս քալել, սակայն
չկայ անկում եւ ոչ ճամբաբաժան.
Սկիզբ չկայ՝ յաւիտեանին որ հաւատամ.
զի թէ թռչիս, թէ կորսուիս՝ կրնաս
հասնիլ հոն ուր էիր,
զի չկայ ժամ ու չափանիշ,
արարչական զի ոչ մէկ ձեռք դեռ չէ
կրցած
տարանջատել իրն ու հոգին.
ո՛չ մերժում, ո՛չ քաշողութիւն,
ո՛չ կեանք, ո՛չ մահ, այլ աւելի՛ն.
վերջինը միշտ առաջինն է վերածուած
եւ անհունէն ստեղծուած հուն.
ո՛չ հրաժեշտ եւ ո՛չ ողջոյն. —
այլ թէ թռչիս, եթէ քալես միայն
հունէն կ'երթաս անհուն,
ուր ամէն ինչ ոչինչ է ցարդ
աներեւոյթ եւ անպատրաստ,
ուր արեւը լոյս է միայն
ոչ թէ կշիռ ու կերպարանք
սահմանափակ,
ոչ թէ երանգ, այլ՝ ամանակ,
մշտանորոգ այլ կշռութիւն ու սրտի
զարկ.
սիրտը լաւ լաւագոյնն է վերածած,
եւ սէրերուն կարգը ջնջած:

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Ե. ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Բարգէն Գավէզեան	2.000
Տոքթ. եւ տոքթորուհի Բոպէռ Գավէզեան	3.000
Նուպար Նիկողոսեան	500
Յարութիւն Պասմաճեան	500
Վ. Մոսկոֆեան	250
Մարանկոզեան ընտանիք	250
Տէր եւ Տիկին Հրայր Ճանկէօզեան	200
Յովհ. Եկէնեան	150
Հ. Գրիգորեան (Նիէվր)	100
Գր. Հատըմեան	100
Սահակ Կէնճեան	100
Տոքթ. Քլօտ Ադամեան (նախկին աշակերտ)	100
Ժաք Տէյիրմէնճեան	100
Տէր եւ Տիկին Արամ Պետրոսեան	50
Ստեփան Պառաւեան	20
Այրի մը	10
Գումար	7.430
Նախորդ գումար	45.000
Ընդհ. գումար	52.430

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ առթիւ «Յառաջ» վաղը (Յունուար 2) լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ Յունուար 3:

ԵԿԱՒ...

Երազը բաժինն է մարդկային կեանքին: Ուրախութեան տենչը՝ տիրական մղումներէն մէկը հոգիին: Յոյսը՝ անմերժելի ապաստան մեր էութեան:

Մեծով – պզտիկով՝ ամբողջ աշխարհ կ'երազէ, կ'ուրախանայ եւ կը յուսայ այս գիշեր, գիտակցելով հանդերձ թէ վաղուան հաշւոյն ինքզինք կը խաբէ:

Զի՞ բաւեր տեսնել անցնող տարուան բոլոր ըղձանքներուն եւ սպասումներուն մոխրակոյտը, որպէսզի կարենանք քիչ մը աւելի իրատես ըլլալ՝ նոր ցնորքներու չյանձնուելու համար:

Բաւական չէ՞ ապրուած կեանքի փորձառութիւնը, որպէսզի մօտաւորապէս գիտնանք թէ ապրուելիքը ի՛նչ կրնայ ըլլալ:

Մտքով կ'անդրադառնանք բոլորս ալ թէ ինքնախաբութեան պահ մըն է այս միջնաբարը՝ Գացողին եւ Եկողին միջեւ. սակայն որքան ալ առողջ նկատենք մեր դատումը, ներքին զօրեղ ձայն մը մեզի կ'ըսէ թէ Կաղանդը իր խորհուրդով պիտի լուայ մեր հոգին այս գիշեր՝ հոն կուտակուած դառնութիւնները սրբելու, խոցերը բուժելու եւ մեր էութիւնը նոր տարուան լոյսերուն ու բարիքներուն բանալու համար...

Ամէնէն սկեպտիկ, ամէնէն դաժան ու ինքնասէր, ամէնէն գործնապաշտ եւ իրապաշտ մարդն իսկ այդ ձայնին անձնատուր ըլլալու մանկութիւնը կ'ապրի. ամէնէն ագահ ու եսասէր անձն իսկ սիրելու եւ տալու կարօտանքով մը կը տաքնայ Տօնածառին տակ: Կ'անդրադառնայ, բնազդաբար կը զգայ թէ կեանքը ունայն հարստութեան մը կը վերածուի՝ երբ զայն չես կրնար լեցնել տառապողներու, զրկուածներու եւ դժբախտներու պարգեւուած երանութեամբ:

Կաղանդը կուգայ մեզմէ պակսող ամէն բանի հետ, — մեր կեանքէն զեղչուած տարուան, մեր սրտէն ու հոգիէն փրցթած ազնիւ բաներուն, մեզմէ ուրիշներուն փոխանցուած բարոյական ու նիւթեղէն արժէքներուն հետ. բերկրանքի'ն հետ՝ որ կը ծնի ուրիշներու ժպիտէն, կը հասուննայ ուրիշներու երջանկութեամբ, կը ծորի մարդկայնութեան տիեզերական գաղափարէն:

Ճիշդ է որ առօրեայ մեր կեանքին մէջ մենք այս բառերու իմաստը չենք գիտեր առհասարակ: Քանի՞ հոգի գիտեն, օրինակ, որ Աստուած իրմէ մասնիկ մը դրած է մեզմէ ամէն մէկուն մէջ՝ չարը թէ բարին տաքցնող արեւուն ու անձրեւին պէս, թէ դրած է մեր մէջ անհատ մարդն ու ազգերը բարձրագոյն զգացումներով խմորող, ձուլող ու համադրող անանձնականութեան մասնիկ մը՝ որուն հերոս ու մարտիրոս առաքեալը եղաւ Նազովրեցի վարդապետը, Բեթղեհէմի մսուրէն մինչեւ Գողգոթայի բարձունքը...

Գիտեն թերեւս «աղքատնե՛րը» միայն, — անոնք՝ որոնց համար ըսուեցաւ թէ «հարուստ պիտի ըլլան հոգիով»:

Սակայն Կաղանդը միակ այն օրն է, երբ մարդիկ, իրենց կամքէն ալ անկախ, հաւանաբար իրենց կամքի'ն հակառակ, տարբեր պիտի ըլլան տարուան բոլո՛ր օրերէն...

×

Քիչ ետք, դէթ վայրկեանի մը համար, պիտի թօթափեն անոնք իրենց առաջին մեղքը. ե՛սը: Ա՛յն, որ սողալու ճակատագրին հասցուց զիրենք, եւ, ամօթահար, կռնակ տալու Աստուծոյ անբաւ քաղցրութեան:

Պիտի դադրին անձ մը ըլլալէ, եւ Հինին ու Նորին սահմանին վրայ՝ աղջամղջային մթութեան մէջ՝ պիտի խոստովանին իրենց բոլոր փոքրոգութիւնները, պզտիկ ու մեծ մեղքերը, ընկրկումներն ու մոռացումները. պիտի անդրադառնան թէ ժառանգորդներն են սերունդներու՝ որոնք տառապանքի երկունքով ծնան մեզ, որպէսզի չարքաշ ու հպարտ ապրինք, մինչ մենք՝ ցաւէ ու զրկանքէ սարսափող վատերու նման, փարթամութեան ցանկութեամբ կը տոչորուինք:

Պիտի գիտակցին թէ խորթացած եւ օտար ինքնութիւն մը հագցուցած են իրենց ճղճիմ եսերուն, մինչ արեան եւ ճակատագրի ճամբով պէտք է ըլլային ուղեւորները իրենց հայրերու ճանապարհին՝ հաւատքի ու գաղափարի, կարելի բոլոր զոհաբերութեանց գնով:

Պիտի զգան թէ գիտութիւնը, հարստութիւնը, ազատութիւնը եւ հաճոյքը խեղդամահ կը դարձնեն մեզ տարուէ տարի, թէ մեր երդիքներուն վրայ մոնչելէ դադրած է քամին՝ սակայն ամրան սիւքը թաղած է մեզ թմրութեան եւ քունի մէջ: Ձենք սարսռար ցուրտէն՝ սակայն կը մսին մեր սիրտերը: Դող չունինք, ջերմ չունինք, վէրք չունինք՝ սակայն մահը դարանակալ կը սպառնայ մեզի, մեզ խեղդելու համար մեր ամէնէն անոյշ մրափին մէջ իսկ:

Եւ վերջապէս, պիտի կառչին Յոյսին: Երազին:

Իրենց հասուն տարիքին եւ ալեւոյթին մէջ՝ մանկութեան ծարաւ մը պիտի այրէ իրենց շրթունքները:

Իրենց կամքէն անկախ՝ պիտի հաւատան ամէնէն աւելի իրենց Հայութեա՛ն. իրենց կամքին իսկ դէմ՝ պիտի ուզեն փարիլ Աստուծոյ: Իրենց գիտութեան եւ ուժին հակառակ՝ պիտի տկարանան Կաղանդի խորհուրդին առջեւ:

Բոլէն զիրենք պիտի առնէ իր թեւերուն մէջ եւ պատրանքը պիտի ունենան մանկացած ըլլալու: Պիտի չարունակեն հաւատալ որ Եկողը փնտռել պիտի չտայ իրենց՝ Գացողը...

×

Վա՞ղը:

Վաղը պիտի վերադառնանք դարձեալ խորհուրդէ պարպուած մեր հեւքին, մաշումին, առօրեայ բեմադրութիւններուն: Պիտի կծկուին հոգիները, պիտի մեծնան դարձեալ յաւակնութիւնները, մեծամոլութիւնները, եսե՛րը: Մեզմէ ամէնէն բախտաւորները պիտի ըլլան անոնք՝ որ Նոր Տարիէն շունչ մը պիտի կարենան պահել իրենց մէջ. պիտի գիտակցին թէ սիրտ մը ունին, թէ կեանքի տիրական ուժերն են չահը, կեղծիքը, ցա՛ւը, եւ իրենք կոչումը ունին պայքարելու այդ բռնատէրներուն դէմ. թէ եսասիրութիւնը աղբիւրն է Չարիքի եւ իրենց պարտականութիւնն է կռուիլ անոր դէմ, ներողամիտ եւ անվհատ ոգիով. տմարդութեան դէմ՝ մարդկայնութեամբ. ատելութեան դէմ՝ սիրով. աղմուկին դէմ՝ լռութեամբ. այլամերժութեան դէմ՝ այլասիրութեամբ:

Հայո՛ւն Կաղանդը...:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ԿԱՂԱՆԴԸ ԵՒ ՎՐԻՊԱԾ ԳՆԴԱԿԸ...

Այս երկրորդ անգամն է որ ան յամրաքայլ կ'ընթանայ նեղ փողոցներով ու անորոշ տուայտումներով կը յառաջանայ դէպի իր կիսականգուն խրճիթը, ձեռնունայն վերադառնալով Թաղային ոստիկանատունէն, ուր գացեր էր լուր մը առնելու իր զաւկին մասին, որ օր մը առաջ, առաւօտուն տունէն դուրս ելեր էր ու ալ չէր վերադարձեր:

Մօտակայ թաղերէն մէկուն մէջ ապրող ծանօթ կին մը՝ Տիկին Ֆաթիմէ, հեռախօսով յայտներ էր Տիկին Մարիին, որ կը կարծէ տեսած ըլլալ Տիկին Ժաքլինի տղան ժամը 10ի ատենները, երբ ան, ուրիշ քանի մը անձերու հետ, հետեւեր էր երկու զինեալ անհատներու եւ որոնք կորսուեր էին անծանօթ փողոցի մը մէջ: Տիկին Ժաքլինի համար հարցը պարզ էր: Անպայման մահմետական քաղաքագործի անդամներն էին անոնք, որոնք տարեր էին իր 18ամեայ տղան ու հաւանաբար, ինքնութեան թուղթը քննելէ ետք՝ սպաննած...

×

Ժոզէֆ՝ 18ամեայ երիտասարդ մը, անցեալ ուսումնական տարեշրջանի աւարտին, երկրին մէջ տիրող քաղաքական ծանր պայմաններու եւ անոնց յաջորդող քաղաքացիական կռիւներու պատճառով չէր կրցած մասնակցիլ պաքալորէայի քննութեան, ուրիշ հազարաւոր աշակերտներուն պէս: Իրեն ըսուած էր, որ ընթացիկ ուսումնական տարեշրջանի սկիզբը, կարելիութիւնը պիտի ունենար անցընելու յիշեալ քննութիւնները: Մամուլին մէջ լոյս տեսած յայտարարութիւնները՝ դպրոցներու վերաբացման եւ արձանագրութիւններու սկիզբին մասին, Ժոզէֆին վստահութիւն ներշնչեր էին իրեն հաղորդուած լուրին վաւերականութեան մասին: Հետեւաբար, այդ առաւօտ, տունէն դուրս ելեր էր երթալու համար Հիւսէյնի տունը եւ պատրաստուելու միասնաբար՝ պաքալորէայի քննութիւններուն: Ժոզէֆ եւ Հիւսէյն մանկութեան ընկերներ էին: Անոնք դասարանակից էին նախակրթարանի երկրորդ դասարանէն ի վեր ու տարիներուն հետ իրենց մտերմութիւնը հասած էր եղբայրութեան: Տասը տարիներու իրենց եղբայրական կեանքին ընթացքին ո՛չ մէկ անգամ պատահած էր որ անոնք վէճ կամ տարակուսութիւն ունենային կրօնական հարցերու շուրջ: Իսկ քաղաքականութի՞ւնը: Այդ արդէն զիրենք չէր հետաքրքրեր: Յաճախ ունեցեր էին նաեւ մտքերու փոխանակութիւններ, մասնաւորաբար վերջին երկու տարիներու ընթացքին, ինքնութեան թուղթերուն մէջ արձանագրուած «ո՞ր կրօնքի պատկանող» կէտին մասին, գտնելով զայն ծիծաղելի եւ աւելորդ: Իրենց համար կարեւորը այն էր, որ նո՛յն հայրենիքի զաւակներ են, որ իւրաքանչիւր անհատ ազատ է ունենալու իր կրօնքը կամ քաղաքական համոզումը:

×

Այդ առաւօտ, Ժոզէֆ կանուխէն գացեր էր Հիւսէյնի տունը, քննութեան պատրաստուելու համար: Այսպիսի աշխատանքներ յաճախ ըրած էին անոնք տարիներու ընթացքին: Եւ այդ առթիւ, սովորութիւն դարձեր էր, որ միասին ալ ճաշէին: Եւ այս՝ փոխադարձաբար: Այդ առաւօտ, Հիւսէյն անակնկալ մը վերապահել ուզեր էր իր մտերիմ ընկերոջ՝ Ժոզէֆին համար եւ կանուխէն ելեր գացեր էր իրենց տունէն երկու թաղ այն կողմ գտնուող անուշավաճառի մը խանութէն գնելու քիլօ մը թերթանուշ, զոր շատ կը սիրէր Ժոզէֆ:

Տիկին Ժաքլին տեղեակ էր իր զաւկին Հիւսէյնի տունը երթալէն, բայց ո՛չ ինք հեռախօս ունէր եւ ոչ ալ Հիւսէյնի ծնողքը, որպէսզի կապուէր անոնց հետ եւ ստանար զաւկին մասին լուր մը: Չէր ալ համարձակեր երթալու Հիւսէյնի տունը, հարցնելու համար թէ արդեօ՞ք իր զաւակը հոն է: Այս տառապալից հոգեվիճակի մէջ էր ան, երբ դուռը կը զարնուի: Տիկին Մարին էր:

— Հիւսէյնի մայրը հեռախօսով կը հարցնէ, թէ արդեօք իր տղան ձեր տո՞ւնն է, — կ'ըսէ շփոթահար Տիկին Մարի:

— Ի՞նչ կ'ըսես, ուրեմն Հիւսէ՞յնն ալ...

Ու Տիկին Ժաքլին կը դառնայ գերին աներեւութային մտքերու: Ժոզէֆ գնաց

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՏՕՐՈՍԷՆ ԱՆԴԻՆ

Ա. ԵԼՔԸ ԴԷՊԻ ԿԻՐՃԸ

Անհատականութիւն եւ երջանկութիւն. — Առաջին տեսիլներ, — Գզըլ-Եօգուշէն ակնարկ դէպի ետ, — Նախաւարց ճախահարք, — Հեղեղատը, — Կայք մը կրնայ ժամավաճառութիւն չըլլալ, — Լեռնային բաները կը սկսին, — Կիրճը կը տեսնուի, — Իրիկունն ի Մօպսուկրին:

Թէ՛պէտ այդ մարդկայնացումն՝ աստուածաբանութիւն ըսուած ազնուութեան մը շնորհիւ չարաչար պեղջկացած խեղաթիւրած ըլլայ զԱստուած: Բայց անո՛նց համար որ իրենց հո՛գիով մանաւանդ, իրենց խիղճով, իրենց ներքին արդարութեամբ էր որ կը պաշտպանէին ամենարդար Ճշմարտութեան, եւ ո՛չ իրենց աստուածաբանութեամբ, որպէս՛ երկնային հրապոյր մը կը բխէր, անսպառ, այս մեծաշուք լեռնայնութենէն որ միահեծան Սկզբանց շունչին տակ, իր ծննդեան ու ամբարձման խայտանքը դեռ կը պահէր անթառամ:

Անտարակոյս Լամբրոնացին, որ այնքան յաճախ կ'առանձնանար յԱստուած վերանալու, յԱստուած սահմանազերծ – ուելու համար, լերանց այս մաքուր ամեհութենէն կը զգածուէր ու կը հրաւիրուէր. թէեւ մեծանուն երիտասարդին բանաստեղծական խանդը չըլլար այնքան բեղուն որքան եղած էր Շնորհալւոյնը, կամ իր քերթողական արուեստը Կլայեցւոյն արուեստին չափ ընդել եղած չըլլար: Իր խորհրդազգած, իր հրեշտակային ու վերագոյն հոգւոյն համար ի՞նչ պէտք կար արդէն շնորհալեան գրական զբօսանքներով պարապելու. մէ՛կը որ բանն ու յոյզը կը դնէր ուղղակի ի սպաս իր հոգւոյն. մէկը՝ որ Սաքիամունիին պէս իշխանորդի՝ եւ անոր պէս փառատեաց՝ մարդոց գթալու համար միայն կը թուէր իջած ըլլալ Լամբրոնի ու Սկեւռայ մենութենէն, որ կ'ապրէր զՔրիստոս, ու իր անձին մէջ մարմնացուցած էր Անոր գութը: Ինքն էր, Ներսէս Լամբրոնացին, որ կուլար՝ ի տես ողմաթաւալ գինովի մը, Տարսոն, իր թեմին մէջ, խղճահարելով որ իրեն առաջնորդութեան, իր առաքելութեան յանձնուած մոլորեալները չէր կրցեր ուղղութեան բերել: Ի՛նչ սուրբ միամտութիւն: Կոստանդնուպոլսոյ արքունեաց արուեստակեալ գիտականք ունենալու էին բաւական պատճառներ՝ կիլիկեցի հայ Եկեղեցականին ոսկեղենիկ հմտութեան, այնքան ազուոր լծորդուած այնչափ խոնարհամտութեան, այնչափ անփառունակ գերագանցութեան վրայ հիանալու, երբ Տարսոնի երիտասարդ Արքեպիսկոպոսը, Անաւարզի տիրոջ՝ Պարոն Հալկամի եւ ուրիշ պարոններու ընկերակցութեամբ ղրկուած էր Բիւզանդիոն, Լեւոն Մեծի ընծաներն ու բարեկամութեան հաւաստիքը տանելու Ալեքսիսի, որ Ռուբինեանց առաջին թագաւորին արքայական թագ էր ղրկեր:

Մինչ մթնոլորտին լուսափայլ սառուերին մէջ չէ՞ր շնչեր այն ժամուն՝ քիչ մը Լամբրոնացւոյն ամենաքաղցր սրբութենէն, որ իր վերացմանց ա՛յս երեկոյեան պահուն, դորովագին ու հիացական կ'ելլէր մարդոց եւ էակներուն եւ ամենայնի Հօրւոյն:

Կը գտնուէինք այնպիսի տեղ մը ուրմէ շատ հեռու ալ ըլլալու չէին իր ծննդավայրն ու բնակավայրը: Մեր ձախ կողմն էին այն բարձրութիւնները որոնցմէ անդին պէտք էր որ գտնուէին Սկեւռայ վանքը՝ Ներսէս Լամբրոնացւոյն, Սկեւռացի Գրիգորի եւ այլոց անուններով շքաւորուած, եւ Լամբրո՛նը, այո: Առանց սակայն Ներսէսի անուան՝ այս բառն անտարակոյս այնքան քաղցր պիտի չհնչէր. վասնզի մարդատէր եկեղեցականին հայրը, Օշին, տէր Լամբրոնի, ատելի եղած էր Ռուբինեան իշխանութեան որ իր բոլոր ուժերուն պէտք ունէր միշտ. ատելի՝ որովհետեւ ուրիշ մէկ քանի հայ իշխաններու հետ օժանդակեր էր Յունաց՝ երբ դիւցազնական Թորոս (Բ.) Մախի տէր կը դառնար վերջնապէս, եւ ուրիշ անգամ մը համաձայնելով Թուրքաց հետ՝ չէր խղճացեր Ատանայէն հինգ հարիւր հայ կոյսեր անոնց գերի վարելու չափ ապգառաւ ըլլալ:

Մեծին Լեւոնի պիտի վիճակէր, ճարտարութեամբ եւ առանց գոյն արիւնհեղութեան՝ գրաւել այն գոռոզ դղեակն, ու հզօր մականի մը ներքեւ՝ իբրեւ մոգական ճպոտի մը շնորհիւ դադրեցնել այն երկարատեւ վէճը որ կը տիրէր ընդմէջ Ռուբինեանց իշխանութեան եւ Օշինեաններուն:

Ո՛րքան կ'ուզէի տեսնել, Նէմրունէն անցնելով, աւանին վերեւ դեռ կանգուն այն բերդը, աւելի՛ անառիկ եւ անտարակոյս աւելի վիթխարի՝ քան այն կողմանց պատկանած Պապեռոնը հիմա հետախաղաղ, ու Դեղնքարի դղեակը, բոլորովին անյայտ, որու նկատմամբ սակայն՝ հոնկէ մնացած եւ ի Տարսոն հայ եկեղեցին պահուած սեւ մարմար մը կ'ըսէ.

... Սուրբ եւ հզօր արքայն Աւշին (*)
Տէ. թագ'որ Հայոց զարմին,
Կանգնեաց զամրոցս այս ահագին,
Նորոգեաց որք աստ ապաստանին...:

ԻՆՏՐԱ

(Շար. – 10)

(*) Անշուշտ չի շփոթուիր Ներսէսի հօրը՝ Օշին իշխանին հետ:

Հիւսէյնի տունը եւ չվերադարձաւ: Հիւսէյնը ո՞ւր է: Ան ո՞ւր գնաց: Արդեօք միասի՞ն տեղ մը գացին: Այս միտքը թէեւ քիչ մը մխիթարութիւն բերաւ Տիկին Ժաքլինին, բայց առեղծուածը մնաց ինչպէս որ էր: Անմիջապէս դուրս թռաւ տունէն ու գնաց դարձեալ ոստիկանատուն հաղորդելու համար նորութիւնը: Ոստիկանատունը, ըստ երեւոյթին, աւելի «կարեւոր» գործերով զբաղած ըլլալով, նորութիւն մը չբերաւ իր նախկին դիրքէն ետք եւ գոհացաւ ըսելով, որ Տիկին, չենք կրնար առայժմ բան մը ընել մինչեւ որ չհանդարտի խառնակ վիճակը, որմէ ետք միայն կրնանք հետապնդել ու թերեւս գտնել ձեր զաւկին հետքը, սակայն այժմէն իսկ պէտք է ըսել որ շատ յոյս պէտք չէ ունենալ դրական արդիւնքի մը հասնելու տեսակէտէն...

Ապահովութեան յոյս ներշնչող այս մարդերու ցոյց տուած անյուսութենէն ետք Տիկին Ժաքլինին կը մնար սուգ մտնել: Արցունքները կը յորդէին, բայց մօր սրտին մէջ միշտ կը մնար յոյսի նշոյլ մը իր զաւակը գտնելու: Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս կրնար ըլլալ, որ Ժոզէֆ երթար իր ընկերոջ Հիւսէյնի տունը եւ չվերադառնար, երբ Հիւսէյն ի՛նքն ալ, անհետացեր էր նոյն առաւօտեան: Տիկին Ժաքլինի դատողութենէն վեր էր այս ամէնը..

×

Անցեր էին աւելի քան երկու ամիսներ, որոնք ո՛չ միայն քայքայեր էին Տիկին Ժաքլինի Ջղային դրութիւնը, այլեւ հիծեր էին անոր Ֆիզիքականը: Ո՛չ մէկ լուր իր մէկ հատիկէն, զոր, հօր վաղահաս մահէն ետք, այնքա՜ն նեղութիւններով խնամած, սնած ու պահած էր եւ որ Հոկտեմբերի առտու մը տունէն դուրս ելեր էր իր ընկերոջ տունը երթալու եւ պաքալորէայի քննութիւնները պատրաստելու համար:

Դեկտեմբերի աճրեւոտ առաւօտ մը, Տիկին Ժաքլինի տան դրան առջեւ կը կենայ կառք մը: Տիկին Ժաքլին կը վազէ դէպի պատուհանը: Ոստիկանութեան կառքն էր: Դուռը կը բանայ: Ոստիկան մը գունատ, մօր կը յանձնէ դրամապանակ մը, որուն մէջ մնացեր էին Տիկին Ժաքլինի լուսանկարն ու Ժոզէֆի եգիպտաբնակ ընկերոջմէն ստացած վերջին նամակին պահարանը...

×

Այսօր, երբ աշխարհի չորս ծագերուն, ամէն տան ու ամէն խրճիթի մէջ ցնծութեամբ կը դիմաւորուի Կաղանդը՝ յառաջիկայ վառ ու ցնծալի օրերու ակընկալութիւններով, հոն՝ Լիբանանի Թաղամասի մը փողոցներուն մէջ կը թափառի խելագար կին մը, մայր մը, որուն մէկ հատիկ զաւակը՝ 18ամեայ Ժոզէֆը, զոհ գացած է վրիպած գնդակի մը...:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Տարուան ըմբռնումը թէեւ ծնունդ առած է հին Եգիպտոսի մէջ (կապուած էր Նեղոսի յորդումին հետ), սակայն, զանազան ժողովուրդներ տարբեր օրերու յիշատակած են նոր տարին: Այսպէս, օրինակ, պատմական Հայաստանի մէջ տարուան առաջին ամիսը եղած է Օգոստոսը եւ կոչուած է Նաւասարդ: Օգոստոսը հայկական բարձրաւանդակին ամէնէն պտղաբեր ամիսն է:

Այդ տօնին մեր նախնիքները աղաւնիներ կը թռցնէին, իրարու վրայ ջուր կը թափէին եւ վարդերով կը զարդարուէին: Տօնակատարութեան ատեն կը ներկայացուէին ժողովրդական թատերախաղեր, տեղի կ'ունենային մարմնամարզի մրցումներ, ձիարշաւներ:

Պարսիկները նոր տարուան օրը ընտրած էին գարնան առաջին օրը եւ զայն անուանած էին «Վարդի եւ գինիի օր»:

Ֆրանսայի մէջ մինչեւ 1556 նոր տարին կը զուգադիպէր Զատկի տօնին, իսկ Անգլիոյ մէջ մինչեւ 1752՝ Մարտի վերջերը: Անցեալին Ռուսիոյ մէջ նոր տարին Սեպտեմբեր մէկն էր, իբրեւ բերքահաւաքի ամիս:

ԺԶ. դարու վերջերը որոշուեցաւ նոր տարուան սկիզբը համարել Յունուար մէկը: Ասիկա որոշուեցաւ 1582ին, երբ Յուլեան օրացոյցը բարեփոխուեցաւ:

Հետաքրքրական է Յունուար ամսուան անունին պատմութիւնը: Եթէ Յունուարը տարուան սկիզբն է, միւս կողմէ ալ տարուան կէսն է: Արեւը համեմատաբար շուտ կը սկսի բարձրանալ եւ սփռել իր շողերը ամէնուր: Յունուարը այդպէս կոչուած է ի պատիւ հռոմէական Եանուս չաստուծոյ: Սակայն մեզի անցած է յունարէնէն, որոշ փոփոխումի ենթարկուելով եւ դառնալով Յունուար: Ըստ աւանդութեան, Հռոմէացիները երկար ժամանակ վիճած են, թէ տարուան առաջին ամիսը ո՛ր մէկը նկատեն, Յունուա՞րը (Եանուսի անունով), թէ Մա՞րտը (պատերազմի չաստուած Մարսի անունով): Մեծամասնութիւնը ուզած է, որ Յունուարը ըլլայ, որպէսզի ամբողջ տարին խաղաղ անցնի: Եանուս Հռոմէացիներուն համար պահապանն էր տան դրան եւ քաղաքի դարպասներուն: Հարուստ Հռոմայեցիները անոր կիսանդրիով կը զարդարէին իրենց տան մուտքը եւ քաղաքին դարպասները:

Եանուս պատկերացուած էր երկու դէմքով: Մէկ դէմքով կը նայէր առաջ, իսկ միւսով՝ ետ: Ասիկա կը խորհրդանշէր անցեալն ու ապագան: Մէկ ձեռքին ունէր բանալի, իսկ միւսով՝ գաւազան, այսինքն՝ իշխանութեան խորհրդանշանը: Այսպէս հին տարին իր իշխանութիւնը կը յանձնէր նորին:

Երբ ընդունուեցաւ միջազգային օրացոյցը եւ Յունուարն ալ համարուեցաւ տարուան առաջին ամիսը, Եանուսի նուիրուած տօնակատարութիւնը ձուլուեցաւ նոր տարուան տօնին հետ:

Կ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Թող Նոր Տարուան եւ բոլոր գալիք տարիներու ընթացքին մեր մաղթանքն ըլլայ միշտ «Առաւօտ Լուսոյ», բայց երբեք «Աշխարհ Ամենայն»:

Երէկ՝ օրուան պահանջն էր երգելով մեռնիլ:

Այսօր՝ ապրիլ երգելով: Աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան երգի մը վերածելով մեր կեանքը:

Հայրենիքի կարօտն անգամ պէտք է պրկէ մեր ջիղերը, լաւագոյնս կազմակերպելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարը, ցամաքէ ցամաք:

Լոյս, լո՛յս, մեր բոլոր ընդունակութեանց յարաճուն եւ ներդաշնակ զարգացումով:

Յարատեւ ճիգ ու պրպտում՝ մեր անցած ճամբաներուն վրայ: Ինչպէս երէկ՝ դժոխային պայմաններու տակ:

Մշուշը ուշ-կանուխ պիտի փարատի մեր հորիզոնին վրայ, քանի կը մնանք հաւատարիմ՝ մեր ափեւահամ երգերուն:

Տ.

ԱՄԱՆՈՐԸ ՀԻՆ ԱՆՑԵԱԼԻՆ

Տարեմուտի տօնակատարութեան սովորութիւնը մեզի հասած է խոր անցեալէն: Նախնադարեան մարդը, որ տակաւին չէր կրնար բացատրել բնութեան երեւոյթները, համոզուած էր, թէ ի՛նք կախարդութեան ճամբով կը յաջողի ազդել բնութեան աներեւոյթ ուժերուն վրայ, եւ իր փափաքները իրագործել:

Հեթանոսութեան շրջանին Հայերը Ամանորը կը տօնէին Մարտին եւ Օգոստոսին: Գարնանամուտի Ամանորին հովանաւորն էր Արեգ չաստուածը, որու ոսկէ անկողինը, ըստ առասպելին, կը գտնուէր Վանայ ծովակին յատակը:

Մարտ ամսուան, ինչպէս նաեւ իբրեւ աստուած պաշտուած Հայկ Նահապետին աղջկան անունը Արեգ էր: Անունը առնուած էր Արեգակէն, որ պաշտամունքի առարկայ էր: Այս էր պատճառը, որ Ամանորէն ետք, Արեգ (Մարտ) 9ին տեղի կ'ունենայ կրակի ծիսակատարութիւնը: Ասոր հետ կը կապուէր գարնանաբեր աստուծոյ արբանեակը՝ արագիլի տեսքով:

Օգոստոսեան Նաւասարդը աւելի մեծ շուքով կը տօնուէր: Ըստ էութեան ասիկա հողին բարիքը ամբարելու խորհուրդը կը պարզէր: Հանդիսութիւնները կը տեւէին շաբաթ մը. ասիկա հնարաւորութիւն կուտար մարդոց՝ հեռու տեղերէ տօնական մեծ կեդրոնները հաւաքուելու:

Այդ կեդրոններէն նշանաւորը, ինչպէս կը հաղորդէ Խորենացի, Բագաւանն էր, Ախուրեանի աջ ափին: Վաղարշ Թագաւորի կարգադրութեամբ, Բագաւան դարձած էր Նաւասարդեան տօնակատարութեան համահայկական վայրը, ուր կը հաւաքուէին նաեւ օտարներ:

Վանատուր չաստուած, որ Ամանորը հովանաւորողներէն էր, կը նկատուէր միաժամանակ բերքի, յատկապէս այգեգործութեան եւ պտղաբերութեան խնամակալը: Պատմաբաններու կարծիքով, Վանատուր անունը կապ ունի հիւրընկալութեան հետ:

Երկրին բոլոր գաւառներէն հաւաքուող երիտասարդները կը կազմակերպէին ուժի եւ գեղեցկութեան ցուցադրութեան մրցումներ:

Նաւասարդեան տօնակատարութիւնները Յունուար 1ին կը փոխադրուին, երբ քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք կը հռչակուի: Վերջ կը գտնէ բազմաստուածութեան պաշտամունքին հետ կապ ունեցող ամանորեայ ծէսերուն մեծ մասը:

Հայկական պետականութեան կործանումէն ետք կ'արգիլուի այս տօնը, սակայն ժողովուրդը կը պահպանէ սովորութիւնները: Բոլոր համայնքներուն եւ կարգ մը վանքերու մէջ կը շարունակուէին զուարճութիւններն ու խաղերը: Բացի մեծ հանդէսներէ, ժողովուրդը պահպանեց եւ դեռ կը պահէ ամանորեան տօնակատարութեան գեղեցիկ սովորութիւնները՝ ընտանեկան եւ բարեկամական շրջանակներու մէջ: Այսպէս, օրինակ, իրարու այցելել եւ շնորհաւորութիւններ փոխանակել: Անցեալին փեսացուները իրենց մայրերուն հետ կ'այցելէին հարսնցուներուն: Ընդունուած սովորութիւն էր, որ հարսնցուներուն պտուղներ եւ հատիկներ հրամցուէին. ասոր հին իմաստն էր՝ պտղաբերութեան մաղթանքը:

Ամանորին տանտիկինները դուռները կը զարդարէին խաչերով, ծերունիները աշխատանքի գործիքներու ձեւերը կը փորագրէին կամ կը գծէին տան արտաքին պատերուն վրայ: Այգեգործները կացինով կեղծ յարձակում կը գործէին պտուղ չտուող ծառերու եւ խաղողի վազերու վրայ, որպէսզի նոր տարեշրջանին պտղաբերուին: Գիշերը գետին մէջ ցորեն կը լեցնէին, որ երբեմնի անձրեւաբեր չաստուծոյ ընծան կը համարուէր: Կիները կը թխէին «տարի», «միջինք» եւ «կրկենէ» կոչուած ծիսահացը, որուն երեսը կը զարդարէին 12 ամիսները եւ երկնային լուսատուները խորհրդանշող մրգանախշերով: Այս նախշերը կը նմանին այն տոմարացոյց ժայռապատկերներուն, որոնք գտնուած են Գեղամայ լեռներուն վրայ:

Վ. ԲԴՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (56)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

ԺԳ.

Վան, 26 Փետրուար 1911
(Բնին գեղ՝ Քրափոտքինի վանք)

Մեր տղերքը մեկնեցան անասուններով միասին եւ երկու օր ետքը վերադարձան՝ բերելով ընկեր Սարսափունիի համար պէտք եղած ճանապարհածախսի դրամը: Նոքա վաճառումը կատարած էին շատ նպաստաւոր պայմաններով:

Բայց ահա՛ այդ գործողութիւնը մի վվլոց յառաջ բերաւ Վանի յետադիմական շարքերու մէջ: Երեւի մեր բարեպտուղ նախկին վանահայրն ալ՝ յարգել տակէ՝ նպաստած է այդ վվլոցի տարածման: Այդ չէրիաթճիական հոսանքներու պարագլուխները կը դիմեն առաջնորդին եւ մի շարք ստոր ամբաստանութիւններ կ'ընեն մեր մասին, ըսելով թէ մենք կամայական եւ ապօրէն կերպով կը վաճառենք վանքի ինչքերը, թէ մենք վանքը գրաւած ենք մեր շահուն համար, թէ ժողովուրդը հակառակ է այդ գրաւման, թէ մենք իրաւունք չունինք վանքի անունը փոփոխելու, եւայլն, եւայլն: Երբ այդ շշնկոցներու լուրն հասաւ մեր ականջին, բարեբախտաբար ընկեր Սարսափունի ընկած էր ճանապարհ, եթէ ոչ՝ կարող էր նա դառնալ Վան եւ տեղն ու տեղը մի լաւ դաս տալ այդ ստոր արարածներուն:

Բայց եթէ նա մեկնած էր, ես կը մնայի հոն եւ չէի կրնար անտարբեր եւ լուռ մնալ այդ յետին մտքերով եղած զրպարտութիւններուն հանդէպ:

Անմիջապէս մի ընդարձակ պաշտօնական գրութիւն ուղղեցի Առաջնորդին, որու մէջ փաստացի կերպով ցոյց տուի թէ անասուններու վաճառումի հարցը ուղղակի հետեւանքն էր Ընկերական Ժողովի տուած օրինաւոր որոշման որ արձանագրուած է ատենագրութեան մէջ եւ վաւերացուած Ատենապետի եւ Ատենադպիրի ստորագրութիւններով, թէ վանքային մատակարարութիւնը չէր կրնար չյարգել ժողովի տուած որոշումը, թէ անասուններու վաճառումը կատարուած էր կոնտրոլի դրութեամբ եւ արդիւնքը մանրամասն արձանագրուած մեր արխիւներու մէջ, ենթարկուած կոնտրոլի եւ վաւերացուած, թէ այդ վաճառման գործողութեան ամբողջ մանրամասնութիւններն եւ հաշիւները, կոնտրոլային խիստ քննութիւններէ անցնելէ եւ Վասպուրականի հայ ժողովրդի ներկայացուցչին, կուսակցութեան ընդհանուր ներկայացուցչին, պատասխանատու Գանձապետին, Համարակալին, Փիլատոնեսին եւ Վանայ Ենթակոմիտէի լիազոր Քննիչին կողմէ վաւերացուելէ եւ ստորագրուելէ ետքը՝ ղրկուած է Հարաւային Բիւրոյին, որպէսզի պահուի այդ տեղի արխիւներուն մէջ: Հետեւաբար, Առաջնորդը եթէ կը կամենայ ճշմարտութիւնը իմանալ, փոխանակ ստոր զրպարտութիւններու կարեւորութիւն տալու, կարող է ուղղակի դիմել Հարաւային Բիւրոյին եւ խնդրել պէտք եղած բացատրութիւնները:

Իմ այս փաստացի գրութիւնը յառաջ բերաւ ապահովիչ տպաւորութիւն մեր ընկերներու մէջ:

Այժմ ձեռք առինք Վանքի իրեղէններու հարցը: Սկզբունքով մենք արդէն որոշեր ենք թանկագին առարկաները, հին գրչագիր աղօթամատեանները, արծաթեղէն անօթ, սկիհ, խաչ, աշտանակ, կանթեղ, եւայլն, ինչպէս նաեւ շուրջառ, եմիփորոն, խոյր, վարագոյր, գորգ եւայլն, որոնք մի ինչ որ նիւթական արժէք կը ներկայացնեն, փոխադրել մի ապահով տեղ, օրինակ մեր Վանայ կեդրոնատեղին եւ զանոնք դնել ուղղակի մեր կոնտրոլի տակ:

Կոնտրոլի դրութիւնը ապահով եմ որ կը տայ հրաշալի արդիւնք կարճ ժամանակի մէջ: Արդէն սկսած ենք քաղել անոր պտուղները:

(Շար.)

ՓԱՐԻԶ.— Տիկին Սիրան Շահպազ, Պ. Օսկար Լուսինեան, Տէր եւ Տիկին Եդ-ուարդ Պասմաճեան եւ զաւակը՝ Հրաչ, Տէր եւ Տիկին Նեվշեհիր եւ զաւակը (Քանատա), Տէր եւ Տիկին Սիւրիչմեզեան եւ զաւակը (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տէր-Գէորգեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան, խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց թանկագին մօր, մեծ-մօր զարմիկին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲԱՐՍԵՂ ՇԱՀՊԱԶԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 28ին:

Թաղումը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յունուար 2: Հաւաքուիլ ժամը 15ին Քաշանի գերեզմանատան դրան առջեւ:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Լինեը տը Սօ, իջնել՝ Արքէօյլ - Քաշան:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աշխէն Աւետիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մարտիկ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միշէլ եւ զաւակները եւ Պ. Պօղոս Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Քեհեայեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Յունուար 4ին, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր եւ մեծ-հօր՝

ՎԱՐԴԱՆ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

(Մշեցի)

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Անի կոմիտէն իր բոլոր ընկեր - ընկերուհիներու կողմէ խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Հայկ Լուսարեւեանի, ընկեր Աւագ Լուսարեւեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց եղբօր եւ քեռիին՝ Գէորգ Լուսաբեւեանի մահուան առթիւ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Գէորգ Մարանկոզեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ Ս. Ղազարի կը նուիրեն 150 Ֆր. ինչպէս նաեւ 50 Ֆր. իրենց մօրաքրոջ Վերժին Տիւյմէճեանի մահուան քառասունքին (Լիոն) առթիւ, 50 Ֆր. իրենց ազգականին Կարօ Գասպարեանի եւ 50 Ֆր. ալ «Յառաջ»ին:

×

Սուրէն Ֆելլահեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Գապատայեան 250 Ֆր. կը նուիրեն Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 250 Ֆր. «Յառաջ»ին:

×

Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան իրենց ծնողաց անմոռանալի յիշատակին 50ական Ֆր. կը նուիրեն Կարմիր Խաչին եւ Անիէս - Պուա Քոլոմպի Կապ. Խաչին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Նոր տարուան առթիւ «ՅԱՌԱՋ» կը նուիրեն

Տէր եւ Տիկին Փոլէն մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր՝ Եղիշէ Մանուկեանի, Լա Թուռ տը Սալվանի:

×

Սէն Լուէն (Մարսէյլ), Տիկին Զապէլ Յովհաննէսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Թագուհի Գրիգորեանի:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը Յունուար 3, Շաբաթ կէսօրէ յետոյ ժամը 4ին, Միշակոյթի Տան մէջ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ - ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, բաժակ մը թէյի շուրջ, այս Կիրակի Յունուար 4, ժամը 15ին, Գասպար Իփէքեան սրահը: Զեկուցում Պատգ. ժողովի եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի միօրեայ վարժարանին տօնածառը Կիրակի Յունուար 4ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ ժամը 15ին: Ճոխ գեղարուեստական բաժին մը կը ներկայացուի աշակերտութեան կողմէ, ղեկավարութեամբ երէցկին Ս. Նաճարեանի եւ Փրոֆ. Է. Պոլիկեանի:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները, ընկերներն ու համակիրները: Ինչպէս ամէն անգամ, այս տարի եւս Կաղանդ պապան կը ներկայանայ իր նուէրներով:

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
SECTION DES DAMES DE PARIS
CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26
Le Mardi 6 Janvier à 21 h.
Noël Arménien
sous le signe de la tradition familiale
DINER - MUSIQUE
Réservation des places strictement à l'avance. Prière de téléphoner au Centre pour tous renseignements.

Imprimé sur les Presses du JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու՝ ժամը 4ին:

Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 17.30ին

Երեքշաբթի, Յունուար 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8ին: Բազմաձայն պատարագ՝ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի: Պատարագէ ատրին Ջրօրհնէք կը կատարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը տեղեկացնէ մեր ժողովուրդին թէ Ս. Ծնունդը կը տօնակատարուի մայր եկեղեցւոյ մէջ, հետեւեալ ժամանակացոյցով.—

Յունուար 3, Շաբաթ — Ճրագալոյցի արարողութիւն եւ պատարագ:

Յունուար 4 Կիրակի — տօնակատարութիւն Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան: Պատարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Յակոբ եպիսկոպոս Վարդանեան:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 9,45, ընթերցում Հայրապետի Շնորհաւորագիր - պատգամին եւ քարոզ 11, արարողութիւն Ջրօրհնէքի 11,45:

ԼԻՈՆ Ս. ՅԱԿՈԲ

Շաբաթ, Ճրագալոյց, Կիրակի Ծնունդ: Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ 10ին, Ջրօրհնէք 11.30ին:

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 5 Երկուշաբթի, Ճրագալոյց Ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, ընթերցուածք 6ին, պատարագ 7ին:

Յունուար 6 Երեքշաբթի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտ ժամը 8.30ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Յակոբ Եպս. Վարդանեան ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 11.30ին:

Յունուար 11, Կիրակի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9, պատարագ 10: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Յիշատակ մեռելոց: կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Տէր-հայրը կ'այցելէ գերեզման:

Ըստ աւանդական սովորութեան չմոռնալ Ս. Ծնունդի խնդագինը:

ՊՕՄՈՆ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Շաբաթ Յունուար 3, Ճրագալոյց Ծննդեան, սկիզբ ժամերգութեան 15.30, պատարագ 17:

Կիրակի Յունուար 4, Ծնունդ Յիսուսի Քրիստոսի, սկիզբ ժամերգութեան 8,30, հանդիսաւոր պատարագ 10, քարոզ 11, Ջրօրհնէքի արարողութիւն 11,40:

Երկուշաբթի Յունուար 5, Յիշատակ Մեռելոց, սկիզբ ժամերգութեան 9, պատարագ 10, հոգեհանգիստ համայն ննջեցելոց 11,40, գերեզմանօրհնէք 14:

ՄԱՐՍԷՅԼ — ՍԷՆ ԼՈՒ

Շաբաթ, Յունուար 3, երեկոյեան ժամը 17ին գիրքերու ընթերցում եւ ճրագալոյցի պատարագ:

Կիրակի Յունուար 4, Ս. Ծնունդ, սկիզբ ժամերգութեան 9, հանդիսաւոր պատարագ 10, Ջրօրհնէք 11,30:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Շահան Քհնյ. Տէտէեան:

Ծանօթ.— Միշտ հաւատարիմ տարիներու աւանդութեան, դպրաց դասը պիտի շրջի աւետելու համար Քրիստոսի ծնունդը:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 5 Երկուշաբթի, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեան 18.15ին, պատարագ 19ին:

Յունուար 6 Երեքշաբթի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց 9.30ին, պատարագ 10.45ին: Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք կը կատարուի:

Ծանօթ.— Ճրագալոյցի պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին քառաձայն գիւղիս երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պ. Վազգէն Փէշտիմալճեանի:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Յունուար 5 Երկուշաբթի, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 18, պատարագ 18.45:

Յունուար 6 Երեքշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Պատարագ ժամը 10.30ին: Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէք:

Ծանօթ.— Երգեցողութիւնները կը կատարուին Անի երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պր. Հրանդ Աճէմեանի, իսկ Ճրագալոյցի երեկոյեան մեներգները կը կատարէ Սոնիա Նիկողոսեան:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան հովանաւորած հայերէնի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11 Կիրակի օր, կէսօրէն ետքը ժամը 15ին սկսեալ, Օթէլ Սփլանտիտի մասնաւոր մէկ սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Պօղոսեանի:

Դպրոցական այս հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պր. Պօղուկեան եւ իր նուագածուներու խումբը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Odyssée d'un enfant arménien
par KHOREN MARGOSSIAN
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies.
Ainsi qu'à la librairie Samuelian, 51, Rue Mr. le Prince, 75006 Paris et H. Palouyan 9, Rue de Trévise, 75009 Paris.

FNAIM Membre O.R.P.I. Sud
ETUDE RIVE GAUCHE
Administration de biens
Transaction Immobilière
Directeur Jacques TORANIAN
Cartes Professionnelles Too 69 Goo45
122, Boulevard Raspail, 75006 Paris
544-19-46 — 544-11-25
222-70-63 — 548-67-61

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը Ս. Ծնունդի առթիւ կազմակերպած է տօնածառի հանդէս մը Յունուար 3, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին պետական թատրոնը:

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջակայքի Հայութիւնը յարգելու եւ քաջալերելու Դաւիթեան դպրոցի սաները:

Exigez de votre fournisseur habituel les délicieux
halva lokoum tahin
Bongoût
USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
3
SAMEDI
3 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.479

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — No 13.479

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՆՐ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆ

Վերջացող տարին նորին փոխանցեց միջազգային քաղաքական հանգամանք ներկայացնող զանազան բարդ խնդիրներ, որոնք առկախ կը մնան տարիներէ ի վեր, ի զուր սպասելով դրական ու արդար լուծումի:

Աշխարհի անդորր կացութեան գլխաւոր պատասխանատուներէն մէկն է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը (ՄԱԿ), որ իր գոյութեան երեսնամեակը տօնեց 1975ին: Կոչուած հսկելու աշխարհի խաղաղութեան վրայ, արգիլելով միջազգային եւ ազգամիջեան կռիւները, անիկա վերջացող տարուան ընթացքին շարունակեց, ըստ սովորութեան, քուէարկել հոդեչահ բանաձեւեր, առանց որեւէ գործնական ձեռնարկ փորձելու եւ իր կամքը պարտադրելու:

Մերձաւոր Արեւելք պահեց իր խռովայոյզ վիճակը 1975ին եւս: Չլուծուեցաւ Կիպրոսի ցաւոտ հարցը: Թուրքերը շարունակեցին իրենց բռնագրաւման տակ պահել կղզիին 40 առ հարիւր մասը: Իրենց հայրենի դարաւոր բոյներէն հեռացուած 200.000 Յոյներ երկրորդ ձմեռ մը եւս անցուցին վրաններու տակ իբրեւ գաղթական, տաժանելի պայմաններու մէջ, մեծ պետութեանց մեղսակից աչքերուն առջեւ: Ամերիկա, գլխաւոր պատասխանատուն Կիպրոսի ողբերգութեան, պահ մը իբրեւ պատիժ արգիլելէ ետք զէնքի յանձնումը Թուրքիոյ, վերցուց արգելքը, պարզապէս քաջալերելով կղզիի բռնագրաւման յաւերժացումը թրքական բանակին կողմէ:

Անլոյծ մնաց նաեւ արաբ-իսրայէլեան վէճը, որ 1948էն ի վեր այլազան բարդութեանց պատճառ դարձած է արեւելեան կողմն աշխարհի: Սեպտեմբեր 1ին Եգիպտոսի եւ Իսրայէլի միջեւ կնքուած ժամանակի անջատ համաձայնագիրը — առանց Սուրիոյ եւ Յորդանանի հաւանութեան — որոշ փոփոխութիւն մտցուց այդ շրջանին մէջ՝ աշխարհագրապէս: Վերաբացուեցաւ Սուէզի Ջրանցքը, որուն արեւելեան ափերուն մէկ մասին վրայ տեղաւորուեցան Եգիպտացիք, գրաւելով որոշ հողամասեր Սինայի շրջանին մէջ, յոյս ներշնչելով ապագայ աւելի լայն կարգադրութեանց:

Սակայն առկախ ու անլուծելի կը մնայ Պաղեստինի հարցը, որ ատենէ մը ի վեր դադրելով «արաբ գաղթականներու խնդիր» ըլլալէ՝ դարձած է Պաղեստինի անկախ պետութեան հարցը: Մինչ Պաղեստինի Ազատագրութեան Ճակատը կը մերժէ Իսրայէլը ճանչնալ իբրեւ անկախ պետութիւն, Իսրայէլի վարիչները իրենց կարգին կը յամառին Ժընեւի մէջ գումարուելիք ժողովին չմասնակցիլ, կողք կողքի չնստելու համար Պաղեստինցիներուն հետ:

Այս վերջինները մեծ յաջողութիւն մը արձանագրեցին 1975ին, երբ ՄԱԿը միաձայնութեամբ, անշուշտ բացառութեամբ Իսրայէլի, բանաձեւ քուէարկեց անկախ պետութիւն կազմելու իրաւունք ճանչնալով Պաղեստինցիներուն, որոնց պաշտօնական ներկայացուցիչը կը նկատէ Ազատագրական Ճակատի Նախագահ Եասէր Արաֆաթը:

Այս պայմաններուն տակ դժուար է նախատեսել թէ ի՛նչ ելք պիտի ունենայ այս թնճուկը: Կացութեան բանալին Ուաշինկթընի ձեռքն է: Անոր կամքէն կախուած է խաղաղութեան վերահաստատումը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Սաուտի Արաբիոյ Թագաւորը Խալէտ Իպն Ապտիւլ Ազիզ վերջերս Ամման եւ Դամասկոս այցելեց՝ Յորդանանն ու Սուրիան հաշտեցնելու համար Եգիպտոսի հետ, որ անջատ համաձայնագիր ստորագրեր էր Իսրայէլի հետ, Քիսինկէրի օրհնութեամբ: Կ'ուզէ պատերազմիկ երկիրներու միացեալ ճակատ կազմել Յունուար 12էն առաջ, երբ պիտի գումարուի ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը, օրակարգին վրայ ունենալով նաեւ Պաղեստինի անկախ պետութեան հարցը:

Իսրայէլ կը շարունակէ անհաշտ դիրք բռնել, մերժելով հողային զիջումներ ընել Կոլանի բարձունքէն, Կազայէն եւ Այսրյորդանանի որոշ մասերէն:

Անել կացութիւն:

Սակայն վերջացող տարուան ամէնէն սարսռազդեցիկ դէպքն եղաւ Լիբանանի աննախընթաց ողբերգութիւնը, որ իրական աղէտի մը հանգամանքն ստացաւ: Եղբայրասպան կռիւներուն զոհ գացին հազարաւորներ, ընդ որս նաեւ Հայեր: Քարուքանդ եղաւ շքեղ Պէյրութը: Թըշուառութեան մատնուեցան հարիւր հազարաւոր ընտանիքներ:

Վերջին անգամ դարձեալ հրադուլ յայտարարուած է եւ յոյսեր կան, որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի: Յուսա՞նք:

Անստոյգ է ապագան:

Վերջացող տարին ծանր ժառանգութիւն մը կը ձգէ նորին:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

— O —

Թէեւ քաղաքը հանդարտած կը թուի քանի մը օրէ բայց եւ այնպէս ոչինչ կարգադրուած է քաղաքական գետնի վըրայ եւ անելէն դուրս ելլելու յոյս ալ չկայ: Ամանորի օրը, արդէն հրադուլի ձայները վերսկսած էին եւ կրկին հոս ու հոն դիպուածի զոհ՝ մեռեալներ:

Ֆալանժի պարագլուխ՝ Ճեմայէլ յայտարարած է առջի օր թէ որեւէ բարեփոխումի ձեռնարկելէ առաջ, հարկ է նախ կարգն ու կանոնը վերահաստատել: Ճեմայէլ ըսած է նաեւ. «Կը մերժենք բաժանումը բայց արուեստական եւ արտաքին պատճառներով ներկայիս անկարելի համակեցութիւնը եթէ շարունակուի, այն ատեն, բաժանումը կը հաստատուի»:

Այս յայտարարութիւնը եղած է «մարոնի վեհաժողովի» մը ընթացքին, որու մերժած է մասնակցիլ Էտտէ, աւելի չէզոքի կերպով դատապարտելու համար «իսրայէլեան - ամերիկեան դաւ» մը Լիբանանի միասնականութեան դէմ:

Քանի մը տողով

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐ Նոր Տարուան իր մաղթանքներուն միացուց նաեւ Ան-Խմոնը (կինը), հաւանաբար իբրեւ նորութիւն: Զգայացունց ոչինչ կար իր ըսածին մէջ եւ աւանդական մաղթանքի ճառի մը սահմանները չանցաւ:

ԱԹԷՆՔԻ ոճրադատ ատեանը ցկեանս բանտարկութեան դատապարտեց երեք նախկին զօրավարներ, որոնք նկատուած են գլխաւոր պատասխանատուները 1973 Նոյ. 16 եւ 17ին Բազմարուեստից վարժարանի ուսանողութեան ըմբոստութեան արիւնահեղ զսպումին: Ուրիշ հինգ մեղադրեալներ, որոնց կարգին՝ Հանրապետութեան նախկին նախագահ Ժորժ Փափատոփուլոս եւ բանակի նախկին ընդհ. պետ Տիմիթրիոս Զակորիանաքոս, դատապարտուեցան 25 տարուան բանտարկութեան:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ ծովային առեւտուրի համայնավար ենթանախարար Կետէս Լէպր հրաժարեցաւ Դեկտ. 30ին: Ցիչեալը կ'ընդդիմանար Լիզպոնի նաւահանգըստի բանուորներու գործադուլին, որով կը պահանջուէր վերջիններուն նախկին կառավարութեան հետ կնքած պայմանագրութեան գործադրութիւնը: Եւ այս՝ ի հետեւանք, նոր կառավարութեան այն որոշումին, որ անշարժութեան կը մատնէր ստորագրուած բոլոր պայմանագրութիւնները մինչեւ յառաջիկայ Փետրուարի վերջ: Մինչ Քոսթա Կոմէս Ամանորը կը շնորհաւորէր, Փորթոյի մէջ, ցոյց մը կ'ըլլար եւ հանրապետական պահակազօրքը կը կրակէր ժողովուրդին վրայ: Երեք մեռեալ եւ չորս վիրաւոր կայ:

ՄԱԿ-ի Ժընեւի գրասենեակի տնօրէնը Ուինսփիր Կիչիարտի, նշանակուած է Վալտհայմի անձնական ներկայացուցիչ Արեւելեան Թիմորի, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար կացութիւնը եւ կապ պահելու խնդրոյ առարկայ երկիրներու հետ՝ գործադրելու համար Ապահովութեան Խորհուրդի Դեկտ. 22ին միաձայն տուած որոշումը, որ կը պահանջէր անմիջական հեռացումը Ինտոնեզեան ուժերուն:

ՇԱՐԼԸՌՈՒԱՅԻ (Պելժիա) մօտ գըտնուող 6/9 մկրտուած պարասրահի մը մէջ հրդեհ պատահած է Նոր Տարուան գիշերը: 16 մառեալ եւ աւելի քան 30 վիրաւորներ կան: Պատճառը ապահովութեան անհրաժեշտ միջոցներու պակասն է եղած, թէեւ քննութիւնները կը շարունակուին:

« ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ 60 ՏԱՐԻ ԵՏՔ »

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀՈՎ ՄԸ, ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԲՈՅՐ ՄԸ

Ֆրանսայի ընկերվարական շաբաթաթերթը՝ Լ'Իւնիթէ, Դեկտ. 26ի իր թիւին մէջ (185) երեք էջնոց եւ պատկերազարդ շահեկան յօդուած մը հրատարակած է վերոյիշեալ կրկնակ խորագիրներուն տակ:

Խօսելէ ետք Ջարդերուն եւ կորսուած հողերուն մասին, յօդուածագիրը հարազատ պատկեր մը կը ներկայացնէ այսօրուան Հայաստանին թէեւ պատմական սըխալ մը կ'ընէ Հայաստանի առաջին Հանրապետութիւնը նկատելով՝ ան որ ծնած է 1920 Նոյեմբեր 29ին, ինչ որ առնուազն անըմբռնելի է ընկերվարական օրկանի մը համար, որու նուազագոյն պարտականութիւնն էր յիշել Հայաստանի առաջին Հանրապետութիւնը՝ անկախ եւ ընկերվարական (1918, Մայիս 28): Ասկէ զատ սակայն յօդուածը խիստ հետաքրքրական է եւ ընդհանուր գաղափար մը կուտայ Հայաստանի եւ Հայութեան մասին:

ԽՕՍՔ ՀԱՅՐԱԿԱՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

⁜

Կաղանդը եւ Ս. Ծնունդը Սիրոյ, Յոյսի եւ Խաղաղութեան տօներ են քրիստոնեայ աշխարհին եւ հայ ժողովուրդին համար:

Այս տարի մասնաւոր հանգամանք մը կը զգենուն այս զոյգ տօները, քանի արիւնի, աւերի, ցաւի ու արցունքի անսովոր ու անհաւատալի հովիտ մը դարձած է լիբանանեան մեր դրախտանման հայրենիքը՝ շուրջ ինն ամիսներէ ի վեր շարունակուող աղետալի դէպքերու հետեւանքով:

Պէտք ունինք ընդհանրական Սիրոյ, որպէսզի ատելութիւնը ընդմիշտ չքանայ մարդոց սիրտերէն գեղածիծաղ այս ափերուն, եւ շուտով ու վերստին եղբայրանան այլադաւան բայց նոյն Աստուծոյ որդի եւ մէկ ու նոյն տան զաւակ այս փոքրիկ երկրին բոլոր բնակիչներն ու քաղաքացիները:

Պէտք ունինք Խաղաղութեան, անխռով ու անսահման եւ ամրախարիսխ խաղաղութեան, որ բուժուին խորունկ ցաւերը, սպիանան վէրքերը, վերակառուցուին քանդուած յարկերը ու չքնաղ Լիբանանը կրկին ցուցաբերէ իր պայծառ ու կենսուրախ դիմագիծը:

Մերն է մշտադալար Մայրին՝ Կաղանդի գեղազարդ ծառը, որ խորհրդանիշն է յաւերժութեան ու խաղաղութեան: Ապրինք ու գործենք այնպէս, որ չմարի անոր կատարին շողացող Յոյսի աստղը: Այս տարի, անոր կենսաբոյր ճիւղերը պճնազարդենք համերաշխութեան, հաւատքի եւ սիրոյ աստուածային զարդերով մի - այն:

Կոչ կ'ընենք հանուր ժողովրդեանդ անխտիր, որ այս բարի տրամադրութիւններով դիմաւորենք Նոր Տարին ու Ս. Ծնունդը, ժամադրուինք եկեղեցիներու համար, սիրոյ ու համերաշխութեան վերահաստատումին համար, եղբայրասպան կռիւներու ընթացքին ինկած զոհերու հոգիներուն հանգստեան ու վերապրող - ներու մխիթարութեան ու ներողամտու - թեան ու բարօրութեան համար: Յիշենք մանաւանդ որբ ու այրի մնացողները, վիրաւորներն ու անպատսպար եւ անօգնական տառապողները, բոլոր հիւանդ - ներն ու կարօտեալները:

Մեր Հայրապետական պատուէրն է ամէնուդ, որ խրախճանքի եւ նուէրներու ծախսուելիք գումարները յատկացնէք նուիրահաւաք մարմիններուն՝ արցունքի շիթ մը սրբելու, վհատ սիրտի մը շող ու կեանք պարգեւելու, վերջապէս աստուածահաճոյ գործ մը կատարած ըլլալու ազնիւ գիտակցութեամբ եւ բարոյական պարտաւորութեամբ:

Ի խորոց սրտի կ'աղօթենք որ Բարձրեալն Աստուած Իր անհուն իմաստութեամբն ու անբաւ մարդասիրութեամբը ի բարին առաջնորդէ համայն մարդկութիւնը, ի մասնաւորի Լիբանանի ժողովուրդը, եւ եղբայրական սիրով ու միութեան հաշտարար ոգիով ջերմացնէ բոլոր սիրտերն ու հոգիները եւ խաղաղութիւնն ու ապահովութիւնը վերահաստատուին այս երկրին մէջ:

ԽՈՐԷՆ Ա.
Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ
Անթիլիաս

ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

— Օ —

Բ.

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԱԾ Է ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս որ Մեսիան եւ Անոր բերելիք Նոր Ուխտը եւ Նոր Օրէնքը նախագուշակուած է Հին Ուխտի մարգարէներուն կողմէ, նոյնպէս ալ եկեղեցին նախատեսուած է անոնցմէ: Ինչպէս իրականութեան մէջ Քրիստոս եւ եկեղեցին իրարմէ անբաժան են, այնպէս ալ Հինի նախատեսութեանց մէջ եկեղեցիի գաղափարը անբաժան է Մեսիայէն:

Ըստ այսմ՝ նախատեսուած եկեղեցին կը պատկերացուի իբրեւ Թագաւորութիւն մը, որ պիտի բաղկանայ երկրի բոլոր ազգերէն: «Տիրոջ կը պատկանի արքայութիւնը, ու ան է որ պիտի տիրէ հեթանոսներուն»: (Սղմ. ԻԱ. 23–32): (Ծնթ. Աշխարհաբար Ս. Գիրք գործածելու ատեն նկատի ունենալ, որ Սաղմոսաց գրքի գլուխները՝ Գրաբարէն մէկ թիւ աւելի են Ժ. գլուխէն սկսեալ. այս պարագային, ուրեմն Գրբ. ԻԱ.ը Աշխարհաբարի մէջ ԻԲ. է:) «Եւ Տէրը պիտի ըլլայ Թագաւոր բոլոր երկրի վրայ: Այդ օրերուն մէկ Տէր պիտի ըլլայ եւ մէկ անուն պիտի ունենայ Ան» (Զաք. ԺԴ. 9):

Մեսիայի հաստատելիք Թագաւորութիւնը օժտուած պիտի ըլլայ նոր քահանայութեամբ, որուն յաւիտենական քահանայապետը ինք պիտի ըլլայ: «Դուն յաւիտենական քահանայ ես ըստ կարգին Մելքիսեդեկի» (Սղմ. ԾԹ. 4): Մեսիայի հաստատուելիք նոր ժողովուրդին հետ Աստուած Նոր Ուխտ մը պիտի կնքէ «Օրեր պիտի գան, կ'ըսէ Տէրը, որ Նոր Ուխտ մը պիտի կնքեմ ոչ թէ հինին պէս»: (Երմ. ԼԱ. 31–33):

ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ ՄԷՋ

Եկեղեցի բառը առաջին Աւետարանին մէջ յիշուած է, եւ այդ՝ երկու անգամ միայն: Առաջինը Մատթ. ԺԶ. 18ին մէջ, ուր Յիսուս կը յայտարարէ, որ իր «եկեղեցին» հաւատքի ժայռի վրայ պիտի հաստատէ: Երկրորդը Մատթ. ԺԸ. 17ին մէջ, ուր կ'ըսէ Տէրը, թէ երբ եղբայր մը շարունակէ մեղքի մէջ մնալ, հակառակ անհատական ու եղբայրական ազդարարութիւններու, այն ատեն խնդիրը տանիլ «եկեղեցիին», վերջնական տնօրէնութեան համար: Թէեւ եկեղեցի բառը քիչ գործածուած է աւետարաններու մէջ, սակայն անոր գաղափարը յստակը կը կազմէ ամբողջ Աւետարանին, եւ Յիսուսի հիմնական ուսուցումներէն մէկն է: Եկեղեցին «Աստուծոյ Թագաւորութիւնն է», զոր Յիսուս հաստատելու եկած էր, որուն հիմնական օրէնքը պիտի ըլլար «Լեռան քարոզը» եւ որուն աճումը եւ բնոյթը բացատրելու համար Յիսուս խօսեցաւ կարգ մը գողտրիկ առակներ, զորս առհասարակ կը սկսէր «Երկինքի Թագաւորութիւնը նման է» սկզբնաւորութեամբ: (Մտթ. ամբողջ ԺԳ. գլուխ): Եկեղեցիի համար, Յիսուսի գործածած «Թագաւորութիւն» բառէն ինքնին կը հետեւի, որ հաստատուելիքը կազմակերպեալ ընկերութիւն մը պիտի ըլլար, իր գլուխով եւ անդամներով, իր վարիչներով եւ օրէնքներովը, իր ծէսերով եւ արարողութիւններով, եւ ոչ թէ անհատներու անկազմակերպ գումարութիւն մը:

Գործք Առաքելոցի մէջ կը տեսնենք եկեղեցիին տեսանելի ու պատմական ծնունդը երբ Ս. Հոգին կ'իջնէ՝ առաջին աշակերտներուն վրայ, որոնք շուրջ հարիւրքսան հոգի էին: Կը տրուի առաջին քրիստոնէական քարոզը եւ կը քաղուի առաջին հունձքը, շուրջ երեք հազար նորադարձներու եկեղեցիին միանալովը: Արդէն իսկ կազմուած է ուրոյն կրօնական մարմին մը, անջատ Հրէական եկեղեցիէն: Կ'ըսէ Պետրոս Առաքեալ վերոյիշեալ իր առջին քարոզին մէջ. «Ապաշխարեցէք եւ մկրտուեցէք յանուն Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի ի թողութիւն մեղաց» եւ պիտի ընդունիք Ս. Հոգիի շնորհը: Ու կ'եզրակացնէ Առաքեալը. –Ազատեցէք – անջատեցէք – դուք ձեզ, այս խոտորած ազգէն» (Գործ. Բ. 37–41): Ուրեմն եկեղեցիի աւետարանչական եւ տարածման գործունէութիւնը նախ կը կեդրոնանայ Երուսաղէմ եւ շրջակայքը: Ապա խիստ հալածանք մը, որ կը յաջորդէ Ստեփանոսի քարկոծման, եկեղեցիի կայծերը կը նետէ Սամարիա (Գործ Ը. 5): Ապա կը սկսին հեթանոսներէն նորադարձներ ընդունիլ եկեղեցիի ծոցը (Գործ. Ժ. գլուխ): Մինչեւ որ Պօղոս Առաքեալ իր ամբողջ կեանքը կը նուիրէ տարածելու համար Աւետարանը հեթանոսական շրջաններու մէջ քրիստոնէական եկեղեցիներ հաստատելու հռոմէական կայսրութեան զանազան քաղաքներուն մէջ:

Պօղոս Առաքեալ եկեղեցին կը կոչէ «Մարմին Քրիստոսի» (Կող. Ա. 24. Ա. Կոր. ԺԲ. 27): «Տաճար Աստուծոյ» (Ա. Կոր. Գ. 16 Բ. Կոր. Զ. 19): Իսկ Պետրոս Առաքեալ կը մատնանշէ անոր քահանայական նկարագիրը, որուն նպատակն է մարդիկը փրկութեան առաջնորդել: (Բ. Պետր. Բ. 9): Ամբողջ Նոր Կտակարանի ուսուցումն է, որ եկեղեցին ուղիղ գիծով շարունակութիւնը եւ կատարելագործումն է Հին Իսրայէլին, որ կը վերածուի« Նոր Իսրայէլի», իբրեւ Աստուծոյ «Նոր Ժողովուրդը»: Ու այս «Նորը» բաղկացած է ոչ թէ մէկ ազգէ, ինչպէս էր Հին Իսրայէլի պարագային, այլ բոլոր ազգերէ, բոլոր ժողովուրդներէ, դառնալու համար համամարդկային եւ տիեզերական ընկերակցութիւն մը, որ օժտուած է Ս. Հոգիով, որ տեսանելի կերպով անոր վրայ իջաւ Պենտեկոստէի օրը, եւ իր մէջ պիտի մնայ մինչեւ աշխարհի կատարածը:

Այժմ անդրադառնանք եկեղեցիի էութիւնը եւ կազմութիւնը յատկանշող ինչ ինչ երեւոյթներու:

ՆՈՒԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Եկեղեցին նուիրապետական կազմակերպութիւն մըն է. ուրիշ խօսքով՝ անոր պաշտօնեաներու աստուածադիր կարգը կը կոչուի նուիրապետութիւն, որուն նպատակն է կառավարել, ուսուցանել եւ սրբացնել եկեղեցիի անդամները: Արդարեւ եկեղեցիի մէջ կան իշխանութեան զանազան կարգեր եւ աստիճաններ, որոնցմէ ոմանք մանր, ոմանք միջին եւ ուրիշներ՝ վերին են:

Այս նուիրապետութիւնը հաստատեց նոյնինք Քրիստոս: Ան իրեն հետեւողներու մէջէն ընտրեց 12 հոգիներ, զորս «Առաքեալ» կոչեց, եւ որոնց մասնաւոր դաստիարակութիւն ու մասնաւոր իշխանութիւն ու զօրութիւն տուաւ իրենց պաշտօնը հեղինակաբար ի գործ դնելու: Օրինակ. Մատթէոս Աւետարանի Ժ. գլուխը ամբողջութեամբ նուիրուած է առաքելական դաստիարակութեան: Այս աշխարհը ձգելէ առաջ Յիսուսի վերջին հրահանգը եղաւ. «Ինչպէս հայրը զիս ղրկեց, ես ալ ձեզ կը ղրկեմ. գացէք ուրեմն, աւետարանի աշակերտ ըրէք բոլոր հեթանոսները. մկրտեցէք զանոնք անունով Հօր, Որդիին եւ Սուրբ Հոգիին» (Մտթ. ԻԸ. 20):

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

(Շար. – 2)

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՀՐԴԵՀԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԿՈՉ

ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ,

Մամուլէն եւ հեռագրական հաղորդումներէն տեղեկացաք անշուշտ այն մեծ դժբախտութիւնը որ պատահեցաւ Մխիթարեան Միաբանութեան ու նաեւ անդրադարձօրէն Հայ Մշակոյթին՝ Վենետիկի Ս. Ղազարու դարաւոր վանքին մէջ ծագած հրդեհին հետեւանքով, որուն զոհ գացին եկեղեցւոյ աջ թեւը, աւանդատունը եւ Մխիթար Աբբահօր գեղակերտ գրադարանին կարեւոր մէկ մասը: Ի սպառ կորսուեցան հոն պահուող եկեղեցական պատմական թանկագին անօթներ, տարազներ եւ իւղեղէններ, ինչպէս նաեւ մեծ թիւով 16րդ եւ 17րդ դարու պատկանող տպագիր մատեաններ:

Մեր ազգային այս ծանր կորուստին հանդէպ իտալացի հասարակութեան եւ մտաւորական ու մշակութային շրջանակներու եղբայրական մասնակցութիւնը արտայայտելու մտօք եւ նոյն ժամանակ ծանօթացնելու համար Մխիթարեան Միաբանութեան ունեցած կարեւոր դերն ու կշիռը հայկական եւ արեւմտեան մշակոյթներու փոխադարձ ծանօթացման եւ տարածման տեսակէտէն, Միլանոյի Փոլիթէքնիքի ճարտարապետական կաճառի՝ հայ ճարտարապետութեան բաժնի վարիչ Փրոֆ. Ատրիանօ Ալփակօ Նովելլօ նախաձեռնարկ եղած է կազմակերպելու հանդիսաւոր հաւաքոյթ մը Միլանոյի Սան Ֆեդելէ մշակութային կեդրոնին մէջ. այս առթիւ՝ իտալական մշակութային հաստատութիւններու, կազմակերպութիւններու, կրօնական եւ պետական իշխանութիւններուն, հասարակութեան ինչպէս եւ ամբողջ մամուլին ուղղած է կոչ մը որու մէկ տարբերակը ուղղուած հայ հասարակութեան եւ մամուլին՝ կը ներկայացնենք թարգմանաբար եւ զայն կը յանձնենք ձեր լուրջ ուշադրութեան եւ նկատողութեան:

Այս հանդիսութեան առթիւ հրապարակ պիտի ելլէ գունաւոր գեղարուեստական յիշատակի ազդանկար մը — Փոսթըր — Օգնութիւն Ս. Ղազարու բազմալեզու մակագրութեամբ, որու վաճառումը պիտի ըլլայ մասնակցութիւն մը ծախքերուն, կարելի եղած չափով դարմանելու համար հայ մշակոյթին հասցուած անգնահատելի վնասը:

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

×

ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐՈՒ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ԲՈԼՈՐ ՄԵՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ներկայ կոչին նպատակն է զօրավիգ կանգնիլ մշակութային եւ հոգեւորական կեդրոն Ս. Ղազարին ի Վենետիկ, կղզւոյն եկեղեցիին եւ գրադարանին հրկիզման հետեւանքով անոր կրած ծանր հարուածին համար:

Թոյլ տուէք ինձ պաշտօնապէս ծանուցանել որ հայ ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան կեդրոնը, որուն հովանիին ներքեւ տարիներէ ի վեր կը գործէ հնագիտական առաքելութիւնը առաջադրուած Արտաքին Գործոց Նախարարութեան կողմէ, 1976 Յունուար 14ին կազմակերպած է հանդիսաւոր հաւաքոյթ մը որ պիտի ըլլայ զօրավիգ կանգնելու արտայայտութիւն մը հանդէպ Ս. Ղազարու Միաբանութեան, որու համար շատ ծանր հարուած մը եղաւ Դեկտ. 9ի գիշերը ի սպառ կորուստը թանկագին գանձերու՝ եկեղեցւոյ եւ գրադարանին պատահած կործանարար հրդեհին հետեւանքով:

Այս հանդիսութեան իրենց մասնակցու-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՏՕՐՈՍԷՆ ԱՆՑՔ

Ա. ԵԼՔԸ ԴԷՊԻ ԿԻՐՃԸ

Անհատականութիւն եւ երջանկութիւն. — Առաջին տեսիլներ, — Գզըլ–Եօգուշէն ակնարկ դէպի ետ, — Նախահարց նախահարք, — Հեղեղատը, — Կայք մը կրնայ ժամավաճառութիւն ըլլալ, — Լեռնային բաները կը սկսին, — Կիրճը կը տեսնուի, — Իրիկունն ի Մոպսուկրին:

Բայց մենք, շրջապատող իրերուն վայելքին անձնատուր, ու բոլորովին ուրախ, — Աստուա՛ծ իմ, Տօրոսին մէջ պիտի գիշերէինք, եւ յետոյ, ո՛րքան գեղեցկութիւններ ու յոյզեր ունէինք դեռ վաղորդայններուն մէջ ի պա՛հ եւ կարծես անսպառ, — կը յառաջանայինք արահետին վրայ որ կը բանար մեր առջեւ նորանոր տեսիլներ, իրիկուան երանգներով երփնուած:

Մեր դէմը, տեսարանին խռովայիծ ամբողջին մէջ ապառաժէ քանի մը լեռներ կը կանգնէին. գորշատեսիլ կրային լեռներ. մօտագոյնը մանաւանդ, չռձախառն կողերով, իր մղտալուրթ զանգուածովը լուսանշոյլ հորիզոնը կը փակէր, եւ իրենն էր լերանցամէջին տիրող թափանցիկ ստուերը լեռնային իրիկուններու: Իր սեպ, պարսպաձեւ կատարին երեսը քանի մը խոռոչներ կ'երեւային կարգաւ, ներմղեալ անձրեւներու մաշեցման գործ, որ կը թուէին ցնորական դղեակի մը աւերակ կամարներն ըլլալ: Ուղիներուն հետքը կը տեսնուէր այդ խոռոչներն ի վար: Հեռուն, դէպի աջ, կը բարձրանար նմանօրինակ լեռնակող մը, նոյն ժայռեղէն գորշ բերդով պսակուած: Հոն ալ նոյն մթին խորշերը, ու զանոնք պեղած վտակներու նոյն վայրավէժ հետքերը:

Ո՛հ, ի՛նչ կ'ուզուէր լսել այդ խորհրդաւոր փոսաշուքի յուրաններով որ ճակատագրային ուժերու կնիքն իրենց ճակտին վրայ կը կրէին: Յիշեցնե՞լ անցորդին՝ առաջին Լեւոնի որդւոյն, Կոստանդինի աչքերուն կուրացումն, իր եղբայր՝ Ստեփանէի ու Մլեհի ձեռքով... երբ իրենց տարաբախտ հայրը, Դաշտին քաղաքները գրաւելէն քանի մը տարի ետքը, Անտիոքի իշխանութեան հետ իր կռիւներուն մէջ պարտուած էր ու պահ մը ձերբակալուած, եւ Կիլիկեան Հայ Պետութիւնն իր առաջին խախտումն ու շուարումը կ'ունենար...: Եւ դարձեալ, աւելի քան մէկուկէս դար յետոյ, Հեթում Երկրորդի՝ կուրացումը, իր եղբօր՝ յափշտակչին Սմբատի հրամանով, երբ թագաւորը Պոլիս իր այցէն իր գահը կը դառնար, եւ երբ արդէն Ռուբինեան իշխանութեան մօտալուտ վախճանը կը պատրաստուէր...: Կը կենային այդ լեռները կիլիկեան իրիկունին մէջ, յուշանուրջներու եւ հրաժեշտի այն պահուն, իբրեւ մշտնջենապէս անսփոփելի գանգատներ: Ի՛նչ տեսարան պիտի ըլլար արդեօք, անձրեւներու օրեր, ջուրերուն արտասուակերպ հոսիլն այս լերանց կոյր ակնակապիճներէն...:

Սակայն, ճամբուն քով, երկու տխրահայեաց լեռներուն միջեւ խորասոյզ դալարափիւռ ձորի մը վերեւ, ժեռուտ ու թփախառն զահաւանդի մը վրայ պուրակ մը երեւան կ'ելլէր մեծամեծ չոճիներու: Ա՛լ պէտք էր իջնել հոն մէկ քանի վայրկեան յամելու. հերի՛ք զմեզ տարեր էր այդ արշաւումով կառքը: Ի՛նչ վայր, որչա՛փ անդորր ու զորովագին ո՛ւժ ներդաշնակութեան: Այդ գորշ քարալեռներուն ցցուիլն երկնից հանդարտ լոյսին մէջ, պերճաշուք այդ հովանոցումը մօտարերձ հզօր չոճիներուն, եւ անոնց հիմունքն ի վար իջարագ սահքը դալար ծործորին որ հեռուն կը լուսաւորուէր եղնակագոյն, ու իշխող ստուերին լռութիւնն ու պայծառութիւնը, թուփերը, ծաղիկները, ժայռերը, ամէն բան, կը հմայէր, կը կոչէր, կը նուաճէր շուարուն հիացական ուշադրութիւնս, եւ անսարանն ամբողջ՝ կ'արբեցնէր կատարեալին ու յաւերժականին անձկայրեաց էութիւնս, առանց զայն յագեցնելու: Պահ մըն ալ՝ եւ պիտի հեռանայինք՝ այն ամէնէն տանելու տկար տեսիլ մը միայն: Ոսկեվառ աքլլեակ մը, խոտերէն դուրս յորդեր էր, տարօրինապէս գեղեցիկ. բոլոր տեսարանէն զա՛յն միայն կրնայի քաղել: Փրցուցի զայն: Աքիլէա օրէան էր հաւանականաբար. թերեւս աքիլէա սիլիսիէան:

Օ՛ն, երթանք: Եւ մխիթարուէինք՝ խորհելով թէ այս չքեղութիւններով լեցուն պիտի ըլլայ մեր կեանքը, շաբաթ մը ամբողջ. թէ Լեռը դեռ կը սկսի՛ միայն:

— Վայրկեան մը վերջը ա՛լ չէինք նայեր հմայական ձորին, որ մեր ետեւ, ինքն ալ, կը ծածկուէր, կ'անհետանար:

Յանկարծ, տարօրինակ բան մը զգացի:

Իրիկունէն շիկագոյն լուսաւորուած ամպերու երամի մը ներքեւ, որք հաւանականաբար աչքերէս կը ծածկէին Կիլիկեան Տօրոսի ամենաբարձր կատարները, — եւ աղօտապէս ոսկեխաժ անտառներու վերեւ, քարային բարձրութիւններու շարք մը կ'երկարէր: Այդ ժայռերուն մէջ փռեկտուածք մը նշմարեցի...:

Կիրճն էր:

ԻՆՏՐԱ

(11 – Շար.)

թիւնը կը բերեն Միլանոյի բարձրագոյն իշխանութիւնները, մշակութային միութիւններն ու հաստատութիւնները, մամուլը եւ քաղաքացիները: Իրենց պաշտօնական հովանաւորութիւնը յայտնած են Միլանոյի եւ Վենետիկի նահանգային իշխանութեանց մշակութային բաժիններու տնօրէնները: Հաւաքոյթի ընթացքին պիտի ներկայացուին Ս. Ղազարու եղելութիւնները, Փրոֆ. Ալփակօ Նովելլօ լուսարձակով ցոյց պիտի տայ հրդեհէն առաջ եւ յետոյ գոյութիւն ունեցող կացութիւնը ինչպէս նաեւ ի սպառ կորսուած իրեղէնները յարակից բացատրութիւններով: Ամպրոզեան մատենադարանի տնօրէն Գերապայծառ Անճելօ Կալլիաթի պիտի խօսի հայկական հոգեղինութեան երեւոյթներու մասին. իսկ Պրերա թանգարանի տնօրէն եւ պատկերասրահներու ընդհ. հսկիչ Փրոֆ. Ֆրանքօ Ռուսոլի պիտի ներկայացնէ Ս. Ղազարու ունեցած նշանակութիւնը որպէս թանգարան:

Հանդիսութիւնը տեղի պիտի ունենայ 1976 Յունուար 14ին, ժամը 21ին, Սալ Ֆետելէ մշակութային կեդրոնի լսարանին մէջ, Վիա Հէօբլի, համագործակցութեամբ Միլանոյի ճարտարապետական կաճառին հայկական ուսումնասիրութեանց կեդրոնին, Սան Ֆետելէ մշակութային կեդրոնին, Իթալիա Նոսթրա կազմակերպութեան, Դղեակներու ուսումնասիրութեան իտալական ինստիտուտին, Միլանոյի Ֆամիլիա Արթիսթիքա ակումբին, Միլանի հայ համայնքին ու անոր եկեղեցական, մշակութային եւ բարեսիրական կազմակերպութիւններուն:

Այս առթիւ կը հրաւիրուին նաեւ ներկայ ըլլալու սփիւռքի հայկական գաղութներու, կազմակերպութիւններու եւ մամուլի մեր բոլոր բարեկամները, կամ՝ եթէ այդ կարելի չըլլայ, յայտնելու իրենց մասնակցութիւնը որ՝ անտարակոյս՝ պիտի ըլլայ ջերմ եւ լայնածաւալ:

Ս. Ղազարի կեդրոնը 1716էն ի վեր եղած է հայկական սփիւռքին մշակութային եւ հոգեւորական սիրտը. այդ թուականին է որ Վենետիկի Հանրապետութիւնը այդ կղզին նուիրեց որպէս ապաստան Մխիթարի եւ իր հետեւորդներուն, եւ որպէս նշանակալից գրաւական իր խորունկ զգայնականութեան՝ մշակութային եւ մարդկային իրերօգնութեան արժէքներուն հանդէպ:

Այսօր, ի տես տակաւին մխացող փլատակներուն, իտալական մշակոյթը կ՚ուզէ զօրավիգ կանգնիլ հայ համայնքներու կողքին որոնք այդպիսի ծանր կորուստի հետեւանքով զրկուեցան իրենց գերազանցօրէն արտակարգ պատմական մասունքներէն:

Ցաւալի եւ աղետաբեր դէպքերու պարագային է որ կարելիութիւնը կը տրուի յայտնաբերելու իր ազգային ծագումին եւ հարազատ եղբայրներուն կապուած ըլլալու անկեղծ եւ դրական ապացոյցը:

ՓՐՈՖ. ԱՏՐԻԱՆՕ ԱԼՓԱԿՕ ՆՈՎԵԼԼՕ

Վաղը ո՞ւր էք, Տղա՛ք

— o —

Շաբաթ Դեկտ. 20ին երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ «Արմէնի» փողոցի Ազգ. Տան սրահը կը նեղնար արդէն, պարանցիկ երեկոյթին փութացողներուն համար: Համակրելի տարեց մը ժպտուն՝ «ինծի տարեկից կա՞յ» կը հարցնէր:

Այո՛, կային...

Պարանցիկ երեկոն կազմակերպեցին վերջին ամիսներուն ծնած երիտասարդական երկու խումբեր.— «Հայերէն խօսուն Թատրոն» եւ «Աշուղ Երգչախումբ»: Զոյգ խումբերը առաջին քայլերը նետելու անձկութիւնը կ՚ապրին այս օրերուն:

Սրահը ծխոտուն է ու հպարտ այս երեկոյ: Խումբերուն համակիրները հո՛ս են կը խնդան, կը պարեն, կը խօսին, խանդ ու եռանդ են համակ:

Վաղը՝ փորձերու առենք գիրենք վերագտնելու համար ո՞ւր պէտք է երթալ. վաղը՝ լսուի թերեւս՝ «մի՛շտ նոյն գլուխները»... եւ սակայն այնքա՜ն արժէքաւոր տարրեր կան հիմա. վաղը՝ պիտի փնտռուին, ո՞ւր պիտի ըլլան:

Թատերախումբին բեմադիրն է վաթսունամեակին հայկական ջարդերը պատկերացուցած Վարուժան Տէր-Սարգիսեանը:

Երգչախումբին խմբավարը՝ Լիոնի Հայութեան ծանօթ երաժիշտ – ջութակահար Յակոբ Աբրահամեան:

Խումբերուն ապագան ու յաջողութիւնը քաջալերանքով կ՚երաշխաւորուի: Թատերգութեան եւ երաժշտութեան սիրով տոչորուն հայրենակիցնե՛ր, հրաւէր ունիք:

Տխուր ժպիտով կը կարդամ երգչախումբին Ֆրանսերէն յայտարարութիւնը այսպէս սկսող.— Դո՛ւն, հայ երիտասարդ, հայ համայնքի գրկին մէջ ի՞նչ կ՚ընես դուն» ու շարունակուող՝ «Հայ մշակոյթի ապագան ձեռքերուդ մէջ է»: Իրա՞ւ է: Հայ մշակոյթի ապագան մեր ձեռքերուն մէ՞ջ է: Միայն ապագա՞ն: Իսկ ներկա՞ն: Հայերէն գիրք, թերթ կարդացող – գրող սերունդը ո՞ւր է: Հայ մշակոյթի ապագան մեր ձեռքերուն մէ՞ջ է: Ըսել ու անցնիլ... միա՞յն:

Այս աղջիկները Կոմիտասի երգերը առանձին չեն կրնար երգել. կարելի չէ՛, տղաք: Կոմիտասի հարիւրամեակին Պէյրութի մէջ մէկը կը գրէր թէ տարիներ առաջ, Հալէպ, մանչ մը, դաշնակահար, իր նշանածը կը լքէր, որովհետեւ Կոմիտասի անունը աղջիկը լսելով կը զարմանար. չէ՛ր ճանչնար «Անլռելի Զանգակատունը» Պարոյր Սեւակին պաշտելի... «Հայ տղաքը անտարբեր են» կ՚ըսէր անցեալ օր աղջիկ մը ազնիւ: Իրա՞ւ է. հայ տղաքը ե՞րբ անտարբեր եղած են, տղաք:

Յովհաննէս Պէրպէրեանի ղեկավարութեամբ «Սայաթ – Նովա» նուագախումբի տղաքը զուարթ մթնոլորտ մը կը սփռեն հայկ. եւ եւրոպական պարեղանակներու: «Քոչարի»ի եւ «Ռօք»ի մրցոյթին մասնակցող խումբերուն մէջ ուշագրաւ արժանաւոր յաղթանակները Տէսինի տղաքը եղան:

Գեղեցիկ է երեկոյթէն գոյանալիք գումարին կէսով Լիբանահայութեան ի նպաստ կատարուող հանգանակութեան մասնակցելու որոշումը կազմակերպիչներուն: Պարանցիկին յաջողութիւնը անտարկելիօրէն իրական է եւ ներկաներու թիւէն երբեք կախում ունի: Առաւօտեան երկուքին սրահէն բաժնուիլը հաճելի չէ եղած. ցտեսութի՛ւն:

Պարանցիկներուն ներկայ ըլլալ ու փայլիլ լաւ բան է, բայց ոչ բաւարար, դիւրին բան: Ձեր հասցէնե՛րը. վաղը ո՞ւր կ՚ըլլաք:

ՅԱԿՈԲ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին մէջ իր մահկանացուն կնքած է Օր. Ատրինէ Տօնէլեան, երէց աղջիկը գրագիտուհի Զապէլ Ասատուրի: Ողբացեալը հմուտ էր գրականութեան, գեղարուեստի եւ օտար լեզուներու եւ անցեալին եղած էր ուսուցչուհի:

ՊՈԼՍՈՅ Գարակէօզեան Սանուց Միութեան լսարանը Դեկտ. 23ին կողոպտուած է: Գողերը յաջողած են մտնել շէնքէն ներս եւ գողնալ զանազան իրեղէններ եւ գոյքեր:

ԼՈՆՏՈՆԻ Ռոյըլ Ֆեսթիվըլ Հոլի մէջ, Դեկտ. 9ին, Լորիս Ճգնաւորեան ղեկավարած է Նոր Ֆիլարմոնի նուագախումբը: Յայտագիրը կազմուած էր Մոցարթի, Վակնէրի եւ Ռիմսկի – Գորսակովի ստեղծագործութիւններէ:

ՊՈԼՍՈՅ Մխիթարեան Սանուց Միութեան լսարանին մէջ, Դեկտ. 22ին, գրական երեկոյթ մը սարքուած է՝ նուիրուած Զահրատի եւ Օննիկ Ֆչըճեանի: Յանուն Գրական Յանձնախումբին բացումը կատարած է Յակոբ Սվազլեան: Արամեան վարժարանի տնօրէնուհի Իրմա Աճէմեան ներկայացուցած է գրագէտ Օննիկ Ֆչըճեանի գրական վաստակը, իսկ Օննիկ Բալուեան՝ Զահրատի բանաստեղծական հունձքը: Խօսած է նաեւ Տօքթ. Եդ. Սիմքէշեան, որ դիտել տուած է, թէ «բանաստեղծութիւնը հոգեկան պատկերացումներու եւ քնարական ապրումներու արուեստն է ամէն բանէ առաջ, տեսակ մը ներքին արեգակ՝ որ կը լուսաւորէ եւ կը կենսաւորէ մեր ամբողջ հոգեկան աշխարհը եւ անոր յարափոփոխ պատկերները, եւ անկարելի է խուսափիլ այս օրէնքէն եւ անոր կենսատու զօրութենէն»: Ուսուցիչ Արա Կիւրտէն եւս խօսք առած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Աթլանթիս Փրոտըքշըն Ինքորփորէյշըն ընկերութեան կողմէ պատրաստուած է 43 վայրկեան տեւող վաւերագրական գունաւոր ժապաւէնը Հայկական Դատի մասին: Ժապաւէնը կը ներկայացնէ Թուրքերու յղացած եւ կազմակերպած Հայոց ցեղասպանութիւնը, ապա՝ հայ ժողովուրդին վերածնունդը՝ 1918 Մայիս 28ի անկախ Հանրապետութեան հաստատումով, ինչպէս նաեւ Խորհրդային Հայաստանի օրուան իրագործումները: Ծախքերը հոգացած էին — 79.000 տոլար — Եղեռնի Ոգեկոչման Միացեալ Յանձնախումբը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը: 25.000 տոլար նուիրած են եւ նիւթեր հայթայթած են Մայք Քոնըրս, հեռատեսիլի «Մանիքս» ծանօթ շարքին գլխաւոր դերակատարը, Մորմոն երգչախումբը, Եդ. Հօշարեան արտադրիչը եւ ուրիշներ: Ժապաւէնին պատմիչն է Մայք Քոնըրս, որ ամփոփ գիծերով կը ներկայացնէ Հայոց պատմութիւնը, հայ կեանքը ցեղասպանութենէն առաջ, ինքնապաշտպանութեան հերոսամարտերը, հայ բանակին յաղթական տողանցքը Երեւանի մէջ, Սարդարապատի յաղթանակէն ետք 1918ին, նախագահ Ուիլսըն եւայլն: Պատրաստութեան համար օգտագործուած են ամերիկեան պետական եւ անձնական 28 մեծ դիւաններ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ Թեհրան ժամանած հայ մարզիչներու խումբը Ազգ. Առաջնորդարանը այցելած է եւ տեսակցած է առաջնորդին հետ: Մէկ ժամ տեւող խօսակցութիւններէն ետք հայ մարզիկները ուղեւորուած են Ս. Սարգիս եկեղեցին, ուր Արտակ Արք. ներկայացուցած է հայ եկեղեցիին առանձնայատկութիւնները, ապա մարզիկները երկիւղածութեամբ այցելած են Առաջնորդարանի բակը գտնուող 1915ի Եղեռնի նահատակներու յուշարձանը:

ՊԵԼՄՈՆԹԻ «Ամերիկայի Հայկական մատենադարան – Թանգարան»ին յանձնուած են հայ – թրքական կռիւներու մասնակցած հայ վինուորներու պատերազմական իրեր: Նուիրատուն է Տօքթ. Սթենլի Ճըր, որ 1973ին լոյս ընծայած էր «Մարաշի աւիւծները» գիրքը: Թանգարանին յանձնուած զէնքերուն մէջ են ֆրանսական Մ–16 հրացան մը սուինով, Զէյթունցիներու կողմէ շինուած «չաքմաքլը» հրացանը, սուր, եւայլն: «Ամերիկայի Հայկական մատենադարան–Թանգարան»ը ունի 4000է աւելի արժէքաւոր եւ հազուագիւտ գիրքեր եւ թերթերու հաւաքածոներ, հայ գրչագիրներու ձեռագիր թանկարժէք մատեաններ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

Ժ Դ.

Վան, 3 Մարտ 1911

(Բճին գեղ՝ Քրափոտէինի վանք)

Սիրելի ընկերներ,

Եւ եթէ տակաւին կամաւոր կոյրեր, անզիջող թերահաւատներ կան, թող գան տեսնեն, տոէիւմէնտներու փաստացի ապացոյցներով, թէ ի՛նչ կրող է անել մի կազմակերպութիւն, եթէ ձեռք զարնէ վանքերու բարեկարգութեան՝ փոխադարձ կօնտրոլի խիստ հիմունքի դրութեամբ:

Հազիւ մի ամիս է որ տիրել ենք Վանայ Քրափոտքինի վանքին, եւ արդէն նա կերպարանափոխ եղեր է:

Ի հարկէ այդ ամէնը առանց դժուարութեան չեղաւ ու մենք ստիպուեցանք կատաղի պայքար մղել անընդհատ մութ ուժերու գրպարտութիւններու դէմ, բայց, ի վերջոյ, ճշմարտութիւնը երեւցաւ եւ մենք տարինք յաղթանակը:

Բայց, մեր սկզբունքին համեմատ, խօսինք շօշափելի իրողութիւններու վրայ եւ ոչ թէ երեւակայական պոռոտաբանութիւններ ընենք:

Վանքի զուարներուն վաճառումէն ետքը, որու մասին արդէն մանրամասն գրեցի, հարկ եղաւ վանքը մաքրագործել հոն որջացած ցեցերէն: Դա հեշտ գործ չէր, բայց մեր տղերքը յաջողեցան:

Վանքի Օրէնսդիր Ժողովը, որուն նախագահ – Ատենապետ – Քարտուղար – Անդամն եմ ես, մի կարճ խորհրդակցութենէ վերջ, վճռեց դուրս արտաքսել երեք վարդապետները, երկու մշակները, պառաւ կինը եւ իր թոռը, որք երկար տարիներէ ի վեր հոն հաստատուած, անհաշիւ ու անկոնտրոլ, վանքը կը շահագործէին: Վճիռը, ըստ Ներքին Կանոնագրի, հաղորդուեցաւ Գործադիր Մարմինին, որուն պետն է Գիժ Մակար, որ իսկոյն տղերքը գլուխը հաւաքած գործադրեց Օրէնսդիր Ժողովի որոշումը, եւ այդ պորտաբոյծ անձերը տարաւ վեց ժամ հեռու գտնուող Փզրիճ գիւղի Ս. Սահակ վանքը, եւ ընդունել տուաւ զանոնք տեղւոյն վանահօրը:

Այժմ այդ կեղտոտ արարածները Վանայ Առաջնորդին եւ Պոլսոյ թերթերուն գրեր են որ իբր թէ մենք գիրենք բռնի եւ ապօրէն կերպով դուրս հաներ ենք վանքէն, ինչ որ մի ստոր զրպարտութիւն է եւ պէտք է որ ձեր կողմէն բացարձակ կերպով հերքուի: Արտաքսումի որոշումը կայացաւ օրինաւոր ժողովի վճռով եւ գործադրուեցաւ օրինաւոր պայմաններու տակ: Ժողովի ատենագրութիւնն եւ վճիռը արձանագրուած են տոմարներու մէջ եւ վաւերացուած Նախագահի, Ատենապետի եւ Քարտուղարի կողմէ. Նոյնիսկ պատճէնը հաղորդած ենք Հիւսիս – Արեւմտեան Բիւրոյին, որպէսզի խնամով պահուի արխիւներուն մէջ: Ինչպէս կը տեսնէք, ոչ մի կամայական արարք, ոչ մի կոնտրոլային թերութիւն կայ կատարուած գործողութեան մէջ: Նոքա որ բռնի ուժի եւ ապօրէնութեան խօսք կ՚ընեն, թող փաստացի ապացոյց մէջտեղ բերեն: Մենք պատրաստ ենք տրամադրելու մեր արձանագրութիւնները:

Մաքրագործումի այդ առաջին քայլէն ետքը, սկսանք լուրջ գործունէութեան:

Վանքի մէջ կայացաւ ընդհանուր ժողով եւ սա երկու հարցերը դրինք սեղանի վրայ:

Ա) Ի՞նչ պէտք էր անել վանքի մէջ գտնուած արժէքաւոր նիւթեղէնները, զանոնք լաւագոյն կերպով պահպանելու կամ գործածելու համար:

Բ) Ի՞նչ պէտք էր անել մշակական գործիքները, խոփ, արօր, մանգաղ, բահ, գրիչ, եւայլն որոնք մշակներու արտաքսումովը կը դառնային անպէտքացած առարկաներ:

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Վազգէն Գահվէճեան, Տէր եւ Տիկին Կօկէն, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մուրատեան եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԳԱՀՎԷՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 26ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Յունուար 5, ժամը 9ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Սէնթ'Ուէնի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեան 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի վրէժ Թագւորեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը խոր կսկիծով կ'ողբայ կորուստը իր սիրելի ընկերոջ Արամ Աւետիսեանի, որ եղած է Միութեանս հիմնադիրներէն մին. երկար տարիներ աշխատած է իր կնոջ հետ, վառ պահելու համար Միութիւնը. իրենց ջանքերը չեն եղած ապարդիւն. իրեն յաջորդելով երիտասարդ սերունդը, որոնք իրենց աշխատանքով վառ կը պահեն իր յիշատակը, ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Աւետիսեանի եւ պարագաներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Տիկին Շեխիկեան – Երանոսեանի մահուան առթիւ ողբացեալին ընտանիքին։

×

Այս տխուր առթիւ Յարութիւն Շիրվանեան փոխան ծաղկեպսակի 50ական ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի եւ Իսիի Մշակոյթի Տան։

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Շաբաթ (Յուն. 10) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Գ. Իփէքեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան հովանաւորած հայերէնի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11 Կիրակի օր, կէսօրէն ետքը ժամը 15ին սկսեալ, Օթէլ Սփլանտիտի մասնաւոր մէկ սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Պօղոսեանի։

Դպրոցական այս հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պր. Պօղոսեան եւ իր նուագածուներու խումբը։

UNION GENERALE ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

SECTION DES DAMES DE PARIS

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN

118, Rue de Courcelles, 75017 Paris

Tél. : 924-86-71 et 227-12-26

Le Mardi 6 Janvier à 21 h.

Noël Arménien

sous le signe de la tradition familiale

DINER - MUSIQUE

Réservation des places strictement à l'avance. Prière de téléphoner au Centre pour tous renseignements.

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

Գ. ՑԱՆԿ

Աղքատախնամ	10·000
Երամեան – Կ. Յակոբեանի հաւաքած գումարը	41·050
Եկեղեցիին յանձնուած գումարներու Բ. մաս	15·965
Անթուսեանի երեկոյթէն	7·510
Ֆրանսա – Հայաստան Բարեկամութիւն	3·000
Տէր և Տիկ. Հրանտ Սամուէլեան	2·500
Մոսթիչեան եղբ.	2·000
Մուշեղ Զալոյեան	2·000
Սարգիս Պագըրճեան	2·000
Եսիքարտաշեան Անտրէ	1·000
Ս. Տամլամեան	1·000
Գ. Համբարձումեան	2·000
Յարութիւն Տիարեան	1·000
Անտրէ Պահատուրեան	1·000
Ֆրէնկեան եղբ.	1·000
Շահէն Պարկրճեան	1·000
Ռընէ Քուարան	1·000
Է. Խտըրեան	1·000
Տիկին Կարապետ Յակոբեան	1·000
Գր. Աղամեան	1·000
Ղ. Րէխեան	1·000
Պարոյր Թուրեան	1·000
Վահրամ և Գեղամ Տէվէճեան	1·000
Գլէօպ Տիամանթէռ	1·500
Օր. Հ. Միքճեան	500
Անտրէ Պարկրճեան	500
Հ. Ասթարճեան	500
Գլօտ Պարկրճեան	500
Տէր եւ Տիկին Ֆ. Ֆէյտի	500
Օր. Պարսամեան	300
Լ. Քաշիքճեանեան	200
Աւետիսեան ընտանիք	200
Տիփիլի	100
Տիկին Պէօրէկ	100
Տիկին Իզմիրլեան	100
Հ. Կոթողեան	50
Գումար	105·075
Նախորդ ցանկ	115·430
Ընդհ. գումար	221·505

ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴ

Noël Arménien

Dans les salons de SOFITEL - SEVRES organisé par la Croix Bleue Arménienne (section Issy-les-Moulineaux)

GRAND DINER DANSANT

animé par l'orchestre « LES ARMENIAN'S SUNSHINE »

le Samedi 10 Janvier à partir de 20 h. 30 Sofitel - Sèvres— 2, Rue Gognet, Paris 15 Métro : Porte de Versailles, Place Balard

Réservation des tables

Mme HOVSEPIAN, 642-99-01
Mme GULIAN, 626-42-48
Mme ESSAYAN, 644-37-08

Les billets ne seront plus disponibles à dater de 7 Janvier.

PRIX DU BILLET 150 F.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկին Լուիզ Ֆօվ 600 ֆր., Տիկ. Ալիս Տէյիրմէնճեան, Տէր եւ Տիկ. Յովնանեան 200, Օր. Անի Էքպէրեան 150, Պր. Քուվան 120, Տիկ. Զիւրիւքտիչեան (Լօզան) 80, Պր. Ակպատեան, Պր. Պատելյն, Տիկ. Մ. Պասմաճեան (Լիոն), Տիկին Հ. Տէյիրմէնճեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկ. Ա. Մանուկեան, Օր. Հ. Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Մաղաքեան 100ական, Տիկին Տապաղեան, Պր. Ը. Թօփաքեան, Տիկին Պօղեան, Պր. Յ. Թերզեան, Պր. Վ. Մանկասարեան 50ական, Պր. Տ. Պալեան 30 ֆր., նաեւ փոխան ծաղկեպսակի Տիկ. Աննիկ Պագրճեան 50 ֆր. Տիկ. Մարի Գալուստեանի ցաւալի մահուան առթիւ։

Պր. Զոլաքեան 500, Պր. Սանճեան 250, Պր. Հայթայեան, Պր. Պահատուրեան, Տոքթ. Մոսկոֆեան 100ական ֆրանք, Տոքթ. Ստեփանեան, Պր. Մարգարեան 50ական, Պր. Հօտաղեան 30 ֆր.։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու՝ ժամը 4ին։

Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 17·30ին

Երեքշաբթի, Յունուար 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8ին։ Բազմաձայն պատարագ՝ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի։ Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի։

Չորեքշաբթի, Յունուար 7, Բ. օր Ծննդեան։ Յիշատակ մեռելոց։ Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։ Պատարագի աւարտին մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց։

Երեքշաբթի, Յունուար 13, Ը. օր Ծննդեան։ Տօն Անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։ Այսօր մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ եկեղեցաշէն բարերար՝ Աղեքսանդր Մանթաշեանի համար։

Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանի սրահին մէջ տնօրհնէք կը կատարուի։

×

Համաձայն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ աւանդութեան, տարին երկու առիթներով Ծնունդին եւ Զատիկին, Հայոց տուները կ'օրհնուին՝ տնօրհնէք կը կատարուի։ Այն ընտանիքները, որոնց եկեղեցական մը չայցելեր, տներէց չունին, թող հաճին տեղեկացնել եկեղեցւոյ դիւանին՝ տալով իրենց տան հասցէն, որպէսզի հոգեւորական մը ղրկուի։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Յունուար 5 Երկուշաբթի, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 18, պատարագ 18·45։

Յունուար 6 Երեքշաբթի Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Պատարագ ժամը 10·30ին։ Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Ջրօրհնէք։

Ծանօթ.— Երգեցողութիւնները կը կատարուին Անի երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պր. Հրանդ Աճէմեանի, իսկ Ճրագալոյցի երեկոյեան մեներգները կը կատարէ Սոնիա Նիկողոսեան։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 5 Երկուշաբթի, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

Սկիզբ ժամերգութեան 18·15ին, պատարագ 19ին։

Յունուար 6 Երեքշաբթի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Սկիզբ ժամերգութեանց 9·30ին, պատարագ 10·45ին։ Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք կը կատարուի։

Ծանօթ.— Ճրագալոյցի պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին քառաձայն գիւղիս երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պ. Վազգէն Փէշտիմալճեանի։

ՍԷՆ ԺԸՌՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 5 Երկուշաբթի, Ճրագալոյց Ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Սկիզբ ժամերգութեանց կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, ընթերցուածք 6ին, պատարագ 7ին։

Յունուար 6 Երեքշաբթի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Սկիզբ ժամերգութեան առաւօտ ժամը 8·30ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Յակոբ Եպս. Վարդանեան ժամը 10ին, Ջրօրհնէք 11·30ին։

Յունուար 11, Կիրակի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9, պատարագ 10։ Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց։ Յիշատակ մեռելոց։ Կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Տէր-հայրը կ'այցելէ գերեզման։

Ըստ աւանդական սովորութեան չմոռնալ Ս. Ծնունդի խաղաղինը։

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաբաթ Յունուար 3, Ճրագալոյց Ս. Ծննդեան։ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 17ին, պատարագ 18ին։

Կիրակի Յունուար 4, Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն։ Ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, անդաստան 10ին, պատարագ 10·30ին, քարոզ 12ին, Ջրօրհնէք 12·15ին

Ծանօթ. — Տեղւոյն թաղականութիւնը կուզայ յայտարարել թէ՝ Յունուար 5 Երկուշաբթի Մեռելոց է. անոնք որոնք կը փափաքին գերեզմանօրհնէք կատարել տալ, քահանայ հայրը նոյն օրը պիտի գտնուի Սէն Լուի գերեզմանատունը ժամը 9–12, իսկ Օ Քանէի գերեզմանատունը՝ ժամը 2–5։

Imprimé sur les Presses DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

L'ARCHE DE NOE

42, RUE DESCARTES, 75005 PARIS - Tél 326 31 37

Venez Déjeuner

Venez Diner

OU MIEUX

Après le théâtre

Venez Souper

DES SPECIALITES ARMENIENNES
UN AIR DE FLAMENCO

MENU SPÉCIAL POUR RÉVEILLONS

BONNE AMBIANCE

180 Fr., champagne compris

×

Vous trouverez tous les produits orientaux à des prix imbattables chez

CHIRAG

PRIX SPÉCIAUX POUR LES FÊTES

Entièrement rénové

26 Rue de Trévise — 75009 Paris — Téléphone 770-38-63

Livraison à domicile à partir de 150 Fr

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
4
DIMANCHE
4 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.480

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51ᵉ ANNÉE — Nº 13.480

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ. 23–27)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԵԾ ԿԱՌՈՅՑ

Ծաղկաձորը փնտռուած անկիւն մըն է ոչ միայն ամառը, այլեւ ձմեռը: Խորհ. Միութեան այլ եւ այլ վայրերէ մարզուելու համար հոն կ'երթան: Կուգան նաեւ՝ հանգստանալու:

Ճարտարապետ Գրիման Յովսէփեան նախագծած է մարզական մեծ կառոյց մը, որ պիտի շինուի Թեղենիսի լանջին վրայ: Ունի հարիւր տեղնոց լեռնային «խրճիթ» մը իր ճաշարանով. անոր կողքին 300 տեղնոց պանդոկ մը, դահլիճներով եւ մարզական խաղերու յարմարութիւններով:

Այս կառոյցը իրականանալէ ետք՝ Ծաղկաձորի մէջ կարելի պիտի ըլլայ միջազգային մեծ մրցումներ կազմակերպել:

×

ՎԱՐԴԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԸ

Դեկտեմբեր 22ին, «Գ. Սունդուկեան» թատրոնին մէջ յոբելենական երեկոյթ մը տեղի ունեցած է՝ նուիրուած Վարդան Աճէմեանի ծննդեան 70ամեակին: Իր աւելի քան յիսուն տարիներու բեմական գործունէութեան ընթացքին Վ. Աճէմեան իրականացուցած է 150է աւելի բեմադրութիւններ, որոնցմէ ամէնէն կարեւորները իրադարձութիւններ հանդիսացած են Հանրապետութեան թատերական կեանքին մէջ:

Յոբելենական երեկոյթին բացումը կատարած է Մշակոյթի նախարարը՝ Ռուբէն Պարսամեան ներկայացնելով յոբելեարին կեանքն ու բեմական գործունէութիւնը:

Բաբկէն Սարգիսով, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիումի նախագահը, յոբելեարին յանձնած է «Լենին» եւ «Մուրճ ու Մանգաղ» ոսկէ շքանշանները:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած են ծանօթ արուեստագէտներ:

Վերջաւորութեան խօսք առած է յոբելեարը:

×

« ԹԵՒԱՒՈՐ ԽՕՍՔԵՐ »

« Հայաստան » հրատարակչութիւնը տասը հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Կիրովականի նկարչական դպրոցի տնօրէն Սերգէյ Իշխանեանի «Թեւաւոր խօսքեր» գիրքը:

Ասիկա կը բովանդակէ ոչ միայն հայկական, այլեւ եւրոպական շուրջ 350 ասացուածքներ, պատկերաւոր խօսքեր: Հեղինակը բացատրած է ամէն մէկուն իմաստը, տեղեկութիւններ տուած է անոնց ծագումին վայրին մասին եւ ներկայացուցած է անոնց բնագիրները:

Առաջին անգամ է, որ այս բովանդակութեամբ գիրք մը լոյս կը տեսնէ:

×

«ԱԲՈՒ ԼԱԼԱ – ՄԱՀԱՐԻ»Ն ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

« Հայաստան » հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Աւ. Իսահակեանի «Աբու Լալա–Մահարի» պոէմը: Զայն թարգմանած էր Ժան Մինասեան: Պատկերազարդ գիրքը ձեւաւորած է նկարիչ Արտաշէս Հունանեան:

Գէորգ Էմին գիրքին յառաջաբանին մէջ ֆրանսացի ընթերցողներուն ներկայացուցած է Իսահակեանի բանաստեղծական արուեստը եւ պոէմին գեղարուեստական արժանիքները:

×

ՀԱՄԵՐԳՆԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունաստանէ Երեւան վերադարձաւ հայ արուեստագէտներու խումբը, որուն մաս կը կազմէին Գոհար Գալաչեան, Ժան Տէր–Մերկերեան, Սվետլանա Նաւասարդեան, Տիգրան Լեւոնեան եւ Ալլա Զաքարեան: Երեք համերգներու ընթացքին — Աթէնք, Սելանիկ եւ Փաքրա — երեւանցի երաժիշտները ներկայացուցին եւրոպական եւ հայկական դասական ու ժամանակակից երաժշտութեան նմոյշներ, օփերայի մեներգներ, ռոմանսներ:

×

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՅԱԽՃԱՊԱԿԻՆ

Գաբրիէլ Սունդուկեանի ծննդեան 150ամեակին առթիւ Երեւանի յախճապակիի գործատունը պատրաստած է մոմակալներ, ափսէներ, որոնց վրայ պատկերացուած են թատերագիրին դիմանկարը:

Գործատունը կը ձգտի թարմացնել արտադրութեան տեսակները՝ ստեղծելով նոր, արդիական ձեւաւորումով ամանեղէն: Այսպէս այս տարի արտադրուեցան 16 տեսակ նոր սկուտեղներ, սպասներ, թէյամաններ, յուշանուէրներ:

Արդէն պատրաստ է ճաշի սպասի մը առաջին նմոյշը, որուն արտադրութիւնը կը սկսի 1976էն:

×

« ՔԱՐԻ ՀԱՄԱՆՈՒԱԳ »

Այս խորագիրը կը կրէ Կոնստանտին Սերեբրէակովի նկարազարդ ալպոմը, որ լոյս ընծայած է Մոսկուայի «Պրոգրէս» հրատարակչութիւնը:

Ասիկա ինքնատիպ պատմութիւնն է ներկայ Հայաստանի տարածքին գտնուող անագապղինձի դարաշրջանի բնակավայրերու, ուրարտական բերդերու, հեթանոսական, վաղ քրիստոնէութեան ժամանակաշրջանի պատմա – ճարտարապետական բազմապիսի յուշարձաններուն: Ներկայացուած են նաեւ սիգապանծ լեռներ, կանաչապատ ձորեր, արծաթաւուն ջրվէժներ, երկնագոյն լիճեր, քաղաքներ, աւաններ, գիւղեր, քարի տեսակներ եւն.:

Ալպոմը, որ տպուած է Արեւելեան Գերմանիա, ունի հայերէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն ներածականներ: Գունաւոր լուսանկարներու հեղինակներն են լուսանկարիչներ Ռ. Պապիկեան, Հ. Բաղդասարեան եւ Ի. Նարովլեանսկի:

×

ՆՈՐ ԴՐՈՇՄԱԹՈՒՂԹ

Խորհ. Միութեան Թղթատարի նախարարութիւնը հրապարակ հանեց յոբելենական դրոշմաթուղթ մը՝ նուիրուած թատերագիր Գաբրիէլ Սունդուկեանի ծննդեան 150ամեակին:

Հայկական զարդանախշերով եզերուած դրոշմաթուղթին վրայ թատերագիրին գունաւոր դիմանկարը կայ՝ ծննդեան եւ մահուան թուականներով, «Գ. Սունդուկեան» մակագրութեամբ:

×

ԵՐԵՒԱՆՑԻ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԻՉԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Արաբական դասական հէքեաթներու գիրքին՝ «Հազար ու մէկ գիշերներ»ու մոթիվներով երեւանցի երիտասարդ նկարիչ Սուրէն Շահվերդեանի ստեղծած մանրանկար պատկերազարդումները տասը հատ ալպոմ կը կազմեն: Մանրանկարիչին ձեռքին տակ կենդանութիւն ստացած են գիրքին հարիւրաւոր տիպարները՝ Հարուն էլ–Ռաշիտ խալիֆան, Սին – պատ ծովագնացը, սուլթաններ, աւագակներ, դեղեցկուհիներ, յիմար եւ անկուշտ դատաւորներ, սրամիտ արհեստաւորներ, հէքեաթային ճիններ:

Ասկէ առաջ ցուցահանդէսի մը ներկայացուցած էր « Սասունցի Դաւիթ »ը քսան նկարներով, որոնք կը պատկերացնեն Դաւիթին կռիւը Մսրայ Մելիքի դէմ, Մհերի եւ Արմաղանի սէրը, դիւցազնավէպին միւս հերոսները:

Ներկայիս կ'աշխատի պատկերազարդել հին հնդկական դիւցազներգութիւնը՝ «Մահաբհարատան»:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ՀԻՆ ՄԵՀԵԱՆ ՄԸ ԳՏՆՈՒԱԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Խորհրդային « Սելըկայա Ժիզն » օրաթերթը կը հաղորդէ, թէ հայ հնագէտներ երեւան հանած են մեհեանի մը մնացորդները Էջմիածինի շրջանի բլուրի մը վրայ: Հայաստանի պետական համալսարանի մասնագէտները հաստատած են, թէ մեհեանը 5000 տարուան անցեալ ունի: Կը կարծուի, թէ ասիկա լայնածաւալ ճարտարապետութեան ամէնէն հին օրինակն է Խորհ. Միութեան մէջ:

Խորհրդային օրաթերթին լուրին արձագանգ հանդիսացած է «Ինթերնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն», Յունուար 3–4ի իր թիւով:

ՍԱՍՏԻԿ ՓՈԹՈՐԻԿ մը աւեր գործեց հիւսիսային Ֆրանսայի վրայ Ուրբաթէն Շաբաթ լուսնալիք գիշերը: Մարդկային կորուստ չկայ բայց նիւթական վնասները հսկայ համեմատութիւններու կը հասնին: Ամէնէն ծանր հարուածը իջած է Լիլի վրայ, ուր ծառեր արմատախիլ եղած են, տանիքներ պոկուած, կառքեր ճզմուած, 200 քիլօ կշռող լուսաւոր ցուցանիշ մը կառքերու վրայ ինկած է, հովին արագութիւնը հարիւր քիլոմեթր էր եւ աշտարակի մը 18րդ յարկը բնակողներն ալ ստիպուած եղած են հեռանալ: Անգլիոյ եւ Իրլանտայի մէջ, աւերը մեծ եղած է, ութ մեռեալ կայ եւ չորս ժամ հեռաձայնային հաղորդակցութիւնները կտրուած են: Ցնոր տնօրինութիւն ընդհատուած է նաեւ Անգլիոյ եւ ցամաքին կապը Ֆերիով:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ Միտլիսթ ընկերութեան օդանաւ մը ջախջախուեցաւ Քուէյթի անապատին մէջ: 67 ճամբորդներ եւ անձնակազմի 15 անդամներ մեռած են: Օդանաւը Պէյրութէն Տուպայ կ'երթար: Զոհերու մէջ 29 ոչ–արաբ կայ, ատոնց կարգին՝ 4 Անգլիացի, 6 Յոյն, մէկ Նորվեկիացի, մէկ Կիպրացի եւ 11 երախայ:

ՇՈՒՐՋ 150 ցուցարարներ հաւաքուած են Էլիզէի առջեւ, Ուրբաթ օր, ի պաշտպանութիւն աշխատանքի: Բանուորներ կային Իտէալ Սթանտարէն եւ Շէքս տպարանէն: Ապահովութեան ուժերը ցրուած են:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԽՕՍՔ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԱԲԲԱՀԱՅՐԸ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ՄԻԱԲԱՆ ՀԱՅՐԵՐԸ

խոր յուզումով կը յայտնեն իրենց սրտագին ու ջերմ շնորհակալութիւնը՝ սփիւռքի բոլոր մեր սիրելի հայրենակիցներուն, յատկապէս Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ հայ գաղութներու Եկեղեցական եւ Ազգային մարմիններուն, Գերշ. ու Գերպ. Սրբազան Առաջնորդներուն, « Յառաջ » օրաթերթի պատուարժան խմբագրութեան եւ Հայ Մամուլի այլ ներկայացուցիչներուն, ինչպէս նաեւ բոլոր ազնիւ բարեկամներուն, այն բարեացակամ զգացումներուն համար, որով ամէնքը փութացին եւ կը շարունակեն եղբայրօրէն յայտնել իրենց սրտակցութիւնը, վշտակցական հեռագիր – նամակներով, յօդուածներով, հեռաձայնելով, այցելութեամբ եւ սիրայօժար նուիրատուութիւններով, Ս. Ղազարու մայրավանքին մէջ պատահած աղէտաբեր մեծ հրդեհին առիթով:

Աստուածային Նախախնամութեան անսահման բարութեան ապաւինած, մինչ վերաշինութեան աշխատանքներու նէք ձեռնարկած, պետական իշխանութիւններու վեհանձն օժանդակութեամբ եւ մեր սիրելի բարեկամներու անկեղծ քաջալերանքով, ջերմագին շնորհաւորութիւններ կ'ուղղենք բոլորին, Ամանորի եւ Աստուածայայտնութեան շնորհաբեր տօներու առիթով, հայցելով մարդասէր Փրկչէն, ամէնուն համար, խաղաղութիւն, երկնային օրհնութիւն, երջանկութիւն եւ ամէն երջանիկ բարիք:

Հ. ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱՆԱՆԵԱՆ
Ընդհ. Աբբահայր
եւ իր միաբանակիցները

ՎԵՆԵՏԻԿ – Ս. ՂԱԶԱՐ
1975 Դեկտ. 25

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին Նախարարութեան բանբերը բուռն կերպով հերքած է ամերիկացի երեսփոխանի մը ամբաստանութիւնը իր երկրին դէմ, ըստ որուն Թուրքիա ափիոնի իր արտադրութեան մէկ մասը ծախած է թմրեցուցիչի դաղտնի շուկային վրայ: Բանբերը ճշդած է որ աննպաստ օդը, 1975ին, պատճառ եղած է որ ափիոնի թրքական արտադրութիւնը նախատեսուածին քառորդը ըլլայ միայն: Այլ խօսքով Թուրքիա անմեղ է... մեղաւորը օդն է եղեր...:

ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

— Օ —

Գ.

4.— ՆՈՒԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Պօղոս առաքեալ իր խօսքը ուղղելով Եփեսոսի մէջ իր հաստատած եկեղեցիի երէցներուն կ'ըսէ. «Զգոյշ եղէք դուք ձեզի եւ բոլոր հօտին, որուն վրայ տեսուչ կարգեց ձեզ Սուրբ Հոգին, Աստուծոյ ժողովուրդը հովուելու համար»: (Գործ. Ի. 28 Բղդ. Տիտ. Ա. 5): Նոյն առաքեալը ի գործ դրաւ աստուածային այս իշխանութիւնը ոչ միայն Աւետարանը հեղինակաբար քարոզելով եւ ուսուցանելով ամենուրեք, ընելով անհրաժեշտ բոլոր տնօրէնութիւնները հօտի բարիքին համար, այլ նաեւ իշխանաբար սաստելով հակառակորդները, մինչեւ իսկ «սատանային մատնելով» անուղղաները, ինչպէս ըրաւ անուղղայ Հիմենոսի եւ Աղեքսանդրոսի պարագային. (Ա. Տիմ. Ա. 20):

Ամէն մարդ պարտաւոր է լսել եկեղեցիի կողմէ քարոզուած Աւետարանի փրկարար խօսքը, իր իսկ օգտին համար: Լսել չուզողներուն շատ աւելի վատթար վիճակ վերապահուած է քան Սոդոմգոմորի (Մտթ. Ժ. 1–15):

5.—ԱՆՊԱԿԱՍԵԼԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՍԽԱԼԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Քրիստոնէական եկեղեցին օժտուած է երկու կարեւոր յատկութիւններով: Առաջին անպակասելիութիւն, ինչ որ կը նշանակէ, թէ եկեղեցին պիտի տեւէ երկրի վրայ մինչեւ աշխարհի կատարածը. իսկ յերկինս յաւիտեանս Եկեղեցիի Հիմնադրին համար ըսուած է. «Նա եղիցի մեծ, եւ Որդի Բարձրելոյ կոչեսցի... եւ թագաւորեսցէ... յաւիտեան» (Ղկս. Ա. 32): Որչափ Քրիստոս կը թագաւորէ՝ այնքան ատեն «թագաւորութիւնը» իր գոյութիւնը պիտի շարունակէ: Քրիստոս ըսաւ. «Ես ձեզի հետ եմ մինչեւ աշխարհի կատարածը»: Մտթ. ԻԸ. 20): Ուրիշ առթիւ հաստատեց, որ «Դժոխքի ամբողջ զօրութիւնը պիտի չկրնայ յաղթահարել զայն», այսինքն եկեղեցին: (Մաթ. ԺԶ. 18):

Իսկ եկեղեցիի Ս. հայրերէն Ոսկեբերան կ'ըսէ. «Աւելի դիւրին է որ արեգակը մարի քան եկեղեցին խաւարի»: Մեր հայրերէն Զաքարիա կաթողիկոս ըսած է. «Դուն, ով եկեղեցի, պիտի տեւես մինչեւ որ երկնաւոր փեսան վերայայտնուի Հօրը իշխանութեամբ»: Իսկ Սահակ կաթողիկոս՝ «Եկեղեցին, որ սկիզբ առած է երկրի վրայ, պիտի չմարի երբեք»:

Արդարեւ Քրիստոս հաստատեց եկեղեցին որպէսզի անոր մէջ եւ անոր միջոցաւ շարունակուի աշխարհ գալու իր նպատակը և առաքելութիւնը, այսինքն մարդկային ազգի փրկագործութիւնը: Եթէ եկեղեցին «պակսի», այսինքն ջնջուի երկրի երեսէն, այն ատեն ի՞նչպէս պիտի շարունակուի իր երկիր ղրկուելուն աստուածային նպատակը. գալիք սերունդներ ի՞նչպէս պիտի փրկուին, քանի որ եկեղեցին է դանոնք փրկութեան առաջնորդողը եւ միջոցներ հայթայթողը:

Քրիստոնէական եկեղեցիի միւս կարեւոր յատկանիշն է անսխալականութիւնը, ինչ որ կը նշանակէ թէ եկեղեցին զերծ եւ ազատ կը մնայ սխալանքէ՝ յատկապէս հաւատքի եւ բարոյականի սահմանումներուն եւ ուսուցմանց մէջ: Անհրաժեշտ յատկութիւն մըն է սա. որովհետեւ եթէ եկեղեցին սխալական ըլլար, հաւատացեալները միշտ մոլորութեան վտանգին մէջ պիտի ըլլային: Քրիստոս ըսաւ առաքեալներուն. «Հօրս պիտի աղաչեմ, եւ ձեզի ուրիշ մխիթարիչ մը պիտի ղրկէ, այսինքն ճշմարտութեան հոգին, որ ձեզի հետ պիտի բնակի յաւիտեան»: Երբ արդարեւ ճշմարտութեան հոգին եկեղեցիին մէջ է, ան չի կրնար սխալիլ: Ս. Պօղոս եկեղեցին կ'որակէ. «Սիւն եւ հաստատութիւն ճշմարտութեան»: (Ա. Տիմ. Գ. 15):

Եկեղեցիի այս երկու յատկութիւնները իրարմէ անբաժանելի են. եկեղեցին անպակասելի է, որովհետեւ անսխալական է, եւ փոխադարձաբար՝ եկեղեցին անսխալելի ըլլալուն պատճառով անպակասելի է:

6.— ՆՇԱՆՔ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Բացի վերոյիշեալ յատկութիւններէն, որոնք մաս կը կազմեն իր բնութեան, ինչպէս բանականութիւնը մարդկային բնութեան, եկեղեցին ունի նաեւ նշաններ, որոնք ցուցիչներն են իր հարազատութեան, այսինքն ուղղափառութեան: Այս նշանները չորս են եւ Հաւատամքի մէջ յիշուած. «Հաւատամք եւ ի մի միայն, ընդհանրական, առաքելական եւ սուրբ եկեղեցի»: Խօսինք այս նշաններէն իւրաքանչիւրի մասին համառօտիւ:

Ա. Միութիւն եկեղեցւոյ.— Մէկ է Քրիստոնէական եկեղեցին եւ մէկ միայն կրնայ ըլլալ: Մէկ է նախ իր գլուխով եւ սկիզբով. որ է Քրիստոս, մէկ է իր վախճանով, որ է յաւիտենական երանութիւն: Մէկ է այս վախճանը հետապնդող միջոցներով, որք են հաւատք, յոյս, սէր, խորհուրդք եւ օրէնք եկեղեցւոյ: Մէկ է Հոգիով, «Եթէ շնորհները զանազան են, այլ Հոգին մէկ է» (Ա. Կոր. ԺԲ. 4): Մէկ է իբրեւ հաւաքականութիւն. «մէկ մարմին ենք ի Քրիստոս, որով իւրաքանչիւրս իրարու անդամներ ենք»: (Հռովմ. ԺԲ. 5): Մէկ է ըստ վարչական դրութեան եւ նուիրապետութեան: Ըսած է Յիսուս. «Եկեղեցին մի հօտ եւ մի հովիւ» (Յովհ. Ժ. 16) կ'ըսէ առաքեալ «Եռանդով պահել հոգիին միաբանութիւնը՝ խաղաղութեան կապով. ըլլալ մէկ մարմին եւ մէկ հոգի, ինչպէս որ կանչուեցաք ունենալու կոչումի մէկ յոյս միայն: Մէկ է Տէրը, մէկ է հաւատքը, մէկ է մկրտութիւնը, մէկ է Աստուած եւ հայրը ամէնքին»: (Եփս. Դ. 3–6):

Ըստ այսմ «Միութիւն եկեղեցւոյ» ըսելով կը հասկնանք, անոր դաւանութեան եւ վարդապետութեան նոյնութիւնը, որ եկեղեցին ունի Քրիստոսի եւ Ս. Երրորդութեան մասին, եկեղեցիի եւ Ս. Գրոց մասին: Հետեւաբար այն բոլոր ճշմարիտ քրիստոնեաներ, որոնք Ս. Գիրքին եւ եկեղեցիին սորվեցուցած հաւատքով եւ պատուիրապահութեամբ եւ իրենց հովուաց հետ միացեալ՝ յօդեալ են ի Քրիստոս, եկեղեցիի այս միութեան մէջ են, եկեղեցիի լրութեան ամբողջացուցիչ մասերն են և որոնց ամբողջութիւնը կը կազմէ Քրիստոսի միմիայն ճշմարիտ եկեղեցին:

Այս միութեան արգելք չեն ոչ ազգաց եւ լեզուաց տարբերութիւնը, ոչ ալ եկեղեցիներու աշխարհագրականօրէն իրարմէ հեռու ապրիլը եւ ոչ ալ ծէսերու եւ սովորութեանց արարողական տարբերութիւնները: Աշխարհքի որ անկիւնն ալ ըլլան ճշմարիտ քրիստոնեաները, ամէնքն ալ մէկ եւ նոյն Յիսուսի, մէկ եւ նոյն մարմինին մասերը կամ անդամները կը կազմեն, միեւնոյն հաւատքի միաբանութեամբ: Կ'ըսէ Լամբրոնացին. «Քրիստոս չէ բաժնուած Պօղոսի եւ Ապողոսի, ոչ ալ՝ Անոր եկեղեցին Հայու, Հոռոմին եւ Ֆրանկի (Կաթոլիկի) թէեւ ոմանք այսպէս կը կարծեն: Արդարեւ բաժնուած պիտի ըլլայինք եթէ անոնցմէ իւրաքանչիւրը տարբեր Աստուծոյ հաւատացած ըլլար:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

(3 – Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՇՔԱՆՇԱՆՆԵՐ

Հինէն ի վեր յատուկ խորհրդաւորութիւն մը տրուած է ընտանիքի կազմութեան: Հարսնիքներուն ընկերացած են երգեր, պարեր, ծիսական բնոյթի ներկայացումներ: Պարզ է, որ ժամանակի ընթացքին որոշ սովորութիւններ անհետացած են եւ, փոխարէնը, նորեր մուտք գործած են: Այսուհանդերձ հիմնականը մնացած է: Ինչ կը վերաբերի շքանշաններուն՝ ասոնք առաջին օրէն իսկ գործածուած են հարսանեկան հանդիսութիւններու առթիւ:

Հայաստանի վիճակուած քաղաքական, տնտեսական ծանր կացութիւնը պատճառ դարձած է, որ յիշատակի շքանշանները ընդհանրապէս եւ, հարսանեկանները մասնաւորապէս, նախ պատրաստուին գաղութներու, իսկ աւելի ուշ՝ Հայաստանի մէջ:

Հայկական հարսանեկան առաջին շքանշանները դրուագուած են Հոլանտա, շուրջ երկու հարիւր տարի առաջ: Ասոնց նկատմամբ հետաքրքրութիւն մը ծայր տուած է անցեալ դարու սկիզբները, երբ հոլանտացի արուեստաբան Սփիլ իր բազմահատոր աշխատութեան մէջ առաջին անգամ (1824), առանց նկարագրութեան եւ բացատրութեան, ներկայացուցած է հայատառ հարսանեկան շքանշանին գծանկարը: Դրամագիտական բնոյթի յօդուածները լոյս սկսած են տեսնել միայն վերջին տասնամեակին, որոնցմով փաստօրէն ծնունդ առած է այդ շքանշաններու ուսումնասիրութեան գործը: Այսպէս՝ 1959ին Ի. Սպասկի յօդուածով մը մասնագէտներու ուշադրութեան յանձնեց տակաւին անծանօթ մնացած ամուսնական շքանշան մը: Այնուհետեւ Հոլանտայի մէջ լոյս տեսան Վան տեռ Մեյերի և Վան տեռ Վուրտի յօդուածները, որոնք կարեւոր են այս շքանշաններու ուսումնասիրութեան համար:

1973ին լոյս տեսաւ մեր յօդուածը: Մեր ներկայացուցած շքանշաններէն երեքը կը հրատարակուէր առաջին անգամ: Ասոնցմէ մէկը իր պատկերներով եւ գրութիւններով տարբեր էր մինչ այդ ծանօթ օրինակներէն:

Քննութեան առնուած շքանշանները գլխաւորաբար պատրաստուած են ամուսնական տարեդարձը յիշատակելու համար, այսպէս՝ «ոսկեայ» (ամուսնութեան 50 տարին), «արծաթեայ» (ամուսնութեան 25 տարին), ինչպէս նաեւ հարսնիքին օրը յիշատակելու համար: («Արծաթեայ» շքանշաններ դեռ չեն գտնուած):

Հայկական հարսանեկան առաջին ոսկեայ շքանշանը պատրաստած է հոլանտացի անուանի նկարիչ Մարթէն Հոլցհէյ (1697–1764): Այդ շքանշանին (տրամագիծը՝ 50 միլիմեթր, ծանրութիւնը՝ 34,04 կրամ) առաջին երեսին, զոհասեղանին աջ եւ ձախ կողմերը պատկերացուած են իրարու ձեռք սեղմած նորապսակներ՝ ճառագայթներով լուսաւորուած: Ձախին՝ արմաւենի մը կայ, իսկ վերի եզրին գրութիւն մը՝ սուրբ Ա. (մ) ուսնութի (սուրբ ամուսնութիւն): Վարը, հորիզոնական՝ արձանագրուած է հեղինակին անունը՝ Մ. Հոլցհէյ: Երկրորդ երեսին վրայ պատկերացուած է թեւաւոր հրեշտակ մը, մէկ ձեռքին՝ ջահ, իսկ միւս ձեռքին՝ բոցավառ սիրտ մը: Հրեշտակին աջ կողմը խաղողի վազ մը փորագրուած է, ինչպէս նաեւ երկրորդ գիծի վրայ՝ լողաւազան մը կարապներով ու սփինքսը: Հեռուն ծովի մակերեսին կ'երեւին առագաստներ: Վերը՝ եզրին կայ գրութիւն մը՝ Նախատեսութ (ի) Ածային (Նախատեսութիւն աստուածային):

Երկրորդ ոսկէ շքանշանը կը գտնուի Նիւ Եորքաբնակ Զարեհ Պտուկեանի հաւաքածոյին մէջ: Այս շքանշանին երրորդ օրինակը պղնձեայ է, եւ կը գտնուի Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան թանգարանը:

ԺԹ. դարու երկրորդ կէսէն մինչեւ Ի. դարու սկիզբները ընտանեկան – կենցա-

---

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՏՕՐՈՍԷՆ ԱՆԴԻՆ

Ա. ՕՂՔԸ ԴԷՊԻ ԿԻՐՃԸ

Անհատականութիւն եւ երջանկութիւն. — Առաջին տեսիլներ, — Գզըլ–Եօգուշէն ակնարկ դէպի ետ, — Նախահարց նախահարք, — Հեղեղատը, — Կայք մը կրնայ ժամավաճառութիւն չըլլալ, — Լեռնային բաները կը սկսին, — Կիրճը կը տեսնուի, — Իրիկունն ի Մոպսուկրին:

Արդէն կ'երեւա՞ր, ա՛ն էր, ան միայն կրնար ըլլալ: Այնպէս չէ՞, Ալի՛ աղա. կիլլէքը չէ՞...: Մարդը նայեցաւ, այո՛, ան էր: Իր տեղին մէջ, իր անձկալի գոյութեան տեղւոյն մէջ, ամենաքաղցր անձնատուութեամբ մը երեւան ելեր էր..

Արեւմուտին հիր ու լուրթ ու ոսկի հուրերուն մէջ, վարի անտառային մթութեանց ու վերի ամպեղէն անորոշութեանց միջեւ որոշապէս անջատուած էին իր մուղտ բացուածքին երկու կողմերը, որոց մին, ձախը, խոտոր շիկորակ երեսով մը կ'իջնէր՝ եւ յետոյ երկու ժեռոտմերը մէկ՝ կը թուէին ուղղաձիգ խորասուզիլ: Ուրիշ ոչինչ... մէկ երկու պըղտիկ ցցուածքներ, Կուկլակի Բերդը արդեօք, կը նշմարուէին նոյն ձախ կողմին կատարը...:

Բոլոր այն տարածութեան մէջ, եւ բոլոր տեսարաններուն՝ որոցմէ անցեր էինք, ու բոլոր աշխարհի մէջ ահա այդ ճեղքն էր Կուկլակը, — Կիլիկիոյ Դրունքը. եւ բոլոր շրջակայքն յանկարծ այդ ծերպէն կը թուէր սարսռալ: Աւելի նշանաւոր ճամբայ մը կա՞ր արդեօք աշխարհի վրայ, քան այն խորհրդաւոր լըռթութիւնը որ այն բացուածքէն ներս կը սուզուէր, քան այս խորափոսեակ կիրճը որ Կապպադովկիան ու Փոքր – Ասիան եւ Կիլիկեան երկիրը, որ Ամանոսի Ասորւոց Դրանց հետ՝ վճռաբար ու մօգապէս՝ Արեւմուտքն ու Արեւելքը հաղորդակցութեան կը դնէր:

Եւ դեռ վա՛ղը պիտի հասնէինք հոն ու զայն թափանցէինք: Վարի պզտորութեանց վարժ մեր աչքերուն համար դըժուար էր հաւատալ թէ Կիրճը տակաւին հեռու էր, թէ աչէկ դիտէինք թէ լեռներու մթնոլորտին պայծառութիւնն այնքան մեծ է որ բոլոր հեռաւոր բարձունքները խիստ մօտ կը թուին, երկնային մտերմութեամբ կը մերձենան...

Վա՛ղը ուրեմն, առաւօտուն...: Իսկ աղուաւսիկ հիմա վաշը կը դառնար՝ բարձրակարկառ կուրակնարկ քարալեռներուն աջակողմեանին ստորոտէն, ու կը սուզուէր կը հասնէր Մէզարօլուզ:

Այսինքն Մոպսուկրի՛ն:

Մեր առաջին գիշերային իջեւանը. Աստուած իմ, մողակա՛ն տեղ...: Մթամած, լուռ խան մը, ցած, կքուն, անհեռանդին ուրիշ բնակարան մը, ու խաւարին ծառեր. եւ բոլոր ասոնցմէ վար՝ անտառուտ դահավէժը որ դէպի հրավառ արեւմուտն ու գիշերային ստուերները կը խորասուզուէր: Ասդին՝ ձորին գերագոյն կատարը՝ քարալեռը կը տնկուէր, վերջալոյսէն ոսկեզօծ...: Ու հոն, ապառաժներուն տակ, խոտաւէտ դարեւանդներու տքը՝ զովապայծառ ստուերին մէջ աղբիւր մը, յորդաջուր ու մեծաձայն կը հոսէր, իշխելով ամենահաճեւ ձորին բոլոր խաղաղութեան ու մշտնջենական ունկընդրութիւն մը թուէր:

Մոպսուկրի՛ն էինք, — Մոպսոսի–Աղբիւրը, — հրաշալի անցեալի մը մէջ: Արդեօք աստուածոց դարերէն դրուա՞գ մը կ'ապրէինք: Աւան կամ Դղեակ չկար. քրիստոնէական ժամանակի ոչ մէկ հետք կը տեսնէի, այլ մեծագործ մեծվայելուչ առանձնութեան մը խորը: Բնութեան յաւերժական հեթանոսութեան մէջ՝ միայնակ աղբիւրը, մշտախոխոջ, անլռելի, անմեռ: Զայն հաստատեր էր հոն վաղնջական օրերու Քուրմ մը, մեծազօր Գուշակ, — աստուածորդին Մոպսոս: Ինքն էր որ, Ալէյեան Դաշտաց մէջ, Պիւրամոսի ափանց վրայ, Մոպսուեստիան (*) ու Մալլոսը (**), Ջահանի երբեմնի գետաբերանն եզերող հրուանդանին վրայ, հանդէպ միւս ափունքն երբեմն զարգացած Մեգարսի՝ ուր Գուշակին ընկերոջ Ամփիլոգի շիրիմն ընդունեցաւ Աղեքսանդրի այցն ու հեղընծայումն, ինչպէս Մեգարսեան Աթենասի բագինն ալ՝ դեգանսեհ աշխարհակալին զոհերը: Ո՛վ գիտէ ի՛նչ առթիւ եւ ի՛նչպէս՝ գերագանցեր էր Մոպսոս զԿաղքա՛ս՝ Տրոյիոյ պատերազմին այլեւայլ իրադարձութիւնքը ճըշդիւ մարգարէացած յոյն տեսանողն, ի Քլարոս, Եփեսոսի ծոցին մեծանուն սրբավայրին մէջ, եւ ըստ պատգամի մը՝ պատճառ եղեր էր, իր գերագանցութեամբն իսկ՝ անոր մահուան:

Խորհրդաւոր քուրմին աստուածային իմացականութենէն կը մնար, կը տեւէր ցայժմ մշտակենդան այն Ակը, զոր ի պատիւ սրբազան բնութեան եւ ի սփոփ ու երանութիւն մարդոց՝ վերածեր էր աղբիւրի՝ եթէ չէր ցայտուցեր:

ԻՆՏՐԱ

(12 – Շար.)

(*) Յաշտարան Մոպսոսի, Մամեստիա, Միս:

(**) Այժմ՝ Գարաթաշ աւան:

ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ երկերուն առաջին հաւաքածոն

Շէյքսփիրի օրով բաւականաչափ աշխատութիւններ լոյս տեսած են՝ ողբերգութիւններ, քրոնիկներ, կատակերգութիւններ: Որակի տեսակէտէն անոնք երկու խումբերու կը բաժնուէին՝ իր արտօնութեամբ հրատարակուած երկեր եւ, այսպէս կոչուած, գողցուած հրատարակութիւններ՝ իր անունով կամ առանց իր անունին յիշատակութեամբ: Շէյքսփիրի օրով լոյս տեսած են 18 սեփական աշխատութիւններու 43 գիրքեր: Մեծ թատերագիրին մահէն եօթը տարի ետք է միայն, որ անոր ընկերները՝ Ճոն Հեմինկ եւ Հենրի Քոնտէլ հրատարակած են անոր աշխատութիւններու առաջին հաւաքածոն:

Երբ Շէյքսփիր ոտք դրած է Լոնտոն, քաղաքը Եւրոպայի ամէնէն մեծ, մարդաշատ կեդրոններէն մէկը եղած է իր շուրջ 160.000 բնակչութեամբ եւ աշխոյժ առեւտուրով: Քաղաքը այդ ժամանակ չէ ունեցած հանրային վայրեր, եթէ չհաշուենք Նորակառոյց Պուրսն ու Ս. Պօղոս եկեղեցին, սակայն ասոր փոխարէն ունեցած է 5–6 թատերական խումբեր, հազուագիւտ երեւոյթ մը այդ ատենուան մայրաքաղաքներուն համար:

Ընդամէնը երեք տասնամեակներու ընթացքին յօրինուած թատերախաղերու թիւը, մասնագէտներու հաշուով, հասած է մօտ հազարի: Այսքանը արդէն գաղափար կուտայ այն խոր, լայնահուն շարժումին մասին, որ Անգլիական Վերածնունդ կոչուած է:

Իրենց թատերախաղերուն հրատարակութեան համար թատերագիրները համեմատաբար համեստ գումարներ ստացած են: Կարգ մը թատերախաղեր տպուած են ապօրէն ձեւով: Արդարեւ, շատ մը տումաթիք գործեր տպարանին յանձնուած են ճարպիկ դերասաններու եւ յուշարարներու կողմէ, առանց մեծ դժուարութեան: Այսպէս, անբարեխիղճ դերասան մը կամ յուշարար մը կրցած է «Համլէթ»ի ներկայացումէն օգտուելով իր թատերախաղը սաեղծել եւ տպարանին յանձնել: Այս կերպով ահա բազմաթիւ թատերախաղեր լոյս տեսած են աղճատուած եւ կրճատուած ձեւով: Այս բնոյթի թատերախաղերը կոչուած են «փայրըթ էտիշըն», այլ խօսքով «ծովահէնի հրատարակութիւն»:

1623ին է, որ Լոնտոնի մէջ լոյս տեսած են Ու. Շէյքսփիրի կատակերգութիւնները, քրոնիկները, ողբերգութիւնները առանձին հատորով մը՝ Մըսթր Ուիլեըմ Շէյքսփիր անունին տակ:

Հատորին առաջին էջին վրայ զետեղուած է թատերագիրին նկարը, աւելի ճիշդ՝ նկարէն առնուած Տրոյշութի փորագրութիւնը: Գիրքին սկիզբը զետեղուած են խմբագիրին կարճ յառաջաբանը եւ Պէն Ճոնսընի հետեւեալ քանաստեղծութիւնը.

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ

Արդ, Շէյքսփիրի պատկերն է քու դիմացը
Փորագրիչն է հատել անձայլայլ,
Տքնանքն է եղած ազնիւ ու վսեմ՝
Ողջ էութիւնն է փորձել ցոյց տալ:
Օ՜, թէ յաջողէր մետաղին վրայ
Իրաւ պատկերացնել միտքը հանճարեղ,
Կը տժգունէին գործերը անոր,
Որ գիծերները արիւնով ստեղծագործեր է:
Բայց ան ի վիճակի չէր այդ մեծ
սխրանքին,
Ուրեմն՝ նայիր դուն անոր գիրքին:

Ասկէ զատ Պէն Ճոնսըն ամբողջ քերթուած մը նուիրած է Շէյքսփիրի՝ կցուած այդ հրատարակութեան: Պէն Ճոնսըն իր ժամանակակիցը կոչած է «դարաշրջանի ոգին», մեծութիւն մը, որ կը գերազանցէ հպարտ Յունաստանէն եւ գոռոզ Հռոմէն մեզի հասած դէմքերը:

Եթէ ցարդ Շէյքսփիրը կը ճանչնան միայն Անգլիացիք, ապա կուգայ ժամանակը, երբ «Եւրոպայի բոլոր թատրոնները յարգանք կը մատուցանեն» մեծ թատերագիրին, քանի ան կը պատկանի «բոլոր ժամանակներուն»:

Այսօրուան ընթերցողը զարմանալու շատ պատճառներ կ՚ունենայ, երբ թըղթատէ այդ առաջին հաւաքածոն: Նախ եւ առաջ ան թատերախաղերուն մէջ պիտի չգտնէ գործողութիւններու բաժանում: Ինչպէս յայտնի է, Եղիսաբէթեան ժամանակաշրջանի թատրոնին մէջ ներկայացումները կատարուած են առանց ընդմիջումներու: Հանդիսականները հասու եղած են տեսարաններու փոփոխութեանց, բայց ոչ արարներուն: Այսպէսով, ամբողջ ներկայացումը, անկախ իր սեւէն եւ երկարութենէն, դիտուած է մէկ շունչով, իր սրընթաց վազքին մէջ: Գործողութիւններուն այն բաժանումը, որուն ընտելացած ենք եւ որ այնքան հաճոյք կը պատճառէ մեզի իր անթերի ձեւով, յետագայ, յատկապէս ԺԸ. դարու առաջին կէսի քննական հրատարակութիւններու գործ է, արդիւնքը բազմաթիւ մասնագէտներու ջանքերուն:

Այս առաջին հրատարակութենէն ընդամէնը հինգ գիրք մնացած է Բրիտանական Թանգարանը: Երեքը միայն ունին հեղինակին դիմանկարը՝ հոլանտացի նկարիչ Տրոյշուտի փորագրութիւնը:

Ն. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Վ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆԻ ԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Վարդան Մամիկոնեանի պղնձակուռ արձանին պաշտօնական բացումը տեղի ունեցած է Դեկտեմբեր 19ին:

Իր ծաւալով այս արձանը աւելի մեծ է, քան Սասունցի Դաւիթինը: Հեղինակն է քանդակագործ Երուանդ Քոչար, ճարտարապետն է՝ Ստեփան Քուրքչեան:

Բացման հանդիսութեան ամպիոնին վրայ տեղ գրաւած են Անխիմով, Կ. Դեմիրճեան, Բ. Սարկիսով եւ այլ կուսակցական եւ պետական դէմքեր:

Մ. Մուրադեան, Երեւանի քաղաքապետը, բացման խօսքին մէջ յայտարարած է, թէ իրենք հաւաքուած են հոն ուրախալի առիթով մը, այն է՝ Երեւանի մէջ կը զետեղուի Վարդան Մամիկոնեանի արձանը. «Երեւանի ճարտարապետական դիմագիծը հարստացնող այս նոր կոթողի մօտ մենք նորից ենք վերյիշում օտար նուաճողների դէմ մղուած դարաւոր պայքարի դրուագները, յարգանքի տուրք մատուցելով ժողովրդի բոլոր այն զաւակներին, որոնք չեն վարանել պատմութեան քառուղիներում, կեանքի գնով պաշտպան են կանգնել նրա ինքնութեանը, իրենց մեծ աւանդը ներդրել նրա գոյատեւման, լուսաշող ապագայի համար»:

Ճառեր արտասանած են Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկութեան տնօրէնը՝ ակադեմիայի թղթակից – անդամ Գ. Գալոյեան, Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար, արձակագիր Պ. Զէյթունցեան եւ նկարիչ Գ. Աղասեան:

ղային չքանչանները Ամսթերտամի հայ գաղութի մէջ լայն տարածում գտած են, քանի որ բաւական չքանչաններ գտնուած են: Ասոնք չորս խումբի կը բաժնուէին եւ պատրաստուած են ապսպրողին նախասիրած մետաղով:

Հայկական հարսանեկան չքանչաններ պատրաստուած են նաեւ այլ վայրերու մէջ, սակայն դեռ կարելի չէ ճշգրիտ վայրը ճշդել:

Այսպէս, Լենինգրադի Էրմիտաժ թանգարանին մէջ կայ հարսանեկան ոսկէ չքանչան մը (տրամագիծը՝ 36 մմ. կշիռքը՝ 10,21 կրամ): Ասոր առաջին երեսին վրայ դրոշմուած են արծուակիր վահանին յենած նորապսակներ, ասոնց վրան՝ ամենատես աչքը, որմէ վար կը սլանայ աղաւնին: Վերը՝ գրուած է՝ «սուրբ Ամուսնութիւն»: Երկրորդ երեսին՝ պատկերացուած են երկու առատութեան եղջիւրներ ծաղիկներով, որոնց մէջտեղը՝ ծաղկազարդ վահանի մը վրայ կան զոյգ սիրամարգեր: Թուականն է՝ «1810»:

Ի. Սպասկի այս չքանչանը կը վերագրէ Լվովի հայ վարպետներուն:

Այլ չքանչաններու քննութիւնն ալ ցոյց կուտայ, որ ասոնց մեծ մասը պատրաստուած է հայ գաղութներու մէջ: Հայերը ընդօրինակելով տեղացիներու այդ գեղեցիկ սովորութիւնը՝ հարսանեկան հանդէսները յիշատակած են չքանշաններով, անոնց տալով ազգային բնոյթ եւ երանգ:

Մայր Հայաստանի մէջ ստեղծուած չքանչանները հանդիսացած են աւանդական այդ սովորութեան շարունակութիւնը:

Հ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ԱՑԺՄԷԱԿԱՆ

ԽԵԼԱԿՈՐՈՅՍ ԶԻՆԱՐՇԱՒԸ

Տոքթ. Ֆրանք Պարնապի, որ տնօրէնն է խաղաղութեան ձգտող միջազգային հիմնարկութեան, յօդուածով մը ցոյց կուտայ, թէ աշխարհ խելակորոյս զինարշաւի լծուած է, եւ «զինուորական քանդիչ ուժը այսօր այնքան մեծ է, որ մեր երեւակայութեան սահմաններէն դուրս կը մնայ»:

Շուէտական «Ամպիօ» պարբերականին մէջ լոյս տեսած իր յօդուածը ցոյց կուտայ, թէ «աշխարհ 1974ին 210 միլիառ տոլար (932 միլիառ ֆրանք) ծախսած է զէնքի համար»: Ասիկա 15էն 20 անգամ աւելի է աշխարհի ընծայած օժանդակութենէն՝ թերաճ երկիրներու:

«Աշխարհ շուրջ 25 միլիառ տոլար (110 միլիառ ֆրանք) կը ծախսէ զինուորական բնոյթի հետազօտութիւններու վրայ, այսինքն քառապատիկ աւելի՝ բժշկական հետազօտութիւններու յատկացուած ընդհանուր գումարէն:

«Աշխարհի մասնագէտներուն եւ հետազօտողներուն կէսը, 400.000 հոգի, զինուորական մարզին մէջ կ՚աշխատի:

«Եթէ գեր–պետութիւնները շարունակեն զարգացնել իրենց հիւլէական ուժը այն չափով, որ կը նախատեսեն, ի մօտոյ հնարաւորութիւն կ՚ունենան զիրար բնաջնջելու ոչ թէ յիսուն անգամ, ինչ որ այժմու պարագան է, այլեւ հարիւր անգամ»:

Ատլանտեան Ուխտին եւ Վարշաւայի Ուխտին մաս կազմող երկիրները աշխարհի զինամթերքին 80 տոկոսը ձեռք ձգած են: 1980ին երեսուն երկիրներ հիւլէական կեդրոններ պիտի ունենան, յատկապէս Պրազիլ, Հնդկաստան, Փաքիստան, Հարաւային Քորէա եւ Ֆորմոզ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

LES SOUVENIRS D'UN TIMBRE-POSTE
par Y. Vartan
Edité par « Le Monde des Philatélistes »
Paris 1975

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

ԺԴ.

Վան, 3 Մարտ 1911

(Բնին գեղ՝ Կտրափուտքինի վանք)

Առաջին հարցի մասին ժողովը վճռեց վաճառել բոլոր աղօթամատեանները, եկեղեցական անօթները, վարդապետական զգեստները, խաչ, զաւազան, սկիհ, եւն., եւ գոյացած գումարը յատկացնել Վասպուրականի կուլտուրական գործին, ֆոնտ կարօտ ընկերներու համար, ֆոնտ փրոփականտի համար, ֆոնտ աժանագին տետրակներու հրատարակման համար, ֆոնտ ընթերցարան–թէյարաններու հիմնարկութեան համար, ֆոնտ հրապարակախօսական ակումբներու հաստատութեան համար, եւայլն, եւայլն:

Երկրորդ հարցի մասին՝ երկար վիճաբանութիւններէ ետքը՝ ժողովը հասաւ նոյն եզրակացութեան, այսինքն թէ մշակական գործիքները հարկ էր վաճառել, քանի որ նոքա ո՛չ մի օգտակարութիւն ունէին այլեւս:

Ես առաջարկեցի որ այդ վաճառումները կատարուին կոնտրոլային խիստ հսկողութեան տակ եւ մեր ընկերները միաձայն հաւանութիւն տուին:

Անմիջապէս ձեռնարկեցինք գործի: Պատրաստեցինք մանրամասն ցուցակ բոլոր վանքի իրեղէններուն, մի առ մի նշանակելով առարկաներու տեսակը, լայնութիւնն ու երկայնութիւնը, իր արդի վիճակը, քանակութիւնը, կշիռքը, եւն.: Ցուցակը ենթարկուեցաւ խիստ կոնտրոլի եւ վաւերացուեցաւ ժողովի կողմէ, եւ մի մի օրինակ ղրկուեցաւ Հարաւային եւ Հիւսիսային Բիւրոներուն, իսկ նիւթեղէնները ղրկուեցան Կարին, մեր հսկողութեան եւ կոնտրոլի տակ վաճառուելու համար: Ցուցակի օրինակը, եթէ հարկ ըլլայ, կը ղրկուի նաեւ ձեզ: Կարելի է ըսել՝ վանքապատկան իրեղէններու մասին՝ երբեք այսպիսի կոնտրոլային խիստ դրութեամբ վաճառում չէր կատարուած: Դա մեր ներմուծած սիսթէմն է, որ արդէն աչքի փուշ եղած է միւս վանքերու անկոնտրոլ վանահայրերուն:

Այսպէս ուրեմն, ներկայիս մէջ, Վանայ Կտրափուտքինի վանքը, բոլոր Թրքահայ վանքերուն մէջ, կը ներկայացնէ մի եզական տիպար երեւոյթ: Նա չունի այլեւս հնադարեան վանքերու փտած ապականութիւնը, հոն գոյութիւն չունին պորտաբոյծ, ծոյլ վանականներ եւ մշակներ, ժողովրդի ու գիւղացու կռնակէն կշտացող անօգուտ բերաններ: Զկան եւ եկեղեցական զարդարուն զգեստներ, աղօթամատեան, ջահ ու կանթեղ, քշոց ու վարագոյր, դուար ու գրաստ, խոփ եւ արօր, բայց ի փոխարէն կան՝ զինուորական կարգապահութիւն, ամենախիստ կոնտրոլ, վարչական, մատակարարական գործադիր մարմիններ, իշխանութեան եւ աշխատութեան բաժանում ու անպայման հսկողութիւն:

Զմոռնամ աւելու որ այդ վաճառումներէն մենք օգտուեցանք միմիայն օրինաւորութեան սահմանի մէջ, վեր առնելով գոյացած գումարէն՝ ինչ որ անհրաժեշտ հարկաւոր էր իմ եւ ընկերներուս օր ըստ օրէական պէտքերուն եւ մի պահեստի ֆոնտ, անակնկալ պատահմունքներու համար. մնացած գումարը կը գործածուի իր նպատակին:

Առաջ տանելով վանքի բարեկարգութեան գործը, հարց բարձրացաւ մեր ընկերներու մէջ թէ ի՞նչ պէտք էր անել վանքի կից պարտէզին մէջ գտնուած մի հարիւրի չափ ծառերը, անպտուղ եւ պտղատու, կաղնի, տօսախ, կաղամախ, ընկուզենի, թթենի, խնձորենի, սալորենի եւայլն:

Մեր ընկերներէն մի մասը կ՚առաջարկէր այդ ծառերը պահել ինչպէս որ են, իսկ մեծամասնութիւնը կ՚ուզէր զանոնք կտրել ու փայտը վաճառել եւ պարտէզը վերածել մի մարզարանի ուր տղերքը կարենային մարմնամարզական վարժութիւններ ընել:

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍՋԱԿԻ

Վրէժ Թագւորեանի կսկծալի մահուան առթիւ, իրենց զաւմիկը՝ Առաքելեան ընտանիքը 150 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի «դափ. կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
օդափոխութեան կայանին մէջ
14, Սէնթ–Օնորին–տէ–Փէրթ
կը նախագահէ ԳԷՈՐԳ ՊԱԳՐՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հայ Կարմիր Խաչի անդամները եւ համակիրները:

Մեկնում կառ. Սէն Լազարէն, Շաբաթ Յունուար 10, ժամը 9ին: Վերադարձ նոյն կայարանը, Կիրակի Յունուար 11 ժ. 22ին

Այցելութիւններ
Cathédrale de Bayeux, Aromanches et Port en Bessin

Սովորական ճոխ սեղան երկու օրուան ընթացքին, շամփուրով խորոված, անուշապուր եւայլն:

Արձանագրուիլ Կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985-36-53

Ժամադրավայր, ժամը 8.30ին
Devant les tableaux de Grandes Lignes, Train No 3905

Ծախքերու մասնակցութիւն

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը 200 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին Ամանորի առթիւ:

×

ՃԵՆՈՎԱ.— Պ. Ա. Սարեան 100 ֆր. կը նուիրէ Թերթին յիսնամեակը շնորհաւորելով:

×

Պետրոս Տագէսեան 100 ֆր. յիսնամեակի առթիւ:

×

Յովհ. Պուլանեան 30 ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Մաղաքեանէ 100 Ֆրանք նոր տարուոյ առթիւ:

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE
SECTION DES DAMES DE PARIS
CENTRE CULTUREL
ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles, 75017 Paris
Tél. : 924-86-71 et 227-12-26
Le Mardi 6 Janvier à 21 h.

Noël Arménien
sous le signe de la tradition familiale
DINER - MUSIQUE

Réservation des places strictement à l'avance. Prière de téléphoner au Centre pour tous renseignements.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Բ. Ը. Մ.
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԸՆԿՈՒՄԲ

Իրենց «Սինէքլիւպ»ին բացումին առթիւ, Բարեգործականի Երիտասարդները կը ներկայացնեն հայկական հետաքրքրաշարժ ֆիլմ մը՝

ԺԱՅՌԸ

պատրաստուած Երեւանի մէջ, Վրթանէս Փափազեանի վէպին հետեւողութեամբ

Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 20.45ին

Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ: 118, Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17րդ:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Երկուշաբթի Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու՝ ժամը 4ին:

Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 17.30ին

Երեքշաբթի, Յունուար 6, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8ին: Բազմաձայն պատարագ՝ ժամը 10ին, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի: Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք կը կատարուի:

Չորեքշաբթի, Յունուար 7, Բ. օր ծննդեան: Յիշատակ մեռելոց: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի աւարտին մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի վասն համօրէն ննջեցելոց:

Երեքշաբթի, Յունուար 13, Ը. օր ծննդեան: Տօն Անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի: Այսօր մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ եկեղեցաշէն բարերար՝ Աղեքսանդր Մանթաշեանի համար:

Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանի սրահին մէջ տնօրհնէք կը կատարուի:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ծնունդի եւ Ջրօրհնէքի արարողութիւն Երեքշաբթի առաւօտ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 5 Երկուշաբթի, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Սկիզբ ժամերգութեան 18.15ին, պատարագ 19ին:

Յունուար 6 Երեքշաբթի, Տօն Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց 9.30ին, պատարագ 10.45ին: Յաւարտ պատարագի Ջրօրհնէք կը կատարուի:

Ծանօթ.— Ճրագալոյցի պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին քառաձայն գիւղիս երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ Պ. Վազգէն Փէշտիմալճեանի:

ԿՈՉ

ՊՈՒՇ ՏԻՒ ՌՈՆ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլի Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը որոշած է նախաձեռնարկ հանդիսանալ Պուշ Տիւ Ռոն նահանգի ընդհանրապէս ու Մարսէյլ քաղաքի մասնաւորապէս հայ հասարակութեան հեռաձայնի ամբողջական գրքոյկ մը պատրաստել, որուն պիտի յաջորդէ ընդհանուր մարդահամար մը, գոյութիւն ունեցող բոլոր եկեղեցիներու անխտիր ու բարեհաճ օժանդակութեամբ:

Սոյն ձեռնարկին անհրաժեշտ յաջողութեան համար փափաքելի պիտի ըլլար մեզի տեղեկացնել բոլոր այն անուանումները որոնք փոփոխութիւններ կրած են, անձնական կամ առեւտրական գիտումով, հեռաձայնի պաշտօնական ցանկի էջերուն մէջ: Օրինակ Ալ Իվը Մէյ, Մատամ Տիփոն, Քինէսի եւ Տիւռան եւայլն:

Մեր գործադրելիք սրբազան ու կենսական պարտականութիւնը իրագործելու համար, յատկապէս կը խնդրենք որ իւրաքանչիւր հայկ. ծագում ունեցող, այր թէ կին հաճի բերել իր մասնակցութիւնը, այս ազգօգուտ ձեռնարկին:

Կը փափաքէինք յուսալ եւ հաւատալ որ սոյն կոչին պատասխանեն քաղաքացիական ըմբռնումով եւ անվերապահօրէն մօտենան գոյատեւման իրատեսութեան ուղիով:

Կանխայայտ շնորհակալութեամբ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցւոյ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Eglise Arménienne
339, Ave. du Prado, 13008 Marseille

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Արամ Պետրոսեան 50 ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան, 50 ֆ. «Յառաջ»ին (ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները Շաբաթ (Յուն. 10) երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գ. Իփէքեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թեհլիրեան խումբի ժողովը, Ուրբաթ, Յունուար 9, Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան հովանաւորած հայերէնի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11 Կիրակի օր, կէսօրէն ետքը ժամը 15ին սկսեալ, Օթէլ Սփլանտիտի մասնաւոր մէկ սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Պօղոսեանի:

Դպրոցական այս հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պր. Պօղոսեան եւ իր նուագածուներու խումբը:

La Messe
de
KOMITAS
(disque S. K. 3000, déjà paru)

Les chefs-d'œuvre
de
GANATCHIAN
(disque S K 5000, à paraître début 76)
EN SOUSCRIPTION

auprès des Choristes, et les Mardi et Vendredi, à partir de 20 h. 30
17, rue Bleue, Paris (9e)
En souscrivant dès maintenant, vous bénéficiez du prix exceptionnel de 85 Fr., et vous disposez immédiatement du disque de KOMITAS, remarquable enregistrement de la Messe, présenté dans l'album « Le Maître et son Disciple » *dès sa parution, début 76, il vous sera automatiquement remis le 2ème disque, « Les Chefs-d'Oeuvre de Ganatchian ».*

POUR LES FETES,
OFFREZ-VOUS
OFFREZ A VOS AMIS
L'ALBUM
LE MAITRE & SON DISCIPLE
(Couverture de CARZOU)
enregistré par la Chorale
Sipan - Komitas
Solistes
Sonia NIGOGHOSSIAN — Mezzo
Meguerditch BOGHOSSIAN—Ténor
René MARTAYAN — Ténor
Mario HANIOTIS — Basse
direction
Garbis Aprikian
(33 T. 30 cm. Stéréo-Compatible)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Noël Arménien

Dans les salons de SOFITEL - SEVRESorganisé par la Croix Bleue Arménienne (section Issy-les-Moulineaux)

GRAND DINER DANSANT

animé par l'orchestre
« LES ARMENIAN'S SUNSHINE »
le Samedi 10 Janvier à partir de 20 h. 30

Sofitel - Sèvres— 2, Rue Gognet, Paris 15Métro : Porte de Versailles, Place Balard

Réservation des tables
Mme HOVSEPIAN, 642-99-01
Mme GULIAN, 626-42-48
Mme ESSAYAN, 644-37-08
Les billets ne seront plus disponibles àdater de 7 Janvier.

PRIX DU BILLET 150 F.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

« ԱԲԵԼԵԱՆ » ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

կատակերգութիւն 3 արար, Ե. Օտեանի

Le Samedi 24 Janvier à 20 h. 30, Salle des Fêtes de la Mairie de Maisons-Alfort, Ave. du Général de Gaulle

ՂԵԿ. ԺՈՐԺ ՊԱՏՕԼԵԱՆ

Կը մասնակցին.— Յակոբ Ութքաթեան, Վերոնիք Քէօսէեան, Սիլվի Պաքիճեան, Սեդրակ Խաչատուրեան, Աւետիս Քիւփէլեան, Գրիգոր Պարսումեան, Կոստան Կոստանեան, Յակոբ Պատոլեան, Հայկ Գաիվէճեան, Յակոբ Թօփալեան, Արա Մալոյեան, Արա Կիւլէկեան, Բարսեղ Քէշիշեան

Յուշարար՝ Կարօ Թոփուզեան

ՄՈՒՏՔ 25 Ֆ. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 15 Ֆ.

Տոմսերուն համար դիմել
Et. MICHEL : 253, P. V. Couturier, — Alfortville — Tél : 899-09-66
KOUYOUMDJIAN Hagop : Garage SHELL, 18 Quai J. B. Clément, 899-28-37

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
6
MARDI
6 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.481 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — No 13.481

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՎԱԶԳԷՆ Ա.-Ի ՍՈՒՐԲ ԾՆՆԴԵԱՆ ՔԱՐՈԶԸ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ 6 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1976

«ՔՐԻՍՏՈՍ ԾՆԱՒ ԵՒ ՅԱՅՆԵՑԱՒ»

Սիրելի հաւատացեալներ,

Նոր Տարուայ այս լոյս առաւօտեան, Մենք Հայրապետը ձեր, անհուն բերկ-րանքով բերում ենք ձեզ բոլորիդ մեծ աւետիսը աշխարհի Փրկչի՝ Յիսուս Քրիս-տոսի հրաշալի ծննդեան։

Իբրեւ լրումն օրինաց եւ մարգարէից, Որդին Աստուծոյ բարձունքներից իջաւ երկիր եւ ծնաւ որպէս մարդ Սուրբ Կոյս Մարիամից, բոլոր մարդկանց, բոլոր ազ-գերի համար բաց անելու ճանապարհը ճշմարիտ կեանքի, ճանապարհը հոգիների փրկութեան, ճանապարհը սիրոյ եւ խա-ղաղութեան։

Ի՜նչ անհմանալի ու սքանչելի խոր-հուրդ։ Ի՜նչ վեհ ու լուսապայծառ տե-սիլք։ Թէեւ, ահա երկու հազար տարի-ներ եկել ու անցել են այդ անկրկնելի օրերից, սակայն մեծ յոյսը հոգիների փրկութեան եւ հոյակապ տեսիլքը մի խա-ղաղ ու երջանիկ աշխարհի, այսօր էլ բոլոր մարդկային սրտերին խօսում են այնպէս քաղցր, այնպէս թարմ ու այն-պէս այժմէական, որ կարծէք նոր, մեր օրերին է բացուել երկինքը, հէնց մեզ համար, մեր յոգնած ու ծարաւի հոգի-ներին բերելու պատգամներն այդ փրկա-րար, տեսիլքներն այդ երազ։ Ահա թէ ինչու յոյժ երջանիկ ենք ձեզ տալու՝ ա-ւետիսը աւետիսների, բարի լուրը Քրիս-տոսի ծննդեան եւ Աստուածայայտնու-թեան։

Եւ ինչքան խորհրդանշական է եւ իմաս-տալից, որ Քրիստոսի ծնունդն ու Աստ-ուածայայտնութիւնը աւետւում է աշ-խարհին համայն, Նոր Տարուայ սեմին, ժամանակի մի նոր լուսաբացին երբ ի-րար են հանդիպում անցեալն ու գալիքը։ Անցեալը իր հետ բերած բոլոր իրագոր-ծումներով, նուաճումներով ու զարգա-ցումներով, բայց աւաղ նաեւ՝ իր դառ-նութիւններով, յուսախաբութիւններով ու մեղանչումներով։

Կանգնած այսօր, Նոր Տարուայ սե-մին, Մենք ողջունում ենք եւ օրհնում անցեալի լաւն ու բարին, բայց եւ տըխ-րում ու ցաւում նոյն անցեալի՝ աշխար-հին բերած չարիքների եւ ողբերգութիւն-ների համար։

Կանգնած այսօր, Նոր Տարուայ սեմին, մեր բոլորի տկար, բայց յուսացեալ հո-գիները, վերստին զօրացած ու ներշըն-չուած սուրբ ծննդեան շնորհներով ու երկնառաք պատգամներով, վերանորո-գում են իրենց ուխտը երկնքին հետ, այն պայծառ հաւատքով թէ ճշմարիտ ղըխւրը բարեաց, ճշմարիտ ճանապար-հը սիրոյ եւ խաղաղութեան, ճշմարիտ դրաւականը մարդկանց ու ազգութիւն-ների երջանիկ համակեցութեան, սկիզբ է առնում այն գերագոյն գիտակցութիւ-նից՝ թէ բոլոր մարդիկ անխտիր եղ-բայրներ են հարազատ, իբրեւ զաւակ-ները միեւնոյն Արարիչ Հօր Աստուծոյ։

Կանգնած այսօր, Նոր Տարուայ սեմին, աղօթենք եւ ամէն մէկս մեր միջոցնե-րով, մեր դիրքերից գործենք անյողդողդ-բեկ վճռական եռանդով, որ գալիքը չպէտք է վարակուի անցեալի մեղքերով, անցեալի խարխափումներով, որ արմա-տախիլ պէտք է արուեն բոլոր տեսակի արմատները չարիքին, որոնք թունաւո-րում են հոգիները մարդկանց, թունաւո-րում յարաբերութիւնը միջազգային։ Այդպիսի չարիքներ են մեր օրերին, մա-նաւանդ ազգամիջեան ատելութիւնները, ընկերային անարդարութիւնները, ազ-գայնական եսամոլութիւններն ու ցեղա-պաշտական խտրականութիւնները, ան-սանձ սպառազինութիւններն ու ոմանց՝ արիւն թափելու հիւանդագին հոգեվի-ճակը, որ երբեմն անհաւատալի չափե-րով զարգանում է աշխարհի տարբեր շրջաններում, անմեղ մարդկանց կեանքը խլող ահաբեկչական անմարդկային ա-րարքներով։ Կարելի չէ այլեւս հաշտուել նման չարիքների, նման ողբերգութիւն-ների հետ։ Տէր Աստուած ամենակարող, օգնութեան հասիր մեր աշխարհին, ա-ւելի լոյս տուր մարդկանց մտքերին եւ աւելի խաղաղութիւն նրանց հոգիներին, բոլորին անխտիր։ Եւ թող աշխարհի բո-լոր մարդասէր ու յառաջդիմասէր մար-դիկ ու ժողովուրդներ, մէկտեղեն իրենց գաղափարական – բարոյական բոլոր զէն-քերը, բոլոր հնարաւորութիւնները, եւ անխորտակելի պատնէշ կանգնեցնեն ի պաշտպանութիւն արդարութեան, ազա-տութեան եւ խաղաղութեան սկզբունք-ների, սկզբունքներ, որոնք մեզ քրիստո-նեաներիս համար հանդիսանում են կրօ-նական հաւատքի եւ աւետարանական սի-րոյ պատգամից ճառագայթող՝ ապրելու եւ գործելու հրամայականներ։

Կանգնած այսօր, Նոր Տարուայ սեմին, Մեր գոհունակութիւնն ենք վերառաքում երկինք, որ մեր օրերի խռովայոյզ աշ-խարհում, մեր մայր երկիրը հաստատ ու աներեր կամքով գտնւում է ժողովուրդ-ների խաղաղ գոյակցութեան գաղափարի պաշտպանութեան դիրքերի վրայ, բազ-մազգ ազգութիւնների եղբայրական մի մեծ ընտանիքում, աշխարհի բոլոր խա-ղաղասէր ժողովուրդների լայն զան-գուածների կողքին։

Հայ ժողովրդի անցեալ դարերի պատ-մութեան ողբերգական փորձը, առաւել հրամայական է դարձնում մեզ համար, ազգութիւնների բարեկամութեան եւ հա-մերաշխութեան սկզբունքները։ Ի՞նչպէս կարող ենք մոռացութեան տալ անլուր ողբերգութիւնները, որոնք բարեպաշտ, աշխատասէր հայ ժողովրդի կեանքի բա-ժինը եղան դարեր շարունակ եւ մանա-ւանդ 1915ի եւ 1916ի սեւ տարիներին, իբրեւ հետեւանք աշխարհակալական ե-սամոլ շահերի եւ անխիղճ բռնակալների քաղաքականութեան։ Մեր անցեալի ա-հարկու փորձութիւններից յետոյ, ինչ-քա՜ն մխիթարական է մայր երկրի բոլոր Հայերիս եւ արտասահմանի Մեր զաւակ-ների համար, որ թէեւ աշխարհում կան այսօր էլ հրդեհուած շրջաններ, կան տա-ռապող ազգեր, սակայն մեր հայրենա-բնակ ժողովուրդը իր վերածնած հայ-րենիքում ապրում է ու աշխատում խա-ղաղ ու անվտանգ պայմանների մէջ, ա-զատօրէն զարգացնելով ու ամրացնելով իր քաղաքական, տնտեսական եւ ազգա-յին մշակութային կեանքի հիմերը, տի-րապէս վստահ ու լաւատես դէպի իր վաղ-ուայ օրը, դէպի իր՝ էլ աւելի լուսաւոր ապագան։

Մենք եւ մեր եկեղեցու բոլոր նուիր-եալ սպասաւորները, Մեր սեպուհ պարտ-քըն ենք նկատում միշտ կողքին մնալ մեր ժողովրդին՝ եւ միշտ նեցուկ մեր երկրի մնայուն ու տեւական շահերին, եւ միշտ աղօթող ու անձանձրոյթ գոր-ծող ի խնդիր խաղաղութեան ու ազգու-թիւնների համերաշխութեան դատի վերջ-նական յաղթանակին, որը հանդիսանա-լու է նաեւ յաղթանակը մարդացեալ Աս-տուծոյ, սուրբ աւետարանին, յաղթանա-կը մեր քրիստոնեայ հաւատքին։

Սիրեցեալ հոգեւոր զաւակներ Մեր,

Կանգնած այսօր Նոր Տարուայ սեմին, շնորհաւորում ենք ձեզ բոլորիդ եւ մաղ-թում որ լոյս շնորհներովը Քրիստոս սուրբ ծննդեան, լուսով լցուի ձեր կեանքն ու հոգին ամբողջ, եւ դուք դառնաք լու-սոյ որդիներ, միշտ պատրաստ նուիր-ուելու շինարար աշխատանքի, բարի գոր-ծի, եկեղեցաշէն ու հայրենանուէր առա-քելութեան։ Դուք բոլորդ որ ի Հայաս-տան եւ ի սփիւռս աշխարհի, ողջ մնացէք ու քաջառողջ, միշտ զօրացեալ Սուրբ Հոգւով, միշտ ամուր կանգնած ձեր նախ-նեաց հաւատքի վէմին վրայ եւ յաւէտ օրհնեալ ի Տեառնէ. ամէն։

Շնորհաւոր Նոր Տարի և Սուրբ Ծնունդ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈԹՈՐԻԿ ՀԻՒՍ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎՐԱՅ

— o —

40 ՄԵՌԵԱԼ, ՄԻԼԻՈՆՆԵՐՈՒ ՎՆԱՍ

— o —

Անգլիա, Գերմանիա, Դանիա, Պելժիա եւ Հոլանտա սաստիկ փոթորիկներու դաշտ եղան վերջին օրերը։ Ամէնէն մեծ վնաս եւ նաեւ մարդկային զոհ ունեցողը եղաւ Մեծն Բրիտանիա, իր աշխարհա-գրական դիրքին պատճառով։ 24 մեռեալ կայ Անգլիոյ մէջ, ուր հովը 165 քիլո-մեթր ժամական արագութեամբ ահաւոր աւերներ գործած է։

Պելժիոյ մէջ Անվերսի նաւահանգիստն է որ ջուրերու տակ մնացած է եւ գիւ-ղեր ու մշակութիւններ ողողուած են։ Ուալոնիի մէջ, տանիքներ պոկուած են եւ հրդեհներ ծագած։ Արեւմտեան Գեր-մանիոյ մէջ, գլխաւորաբար Համպուրկն է որ մեծ վնաս կրած է։ Տասը մեռեալ կայ եւ տասնեակ միլիոն մառքի վնաս։ Համպուրկի, Պրեմի եւ Պրեմէրհավընի նաւահանգիստները ջուրերու տակն են։ Դանիոյ արեւելեան ծովափը շատ վնաս-ուած է, նաւակներ ընկղմած են։ Շուէտի մէջ ալ չորս մեռեալ կայ իսկ Հոլանտայի մէջ բարեբախտաբար ամբարտակները դիմացած են։

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ շրջանակներուն մէջ «հակա – բաժանում» ձգտումները բաւա-կան աշխատանք տարած են Կիրակի օր։ Այսպէս էտէ, Ամերիկայէն, Ֆրանսա-յէն եւ Վատիկանէն վերադարձին տեսակ-ցած է մարոնի պատրիարքին հետ եւ միասնաբար ընտրած են հաւաքական քա-ղաքականութիւն մը մինչ մարոնիներու «կարծր» թեւը, Ճեմայէլ, (Ֆալանժ), Շամուն եւ մարոնի հայրերու Միաբա-նութիւնը կ'ըսեն թէ եթէ նոյնիսկ փա-փաքելի չէ պէտք չէ մերժել բաժանման գաղափարը։ Միւս կողմէ, Տրիպոլիսի մէջ 400 մահմետական յարձակած են բանտին վրայ եւ ազատ արձակած 100 բանտարկեալ։ Մեռեալներ եւ վիրաւոր-ներ կան։ Ասկէ զատ կ'ըսուի թէ եթէ նոյնիսկ ջանք կը թափուի որ քաղաքա-կան բաժանում չպատահի, ընկերային, հոգեբանական եւ գաղափարական բաժա-նումը արդէն իսկ իրականութիւն մըն է եւ նոյնիսկ կը մտածուի թղթատարական բաժանման մը մասին, քրիստոնեայ եւ մահմետական թաղերը զատ-զատ սպա-սարկութիւններ պիտի ունենան։

ՍՊԱՆԻՈՅ համայնավարամիտ ընկեր-րակցական պարագլուխը՝ Քամաչօ յայ-տարարած է Թուլուզի մէջ թէ Սպանիա նախազատութեան մթնոլորտի մը մէջ է եւ ինք լաւատես կը թուի։

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Փորթօ քաղաքին մէջ Յունուար մէկին տեղի ունեցած դէպքե-րը, որոնց ընթացքին ազգային պահա-կախումբը կրակ բացած էր Քուսթույայի բանտին առջեւ հաւաքուած ցուցարար-ներուն վրայ, չորս մեռեալ պատճառե-լով, բաւական աղմուկ հանած են մա-մուլի մէջ։ Պերթրան – Ռըսըլ կոմիտէի պատուիրակութիւն մը, որ կը քննէ Փոր-թուկալի անցուդարձերը, պիտի մեկնի Փորթօ տեղւոյն վրայ քննելու եւ ճշգրիտ տեղեկութիւններ առնելու համար։

ՏԽՐՈՒԻՆԻ.- ՕՆՆԻԿ ՖԸԶԸՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Դեկտ. 30ին, յետ անողոք հիւանդութեան Պոլսոյ Ս. Յակոբ հիւանդանոցը, ուր դարմանումի տակ էր, իր մահկանացուն կնքած է երի-տասարդ մտաւորական եւ Պէզճեան մայր վարժարանի տնօրէն՝ Օննիկ Ֆէչըճեան։

Ողբացեալը ծնած էր Պոլիս 1931ին։ Աւարտած էր Մխիթարեան վարժարանը եւ Պոլսոյ համալսարանի մանկավարժա-կան ճիւղը։ 1951ին սկսած էր պաշտօնա-վարել որպէս ուսուցիչ Մխիթարեան վարժարանը եւ 1965ին կը կարգուէր Պէզ-ճեան մայր վարժարանի տնօրէնի պաշ-տօնին։ Այս ասպարէզին կողքին, ունե-ցած է նաեւ գրական գործունէութիւն։ 1946ին արդէն կը սկսէր աշխատակցիլ մանկապատանեկան Պարտէզ հանդէսին, ապա յաջորդաբար՝ Սան, Հանդէս մշա-կոյթի, Երջանիկին տարեգիրքը, Դուր, Թօ պարբերականներուն եւ Մարմարայի գրական էջերուն։ Եղած է վարիչ խմբա-գիր Սանի։ Հեղինակն է պատմուածքնե-րու, քերթուածներու, թարգմանութիւն-ներու ու նաեւ քրոնիկներու, զորս կը ստորագրէր՝ Տակառենց։ 1970ին Մխի-թարեան Սանուց Միութեան մատենա-շարը լոյս ընծայած է իր բանաստեղծու-թիւններու եւ պատմուածքներու մէկ մասը՝ «Խենթի խօսք, խենթի պատմու-թիւն» խորագրով։ Շուրջ տասը օր առաջ ալ լոյս կը տեսնէր, նոյն մատենաշարէն հատընտիր մը իր մանրապատումներէն, «Մանրապատում» անունին տակ եւ նոյն օրը՝ Դեկտ. 22ին, Մխիթարեան Սանուց Միութեան լսարանին մէջ տեղի կ'ունենար իր եւ Զահրատի նուիրուած գրական երեկոյ մը («Յառաջ»՝ Յունուար 3)։

Իր մահուան նախօրեակին, իրեն այ-ցելած էր Պոլսոյ Շնորհք Պատրիարքը։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունուար 3ին, Պէյօղլուի Ս. Երրորդու-թիւն եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուած է Շիշլիի գերեզմանատունը։

ՍՈՒՐԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

— Օ —

Դ.

6.— ՆՇԱՆՔ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Իսկ ան որ ինքզինքը քրիստոնեայ կը նկատէ, բայց համանուն քրիստոնեայէ մը կը խորշի, պարզապէս տարբեր լեզու ունենալուն համար, կը զատորոշէ ինքզինքը Քրիստոս գլուխէն եւ Անոր անդամնե-րէն: (Մեկնութիւն Ս. Պատարագի):

Բ. Ընդհանրականութիւն եկեղեցւոյ.— ընդհանրական եղրին համապատասխան յունարէնն է «կաթոլիկ» որուն հայացած ձեւն է, «կաթողիկէ», որ կը նշանակէ «յընդհանուրն տարածեալ», ասկէ կը ծագի մեր կաթողիկոս բառը, որ կը նշա-նակէ ընդհանրական գլուխ մասնական եկեղեցւոյ: Եկեղեցին ընդհանրական է, ըստ տեւողութեան, այսինքն կայ ու կը մնայ սկիզբէն մինչեւ վերջ՝ բոլոր դա-րերու մէջ: Ըստ վարդապետութեան, այսինքն իր ուսուցումները ամէնքի հա-մար եւ բոլոր ժամանակներու բոլոր սե-րունդներուն համար է: Ըստ անձանց եւ ըստ ազգաց. այսինքն որոշ մէկ դասա-կարգի կամ ազգի մը համար չէ եկեղե-ցին, այլ բոլոր մարդերուն եւ բոլոր ազ-գերուն համար է: Ըստ տեղւոյ, այսինքն չէ սահմանափակուած աշխարհագրական այս կամ այն երկրամասի մէջ, այլ տա-րածուած է, եւ սահմանուած է տարած-ուելու, տիեզերքի բոլոր կողմերը:

Եկեղեցւոյ Հայրերէն Ս. Կիւրեղ Երու-սաղէմացի կ՚ըսէ. «Եկեղեցին «Կաթողիկէ» անուանեալ է զի ընդ ամենայն տիեզերս ի ծագաց մինչեւ ի ծագս երկրի է»: Խոս-րով Անձեւացին նախ կը հարցնէ. «Զինչ է կաթողիկէն» եւ ապա կը պատասխանէ. «տիեզերական. զի ամենայն եկեղեցիք ուղղափառաց որ ընդ տիեզերս՝ մի են»:

Գ.—Առաքելականութիւն եկեղեցւոյ: Եկե-ղեցին առաքելական է որովհետեւ նոյն է ըստ ամենայնի այն եկեղեցիին հետ զոր Քրիստոս հաստատեց «ի վերայ հի-ման Առաքելոց»: (Եփս. Բ. 20): Ուրեմն եկեղեցին առաքելական է. Ա) ըստ ծագ-ման. Բ) ըստ վարդապետութեան. որով-հետեւ կը պահէ այն հաւատքը զոր առաք-եալներ քարոզեցին: Գ) Ըստ յաջորդու-թեան, այսինքն իր նուիրապետութիւնը անընդհատ գիծով եւ օրինաւոր կերպով կ՚իջնէ առաքեալներէն:

Դ. Սրբութիւն եկեղեցւոյ: Քրիստոսի ճշմարիտ եկեղեցին սուրբ է ըստ Հիմնա-դրին եւ անտեսանելի ու յաւիտենական Գլուխէն, որ է Սրբութիւն Սրբոց Քրիս-տոս: Ըստ Վախճանին, որ է սրբանալ եւ սրբացնել իր (եկեղեցիին) անդամ-ները: Ըստ միջոցներու, այսինքն սրբու-թեան իր նպատակը հետապնդելու եւ ի-րագործելու համար գործածած միջոց-ները սուրբ են, որոնք են իր վարդապե-տութիւնը եւ Ս. Խորհուրդները: Ըստ բնութեան, որովհետեւ եկեղեցին իր բը-նութեամբ, իր էութեամբ սուրբ է, այս-ինքն անարատ, անբիծ առաջի Աստու-ծոյ: Եւ ըստ ընտրութեան, որովհետեւ ջոկուած ու զատուած է աշխարհէ:

Սրբութիւնը կրկնակի իմաստ ունի. նախ կը նշանակէ աղտոտութենէ եւ պըղ-ծութենէ ազատ ըլլալ: Երկրորդ՝ իր բո-լոր տեսակներու մէջէն ընտրուիլ եւ Աստ-ուածային նպատակի մը յատկացուիլ: Եկեղեցին այս երկու տեսակի սրբութիւն-ներն ալ ունի: Ստոյգ է որ եկեղեցիի բոլոր անդամները հաւասար չափով սուրբ չեն. սակայն՝ որովհետեւ իր կէտ նպա-տակին սուրբ է եւ իր մէջ կը գործեն սրբարար շնորհքներ եւ խորհուրդներ, հետեւաբար իբրեւ ամբողջութիւն սուրբ է եկեղեցին: Բաց աստի որովհետեւ բո-լոր միւս մարդկային ընկերութիւններէն զատուած եւ Աստուածային սուրբ նպա-տակի մը նուիրուած է եկեղեցին, այդ իսկ պատճառով սրբացուած է բառին երկրորդ իմաստով:

Եկեղեցին սուրբ է իր գործունէու-թեամբ. որովհետեւ անընդհատ փոյթ եւ ջանք կը թափէ իր անդամները սրբացնե-լու համար իր ուսուցմամբ, խորհուրդ-ներու կիրառութեամբ եւ վարչութեամբ: Զենք կրնար ակնկալել որ եկեղեցիի բո-լոր անդամներն ալ հասնին սրբութեան կատարեալ աստիճանին այս աշխարհի վրայ: Սակայն կարգ մը անդամներու անդորրութիւնը որեւէ ձեւով չազդեր ե-կեղեցիի ընդհանուր սրբութեան վրայ: Որովհետեւ խորքին մէջ եկեղեցիի բուն անդամները սրբութեան շնորհաց մէջ ե-ղածներն են. միւսները կամ չորցած եւ մեռեալ անդամներն են, եւ կամ՝ անդամ ըլլալու թեկնածուներ են. ուրիշ խօսքով ձեւական կամ անուանական անդամներն են, եւ հետեւաբար անոնց անսրբութիւնը չազդեր երբեք եկեղեցիի սրբութեան վը-րայ:

Եկեղեցին սուրբ է իր գործունէու-թեամբ: «Աստուած ոմանք առաքեալ եւ ոմանք մարգարէ ըրաւ... Սուրբերը հաստատ պահելու համար» (Եփս. Դ.10):

Արդարեւ Քրիստոս եկեղեցիի մէջ նը-ւիրապետութիւն հաստատեց, Ս. Խոր-հուրդներ եւ սրբարար շնորհքներ տուաւ, ոչ թէ զարդի կամ փառքի համար, այլ իր անդամները սրբացնելու համար:

Եկեղեցին սուրբ է իր էութեամբ: «Դուք ընտիր ազգ էք, թագաւորութիւն, քահանայութիւն, ազգ սուրբ» կ՚ըսէ Պետրոս առաքեալ, իր խօսքն ուղղելով եկեղեցիի ընդհանրութեան (Ա. Պետ. Ա. 8): Ս. Պօղոս կը հաստատէ նաեւ, որ Քրիստոս սիրեց եկեղեցին, մատնեց իր անձը անոր համար. «որպէսզի սրբացնէ զայն աւազանի սրբութեամբ, որպէսզի եկեղեցին փառաւոր վիճակով ներկայա-նայ իր դիմաց, որպէսզի ոչ մէկ արատ կամ բիծ կամ նման բաներ ունենայ, այլ ըլլայ սուրբ եւ անարատ» (Եփս. Ե. 25):

Սուրբ է եկեղեցին իր կոչումով. վասն-զի սրբանալու կոչուած են անոր բոլոր անդամները: «Սուրբը (Քրիստոս) կան-չեց ձեզ, որ դուք ամէնքդ սուրբ ըլլաք ձեր ամբողջ ընթացքին մէջ»: (Ա. Պետր. Ա. 15):

Աստուած «ընտրեց զմեզ», որպէսզի մենք սուրբ եւ անարատ ըլլանք իր առ-ջեւ՝ սիրով»: (Եփս. Ա. 4):

Եկեղեցին իր սրբութեան յատկանիշին դէմ գործած կ՚ըլլայ եթէ ենթարկուի եւ գործիք դառնայ քաղաքային եւ կամ այլ տեսակի իշխանութեանց ձեռքը: Եկեղե-ցին պէտք է պահէ իր բացարձակ անկա-խութիւնը եւ երբեք պէտք չէ նոյնացնէ ինքզինքը այս կամ այն քաղաքային իշ-խանութեանց հետ, պէտք չէ մասնակցի պաշտօնապէս այս կամ այն հոսանքի ցոյցերուն կամ ձեռնարկներուն: Եկեղե-ցականներ պէտք չէ պատկանին այս կամ այն կուսակցական կամ դաղտնի ընկե-րութեանց, որովհետեւ ասոնք կը վտան-գեն եկեղեցականի անկախութիւնը եւ եկեղեցիին սրբութիւնը:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՄԱՅՐԱՄՈՒՏԻ ՀՈՒՆՁՔԷՆ ԵՏՔ

Փոթորկայոյզ տարին, 1975ը, իր մայ-րամուտը կնքեց արդէն՝ տարասփիւռ Հա-յութեան գոյութեան վրայ: Տարի մը, որ իր ամիսներու կշիռքով, ինքզինք պար-տադրեց որպէս թուական՝ դարձակէտի մը հեռանկարով: Դեռ երէկ, իր իսկ ծննդեան առաջին օրերուն, ազգային մեր կեանքի ընդարձակ հրապարակին մէջ, սկսան խմորուիլ, ձեւաւորուիլ ու ծրա-գրի մը կերպարանքը ստանալ տասնամ-եակներու երազը, հաւաքական գործակ-ցութեան եւ միացեալ ուժերու: Ապրիլ-եան Եղեռնի Յիսնամեակը, ձեւով մը, նախապատրաստական աշխատանքներու ենթահողը կազմաւորեց: Գրական բա-ցատրութեամբ, ըսենք՝ երազեց ազգ. մեր համերաշխ գործակցութիւնը, նման Խաչատուր Աբովեանին, որ երազեց մեր յեղափոխութիւնը: 75ի վաթսունամեակը առիթ մը եղաւ տասնամեակի մեր բաղ-ձանքը կաղապարելու, ձեւ ու կերպա-րանք տալու անոր, կազմակերպելու, ի խնդիր՝ ազգ. վերալոյն շահերուն: Ծրա-գիրներ, խոստումներ ու զիջումներ, զա-նազան քաղաքական հոսանքներու միջեւ, պայքարի դաշտ իջան, իրենք զիրենք արժեւորելու, միակ խաչալով.— Հայ ժողովուրդի արդար դատ: Ամիսներու լուր մարտերը, ի վերջոյ, յանգեցան տրամաբանական եզրակացութեանց, ո-րոնց պտուղը դարձաւ քաղաքական երեք կուսակցութիւններու գործակցութիւնը՝ նոյն տարազուած ազգ. մեր պահանջքին շուրջ:

Հոս եւս գրական մեր պատմութեան էջերու վերյայտնութեան շողերը կը նըշ-մարենք, Րաֆֆիի տիպարով, որ եղաւ կազմակերպողը մեր ազգ. յեղափոխու-թեան:

Զուգահեռ բաղդատական մը, այս մար-զէն ներս, երէկի պատմութեամբ, դա-րու մը նահանջով եւ այժմու գործու-նէութեամբ, մեզ կ՚առաջնորդէ ընդգծե-լու ազգ. զարթօնքը.— առաջինը՝ ազգ. յեղափոխութեան, իսկ երկրորդը, Հայ-կական Դատի ճամբով՝ ազգ. գիտակցու-թեան:

Դրական երեւոյթի մը լուսարձակին տակ մեր հաստատումը, որքան խանդա-վառող եւ յուսատու, անպայման պիտի չկարենայ երաշխաւորել մեզ, վաղուան հեռանկարին ի խնդիր: Ըսել կ՚ուզենք.— հաստատական բարենիշ մը, ի մասնաւո-րի՝ եւրոպական մեր ափերուն համար, չի կրնար առանձինն փաստը ըլլալ վաղ-ուան յաջողութեանց, երբ ազգովին, մեր ափերուն, մեր պահանջները, առօրեայ մեր կարիքը աւելի քան զոյգ է ազգ. գիտակցութեան ճամբով.—

1) Գիտակցութիւն՝ ազգ. Դատի նը-կատմամբ.

2) Գիտակցութիւն՝ ազգ. լեզուի եւ դաստիարակութեան.

3) Գիտակցութիւն՝ ազգ. մնայուն եւ կայուն արժէքներու:

Երեք կէտերու շուրջ խտացած մեր հաստատումները, առանցքը կը կազմեն հայ ժողովուրդի գոյատեւման պայքա-րին: Առաջինը, որպէս պատմութիւն, երկրորդը, որպէս մշակոյթ եւ վահան, ընդդէմ՝ ուծացման, իսկ երրորդը՝ ար-ուեստի եւ գրականութեան կոթողներ, որոնք, դարերու ընդմէջէն, խօսուն փաս-տեր որպէս, գալիք սերունդներուն կը ներկայանան կենդանի արժէքներու հը-պարտութեամբ: Անտեսել անոնցմէ որեւէ մէկուն կամ միւսին անհրաժեշտութիւնը, անգիտնալ (եւ այս՝ ազգովին) կամ ան-տարբերութեան հորիզոններուն յանձնել Ե՛ւ մայրենիքի Ե՛ւ կայուն հարստութեանց գանձերը, ի նպաստ՝ կարիքի մը մէկ թեւին, պիտի նշանակէր անդամահատել ազգ. մեր գոյութեան հսկայ ծառի երեք արմատներէն երկուքը, որոնց վրայ մի-այն երաշխաւորուած է կայունութիւնն ու տեւականացումը իր իսկ ապրելուն:

Զենք ուզեր հաւատալ, որ անտարբե-րութեան նման զգացումներ ընդհանուր տրամաբանութիւն դարձած ըլլան «լըռ-ծուն ափերուն վրայ», քանի դեռ երէկ, երեք զանազան առիթներով, Ֆրանսայի հայ գաղութը ցոյց տուաւ, որ գիտակից է եւ գիտէ գնահատել կամ օգնութեան փութալ, ի տես՝ ազգ. ազէտի եւ թերթի մը Յիսնամեակին: (Խօսքս «Յառաջ»ի յիսնամեակին, Լիբանանի Հայութեան ա-ղէտ պատկերին եւ Վենետիկի Ս. Ղա-զարի հրդեհին մասին է): Սակայն, ա-կամայ կը տարուինք հետեւցնելու.—

1) Ազգ. մեր գիտակցութիւնը կ՚ար-

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՏՕՐՈՍԷՆ ԱՆԴԻՆ

Ա. ԵԼՔԸ ԴԷՊԻ ԿԻՐՃԸ

Անհատականութիւն եւ երջանկութիւն.— Առաջին տեսիլներ, — Գզըլ-Սօգուշէն ակ-նարկ դէպի ետ, — Նախահայրց նախա-հարք, — Հեղեղատը, — Կայք մը կրնայ ժամավաճառութիւն չըլլալ, — Լեռնային բաները կը սկսին, — Կիրճը կը տեսնուի, — Իրիկունն ի Մոպսուկրին:

Սակայն հոս իսկ, ի Մոպսուկրին, համեստական գղեակի մը մէջ էր որ, աշ-նան օր մը, մեռաւ Կոստանդ կայսր, երբ Պարսից դէմ կռուելէ դարձին, տխրա-տարսուռ նախազգացումներով կուգար Անտիոքէ, Յուլիանոսի հեռածագ արե-ւուն դէմ մարտնչելու երթալով...: Մե-ծափառ Ոստանէն դուրս ելած ատենը, երբ արդէն կը զգար լքուած ըլլալն ի սպառ զէնքը պահպանող ոգիէն, հանդի-պեր էր չարագոյժ բանի մը. Նոր խող-խողուած մարդու մը դիակին. եւ, բարէ, երբ ի Մոպսուկրին կը բարձրանար՝ այս լերինք, աշնային շշունջներու մէջ կանգ-նած, տարօրինակ կերպարանքով մը կը նայէին տենդահար ու մռայլ վեհապե-տին, ու Մոպսոսի աղբիւրն անտարակոյս, անողոք ու յուսահատեցուցիչ բաներ կը խօսէր...:

Արդեօ՛ք Յուլիանոս իսկ, — որ կը հա-ւատար, ըստ հոգեփոխութեան, կրել Աղեքսանդրի հոգին, եւ կը յուսար անոր պէս յաղթել աննուաճելի Պարսից որոց դէմ պատերազմելու կ՚երթար, եւ հակա-ռակ այս յոյսերուն՝ խորապէս մտատանջ էր աղիտագոյժ նշաններու հանդէպ զոր Արեւմուտքէն մինչեւ Արեւելք իր բոլոր ուղւոյն վրայ, իր անյագ անհանդիստ բախտահարցի փորձերն իրեն կը յայտ-նէին, եւ զօրս, հաղուադէպ բարեգուշա-կութեանց ապաւինած՝ կը բաղձար մոռ-նալ, — Յուլիանոս, կ՚ըսեմ, վուշակնե-րու իշխանին այս աղբիւրին մէջ անձկու-թեամբ չփորձե՞ց իր բախտը. եւ իր նա-խորդին ու թշնամւոյն մահուան տեղւոյն վրայ տեսա՞ւ արդեօք աղբիւրին աննենգ պաղպաջին մէջ իր մօտալուտ վախճանն ի Սուրիա՝ եւ ոտքին տակ այս լեռներուն՝ իր գերեզմանն ի Տարսոն:

Բայց Մոպսուկրենն այլապէս չքաւոր-ուած վայր մըն է, եթէ, կասկածիս հա-մեմատ՝ նոյն այն տեղն է զոր Մայծառ կ՚անուանէ Սմբատ Գունդստապլ:

Հեթումի Առաջնոյ օրերն էր որ, Մո-ղոլք մտան Հայաստան ու Փոքր Ասիա, եւ քալեցին Սելճուքեան պետութեան վը-րայ որ պիտի օր մը յաղթահարուէր ա-նոնցմէ. Գոնիայի Սուլթանին՝ Քայի-Խոսրովի կինն ու դուստրը Կիլիկիա փա-խան, եւ Մողոլ Խանն Հեթումի լուր ղրկեց փախստականները յանձնել: Վախ-ցուեցաւ որ մերժումը կրնար յառաջ բե-րել Թաթարներու հրոսում մը յայսկոյս Տօրոսի. եւ Հեթում հրամայեց Սելճուք իշխանուհիները ղրկել...: Բարեկամու-թեան այս դրժումը հայ թագաւորին կող-մէ՝ զայրացուց Սուլթանը որ Կիլիկիա վրիժառութեան արշաւեց: Վրդովման բայց ոչ յուսահատութեան օրեր եղան անոնք ուր թագաւորահայրը՝ Կոստան-դին եւ Սպարապետը՝ Սմբատ Գունդստա-պլ, պաշտպանեցին Տարսոնը, մինչ Ատանայի կը հսկէր Հեթում: Տաճիկները երկիրն աւերեցին: Վեց օր ետքը, կ՚ե-րեւայ թէ իրենցմէ մաս մը դէպի Կիրճը կը դառնար. դաշտն ապաստակողները ետեւնուն ելան զանոնք դարձնելու: Այն ատեն թագաւորը, թագաւորահայրն ու սպարապետը իրենց հեծեալներով հետա-պնդեցին զանոնք լեռներուն մէջ, հասան Մայծառ, զարկին, յաղթահարեցին ու վանեցին Տաճիկները մինչեւ Պոտանդէ, այսինքն Կուկլակ կիրճէն դուրս, մինչեւ Պոզանդը-Զայ (Զագըտ):

Եւ անտարակոյս, երբ այս յուզումնալի երթեւեկները տեղի կ՚ունենային այս ճամբուն վրայ՝ Մոպսոսի աղբիւրը կը հոսէր չարունակ, ժամանակներէն եւ ի-րադարձութիւններէն անխռով եւ ան-պղտոր, ինչպէս այժմ, յաւերժապէս ջինջ ու զո՛վ, կարծես լի ու շողշողուն նշոյլ-ներովն անվախճան օրէնքներուն որ մար-դոց կիրքէն ու կամքէն երանափառօրէն գերաբերձ ու գերախոր՝ անբարբառ ու-շադիր ծառերուն, քարերուն ու մեզի՝ մարդոցս, գիշերամուտի անդորրին մէջ իբրեւ տիեզերքին՝ կը շշնջէին, աղբիւ-րին ձայնով՝ ամենայնի համահաւասար ու խոնարհ հպատակութիւնն իրենց թա-գաւորութեան մէջ:

ԻՆՏՐԱ

(13 եւ վերջ)

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

թըննայ, հպարտութեան ատեճան, երբ տասնամեակներու վաստակը չօշափելի գործ է դարձած, յաջորդական մի քանի սերունդներուն համար. (ինչպէս է պարագան «Յառաջ»ին):

2) Եւ կամ, աւելի զգացումներէ տարուած (փոխանակ տրամաբանութեան) մեր յուզումներն ու հաւաքական կոուստները, մեզ կ՚առաջնորդեն ընդոծին սթափումի, եւ գիտակցութեան, (ինչպէս է պարագան 30րդ յոդուածի ջնջումին, Լիբանանի Հայութեան աղէտին եւ Ս. Ղազարի վանքի հրդեհին):

Թող թոյլ տրուի մեզի, վերոյիշեալ զոյգ հաստատումներուն կապակցաբար ընդգծել, որ առաջինին գնահատումը, կէս դարու ծանրութեամբ, մեր օրերուն, դանդաղ է եւ մաշեցնող ործէս ճիգ եւ եռանդ: Իսկ երկրորդինը՝ աւելի զգայական է եւ մարդկային, քան հաւաքական գիտակցութեան տրամաբանող երեւոյթ: Որպէս արդիւնք, երկուքն ալ գնահատելի, սակայն, գիտակցութեան ճամբով, չենք կրնար զանոնք տարազել կազմակերպուած եւ միասնական ազգի մը արթնութեամբ եւ պատրաստակամութեամբ:

Պէ՞տք է արդեօք հաւատալ, որ «չարիքները բարիք կը ծնին» ու հետեւցնել՝ մեր պարագային, որ անոնք, ակամայ անհրաժեշտ ազդակներ են, ազգ. մեր գիտակցութիւնը խթանելու:

Չենք կարծեր, Շանթեան հասկացողութեան ճամբով, դեռ կը մնանք ճանճելով շինելու վարդապետութեան սահմանումներէն ներս, որովհետեւ քաղաքակըրթուած ազգերու ընկերաբանները (սօսիոլօգ), այսօր, կը մերժեն քանդել մարդը, նորը շինելու համար, այլ կը հաւատան.— փրկել հին մարդը ի խնդիր՝ նորին:

Տարբեր խօսքով, պէ՞տք է սպասել դեռ տասնամեակներ, որպէսզի հայերէն խօսող եւ կարդացող դոյութիւն չունենայ, ու մենք գիտակցինք, թէ մեր անտարբերութեամբ ոտնահարած ենք մեր իսկ մայրենիքը, ի հեճուկս՝ ուծացման:

Պէ՞տք է սպասել այլ աղէտներու, որպէսզի եկեղեցի, կուսակցութիւն եւ մամուլ, անդրադառնանք, որ ազգ. համեբաշխ կեդրոնական մարմինի մը կարիքը ունինք անմիջականօրէն, որովհետեւ «դանակը ոսկորին է հասած»:

Նոր տարուան սեմին, չենք կրնար հաւատալ որ անոնք ընդհանուր երեւոյթներ են մեր կեանքէն ներս. այլ կ՚ըսենք.— համագրող բազուկի պակաս, որ կարենայ վեր մնալ ամէն ձեւի չհախնդրութիւններէ, ի նպաստ՝ գոյատեւման մեր պայքարին, իր զանազան ճիւղաւորումներով:

Եթէ հինգ տասնամեակ վերջ, վեցերորդին պէտք եղաւ սպասել «երազելու եւ ձեւով մը կազմակերպուած տեսնելու (հոգ չէ թէ առժամեայ) ազգ. միասնականութիւնը, ապա ուրեմն, Ահարոնեանի վերապրումով, գալիք օրերը (երանի՛ թէ եօթներորդ տասնամեակ մը չըլլայ

ան) մեզի տան առիթը ապրելու, զգալու եւ տեսնելու միացեալ ուժերու կեդր. մարմինը, որ դառնայ հոգացող ու գուրգուրացող՝ ազգ. բոլոր սրբութեանց:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՓՈՒՇՈՒՃԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

— o —

ԼԻՈՆ.— Աւելորդ չէր որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 21 Կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգ. Տան սրահին մէջ «Մանուկներու Օր»ուան հանդիսութիւնը, նախաձեռնութեամբ Լիոնի Կապոյտ Խաչի ժրաջան վարչութեան:

«Մանուկներու Օր»ը պարզ ձեւական ձեռնարկ մը չէ զոր կը կատարէ Լիոնի Կապոյտ Խաչը, ամէն տարի, այլ անոր մէջ կը դնէ միտք եւ հոգի, կը ստեղծէ հայաշունչ մթնոլորտ որպէս ներշնչարան մատաղ մեր մանուկ սերունդի հայեցի կրթութեան:

Մենք չենք սխալած ուրեմն, կոչելով զինքը ազգանուէր, հայրենասէր եւ մանաւանդ հայեցի դաստիարակութեան զօրավիգ հանդիսացող կանանց կազմակերպութիւն:

Այս անգամ «Մանուկներու Օր»ուան հանդիսութիւնը կատարուեցաւ արտակարգ յայտագրով մը: Յայտագրին մաս կը կազմէր Լիոնի Ազգ. Միութեան այն որոշումը, որ կը վերաբերէր տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Թորգոմ Քհնյ. Փոսթէքեանի, «Հայկազեան» վարժարանի երկարամեայ վաստակաւոր մանկապարտիզպանուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի յառաջացած տարիքին բերմամբ, իրենց պաշտօնէն հեռանալու առիթով յարգանքի ելոյթը կատարել այս հանդէսի ընթացքին:

Հանդէսին բացումը կատարեց անձնազոհ ուսուցչուհի Տիկին Գ. Գայթանճեան, դրուատիքը ընելով Կապոյտ Խաչի 40ամեայ ազգանուէր գործունէութեան սփիւռքի հայ իրականութեան մէջ: Ապա բեմ հրաւիրեց Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Ս. Սարեանը, որ իր կարգին գնահատանքի արտայայտութիւնը ունեցաւ ուսուցչական կազմի կատարած հայեցի դաստիարակութեան նուիրական աշխատանքներուն, որոնք տարիներու ընթացքին կատարած են դերազոյն զոհողութեամբ: Գեղամ Ծ. Վրդ. Զաքարեան, իր քաջալերական խօսքերով ու իր հայրական օրհնութեամբ, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ հասարակութեան, ի մասնաւորի այն ծնողքներուն, որոնք իրենց զաւակները դպրոց ղրկելու տրամադիր են եղած, հայեցի դաստիարակութեան համար: Շնորհակալութիւն նաեւ Կապոյտ Խաչի վարչութեան, որ նման առիթներով կ՚ոգեկոչէ Հայ մնալու եւ ապրելու մեր նախնիքներու պատգամը:

Հանդէսի առաջին բաժինը կատարուեցաւ «Հայկազեան» վարժարանի մանկապարտէզի, նախակրթարանի աշակերտներու երգերով, արտասանութիւններով եւ երգախառն պարերով, որոնք խնամքով պատրաստուած էին ուսուցչական կազմի կողմէ, իսկ աշակերտները կրցին արդարացնել իրենց աշխատանքները:

Առաջին բաժինը լրանալէ վերջ, Պ. Սարեան յայտնեց երկու մշակներու յանձին Թորգոմ Քհնյ.ի եւ Օր. Ընծայ Ստեփանեանի կրօնական եւ կրթական ասպարէզի մէջ անխոնջ կերպով կատարած ծառայութեան ի պատիւ յարգանքի բաժինը հրապարակաւ եւ բազմահարիւր Լիոնի Հայութեան ներկայութեամբ բերելու որոշումը այս առթիւ: Իսկոյն բեմ հրաւիրեց Թորգոմ Քհնյ. եւ Օր. Ընծայ, գրաւելու համար իրենց վերապահուած պատուոյ աթոռը: Առաջինը պատասխանեց եղած հրաւէրին, իսկ անխմանալի կերպով բացակայէր Օր. Ընծայ: Վարչութիւնը ինքն անգամ չփոթ կացութեան մատնուեցաւ եւ իրեն համար անհաճոյ անակնկալ մը եղաւ:

Ազգ. Միութեան կողմէ, Պր. Պետրոս Գապաքճեան խնամքով պատրաստած գրութեամբ մը վեր առաւ Թորգոմ քահանայի կրօնական ասպարէզին մէջ խոր գիտակցութեամբ կատարած պարտականութեան բարոյանիշերը, դառնալով անբասիր կրօնաւոր մը: Բրաւ վերյիշումը իր սրբանուէր օծման արարողութեան պարագան, յուզուեցաւ Թորգոմ քահանան: Նոյնպէս խոր գնահատանքով անդրադարձաւ Օր. Ընծայի 40ամեայ կրթականդաստիարակչական նուիրեալ ասպարէզին մէջ անխոնջ կերպով, հոգեւին կատարած գործունէութեան գերազանց օգտակար եւ գնահատելի պարտականութիւնը:

Խանդավառ ծափահարութեան տակ, կը յանձնուի Ազգ. Միութեան պատրաստած յուշանուէրը, կցեալ պահարանով մը: Իսկ Օր. Ընծայ, որ մեծագոյն հաճոյքն ու պատիւը վայելած պիտի ըլլար, ափսոս որ բացակայ էր, բայց հակառակ այս անպատեհութեան, անշուշտ Ազգ. Միութիւնը կը յանձնէ իր բաժինը:

Հանդէսին երկրորդ մասին անցնելէ առաջ, Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը նուիրատուութեան փակագիծ մը բացաւ, որ կարճ ժամանակուան մէջ սրտաբուխ նուէրներով գոյացաւ կոկիկ գումար մը, որ պիտի ծառայէ ազգապահպանման նուիրական գործին:

Հանդէսին վերջին մասը կատարուեցաւ չափահաս աշակերտներու կողմէ հեզաճկուն երգախառն հայկական պարերով ու այլ հաճելի անակնկալներով:

Վերջարանին Պ. Սարեան մասնակի շնորհակալութիւն յայտնեց ուսուցչական կազմին եւ Տիկին Տօնիկեանի, որ դպրոցի վարչական գործին լիակատար աշխատակցութիւնը բերած է:

Հանդէսի իբրեւ վերջաւորութիւն, Կապոյտ Խաչի պատրաստած համեղ նախընթրիք անուշեղէններ եւ ըմպելիները, ներկայ եղող բոլոր փոքրիկները մանկական ուրախ մթնոլորտի մէջ ճաշակեցին, եւ կարծես իրենց ուրախ – զուարթ, երբեմն չարաճճի նայուածքներու տակ պահուած կար զիրենք հիւրասիրող կազմակերպութեան հանդէպ, շնորհակալիքի եւ երախտիքի զգացումները:

Անգամ մը եւս Լիոնի Կապոյտ Խաչը ուրեմն, սրտի գոհունակութեամբ կատարեց իր խղճին ու միտքին վրայ ծանրացած պարտականութիւնը: Պատիւ իրենց ունեցած լաւագոյն զգացումներուն համար:

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՌՕՐԵԱՅԷՆ

Կառքերով տեղի ունեցող առեւտուրը, փողոցներուն մէջ, թաղէ թաղ, հետաքրքրական պատկեր մը կը ներկայացնէ: Հոս, լօլիկ է ծախուողը, կողքին՝ քալաշնիքով. սակարկութիւն, փորձ մը, քանի մը կրակոց եւ յաճախորդը գոհ կը դնէ գայն:

Օրաթերթերը այլեւս չեն ծախուիր, այլ, մասնաւորապէս կուսակցական օրկանները, կը պարտադրուին անցորդներուն: Պէյրութի քաղքենի հարուստները իրենց բնակարաններու պաշտպանութեան համար վարձած են պաղեստինցի պահակներ: Սայքան անսպառ աղբիւր է այսպիսի պահակներ հայթայթելու համար:

Շուկայի մէջ, կարելի է գնել ճարբ-իէ հրահաններ տասը ֆրանքով, վիզօն մորթեղէններ՝ 500 ֆրանքով: Ու այս բոլորը գողցուած ապրանքներ՝ բազմաթիւ խանութներէ: Միւս կողմէ ուտեստեղէնի շուկայէն բան չի պակսիր, դիւրութեամբ կարելի է գտնել նարինջը, հաւկիթը, միսը, համեմատաբար ոչ սուղ, պայմանով որ դրամ ունենաս վճարելու համար: Ամիսէ մը ի վեր դրամատուները գոց են: Հոկտեմբերէն ի վեր ամսականները կիսով կը վճարուին:

Նոր տարուան սեմին ահա պատկերը Պէյրութի, որ կ՚ընթանայ դէպի իր կորուստը...:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (59)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻԷ

ԺԴ.

Վան, 3 Մարտ 1911

(Բնին գեղ՝ Քրափոտէքին վան)

Հարցը բաւական կարեւոր ու միանգամայն կնճռոտ էր եւ կարելի չէր թեթեւօրէն որոշում տալ, մանաւանդ դա կը լինէր կամայական մի բան եւ բոլորովին հակառակ մեր նոր հաստատած կանոններուն եւ կարգապահութեան. ուստի որոշեցի հրաւիրել ընդհ. ժողով, խնդիրը ենթարկել լուրջ վիճաբանութեան եւ հասուն խորհրդակցութենէ ետքը դիմել ձայներու մեծամասնութեան:

Մինչեւ որ այդ առկախ հարցերը վերջնական կերպով չկարգադրուին, կարելի չէ հիմնական գործերու ձեռնարկել, եւ ես պէտք է աճապարեմ, քանի որ Ապրիլի վերջերը կուգամ Պոլիս՝ ձեր հրահանգներուն համեմատ:

Առ այժմ ցը՛:

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Ա.

ՊԱՐՈՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Թէեւ ձեր թերթի խոտոր ուղղութիւնը բոլորովին հակառակ է մեր տեսութիւններուն, մտածողութեան, մերձաւոր եւ հեռաւոր նպատակներուն, ձգտումներուն, պահանջքներուն, իտէալական ճանապարհին, ի մի բան մեր պլատֆորմային, բայց, յամենայն դէպս, ես կը փափաքիմ Բիւզանդիոնի էջերուն մէջ պարզել իմ աշխարհահայեացքը օրուան խնդիրներու մասին, բուրժուազիական միտքը բերելու համար, եթէ հնար է, ուղղամտութեան եւ սկզբունքային ու գաղափարական որոշ ճամբու մէջ: Ես վստահ եմ որ իմ այս դասախօսութիւններէս հաւասարապէս կ՚օգտուին ե՛ւ ամիրայական մենծէֆէնտիութիւնը, ե՛ւ բուրժուազիական ապականած դասակարգը, ե՛ւ յետադիմական կղերականութիւնը, ե՛ւ ժողովրդի ոգէտ մասսաները:

Ընտրելով Բիւզանդիոնը իբրեւ իմ դասախօսութիւններու ամբիոն, իմ նպատակն է թշնամիին հետ ճակատիլ, բո՛ւն իսկ, այսպէս ասած, իր միջնաբերդի մէջ:

Ի հարկէ ես լինելու եմ քաղաքավարի, իմ դասախօսութիւնները պահելով միշտ գաղափարային մաքուր հողի բարձրութեան վրայ: Ես երբեք չեմ հետաքրքրուիր անձերով. ինձ համար գոյութիւն ունի սկզբունքը, իսկ անձը ո՛չ:

Կրնայ պատահիլ որ դասախօսութեանս ընթացքին՝ ես պարտաւոր ըլլամ անուանելու մի մարդ՝ դաւաճան, մի ուրիշը կափիէ, մի երրորդը մատնիչ, մի չորրորդը կեղտոտ արարած կամ աւազակ. այդ պարագային այս խօսքերը կ՚ուղղուին ոչ թէ ակնարկուած անձին, որուն հետ երբեք գործ չունիմ, այլ անոր սկզբունքային հանգամանքներուն, եթէ ունի:

Բիւզանդիոնի ընթերցողները արդէն կը ճանչնան զիս, կարդացած ըլլալով իմ ընկերական ու անձնական նամակները, որոնք յայտնի դաւաճան Պ. Երօտ ձեռք անցընելով հրատարակեց, առանց իմ գիտակցութեան եւ հրամանին: Նոքա գիտեն թէ ընկեր Փանջունի շողոքորթել չի գիտեր, կեղծել չի գիտեր, ստել չի գիտեր: Նա սկզբունքային մաքուր յեղափոխական է, որոշ աշխարհահայեացքով: Այդ բաւական է որպէսզի ներկայ դասախօսութիւնները տան բաւարար արդիւնք:

(Շար.)

Տիկին Նուարդ Մուրատեան եւ զաւակը Ցամիկ, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Անրի Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Ոսկերիչեան եւ զաւակները, Պ. Պարգեւ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Կամսար Մուրատեան եւ զաւակները, Տիկին Ազնիւ Մուրատեան ինչպէս նաեւ Սեւումեան, Ներսէսեան, Ոսկերիչեան, Գրիգորեան, ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՕԳՍԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 4ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունուար 8 ժամը 10·30–ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի հին գերեզմանատունը (ժամը 12ին):

Ցաւակցութիւնները՝ տոմարով:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Նոր տարուան առթիւ "ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեն

Նոր Տարուան առթիւ Մոնիք Լալայեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Շ. Լալայեանի (Մարսէյլ):

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յունուար 11 ժամը 15ին, նախաձեռնութեամբ Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Օժ. Տիկնանց Միութեան եւ պատրաստութեամբ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեանի:

Կը մասնակցին հայկական դպրոցի աշակերտները եւ դպրաց դասի երիտասարդ – երիտասարդուհիները: Արտասանութիւն, խմբերգ, անակնկալներ, կաղանդ պապան նուէրներով:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԾՆՈՒՆԴ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ
ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
5, Place de la Valette
42400 SAINT-CHAMOND

Սէն Շամոնի Հայաստանեայց Առաք. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Ծնունդի եւ Աստուածայայտնութեան պատարագին, Կիրակի Յունուար 11 Սէն Փիէռի եկեղեցին, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին:

Միատեղ պիտի կատարուի ջուրի օրհնութիւնը ինչպէս նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն ննջեցելոց հոգիներու համար:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հաւատացեալները Ս. Ծնունդի առթիւ կատարուելիք արարողութեան, Շաբաթ Յունուար 10, երեկոյեան ժամը 5·30ին ճրագալոյց:

Կիրակի Յունուար 11, ժամը 9ին առաւօտեան արարողութիւն, 10ին պատարագ 11ին քարոզ, իսկ 11·45ին ջրօրհնէք:

ԾՆՈՒՆԴ

Փոքրիկ Նոյեմի խաչատուրեան ուրախութեամբ կը ծանուցանէ իր եղբօր՝

ՎԱՆԻԿ-ի

ծնունդը, Լիոն, 1975 Դեկտ. 30:

×

Իրենց երկրորդ Թոռան ծննդեան ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Միսաղ Միրզէ 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր - ընկերուհիները Շաբաթ (Յուն. 10) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Գ. Իփէքեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թեհլիրեան խումբի ժողովը, Ուրբաթ, Յունուար 9, Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօրիսի Վրացեան խումբի իր ընկերները, Ուրբաթ Յունուար 9, երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները Երկուշաբթի Յունուար 12ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 14·30ին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

օդափոխութեան կայանին մէջ
14, Սէնթ–Օնորին–տէ–Փէրք

Կը նախագահէ ԳԷՈՐԳ ՊԱԳԸՐՃԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հայ Կարմիր Խաչի անդամները եւ համակիրները:

Մեկնում կառ. Սէն Լազարէն, Շաբաթ Յունուար 10, ժամը 9ին: Վերադարձ նոյն կայարանը, Կիրակի Յունուար 11 ժ. 22ին

Այցելութիւններ
Cathédrale de Bayeux, Aromanches
et Port en Bessin

Սովորական ճոխ սեղան երկու օրուան ընթացքին, շամփուրով խորոված, անուշապուր եւայլն:

Արձանագրուիլ Կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985–36–53

Ժամադրավայր, ժամը 8·30ին
Devant les tableaux de Grandes Lignes,
Train No 3905

Ծախսերու մասնակցութիւն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Noël Arménien

Dans les salons de SOFITEL - SEVRES organisé par la Croix Bleue Arménienne
(section Issy-les-Moulineaux)

GRAND DINER DANSANT

animé par l'orchestre
« LES ARMENIAN'S SUNSHINE »

le Samedi 10 Janvier à partir de 20 h. 30

Sofitel - Sèvres— 2, Rue Gognet, Paris 15 Métro : Porte de Versailles, Place Balard

Réservation des tables

Mme HOVSEPIAN, 642-99-01
Mme GULIAN, 626-42-48
Mme ESSAYAN, 644-37-08

Les billets ne seront plus disponibles àdater de 7 Janvier.

PRIX DU BILLET 150 F.

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Իվէթ Յակոբեան կը նուիրէ 200 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին, Նոր Տարուան առթիւ:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲ

Իրենց «Սինէքլիւպ»ին բացումին առիթով, Բարեգործականի Երիտասարդները կը ներկայացնեն հայկական հետաքրքրաշարժ ֆիլմ մը՝

ԺԱՅՌԸ

պատրաստուած Երեւանի մէջ, Վրթանէս Փափազեանի վէպին հետեւողութեամբ

Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 20·45ին

Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ: 118, Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17րդ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան հովանաւորած հայերէնի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11 Կիրակի օր, կէսօրէն ետքը ժամը 15ին սկսեալ, Օթէլ Սփլանտիտի մասնաւոր մէկ սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Պօղոսեանի:

Դպրոցական այս հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պր. Պօղոսեան եւ իր նուագածուներու խումբը:

ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ

"Chez Perrette"

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Ֆրանսական խնամուած աւանդական ճաշեր նաեւ հայկ. աչանդերներ

— Տաք մթնոլորտ —

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷՆ

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

Disques Vogue

Musique Religieuse

La Grande Messe Arménienne

Par les chœurs de l'Eglise Arménienne de Paris

No 451 (Transcription selon R. P. Komitas)
No 442 (Transcription selon M. Ekmalian)
No 454 Trésors de la liturgie Arménienne Volume I
No 547 Trésors de la liturgie Arménienne Volume II
(Cantiques de Pâques, de Noël et divers)

Musique Folklorique

No 526 Chants du Caucase et d'Arménie
No 527 Arménie
No 516 Reflets d'Arménie
No 199 Arménie Immortelle
No 517 Soirée Arménienne
No 596 Promenade en Arménie
No 182 Le Caucase
No 409 Le Tar
No 30211 Danses Arméniennes
No 30152 Chants Romantiques Arméniens
No 30240 Légendes d'Arménie
Pour chœurs, solo et orchestre
Chaque disque contenant 10 à 15 morceaux

Oeuvres Symphoniques

No 20176 Oeuvres symphoniques
No 714 Au Fil des Songes
Par l'Orchestre des Concerts Colonne
No 790 Deux Trios pour Flûtes, Clarinettes, Piano et Harpe

Direction : ARA BARTEVIAN

Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22
Prix 30 F. 30 cm. — Envoi contre remboursement

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
7
MERCREDI
7 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1.20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.482
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — No 13.482

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

ՄԻՇՏ ԱՆՈՐՈՇ ԵՒ ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

—o—

Լիբանանի վարչապետը՝ Ռաշիտ Քարամէ յայտարարած է թէ ընտրութիւնները կը յետաձգուին ցնոր տնօրինութիւն իբրեւ հետեւանք ներկայ դէպքերուն: Ըստ Քարամէի՝ «ներկայ պայմաններու տակ եւ զէնքի ուժով, ընտրութեանց ազատութիւնը կարելի չէ եւ առանց ազատութեան ընտրութիւն չի կրնար ըլլալ»: Ուրեմն Քարամէի համար պէտք է երկարաձգել երեսփոխաններու ժամանակաշրջանը առաջքն առնելու համար սահմանադրական պարապի մը: Մինչ Քարամէ այս յայտարարութիւնը կ՚ընէր ծայրայեղ աջ տարրեր արգելք կը հանդիսանային որ պաղեստինեան կայաններու պարէնաւորումը փոխադրող բեռնակառքեր անցնին Պէյրութի արեւելեան թաղամասերը:

11 հոգի առեւանգուած էր Երկուշաբթի օր մահմետական թաղամասը, Պարպիր հիւանդանոցի մօտ: Ընդհանուր ձեւով մթնոլորտը բաւական լարուած էր եւ ձայնասփիւռին խօսնակը կը թելադրէր որ ժողովուրդը փողոցները չմնայ:

Մնաց որ մարոնի վանականներու մեծաւորին, Հ. Շառպէլ Քասիսի յայտարարութիւններն ալ չեն կրնար մտքերը հանդարտեցնել քանի Տեսքուր շաբաթաթերթին ըրած իր յայտարարութեանց ընթացքին, ըսած է թէ լիբանանեան սահմանադրութիւնը յեղաշրջումի մէջ է դէպի դաշնակցային դրութիւն մը: Այս տեսակէտն ունին նաեւ Շամուն եւ Ճեմայէլ եւ դէմ արտայայտուելով հանդերձ յաբանուանական բաժանման մը, համակերպած կը թուին նման լուծումի մը, ինչ որ կը նշանակէ թէ «Սէ. Ի. Ա.ի խաղը կ՚ընեն», ըստ պաղեստինեան դիմադրութեան ղեկավարներէն՝ Ապու Այատի համար:

× Քարամէի յայտարարութիւնը ինչ կը վերաբերի խորհրդարանական ընտրութեանց չի կրնար նոր տագնապ մը հըստեղծել: Յիշենք նաեւ թէ 1976 Սեպտեմբերին կը լրանայ նաեւ նախագահին պաշտօնին շրջանը եւ Խորհրդարանը ստիպուած է անոր յաջորդն ընտրել Օգոստոսին, ըստ սահմանադրութեան: Այդ մասին եղած հարցումին, Քարամէ կը պատասխանէ որ ներկայ Խորհրդարանը պիտի ընտրէ յաջորդը, քանի «ուրիշ ելք չկայ»:

× Ամերիկեան համալսարանը Երկուշաբթի օր վերաբացած է իր դուռները:

× Հսկայ հրդեհ մը ծագած է Անթիլիաս գտնուող Բիւզանդ Պետրեանի շէնքին մէջ. շէնքը հրոյ ճարակ եղած է բայց ոչ մէկ զոհ կայ:

Քանի մը տողով

ԺԻՍՔԱՐ Տ՚ԷՍԹԷՆ յայտարարեց առջի օր թէ Ամերիկա պիտի երթայ Քոնֆորտով, մինչ նոյն ատեն Ուաշինկթընի մէջ կը բացուէր Ֆրանքեւանգլիական օդանաւին «դատավարութիւնը»: Վերջնական վճիռը պիտի տրուի երեսուն օրէն եւ որոշուի թէ գեր–ձայն օդանաւը իրաւունք ունի՞ թէ ոչ Միացեալ Նահանգներ էջք կատարելու:

ՊԵԼՖԱՍՏԻ մէջ հինգ կաթոլիկներու սպանութենէն ետք, տասը բողոքական բանուոր սպաննուեցան առջի օր կաթոլիկէ ահաբեկիչներու կողմէ:

ԱՆԿՈԼԱՅԻ մէջ, Խորհ. Միութեան «օրհնութիւնը» վայելող ազատագրական շարժումը յարձակումի անցած է: Ժողովուրդին մէջ արդէն քանի մը հազար մեռեալ կայ:

ՉԻԼԻԻ նախագահը՝ Փինոշէ բաւական դժուարութիւն ունի իր զօրավարներուն հետ, որոնք զէնքը նեղը կը դնեն եւ տընտեսական վերականգնումի պահանջէն զատ, որոշ ազատականութիւն ալ կ՚ուզեն որպէսզի վերջ դրուի Չիլիի կղզիացման:

ՊԻԼՊԱՕՅԻ մէջ երեք–չորս հազար ցուցարարներ Յունուար 4ին ներում պահանջեցին քաղաքական բանտարկեալներուն համար: Նոյն նպատակով, մօտ երկու հազար հոգի ցոյց ըրած է կառավարիչի գրասենեակին առջեւ:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Դեկտ. 31ին, օր ցերեկով առեւանգուած է սալի Ֆիլիփս ընկերութեան ընդհ. տնօրէնը՝ Լուի Հավան, որու իբրեւ փրկագին առեւանգողները 15 միլիոն Ֆրանք կը պահանջեն:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Օսքար Ֆիշըր Երեքշաբթի Փարիզ կը ժամանէր իր պաշտօնակցին հետ տեսակցութիւններ ունենալու եւ երկու երկիրներու յարաբերութիւններու ամրապնդումին շուրջ խօսակցելու համար:

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ օդանաւ մը Յունուար 5ին կ՚առեւանգուէր Մանիլլի օդակայանէն: 219 ճամբորդներ ազատ արձակելէ ետք օդահէններ կը պահէին երկու ճամբորդ եւ անձնակազմի ութ անդամները իբրեւ պատանդ: Բանակցութիւնները կը շարունակուին վերջին պատանդներն ալ ազատելու համար:

ՏԷՄԻՐԷԼ, Թուրքիոյ վարչապետը գիր մը ղրկած է Գարամանլիսի, Յունաստանի վարչապետին, որու մէջ կը յայտնէ թէ տրամադիր է մասնակցելու պալքանեան ժողովին, որ պիտի գումարուի Աթէնք, Յունուար 26ին եւ որու պիտի չմասնակցի Ալպանիա:

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ մէջ Նոր Տարուան գիշերը տեղի ունեցած են հինգ եղեռնափորձեր, որոնցմէ երկուքը՝ ինքնավարութեան պահանջողներու դէմ: Պասթիայի մարմնակրթութեան բժշկութեան կեդրոնը, ուր Դեկտ. 11ին ռումբ մը պայթած էր, երկրորդ անգամ ըլլալով կ՚ենթարկուէր նիւթական վնասներու:

ԹԵԼ–ԱՎԻՎ լոյս տեսնող իսրայելեան Հաարեց օրաթերթի թուղթի պահեստը հրոյ ճարակ դարձած է Յունուար մէկի գիշերը: Տպարանն ալ հրդեհի հետեւանքով ծանր վնասներու ենթարկուած է, բայց հակառակ այս ամէնուն՝ թերթը կրցած է լոյս տեսնել:

ՎԱՌԵԼԱՆԻՒԹ վաճառողները Երկուշաբթի անորոշ ժամանակով գործադուլի ձեռնարկեցին բողոքելով որ իրենց շահաբաժինը քիչ է: Այս գործադուլը կը վերաբերի ամբողջ Ֆրանսայի բայց ընդհանուր բնոյթ չունի եւ երեքի վրայ մէկը կը բանի:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ. 29–30)

ԷԴԳԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ՍՈՆԱԹԸ

Էդգար Յովհաննիսեանի նոր ստեղծագործութիւնը՝ «Սոնաթ – Էպիտաֆիան», յօրինուած դաշնակի եւ թաւջութակի համար, նուագուեցաւ Հայաստանի Երգահաններու Միութեան նիստին ընթացքին: Թաւջութակահարուհին էր Մեդեա Աբրահամեան, իսկ դաշնակահարուհին՝ Սեդա Սահառունի:

Երեք մասէ բաղկացած սոնաթը մասնագէտները որակեցին կարեւոր երեւոյթ մը հայկական երաժշտական կեանքին մէջ: Քննադատները գոյն իր արժանիքներով կը դասեն Առնօ Բաբաջանեանի ջութակի եւ դաշնակի սոնաթի կողքին:

Սոնաթը նուիրուած է նկարիչ Մինաս Աւետիսեանի (1928–1975) յիշատակին, որ ինքնաշարժի արկածի զոհ գնաց Յովհաննիսեանի «Անտունի» պալէին 50րդ ներկայացումին երեկոյին: (Աւետիսեան բեմադիր – նկարիչն էր այդ պալէին): «Իմ մեծ բարեկամ Մինաս Աւետիսեանի մահը ցնցեց ինձ, կ՚ըսէ երգահանը, եւ ես մի կողմ դրեցի բոլոր գործերս եւ մէկ շնչով նրա յիշատակին իմ յարգանքի տուրքը մատուցեցի այս սոնատով»:

Երեւանի օփերային մէջ նախապատրաստական աշխատանքները վերջ գտնելու վրայ են եւ ի մօտոյ պիտի ներկայացուի երգահանին «Սասունցի Դաւիթ» պալէն: Բեմադիրն է Վիլէն Գալստեան, որ միեւնոյն ատեն հերոսին դերը պիտի մարմնացնէ պարով:

Ասիկա երգահանին հինգերորդ պալէն է եւ մասնագէտները ասոր համար եւս լաւ ապագայ մը կը նախատեսեն:

×

ԷՍՏՈՆԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Էստոնիայի Պիառնու քաղաքի 60 հոգինոց արական երգչախումբը, որ կազմուած է 1947ին, ժամանած է Հայաստան եւ համերգներ տուած՝ Կարա – Մուրզա երաժշտական ուսումնարանի դահլիճին եւ Մայիսեան Ապստամբութիւն հիւսուածեղէնի գործատան մշակոյթի պալատին մէջ: Համերգներու յայտագիրներու մաս կազմած են էստոնական ժողովրդական երգեր, խորհրդային երաժշտագէտներու ստեղծագործութիւններ, ինչպէս նաև Կոմիտասի «Էրւում եմ» եւ էստոն ու հայ ժողովուրդներու բարեկամութիւնը խորհրդանշող ծանօթ «Ծիծեռնակ» երգերը: Եզրափակիչ համերգին մասնակցած է նաեւ Հայ Ֆիլհարմոնիայի մասնաճիւղի պետական սենեկային նուագախումբի լարային քառեակը եւ Սեւեան մշակոյթի պալատին երգի – պարի համոյթը:

×

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վերջերս Երեւանի մանկական պատկերասրահին մէջ բացուած է գծանկարներու եւ ջրանկարներու ցուցահանդէս մը, որ կը ներկայացնէ Գահիրէէն եւ Պէյրութէն Երեւան ղրկուած հինգէն մինչեւ 16 տարեկան մանուկներու շուրջ հարիւր գործերը: Նկարները նուիրուած են խաղաղութեան եւ երջանկութեան ձգտումին: Անոնք պիտի պահուին պատկերասրահի ֆոնտերուն մէջ, ուր կան մօտ 50 հազար գործեր, որոնք ստացուած են աշխարհի զանազան երկիրներէ:

×

ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐԸ

Երեւանի Միասնիկեան հանրապետական գրադարանը, շնորհիւ անհատ գրասէրներու, գրադարաններու եւ գիտական կազմակերպութիւններու հետ ստեղծուած փոխադարձ կապերու, կը հարստանայ հազուագիւտ եւ արժէքաւոր գիրքերով: Գրադարանի միջազգային գրափոխանակութեան բաժինը «Գերմանական գիտական ընկերութենէն» վերջերս ստացած է գիտութեան եւ արուեստին վերաբերող գերմաներէն լեզուով կարգ մը արժէքաւոր գիրքեր: Ասոնց շարքին՝ Վեսթէլ Մարսէլի «Փոքր Ասիայի բիւզանդական որմնանկարչութիւնը», Ֆրիդրիխ Դրայխմանի «Ռավեննայի վաղ քրիստոնէական շրջանի կառոյցներն ու խճանկարները», Գերտրուդ Շիլլէրի «Քրիստոնէական արուեստի պատկերագրութիւնը», Կլաուս Վեսսէլի «Ղպտիական արուեստը», Եոհան Իթէնի «Գոյների արուեստը» եւ կարգ մը այլ գիրքեր ու ալպոմներ, որոնք հետաքրքրաշարժ են ոչ միայն պատմական եւ ճարտարապետական առումով, այլեւ գեղարուեստական ձեւաւորման եւ տպագրական գործի վարպետութեան տեսակէտէն:

Նուազ արժէք չի ներկայացներ նաեւ Օքսֆորտի համալսարանի եւ Չեխոսլովաքիոյ Պրատիսլավա քաղաքի գրադարաններէն ստացուած օտար լեզուով գրականութիւնը: Ուշագրաւ են անգլիացի գրող Սթենլի Քերրի «Մարաշի առիւծները» պատմա – փաստագրական գիրքը եւ Վենետիկի մէջ իտալերէն լեզուով տպագրուած Հ. Մեսրոպ Ճանաշեանի «Հայկական մանրանկարչութիւն» գիտական ուսումնասիրութիւնը: Գրադարանը ստացած է նաեւ Ֆրանսայի հայ գրող Յակոբ – Գրիգորի «Ծանօթ եւ անծանօթ Հայեր» ֆրանսերէն գիրքը:

×

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ՝ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՅՈՎՀ. ՉԷՔԻՃԵԱՆԻ

Դեկտ. 28ին, Երեւանի Հայֆիլհարմոնիայի մեծ դահլիճին մէջ, տեղի ունեցած է մեծարանքի երեկոյ մը, ի պատիւ Հայաստանի պետական ակադեմական երգչախումբի եւ անոր ղեկավար Յովհ. Չէքիճեանի: Երեկոն բացած է Մշակոյթի նախարար Ռուբէն Պարսամեան: Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ Բաբկէն Սարկիսով, յանուն Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի, Գերագոյն Խորհուրդի եւ կառավարութեան, շնորհաւորած է երգչախումբն ու ղեկավարը մաղթելով ստեղծագործական նորանոր յաջողութիւններ եւ իր խօսքի վերջաւորութեան Յովհ. Չէքիճեանին յանձնած է Հայկական վաստակաւոր խումբի շնորհաւորագիրը: Ապա ողջոյնի խօսքեր արտասանած են Վարդան Աճէմեան եւ Էդուարդ Միրզոյեան: Նախ քան երեկոյի վերջաւորութեան երգչախումբի ելոյթը, Յովհ. Չէքիճեան շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք իր անձին ու երգչախումբին հանդէպ եղած դրուատանքին մասին, ըսած է. «Հպարտ եմ որ իմ ծառայութիւնը կը հասնի ժողովուրդին, կը գնահատուի անոր կողմէ: Միթէ արուեստագէտի մը համար կա՞յ աւելի մեծ առաքելութիւն, քան ժողովուրդին ծառայելը»:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՆԱՅՐՈՊԻԻ ՄԷՋ

ԵՒ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

— O —

Նոյեմբեր 23էն Դեկտեմբեր 10, Քենիայի մայրաքաղաք՝ Նայրոպիի մէջ տեղի ունեցաւ Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդի հինգերորդ ընդհանուր համագումարը։ (Առաջին չորս համագումարները տեղի ունեցած էին Ամսթերտամի 1948, Էվընսթընի 1954, Նիւ Տելհիի 1961 եւ Ուփսալայի 1968 մէջ)։

Սոյն համագումարին ներկայ գտնուեցան 271 անդամ եկեղեցիներու պատգամաւորները, թիւով 750։ Ներկայ էին նաեւ մասնաւոր հիւրեր, խորհրդականներ, դիտողներ, որոնց շարքին 16 հոգի Վատիկանի կողմէ եւ աւելի քան 600 թղթակիցներ։

Համագումարին կը մասնակցէին գրեթէ անխտիր բոլոր Արեւելեան Օրթոտոքս եկեղեցիները, Անկլիքան եւ Բողոքական բոլոր գլխաւոր եկեղեցիներն ու յարանուանութիւնները, աւելի քան աշխարհի հարիւր տարբեր երկիրներէ։

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ կողմէ կը մասնակցէին ութ ներկայացուցիչներ։ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութենէն հինգ պատգամաւորներ՝ Շահէ Արք. Աճէմեան, Թորգոմ Արք. Մանուկեան, Ներսէս Եպս. Պոզապալեան, Արսէն Եպս. Պէրպէրեան եւ Պր. Պարգեւ Շահբազեան։ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութենէն երեք պատգամաւորներ՝ Գարեգին Արք. Սարգիսեան, Արամ Վրդ. Քէշիշեան եւ Օր. Թենի Սիմոնեան։

Միջազգային մամուլին մէջ անցնող շաբաթներու ընթացքին լայն արձագանգ գտաւ սոյն համագումարը։ Ժողովը ընդհանուր վերատեսութեան եւ արժեւորման ենթարկեց անցնող եօթը տարիներու գործունէութիւնը իր այլազան երեսներուն եւ գլխաւոր աշխատանքի ուղղութիւններուն մէջ։ Արդի աշխարհի ընդհանուր կացութեան լոյսին տակ ջանաց մատնանշել այն հիմնական ուղղութիւնները, որոնց մէջ պէտք է ծրագրուի եւ յառաջ տարուի Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդի յառաջիկայ եօթը տարիներու գործունէութիւնը։

Բացի այս ընդհանուր եւ կազմակերպութեան սովորական գործունէութեան հետ կապ ունեցող աշխատանքներէն, ժողովի մասնաւոր ուշադրութեան եւ քննարկման առարկայ դարձան հետեւեալ գլխաւոր հարցերը.

— Մարդկային իրաւունքներու ճանաչողութեան եւ յարգանքի ապահովականութիւնը աշխարհի չորս ծագերուն վրայ եւ յատկապէս այն երկիրներուն մէջ, ուր չէզոքաբար ոտնակոխուած են այդ իրաւունքները անհատներու եւ ընկերութիւններու։ Յատուկ ուշադրութեան առարկայ դարձաւ մարդու խղճի կամ կրօնական ազատութեան, խօսքի եւ գրաւոր արտայայտութեան ազատութեան հարցը խորհրդային երկիրներու եւ այլ բռնապետական կամ ամբողջատիրական պետութիւններու սահմաններուն մէջ, մասնաւորաբար Հելսինքիի ժողովի յայտարարութիւններուն լոյսին տակ։

— Կնոջ դիրքը եւ դերը մարդկային ընկերութեան մէջ, ինչպէս նաեւ Եկեղեցւոյ կեանքին մէջ։

— Աշխարհի բնական հարստութեանց եւ կեանքի աղբիւրներու դրական օգտագործման հարցը։ Ուրիշ խօսքով մարդուն վերաբերումը բնութեան հետ, մասնաւորաբար շեշտը դնելով բնութեան աղբիւրներու անհաշիւ եւ անհակակշիռ շահագործման երեւոյթին վրայ։

— Քրիստոնէական հաւատքի տարածման հարցը եւ ոչ քրիստոնեայ կրօնքներու հետեւող անհատներու հետ յարաբերութեան եւ գործակցութեան երեւոյթը։

Վերոյիշեալ բոլոր հարցերով զբաղելու համար ժողովը բաժնուած էր այլազան տեսակի բաժանումներու եւ յանձնախումբերու։

×

Հայ Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչները իրենց մասնակցութիւնը բերին այս բոլոր խօսակցութեանց, եւ որոշ պարագաներու պատասխանատու դերեր ստանձնեցին մասնաւորաբար բաժանմունքներու եւ յանձնախումբերու աշխատանքներուն մէջ։

Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդի յառաջիկայ եօթը տարիներու գործունէութեանց համար ընդհանուր չափանիշներու եւ ուղղութիւններու ճշդումին համար մասնաւոր յանձնախումբ մը ընտրուած է, «Գործունէութեանց Ուղղութիւններու Յանձնախումբ» (Փրոկրամ Կայտլայնզ Քըմիթի), որուն ատենապետն էր Գարեգին Արք. Սարգիսեան։ Սրբազան հայրը յանուն յանձնախումբին իր տեղեկագիրը ներկայացուց համագումարի ընդհանուր նիստին, Դեկտեմբեր 9ին։ Յետ քննարկման տեղեկագիրը վաւերացուեցաւ որպէս ուղեցոյց յառաջիկայ եօթը տարիներու գործունէութեանց ուղղութիւններու համար։

Ժողովը բաժնուած էր չորս մասնաւոր յանձնախումբերու, որոնց նպատակն էր քննարկել անցնող եօթը տարիներու գործունէութիւնը Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդի ընդհանուր քարտուղարութեան եւ երեք բաղկացուցիչ միաւորներուն (եունիթ)։ Առաջին միաւորին, որ ծանօթ է Հաւատք եւ Վկայութիւն անունին տակ, տեղեկագիրը ներկայացուց Գարեգին Արք. Սարգիսեան, որպէս ատենապետ այդ միաւորին։

Արամ Վրդ. Քէշիշեան ատենապետն էր չորրորդ բաժանմունքի ենթայանձնախումբերէն մէկուն, որուն գլխաւոր նիւթն էր դաստիարակութեան հարցը։ Հայր սուրբը անդամ էր նաեւ սոյն բաժանմունքի տեղեկագրի խմբագրութեան։

Օր. Թենի Սիմոնեան կանանց դիրքի և դերի կապակցութեամբ ելոյթ մը տուաւ համաժողովի ընդհանուր նիստին, որ ջերմ ընդունելութեան եւ գնահատանքի արժանացաւ։ Իր խօսքին մէջ ակնարկեց նաեւ հայ կնոջ դերին պատմութեան մէջ, յատկապէս յիշելով Վարդանանց շրջանը։ Գործօն մասնակցութիւն բերաւ նաեւ երրորդ յանձնախումբի տեղեկագրի պատրաստութեան գործին մէջ ուր կը վարէր ատենադպրի պաշտօնը։

Բացի այս գլխաւոր եւ մասնաւոր դերերէն, Հայ Եկեղեցւոյ բոլոր ներկայացուցիչներն ալ կը մասնակցէին համաժողովի այլազան բաժանմունքներուն, որպէս պարզ անդամներ։

Համաժողովի ընդհանուր նիստին, երբ հարց դարձաւ Միջին Արեւելքի կացութիւնը, Գարեգին Արք. Սարգիսեան խօսք առնելով անդրադարձաւ Լիբանանի եւ Կիպրոսի կացութիւններուն եւ առաջարկեց որ համաժողովը յայտարարութիւն մը հրատարակէ, կոչ ուղղելով որ զինեալ բախումները դադրին Լիբանանի մէջ, եւ փոխադարձ խօսակցութիւններով, խաղաղ միջոցներով հասկացողութեան եզր մը գտնուի եւ Լիբանանի ապահովութիւնը, միութիւնն ու ամբողջականութիւնը պահպանուի։ Իսկ Կիպրոսի պարագային առաջարկեց որ ժողովը կոչ ուղղէ որպէսզի Միացեալ Ազգերու որոշումը գործադրուի, այսինքն՝ թրքական ուժերը հեռանան կղզիէն, գաղթականները վերադառնան իրենց տուները, եւ անհետացած անձերէն անոնք որ ողջ են տակաւին վերադարձուին իրենց տուները։

Համաժողովը միաձայնութեամբ դրական արձագանգ տուաւ այս առաջարկին, յոյս յայտնելով որ Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդի քարտուղարը իր աշխուրջ հոգածութեան առարկայ կը դարձնէ վերոյիշեալ երկու կացութիւնները։

×

Համաժողովը ընտրեց 750 պատգամաւորներու մէջէն Կեդրոնական Յանձնախումբը յառաջիկայ եօթը տարիներու համար 130 հոգիներէ բաղկացած։ Այս յանձնախումբին անդամ ընտրուեցան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութենէն՝ Շահէ Արք. Աճէմեան եւ Արսէն Եպս. Պէրպէրեան, իսկ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութենէն՝ Գարեգին Արք. Սարգիսեան։

Նորընտիր կեդրոնական ժողովը իր առաջին միօրեայ նիստը գումարեց համաժողովի վերջաւորութեան յաջորդող օրը Հինգշաբթի Դեկտեմբեր 11ին։ Նոյն ժողովի գլխաւոր գործերէն մէկը եղաւ ընտրութիւնը դիւանի, որ կը բաղկանայ երեք հոգիներէ, մէկ ատենապետ եւ երկու փոխ–ատենապետներ։ Փոխ–ատենապետ ընտրուեցաւ Գարեգին Արք. Սարգիսեան, իսկ ատենապետ՝ Սքոթ Արք., Քանատայի Անկլիքան Եկեղեցւոյ պետը։

Յառաջիկայ եօթը տարիներու ընթացքին սոյն դիւանը պիտի վարէ ժողովական գործունէութիւնը Եկեղեցիներու Միջազգային Խորհուրդին, թէ՛ Գործադիր Մարմնի, թէ՛ Կեդրոնական Ժողովի եւ թէ Ընդհանուր Համագումարի։

Վ. Զ.

ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐ

ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ. — Գոհար Ազնաւուրեան « Գրական Թերթ »ի մէջ (Դեկտ. 12) « Վարուժանագիտութեան նորայայտ վաւերագիրը » խորագրին տակ նոր նիւթեր ներկայացուցած է Դ. Վարուժանի մասին։ Ստորեւ՝ արեւմտահայերէն։

Դանիէլ Վարուժանի կեանքին եւ գործունէութեան մասին տասնամեակներու ընթացքին բաւականաչափ փաստագրական նիւթեր կուտակուած են հայ եւ օտար պարբերական մամուլի էջերու եւ զանազան ուսումնասիրութիւններու մէջ։ « Ե. Չարենց » գրականութեան եւ արուեստի թանգարանը գտնուող Դ. Վարուժանի դիւանը արդէն ենթարկուած է մանրակրկիտ մշակումի, իսկ «Մ. Աբեղեան» գրականութեան հիմնարկութիւնը սկսած է հրատարակել մեծ քերթողին գրական աշխատութիւնները։

Դ. Վարուժան առաջին անգամ երեւցած է վենետիկեան մամուլի էջերուն մէջ, Զպուքքեարեան կամ Դ. Զպուքքեար ստորագրութեամբ։ 1906ին որդեգրած է Վարուժան ծածկանունը եւ մամուլի, առանձին հրատարակութիւններու եւ նամակներու մէջ հրապարակ ելած է այդ ստորագրութեամբ։

1909ին Կանտի համալսարանը աւարտելէ ետք Վարուժան մեկնած է իր ծննդավայրը, ապա երկու ուսումնական տարեշրջաններ իբրեւ ուսուցիչ պաշտօնավարած է Սեբաստիա։ 1911–1912 ուսումնական տարեշրջանին փոխադրուած է Եւդոկիա (Թոքատ) ուր իբրեւ ուսուցիչ աշխատած է տեղւոյն ազգային երկսեռ վարժարանը, միաժամանակ իր գործօն մասնակցութիւնը բերելով շրջանի հանրային, մշակութային կեանքին։

1912 Օգոստոս 20ին Վարուժան վերջնապէս հաստատուած է Պոլիս։

Եւդոկիա պաշտօնավարած ժամանակ

ՃՈՒՀԱՐ ՔՈՒՐՈՆ ԵՒ ԿԾԾԻ ԹՈՒՐՈՆ

Մեր հայրենի գաւառի տօնական օրերու խանդավառ ու ակնրախ պարագաներն են որ զիս կ'ասղնտեն այսօր, շուրջս ստեղծելով հոգեպարար տրամադրութիւն։ Ըսած եմ յաճախ թէ գաւառացի եմ եւ հողագործի ալ զաւակ. կեանքի այլազան դերբուկներէն անցնելով հանդերձ չեմ մոռցած ծննդավայրիս հողն ու ջուրը, արտն ու բլուրը, անտառներն ու լեռները բարձրաբերձ։ Այո՛, ընթերցող, այսօր կարօտի խօսք ունիմ անոնց հետ, կ'ուզեմ խօսիլ մեր լեզուով՝ գաւառացիի լեզուով — հազար համբոյր բոլոր գաւառացիներուն՝ ի մասնաւորի մեծանուն Թլկատինցիին։ — Այո՛, այսօր, այս տօնական օրերուն, այդ չէն ու չէնլիք լեզուով խօսիլս, սպեղանի կը համարիմ մեր վիրաւոր զգացումներուն։

Այս հակիրճ ներածականէն յետոյ, կ'ոգեկոչեմ ինծի համար երկու պաշտելի էակներ որոնց ապօրէն մահուան ականատես եղայ երբ հազիւ հազ կը թոթովէի մայրենի լեզուն մեր նախնեաց։

Երկու գաւառացի կիներ, Ճուհար քուրոն եւ Կծծի Թուրոն, որոնց հետ մտովին հաղորդուելու եւ զրոյցի բռնուելու տենչանքին թափ կ'ուզեմ տալ այսօր իսկ, գիւղի տօնական օրերու խանդավառ եւ կենսապարար մթնոլորտին մէջ, իրենց գաւառաբարբառով՝ մեր խօսակցական լեզուով։

×

Բլրակողին նստող գիւղին՝ դեղին պեխերով ժամկոչը, հազիւ հազ երկու անգամ եկեղեցւոյ զանգակը քաշած առաւօտեան արշալոյսէն առաջ՝ ահա երկու անբաժանելի տարեց կիներ, տանիքներու վրայ, դանդաղ քայլերով կը յառաջանան դէպի կանանչ բլուրին արեւելեան կողմը նստող եւ Մնձուր գետին նայող Նաղովբեգիի տաճարին։ Անոնք շատ պարզ հագուած եւ ալեհեր գլուխնին սեւ շալով ծածկած կը քալէին իրարու հետ զրուցելով։ Մէկը միւսէն աւելի բարձրահասակ, չարքաշ աշխատանքի, այսինքն դաշտի գործերով կլանուած, տաք ու պաղ օրեր տեսած, սամանցի կիներ էին կ'ըսէին գիւղացիք։

— Խեր ըլլի կնտաք (կիներ), խեր ըլլի (բարի ըլլայ), ի՞նչ կայ ըս տատու մութնըլուսուն ըսանկ կամաց կամաց տորտըրալէն (չարժելէն) կը քալէք, ընի չէ՛ ո՞ւր կ'երթաք, կը յարէր Թէպօենց Արօն, բամպառակ Արօն իրենց բիժելիկ (սրածայր) բուխերիկին կոթնած՝ պեխերը չոկելէն։

— Խերով կինաս (կենաս) Արօ, խերով. բարի լօս, բարի Քրիստոս, խաչակնքելով պատասխանեցին երկու գեղջուկները։ Արեւր երկու թիզէն աւելի բարսըցեր է (բարձրացեր) ա՛յ մարդ, դուն տա՛ հոս ես տնաշէն։ Մերինները խորոզը (աքաղաղը) չկանչած՝ քանի մը զոյգ եզներով լուծքի գացին, դաշտային աշխատանքի, իսկ ուրիշներ ալ փայտի. է՞հ չէ որ ձմեռը կը մօտենայ, առանց կաղնի փայտի ու կչկուրի ներսի տուները կարելի չէ տաքցնել, հասկցա՞ր բամպառակ (գըլարթախօս, կատակաբան)։

Ճուհար քուրոյին և Թուրօ նէնէին տուած պարզ ու պատշաճ պատասխանը Թէպօ Արօյին խելքին չպառկաւ, սակայն նոյն պահուն երբ տեսաւ որ փակեղակիր քահանան ալ արագ քայլերով եկեղեցի կ'երթար, ձայն չհանեց եւ անգամ մը եւս իր սեւ սեւ պեխերը ոլորելով տանիքէն բակ իջաւ, ինքզինքը գտաւ բոլորովին անակնկալ տեսարանի մը առջեւ։ Բակին մէջ դիշերող գոմէշներէն մին կատաղութեամբ կը կռուէր եզներուն հետ։ Վերջինները չէին կրնար դիմանալ կամ դիմադրել գոմէշներու սրածայր կոտոշներուն եւ իրարու ետեւէ կը փախչէին դէպի կամարատոր եռականի աղբիւրը։ Արօն բոլորովին շուարած այս անակնկալ տեսարանէն՝ ճաղատ գլխուն գտակը վար առաւ ու բարկութենէն գլուխը սիւնի մը զարկաւ, ինչ ընելը չէր գիտեր. — է՛ս ինչ թուաֆ բան է, վա՛յ կիտի վա՛յ, առաջին անգամն է որ մեր գոմշըննին այդ կարգի յարձակում կը գործէին իրենցմէ ստորադաս քառոտանիներու վրայ։

Թէպօ Արօյին շատախօս կինը որ ախոռին մէջ երկու կով կթելու գացած էր, լսեց իր գլխաւորին վըվլուկը ու սկսաւ խօսիլ աջ ու ձախ. — Ա՛յ մա՛րդ, տնաշէն ես քեզի չըսի, քու ի՛նչ գործդ է վաղվընքերուն (կանուխ) տներ (տանիք) ելլել, Ճուհար հաչուկին եւ Թուրօ նէնէին հետ խօսքի բռնուիլ, հէնց հիմա՛ կը հաւատամ որ խելքդ բանի չի հասնիր, հասած ես տարիքի մը, բայց ինչ ընելդ չես գիտեր, հըմը շատ լաւ գիտես որ անոնք հաւատացեալ եւ աստուածավախ կիներ են ու իրենց միճուէրով ժամ կ'երթան քանի մը ծունկ աղօթք ընելու համար։ Ա՛խ կիտի մա՛րդ, հազար անգամ ըսած եմ, այսօր ալ կ'ըսեմ մարդ Աստուծոյ ուրիշներու ըրածին կամ ընելիքին մի խառնուիր, ըկըր (եթէ) ըղունկ (եղունգ) ունիս քէշէլ (ճաղատ) գլուխդ քերէ ու գործիդ նայիր։

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

(Շար. – 1)

վարուժան տեղւոյն «Իրիս» կիսամեայ հանդէսին մէջ լոյս ընծայած է «Թեր-զեանի խնդիրը տեղւոյն մէջ» եւ «Վէրքը կ'արիւնի» յօդուածները, որոնք գրուած են կիրքով եւ զայրոյթով եւ ուղղուած են շրջանի ճիզուիտներու գործունէու-թեան դէմ: Նոյն պարբերականի էջերուն մէջ հրատարակած է նաեւ բանաստեղ-ծութիւններ նոր, զարմանք եւ տարակոյս յարուցանող ծածկանունով:

«Իրիս»ի 1912 թիւ 1ին մէջ տպագրուած է երեք քառատողէ բաղկացած բանաս-տեղծութիւն մը՝ «Երգ» խորագիրով եւ ստորագրուած է՝ «Մոլլա»: Այդ նոյն բանաստեղծութիւնը պահպանուած է Վա-րուժանի դիւանին «Փուշի ակօսներ» տետ-րակին մէջ (թիւ 4, էջ 54), որու մէջ զե-տեղուած են 1901–1904ին գրուած քեր-թուածներուն ձեռագիր օրինակները:

Վերոյիշեալ բանաստեղծութեան երկու այլ օրինակներէն մէկը նոյնութեամբ, բայց «Այգերգ» վերնագիրով, կը գտ-նուի բանաստեղծին դիւանին թիւ 7 տետ-րակին մէջ: Իսկ միւսը՝ մասնակի փո-փոխութեամբ՝ 13րդ տետրակը: Այս տետրակը Վարուժանին պատկանած եւ ա-նոր վերաբերեալ դիւանական այլ նիւթե-րու հետ ստացած ենք 1968ին Քաղաք-լանքայէն ժիրայր Աբիկեանէ:

Այժմ հարց կը ծագի, թէ ինչո՞ւ Վա-րուժան նման ծածկանուն մը ընտրած է: Դժուար է ասոր վերջնական պատասխա-նը տալ: « Մոլլա » կամ « Մեւլա » արա-բերէն կը նշանակէ ուսուցիչ, ուսուցչա-պետ եւ քարոզիչ, որ մահմետական դըպ-րոցներու մէջ (մետրեսէ) կ'ուսուցանէ եւ մզկիթներուն մէջ ալ կը քարոզէ: Մոլլա կը նշանակէ նաեւ հոգեւորական, հոգեւոր դպրոցի սան ու գիտնական: Վա-րուժան այդ բանաստեղծութիւնը գրած է, երբ Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլ-եան վարժարանը կ'ուսանէր:

Ուսումնասիրողներուն համար ցայսօր ծանօթ չէր, թէ բանաստեղծը այլ ծած-կանուն մըն ալ ունեցա՞ծ է: Այս պատ-ճառով ալ որեւէ պրպտում այդ ուղղու-թեամբ չէ կատարուած: Սակայն նորա-յայտ կեղծանունը պատճառ չէ՞ որ մը-տածենք, թէ Վարուժան թերեւս այլ ստորագրութիւնով ալ հրապարակ ելած ըլլայ Սեբաստիոյ, Եւդոկիայի յատկա-պէս Պոլսոյ հայ ինչպէս նաեւ թրքական թերթերու մէջ:

(Ի դէպ, բանաստեղծին դիւանին մէջ մնացած են թրքերէն նիւթեր, թուրք գրողներու եւ գրականութեան վերաբեր-եալ նոթագրութիւններ, յիշատակութիւն-ներ, որոնք մասնագէտներու կողմէ դեռ մինչօրէն չեն ուսումնասիրուած):

Դ. Վարուժանի վերաբերող կարեւոր այս փաստը յայտնի պիտի չըլլար մեզի, եթէ Ֆրեզնոյէն արուեստագէտ, գրա-սէր, մշակոյթի անխոնջ գործիչ Տիկին Մաիքա Արմէն – Իյջեան մեզի չուղար-կէր երկար տարիներէ ի վեր իր մօտ խնամքով պահուած «Իրիս» հանդէսին 1910–12ի թիւերը:

Գ. Ա.

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ԳԻՐԵՐ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ստորեւ քանի մը ցաւակցական գիրեր եւս ուղղուած Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան Դեկտեմբեր 9–10ի հրդեհին առթիւ:

×

Պոլսոյ Հայ Կթղ. Եպիսկոպոսին կողմէ

Իսթանպուլ, 14 Դեկտ. 1975

Մեծ ցաւով կ'իմանանք, «Փորրիէրէ Տելլա Սերա» օրաթերթէն, այն մեծ աղէտը որ խոր սուգի կը մատնէ ոչ միայն նախախնամական Միաբանութիւնը այլ նաեւ աշխարհիս ամբողջ Հայութիւ-նը: Ձենք գտներ բառեր արտայայտելու համար մեր վիշտը ի տես անդարմանելի կորուստին:

Անտարակոյս, հեռուէն, ի վիճակի չենք կռահելու հրոյ ճարակ դարձած հնու-թիւններուն արժէքը. սակայն գիտենք որ մէկ վայրկեանի մէջ, կորսուեցաւ սե-րունդէ սերունդ բծախնդրութեամբ փո-խանցուած անգին ժառանգութիւն մը: Եւ մեր ցաւը աւելի կը սաստկանայ երբ կը խորհինք որ այս դժբախտութիւնը կը զուգադիպի այնպիսի թուականին երբ ամբողջ Հայութիւնը կը պատրաստուէր մեծ խանդով տօնելու Երանաշնորհ Մխի-թար Աբբահօր ծննդեան 300ամեակը:

Ես, Կղերս ու Համայնքս, գիտակից ձեր ազգանուէր անփոխարինելի ծառայու-թեանց, կը մասնակցինք սրտանց ձեր ցա-ւին ու կը բաժնենք ձեր մեծ սուգը: Վստահ ենք որ միաբանակից հայրերուն եռանդն ու կորովը պիտի կարենան, քիչ ժամանակուան մէջ, նախկին վիճակին վերածել դարաւոր Մայրավանքը:

Կը հայցենք Ամենակալէն որ փութով խաղաղեցնէ, այս տխուր դէպքին հետե-ւանքով, մայրավանքի հայրերուն վըր-դոված հոգիները, եւ յարուցանէ, ինչ-պէս անցեալին մէջ, ազգասէր բարերար-ներ՝ որպէսզի վերականգնի, աւելի բար-ւոք վիճակի մէջ, Մեծն Սեբաստացիին ձեռակերտը:

Նորոգելով մեր ցաւակցութեան ան-կեղծ զգացումները, եղբայրական սիրոյ ողջունիւ մնամք

Գերապայծառ Աբբահայրութեանդ աղօթակից՝

ՅՈՎՀ. ԱՐՔ. ՉՈԼԱՔԵԱՆ
Վիճակաւոր Իսթանպուլի Կաթ. Հայոց

Առ Գերապայծառ Աբբահայր
Հ. ՊՕՂՈՍ Վ. ԱՆԱՆԵԱՆ
Ընդհանուր Աբբահայր
Վենետիկեան Մխիթարեան Ուխտին
Վենետիկ

×

ԳԵՐՅԱՐԳԵԼԻ
ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱՆԱՆԵԱՆ,

Երբ կը պատրաստուէինք տօնական օրե-րու մեր խնդակցութիւնները փոխանցել Ձեզի, յանկարծ ստացանք ցաւալի հե-ռագիր մը որ կը տեղեկացնէր կղզին մէջ ծագած հրդեհին մասին: Խորապէս վըր-դովեցանք որ դարերու ընթացքին այն-քան խնամքով ու գուրգուրանքով պահ-պանուած թանկարժէք առարկաներ եւ հին տպագիր գիրքեր հրոյ ճարակ դար-ձած են. մեր Մխիթարեան Հայրերը այն-քան սէր, հոգածութիւն ու խնամք թա-փած են այդ բոլորին պաշտպանութեան համար: Կ'անդրադառնանք որ այդպիսի կորուստներ անփոխարինելի են:

Մեր անկեղծ մաղթանքն է որ Ս. Ղա-զար կղզին եւ Ձեր նուիրեալ Միաբանու-թիւնը յառաջիկայ տարի անվտանգ եւ ապահով կեանք մը ունենան: Ինչ որ պահուած է Ս. Ղազարի մէջ եւ ինչ որ կը ստեղծուի այնտեղ այսօր՝ ապագայի մեր մշակութային ժառանգութեան ան-փոխարինելի մասը կը հանդիսանան:

Թող Նոր Տարին աւելի բարեբախտ շրջան մը բանայ մեր Մխիթարեան Հայ-րերուն եւ համայն մեր ժողովուրդին հա-մար:

Ամանորի եւ Ս. Ծննդեան տօներուն ա-ռիթով կը շնորհաւորենք Ձեզ անձամբ ինչպէս նաեւ Ձեր ամբողջ միաբանական կազմը:

Խորին յարգանօք՝

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
Նախագահ Հ. Բ. Ը. Միութեան

×

Պելժիացի հայագէտի մը կողմէ

Լիմըլէք, 18 Դեկտ. 1975

Մամուլէն կը տեղեկանամ որ Ձեր Մայ-րավանքէն մաս մը զոհ գացած է հրդեհի մը, արդիւնք՝ ինչպէս կը թուի՝ ելեկ-տրական սարքաւորումի խանգարման: Լրագիրներուն համաձայն՝ թանկարժէք իրեղէններ (ակիհներ եւն... բոլորն ալ շատ հին) այրած են: Փրոֆ. Կարիթ ու ես կը փափաքինք աւելի մանրամասն տե-ղեկութիւններ ունենալ պատահած աղէ-տի մասին: Լիով վերահաստ ենք ան-դարմանելի կորուստին, զոր կը պատ-ճառէ այս աղէտը: Իմ կողմէ, մօտերս, Ձեր հասցէին պիտի ուղարկեմ որոշ գու-մար մը, Ձեզի օգնելու նպատակով: Գի-տեմ թէ սակայն շատ քիչ բան մըն է այն հսկայ վնասներուն համեմատութեամբ, զոր կրակը պատճառած է:

Կը վստահեցնեմ Ձեզ թէ իմ եղբայրա-կան զգացումներովս ի Քրիստոս եւ ա-ղօթքներովս Ձեզի հետ եմ, այս դժուա-րին վայրկեաններուն՝ զոր կ'անցընէ Ձեր հասարակութիւնը:

G. LAFONTAINE
(Հայագէտ Պելժիացի)
Մասնագէտ յունարէն Ագաթանգեղոսի

ՎԱՐԴԱՆ ԱՃԷՄԵԱՆ

Վարդան Աճէմեան, որ Հայաստանի տասնամթիւք թատրոնի ղեկավարն է, «Սո-ցիալիստական աշխատանքի հերոս»ի կո-չում ստացաւ: Հայ երկրորդ արուեստա-գէտն է, որ արժանացաւ այդ կոչումին (առաջինը եղած է՝ Մ. Սարեան):

Աւելի քան կէս դարէ ի վեր Լենինա-կանի եւ Երեւանի թատրոններուն մէջ բեմադրած է 150է աւելի թատերախաղեր, որոնցմէ շատեր տարիներէ ի վեր կը շա-րունակուին բեմադրուիլ: Օրինակ, «Սունդուկեան» թատրոնին մէջ 30 տա-րիէ կը ներկայացուի Աճէմեանի բեմա-դրած «Ժայռը»:

Քննադատներու միահամուռ կարծիքով Աճէմեանի ներկայացումները նշանակալի երեւոյթներ դարձած են թատերական կեանքին մէջ: Այս նշանակելի երեւոյթ-ներուն մաս կը կազմեն Շէյքսփիրի «Տաս-ներկուերրորդ գիշերը», Շիլլէրի «Սէր և խարդաւանքը», Գորկիի «Ցատակումը», Զեխովի « Բալենու այգին », Պարոնեանի «Պաղտասար աղբարը», «Անոյշ» եւ «Դա-ւիթ–Բէկ» օփերաները:

Վ. Աճէմեանի կինը՝ դերասանուհի Ա-րուս Ասրեան, իր ամուսինին ղեկավա-րած թատրոնին առաջնակարգ դերասա-նուհիներէն է: Վերջերս իր բեմական գործունէութեան 50ամեակը նշեց: 150 դեր ստանձնած է:

Հայ բեմի ականաւոր վարպետներ Ցա-միկի, Արուս Ոսկանեանի, Հրաչեայ Ներ-սիսեանի, Վահրամ Փափազեանի խաղըն-կերուհին ստեղծած է հարուստ տիպար-ներ: Միրանդոլինան («Հիւրանոցի տի-րուհին»), Լուիզան (Սէր եւ խարդա-ւանք»), Տատիկը («Իմ սիրտը լեռներում է»), Անոյշը (Պաղտասար աղբար») եւ այլ դերերը, քննադատներու կարծիքով, ըն-քանչելի կերպով մարմնաւորուած են:

« Սունդուկեան » թատրոնին մէջ իր հօր վեց բեմադրութիւնները ձեւաւորած է երգահան Ալեքսանդր Աճէմեան: Վեր-ջերս յօրինեց «Հովուերգական սինֆո-նիէթ»ը, որ բաղկացած է հինգ մասերէ՝ «Լեռներ», «Ծաղիկներ», «Նաթիւրմորթ-ներ», «Խաչքարեր» եւ «Հայաստան»: Յօրինուած Մ. Սարեանի նկարներուն մօ-թիվներով ասոնք կը փառաբանեն հայ-րենի բնութիւնը, Հայաստանի վերաշի-նութեան գործին լծուած մարդիկը:

Կարդացէք
«ՅԱՌԱՋ»ը
Տարածեցէք

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (60)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Ա.

ՊԱՐՈՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Ընդունելով այս մի քանի խօսքերը իբ-րեւ յառաջաբան, այժմ կը խնդրեմ որ լուրջ վերաբերումով հետեւիք իմ դասե-րուն:

Եթէ իմ դասախօսութիւններու ընթաց-քին դիտողութիւններ ներկայանան ձեր մտքին՝ կրնաք զ էք յայտնել հրապարակով եւ ես պատրաստ եմ պատասխանելու ա-նոնց: Ես կռիւի, պայքարի մարդ եմ, վի-ճաբանութենէ չեմ վախնար, ի հարկին կը ստեղծեմ զայն: Դա իմ խակական կո-չումն է:

Այժմէական օրուան հարցը, ինչպէս յայտնի է, պարոն Արշարունի պատրիար-քի դիմումն է Իթթիհատի կուսակցու-թեան մօտ Օսմ. խորհրդարանական ըն-տրութիւններու մասին:

Ցետադէմ մամուլը կը կարծէ հակասու-թիւն տեսնել նախ պարոնք պատրիարքի վրայ որ Ազգային ժողովի մէջ, ընտրու-թեան մասին բոլորովին չէզոք մնալու ո-րոշումը յայտարարելէ ետքը, այժմ աղ-դու միջամտութիւն ի գործ կը դնէ եւ յետոյ Դաշնակցութեան վրայ՝ որ Ազգա-յին ժողովի մէջ պարոն պատրիարքը բա-ցարձակ չէզոքութեան հրաւիրելէ ետքը, հիմա զայն միջամտութեան հրաւիրած է:

Բոլոր այդ քննադատութիւնները գի-տական հիմ չունին:

Թողնենք անձերը մէկ կողմ, դնենք հարցը սկզբունքային դետնի վրայ ու այն-պէս քննենք:

Ի՞նչ կ'ըսէր Դաշնակցութիւնը Ազգային ժողովի մէջ. թէ Վարչութիւն եւ Պատ-րիարք երբեք չպէտք է միջամտեն Օսմ. Պարլամէնտի ընտրութեան: Իսկ պարոն պատրիարքն ի՞նչ ըսաւ. թէ ինք երբեք չի կրնար միջամտել օսմանեան Պարլա-մէնտի ընտրութեան: Այսպէս ուրեմն Դաշնակցութեան եւ Պատրիարքի հայե-ցակէտները նոյնացան միացան, իրարու մէջ ձուլուեցան եւ եղան լոկ մի հայե-ցակէտ: Այդ հայեցակէտի ուժով Դաշ-նակցութիւնը հարկ տեսաւ որ պարոն պատրիարքը միջամտէ ընտրութեան եւ դիմում ընէ Իթթիհատին: Վերցնենք պատրիարքին անձը որ մեզի համար կա-րեւորութիւն չունի, որովհետեւ մենք ան-ձերով չենք զբաղիր, ի՞նչ կը մնայ ան-դին.— Պատրիարքին հայեցակէտը: Բայց արդէն տեսանք որ այդ հայեցակէտը ձուլուած էր Դաշնակցութեան հայեցա-կէտի մէջ: Որով երբ Դաշնակցութեան հայեցակէտը նոր դիմումի մը պէտք տե-սաւ, արդէն իր մէջ ունէր պատրիարքի հայեցակէտը, կամ ուրիշ բառով, Դաշ-նակցութեան հայեցակէտն էր որ պէտք կը զգար Ահմէտ Նէսիմի բէկի հետ բանակ-ցելու:

Ուրեմն Դաշնակցութիւնը հակասու-թեան մէջ չէ այս բանակցութիւնը ընե-լուն համար, քանի որ իր հայեցակէտը այն էր արդէն որ Ազգն ու Վարչութիւնը պէտք է հեռու մնան ընտրական պայքա-րէն, ինք՝ կատարէ ամէն բան:

Պատրիարքի անձը դուրս է այս խըն-դրէն, ինչպէս դուրս են նաեւ Դաշնակ-ցականներու անձերը: Սկզբունքներն են միայն որ կը գործեն:

Ձեմ գիտեր թէ Բիւզանդիոնի ընթեր-ցողներուն մատչելի պիտի ըլլա՞յ այս դա-սախօսութիւնը եւ պիտի կրնա՞ն աննա-խապաշար մտքով խոնարհիլ այս փաստե-րուն առջեւ:

Ինչ որ ես ասացի ունի գիտական հիմ եւ հարկ է զայն ընդունիլ անտրտունջ:

Ահա՛ ճշմարտութիւնը:

Բ.

ՍՏՈՐ ԻՆՍԻՆԻԱՑԻԱՆԵՐ

— Կուսակցականները շահամոլ են, նո-քա կ'ուզեն ձեռք անցընել ազգային իշ-խանութիւնը, տիրանալու համար՝ անոր եկամուտներուն, Նոքա խորհրդարանա-կան աթոռներու հետամուտ են դիրք շինելու, դրամ շահելու համար, Նոքա Ազգին շահը չեն խորհիր, այլ իրենց անձ-նականը եւ իրենց կուսակցութեան շահը:

(Շար.)

Այրի Տիկին Օհան Յակոբեան, Պ. Գասպար Թիւյսիւզեան, համայն ընտանիքը (Հայաստան) եւ բոլոր բարեկամները ցաւով կը ծանուցանեն

ՕՀԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 3ին, 78 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ Յունուար 9, ժամը 14ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Ռիւ Կոմիտաս, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տիկին Նուարդ Մուրատեան եւ զաւակը Յասմիկ, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Անրի Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Ոսկերիչեան եւ զաւակները, Պ. Պարգեւ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Կամսար Մուրատեան եւ զաւակները, Տիկին Ագնիւ Մուրատեան ինչպէս նաեւ Սեւումեան, Ներսէսեան, Ոսկերիչեան, Գրիգորեան, ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՕԳՍԷՆ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 4ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունուար 8 ժամը 10·30–ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Անկէնի հին գերեզմանատունը (ժամը 12ին):

Ցաւակցութիւնները՝ տոմարով:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Հ. Պայրամեան իրենց սիրելի եղբօր՝ Գառնիկ Պայրամեանի մահուան տխուր առթիւ (Պոլիս) կը նուիրեն 50ական ֆր. Ս. Ղազարու, Աղքատախնամի, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ «Յառաջ»ի:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Սիրելի Տիկին Նազելի Շեխիկեան – Երանոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Արուսեակ Գարաէօզեան 150 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

Ողբացեալ Պօղոս Ալփունարեանի մահուան առթիւ Լիբանանի աղէտեալներուն.

Եդուարդ Բէլտոյեան 100, Տիկին Միթէվէլեան 200, Սեդրակ Աբրահամեան 30, Աստղիկ Պետրոսեան 20, Նշան Նազաշեան 50, Կարապետ Գլոյեան, Տիգրանուհի Աբրահամեան, Մկրտիչ Փէթէնեան 10ական, Մարի Թամոյեան, Ահարոն Տէմիրճեան, պատկերահան Գ. Յովսէփեան 20ական, Ալփունարեան քոյր–եղբայր զաւակներ 200, այրի Տիկին Վիքթորիա Ալփունարեան 500, Գէորգ Գալուստեան 50, Անդրանիկ Տօնապետեան 20 ֆր.:

Լուսիա Պօյաճեան 50, Տօնապետ Տօնապետեան, Պայծառ Փարութեան, Տիկին Մոնիք Փարութեան 100ական, Ռոզէթ Օհաննէսեան 150, Զալըգեան Գէորգ 100, Հայկազ Պօյաճեան 50, Մելքոնեան Ժաք 150, Աթանոսեան, Ազատեան Կարապետ 100ական, Ազատեան Սարգիս 50, Պադըրճեան Գէորգ 500 ֆր.:

×

Մուշեղ Յակոբեանի մահուան տխուր առթիւ (Մարսէյլ) Աստղիկ Ճանիկեան 30 ֆր. կը նուիրէ Լիբանանի հայ աղէտեալներուն, 10 ֆր. «Յառաջ»ի, 10 ֆր. «Աշխարհ»ի (ստանալ «Յառաջ»էն):

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԾՆՈՒՆԴ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

5, Place de la Valette
42400 SAINT-CHAMOND

Սէն Շամոնի Հայաստանեայց Առաք. Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Ծնունդի եւ Աստուածայայտնութեան պատարագին, Կիրակի Յունուար 11 Սէն Փիէռի եկեղեցին, կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին:

Միատեղ պիտի կատարուի Ջուրի օրհնութիւնը ինչպէս նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն ննջեցեալ հոգիներու համար:

×

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հաւատացեալները Ս. Ծնունդի առթիւ կատարուելիք արարողութեան, Շաբաթ Յունուար 10, երեկոյեան ժամը 5·30ին Ճրագալոյց:

Կիրակի Յունուար 11, ժամը 9ին առաւօտեան արարողութիւն, 10ին պատարագ 11ին քարոզ, իսկ 11·45ին Ջրօրհնէք:

×

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ Ս. ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 11, Կիրակի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9, պատարագ 10: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Ցիշատակ մեռելոց: Կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Տէր–հայրը կ'այցելէ գերեզման:

Ըստ աւանդական սովորութեան չմոռնալ Ս. Ծնունդի խնդագինը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Միրիճան Շիրվանեան իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն այրի Տիկին Կատար Մատոյեանի իր ամուսնոյն Բարսեղ Մատոյեանի յանկարծական մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 20 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի:

×

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պօմոնի Զաւարեան խումբի վարչութիւնը բոլոր ընկերներու կողմէ իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Ս. Յարութիւնեանի, իր զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ընկ. Մատթէոս Յարութիւնեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր դպրոցին համար հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Մարկոս Նաճարեան իր եղբօր մահուան առթիւ (Ամերիկա) 100 ֆր., Տէր եւ Տիկին Երեմեան (ընկերուհի Երեմեանի ապաքինման առթիւ 20, ոմն (Փոն տ'էվէք) 30, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Պասմաճեան իրենց 3րդ զաւկին ծննդեան առթիւ 50, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ռըստիկեան իրենց առաջին զաւկին ծննդեան առթիւ 100: Պր. Սարգիս Թորոսեան (Շասէն) 10 ֆր. «Յառաջ»ին Ռըստիկեանի մահուան առթիւ:

×

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները, եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.— Մանկասար Սարգիսեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Մ. Մըսըրլեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Քաչիչեան, Տիկին Եսթեր Մըսըրլեան 50ական ֆր., Պ. Միսաք Չէօրտիւքեան 10: Յակոբ Թորոսեանի թաղման առթիւ Պր. Ահարոն Թորոսեան 20: Սիրական Շամիրեանի թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Միհրան Թօնկուրեան 50, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Մուրատեան եւ Պր. Կիւլեան 10ական, Տէր եւ Տիկին Ֆրանկիւլեան 20 տեղւոյն դպրոցին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

Noël Arménien

Dans les salons de SOFITEL - SEVRES organisé par la Croix Bleue Arménienne (section Issy-les-Moulineaux)

GRAND DINER DANSANT

animé par l'orchestre
« LES ARMENIAN'S SUNSHINE »

le Samedi 10 Janvier à partir de 20 h. 30

Sofitel - Sèvres— 2, Rue Gognet, Paris 15 Métro : Porte de Versailles, Place Balard

Réservation des tables
Mme HOVSEPIAN, 642-99-01
Mme GULIAN, 626-42-48
Mme ESSAYAN, 644-37-08
Les billets ne seront plus disponibles àdater de 7 Janvier.

PRIX DU BILLET 150 F.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴԱՒՐԱՅԻ Հայրենակցական Միութեան ժողովը այս Կիրակի, Յունուար 11, ժամը 15ին Իսիի Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահը, 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս: Հաշուետուութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները Երկուշաբթի Յունուար 12ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 14·30ին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն.

Հ. Բ. Ը. Մ. ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲ

Իրենց «Սինէքլիւպ»ին բացումին առթիւ, Բարեգործականի Երիտասարդները կը ներկայացնեն հայկական հետաքըրքրաշարժ ֆիլմ մը՝

ԺԱՅՌԸ

պատրաստուած Երեւանի մէջ, Վրթանէս Փափազեանի վէպին հետեւողութեամբ

Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 20·45ին

Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ: 118, Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17րդ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հարիւր յիսուն ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Գործունեան եղբայրներէ, Տիկին Գույումճեանի (Ամերիկա մահացած) մահուան առթիւ:

×

Առնուվիլ – Սարսէլի Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է Փավիյոն սու–Պուայէն Ժիրայր Պարտիզպանեանէ և Վաղարշակ Կարապետեան ընտանիքներէ 100ական ֆ., իրենց խնամիին Տիկին Թագուհի Յարութիւնեանի մահուան առ–

×

Կապ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Կօշկակարեան անուանակոչութեան Ս. Յակոբի առթիւ 100 ֆր., Տէր եւ Տիկին Եազըճեան իրենց զաւկին անուանակոչութեան Ս. Յակոբի առթիւ 50, Պր. Քիրէճեան իր անուանակոչութեան առթիւ 100, Տէր եւ Տիկին Օհանեան մանչ զաւակ մը ունենալնուն ուրախ առթիւ 50, Տիկին Մարմինէ Գասեան իր զաւկին մահուան քառասունքին առթիւ 100 ֆր.:

×

Կապ. Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի Յարէթ Յարութիւնեանէ 50 ֆր. Արամ Սեւտիսեանի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Շաբաթ (Յուն. 10) երեկոյեան ժամը 8·30ին, Գ. Իփէքեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը, Ուրբաթ, Յունուար 9, Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Յունուար 9, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօրիսի Վրացեան խումբի իր ընկերները, Ուրբաթ Յունուար 9, երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, Յունուար 10, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ՏՕՆԱԾԱՌ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յունուար 11 ժամը 15ին, նախաձեռնութեամբ Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Օժ. Տիկնանց Միութեան եւ պատրաստութեամբ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեանի:

Կը մասնակցին հայկական դպրոցի աշակերտները եւ դպրաց դասի երիտասարդ – երիտասարդուհիները: Արտասանութիւն, խմբերգ, անակնկալներ, կաղանդ պապան նուէրներով:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան հովանաւորած Հայերէնի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11 Կիրակի օր, կէսօրէն ետքը ժամը 15ին սկսեալ, Օթէլ Սփլանտիտի մասնաւոր մէկ սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Պօղոսեանի:

Դպրոցական այս հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պր. Պօղուկեան եւ իր նուագածուներու խումբը:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
8
JEUDI
8 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.483 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — No 13.483

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ 1975 ԻՆ

— Օ —

Ա.— ՆԵՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

— Օ —

Ներքին ճակատին վրայ ուսանողական խլրտումները շարունակուեցան վերջացող տարուան ընթացքին: Ձախակողմեան տարրերը հետզհետէ ամրապնդեցին իրենց դիրքը համալսարանական շրջանակներու մէջ: Դեկտեմբերի սկիզբը Պոլսոյ փողոցներուն մէջ դարձեալ արիւնալի գզուքեր պատահեցան ուսանողութեան եւ ոստիկանութեան միջեւ: Մտահոգուած է կառավարութիւնը: Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդը յաճախակի ժողովներ կը գումարէ:

Կը թուի թէ ներքին գաւառներու մէջ ալ փայլուն չէ կացութիւնը: Թէեւ բացէ ի բաց չեն խօսիր, սակայն որոշ է թէ քրտական հարցը որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէ Անգարայի կառավարութեան: Վերջերս Հէքքեարիի շրջանի քրտական մէկ գիւղին մէջ վեց թուրք ոստիկաններ սպաննուած ըլլալով, գիւղացիները փախուստ վրէժէ վախնալով լեռ ապաստաներ են:

Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ անհազանգ հնչեցուց ամիս մը առաջ, յայտարարելով որ հայրենիքի վարչաձեւը վտանգի մէջ է: Ընդդիմադիր կուսակցութիւնները պատրաստակամութիւն յայտներ են աջակցելու կառավարութեան, մոռնալով իրենց գաղափարական ու քաղաքական տարակարծութիւնները:

Հալքի կուսակցապետ Պիւլէնտ Էճէվիտ մամլոյ ասուլիս մը սարքելով չեշտած է, որ երկրի վարչաձեւին ապահովութեան ուղղուած վտանգներուն դէմ Հալք կուսակցութիւնը պատրաստ է գործակցելու Ատալէթի հետ:

Վարչապետ Տէմիրէլ կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակին առջեւ հետեւեալ ուշագրաւ յայտարարութիւններն ըրած է.— «Կենսական եւ հրատապ հարցերու հետ դէմ առ դէմ եկած ենք, բայց ամէնէն ստիպողականն է պետական ապահովութեան հարցը: Ըստ Սահմանադրութեան, կառավարութիւնը պատասխանատու է Խորհրդարանին հանդէպ, երկրին պաշտպանութեան մասին: Վարչաձեւին մեծագոյն երաշխիքը կը կազմէ հայրենակիցներու վստահութիւնը կառավարութեան հանդէպ: Վարչաձեւին տէր պէտք է կանգնին բոլոր երկրանուէր հայրենակիցները: Ամէն անոնք, որոնք կը փորձուին կատարուած խրողութիւններու առջեւ դնել մեզ, ցնցելով երկրին հիմերը եւ քանդելով երկրին ու ազգին անքակտելի ամբողջականութիւնը, իրենք պիտի փճանան իրենց պատրաստած աղէտին մէջ»:

Եզրակացութիւն: Կառավարութիւնը գիտակից իր պատասխանատուութեան, վճռած է պետութիւնն ու վարչաձեւը պահել իր ամբողջ ուժով:

Որքան ալ մտահոգիչ ըլլայ ներքին կացութիւնը, ողբերգական չէ սակայն: Կառավարութիւնը անհազանգ կը հնչեցնէ յաւերժացնելու համար պաշտպման վիճակը եւ սաստկացնելու խստութիւնները:

Ներքին ճակատի վրայ Կիպրոսի հարցը կը շարունակէ կեր հայթայթել ժողովուրդին, մոռցնել տալու համար երկրին մէջ տիրող ընդհանուր թշուառութիւնը, անգործութիւնը, ապրուստի տարապայման սղութիւնը, որուն դէմ կը գանգատին թերթերը:

Տնտեսական տագնապը օրէ օր սաստճան մը աւելի կը ծանրանայ Կիպրոսի գրաւման բանակին համար կատարուած արտակարգ եւ ապարդիւն ծախքերուն պատճառաւ:

Կիպրոսը Մէնտէրէսի օրերէն սկսեալ դարձած է մղձաւանջ մը, որմէ չեն կրնար ձերբազատիլ Անգարայի մէջ իրարու յաջորդող բոլոր կառավարութիւնները:

Կիպրոսը նաեւ իր ծանրակշիռ ազդեցութիւնը կը գործէ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան վրայ:

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՄԻՇՏ ԼԱՐՈՒԱԾ ԿԸ ՄՆԱՅ

ԱՌԵՒԱՆԳՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Կացութիւնը միշտ շատ վտանգաւոր է Պէյրութի եւ արուարձաններուն մէջ եւ քրիստոնեաներու անզիջող դիրքը պաղեստինեան գաղթակայաններու պարենաւորման դէմ, չէր կրնար անշուշտ բարելաւում բերել:

Ծանօթ է որ աջ քաղաքագօրքեր արգելք հանդիսացած էին որ պարենաւորում փոխադրող բեռնակառքեր անցնին դէպի գաղթակայանները եւ Արաֆաթ 12 ժամ պայմանաժամով վերջնագիր մը տուած էր Քարամէի եւ կը թուէր թէ ամէն ինչ կարգադրուած է երբ կը յայտարարուէր թէ ճամբան բաց է այլեւս: Հակառակ այս լուրին սակայն, կը ճշդուէր թէ բեռնակառքերը, բանակի կառքերով շըրջապատուած, Թակարդ ինկած էին վաղառաւօտեան եւ թէ երկու բեռնակառքեր որ երեսուն թոն ալիւր կը տանէին վնասուած են: Ըստ ոստիկանութեան ամբողջ ալիւրը կողոպտած են, կառքերուն բոլոր անիւները փճացուցած են եւ ձեռնառումբերով ալ անշարժութեան մատնած են բանակային ընկերացող խումբը: Այս պարենաւորումը սահմանուած էր Ժսր — էլ — Պաշայի եւ Թել–Զաաթարի գաղթակայաններուն: Ֆալանժը կ'ըսէ սակայն թէ այս պարենաւորումը միայն ուտեստեղէն չէ այլ նաեւ զէնք, արդարացնելու համար իր դիրքը: Քաթայէպի պարագլուխին տղան՝ Ամին Ճեմայէլ, փորձելով բացատրել այս արգելքը կ'ըսէ թէ Տեքուանէհի եւ Սին–էլ–Ֆիլի հազար ընտանիք պարտաւորած են տուն–տեղ ձգել ու մեկնիլ եւ այսպէս հազարաւոր քրիստոնեաներ ստիպուած եղած են փախիլ մինչ իրենց բնակարանները թալանի կը տրուէին, եկեղեցիները կը սրբապղծուէին:

Միւս կողմէ առեւանգումները կը շարունակուին մեծ թափով: Երկուշաբթի 150 հոգի առեւանգուած է, որոնց միայն 47ը՝ փոխանակուած: Ուրիշներու դիակներ գտնուած են հոս–հոն:

× Հաւանական է որ Խորհրդարանի պաշտօնի ժամանակաշրջանը մէկ տարիով երկարաձգուի:

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Զ. ՑԱՆԿ

Զարեհ Մութաֆեան	10.000
Յարութիւն եւ Հրաչ Զուլակեան	1.000
Լեւոն Գանարեան	200
Պետրոս Տագէսեան	100
Տիկին Հ. Կիւլպոլեան	100
Յովհ. Շըրըքճեան	100
Տիկին Հ. Խոնդկարեան	100
Տէր եւ Տիկին Մ. Գրաճեան	100
Տէր եւ Տիկին Քէօշկէրեան	100
Յակոբ Հիսայեան	100
Յովհ. Սէմէրճեան	80
Տէր եւ Տիկին Հ. Պայրամեան	50
Պ. Պօյրազեան	50
Կար. Գարագաշեան	30
Գումար	12.110
Նախկին գումար	52.430
Ընդհ. գումար	64.540

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 5)

ՆՈՐ ԿԵԴՐՈՆ ՄԸ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հայաստանի Առողջապահութեան նախարարութիւնը հիմնած է տեղեկատուութեան կեդրոն մը, որ կոչուած է նպաստելու առողջապահութեան տարբեր մարզերէն ներս ելեկտրոնիք թեքնիքի արմատաւորման: Այս կեդրոնէն պիտի կարենան օգտուիլ 500 հաստատութիւններ եւ կազմակերպութիւններ, որոնց կարգին՝ բժշկական, կուսակցական, տնտեսական հիմնարկութիւններ, գիտական եւ նախագծային կազմակերպութիւններ եւայլն: Անհրաժեշտ նկատուած պարագային յիշեալ կազմակերպութիւնները պիտի կարենան այս կեդրոնէն տեղեկութիւններ ստանալ բազմապիսի հարցերու մասին: Այս նոր կեդրոնին մէջ կը հաւաքուին նաեւ բժշկական վիճակագրութեան վերաբերեալ նիւթեր: Տեղեկատու — հաշուող էս–1020 մեքենան, ժողովրդական առողջապահութեան կազմակերպումը բարելաւելու խնդիրներուն հետ միաժամանակ պիտի լուծէ նաեւ գիտական ու գործնական բժշկագիտութեան թանձրացեալ հարցեր: Կեդրոնին աշխատակիցները՝ բժիշկներ, մաթեմաթիկոսներ արդէն սկսած են յատուկ ծրագիրներու մշակումը, որոնք թոյլ պիտի տան ելեկտրոնիք հաշուիչ մեքենաները օգտագործել հիւանդութիւններու ախտաճանաչումները ընելու, բուժման առաւել արդիւնաւէտ ճամբաներ ընտրելու համար:

Քանի մը տողով

ԱՆԳԱՐԱՅԻ պաշտօնական շրջանակներու համաձայն, թուրքեւամերիկեան բանակցութիւնները վերսկսած են Յունուար 5ին, պաշտպանութեան երկկողմանի միացեալ դաշինք մը ստորագրելու նպատակով:

Ժ. Ժ. ՍԵՐՎԱՆ — ՇՐԷՊԷՐ, Լոռէնի շրջանային Խորհուրդի նախագահ ընտրուեցաւ, ինչ որ պառակտում ստեղծեց մեծամասնութեան մէջ, ըստ Փ. Մէսմէրի: Արդարեւ մեծամասնութեան երկուքի բաժնուելուն շնորհիւ է որ արմատական երեսփոխանը ընտրուած է:

ԻՆՉԷ՞Ր Կ'ԸՍԷ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԸ

«ՃՈՒՄ ՀՈՒՐԻՅԷԹ»Ի ՄԷԿ ՇԱՀԵԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

«Ճումհուրիյէթ», հետեւեալ յօդուածը հրատարակած է Յունուար 2ի իր թիւին մէջ, Ալի Սիրմէնի ստորագրութեամբ.—

«Քսաներորդ դարու երեք քառորդը մեր ետեւ մնաց, բայց մեր ընկերութեան մէջ տակաւին կը շարունակենք շփոթել իմաստները: Մեր թերթերէն մէկը, որ կը սիրէ ժողովուրդը որսալ, գգայացունց լուրերով, անցեալները կը գրէր. «Թուրք մանկամարդուհի մը տակնուվրայ կ'ընէ շարժանկարի աշխարհը»:

«Երբ այդ լուրը կարդացինք, հասկցանք թէ խօսքը կը վերաբերի Իզապէլ Աճանիի, որ վերջերս մեծ համբաւի տիրացաւ Ֆրանսուա Թրիւֆոյի հետ դարձուցած իր ժապաւէնով: Մինչեւ հոս շատ լաւ, բայց կրնանք հարցնել թէ ո՞ւրկէ կուգայ Աճանիի թրքութիւնը: Եթէ հարցնէք այս հարցումը պիտի հասկնաք թէ Աճանին թուրք նկատուած է անոր համար որ հայրը ատենօք թուրքիացի Հայ (*) մը եղած է: Մինչդեռ Աճանի Ֆրանսահպատակ մըն է և իր հայրն ու մայրն ալ այնքան թուրք մնացած են որքան մնացած էր Օնասիս:

«Ասոր փոխարէն, դարձեալ նոյն խմբակին կողմէ հրատարակուած գունաւոր թերթ մը անցեալները սապէս խորագիր մը գործածած էր. «Հայ երիտասարդ մը ոստիկան մը զարկաւ»: Մինչդեռ հոս ալ ոստիկանին վրայ կրակողը հայկական ծագումով թուրք մըն էր որ միջոց մը Գերմանիոյ մէջ ապրելէ վերջ Թուրքիա վերադարձած էր:

«Հիմա այլեւս մտած ենք 1976էն ներս եւ պէտք է որ յստակ կերպով զանազանենք բառերն ու անոնց իմաստները: Ան որ թրքահպատակ է եւ այդ հպատակութիւնը կը կրէ հպարտութեամբ, թուրք է: Ասոր փոխարէն չենք կրնար թուրք նկատել մէկը պարզապէս անոր համար որ անոր դրացիին հօրեղբայրը թուրք է, հպարտանալու համար անոր արտասահմանի մէկ յաջողութենէն: Իսկ թէ որքան վտանգաւոր եւ տգէտ, մանաւանդ ցեղապաշտական որքան ծանր մեղք մը գործած կ'ըլլանք երբ մէկ կողմէ ոստիկան զարնող հայկական ծագումով թուրքը Հայ ցոյց կուտանք ու միւս կողմէ արտասահմանի մէջ յաջողութիւն արձանագրող հայկական ծագումով Ֆրանսուհի մը թուրք կը նկատենք:

«Անատոլուն տեսակ տեսակ ժողովուրդներու հայրենիք եղած է եւ եթէ մենք կ'ուզենք ապրիլ որպէս ամէն տեսակ մտածումի իր դիրկը բացող ընկերութիւն մը, եթէ կ'ուզենք բոլոր երկիրներու հետ լաւ յարաբերութիւններ մշակող երկիր մը դառնալ, պէտք է դադրեցնենք իմաստներու այս շփոթութիւնը, պէտք է դադրինք մէկ կողմէ համայնավարութեան վրայ յարձակելով հանդերձ Կոսիգինը՝ դարպասելէ, պէտք է դադրինք նաեւ մեզմէ մէկը ոստիկան զարկաւ ըսելով զայն Հայ հռչակելէ կամ մեզի հետ կապ չունեցող մէկը յաջողութիւն մը արձանագրեց ըսելով թուրք նկատելէ»:

(*) Յառաջ՝ ?

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ…

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ՍԻԱՄԱՆԹՕ,

– ԱՏՈՄ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ –

(1878–1915)

— ○ —

Իննսունեւութ տարի առաջ, 1878 Յունուար մէկին, Ակնայ մէջ ծնած է հայ ազատագրական եւ յեղափոխական երկունքի երգիչ, մարտնչումի եւ պայքարի շեփորահար ու վրէժի եւ ցասման պատգամաբեր – բանաստեղծ Ատոմ Եարճանեան՝ որուն ամբողջական վաստակը կ՚ընդգրկէ 1895–1896 Թուականներու կոտորածը, հայկական ընդվզումի առաջին փայլատակումները, Կիլիկեան աղէտը (1909), Հայոց լեռներուն վրայ պայթող տարերային կռիւը, ոգորումն ու ճակատումը բոլոր անոնց՝ որոնք ինկան մեր ձորերուն մէջ, բարձրացան կախաղաններու կատարը, սովամահ անշնչացան կամ առնուազն որբացան:

Նախակրթութիւնը ստացած է ծննդավայրին մէջ ու պատանութեան օրերուն իսկ կոչուած է Սիամանթօ՝ Գարեգին Վրդ. Սրուանձտեանցի կողմէ, իր հէքեաթներէն մէկուն հերոսին անունով: 1892ին կը մեկնի Պոլիս եւ կը հետեւի Պէրպէրեան վարժարանի դասընթացքներուն՝ մինչեւ 1896, երբ մտաւորական այլ դէմքերու հետ կ՚անցնի Եգիպտոս, անկէ ալ Փարիզ (1897)՝ ուր կը հետեւի Սորպոն համալսարանի գրական դասընթացքներուն:

1897 – 1908, մինչեւ օսմանեան սահմանադրութեան հռչակումը, կը մնայ Եւրոպա, — գլխաւորաբար Փարիզ, Ժընեւ, Լօզան, Ցիւրիխ:

Մասնաւորաբար Զուիցերիոյ մէջ ապրող հայ մտաւորական եւ յեղափոխական դէմքերու հետ շփումով, կը հաղորդուի ազատագրական երկունքին ու երիտասարդական իր աւիւնով կը մղուի երգելու տառապանքն ու յեղափոխական պոռթկումները Հայութեան:

Պատանութեան օրերէն իսկ ականատես հայահալած մոլեգնութեան ու կոտորածներու՝ կ՚ընդվզի Զարիքին եւ բռնութեան դէմ:

Յեղափոխական առաջին ծառացումներուն հետ, որոնք հայ աշխարհը ոտքի կը պահէին Թրքական խուժդուժութեանց դէմ՝ Սիամանթոյի մէջ կը բռնկէր դիւցազնաշունչ տաղերու կրակը. կ՚իջնէր գրական ասպարէզ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթ «Դրօշակ»ի էջերով:

Ազատութեան ու մահուան երկընտրանքին առջեւ՝ հայ ժողովուրդը մաքառումի դրօշ կը պարզէր, հետեւաբար՝ քերթողին քերթուածները մարտնչումի նոր ոգիի մը յայտնութիւն կը դառնային:

1908ին կը վերադառնայ Պոլիս, երբ արդէն լոյս ընծայուած էին իր հետեւեալ գործերը, «Դիւցազնօրէն» (1901), «Հայորդիներ» (1905), «Հոգեվարքի եւ յոյսի ջահեր» (1907) եւ «Ասպետին երգը» (1907):

1909ի Ատանայի կոտորածները կը մղեն զինք արիւնով գրելու «Կարմիր Լուրեր Բարեկամէս» հատորը:

1910ին, երբ կը թուէր որ պայմանները յուսադրիչ կը դառնային մեզի համար, Սիամանթօ կուգայ Միացեալ Նահանգներ՝ հայրենադարձի կոչ ու հրաւէր ուղղելու համար վտարանդի Հայութեան: Ակնունիի «Դէպի Երկի՛ր» կոչին հետ, Սիամանթոյի «Հայրենի Հրաւէր» խորագրուած էջերը կը ձգտէին աւեր ու ամայի մեր հողերը դարձեալ շէն ու կենդանի դարձնել:

Նոյն տարին (1910) Պոսթընի մէջ կը հրատարակուի ամբողջական գործերու իր առաջին հատորը, որուն մէջ ի մի բերուած են «Դիւցազնօրէն», «Հոգեւարքի եւ յոյսի ջահեր», «Կարմիր Լուրեր Բարեկամէս», «Հայրենի Հրաւէր» եւ «Ասպետին Երգը» գործերը:

Յաջորդ տարի (1911) Պոլիս է վերստին: 1913 Հոկտեմբերին՝ Հայ Գիրերու Գիւտի 1500ամեակին առիթով Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիի մէջ կազմակերպուած հանդիսութիւնները առիթ կը հանդիսանան որ Սիամանթօ հայ գրականութեան ընծայէ խորքի թէ ձեւի տեսակէտով կատարելատիպ իր ծանօթ գործը՝ «Սուրբ Մեսրոպ», որմէ ստորեւ կ՚արտագրենք հատուած մը միայն:

… «Դուն Հելլէններէն հռչակուած
Մեծատիտղոս Ակումիդ՝
Ո՛վ մենակեաց, ո՛վ Մագիստրոս.
ահաւասիկ
Երկու Հայքերն « ովսաննա՛ քեզ »
կը գոռան…
Եւ ովսաննա՛ Վաղարշապատի
Հայրապետին,
Սահակ Պարթեւ զուգակշիռ արբանեակիդ,
Եւ Վռամշապուհ արքային,
Որովհետեւ քու մեծ գիւտիդ զօրավիգ՝
Մէկն իր խաչին, միւսն իր Սուրին
համազօր
Քու քայլերուդ հետ քալելով՝
Արարատեան արշալոյսին,
Դպրութեանց դուռը մեզ բացին…
«… Եւ չորրորդ դարու ոսկի սեմէն
Մինչեւ մեր օրը, մեր արիւնո՛վը մթին՝
Ահաւասիկ հայ հանճարը բազմալար
Քու ձեռներուդ մէջ կը ձուլուի»…

1908 – 1915 Թուականներու Թրքահայ գրական – մշակութային կեանքի անօրինակ վերելքին ու ազգային ընդհանուր ոգեւորութեան յաջորդող սուգի եւ աւերի օրերուն՝ աքսորական եւ տարահալած իր մտաւորական եղբայրներուն հետ, Թրքական ոճրին զոհ կը դառնար նաեւ Սիամանթօ:

1954ին, Գահիրէի մէջ «Յուսաբեր» հրատարակչականը լոյս ընծայեց քերթողին « Ամբողջական գործերը »՝ իր անունին վայել շքեղ տպագրութեամբ:

Առանձնապէս պէտի անդրադառնանք իր գործերու գրական արժէքին եւ տարողութեան:

Մ. Թ.

ՈՒՇ ՄԻՋՆԱԴԱՐԻ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ. — Երեւան լոյս տեսած է «Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը» խորագրուած շահեկան գիրք մը, որու մասին անդրադարձած է Ս. Յարութիւնեան «Լրաբեր հասարակական գիտութիւնների» հանդէսին մէջ: Ստորեւ կը ներկայացնենք արեւմտահայերէն, փոքր յապաւումներով:

Բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Յասմիկ Սահակեանի այս մենագրութիւնը նուիրուած է ԺԶ.–ԺԷ. դարերու բանաստեղծութեան առանձնայատկութիւններուն եւ զարգացման հիմնական նպատակներուն: Յիշեալ ժամանակաշրջանի հայ բանաստեղծութիւնն իր ամբողջութեան մէջ գրեթէ չէ ուսումնասիրուած. ուսումնասիրուած են միայն դարաշրջանի նշանաւոր բանաստեղծները (Նաղաշ Յովնաթան, Մարտիրոս Ղրիմեցի, Երեմիա Քէօմիւրճեան): Մինչեւ ԺԶ.–ԺԷ. դարերը կը յատկանշուէին քանի մը տասնեակի հասնող բանաստեղծներու անուններով, որոնցմէ մէկ մասի կեանքին ու առանձին քերթուածներուն անդրադարձեր էր հայ բանասիրութիւնը, երբեմն գրականագիտական հպանցիկ գնահատումներով: Յ. Սահակեան մեր գրականագիտութեան մէջ առաջինն է որ կը փորձէ ամբողջական հետազօտութեան ենթարկել յիշեալ դարաշրջանի առայժմ յայտնի բանաստեղծական բոլոր արգիւնքները՝ իրենց շօշափած բոլոր թեմաներով, մոթիվներով, գաղափարական ու գեղարուեստական առանձնայատկութիւններով, զարգացման ընդհանուր օրինաչափութիւններով:

Հեղինակը, ինչպէս նշուած է մենագրութեան մէջ, իր հետազօտութիւնը գրելէ առաջ, միջնադարեան ձեռագրերէ ու տպագիր տարբեր աղբիւրներէ հաւաքեր է ԺԶ. – ԺԷ. դարերու բոլոր բանաստեղծներու երգերը, կազմեր եւ տպագրութեան պատրաստեր է անոնց քննական – համեմատական բնագրերը: Այդ բնագրերու ընձեռած փաստական հարուստ նիւթերու հիման վրայ ալ շարադրեր է իր մենագրութիւնը: Աւելցնենք նաեւ որ Յ. Սահակեան Ե. Քէօմիւրճեանին նուիրուած աշխատութենէն զատ, տարիներ առաջ կազմած եւ հրատարակած է ԺԷ. – ԺԸ. դարերու հայ աշուղներու երգերու հաւաքածոն:

Յ. Սահակեան ԺԶ.–ԺԷ. դարերու հայ բանաստեղծութիւնը կը քննէ ըստ այդ մօտ երկու դարուան բանաստեղծութեան շօշափած թեմաներու, մոթիվներու, գաղափարական եւ գեղարուեստական ընդհանրութիւններու: Քննութեան այս ընդհանրացուած եղանակը բերած է իր ակնյայտ առաւելութիւնները եւ մասամբ՝ անխուսափելի թերութիւնները: Այսպիսի մօտեցումով հետազօտելով դարաշրջանի հայ բանաստեղծութիւնը, հեղինակը զայն դրած է ժամանակագրական ընդհանուր հարթութեան մը վրայ, զանց առնելով նոյն հարթութեան մէջ մտնող աւելի թանձրացեալ ու փոքր ժամանակահատուածները: Տարբեր ու բազմաթիւ հեղինակներու համապատասխան մոթիվներով ստեղծագործութիւններու համախմբուած քննութիւններով եւ նախընթաց դարերու նոյն մոթիվներով գրուած բանաստեղծութիւններու համեմատութեամբ գրքին հեղինակը ցոյց կուտայ աշխարհայեացքի ու գեղագիտական ընկալումներու այն որակական ակնարկները ու փոփոխութիւնները, զորս կ՚ապրի դարաշրջանի բանաստեղծութիւնը նախորդ դարերու համեմատութեամբ: Անոնք, ամէնէն առաջ, կը դրսեւորուին կրօնական-ճգնաւորական ոգիի աստիճանական թուլացման, մասնաւոր պարագաներուն՝ նաեւ իսպառ վերացման, կրօնական գաղափարներու ընկերային – քաղաքական նոր իմաստաւորումին, հոգիի եւ մարմնի հակամարտութեան քրիստոնէական ընկալման մէջ՝ մարմնականի, աշխարհիկի, կեանքի վայելքի գաղափարի աստիճանական բարձրացման եւ այդ հակամարտութեան իսպառ վերացման երեւոյթներուն մէջ:

Ասկէ զատ, Յ. Սահակեան քննութեան առարկայ կը դարձնէ դարաշրջանի բանաստեղծութեան առաջ բերած նոր թեմատիկ մոթիվները (կենցաղագրական – պատեհական, նոթագրական, մարդկային կեանքի բնախօսական ակնարկներ եւն.), որոնք կը բացակայէին նախորդ դարերու բանաստեղծներու երգերուն մէջ:

Մենագրութեան սկիզբէն մինչեւ վերջ, տարբեր թեմաներու եւ մոթիվներու առընչութեամբ, կը քննուին ԺԶ.–ԺԷ. դարերու բանաստեղծներու՝ միջնադարեան տաղերգութեան գրական աւանդներու ժառանգութեան, սեփական նորի հետ զուգակցութեան կամ այդ աւանդներու վերիմաստաւորման տարբեր երեւոյթները:

Յ. Սահակեանի որդեգրած հետազօտութեան եղանակը, ինչպէս նշեցինք, ունի նաեւ իր անխուսափելի պակասութիւնները: Այսպիսի քննութիւններու պարագային անկարելի է ուրուագծել ի–

ՃՈՒՀԱՐ ՔՈՒՐՈՆ

Ե Ւ

ԿԾԾԻ ԹՈՒՐՈՆ

Թէպօյենց Արօն լսեց իր կնոջ հազար ու մէկ աղի, լեղի լուտանքները, քթին ծայրը կարմրեցաւ, պեխերուն մազերը աջ ու ձախ տնկուեցան շուրթերուն վրայ ու ահա մէկէն.

— Է՛հ, Եղսօ, կնիկ, հերիք է հերի՛ք, շուն շանորդի, բերանդ խեր բաց, աղջի՛կ չէնկէ (կզակ) չյոգնեցա՞ւ, ալ հասկըցա՛յ. եղածը եղած է, ի՛նչ կընըմ ինել (կրնամ ընել) մրթմրթաց կարմրած քթի տակէն՝ պեխերը շփելով:

Արօյին բարկութիւնը երկար չտեւեց, իսկ կռվերը կթող Եղսօն ալ ամբողջ շաբաթը մէկ խօսք բերնէն չհանեց, որովհետեւ շատ լաւ կը ճանչնար իր բամպառակ գլխաւորը եւ անոր բնութիւնը: Արդարեւ այր եւ կին միշտ լաւ կը նայէին, կը խնամէին բակին կամ ախոռին մէջ գիշերող կենդանիները:

Վայրկեան մը, լռութիւնը իր մանկոլեան պռթունքները կախեց տան առաստաղէն, ոչ մէկ խօսք եւ ոչ մէկ շարժում այր եւ կնոջ միջեւ: Այս բարեբախտ լռութենէն օգտուելով Արօյին կինը Եղսօն՝ սուսիկ փուսիկ տանիք ելաւ եւ իրենց քոստ ծխնելոյզին աջ կողմը դառնալով եկեղեցւոյ ճամբան ձեռք առաւ…

— Փա՛ռք քեզ Աստուած, կանչեց հոգւոյն խորերէն ու մտաւ եկեղեցի: Տեսաւ Ճուհար քուրօն եւ Թուրօ նէնէն որ գլխիկոր կ՚աղօթէին շրթունքնին անդադար շարժելով: Եղսօն մօտեցաւ երկու բարեպաշտ պառաւներուն եւ հետեւեցաւ անոնց շարժումներուն մինչեւ վերջը:

Գիւղին տէրտէրը խորանին առջեւ աւուր պատշաճի զգեստաւորուած՝ բուրվառը ձեռին կը խնկարկէր Նաղովրեցիին տաճարը, իր քաղցրահունչ ձայնով «Խաղաղութիւն ամենեցուն» մըն ալ տալով բարեպաշտ հաւատացեալներուն: Երբ սարկաւագը առաւ բուրվառը, բարի քահանան սկսաւ կարդալ մեղմ ձայնով՝ գրակալին վրայ դրուած հաստափոր Աւետարանէն. — Սրբոյ Աւետարանիս Յիսուսի Քրիստոսի որ ըստ Մատթէոսի…: Լուռ ու խոհական ունկնդրութիւն բոլորին կողմէ, նամանաւանդ երկու տարեց կիներէն, որոնք կ՚աղօթէին ծնրադիր՝ համբուրելով հանդերձ խնկահոտ գետինը:

Ճուհար քուրոյին սրտաբուխ աղօթքը.

— Կապուտիկ ու խոտոտիկ Աստուած, ղուրպան ըլլիմ քեզի, դուն որ տարին տասներկու ամիս ազգիս Հայոց գէնկիներին ու Ֆխարային հետ ես, կամքը քուկդ թող ըլլի, էս օր ալ գիս մտիկ ըրէ երկնքի Աստուած, տուր աշխըրքի խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց ազատութիւն: Թագաւոր Աստուած օրհնէ ղարիպութեան գացող մեր գեղին ճահիլ ճապաղ տղաքը, ա՛խ ղուրպան Աստուած, ոտքդ պագնեմ, հեռու պըյէ (պահել) ղանոնք չարերէ ու խաթա պէլայէ: Տուր մեր հացն հանապազօր քու ձեռքովդ օրհնուած որ մուխէնէթին մուխթէճ չըլլինք. թող քու կամքդ ըլլի Աստուած ամենակալ:

Ճուհար քուրօն իր աղօթքը լրացուց լացով ու երկու անգամ խաչակնքելով: Հապա Թուրօն որ մօտէն լսած էր վերջինին աղօթքը, յուզուեցաւ իր կարգին ու լացաւ, սեւ պատմուճանէն դուրս քաշեց խոշոր թաշկինակ մը ու սկսաւ սրբել արտասուաթոր աչքերն ու այտերը: Թէպօ Արօյին կինը Եղսօն երբ տեսաւ կծծի Թուրոյին լուռ ու սրտաշ հեկեկանքը իր փխրուն սիրտը զգաց որոշ յուզումի մը տակնուվրայութիւնը իր մէջ իսկ, քովընտի աղօթող միւս ժամուորներն ալ տեսան տարեց կիներու հոգեյոյզ վիճակը: Մինչ այդ, Թուրօ նէնէն ալ բացաւ իր լալկան սիրտը Աստուծոյ ու սկսաւ աղօթել ցած ձայնով:

— Վերի կապուտիկ Աստուած, ըս առտու նորէն կուգամ քեզի աղօթքի, ղուրպան ըլլի՛մ, ականջ դիր ըսածներուս, ողորմիր Փախիր Ֆխարային, հիւանդին ու անկարին, ա՛խ ու վա՛խ քաշող մեր պանդուխտներուն ճամբայ ցուցուր եւ զանոնք պըյէ հեռու թշնամիներէ ու սատանայէ. դուն ով կապուտիկ Աստուած, տուր աշխըրքի խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց ալ ազատութիւն, Հայուն թուրը սուր պըյէ՛ (պահել) միշտ, չըլլի քի Տաճիկը մեր կալերն ու էգիները (այգի) պարպէ: Կանանչ արեւիդ ղուրպան, օրհնէ մեր գեղին ճահիլները ու մեր ննջեցեալներուն արքայութիւն շնորհէ, քու կամքդ թող ըլլայ, հազար անգամ փառք: Տէր Աստուած, խատուտիկ Աստուած, ողորմէ բոլոր անոնց որ քեզի կուգան, կուլան ու կ՚ողբան ու անոնց սիրուն սատաղայէն՝ մի մոռնար զիս՝ մեղաւորս, ողորմութեանդ մեռնիմ, փա՛ռք հազար անգամ փառք, յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

(Շար. – 2)

ՀԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՎ

ՀՐԱՆՈՅՇ ՇԱՀՊԱԶԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Վիպական Հայուհի մը, ժթ. դարու ներշնչումներով եւ երազներով բեռնաւոր, որ ահա կը հեռանայ մեզմէ անդարձ, թանկագին յիշատակներ տանելով իրեն հետ:

Պատահաբար ծանօթացայ իրեն հետ 1930ին, Օտէօնի պատմական թաղին մէջ, որ մեր ազգային կեանքին կեդրոնը դարձած էր գաղթի տարիներուն: Պէ՞տք է վերակոչեմ Ֆլորիա ճաշարանը, Հրանդ Սամուէլեանի գրատունը, Սալ ժէօկրաֆիճ եւ մանաւանդ Սոսիէթէ Սավանթի գողտրիկ սրահը, ուր շատ անգամ կը տրուէին հայկական ներկայացումները, մասնաւորաբար Տրդատ Նշանեանի հիմնած Փարիզահայ Տրամաթիքին կողմէ:

Մէօսիէօ լը Փրէնս փողոցին վարի ծայրը, ամէհի արփիուն Տանթոնի արձանին հանդիպակաց կողմը, սիրուն շարժանկարի սրահ մը կար, ուր երբեմն հանդիպած էի Թէոդիկի, Նշան Պէշիկթաշլեանի եւ մեր դերասաններուն: Ես ալ հոն կ'ըլլայի, ընդհանրապէս Շաբաթ կէսօրէն վերջ, վեցօրեայ աշխատանքիս տաժանքը քաղցրացնելու համար գեղարուեստական վայելքով մը:

Իրիկուն մը այնտեղ կը ներկայացնէին Զոլայի «Թերեզ Ռաքէն»ը, շարժանկարի մասնակ վագրին՝ ժինա Մանէսի գլխաւոր դերակատարութեամբ: Զգայացունց ժապաւէն մը, որ հեւքը բռնել կուտար ժողովուրդին, ոմանք չէին կրնար զսպել իրենց արցունքները: Ինծմէ կարգ մը վար նստած էր միջին տարիքի գիրուկ կին մը: Դադարի պահուն սիրտ կուտար 15ամեայ պատանուհիի մը, որ կը հեծկլտար անընդհատ, չկարենալով դիմագրաւել Տիկին Թերեզ Ռոլպի նայուածքին պնդասեւեռման: Քոմէտի – Ֆրանսէզի այս հզօր դերասանուհին կը խաղար նենգօրէն խեղդուած իր զաւկին մօրը դերը: Իրենց մօտ նստած էր Օհան Կարօն, որ ինքն ալ զօրավիգ կը կանգնէր հայ տիկնոջ, որպէսզի աղջիկը դադրեցնէ լացը:

Վանեցի գրագէտը, զոր կը ճանչնայի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան ժողովներէն, ֆիլմին աւարտումին գիս ներկայացուց Տիկին Հրանոյշը ու իր աղջիկը Սիրանը: Այն օրէն աղէին բարեկամը դարձայ Շահպազ ընտանիքին: Երբեմն ինծի կը հանդիպէին, իսկ ես ալ անոնց կ'այցելէի Կիրակի օրերը ընդհանրապէս, գեղարուեստական քանի մը ժամեր անցընելու համար իրենց հետ:

Մայրը Տիկին Ազատնի Լուսինեան մեծ կին մըն էր, Օհան Կարօն շատ կ'ախորժէր իրմէ եւ իր շրթներէն կը կախուէր, ինչպէս գեղջուկ երախայ մը իր հանիին: Դեռ քանի մը տարի առաջ, «Հայրենիքի ձայն»ի աշխատակից մը խօսած էր Սամաթիոյ Ազատեան վարժարանի այս հայրենասէր ուսանողուհիին մասին, որ Պետրոս Դուրեանի հիացումը գրաւած էր, Հինքեար Իսկելէսիի տօնակատարութեան: Տիկին Շահպազի ջերմ խնդրանքով, Նուպարեան մատենադարանը գացի եւ հարիւրամեայ թերթերու մէջէն երեւան հանեցի ու ընդօրինակեցի իր վրայ գրուած ներբողները:

1931 Յունուարին, թոքատապին զոհ գնաց Տիկին Ազատնին, Օհան Կարօն շատ տխրեցաւ ու ջանաց մխիթարել աղջիկը՝ իմաստալից խօսքերով: Հոծ բազմութիւն մը կար յուղարկաւորութեան. Պոնէձոյի պողոտայէն մինչեւ Արքէօյ–Քաշանի գերեզմանատունը թափօրին հետեւեցան նաեւ «Յառաջ»ի գեղարուեստական աշխատակից Հրանդ Ալեանաք եւ Տիկին Սիրանոյշ Ալիքսանեան: Պոլսահայ Տրամաթիքի այս դերասանուհին բարի խորհուրդներ տըւաւ ինծի թատերական ասպարէզի մասին:

Պաք փողոցի Սալ տէ ժ'Օրթիէքիւլթէօրի մէջ, Մեծ Եղեռնի ոգեհանգիստին նախագահելէ քիչ ժամանակ վերջ, Թէոդիկ յանկարծամահ եղաւ, Մասիս տպարանի իր խցիկին մէջ: Մայր եկեղեցիէն մինչեւ Փանթէնի գերեզմանատունը, այն մտաւորականները որոնք հետեւեցան պատուական Հայուն դագաղին, բոլորն ալ հեռացած են աշխարհէն: Դամբանական խօսեցան Շաւարշ Միսաքեան եւ Արշակ Զօպանեան:

Շատ չանցած Օհան Կարօն ալ պիտի հետեւէր տարեցուցարին: Հայկական Գողգոթայէն անցած վանեցի մտաւորականին փխրուն առողջութիւնը, անշուշտ պիտի չկրնար տոկալ մեծ քաղաքներու մուխին, ծուխին եւ թոյներուն: Մեր ազգին վիճակուած այդ ողբերգութիւնը խորապէս ցնցած էր Շաւարշ Միսաքեանը: Ինչ կը վերաբերի Տիկին Շահպազին, հազար անգամ կ'ափսոսար որ իր պատրաստած թեթեւ կերակուրները չէին կրցած փրկել մահուան ճիրաններէն Վասպուրականցի գրագէտը, որ հիւծախտահար մեռած էր Պրուսէի հիւանդանոցին մէջ: Մինչ Վռամշապուհ Արք. լացուկամած ձայնով մը կ'ողբար կորուստը Մոկաց աշխարհի Մուսաւիրին, Երուանդ Տէր–Անդրէասեան կը փառաբանէր հմուտ գրաբարագէտը եւ Ոսկեդարու վերծանողը:

Մութիւալիթէի թատերասրահին մէջ, Վահրամ Փափազեանի «Օթելլօ»ն՝ վերջին գեղարուեստական վայելքը եղաւ Տիկին Հրանոյշին: Օթոպիւսի դշխեմ արկած մը գինքը զրկեց մէկ սրունքէն: Ժամանակաւորէն ստիպուեցայ կանգ առնել տըխուր երեւոյթներու վրայ, լաւագոյն է խօսիլ եւ ուրախ բաներու վրայ:

Երջանիկ աստղի մը տակ կը թուէր ծնած ըլլալ Հրանոյշը, որ գեղեցիկ էր իր ծաւի աչքերով, յորդառատ խոպոպներով ու իր հմայիչ լեզուով: Դէպի լոյսը քալող աղջիկ մը, որ «Շուշուն» եղած էր մտաւորականներու փաղանգին, հաւաքուած այդ շրջանին ժընեւի մէջ:

Հրանոյշը կամչոտ եղած էր իր գարնան տարիներուն. դժուարաւ յօժարած էր կեանքը միացնել Բարսեղ Շահպազի, որովհետեւ վաճառականութիւնը ընտրած էր ասպարէզ: Նահատակ մտաւորականը իտէալիսթի խմորը ունէր արդէն իր մէջ, իրաւաբան եղած էր, գրկեալներու եւ հալածեալներու դատը պաշտպանելու համար: Արամ Անտոնեան կը պատմէր թէ աքսորի ընկերները «կամաւոր» կը կոչէին Շահպազը եւ Սամաթիոյ մեր տնօրէն Գարեգին Խաժակը, որովհետեւ Պոլիս վերադարձած էին ընդհ. պատերազմի նախօրեակին...

Մեծ դեր մը կատարելու սահմանուած էր Հրանոյշ հայ կեանքին մէջ, բայց Թուրք դահիճը խլեց ամուսինը իր ձեռքէն, անողոք ճակատագիրն ալ գինքը դատապարտեց տնարդելութեան: Մոլի ընթերցող մըն էր, միտքին հորիզոնը ընդլայնելու համար գիշեր – ցերեկ կը կարդար, մանաւանդ իր սիրելի «Յառաջ»ը: Հայրենասիրական զգացումը փոխանցած էր իր պաշտելի թոռնուհիին: Լիտեան դարձած էր հիւանդանոցներուն պահապան հրեշտակը, իր անձնուիրութեամբ եւ զոհողութեան ոգիով:

Քարթիէ – Լաթէնի բնակութեան շրջանէն, Տիկ. Շահպազ փառասիրութիւնը ունեցած էր գրական սալոնի մը երեւոյթը տալու իր յարկաբաժնին, գրագէտներու եւ արուեստագէտներու մասնակցութեամբ: Օփերէթային խումբեր եւ Տրամաթիք թատերախումբին դերասանները իրենց թատերական փորձերը կը կատարէին իր մօտ: Կ'երգէին, կ'արտասանէին, յիշատակներ կ'արթնցնէին անցեալէն: Նանսիի երաժշտանոցը աւարտած՝ քաջ դաշնակահարուհի էր, կը նուագէր ծանր ու վերամբարձ կշռոյթով մը: Մերթ կ'ընկերակցէր ինծի ձայնամարզութեան եւ գուսաներգական փորձերու համար:

Մարքիզ տը Փոմփատուր կը կոչէի գինքը, վարսերու յարդարման եւ վայելուչ կեցուածքին համար: Հակառակ իր համեստ պայմաններուն, անհաւատալի հիւրասիրութիւն մը ունէր, հիւանդ կ'ըլլար եթէ բան մը չհրամցնէր այցելուներուն:

Մեծոգի Հայու մըն էր Տիկին Հրանոյշ Շահպազ, « պճեղ մը սիրտ », որ կը բաբախէր բախտազուրկներուն, հալածեալներուն եւ հայ ժողովուրդին համար: Նոր Տարուան սեմին կ'երթայ հանդչիլ ծոցը Տիկին Ազատնիին, որ եղած էր ազգանուէր ոգին ժթ. դարու իր առաքելութեամբ եւ հայրենասիրութեամբ:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

քանչիւր հեղինակի բանաստեղծական ամբողջական դիմանկարը, որովհետեւ անոնց առանձին գործերը կը քննարկուին տարբեր բանաստեղծներու համանման թեմաներու եւ մոթիվներու զուգորդութեամբ: Հոսկէ ալ՝ միեւնոյն հեղինակի մասին մենագրութեան տարբեր գլուխներու մէջ յառաջացած անխուսափելի կրկնութիւններ:

Անկախ ուսումնասիրութեան մեթոտէն բխող այդ անխուսափելի թերութենէն, Յ. Սահակեանի մենագրութիւնը ամբողջովին կը վերարտադրէ ԺԶ.–ԺԷ. դարերու հայ բանաստեղծութեան ամբողջական պատկերը իր թեմային ու գեղարուեստական ձեւերու բազմազանութեան մէջ եւ կը բացայայտէ գրական տուեալ ժամանակաշրջանի բնորոշ յատկանիշներն ու օրինաչափութիւնները: Այսպիսով ի յայտ կուգան գաղափարական ու գեղարուեստական այն ազդակները, որոնցմով ԺԶ.–ԺԷ դարերու հայ բանաստեղծութիւնը կը կապուի նախընթաց եւ յետագայ դարերու բանաստեղծական մտածողութեան եւ կը դառնայ ինքնին կարեւոր կապող օղակ Հայոց հին գրականութեան զարգացման ընդհանուր շղթային մէջ:

« Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը » աշխատութիւնը կը լրացնէ հայ հին գրականութեան պատմագիտութեան մեծ բաց մը, այն է՝ կը հետազօտէ ԺԶ.–ԺԷ. դարերու բազմաթիւ փոքր բանաստեղծներու չուսումնասիրուած երկերը, որոնք նախապատրաստական հող հանդիսացան դարաշրջանի յայտնի բանաստեղծ Նաղաշ Յովնաթանի եւ ընդհանրապէս մեր բանաստեղծութեան գալիք ճիւղաւորումներուն համար: Գրապատմական այս հանգամանքն ալ կը կազմէ քըննարկուող մենագրութեան ամէնէն կարեւոր արժանիքը: Կը մնայ մաղթել, որ Յ. Սահակեան շուտով հրապարակ հանէ իր կազմած ԺԶ.–ԺԷ դարերու բանաստեղծներու երկերուն քննական – համեմատական բնագրերը, որոնք այս մենագրութեան հետ տեսականօրէն ու գործնականօրէն կ'ամփոփեն ու կ'ամբողջացնեն տուեալ դարաշրջանի հայ բանաստեղծութեան պատկերը:

ՊՈՒՏ'Մ ԺՊԻՏ

— Պարոն բժիշկ, ի՞նչպէս գտաք առողջութիւնս, ձեր քննութեամբ պիտի կրնա՞մ հարիւր տարի ապրիլ:

— Կը ծխէ՞ք, պարոն:

— Ոչ:

— Կը խմէ՞ք:

— Ոչ:

— Կը սիրաբանէ՞ք բարեկամուհիներու հետ:

— Ոչ, պարոն բժիշկ:

— Ուրեմն ինչո՞ւ կ'ուզէք մինչեւ հարիւր տարի ապրիլ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (61)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դատախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Բ.
ՍՏՈՐ ԻՆՍԻՆԻՈՒԱՑԻԱՆԵՐ

Ահա՛ այն կեղտոտ ինսինիւացիաները որոնք կ'երեւան, համարեա՛ ամէն օր, չէրիաթճիայետադիմակցերա մենծ էֆէնդիական մամուլի մէջ:

Որքան ամբաստանութիւն՝ այնքան ստութիւն:

Փաստերով խօսինք, ինչպէս միշտ:

Վեր առնենք, օրինակի համար, վերջին օսմանեան Պարլամէնտի ընտրութեան շրջանին մեր գործունէութիւնը եւ տեսնենք թէ ի՛նչ չափով շահամոլութիւն կայ այդ գործունէութեան մէջ:

Ամբողջ ամիսներ մեր կուսակցութիւնը ընտրական պայքար մղեց, Իթթիհատի կողքին, ե՛ւ մայրաքաղաքի ե՛ւ գաւառներու մէջ: Մեր տղերքը, իրենց հանգիստը թողլով, գիշեր ցերեկ աշխատեցան, ընտրողներ փնտռեցին, գտան եւ ի հարկին ստեղծեցին: Բոլոր մեր կազմակերպական ուժերը, բոլոր մեր գործօն շարքերը, բոլոր մեր ակումբները, բոլոր մեր լսարանական միութիւնները, բոլոր մեր լեզուներն ու կոկորդները, իրենց օժանդակ ճիւղերով գործեցին: Մօտաւորապէս կարելի է ըսել թէ՝ 2.000 ընկերներ մասնակցեցան պայքարին, յաջողցնելու համար մեր քանտիտատներու ընտրութիւնը: Միթէ նոքա փո՞ղ ստացան, կամ մի որեւէ շա՞հ կ'ակնկալէին այդ ընտրութիւններէ. Նոցա շատերը ոչ առաջին կարգի, ոչ երկրորդ կարգի ընտրողներ էին եւ ոչ ալ պարլամէնտի քանտիտադ, նոքա կ'աշխատէին անձնուիրաբար, սկզբունքի անունով, կուսակցական դիսիպլինայով, որպէս հլու, առանց կամքի մեքենաներ՝ լարուած վարիչ մարմնի կողմէ: Ահա՛ թէ ինչ հրաշքներ կը գործէ ինքնագիտակից ու անկախ նկարագիրը:

Եւ արդիւնքն այն եղաւ որ ընտրուած ութ հայ մէպուսներուն հինգը զուտ կուսակցականներ եղան ու երկուքը պլաթֆորման ընդունողներ: Ի հարկէ, այդ հինգը նիւթապէս պիտի օգտուէին, բայց միւս երկու հազա՞րը. ոչինչ:

— Ուրեմն շէֆերու յաջողութեան համար տղերքը կ'աշխատցնէք... պիտի առարկեն այժմ մեր շէրիաթճի պարոնները:

Ի՛նչ կեղտոտ մտածում: Միթէ մեր մէջ շէֆ կա՞յ, միթէ ամէնքն ալ ընկերներ չե՞ն, միթէ առիթը ներկայացած առեն փաստացի կերպով չե՞նք հաստատեր այդ ճշմարտութիւնը, ընկեր Վռամեան, ընկեր Փաստրմաճեան, ընկեր Վարդգէս կոչելով հաւասարապէս ամէնքին:

Այսպէս ուրեմն երկու հազար հոգի աշխատեցան եւ հինգ հոգի միայն շահեցան: Վերածենք հարցը մի թուաբանական պրոբլեմայի եւ կը տեսնենք թէ 400էն մէկն է միայն որ օգտուած է այդ պայքարէն, կամ այլ ասած, շահողը կը վերածուի մէկ առ 400ի ամենամինիմ համեմատութեան: Միթէ մի կուսակցութիւն որ իր մէջ ունի 400 անձնուէր գործիչի դէմ մի շահամոլ կամ փառասէր գործիչ, կարելի է ամբաստանել իբրեւ շահամոլական կամ յետին միտքեր սնուցանող կուսակցութիւն:

Բուրժուական մամուլը գուցէ պիտի առարկէ թէ՝ քանի որ կուսակցութիւնը իր պլաթֆորման ընդունող քանտիտադներէն, ընտրութեան յաջողման դէպքում, մի տուրք կը հաւաքէ, ապա եւ շահու համար կ'աշխատի անոնց ընտրութեան:

Դա եւս մի ստոր ինսինիւացիա է որ չի կրնար կանգուն մնալ առողջ տրամաբանութեան հանդէպ:

Կրկին թո՛ղ խօսին փաստերն ու թուանշանները եւ դուք երկիւղածութեամբ մտիկ ըրէ՛ք:

Ըստ մեր պլաթֆորմայի սկզբունքային էական պայմանին՝ նոքա որ մեր հովանաւորութեամբ պարլամէնտ կը մտնեն՝ պէտք է վճարեն միանուագ 50 ոսկի եւ ապա ամսական 5 ոսկի: Արդ պլաթֆորման ընդունող եւ ընտրուած երեսփոխաններու թիւն է 7. որով կուսակցութեան գանձարանը կը մտնէ՝ ամբողջ նստաշրջանի տեւողութեան՝ մօտաւորապէս 2.030 ոսկի, միայն եւ միայն:

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Աղքատախնամ ընկերակցու- թեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ (Յունուար 11) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ընկերակցութեան մեծ բա- րերար՝

ՏՈՔԹ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տէր եւ Տիկին Կարպիս Չրքաշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համազասպ Մոմճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար- ուի այս Կիրակի, Յունուար 11, ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեց- ւոյ մէջ իրենց մօր եւ հօր, մեծ-մօր եւ մեծ-հօր՝

ՎԵՀԱՆՈՅՇ եւ ՄԿՐՏԻՉ ՉՐՔԱՇԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշա- տակը յարգողներուն:

×

Տէր եւ Տիկին Սիրական Պայրամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պայրամեան եւ զաւակները կը ծանուցա- նեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կա- տարուի այս Կիրակի, Յունուար 11, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ի- րենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՄԻԱՄԱՆ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նազելի Շեխիկեան- Երանոս - եանի մահուան առթիւ կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պետիկեան 200 ֆր. լիբանահայ աղէտեալներուն, 200 ֆ. Նոր Սերունդին եւ 200 ֆր. «Յառաջ»ին:

Օր. Զապէլ Շեխիկեան — Երանոսեան 500 ֆր. լիբանահայ աղէտեալներուն, 250 Իսիի Մշակոյթի Տան, 250 Հայ Դատի Յանձնախումբին եւ 250 ֆր. «Յառաջ»ին:

Օր. Իզապէլ Պետիկեան 350 ֆր. «Հա- յաստան»ի: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փոխան ծաղկեպսակի այրի Տիկին Ա- նիժա Թեմինեանի (Պոլիս) եւ Տիկին Վեր- ժին Տէօվճեանի (Փարիզ) մահուանց առ- թիւ Ս. Խաչատուրեան ընտանիքը 100 ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան: Ընկեր Վրէժ Գալուստեան, Մշա- կոյթի Տան իր այցելութեան առիթով, կը նուիրէ 100 ֆր. տան բարեզարդման:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեց- ւոյ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած հայերէն դպրոցի հանդիսութիւնը Կիրա- կի Յունուար 11 կէսօրէ ետք ժամը 15ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ղեկավարու- թեամբ ուսուցիչ Վաչէ Վրդ. Իգնատիոս- եանի: Հանդիսութեան ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Հ. Գարեգին Վրդ. Պեքճեան իր երգի ու նուագի խումբով:

Կաղանդ պապան ալ, ինչպէս ամէն տա- րի, պիտի բաշխէ իր կաղանդչէքները:

×

Մարսէյլի Ս. Սահակ — Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնա- ճիւղի վարչութեան հովանաւորած հայե- րէնի դպրոցի տօնածառը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 11 Կիրակի օր, կէսօ- րէն ետքը ժամը 15ին սկսեալ, Օթէլ Սփլանտիտի մասնաւոր մէկ սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հերմինէ Պօղոսեանի:

Դպրոցական այս հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Պր. Պօղոսե- եան եւ իր նուագածուներու խումբը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԾՆՈՒՆԴ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ ե- կեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր հաւատացեալները Ս. Ծնունդի առ- թիւ կատարուելիք արարողութեան, Շա- բաթ Յունուար 10, երեկոյեան ժամը 5.30ին ճրագալոյց:

Կիրակի Յունուար 11, ժամը 9ին առա- ւօտեան արարողութիւն, 10ին պատարագ 11ին քարոզ, իսկ 11.45ին ջրօրհնէք:

×

ՍԷՆ ԺԵՌՈՄԻ

Ս. ՍԱՀԱԿ — ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 11, Կիրակի, սկիզբ ժամեր- գութեան ժամը 9, պատարագ 10: Յա- ւարտ պատարագի հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց: Ճշտատակ մեռելոց: Կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Տէր-հայրը կ'այ- ցելէ գերեզման:

Ըստ աւանդական սովորութեան չմոռնալ Ս. Ծնունդի խըղագինը:

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

Նոր Տարուան առթիւ Ֆրանսահայ կե- սարացիներուն եւ Եւրոպայի շրջանի հայրենակիցներուն կը ներկայացնենք մեր սրտագին շնորհաւորութիւններն եւ առողջութեան, երջանկութեան ու գոր- ծերու յաջողութեան լաւագոյն մաղ- թանքները:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՒՐԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ — ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Չորեքշաբթօրեայ հայերէն դասընթացքի

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

այս Կիրակի, Յունուար 11, ժամը 16էն սկսեալ, վարժարանի սրահին մէջ: Ճաշ, նուագախումբ ՍԵՒԱՆԻ ընկերակ- ցութեամբ

եւ գեղարուեստական յայտագիր աշակերտութեան մասնակցութեամբ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏՕՆԱԾԱՌ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յունուար 11 ժամը 15ին, նա- խաձեռնութեամբ Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Օժ. Տիկնանց Միութեան եւ պատրաստութեամբ շրջանի հոգեւոր հո- վիւ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեանի:

Կը մասնակցին հայկական դպրոցի ա- շակերտները եւ դպրաց դասի երիտա- սարդ — երիտասարդուհիները: Արտասա- նութիւն, խմբերգ, անակնկալներ, Կա- ղանդ պապան նուէրներով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան 45րդ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ներկայութեամբ Համաշխարհային Սկա- ուտական Պիւրոյին ընդհ. քարտուղար (Ժընեւ)

Լասլօ Նաճիի

Կիրակի Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 14.30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

×

Սամուէլ — Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութեան տարեկան պարահան- դէսը՝ Փետրուար 29ին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴԱՒՐԱՅԻ Հայրենակցական Միութեան ժողովը այս Կիրակի, Յունուար 11, ժա- մը 15ին Իսիի Սեբաստացի Մուրատ - Խրիմեան սրահը, 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս: Հաչուետուութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդա- մուհիները Երկուշաբթի Յունուար 12ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 14.30ին: Բոլորին ներկայութիւնը ան- հրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատ- գամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչու- թեան ընտրութիւն.

Հ. Բ. Ը. Մ.
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲ

Իրենց «Սինէքլիւպ»ին բացումին առի- թով, Բարեգործականի Երիտասարդնե- րը կը ներկայացնեն Հայկական հետա- քրքրաշարժ ֆիլմ մը՝

ԺԱՅՌԸ

պատրաստուած Երեւանի մէջ, Վրթանէս Փափազեանի վէպին հետեւողութեամբ

Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 20.45ին

Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդ- րոնին մէջ: 118, Քուրսէլ փողոց, Փա- րիզ 17րդ:

La Messe de KOMITAS

(disque S. K. 3000, déjà paru)

Les chefs-d'œuvre de

GANATCHIAN

(disque S K 5000, à paraître début 76)

EN SOUSCRIPTION

auprès des Choristes, et les Mardi et Vendredi, à partir de 20 h. 30 17, rue Bleue, Paris (9e)

En souscrivant dès maintenant, vous bénéficiez du prix exceptionnel de 85 Fr., et vous disposez immédiatement du disque de KOMITAS, remarquable enregistrement de la Messe, présenté dans l'album « Le Maître et son Disciple » *dès sa parution, début 76, il vous sera automatiquement remis le 2ème disque, « Les Chefs-d'Oeuvre de Ganatchian ».*

POUR LES FETES,

OFFREZ-VOUS

OFFREZ A VOS AMIS

L'ALBUM

LE MAITRE & SON DISCIPLE

(Couverture de CARZOU)

enregistré par la Chorale

Sipan-Komitas

Solistes

Sonia NIGOGHOSSIAN — Mezzo
Meguerditch BOGHOSSIAN—Ténor
René MARTAYAN — Ténor
Mario HANIOTIS — Basse

direction

Garbis Aprikian

(33 T. 30 cm. Stéréo-Compatible)

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր- ընկերուհիները Շաբաթ (Յուն. 10) երե- կոյեան ժամը 8.30ին, Գ. Իփէքեան ա- կումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայու- թիւնը անհրաժեշտ է:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիր- եան խումբի ժողովը, Ուրբաթ, Յունուար 9, Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Յունուար 9, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վա- րանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօ- րիսի Վրացեան խումբի իր ընկերները, Ուրբաթ Յունուար 9, երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կա- րեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայու- թիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տու- նը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շա- բաթ, Յունուար 10, ժամը 9ին, Ահարոն- եան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արղութեան խում- բի ժողովը այս Շաբաթ (Յունուար 10) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր- եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Շաբաթ Յուն- ուար 10, երեկոյեան ժամը 8.30ին դըպ- րոցին սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներ- կայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Դպրոցասէր Տիկնանց վար- ժարանի Նախկին Սանուց Միութիւնը շը- նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Չրքաշեան 1000 ֆր., Տիկին Մ. Արութեան 500, Պ. Պ. Պալըեան եւ Անդրէ Բիրեան 300-ական, Տէր եւ Տիկին Խայիկեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան Կանանց մասնաճիւղ, Տիկ. Ռուբ 200ական, Կապ. Խաչի կեդրոնի մաս- նաճիւղ, Տիկ. Սողոմոնեան, Տիկ. Նա- ճարեան, Տիկ. Մկրտիչեան 100ական: Տասը տոլար Տիկ. Ա. Յովսէփեան (Ամե- րիկա), Պր. Փափազեանէ դեղեցիկ պուպրիկ մը որ աճուրդի դրուեցաւ, իսկ տպարանատէր Պ. Զաւէն հացկերոյթի տոմսերը:

×

Ողբացեալ Բարսեղ Մերտինեանի մահ- ուան առթիւ Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն- ները, փոխան ծաղկեպսակի.— Պօյա- ճեան ընտանիք 100 ֆր., Մակարեան Ժան-Փիէր, Տէր եւ Տիկին Եղիազարեան, Շիրինեան-Սարեան ընտանիք 50ական, Պետրոս Մերտինեան 50 դպրոցին եւ 50 «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Հայկ Զու- քուրեան, Զիֆթճեան ընտանիք, Օննիկ Նիկողոսեան, Պաթրիսթ 30ական, Տէր եւ Տիկին Վարուժան Անտոնեան, Արթիւր Մամալեան, Պետրոս Պետրոսեան, Ան- թուան Պետրոսեան, այրի Տիկին Լուսա- բեր Գասպարեան 20ական, Վարդգէս Խոզեան, Վենսան Թոքաթլեան, Ման- կեան եղբարք, Սրբուհի Պետրոսեան, Փօլ Գասապեան 10ական, եւ 10ական դպրո- ցին, Աբրահամ Մանկասարեան, Աղա- հինեան, Կերիտլեան եւ Պօղոս Յակոբ- եան 10ական: Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարա- պետեան, Զըպլաքեան, Բարգէն Բրուտ- եան եւ Գրիգոր Դաւիթեան 20ական դըպ- րոցին:

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
9
VENDREDI
9 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.484 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — No 13.484

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ 1975 ԻՆ

Բ.— ԱՐՏԱՔԻՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, 1975ին եւս Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր առանցքը կազմեց Կիպրոսի խնդիրը: Ուզելով յաւելժացնել կղզիին բռնագրաւումը, ամէն կողմ բարեկամներ փնտռեց պաշտօնապէս վաւերացնել տալու համար «կատարուած իրողութիւն»ը: Յամառեցաւ, ու դեռ կը շարունակէ յամառիլ, աշխարհի պարտադրելու իր կամքը, նուիրագործել տալու անարդար եւ անպաշտպանելի դատ մը:

Առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին սկսեալ գիւրին յաղթանակներ ապահոված էր՝ շնորհիւ երկու լարի վրայ խաղալու եւ «չանթաժ»ի ճարպիկ քաղաքականութեան, մեղսակցութեամբ երէկի թշնամի մեծ պետութեանց:

1921 Մարտ 16ի Մոսկուայի, 1921 Հոկտեմբեր 13ի Կարսի, 1923 Յուլիս 24ի Լօզանի դաշնագիրներէն ետք 1939ի համաձայնագիրը Սանճաքի մասին անհերեւակայելի շահեր ապահովեր էին քէմալական Թուրքիոյ: Քաջալերուած անցեալի փորձերէն, Անգարայի վարիչները յուսացին նոր յաղթանակ մը եւս արձանագրել: Ու նետուեցան Կիպրոսի արկածախնդրութեան մէջ, քաջալերութեամբ Նենգամիտ Ալպիոնի, որ «բաժանեա՛ եւ տիրեսցես»ի քաղաքականութեամբ կ'ուզէր ապահովել իր շահերը Միջերկրականի աւազանին մէջ:

Կիպրոսը պատրուակ ծառայեց Թուրք կառավարութեան երկրէն հեռացնելու համար Յոյները, որոնք ըստ Լօզանի դաշնագրին, իրաւունք ունէին բնակելու Պոլսոյ մէջ: 1955 Սեպտ. 6/7 գիշերուան նախճիրը այդ ուղղութեամբ հնչեցուած ահազանգ մըն էր: Օսմանեան մայրաքաղաքի աւելի քան հարիւր հազար Յոյներու իննսուն առ հարիւրը ստիպուեցաւ հեռանալ՝ չտոկալով հալածանքներուն:

Կղզիին բռնագրաւումը 1974 Յուլիսին՝ Ուաշինկթընի բարեհաճ անտարբերութեամբ, վերջացող տարուան ընթացքին ընդհանուր զայրոյթ առաջ բերաւ ՄԱԿի մէջ, որ անգամ մը եւս բանաձեւ քուէարկեց՝ պահանջելով Թրքական բանակին հեռացումը Կիպրոսէն: Միաձայնութիւն գոյացաւ այս պարզ ու յստակ բանաձեւին շուրջ: Թուրքիա բողոքեց բնականաբար, սակայն հասկցաւ, որ կարելի չէ մինչեւ ետք ամբարտաւան դիրք բռնել եւ առ ոչինչ համարել միջազգային արիոպագոսին որոշումները: Անգարայի վարիչները ազդուած են ՄԱԿի ընդհանուր ժողովի որոշումէն, եւ ձեւ մը կը մտածեն անելէն պատւով դուրս գալու մասին:

Ամերիկեան Խորհրդարանը «զինաբերել»ի իր ծանօթ որոշումով, հաստատեց, որ չի կրնար վաւերացնել Կիպրոսի բռնագրաւումը Թրքական բանակին կողմէ: Անգարա փորձեց փակել Թուրքիոյ ամերիկեան խարիսխները իբրեւ փոխ-վրէժ եւ յաջողեցաւ որոշ չափով վերցնել տալ զէնք յանձնելու արգելքը, սակայն այս պարագան աւելի ընծայեց բարեկամներ փնտռելու տարբեր ուղղութեամբ:

Տարուան ընթացքին Թուրքերը յանկարծ յիշեցին, որ իսլամ են եւ փորձեր կատարեցին մօտենալու քարիւղ արտադրող արաբական հարուստ երկիրներու եւ օգտուելու անոնց դրամներէն: Այդ պարտականութիւնը, մեծամեծ յոյսերով, յանձնեցին «Միլլի Սէլամէթ» իսլամական կուսակցութեան պետ եւ փոխ-վարչապետ Նէճմէտտին Էրպաքանի, որ ձեռնունայն վերադարձաւ դէպի Սաուտի Արաբիա իր կատարած առաքելութենէն, հեղինակի առարկայ դառնալով ընդդիմադիրներու կողմէ:

Իսլամական ճակատի ուղղութեամբ կատարուած փորձերը աւելի յաջող արդիւնք տուին Լիպիոյ հետ: Երկու երկիրներու միջեւ կնքուած համաձայնագրով, Լիբիա պիտի աջակցի Թուրքիոյ նիւթապէս ու ռազմապէս, հայթայթելով դրամ եւ ամէն կարգի զէնքեր: Իր կարգին Անգարա մասնագէտներ պիտի ղրկէ Լիբիա՝ զարկ տալու համար անոր ճարտարարուեստին ու մշակութային վերելքին (?):

Իրանի հետ եւս սերտ շփումներ տեղի ունեցան: Հանրապետութեան Նախագահ Քորութիւրք Թեհրան այցելեց իբրեւ հիւր Շահնշահի: Համաձայնագրեր ստորագրուեցան տնտեսական եւ ճարտարարուեստի վերաբերեալ ձեռնարկներու, քարիւղի արտածման եւ այլ հարցերու մասին, գործակցութեան եւ փոխադարձութեան հիման վրայ:

Անգարայի վարիչները 1975ին հետաքրքրուեցան նաեւ պալքանեան երկիրներով: Վարչապետը այցելեց Ռումանիա եւ Պուլկարիա: Բարի դրացնական համաձայնագրեր կնքուեցան: Պալքանեան Ուխտը վերակենդանացնելու փորձեր կատարուեցան:

Սակայն տարւոյն ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթն էր Անգարայի եւ Մոսկուայի գործակցութիւնը տնտեսական գետնի վրայ:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԿՑԵԼ ԼԻԲԱՆԱՆԸ ԲԱԺԱՆՈՒՄԻ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ

ԲԱՅՑ ԻՍՐԱՅԵԼ ԱԼ ՁԻ ԼՌԵՐ...

Ամսուս վերջի սովորական դարձած հրադադարէն ետք, որ այս անգամ տեւեց չուրջ տասը օր, կացութիւնը կրկին վատթարացած է Պէյրութի մէջ եւ կռիւները վերսկսած: Ասոր գլխաւոր պատճառը կը նկատուի Փալանժներու հաստատած արգելքը պաղեստինեան գաղթակայաններու պարենաւորման դէմ: Արդարեւ, ինչպէս գրած էինք երէկ, Փալանժներու քաղաքազօրքերը չեն ձգած բեռնակառքերուն որ անցնին եւ ասոր փոխարէն քանի մը հազար Պաղեստինցի յարձակման անցած են քրիստոնեայ գիծերուն դէմ եւ յաջողած են ձեռք ձգել ռազմագիտական գօտի մը արեւելեան Պէյրութի մէջ: Առաջին հաշուեկշռի մը համաձայն 22 մեռեալ եւ 50 վիրաւոր կայ:

Ասկէ զատ կարեւոր եւ մտահոգիչ կը նկատուի առաւելաբար Սուրիոյ Արտաքին Նախարարին յայտարարութիւնը: Ապտէլ Հալիմ Խատամ որ Քուէյթ է յայտարարութիւն մը ըրած է Ալ Ռայ ալ Ամմ թերթին եւ ըսած թէ Սուրիա չի հանդուրժեր Լիբանանի բաժանումը: Յիշեցնելով թէ ժամանակին Լիբանանը մաս կը կազմէր Սուրիոյ, նախարարը շեշտած է.— «Որեւէ միջոց դէպի բաժանում մը մեր կողմէ անմիջական միջամտութիւն մը պիտի յառաջացնէ: Կամ Լիբանանը միացած կը մնայ կամ Սուրիոյ կը վերադառնայ», ու նախարարը կ'աւելցնէ որ Լիբանանի ամբողջութիւնն է որ պիտի կցուի, մէջն ըլլալով լեռնային քրիստոնեայ շրջանը (գլխաւորաբար մարոնի): Այս ձեւով Սուրիա յստակ կերպով կը հասկցնէ բաժանման կողմնակիցներուն թէ եթէ յամառին իրենց տեսակէտին մէջ, ի վերջոյ ի շահ Սուրիոյ աշխատած կ'ըլլան: Պարզ է որ Իսրայէլ չի կրնար ձեռքերը ծալած նստիլ նման յայտարարութիւններու առջեւ եթէ նոյնիսկ պաշտօնական անմիջական հակազդեցութիւն չկար, կարծիքները պարզ էին.— Եթէ Սուրիա միջամտէ, Իսրայէլ անմիջապէս կը հակազդէ բայց Երուսաղէմ կը խորհի թէ նման վտանգ մը չկայ առայժմ, քանի արաբական երկիրներ (մանաւանդ՝ Եգիպտոս) եւ Միացեալ Նահանգները ամէն ջանք պիտի թափեն, որպէսզի առաջքն առնեն սուրիական միջամտութեան մը: Պէյրութի մէջ ալ, Փալանժներու պարագլուխը՝ Փիէր Ճեմայէլ յայտարարած է, ի պատասխան սուրիական սպառնալիքին, որ մինչեւ վերջին մարդը կը կռուի եթէ Սուրիա յարձակի:

Հինգշաբթի առտու, կռիւները սաստկացած էին Փալանժներու եւ Պաղեստինցիներու միջեւ եւ մեռեալներու թիւը տասնեակներով կը հաշուուէր:

× Ապու Այատ, Ֆաթահի պարագլուխներէն, կը դատապարտէ արաբական երկիրները լիբանանեան տագնապին մէջ, շեշտելով թէ անոնք կը մասնակցին դաւի մը, որու նպատակն է Լիբանանի մէջ, նոր Իսրայէլ մը ստեղծել:

Յիշենք որ Յունուար 12ին է որ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ պիտի խօսի Արաֆաթ: Մինչ այդ Պաղեստինցիներու շահը կը պահանջէ որ Լիբանան հանդարտի եւ Արաֆաթ կարենայ պաշտպանել իր տեսակէտը՝ զանազան յարանուանութեանց համակեցութիւնը կարելի է: Իսրայէլի շահն է փաստել (եւ Լիբանանը ներկայիս հացին իւղ քսող օրինակ մըն է) թէ չի կրնար ապրիլ պաղեստինեան պետութիւն մը, ուր կողք կողքի ապրին հրեայ, քրիստոնեայ եւ մահմետական:

Բանի մը տողով

ԻՏԱԼԻԱ երեսուն տարուան մէջ կորսնցուց իր 37րդ կառավարութիւնը, առջի օր երբ ընկերվարականներու քաշուելէն ետք դահլիճէն, Ալտօ Մօրօ իր կառավարութեան հրաժարականը տուաւ: Բացուած այս տագնապը ծանր ըլլալով հանդերձ նուազ աղմուկ հանած է քան Նիւ Եորք Թայմզի յայտնութիւնները ըստ որոնց ՍԷ. Ի. Ա.ն (ամերիկեան գաղտնի սպասարկութիւն) Դեկտ. 8էն ի վեր վեց միլիոն տոլար բաժնած է գաղտնօրէն Իտալիոյ ոչ-համայնավարներուն:

ՀԱԶԱՆ Թոնոկրամի տնօրէն - նախագահը ողջ-առողջ գտնուեցաւ Փարիզի մօտ ապարանքի մը մէջ առջի գիշեր: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց հինգ առեւանգողները որոնց մէջ նաեւ՝ ուղեղը, որ մաքրութեան հաստատութեան մը տնօրէնի քողին տակ ձեռնարկած էր չարագործութեանց շարքի մը:

ՏԽՐՈՒՆԻ.- ԽԱՉԻԿ ԱԼԷՄՇԱՀ

Խոր ցաւով կ'իմանանք թէ Հինգշաբթի առտու (Յունուար 8) Քասթելֆրանքոյի մէջ ուր կ'ապրէր իր ընտանիքին հետ, ուղեղային արիւնահոսութեան մը զոհ գացած է Խաչիկ Ալէմշահ:

Պարտիզակցի ծնողքէ, ծնած էր Իզմիթ 1904ին եւ ինք ալ, ինչպէս իր կրտսեր եղբայրները պիտի յաճախէր Վենետիկի Մուրատ - Ռափայէլեան վարժարանը, ուրկէ շրջանաւարտ պիտի ըլլար 1922ին: Ապա, կը հետեւէր շերամաբուծութեան զոր երբեք պիտի չօգտագործէր: Պատերազմի նախօրեակին կ'անցնէր Ճիպութի, ուր կը մնար տարիներ: Եւրոպա վերադարձաւ իր երաժիշտ եղբօր՝ Գուրգէն Ալէմշահի յանկարծական մահէն քիչ ետք, 1948ին: Շրջան մը Իտալիա մնալէ ետք, ուր ամուսնացած էր նոյն տարին, կ'երթար Թեհրան, ուր երկար տարիներ ձեռնհասօրէն կը վարէր Սարգիսեան եղբայրներու պանդոկը:

Վերջին տարիները քաշուած էր Վենետիկոյ մօտ գիւղ մը՝ Քասթելֆրանքօ, ուր կ'ապրէր իր կնոջ եւ միակ աղջկան՝ Միքայէլայի հետ: 1974 Սեպտեմբերին, իր կրտսեր եղբօր՝ Կարպիսի անակնկալ մահը խորապէս ազդած էր իր վրայ եւ բոլորովին քայքայած իր առողջութիւնը: Այսօր ինք ալ կ'երթայ միանալ իր երկու եղբայրներուն, որոնք կը հանգչին Ս. Ղազարի փոքրիկ գերեզմանատունը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 5)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔՈՆԵԱԿՆԵՐԸ

Հայկական քոնեակները 1890ական թուականներէն ի վեր միջազգային շուկաներու մէջ անուն ունին: Սակայն վերջին տասնամեակներուն քոնեակի արտադրութիւնը մեծ նուաճումներ արձանագրեց: Մինչեւ 50ական թուականները քոնեակ կ'արտադրէր Երեւանի գինիի գործատունը որ 1950ին արտադրած է 303.00 տասնալիտր քոնեակ, 1970ին՝ 339.000, իսկ 1975ին՝ 440.000: Ընթացիկ հնգամեակին արտադրութեան ծաւալի աճը կը կազմէ մօտ 30 տոկոս: Երեւանի գործատունը Մոսկուայի եւ Լենինկրատի գինիի գործատուներն ու այլ ձեռնարկութիւնները կը ղրկէ հինցուած սպիրտներէ պատրաստուած քոնեակներ՝ յատուկ կառախումբերով, տեղւոյն վրայ շիշերու մէջ լեցնելու համար: Վերջին տասնամեակներուն արտադրութեան աճման հետ բարձրացած է նաեւ որակը եւ աւելցած տեսակները: Ներկայիս արտադրութեան տեսակներու թիւը կը հասնի 12ի, որուն 9ը կը պատրաստուի աւելի քան 10 տարի հինացման ենթարկուած սպիրտներէ: Անոնք կը կոչուին՝ Ընտիր, Տօնական, Յոբելեանական, Հայաստան, Երեւան, Դուին, 50 տարի, Ախթամար, Նայիրի: Միջազգային ցուցահանդէսներուն հայկական քոնեակները շահած են 45 ոսկէ, 5 արծաթէ եւ 3 պրոնզէ մետալներ: Հայկ. քոնեակները կը ղրկուին Խորհ. Միութեան գրեթէ բոլոր Հանրապետութիւնները, արտասահմանեան 20 երկիրներ՝ Ամերիկա, Քանատա, Ճափոն եւ այլուր: 1975ին արտահանուած է 33 հազար տասնալիտր քոնեակ:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ՍԻԱՄԱՆԹՕՅԻ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔՆ ՈՒ ՏԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Սիամանթօյի քերթողական վաստակին հանդէպ կրնար թէ տարեց սերունդներու հիացումն ու խանդավառութիւնը բացատրելի է այն խռովքով՝ զոր Թուրքին ոճիրը ստեղծած է յետ Եղեռնեան սերունդներու հոգիին մէջ: Ցաւին յուշքը առհաւական ամէնէն զօրեղ զգացումն է Հայուն մօտ, երբ մանաւանդ ան իր անդրադարձը ունեցած է ժողովուրդի ազգային եւ քաղաքական ճակատագրին վրայ:

Երիտասարդութեան մէջ նաե՛ւ՝ յեղափոխական անցեալի հանդէպ հպարտութեան զգացումը խորունկ ապրում կը մնայ. անցնող կէս դարէ աւելի ժամանակը ո՛չ միայն նուազեցուցած չէ ուժգնութիւնն ու թափը այդ ապրումին՝ այլեւ բա՛ն մը աւելցուցած է անոր վրայ:

Սիամանթօյի երգերուն մէջ փայլատակող ցասումն ու ընդվզումը յուսահատութեան ճիչ մը չէ. իր ամէնէն եղերաշունչ պատկերին ետեւ իսկ կը գտնես յեղափոխակա՛նը՝ որ հաւատք ունի վաղուան իր յաղթանակին մասին, եւ երբ ակռայ կը կճրտէ՝ հոգեւին ո՛ւխտ մը կ'որոճայ:

Զուիցերիոյ եւ եւրոպական այլ ոստաններու մէջ քերթողը իր բովանդակ էութիւնը հայկական ապստամբութի կրակով հրդեհած է. մարմնով հեռու է՝ բայց ներաշխարհով արեան այդ պատարագը կ'ապրի, Թուրքին տալու համար ներքին սարսուռը, սարսափը, վրէժխնդրութիւնն ու ընդվզումը: Կարելի չէ կասկածի ենթարկել խորունկ հարազատութիւնը իր ապրումներուն, — այնքա՛ն իրական են անոնք՝ որքան կրակն ու արիւնը մեր լեռներուն վրայ:

Ստեղծագործական ցայտուն արժանիքը Սիամանթօյի՝ իր երեւակայութիւնն է եւ զգացական գեղումներու տրամադրութիւնը, որոնք զինք տակ կը դարձնեն աղմկալի բառերու խռնումով մը կամ ճիգով ոտքի պահուած նախադասութիւններն իսկ փրկելու չոր հռետորութենէ, եւ, այլաբանական կամ պատկերուն պատումի ձեւով մը՝ բեղադրական դարձնել զանոնք:

Որքան ալ խորունկ ըլլայ սակայն մեր հիացումը իր գործին հանդէպ, չենք կրնար չարձանագրել այն իրողութիւնը՝ որ Սիամանթօյի լեզուն առաջադրուած ճիգով մը կը գագաթնանայ, մասնաւոր կերքով մը ներուժութիւն ու թափ կը ստանայ: Բեմական հռետորութիւնը չէ ասիկա. քերթողակա՛ն հռետորութիւնն է, որ, գրական վերլուծումի պարագային, համեմատաբար անտեսելի թերութիւն մը կը դառնայ՝ իր մեծ առաւելութիւններուն քով:

Քերթողութեան մէջ հիմնական պայման մը կայ. — Բառերն ու լեզուն անկախաբար ու առանձնապէս պիտի չազդեն ականջին: Անոնց իմաստի, գոյնի, պատկերի ու ձայնի առանձնայատկութիւնները պիտի ներդաշնակուին եւ հաւասար զօրութեամբ պիտի արձագանգեն մեր մտքին կամ հոգիին մէջ:

Սիամանթօյի պարագային՝ անկարելի է չզգալ, առանձնաբար, ոճաբանն ու բանաստեղծը: — Ազդելու եւ սիրական դառնալու մտահոգութեամբ մը՝ երբեմն Սիամանթօն ռճաբան Սիամանթօյին վստահած է բառերը շեշտելու, բացատրութիւնները մտրակելու դերը:

Ենթահողը, որուն վրայ բանաստեղծը իր երգերը կը քանդակէ, թելադրական է ամէն Հայու: Նոյնքան խոր պիտի զգայինք մենք այդ տողերուն տակ այրող ու մրկող աղէտը՝ եթէ բանաստեղծը մղուած չըլլար յետին մանրամասնութիւններու մէջ տալ աղեխարշ, ըմբոստացուցիչ, նողկալի ու միշտ մղձաւանջային մեր տագնապանքը: Թէքէեա՛նն ալ տուաւ մեր ողբերգութիւնը, Վարուժա՛նն ալ երգեց ջարդերն ու սարսափը, սակայն անոնց քերթողութիւնը ոչինչ կորսնցուց ձեւի եւ արտայայտութեան իր վարակիչ զօրութենէն:

Անկախաբար նաե՛ւ լեզուական եւ քերականական զանցումներէ՝ որոնք իր քերթուածը յաճախ կը մերկացնեն կշռոյթի ջերմութենէն եւ դաշնակութենէն, Սիամանթօ կը մնայ սակայն յեղափոխաշունչ մեր գրականութեան մեծապայծառ դէմքը:

Արուեստագէտ – քերթողի իր մեծագոյն արժանիքները կը հաստատենք «Սուրբ Մեսրոպ»ի մէջ՝ ուր եւ լեզուական իր բռնազբօսութիւնը կը չքանայ, տեսանողի վերամբար ու ներշնչեալ մարդու մը զգացական բխումովը:

Այդ գիրքը մեր գրականութեան ամէնէն անմեռ գործերէն մէկը պիտի մնայ՝ իբրեւ համադրական կառոյցը հաւասա՛ր ուժգնութեամբ պատմող, քանդակող, երազող, երգող ու քերթող հանճարեղ ճարտարապետի մը:

Ամբողջական իր վաստակին կենդանի ու վարակիչ էջերերով — կոտորած, բռնութիւն, ընդվզում, վրէժ, յոյս եւ յուսախաբութիւն, հաւատք եւ հիասթափում, ո՛ւխտ յարութեան եւ յաղթանակի — Սիամանթօ կը մնայ ամէնէն ժողովրդական քերթողներէն մէկը Արուեստագէտ Սերունդի:

Քիչ բանաստեղծներ ունինք, որոնք այդքան մօտիկէն քալած ըլլան իրենց ժամանակին ու ազգային ընդհանուր տրամադրութիւններուն հետ, դարձած ըլլան դարուն շունչն ու ոգին, առած ըլլան մեր ժողովուրդէն եւ վերադարձուցած ըլլան անոր մեր ճակատագրին եւ արեան պատմութիւնը, — բառի վերածած ըլլան թափո՛վ մը՝ որ արեան փոթորիկ կը ստեղծէ, մէն մի Հայու մէջ ոտքի պահելով ցասումն ու ընդվզումը՝ Թուրքին բարբարոսութեան ու մարդկային ազատութիւններու բռնաբարումին դէմ:

Մ. Թ.

ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԻ ՀՈԼՈՎՈՅԹԻՆ ՎՐԱՅ

ԺԷ – ԺԹ ԴԱՐԵՐՈՒՆ

Ա.

Հայ ժողովուրդը, քաղաքակիրթ երկիրներէ հեռու եւ կտրուած՝ լոյսէ, շրջապատուած՝ այլացեղ ու այլակրօն տարրերով, կ'ապրէր անյոյս ու անպաշտպան վիճակ մը: Դարերու ընթացքին կրած հալածանքներն ու բռնութիւններն ալ անոր մէջ մեռցուցած էին ցեղային ազնիւ յատկութիւնները:

ԺԷ դարու վերջերը Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ տիրող անիշխանութիւնը աւելի խորացուց հայ ժողովուրդի արդէն իսկ աննախանձելի վիճակը: Երկու երկիրներու մէջ ալ կեդրոնական իշխանութիւնը թուլցած ըլլալով, գաւառներու մէջ սաստկացեր էին ըմբոստութիւններն ու կռիւները: Խաներն ու փաշաները սանձարձակ կերպով կը կողոպտէին ու կը հարստահարէին իրենց ենթակայ ժողովուրդը:

1699ին, Շահ Հիւսէյնի հրամանով, հայկական նահանգներու 15 տարեկանէն վեր իւրաքանչիւր անհատ կ'ենթարկուէր գլխահարկի: Չէին խնայուեր նոյնիսկ հոգեւորականները: Հարկահաւաքները ցրուելով գիւղերն ու քաղաքները, ոչ միայն բռնութեամբ կը գանձէին հարկերը, այլեւ կը տանջէին ու նոյնիկ կը սպաննէին անոնք, որոնք ի վիճակի չէին վճարելու: Յաճախ հարկի փոխարէն կը խլէին աղքատ գիւղացիներու զաւակները եւ զանոնք կը ծախէին հեռաւոր երկիրներու մէջ:

Քաղաքական եւ տնտեսական ծանր պայմանները ծնունդ կուտան պանդխտութեան նոր շարժումի մը որ հինէն ի վեր (Թ–Ժ դարէն) սկիզբ առած էր Հայաստանի մէջ: Հալածանքներէն ու ծանր տուրքերէն ազատելու համար Հայուն կը մնար լքել տունն ու տեղը եւ գաղթել՝ օտար երկիրներու տակ կեանքի ապահովութիւն գտնելու նպատակով: Ասոնց մէջ աչքի կը զարնէին վաճառականներն ու արհեստաւորները, որոնք Հնդկաստանի եւ այլ երկիրներու մէջ կը հիմնէին հայ գաղութներ:

Թրքահայ կեանքը ԺԷ դարուն մխիթարական երեւոյթ մը չէր պարզեր: Հոս, Հայը զրկուած էր քաղաքական եւ քաղաքացիական ամէն իրաւունքէ: Պետութեան մէջ տիրող ընդհանուր անիշխանութենէն օգտուելով փաշաներու յաճախակի ըմբոստութիւնները կեդրոնին դէմ, քրտական ըմբոստութիւնները, ենիչերիներու սանձարձակութիւնները, բնական աղէտները, սովն ու համաճարակը, այս բոլորին վրայ աւելնալով կրօնական հալածանքները ստեղծեր էին անշնչելի մթնոլորտ մը: Այսպիսի պայմաններու մէջ, տեղ տեղ կը կորսուէր մայրենի բարբառը հայ շրջաններէն եւ յաճախադէպ կը դառնային նաեւ կրօնափոխութեան դէպքերը:

1639ի Թուրք – Պարսկական խաղաղութեան դաշինքէն ետք, երբ Հայաստանի մէջ համեմատաբար աւելի տանելի պայմաններ ստեղծուեցան, հայ մշակութային կեանքին մէջ նկատելի դարձաւ որոշ աշխուժութիւն մը: Միւս կողմէ, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ կը սկսի եւ աստիճանաբար կը զարգանայ առեւտրական կապը, որու գլխաւոր գիծը կ'անցնէր Հայաստանի վրայով: Առեւտրական այդ գործառնութիւններուն մէջ կարեւոր դեր կը խաղային հայ վաճառականները, որոնք մեծ ծառայութիւններ մատուցին հայ գրքի եւ մշակոյթի զարգացման գործին մէջ:

Հայ մշակոյթը տարածելու մեծագոյն սատարը հանդիսացաւ տպագրութեան գիւտը: Այս գիւտէն 57 տարի վերջ է միայն որ Հայերը ունեցան իրենց տպարանը շնորհիւ հայ գաղութային կեանքի, իսկ Ռուսաստան, մեզմէ 52 տարի ետք մտածեց տպարան ունենալու մասին: Պատմական այս մեծ դէպքը տեղի ունեցաւ հայրենիքէն դուրս, որովհետեւ այդ շրջանին Հայաստան տակաւին կը հեծէր օտար իշխանութեանց լուծին տակ եւ բնականաբար չէր կրնար մտածել նման ձեռնարկի մը մասին:

Հայոց մէջ առաջին անգամ Յակոբ Մեղապարտն էր որ Վենետիկի մէջ սկսաւ հրատարակել հայերէն գիրքեր, իտալական տպարանի մը մէջ, 1512ին: Այդ շրջանին տպագրուեցան յաջորդաբար «Պատարագատետր»ը, «Ուրբաթագիրք»ը, «Տաղարան»ը, որ միջնադարեան անուանի հայ բանաստեղծներու՝ Թլկուրանցիի, Ֆրիկի, Մկրտիչ Նաղաշի բանաստեղծութիւններու հաւաքածոյ մըն է եւ որուն մէջ զետեղուած են նաեւ Ներսէս Շնորհալիի ծանօթ հանելուկները:

Այնուհետեւ հայկական տպարաններ հիմնուեցան Ամսթերտամ, Մարսէյլ, Կ. Պոլիս, Լեհաստան, Միլանօ, Հռոմ, Փարիզ, Նոր Ջուղայ եւ Կալկաթայ, մեծ

ՃՈՒՀԱՐ ՔՈՒՐՕՆ ԵՒ ԿԾԾԻ ԹՈՒՐՕՆ

Բարի քահանան իսկ ուշադրութեամբ հետեւած էր երկու պառաւներու սրտաբուխ աղօթքին ու կը զարմանար անոնց ունեցած հաւատքին ու աստուածավախութեան վրայ: Թէպօ Արօյին կողակից Եղսոյին աղօթքը ո՛չ ոք լսեց, վասնզի ան դառնացած սրտով եկեղեցի մտաւ, քէիկ մը գութ հայցեց Տէրոջմէ իր կուտպակաս գլխաւորին համար, որովհետեւ այս վերջինը իր օրերը կ'անցընէր բամպառակ խօսքերով ու կատակներով, աշխարհն իսկ տակնուվրայ ըլլար իր ապրելակերպը չէր փոխեր ու կ'ըսէր յաճախ իր կնոջ Եղսոյին.— Աղջի Եղսօ, ես էրիկ մարդ եմ, էրիկութիւնս կ'ընեմ, դուն ալ կնիկ ես, կնկութիւնդ ըրէ, ըսքանը կ'ըսիմ քեզի, պինդ գլօխ մ'ըլլար, խելքդ տուն կանչէ, չէ՛նը դուն գիտես գլխուդ գալիքը, ու միամիտ կերպով յարեց այսպէս.— Աղջի Եղսօ, սատկելիք անտէր, եթէ վաղը չայ (դետ) երթաս, խեղդուիս, տուն գաս, քեզ ներս չեմ առներ... Հասկցա՞ր...

Թէպոյենց Արօն, իր ունեցած ժանդոտած դայլոյթը պարպեց խեղճ կնկան գլխուն երբ ան կը վերադառնար պատարագէն՝ եկեղեցիէն:

Գրեթէ լմննալու վրայ էր խորհուրդ խորին պատարագը երբ եկեղեցի մտաւ Մանուշենց ջաղջրպան Աւետօն, գլխուն կարմիր ծոպաւոր ֆէսը ալիւրի փոշիով ծածկուած: Ան երկու ծունկ աղօթք ըրաւ, տէրտէրին խաչը համբուրեց ու դուրս ելաւ ջաղարջ երթալու համար... Խաչին լօսը Թող առաջնորդ ըլլի այս բարի մարդուն՝ ըսին երկու պառաւները շրթունքնին մեղմօրէն շարժելով: Ա՛խ, ֆէլէ՛կ, տունդ ու դուռդ աւրի, բրըշակ ըլլի պօլամ (անէծք) ընողի չի մնայ, է՜հ, Աստոյ գիտնալիքն է, ինչպէս կ'ուզէ նը Թող ընանկ կամենայ, մեղայ Տէր Աստուած, էս ինչ զուլում էս ի՛նչ չիւան է կուգայ մեր գլխուն, ինչ տըլլի մեր հալը զուրպան Աստուած: Արդար ու անմեկնելի բողոքի մը ձայնն էր որ կը բերէր անոնց ներաշխարհը, ոչ ոք լսեց անոնց դառն ու դաժան խորհրդածութիւնները՝ երբ ժամուն բակէն դուրս կ'ելլէին: Ժամուորները տանիքներու վրայէն քալելով իրենց բակերը կ'իջնէին իսկ եկեղեցւոյ բակին դրան վրայ Ճուհար Քուրօն ու Կծծի Թուրօն կը տնտնային ու ահա մէկէն քահանան թօփալ Աստուր վարժապետը՝ օգտուելով առիթէն մօտեցան երկու ջղուտ պառաւներուն՝ հարցնելու համար թէ որո՞նց կողմէ ճաշի հրաւիրուած են այսօր:

Կծծի Թուրօն, գեղին մուխթարին նէնէն լսեց քահանային եւ վարժապետին խօսքը, սակայն ձայն չհանեց, չլսելու եկաւ, մէկ խօսքով այն տեղացի չեղաւ, կ'ըսեն գաւառացիք: Մերժել քահանայի մը կամ վարժապետի մը ներկայութիւնը ճաշասեղանի՝ ամէնէն անիմաստ միտքն է որ կարելի է յղանալ, նամանաւանդ գիւղացիի մը համար: Կծծի Թուրօն շատ ուշ հասկցաւ ու անդրադարձաւ իր սխալին երբ արդէն Ճուհար Քուրօն հայ գեղջուկի առաքինութեամբ օժտուած՝ յարեց այսպէս.— Տէր պապա, ըսօր սրան մերն է, Քեհենց Սըկոյին տան դուռը բաց է, բարի էք եկեր հազար բարի: Աստուր վարժապետին հետ միասին հրամեցէք, ինչո՞ւ չէ ձեր ներկայութիւնը առիթ կ'ըլլայ որ օրհնէք նաեւ Սըկոյին (Սահակ) տունն ու սեղանը:

Քեհենց Սըկօն որ պատշգամին վրայ կանգնած գեղին ժամուորները կը դիտէր, հաճոյքով լսեց իր կնկան զրոյցը, հպարտացաւ, կուրծքն ուռեցաւ որ Ճուհարը ճարպիկ գտնուեցաւ արդար իրաւունք համարելով՝ ճաշի հրաւիրելով օրուան պատուարժան հիւրերը: Սըկոյին քէյֆին քէյֆ չէր հասներ այդ օր, նամանաւանդ երբ տեսաւ որ Տաշճոնց Կարօն ծխամորճը շրթներուն իրեն կը նայէր իր չարտախէն, Սըկոյին բարոյական յաղթանակը անմարսելի եղաւ Տաշճիին համար, այսպէս կռահեց Սըկօն ու ներս մտաւ սեղանատուն:

Թուրօն նէնէն, յանցաւորի մը հանգոյն, լուռ ու մունջ, փէշերն հաւաքած սանդուխէն վար իջաւ ու գնաց իրենց բակը ուր մայր (մանր) տաւարը (կենդանի) տակաւին դուրս հանած չէին, պառաց իր տղուն Խչոյին վրայ ինչպէս նաեւ միւսներուն: Ոչ ոք հակառակ խօսք մը հանեց բերնէն, չէ՞ որ Թուրօն տան ամէնէն տարիքոտն էր ու մառանի գործերով զբաղողը միայն ինքն էր:

Թուրոյին աղմկելը երկար չտեւեց, իր ալեւոր ու մօրուսաւոր գլխաւորը լսեց իր անտեղի վլվլուկը կրակտան մէջ ընկողմանած:

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

(3 – Շար.)

ՄԱՆԿԱԳԻՐ Յ. ԱՂԱԲԱԲ

(Ծննդեան 100ամեակին առթիւ)

— O —

Հայ մանկական գրականութեան պատմութեան մէջ իր տեղն ունի Յակոբ Աղաբաբ, որ գրական ասպարէզ մտած է անցեալ դարու 90ական թուականներուն։

Ծնած էր 1875ին, Ղազախի (այժմ՝ Նոյեմբերեան շրջան) Կողբ գիւղը։ Ութ տարեկան էր, երբ հայրը զինք կը տանի Թիֆլիս, ուր փոքրիկ Յակոբ կը յաճախէ ծխական, ապա քաղաքային ու Ներսիսեան վարժարանը։ Կ՚աւարտէ 1896–97 ուսումնական տարեշրջանին։

1895ին «Աղբիւր» ամսագիրին մէջ լոյս կը տեսնեն Աղաբաբի երկու ոտանաւորները։ Ամսագիրին խմբագիրը՝ Տիգրան Նազարեան կը խրախուսէ երիտասարդ բանաստեղծին առաջին քայլերը եւ զինքը կը դարձնէ «Աղբիւր»ի մնայուն թղթակիցը։

Դպրոցը աւարտելէ ետք ուսուցչական պաշտօնի կ՚անցնի Թիֆլիսի հայկական վարժարանները, եւ մինչեւ իր կեանքին վերջը (1926) կը մնայ մանուկներու սիրելի բարեկամը։

1905ին Ստեփան Լիսիցեան կը հիմնադրէ «Հասկեր» մանկական ամսագիրը, որ իր էութեամբ տարբեր էր «Աղբիւր»էն։ Նոր հանդէսին շուրջ կը հաւաքուին մանկագիրներ, որոնք թարմ շունչ մը կը բերեն այդ ասպարէզին։ Ասոնց մէջ էր Յակոբ Աղաբաբ, որ կը դառնայ «Հասկեր»ու մնայուն աշխատակիցը։ Անոր ստեղծագործութիւններուն մեծ մասը կը տպագրուի ամսագիրին էջերուն մէջ, իսկ այնուհետեւ առանձին հատորներով կը հրատարակուին «Մանկական ալբոմ», «Փահլեւան աքաղաղը», «Գութանի մատաղը», «Գիսակի ալմաստը», «Այծարած Ղազօն եւ ձիարշաւ», «Ծուլութեան պատճառը», «Գիւղական ցեցեր» եւ այլ ստեղծագործութիւններ։

Մանկագիրին լաւ ծանօթ էր իր հայրենի գիւղին բնաշխարհը, մարդիկը։ Անոր մանկատի հերոսները հաղորդական են իրենց կենցաղով, արարքներով, հոգեբանութեամբ։

Սակայն Յակոբ Աղաբաբ ամէնէն աւելի արտայայտուեցաւ չափածոյի գործերով։ Անոր տարերքն էր։ Օժտուած էր բնութենէն, կենդանական եւ բուսական աշխարհը մանուկներուն ծանօթացնելու, զանոնք սիրելի դարձնելու ընդունակութեամբ։ Իր բանաստեղծութիւններէն շատեր աչքի կը զարնեն իրենց նուրբ երանգներով։ Յիշատակենք «Կաչաղակը», «Ծիտիկի սէրը», «Հնդուհաւի երգը» եւ շատ ուրիշներ։

Իր մանկական լաւագոյն ստեղծագործութիւններով Յակոբ Աղաբաբ պատուոյ տեղ կը գրաւէ հայ մանկական գրականութեան պատմութեան մէջ։

Ա. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԵՂԸ ԳՐԱՒԵՑԻՆ

Պաքուի մէջ տեղի ունեցան դպրոցականներու լողալու մրցումները, որոնց մասնակցեցան Երեւանի, Թիֆլիսի, Վոլգոգրադի, Ֆրունզէի, Մինսկի եւ Պաքուի լուղորդները։

Հայաստանի երկսեռ խումբը երրորդ տեղը գրաւեց։

×

« ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԵԱՆ » ՆԱՒԸ

Խորհ. Միութեան պատուէրով Ռոստոկի «Վառնովերֆ» նաւաշինարանին մէջ կառուցուած «Նկարիչ Սարեան» նաւը սկսաւ իր առաջին նաւարկութիւնը։

Անցեալ հինգ տարիներուն Արեւելեան Գերմանիոյ նաւաշինարաններէն դուրս ելած են 382 նաւ՝ աւելի քան 1·8 միլիոն թոն ընդհանուր ջրածաւալով։ Ասոնցմէ 235ը կառուցուած է Խորհ. Միութեան պատուէրով։

թափ տալով Հայերէն տպագրական գործին ու շարժումին։

ԺԹ դարու ընթացքին, որ առաւելապէս գաղափարապաշտ դար մը եղաւ, ամենուրեք կը զգացուէր որ ազատագրութեան ժամը օր մը պիտի հնչէր բոլոր ճնշուած ժողովուրդներու համար։ Ֆրանսական յեղափոխութիւնը փրկեց Օսմանեան կայսրութիւնը անդամահատութենէ, Ռուսիան եւ Աւստրիան շեղեցնելով իրենց նպատակէն եւ անոնց բանակները զբաղեցնելով յեղափոխութեան եւ կայսրութեան պատերազմներով, միւս կողմէ սակայն, ազատագրութեան եւ անկախութեան իր գաղափարներով՝ Ֆրանսական յեղափոխութիւնը մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ օտար տիրապետութեան լուծին տակ ապրող ժողովուրդներուն վրայ։

Գերմանական ռոմանթիզմի ազդեցութիւնն ալ մեծ եղաւ ճնշուած ժողովուրդներու վրայ, որոնց կարգին նաեւ Հայերու, որոնք հաղորդակից դարձած էին այդ գաղափարներուն Դորպատի համալսարանի հայ ուսանողներու միջոցով։

ԺԹ դարու առաջին կէսերուն կը սկսէր պալքանեան անկախ կամ ինքնավար պետութիւններու կազմութիւնը, ինչպէս նաեւ ռուսական կայսրութեան թափանցումը Անդրկովկաս եւ Հայաստան։ Բոլոր այս դէպքերը նպաստեցին ամրապնդելու եւ քաջալերելու հայկական վերածնունդը։

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՎԱՎԱ ՍԱՐԳԻՍԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

— O —

Դեկտեմբեր 19ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ, Տիկին Վավա Սարգիս դասախօսութիւն մը տուաւ իր ամուսնոյն՝ Սարգիս Խաչատուրեանի կեանքին եւ արուեստին մասին։

Դասախօս արուեստագիտուհին ներկայացուց Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտի, որ յայտնեց թէ սկիզբը, Տիկին Վավա Սարգիս շուքի մէջ պահած է իր տաղանդը եւ ապրած միայն իր ամուսնոյն արուեստով։ Յետագային, Սարգիս Խաչատուրեանի մահէն ետք, երեւան ելաւ նաեւ որ Տիկին Խաչատուրեան արուեստագէտի քնքոյշ խառնուածք մը ունի։

Ապա, Տիկին Վավա Սարգիս ներկայացուց Սարգիս Խաչատուրեանի կեանքն ու արուեստը։ Ծնած 1886ին, ողբացեալ արուեստագէտը իր պատանեկութեան շրջանէն ցոյց տուած է բացառիկ ձիրքեր նկարչութեան հանդէպ։ Շրջանաւարտ Էրզրումի Սանասարեան վարժարանէն, յետագային նկարչութեան ուսուցիչ եղած է Վարդանեան վարժարանը։

Ամբողջ կեանքին ընթացքին Սարգիս Խաչատուրեան երկրէ երկիր, քաղաքէ քաղաք հիացում պատճառած է ամէնէն դժուարահաճ արուեստագէտներուն։ Ցուցահանդէսներ տուած է աշխարհի մեծագոյն ցուցասրահներուն մէջ, միշտ արժանանալով մամուլին եւ այցելուներուն ջերմ գնահատանքին։ Մասնագիտացած էր պարսկական եւ հնդկական որմնանկարներու մէջ։ 1932ին ցուցահանդէս մը կուտար Փարիզի Կիմէ թանգարանը, որ կը տեւէր վեց ամիս եւ ներկայիս ալ իր գործերուն նուիրուած սրահ մը կայ։ 1941էն 46 աւելի քան քսան ցուցահանդէսներ տուած է Միացեալ Նահանգներու բոլոր կարեւոր քաղաքները։ Իր ողջութեան իր վերջին ցուցահանդէսը պիտի տար Ջերնուսքի թանգարանը, 1947ին եւ նոյն տարին յանկարծամահ կ՚ըլլար։

Դասախօսութենէն ետք, տխափոզիթիւներու լուսարձակումով, Տիկին Վավա Խաչատուրեան ներկայացուց իր ամուսնոյն գործերը եւ ներկաները կրցան աւելի մօտէն ծանօթանալ անոր արուեստին եւ գնահատել անոր տաղանդը։

Դասախօսութիւնը վերջ գտաւ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՔԻՉ ՄԸ ՏԻՄԱՂ

Ոստիկանապետը.— Անամօթ, 30 Ֆր.ի համար այդ խեղճ կինը մեռցուցիր։

— Ի՞նչ ընեմ, պարոն ոստիկանապետ, յիսուն մէկէն, յիսուն միւսէն օրական կը հանեմ ապրելու համար։

ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ 1975 ԻՆ

Ֆրանսա՝ 1975 Փետր. 20ին, կը հաշուէր 52·658·243 բնակիչ, այսինքն 5,7 տոկոս աւելի նախավերջին (1968) մարդահամարի ներկայացուցած թիւէն։

Փարիզեան շրջանի նահանգներն են, որ ամէնէն մեծ աճը արձանագրած են — Էսոն՝ 37,1 տոկոս, Իվլին՝ 26,7, Սէն-է-Մառն՝ 25,1, Վալ տ՚Ուազ՝ 21,3։

Առաջին քսան քաղաքներէն (150·000է աւելի բնակչութիւն) Փարիզ, Լիոն, Պոռտօ, Նանթ, Սէն՚թէթիէն եւ Լիլ բնակչութեան նուազում արձանագրած են։ Փարիզ, որ ներկայիս ունի 2·317·227 բնակիչ եւ Լիոն, որ այժմ ունի 462·841 բնակիչ, համապատասխան կարգով 11,1 եւ 13,5 առ հարիւր նուազում արձանագրած են։

Բնակչութեան թիւը աւելցած է հետեւեալ քաղաքներու մէջ — Մարսէյլ, Թուլուզ, Նիս, Սթրազպուրկ, Պոռտօ, Լը Հավրը, Ռենս, Մոնփըլիէ, Թուլոն, Ռենն, Պրեսթ, Կրընոպլը, Քլերմոն-Ֆերան, Տիժոն եւ Լը Ման։ Ամէնէն բարձրը (17 առ հարիւր) Մոնփըլիէն է, որ ունեցած է։

×

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

1975 Յունուար մէկին, Ֆրանսայի օտարականներու ընդհանուր թիւն էր 4·128·312, այսինքն Ֆրանսայի բնակչութեան 7,7 տոկոսը։ Այս թիւէն 1·900·000ը կ՚աշխատէր։ 2000ին օտարականներու թիւը, ըստ որոշ նախատեսութիւններու, ութ միլիոնի պիտի բարձրանայ։

Տարին քանի՞ օտարական կը գաղթէ Ֆրանսա։ 1970ին Ֆրանսայի սահմանները անցած են 293·000 օտարականներ։ 1972ին ասոնց թիւը նուազեցաւ (194·604), իսկ 1973ին աւելցաւ (226·066)։ Յաջորդ տարին, կառավարութեան քաղաքականութեան հետեւանքով, որ որոշած էր սահմանափակել օտարականներու մուտքը, միայն 132·500 մուտք արձանագրուեցաւ։ 1975 տարուան առաջին վեց ամիսներուն 7922 մնայուն աշխատաւորներ եկած են Ֆրանսա եւ այսուհետեւ ամսուան միջինը 1500էն նուազ պիտի ըլլայ։

Ալժերացիները ամէնէն մեծ թիւը կը ներկայացնեն (871·000), ասոնց կը յաջորդեն Փորթուկալցիները (840·000) ապա Մարոքցիները, Թունուզցիները, Լեհերն եւ Եուկոսլաւները։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (62)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան խնդիրներու շուրջ

Բ.

ՍՏՈՐ ԻՆՍԻՆԻՒԱՑԻԱՆԵՐ

Արժէ՞ միթէ որ մի հզօր կուսակցութիւն, որպիսին է մերը, իր բոլոր բանակը շարժման մէջ դնէ ամբողջ երեք ամիս, մի այդպիսի չնչին գումարի համար, երբ որեւէ ժամհարեանցի կամ Գալիպեանի վրայ կատարուած տեռորիստական գործողութիւն՝ մի քանի անձնուէրներու հերոսութեամբ, այդ գումարէն շատ աւելին կարող էր բերել կուսակցութեան գանձարանը։

Պէտք է որ մարդ յիմար՝ եւ բոլորովին անծանօթ ըլլայ մեր յեղափոխական անցեալին, մեր տակտիկային, մեր բիւզանդէի հաւասարակշռութեան պայմաններուն, որպէսզի այդպիսի անճոռնի հայեացքներ պարզէ։

Մի նախատինք է ենթադրել թէ մենք պէտք ունինք օսմանեան պարլամէնտի հայ անդամներու ամսականի մէկ հինգերորդին, հայ ազգի ճակատագիրը վարելու համար։

Մեր մօտաւոր անցեալը պայծառ ու անհերքելի փաստ է թէ՝ երբ խնդիրը հասոյթի աղբիւրներ ստեղծելու վրայ է, կուսակցութիւնն ունի իր որոշ սկզբունքային միջոցները fիւֆ կապած ոսկիները շրջաբերութեան հանելու համար։

Երբ փաստացի իրողութիւնները կը խօսին, ստոր ինսինուացիաները պէտք է լռեն եւ անարգութեան սիւնին գամուին ինքնաբերաբար։

Գալով ազգային իշխանութիւնը մեր ձեռքը անցընելու մասին մեզի վերագրուած մտադրութեան՝ ըա մի ամենագզուելի ու անպատկառ ստութիւն է։

Մենք աչք չունինք ատոր։ Թո՛ղ ձեր գլուխը փարատի Պատրիարքարանը, Ազգային Հիւանդանոցը, Գալֆայեան որբանոցը, Աղքատախնամները, եւն., եւն.։ Մենք միայն կ՚ուզենք ու կ՚աշխատինք մեր անմիջական կոնտրոլի տակ առնել Սանասարեան կտակը, Եօանէսքուի կտակը, Բերայի Կալուածոց հոգաբարձութիւնը, Գարակէօզեան կտակը, եւն. վերջապէս բոլոր այն հաստատութիւնները որոնք ուղղակի կապ ունին կուլտուրական հարցի հետ, կը հասկնա՞ք, չէրիաթճի պարոններ, կուլ–տու՛ր–ական հարցի հետ։ Եւ այդ մեր անքննարարելի իրաւունքն է քանի որ մեր ծրագրի մէջ կայ աշխատիլ հայ ժողովրդի կուլտուրական զարգացման։

Այս սկզբունքային ճշմարտութիւնները ե՞րբ պիտի կրնանք տեղաւորել ձեր գոսացած գանկերուն մէջ...։

Հիմա որ արտայայտուած ստոր ինսինուացիաները ջրեցինք փաստացի ապացոյցներով՝ մեր դասախօսութեան տարկայ դարձնենք մի այլ կարեւոր հարց։

Գ.

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԱՆՕՄԱԼԻԱՆ

Այս օրերս Ռէաքցիական մամուլը կըրկին աղմուկ կը բարձրացնէ, Սանասարեան վարժարանի առիթով, մեր կուսակցութեան դէմ։ Կրկին կը լսուին պառաւի յաւիտենական տրտունջները, կրկին երեւան կը գան ժանգոտած զէնքեր, փտած ամբաստանութիւններ, մգլոտած ցուցմունքներ, որոնցմով կ՚ուզուի ապացուցանել թէ Սանասարեան վարժարանի անկարգութիւնները արդիւնք են կուսակցականներու միջամտութեան եւ թէ նոքա կը գրգռեն ուսանողութիւնն ու ուսուցչութիւնը, որպէսզի տիրանան վարժարանին։

Ես չեմ ուզեր հարեւանցի հերքումներով ջրել այդ ստոր զրպարտութիւնները, այլ փաստեր եւ իրողութիւններ կը դնեմ ընթերցողի առաջ։

Հարցը զուտ սկզբունքային է։ Մեզ համար գոյութիւն չունին ո՛չ Սանասարեան վարժարան, ո՛չ Խաչատուրեան, ո՛չ Արուլեան, ո՛չ Կարին, ո՛չ Պոլիս, ո՛չ Խնամակալութիւն, ո՛չ ուսանող, ո՛չ ազգային վարչութիւն. մեզ համար կայ միայն մի աչքի ընկող անօմալիա։

(Շար.)

Այրի Տիկին Ազնիւ Բարխեան, Օրիորդներ Աստղիկ եւ Հերմինէ Ջիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Բարխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կորիւն Բարխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Փորթ եւ զաւակը եւ համայն ազգականները խոր ցաւով կը յայտնեն իրենց աղջկան, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԼՈՒՍՎԱՐԴ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բարխեան, Մշեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 6ին, 56 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի Յունուար 12ին, ժամը 15.15ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Ռիւ Կոմիտաս, ուրկէ հան – գուցեալին մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Մեթրօ Շառանթոն Էքոլէն առնել թիւ 103 հանրակառքը եւ իջնել Փըթի Փոն հրապարակը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Աղքատախնամ ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի առաւօտ (Յունուար 11) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ընկերակցութեան մեծ բարերար՝

ՏՈՔԹ. ԼԵՒՈՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տէր եւ Տիկին Կարպիս Ջրբաշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Համազասպ Մոմճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 11, ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ իրենց մօր եւ հօր, մեծ-մօր եւ մեծ-հօր՝

ՎԵՀԱՆՈՅՇ եւ ՄԿՐՏԻՉ ՋՐԲԱՇԵԱՆԻ

յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

×

Տէր եւ Տիկին Սիրական Պայրամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պայրամեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն որ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 11, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԾԻԱԾԱՆ ՊԱՅՐԱՄԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԾՆՈՒՆԴ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԷՔՍ-ԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍԻ ՄԷՋ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Յունուար 11, Կիրակի օրը Էքս-ան-Փրովանսի մէջ Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօներուն առթիւ պատարագ կը մատուցանէ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Գարեգին Վրդ. Պեքճեան: Պատարագը կը սկսի առաւօտ ժամը 10ին:

×

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունուար 12, Երկուշաբթի օր, Կարտանի ֆրանսական կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօներուն առթիւ պատարագ կը մատուցանէ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Գարեգին Վրդ. Պեքճեան: Պատարագը կը սկսի առաւօտ ժամը 9.30ին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Սէնթ'Էթիէնէն Պ. Գրիգոր Այանեան իր կնոջ մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրէ.— 25 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան, 25 Ֆր. Մարսէյլի Մշակոյթի Տան, 50 Ֆր. Վիէնի Կապ. Խաչի (օղափոխութեան կայանին համար), 50 Կարմիր Խաչին, 50 Լիոնի Կապ. Խաչին (օդափ. կայանին համար (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՍԵՒՐԻ
ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
Զորեքշաբթօրեայ հայերէն դասընթացքի

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

այս Կիրակի, Յունուար 11, ժամը 16էն սկսեալ, վարժարանի սրահին մէջ: Ճաշ, նուագախումբ ՍԵՒԱՆԻ ընկերակցութեամբ
եւ գեղարուեստական յայտագիր
աշակերտութեան մասնակցութեամբ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Կիրակի Յունուար 11 ժամը 15ին, նախաձեռնութեամբ Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Օժ. Տիկնանց Միութեան եւ պատրաստութեամբ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեանի:

Կը մասնակցին հայկական դպրոցի աշակերտները եւ դպրաց դասի երիտասարդ – երիտասարդուհիները: Արտասանութիւն, խմբերգ, անակնկալներ, կաղանդ պապան նուէրներով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՊՐԻՒՍԷԼԷՆ Պ. Միհրան Կարապետեան իր պաշտելի եւ սիրելի «Յառաջ»ին յիսնամեակին առթիւ 75 Ֆր. կը նուիրէ:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Հայկազ Պօղոսեան 50 ֆրանք կը նուիրէ առ յաւէտ բաժնուող սիրելի ընկերներու յիշատակին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴԱՒՐԱՅԻ Հայրենակցական Միութեան ժողովը այս Կիրակի, Յունուար 11, ժամը 15ին Իսի Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահը, 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս: Հաշուետուութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները Երկուշաբթի Յունուար 12ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 14.30ին: Բոլորին ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչու – թեան ընտրութիւն.

ENTREPRISE GENERALE
DU BATIMENT

Peinture
Décoration
Papier - peint
Vitrerie
Ravalement
Plastiques
et
Moquettes

HAYRABEDIAN
DECOMURSOL
78, rue des Rosiers
93400 SAINT-OUEN
tél. 254 17 89

ELECTRICITE — SANITAIRE
AGENCEMENT

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորած հայերէն դպրոցի հանդիսութիւնը Կիրակի Յունուար 11 կէսօրէ ետք ժամը 15ին եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Վաչէ Վրդ. Իգնատիոսեանի: Հանդիսութեան ներկայ կ'ըլլայ նաեւ Հ. Գարեգին Վրդ. Պեքճեան իր երգի ու նուագի խումբով:

Կաղանդ պապան ալ, ինչպէս ամէն տարի, պիտի բաշխէ իր կաղանդչէքները:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Պատուոյ անդամակցութիւն

Սարգիս Սելթեկեան	100
Ստեփան Էլչիբեկօֆ	100
Րաֆֆի Հախնազարեան	100
Արմէն Սամուէլեան	100

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Շալճեան ընտանիքը (Մարսէյլ) 250 Ֆր. կը նուիրէ:

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն Ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Շաբաթ (Յուն. 10) երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գ. Իփէքեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայու – թիւնը անհրաժեշտ է:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը, Ուրբաթ, Յունուար 9, Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 21ին:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ Յունուար 9, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօրիսի Վրացեան խումբի իր ընկերները, Ուրբաթ Յունուար 9, երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 9, ժամը 21ին, Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, Յունուար 10, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզումեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Յունուար 10) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Սօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Շաբաթ Յունուար 10, երեկոյեան ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

« ԱԲԵԼԵԱՆ » ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
Կը ներկայացնէ

ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Կատակերգութիւն 3 արար, Ե. Օտեանի

Le Samedi 24 Janvier à 20 h. 30, Salle des Fêtes de la Mairie de Maisons-Alfort, Ave. du Général de Gaulle

ՂԵԿ. ԺՈՐԺ ՊԱՏՕԼԵԱՆ

Կը մասնակցին.— Յակոբ Ուրքաթեան, Վերոնիք Քէօսէեան, Սիլվի Պաքիճեան, Սեդրակ Խաչատուրեան, Աւետիս Քիւփէլեան, Գրիգոր Պարսումեան, Կոստան Կոստանեան, Յակոբ Պատոլեան, Հայկ Գահվէճեան, Յակոբ Թոփալեան, Արա Մալոյեան, Արա Կիւլէկեան, Բարսեղ Քէշիշեան

Յուշարար՝ Կարօ Թոփուզեան

ՄՈՒՏՔ 25 Ֆ. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 15 Ֆ.

Տոմսերուն համար դիմել
Et. MICHEL : 253, P. V. Couturier, — Alfortville — Tél : 899-09-66
KOUYOUMDJIAN Hagop : Garage SHELL, 18 Quai J. B. Clément, 899-28-37

Exigez
de votre fournisseur habituel
les délicieux
halva lokoum tahin
Bongoût
USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
10
SAMEDI
10 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.485 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.485

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՇՈՒ - ԷՆ - ԼԱՅԻ ՄԱՀԸ

ՄԵԾ ԴԷՄՔ ՄԸ Կ'ԱՆՀԵՏԱՆԱՅ

— O —

Շու-Էն-Լայի մահը մեծ բաց մը պիտի չթանայ տրուած ըլլալով որ Չինաստանի Թիւ 2ը, մօտ երկու տարիէ քաշուած էր քաղաքական բեմէն, քանսէրի հետեւանքով: Տեւական կերպով հիւանդանոցն էր եւ բացառաբար կ'ելլէր երբ Փեքին շատ կարեւոր օտար այցելուներ կ'ունենար:

Մարդը, որ կը մեռնի, աջ բազուկն էր Մաօյի եւ մեծ դէմքը չինական յեղափոխութեան: Ծնած 1898ին, զարգացած ընտանիքի զաւակ, իր ուսումը կը կատարէ նախ Չինաստան եւ Ճափոն բայց իր կեանքի կարեւոր շրջանը պիտի ըլլայ Փարիզ անցուցած տարիները: Հոն կը հասնի հինգ ամիս բանտարկութենէ ետք Փեքին, ցոյցի մը հետեւանքով: Փարիզ կուգայ սկզբունքով իբրեւ ուսանող: Այդ շրջանին, 20ական Թուականներուն, չին բաւական մեծ գաղութ մը կայ Ֆրանսա, շուրջ 175 հազար աշխատաւոր, բերուած պատերազմին ստեղծած աշխատաւոր ձեռքի բացը փոխարինելու համար: Կան նաեւ 400 ուսանողներ եւ այս ամբողջին մօտ սկսած է ծնունդ առնել քաղաքական ինքնագիտակցութիւն մը, ծայրայեղ ձախէն ազգայնական աջ: Շու ուսանողական պարագլուխ է եւ համբաւը տարածուած է արդէն: Փարիզի մէջ է որ կը կազմուի «Փարիզի խմբակը», ուր կողք կողքի են Շու-Էն-Լայ եւ այլ դէմքեր որ իրեն նման յետագային պիտի դառնան Չինաստանի քաղաքական թէ պետական մեծ դէմքերը: Յեղափոխական պարագլուխի իր բուն կեանքը պիտի սկսի 1924ին երբ կը դառնայ Վանփոայի զինուորական ակադեմիայի քաղաքական կոմիսար, տեսուչն է՝ Շանք-Քայ-Շէք, երիտասարդ զօրավար մը: Խզումը արագ է սակայն իրենց միջեւ եւ ծագում կ'առնէ Շանկայի մէջ, ուր 1927 Մարտ 20ին Շու ընդհանուր գործադուլի հրահանգ կուտայ եւ 600 հազար բանուորներ աշխատանքը կը դադրեցնեն: Գործատուները կը փակուին, փոխադրութեան միջոցները կը դադրին, ելեկտրականութիւնը կտրուած է, Շանկայ մեռած քաղաք է եւ «քաղաքացիներու իշխանութիւնը» հաչակուած: Զօր. Շանք-Քայ-Շէք ժողովուրդին եւ համայնավարներու ձեռքէն կը ստանայ քաղաքին բանալիները ինչ որ իրեն նման հակահամայնավարի մը համար, ամէնէն նուաստացուցիչ բանն է: Պիտի չների ու վրէժը լուծէ արիւնով եւ ամիս մը ետք իր զօրքերը կրակ կը բանան բանուորական քաղաքագործքերուն վրայ, համայնավարները հալածուած ու ջարդուած են, Շու կը յաջողի փախիլ: Արեւմուտքը շատ լուր չունի անցած – դարձածէն եւ երիտասարդ Ֆրանսացի վիպագիր մը երեւակայութեան Թռիչք տալով է որ «յեղափոխական Չինաստան» մը պիտի հնարէ եւ իր հերոսին՝ Քիոյի ալ բուն հերոսին հետ նմանութիւն մը տայ: Մալրօ շատ խիստ է սակայն երբ Շու-Էն-Լայի կը հանդիպի 40 տարի յետոյ եւ իր կարծիքը շատ պաղ է: Ծպտուած փախելէն ետք, Շու կը հասնի Հանքէու, ուր կը գումարուի Համայնավար կուսակցութեան 5րդ համագումարը, ընդհ. քարտուղար կ'ընտրուի բայց կը Թողու այդ պաշտօնը եւ կը նուիրուի աւելի զինուորական հարցերու: Տակաւին քանի մը տարի պէտք պիտի ըլլայ սակայն որպէսզի Շու – Մաօ հանդիպումը տեղի ունենայ եւ Մաօ Շուն նշանակէ անմիջապէս կարմիր բանակի գլխաւոր կոմիսար:

1934ին է որ Շանք-Քայ-Շէք յարձակման պիտի անցնի վերջ տալու համար կարմիրներուն: Կռիւները անողոք են եւ Բ. աշխարհամարտի վաղորդայնի «դադարէն» ետք, կարմիր եւ ազգայնական կրկին դէմ դիմաց են մինչեւ Շանք-Քայ-Շէքի պարտութիւնը: 1949 Հոկտ. մէկին ծնած է Ժողովրդական Չինաստանի Հանրապետութիւնը: Հաւատարիմ ընկերը Մաօյի, Շու քաղաքական մեծ դէմք մը եղած է որ Չինաստանը հանած է իր կղզիացումէն, ճարպիկ էր եւ խելացի:

Յուղարկաւորութեան ոչ մէկ օտար պատուիրակութիւն հրաւիրուած է:

ԼԻԲԱՆԱՆ

«Նախ ձեր հողերը առէք»

Կ'ԸՍԷ ՇԱՄՈՒՆ ՍՈՒՐԻՈՅ

— O —

Լիբանանի Ներքին նախարարը պատասխանած է Սուրիոյ Արտաքին նախարարին, որ կը սպառնար Լիբանանը կցել Թէ «Կը մաղթեմ որ ընկեր Խատամ կարենայ Կոլանն ու սուրիական գրաւուած հողերը ետ առնել Լիբանանը կցել մտածելէ առաջ»:

Կռիւները սաստկացած են սակայն Պաղեստինցիներու եւ Ֆալանժներու միջեւ: Վիրաւորներու մեծ մասը փողոցները կը մեռնին արիւնահոսութենէն, որովհետեւ կողմերը չեն Թողուր որ հիւանդատար կառքերն անցնին: Զորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի մեռեալներու Թիւը 75 կը նկատուի եւ՝ 160՝ վիրաւորներու Թիւը:

Ուրբաթ առտու ձայնասփիւռը կրկին կը հրահանգէր որ բնակիչները տունը մնան, բոլոր փողոցներն ալ վտանգաւոր նկատուած ըլլալով: Ամբողջ գիշերը հրացանդի, ձեռնառումբի եւ զէնքի ձայները չեն դադրած: Շամուն կ'ըսէ Թէ կա՛մ բանակը պէտք է միջամտէ կամ կառավարութիւնը հրաժարի, բայց Քարամէ միշտ կը մերժէ ըսելով որ այդ միջամտութիւնը նոր պառակտում մը կը ստեղծէ երկրին մէջ:

Քանի մը տողով

ՍՊԱՆԻՈՅ մեթրոյին գործադուլը առաջին դժուարութիւնն է Խուան Կարլոսի համար: Կառավարութիւնը ապօրէն կը գտնէ այս շարժումը եւ զինուորական միջամտութեան դիմած է: Մասնագէտներ կը բանեցնեն կառախումբերը բայց խոստացած է զօրակոչի ենթարկել բանթողները, որոնք տեղի չեն տար:

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ օրէ օր առաջ կ'երթայ եւ հիմա ալ ժամանակավրէպ կը գտնէ «պրոլետարիատի մենատիրութիւնը», որ հիմն իսկ է մարքս – էնկելսեան վարդապետութեան: Դժուարութիւնն այն է Ֆրանսայի Համայնավար պարագլուխին համար, որ իր յայտարարութիւններուն անկեղծութիւնը համոզիչ չէ ոչ ոքի համար, եւ ամէն մարդ կը խորհի որ պարզ խաղ մըն է սիրաշահելու համար Ֆրանսայի ժողովուրդին այն մասը, որ ազատական է եւ դէմ կը մնայ համայնավարութեան պարզապէս Խորհրդային Միութեան մէջ եղած ազատութեան կաշկանդումներու պատճառով:

ՄԱՐՈՔԻ Հասան Թագաւորը Փարիզ պիտի գայ Ապրիլին:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 5)

ԵՐԵՒԱՆԻ « ԱԼՄԱՍՏ » ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Հայաստանի մէջ արհեստական առաջին ալմաստները հրապարակ եկած են տասը տարի առաջ՝ 1965 Ապրիլին, Կիեւի մասնագէտներու օգնութեամբ: Մինչ այդ, 1964 Յուլիսին, Երեւանի «Ալմաստ» գործարանի մէջ արդէն պատրաստուեր էին առաջին գործիքները: Իններորդ հնգամեակի տարիներուն ձեռնարկութիւնը մեծ աճ ունեցաւ: Ան մասնագիտացած է միաբիւրեղային եւ բազմաբիւրեղային ալմաստներու եւ անոնցմէ պատրաստուող կտրող գործիքներու արտադրութեան ուղղութեամբ: Հնգամեակի ընթացքին ձեռնարկութեան մէջ իւրացուած է եւ արտադրուած կտրող աւելի քան 60 տրամաչափի գործիք: Գործատան արտադրած ախսէի ձեւ ունեցող սկաւառակներու երկու տեսակներ այժմ կը կրեն պետական որակի նշան: Ասոնցմէ մէկն այս տարի Լայփցիկի գարնանային տօնավաճառին շահեցաւ մեծ ոսկէ մետալ, իսկ բազմաբիւրեղային ալմաստները եւ անոնցմէ պատրաստուած գործիքները համամիութենական «Ալմաստ – 75» ցուցահանդէս – մրցումին արժանացան առաջին կարգի վկայականի եւ շահեցան 15 մետալ:

×

ՉՈՐՍ ՏԱՐԻ ՀԱՆՔԱԳՈՐԾԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

Ղափանի պղնձի հանքերու բանուոր Ալեոշա Գրիգորեան երկու տարիով գերազանցած է իր արտադրական ծրագիրը: Իր գլխաւորած խումբը հնգամեակի նախատեսութենէն 33 հազար Թոն հանքաքար աւելի հանած է: Հնգամեակի ծրագիրը չորս տարիէն իրագործելու որոշումով Ա. Գրիգորեան իր փոքր խումբին մէջ կազմակերպած է մասնագիտական ուսուցում, այդպէսով պատրաստելով փորձառու մասնագէտներ: Այնուհետեւ Ա. Գրիգորեան, զգալով որ մասնագիտութեան մէջ յետագայ կատարելագործման համար իր ունեցած գիտելիքները բաւարար չեն, հետեւած է հանքային մետաղագործութեան դասընթացքին եւ այս տարի յաջողութեամբ աւարտած է զայն: Գրիգորեան իր յամառութեան ու հաստատակամութեան, ընկերներուն միշտ օգնութեան հասնելու պատրաստակամութեան, հանրային աշխատանքի մէջ ունեցած կենսունակութեան շնորհիւ վայելած է Ղափանի պղնձի հանքային գործատան ամբողջ խումբին սէրն ու յարգանքը եւ ընտրուած Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի անդամ: Արտադրական ու հանրային գործերով զբաղած ըլլալը Գրիգորեանը չէ խանգարած օգնելու կնոջը, որ կ'աշխատի իբրեւ բուժքոյր, դաստիարակելով իր զաւակները:

×

ՆԿԱՐԻՉ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Հայրենադարձ նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի Հայաստանի մէջ կերտած կտաւները կարեւոր երեւոյթ դարձած են հայկական բնանկարի պատմութեան մէջ: Այս կարծիքը ունին խորհրդային յայտնի արուեստաբանները: Անոր գործերը ընդարձակելով այդ սեռի նիւթի եւ կերպարի պատկերացումները, բացայայտելով նոր, ոչ աւանդական երանգներ ու չափեր: Յակոբեանի կտաւներու ժլատ ներկապնակին մէջ փոքր երկրի բնութիւնը կը պատկերացուի իբրեւ անսահմանօրէն երկարող տարածութիւն, որ տոգորուած է մարդկային խոր կիրքերու ու մտորումներու լոյսով: Երեւանցի նկարիչի գործերը քննադատներ կը համեմատեն 16րդ դարու նկարիչ Հիերոնիմոս Բոսխի ստեղծագործութիւններուն հետ, նկատի ունենալով անոնց «նայող» դաշտերը եւ «լսող» անտառները:

Յակոբ Յակոբեան ծնած է Եգիպտոս (Աղեքսանդրիա), գեղանկարչութեան դասեր առած է Կիպրոս, ապա Գահիրէի գեղարուեստի ակադեմիայի մէջ եւ իր արուեստը կատարելագործած՝ Փարիզի արուեստանոցներու մէջ: Նկարիչին գործերը առաջին անգամ ուշադրութիւն գրաւեցին 1954ին Փարիզի մէջ կազմակերպուած «Երիտասարդներու գեղանկարչութիւն» ցուցահանդէսին: Ան մասնակցած է Եւրոպայի զանազան երկիրներու մէջ կազմակերպուած ցուցահանդէսներու եւ արժանացած՝ մասնաւոր գնահատանքի: Նկարիչի իսկ խոստովանութեամբ, արտասահմանեան շրջանի իր գործերուն մէջ, ան՝ զինք շրջապատող աշխարհը կ'ընդունի իբրեւ դատարկութիւն, ուր ո՛չ մարդիկ, ոչ ալ առարկաները իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ կը մտնեն:

13 տարի առաջ ներգաղթելով Հայաստան, նկարիչ Յակոբեան ունեցած է Երեւանի մէջ առաջին անհատական ցուցահանդէսը, ուր այցելողներ հիացումով դիտած են հայրենի քաղաքներուն ու գիւղերուն նուիրած տասնեակ նկարները, ինչպէս՝ «Փողոց Լենինականի մէջ», «Ապաւինաձորի միջօրէն», «Ուշ աշունը Վայոց ձորին մէջ», «Էջմիածնի ճանապարհը», «Հայկական մոթիվները» եւն.:

Հայաստանի Նկարիչներու Միութեան անդամ Յ. Յակոբեան մասնակցած է Երեւանի եւ Մոսկուայի մէջ կազմակերպուած հայ գեղանկարչութեան բոլոր ցուցահանդէսներուն, արտասահմանի խորհրդային ցուցահանդէսներուն: Այժմ իր գործերը կը ներկայացուին Բոլոնիայի (Իտալիա) Խորհրդային արուեստի օրերու ցուցահանդէսին մէջ: Յակոբեանի գործերը մաս կը կազմեն խորհրդային կարգ մը Թանգարաններու հաւաքածոներուն: Ան արժանացած է «Աշխատանքային գերազանցութեան համար» մետալի. եղած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհրդի անդամ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆ

Խորհ. Միութիւնը յայտնեց դիւանագիտական ճամբով Ատլանտեան Ուխտին Թէ Յունուար 26էն Փետր. 6, ռազմափորձեր տեղի պիտի ունենան Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի սահմաններուն մօտ, Վրաստան՝ Քութայիս եւ Թիֆլիզ եւ Հայաստան՝ Երեւան, 25 հազար զինուորի մասնակցութեամբ: Ատլանտեան Ուխտի քարտուղարը գոհ է այս հաղորդումէն, որ համաձայն է փոխադարձ վստահութեան ոգիին, որ որոշուած է Հելսինքի: Ատլանտեան ոչ մէկ անգամ սակայն հրաւէր ստացած է զինուորական դէտեր ղրկելու համար:

ՄԱՆՐԱՊԱՏՈՒՄ

(ՕՆՆԻԿ ՖԶԸՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

*

Սիրելի Օննիկ,

Շիշլիի Հայոց Գերեզմանատունը քեզ ալ առաւ աճապարեալ իր ծոցին մէջ: Անձայն անշշուկ, այնքան անձայն, այնքան աննշուկ որքան ապրեցար սա կարճ կեանքիդ ընթացքին, հողը ընդունեցար յոգնատանջ մարմնիդ վրայ: Խօսք չկրցանք արտասանել, բան չկրցանք ըսել, միայն արցունքի կաթիլ մը սառած էր մեր աչքերուն մէջ: Գացիր եւ գրաւեցիր քու տեղդ Հայոց Գերեզմանատան Մտաւորականներու մասին մէջ: Պառկեցար ճիշդ քովիկը այն անմոռանալի ուսուցչիդ, այն Ափիկ Հոճային, որուն գովքը կը հիւսէիր քսան տարիէ ի վեր: Երբ հողը ծանրօրէն կ'իջնէր դագաղիդ վրայ, մենք կը նայէինք ուսուցչիդ դամբարանին: Դուն էիր որ գտած ու անոր վրայ փորագրել տուած էիր իր ամէնէն յատկանշական խօսքը. «Զարժեր պարոններ»: Կը նայէինք այդ նախադասութեան, կը յիշէինք այն տառապանքը որուն ենթարկուեցար վերջին վեց ամիսներու ընթացքին, մեր աչքերուն առջեւ կը վերակենդանանային այն անողոք պայքարը զոր տարիր թէ քու հիւանդութեանդ դէմ, եւ թէ առ հասարակ բոլոր սիրած բաներուդ յաղթանակին համար, եւ մէկ կողմէ կը հարցնէինք մենք մեզի. «Կ'արժէ՞ր Օննիկ ջան, իրաւ ալ, կ'արժէ՞ր արդեօք: Կ'արժէ՞ր այն ճիգերը, զոր վատնեցիր դպրոցիդ համար, գիրի ու գրականութեան համար, ընկերային ու մշակութային մեր հոգերուն համար, մեր մօքի մակարդակին, մեր մօքի աշխարհին մէջ, գտնուող ամէն բանի համար»:

Կը հարցնէինք, բայց միեւնոյն ժամանակ մեզի այնպէս կը թուէր որ դուն կը շարունակէիր քու հաստ շրջանակով ակնոցիդ ապակիներուն ետեւէն ժպտիլ այն սրամիտ եւ խորիմաստ ժպիտովդ, որ քուկդ եղած է միշտ: Կը ժպտէիր, եւ կը պատասխանէիր.

«Կ'արժէր պարոններ, կ'արժէր սիրեբելիներ: Ինչ փոյթ քառասուն տարի, կամ վաթսուն, ինչ փոյթ քիչ մը առաւել կամ նուազ երջանկութիւն, կ'արժէր, կ'արժէր որ այս կեանքը ապրէինք եւ մեկնէինք յիշատակելի գործ մը թողլով մեր ետին, ճիշդ այնպէս ինչպէս ըրաւ Ափիկ Հոճան: Կեանքը «մանրապատում» մը եղեր է կամ «հսկայապատում», ի՞նչ բան կը փոխուի, եթէ կարենաս քառասուն տարիներուդ մէջ այնքան շատ բան դնել, որքան ուրիշներ չեն կրնար դնել ութսուն տարիներու ընթացքին»:

Տասը տարի առաջ քեզ կոչած էի «Մեր գրականութեան մեծագոյն ծոյլը»: Ներէ ինծի, անկէ վերջ ամօթով ճգեցիր գլխ եւ շատ աշխատեցար: Հիմա կը մեկնիս կանխահաս, բայց պարտքը վճարած մարդու հանգստութեամբ:

Պիտի չմոռնանք քեզ:

Ռ. ՀԱՏՏԻՃԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ԿԵՆԴԱՆԻ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

ԽՄԲ.— Երեւանի մէջ լոյս տեսած է «Ալիշանը ժամանակակիցների յուշերում» գիրքը: «Գրական թերթ»ի մէջ (Դեկտ. 12) գիրքին բովանդակութեան մասին արտայայտուած է Սաքօ Սարգսեան: Կը ներկայացնենք արեւմտահայերէն:

×

Եւ քու կեանքիդ ու երգերուդ մէջ ամէն դու բանաստեղծ Նահապետն ես հոգեհմայ բորբ Արշալոյս մ'ես որ կ'ելլայ ովկիանէն, ամպէն, մութէն՝ եւ կը սփռի Մարդուն վրայ:

Գ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

Իսկապէս, բորբ արշալոյսի նման են մեծ գրագէտները, մտածողները: Հետեւաբար, բացառիկ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն ապագայ ընթերցողին եւ գրականութիւնը հետազօտողին համար ժամանակակիցներու յուշերը, անկողմնակալ կարծիքները՝ անոնց մասին:

Այդպիսի մեծութիւններով հարուստ է հայ դասական մշակոյթը: Անոնցմէ մէկն է Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, որու մասին վերջերս լոյս տեսաւ «Ալիշանը ժամանակակիցների յուշերում» գիրքը, որ դաստիարակչական մեծ արժէք կը ներկայացնէ:

Աշխարհահռչակ գրագէտն ու գիտնականը մօտէն ճանչցողները (Միքայէլ Նալբանդեան, Հ. Սիմոն Երեմեան, Արփիար Արփիարեան, Գրիգոր Արծրունի, Գէորգ Բաշինջաղեան, Աւ. Իսահակեան) միահամուռ կը մատնանշեն անոր աներեւակայելի աշխատասիրութիւնը, ինքնամոռաց նուիրումը արուեստին, գիտութեան, խստապահանջ վերաբերումը իր անձին, գործին հանդէպ:

Իբրեւ հոգեւորական՝ ապրելով Վենետիկի Ս. Ղազար կղզիին վանական միջավայրին մէջ, Հ. Ղ. Ալիշան ներքնապէս Աստուծմէ աւելի կը պաշտէր իր հարազատ ժողովուրդը. իր գրական ու գիտական գլուխ գործոցներով կը հարստացնէ հայ մշակոյթը, կը նուիրուի հայրենիքին, ամէնուր կը դատապարտէ ազգակործան քաղաքականութիւնն ու օտարամոլութիւնը:

Մենաւոր, փոքրիկ խուցին մէջ կքած հասարակ, անշուք գրասեղանին, ան քանի-քանի գիշերներ լուսցուց, անքուն, անօթի մնաց, որպէսզի յօրինէ իր արժէքաւոր հատորները, Եւրոպացիներուն տեսանելի, շօշափելի դարձնէ Հայոց բազմադարեան գիրը, գրականութիւնը, մշակոյթը:

Ինչպէս կը վկայեն Հ. Ղ. Ալիշանի երկասիրութիւնները, հեռաւոր Ադրիականի ափերուն ան հայ եւ օտար աղբիւրներու, արձանագրութիւններու եւ փաստերու միջոցով աւելի լաւ գիտէր, աւելի մանրամասն կը պատկերացնէր Հայաստանը, քան այդ օրերուն Հայաստան ապրող եւ իրենց մասին մեծ համարում ունեցող սնապարծ շատ ազգայնամոլներ...

Սակաւապետ էր, չափաւոր էր իր կենցաղով, ապրելակերպով, կը քնանար ուշ գիշերին, յոգնած, հազիւ քանի մը ժամ կը փակէր աչքերը, կ'արթննար աղջամուղջին, կը վառէր փոքրիկ լապտերը, եւ կը սկսէր անձնուրաց, տքնաջան աշխատանքը:

Շուրջ եօթանասուն հատորներու կը հասնին Հ. Ղ. Ալիշանի գրական – գիտական աշխատութիւնները: Գրեթէ ողջ աշխարհ ծանօթ էր իրեն, երբ դեռ չէր մեռած: Արժանացաւ Ֆրանսական ակադեմիայի բարձրագոյն պարգեւին՝ «Պատուոյ լեգէոն» շքանշանին, կ'ընտրուի պատուոյ անդամ եւրոպական կարգ մը ակադեմիաներու, գիտական – փիլիսոփայական ընկերութիւններու: Կը վայելէ աշխարհահռչակ արուեստագէտներու, գիտնականներու յարգանքը:

Յուշերու հեղինակները բազմաթիւ անգամ կը յիշատակեն այդ իրաւամբ հանճարեղ միտքին ծայրայեղութեան հասնող համեստութիւնը. չէր հանդուրժեր, որ իր ներկայութեան իր մասին խօսին, գովեն իր ստեղծագործութիւնները, փնքը մեծարեն:

Ժամանակակիցները կը վկայեն, որ Հ. Ղ. Ալիշանի գրական եւ գիտական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը (1890) տեղի կ'ունենայ հակառակ իր կամքին եւ ցանկութեան: Դիմում կը կատարէ Միաբանութեան՝ խնդրելով, որ աւելորդ աղմուկ չբարձրանայ այդ առթիւ... Կը պատմեն, որ աշխարհի զանազան ծայրերէ ստացուած դրուատանքի, ողջոյնի հեռագիրներուն մէկ մասը կը պահէ՝ խուսափելով իր հասցէին ուղղուած «չափազանցութիւններու» հրապարակումէն:

Գիրքին էջերէն կը յառնէ հայրենասէր, մարդասէր գրագէտին կենդանի տիպարը: Հ. Ղ. Ալիշանի կեանքն ու գործը համարժէք են անձնազոհութեան, նահատակութեան, անոր նշանաբանն էր մինչեւ «ափունքը գերեզմանի» ծառայել հայրենիքին, հայ ժողովուրդին:

Մեծագործ արուեստագէտ – մտածողը մինչեւ կեանքին վերջը սրտի եռանդուն զարկերուն եւ հեռաթափանց աչքերուն մէջ պահեց իր պաշտելի Հայաստանին պատկերը: Այդ կարօտաբաղձ սիրով պէտք է բացատրել այն փաստը, որ Ս. Ղազարի մէջ ան իր միջոցներով յատուկ ջրաւազան մը շինել տուաւ Վանայ լիճին տեսքով եւ հողաշէն քարտէս մը՝ հայկական լեռնաշխարհը պատկերացնելու եւ զգալու համար:

Զինուորելով իր ուժերուն, Մխիթարեան վարժարանի ուսուցիչ – տեսուչը օր ու գիշեր ապագայ հայրենասէրներու, անկուն գործիչներու մասնագէտներ պատրաստեց, անոնց սէրը բորբոքեց հայ ժողովուրդին հերոսական անցեալին հանդէպ. եւրոպական ազգերու օրինակով կոչ ուղղեց մէկ մարդու պէս ոտքի ելլելու ժողովուրդին ազատութեան, Հայոց լեզուն աչքի լոյսի պէս պահպանելու համար:

Այս բնոյթը ունէր Հ. Ղ. Ալիշանի հայրենասիրութիւնը: Ճոռոմ խօսքի, չոր հաճոյաբանութեան փոխարէն ան գերմարդկային ուժ եւ ջանք գործադրեց՝ հայրենի գրական միտքին շտեմարանը հարստացնելու, ճոխացնելու համար: Կրօնաւորի վեղարին տակ կը կրէր համամարդկային մխացող հոգի, հայրենիքին բարօրութեան համար յաւերժ տրոփող սիրտ մը, որու մասին ժամանակակիցները իրաւամբ ըսած են. «Հայր Ալիշանը մեծ ու հեռատես աչք մըն է, որ Վենետիկ կեցած կրցեր է համրել Հայաստանի ամէն քարերը»:

Հակառակ անոր, որ գիրքին մէջ ամփոփուած նիւթերով չեն սպառիր Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի մասին ժամանակակիցներու յուշերը, հայ եւ օտար գործիչներու տպաւորութիւններն ու կարծիքները, բայց այդքանն ալ բաւական է, որպէսզի լաւ արժանւոյն գնահատուի բանասիրական գիտութիւններու Թեկնածու Ս. Տէրտիկեանի ջանասէր աշխատանքը: Ան մեծ խնամքով կազմած է հաւաքածոն, գրելով նաեւ յառաջաբանն ու ծանօթագրութիւնը:

Ս. Ս.

ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԻ ՀՈԼՈՎՈՅԹԻՆ ՎՐԱՅ

ԺԷ – ԺԹ ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(Բ. եւ Վերջին մաս)

ԺԹ դարու հայ ժողովուրդի վերածնունդը կարելի դարձաւ սակայն անով, որ հայ եկեղեցին՝ հայրենասիրութեան եւ հաւատքի աւանդապահը, օտար տիրապետութեան տակ, դարերու ընթացքին պահած էր հայկական հին մշակոյթի մը-

ՃՈՒՀԱՐ ՔՈՒՐՈՆ ԵՒ ԿԾԾԻ ԹՈՒՐՈՆ

Արդարեւ, Տաշճի Կարօն՝ կրակատնէն սկսաւ սաստել իր հարազատ կողակից՝ Թուրօն.— Աղջի, քու վրայ հիչ ամպ դառացած չէ՞, տնաշէն, ա՛խ, կնիկ, գլօխդ ու կառափդ ուտէ, կի՛նէ ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղաւ, չուճուխը (տնեցիները ըսել կ'ուզէ) հանդիստ թող ներս եկո, պարապ տեղը չէնկէդ ջուրը մի դներ: Ես ալ լսեցի ժամուն բակէն դուրս եղած զրոյցը, հըլըներս եկո, ներս: Ալեւորը սաստեց կշտամբելով հանդերձ իր կողակիցը անգամ մը եւս ու ոտքի ելլելով գնաց ներսի տան սանդուխներուն մօտ, երբ Թուրօն տեսաւ որ էրիկը ծխամորճը շուրթերուն անդադար կը ծխէր ու ամբողջ դէմքը մուխի ու ծուխի մէջ թաղուած՝ գողալէն դողդղալէն հեռացաւ բակէն ու մտաւ մառան ու մութ անկիւնի մը մէջ ալիւրի փեթակներուն ետեւ պահուըտեցաւ:

Խեղճ պառաւը հասկցաւ որ իր բանը բուրդ է, էրկան բարկութիւնը չափն ու սահմանը անցեր է եւ գլխուն սեւ աւետարան մը կարդալու ժամանակը հասեր է: Մութ անկիւնին մէջ լսեց Տաշճուն աջ ու ձախ խօսքերը եւ ամէնէն վերջ պարտաւորուեցաւ հնազանդիլ ու դուրս ելաւ թաքստոցէն. խեղճ կինը կը դողար, դալկահար դէմքին վրայ կը տեսնուէր ըրած սխալին հետքը. վերջապէս մագլցելով սանդուխները՝ տեսաւ ալեւորը ու ըսաւ.

— Ի՞նչ կայ նորէն որ կը պոռաս եաւէշ հէ՛յ տնաշէն:

Իր գլխաւորը ոտքի ելաւ բարկութեամբ, գլխուն նորահիւս գտակը վար առաւ ու սկսաւ անիծել Թուրօն.

— Աղջի Թուրօ, գետին մտնաս պոլամ, բերանդ կղպանքով կղպուած էր ի՛նչ, որ չկրցար տէրտէրն ու վարժապետը Ճուհարէն առաջ դուն մեզի հրաւիրէիր զանոնք — ըսի եղա՞ւ Թուրօ, ըսէ տեսնիմ, շուն շանորդի, դուն Տաշճուն անունը վար զարկիր, տասը փարայի իջեցուցիր մեր խանատան տունին արժէքը հիւրերը մեզի չհրաւիրելովդ: Լաւ կը հասկնաս դըմպօ՛, աղջի խելքդ գլօխդ կանչէ եավրուս, էտոնք մեր գեղերուն մենծերն են, առանց այդ երկուքին ոչ ժամ կ'ունենանք եւ ոչ ալ դպրոց՝ կամ ժամկոչ, է՛հ, ի՛նչ կրնամ ընել, մեր տեսնալիքն է, մեր անունը ալ մէթէլիկ չարժեր այս գեղին մէջ: Վաղ անցանք կնիկ, հիմա պատրաստուիր երբ Մուխթար Կիրօն քաղաքէն վերադառնայ, գիտցած եղիր, եղբօրս Բարաբին տղան աւելի նախանձախնդիր է քան թէ ես, ուրեմն դուն ու փայտէ հոգիդ...

Արդարեւ շատ չանցած Մուխթար Կիրօն պարթեւահասակ՝ ձիուն վրայ նստած գիւղ կը մտնէ եւ ուղղակի կուգայ իրենց խանատան օճախը, ձին կը կապէ բակին մէջ իր սովորական մսուրին. երկու ծրար ապրշում եւ հագուստ չինելու կերպաս՝ անութին տակ կը բարձրանայ վերի տուն ուր հօրեղբայրը կրակատան մէջ մի-մինակ կը փչրտայ բարկութենէն ծխամորճը անդադար քաշելէն: Կիրօն՝ արտակարգ երեւոյթը կռահելով կը հարցնէ.— Ի՞նչ կայ մենծ ամու, ի՞նչ կայ նորէն. բա՞ն մը պատահեր է գեղին մէջ: — Չէ, չէ, հոգուդ ղուրպան Կիրօ, գնա՛ Թուրօ նէնէիդ հարցուր:

Մուխթար Կիրօն անմիջապէս հասկցաւ ալեւոր հօրեղբօր զայրոյթին զրդապատճառը, Թուրօ նէնէն տասներկու ամիս կծծի կեանքին վարժուած Տաշճոնց տունը կ'ուզէր հեղհեղէ նսեմացնել եւ պզտիկ դասու մը հասցնել: Այս կարգի խորհուրդներ յաճախ ասղնեցին բանիմաց մուխթարին միտքը ու վերջապէս համոզուեցաւ որ իր նէնէին անտարբեր կեցուածքը օրուան հիւրերու նկատմամբ այլայնելի հանդգամանք մըն էր իր Խանատան գերդաստանին, այլեւս առանց սպասելու գնաց մառան ուր Թուրօ նէնէն տրտում տխուր մեղաւորի մը հանգոյն լուռ ու մունջ իրեն կը սպասէր:

— Մենծ նէնէ, ի՞նչ կայ որ այսպէս մեկուսացած կը ճգնիս, չիտակը խօստովանիր, չէ թէ մենծ ամուին բարկութիւնը կարելի չէ մեղմացնել...

— Ա՛խ կիտի վա՛խ, ինչ ըսեմ հոգուդ ղուրպան մուխթար, սխալ մը գործեցի, այս մենծ սխալ մը, չէ՞ որ ես գրել կարդալ չեմ գիտեր, տէրտէրի կամ վարժապետի մե՛նծ մարդ ըլլալնին ալ շատ խելքիս չի պառկիր, այնպէս որ կրնամ ըսել թէ չարամտութեան արդիւնք չէ զանոնք ճաշի չհրաւիրելս:

— Է՛հ, շատ բարի նէնէս, դուն շատ լաւ գիտես որ Տաշճոնց դուռը բաց է բոլորին՝ անցորդին, ճամբորդին, ժանտարմաներուն ու քիւրտ աշիրաթապետներուն առջեւ, այս Խանատան տունը տեսակ մը օթեւան է եւ յարգանքի արժանի բոլորին կողմէ, ըլլա՛ն անոնք Թուրք, Գուրճշանցի, Տամանանցի, Հայտարանցի, Խռանցի կամ զազա Քիւրտ, ասոնք բոլորն ալ մեր գլխուն վրայ տեղ ունին գիտես, չէ՞. իսկ գիւղին քահանան եւ վարժապետը հիւրասիրել մոռնալդ մեծագոյն յանցանքն է քեզի նման կնոջ մը. ահա թէ ինչո՛ւ Տաշճի Կարօն ինքզինքէն դուրս ելած՝ կ'անիծէ քեզ:

(Շար. – 4)

նուազումները: Եթէ նկատի առնենք Փոքր Ասիոյ եւ Թրքահայաստանի մէջ [illegible] բնակչութեան կղզիացած եւ մոլեռանդ ու յետամնաց ժողովուրդներով շրջապատուած ըլլալու պայմանները, որոնց մէջ կը գործէր հայ եկեղեցին, [illegible] կը չէզոքէր անոր ունեցած վիճակը [illegible] հայ կեանքի վերածնունդին մէջ: Այլ խօսքով, հայ եկեղեցին, յիշեալ ժամանակաշրջանին, հանդիսացաւ այն մարմինը, ուր [illegible] հայ ժողովուրդի [illegible] յարատեւման ժամուն:

Եթէ հայ եկեղեցին հայութեան համար եղաւ պատնէշ մը, [illegible] պէտք է նշել որ ազգային գիտակցութեան այդ զարթօնքը [illegible] պիտի ունենար, եթէ չըլլար Մխիթարեան Միաբանութիւնը, որու հիմնադիրը՝ Մխիթար [illegible] հայ իր հայրենակիցներուն մտաւոր վերածնունդ, [illegible] պատմութեան ու [illegible] սնել անոնց հոգիներուն մէջէն ազգային գիտակցութիւնը:

Մխիթարեանները հրատարակած հանրագիտարաններ, գրական, պատմական, աշխարհագրական, հնագիտական, լեզուաբանական եւ այլ բազմաթիւ երկերու, ինչպէս նաեւ արեւմտեան գրականութեան [illegible] թարգմանութեանց շնորհիւ ո՛չ միայն մարմին առաւ հայ ժողովուրդի [illegible] զարթօնքը, այլեւ հայ ժողովուրդը իր պատմութեամբ, գրականութեամբ եւ մշակոյթով ծանօթացաւ Եւրոպային: Մխիթարեանները այս [illegible] նաեւ հայ [illegible]:

Արշակ Չօպանեան, որ հիացող մըն էր Մխիթարեան Ուխտի [illegible] եւ գործունէութեան վրայ, հետեւեալ տողերով կը [illegible] անոր [illegible] եւ ունեցած [illegible] հայ մտքի վրայ: «Մխիթարեանները, [illegible] դասական ոգիով, յունական եւ լատինական մշակոյթով, ճառագայթեցին հայ կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ եւ կարգաւորում մտցուցին հոն: Մինչ Վենետիկի Մխիթարեանները նուիրուեցան առաւելաբար գրական աշխատանքներու, Վիէննայինները, ազդուած գերման գիտական ոգիէն, հետամուտ եղան պատմագիտական, լեզուաբանական եւ հնագիտական ուսումնասիրութեանց, իրենց աշխատանքի մէջ դնելով այն խղճմտութիւնն ու ճշգրտութիւնը, որոնք յատկանիշը կը կազմեն արեւմտեան գիտութեան»:

ԺԹ դարու առաջին կէսին ուսանողական մեծ եռանդ կար եւրոպական ուսաններուն մէջ: Հայ երիտասարդներ, հայկական համալսարանի մը չգոյութեան պատճառով, կը հետեւէին ռուսական եւ արեւմտեան համալսարաններու դասընթացքներուն, արեւելահայեր՝ ռուսական, իսկ արեւմտահայեր՝ իտալական եւ ֆրանսական համալսարաններու մէջ, եւ այս ձեւով, հետզհետէ կը կազմուէր հայ մտաւորական դասը, որ իր ճիգերն ու կարելիութիւնները ի սպաս պիտի դնէր հայրենի երկրի ժողովուրդի մտքի զարթօնքին: Հայ գրողներ, խօսքի եւ գրչի ճամբով վառեցին մեր ժողովուրդի հոգիներուն մէջ ազատութեան ջահը, ինչ որ թշնամանքով ընդունուեցաւ Թուրք կառավարութեան կողմէ, ուստի հաստատուած խիստ գրաքննութիւնը կասեցուց պահ մը՝ ստեղծուած շարժումին արագ թափը:

1800ական թուականներուն Թիֆլիսը յեղափոխական խմորումներու կեդրոն մը եղաւ, ուր ուսանող երիտասարդներ իրենց մտահոգութեանց առանցքը դարձուցած էին հայրենիքի ազատագրութեան հարցը: Ծնունդ առաւ Ազատագրական Գրականութիւն մը, որու առաջին օրինակը հանդիսացաւ Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպը, որ հայ ժողովուրդի հոգիին պատուհանները բացաւ դէպի ազատութիւն ու անկախութիւն: Ազատագրական գրականութեան ռահվիրաներէն մէկն ալ Րաֆֆին էր, որ իր հատորներով ազատութեան կայծը բռնկեցուց հայ ժողովուրդի սրտին մէջ եւ իր կեանքի վերջալոյսին ականատես եղաւ հայ զանգուածներու միութեան եւ ոտքի կանգնելուն, իբրեւ գաղափարապաշտ իր աշխատանքին բարի պտուղը:

Այս ձեւով հայ մտաւորականութիւնը մասամբ մը յաջողեցաւ իր նպատակներուն մէջ: Վերածնաւ հայ գրականութիւնը, յառաջացաւ հսկայաքայլ՝ Արեւմտահայ եւ Արեւելահայ երկու ճիւղերով: Սակայն միայն հրապարակագրութեամբ եւ գրականութեամբ կարելի չէր իրականացնել հայ ժողովուրդի քաղաքական ձգտումները, ուստի երիտասարդներ համախմբուիլ սկսան գաղափարի մը շուրջ ու այսպիսով կազմուեցան միութիւններ եւ կուսակցութիւններ:

Յեղափոխութեան սերմերը արձակուած Կովկասէն, իրենց ծիլերը տարածեցին մինչեւ Կ. Պոլիս, ուր հայ ժողովուրդը յուսահատ, միայն զէնքի ուժի մէջ կը փնտռէր իր փրկութիւնը: Եւ ահա այդ շրջանին է որ սկիզբ կ'առնէ ազատագրական շարժում մը, ֆետայիներ կ'իջնեն ասպարէզ՝ ի պաշտպանութիւն իրենց իտէալին: Հայը վճռեց ձեռք բերել իր հինաւուրց փառապանծ կեանքը, ունենալ ազատ ու անկախ կեանք մը, ուրկէ իր ճակատագիրը ի՛նք տնօրինել, ապրիլ ազգային ու հարազատ աւանդութիւններու պապենական սրբութիւններու սահմանին մէջ եւ վերջապէս՝ անաղարտ պահել հայ ցեղի տոհմային առանձնայատկութիւնները:

Ծայր առաւ հեղեղ մը որ պիտի աւերէր ամէն ինչ, իր առջեւ կանգնած լեռնաման արգելքները դաշտերու պիտի վերածէր, հասնելու համար Հայու դարաւոր երազի իրականացման: Հայուն ծնունդ տուած հեղեղը Օսմանեան պետութիւնը փորձեց կասեցնել, սակայն իր փորձը ստեղծեց միայն Ապրիլեան պատուար մը, որ Հայու աննկուն կամքին ու կրանիտեայ հաւատքին դէմ քանդուեցաւ, խորտակուեցաւ եւ հեղեղին հետ տարուեցաւ:

1918ին ամէն ինչ վերջացաւ երբ վերջապէս «Վարդահեղեղ Արշալոյսը իր ոտնաձայնը» լսելի դարձուց: Այդ յաղթանակը Հայը երկու անգամ միայն կրցաւ տօնել իր հայրենիքին մէջ, որմէ ետք Հայաստան դարձաւ Խորհրդային Միութեան տասներհինգ հանրապետութիւններէն մէկը:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»Ի ԷՋԵՐԸ

Հայերը Ազրբեջանի մէջ

(Յապաւումով)

—— Օ ——

Ազրբեջանի այժմու սահմաններուն մէջ Հայերը բնակած են հին ժամանակներէ սկսեալ: Ի բաց առեալ Մեծ Հայքի Արցախ եւ Ուտիք նահանգներէն, փոքրաթիւ Հայեր ապրած են Կուր գետին հիւսիսը եւ Կասպից ծովուն հարաւ–արեւմտեան ափերը: Զբաղած են գիւղատնտեսութեամբ, արհեստներով եւ առեւտուրով:

Ազրբեջան Ռուսիոյ միանալէ ետք երկրին հայաբնակ վայրերուն մէջ նկատելի կերպով աշխուժացած է նաեւ մշակութային կեանքը: Հայկական դպրոցներ գործած են Գանձակի, Շուշիի, Շամախի, Շամխորի, Նուխիի, Ղուբայի, բազմաթիւ գիւղերու մէջ: Բաքուի արդիւնաբերութեան վերելքին հետ աճած է նաեւ Հայութեան թիւը, եւ քաղաքը դարձած է Անդրկովկասի Հայերուն հանրային – քաղաքական եւ մշակութային կեդրոններէն մէկը: 1864ին հիմնուած Բաքուի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութիւնը կարեւոր դեր ունեցած է գաւառներու մէջ հայկական դպրոցներ բանալու գործին մէջ: Ընկերութիւնը Բաքուի մէջ հաստատած է գրադարան, տպարան, նիւթական օժանդակութիւն ցոյց տուած է Արեւմտ. Հայաստանէ եկած գաղթականներուն: Բաքուի հայկական թատրոնը գգալի դեր կատարած է ազգային թատերական արուեստի զարգացումին համար: Հայերը գործօն մասնակցութիւն ունեցած են քաղաքին տնտեսական ու քաղաքական կեանքին մէջ:

1970ի մարդահամարի տուեալներով Ազրբեջանի մէջ կ'ապրին 484.000 (1959ին՝ 442.000) Հայեր, որոնց 130.000ը Լեռնային Ղարաբաղ: Մեծ թիւով Հայեր կ'ապրին Նախիջեւան: Հայաբնակ հիմնական վայրերն են Բաքու, Կիրովաբադ, Շահումեան, Խանլար, Շամխոր, Դաշքեսան, Կասում – Իսմայլով, Ղազախ, Շաքի (Նուխի), Շամախ եւ շարք մը այլ շրջաններ, ուր կան հայկական դպրոցներ եւ մշակութային օճախներ: 1920–1948ին Բաքուի մէջ գործած է հայկական պետական դրամատիկական թատրոնը: 1930ական թուականներու սկիզբները հայկական թատրոններ կը հիմնուին Կիրովաբադի եւ Ստեփանակերտի մէջ: Ազրբեջանի մանկավարժական հիմնարկութեան մէջ կը գործէ հայկական ճիւղ մը: Հայ գրագէտներէն շատեր (Ա. Շիրվանզադէ, Յ. Յակոբեան) հիմնականին մէջ ստեղծագործած են Ազրբեջան: Բաքուի հայկական «Կոմունիստ» թերթին, գրական տարեգիրքերու, «Խորհրդային գրող» եւ ապա «Գրական Ազրբեջան» հանդէսներուն մէջ աշխատած են Թ. Հայրեան, Մ. Դաւթեան, Գ. Սեւունց, Հ. Սահեան, Ա. Գրաշի, Ս. Գրիգորեան, Աթանես Մենալ եւ ուրիշներ: Ազրբեջանի Գրողներու Միութիւնը ունի հայկական ճիւղ մը: Երգահան Ա. Մայիլեան Բաքուի բանուորական առաջին երգչախումբին հիմնադիրը (1920) եղած է, Յ. Յովհաննիսեան Ազրբեջանի ժողովրդական նուագարաններու առաջին խումբին հիմնադիրն ու երկարամեայ ղեկավարը եղած է, եւայլն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ՄԷՋ

Վերջին երկու տարիներուն, Հայաստանի ելեկտրամեքենաշինական գործարանը մասնակցած է միջազգային 17 տօնավաճառներու եւ ցուցահանդէսներու, ուր Երեւանի ելեկտրական մեքենաները արժանացած են մասնագէտներու հաւանութեան: Լայփցիկի գարնանային տօնավաճառին, Երեւանի ելեկտրական սարքաւորումներու հիմնարկութեան պատրաստած ուժի թրանսֆորմաթէօրը արժանացած է ոսկէ մետալի:

Ելեկտրական մեքենաներու շինարարներուն արտադրութիւնը ցուցադրուած է նաեւ Լոնտոնի, Ալժերիոյ, Իզմիրի, Թեհրանի, Տրիպոլիսի եւ այլ քաղաքներու մէջ բացուած ցուցահանդէսներուն մէջ: Անոնց վրայ, վերջին օրերս, աւելցած է նաեւ մէկը, այսինքն՝ Գահիրէի մէջ բացուած ցուցահանդէսը, ուր ղրկուած է երեք մակնիշներով ելեկտրական մեքենաներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (63)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Գ.

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԱՆՈՄԱԼԻԱՆ

Եթէ Պարոն Նորատունկեան եւ իր մենծ էֆէնտիական քլիքը մինչեւ հիմա փճացուցած լինէին Սանասարեան կտակը, եթէ վարժարանը վաղուց փակած ու չէնքն ալ քարուքանդ եղած լինէին, եթէ դրամական զեղծումներ գործէին, մենք ոչինչ ունէինք ասելու, ընդհակառակն մենք գուցէ նրանց արդարացնէինք, որովհետեւ նոքա այդպէս վարուելով, մեր սկզբունքի համեմատ, նորմալ գործունէութիւն ցոյց տուած պիտի լինէին եւ հաստատած մեր այն փաստը թէ ամիրայական մենծ էֆէնտիութիւնը կարող չէ մի որեւէ օգտակար հասարակական գործունէութիւն ունենալ, թէ նա ապականած, փճացած է բոլորովին եւ թէ հարկ է այդ քլիքը դուրս շպրտել ազգային հասարակական կեանքէն եւ անոր տեղ դնել երիտասարդական, պատանեկան, երազական ուժեր:

Բայց ահա՛ Պարոն Նորատունկեան եւ իր քլիքը տարիներէ ի վեր ո՛չ թէ միայն շարունակած է գործադրել Սանասարեան կտակը, վարժարանը բաց պահել, այլ նոյնիսկ եռապատկած է կտակարարին թողած դրամագլուխը:

Ա՛յս է մեզի համար սկզբունքային հարցը, դատապարտելի, անարդարանալի անոմալիան:

Պարոն Նորատունկեան եւ իր քլիքը վարուելով այնպէս ինչպէս վարուած են մինչեւ այսօր, դաւաճանած կ'ըլլան իրենք իրենց հանդէպ, մենծ էֆէնտիութեան եւ ամիրայականութեան հանդէպ: Նոքա իրենց այս արարքով դաւաճանած կ'ըլլան եւ մեր յեղափոխական թէօրիաներու դէմ:

Ահա թէ ինչո՛ւ մենք մեզ պարտաւոր կը զգանք ամէն գնով կռուիլ այդ քլիքի դէմ, առանց յետին մտքերու, թաքուն նպատակներու, այլ միմիայն սկզբունքային հողի վրայ:

Դուք չէ՞ք ըմբռներ ու տեսներ այն վատ ներգործութիւնը որ Պարոն Նորատունկեանի պէս անձեր ի գործ կը դնեն ժողովրդական մասսաներու վրայ իրենց այս կերպ գործքերովը:

Տգէտ ու անգիտակից ժողովուրդը որ միշտ սէմպլիստ է եւ յաճախ արդիւնքէն կը դատէ ամէն գործ, ինքնիրեն պիտի խորհրդածէ.

— Սանասարեան Խնամակալութիւնը, երեսուն տարուան մէջ իրեն վստահուած դրամագլուխը եռապատկած է, միեւնոյն ատեն վարժարանը կանոնաւորապէս վարած է, ուրեմն այդ մարդիկը կարող են օգտակար ըլլալ, գործ տեսնել, ազգին ծառայել, հետեւաբար անիրաւ է պնդելը թէ հարկ է զանոնք հալածել ու դուրս նետել ազգային գործունէութենէն:

Կը տեսնե՞ք թէ ի՛նչ աղետալի հետեւութիւններու կրնայ մղուիլ միամիտ ու անգիտակից ժողովուրդը Պարոն Նորատունկեանի նման անձերու գործունէութեան շնորհիւ:

Այս ընթացքով բոլոր մեր հիմնական սկզբունքներն են որ ոտնայատակ կը լինին, մեր երկարամեայ դասախօսութիւնները, փրոփականտաները, գործունէութիւնն է որ յօդս կը ցնդի եւ գուցէ հասնի մի օր ուր ժողովուրդը, իր աչքի առջեւ պարզուած չար օրինակներէն դատելով՝ սկսի մտածել.

— Այդ կուսակցականներու ամէն ըսածին պէտք չէ հաւատալ...

Ու տարակոյսը պիտի պատէ իր միտքը:

Այդ օրը կը լինի մեր դատապարտութիւնը, մեր յառաջխաղացական ընթացքի կասումը, մեր պրեստիժի խորտակումը:

(Շար.)

Այրի Տիկին Ազնիւ Բարխեան, Օրիորդներ Աստղիկ եւ Հերմինէ Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Բարխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կորիւն Բարխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Փորթ եւ զաւակը եւ համայն ազգականները խոր ցաւով կը յայտնեն իրենց աղջկան, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԼՈՒՍՎԱՐԴ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բարխեան, Մշեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 6ին, 56 տարեկանին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի Յունուար 12ին, ժամը 15.15ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Ռիւ Կոմիտաս, ուրկէ հան – գուցեալին մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հաղորդակցութեան միջոց.— Մեթրօ Շառանթոն էքոլէն առնել թիւ 103 հանրակառքը եւ իջնել Փըթի Փոն հրապարակը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արփինէ Աւետիսեան եւ ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, հեռաձայնով, գրաւոր կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ա – մուսնոյն եւ ազգականին

ԱՐԱՄ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Այս տխուր առթիւ տխուր առթիւ Տիկին Արփինէ Աւետիսեան կը նուիրէ 100 Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին, 100 Ֆր. Ս. Ղազարի, 100 Ֆր. Լիբանանի հայ աղէտեալներուն, 100 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն, եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Հ. Բարսեղ Շահպազի մահուան առթիւ, Տիկին Արշալոյս Հ. Սարգիսեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Քոլոմպէն Օր. Ժօսլին Փափազեան իր կնքահօր՝ Արամ Աւետիսեանի մահուան տխուր առթիւ կը նուիրէ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին եւ 50 Ֆր. Լիբանանի հայ աղէտեալներուն:

Նոյն տխուր առթիւ Տէր և Տիկին Գէորգ Փափազեան կը նուիրեն 50 Ֆր. «Յա – ռաջ»ին եւ 50 Ֆր. Լիբանանի հայ աղէտեալներուն (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տիկին Նշանուհի Աչճեան եւ զաւակ – ները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Երուանդ Աչճեանի յիշատակին կը նուիրեն.— 50 Ֆր. Ս. Ղազարի, 50 Լիբանանի հայ աղէտեալներուն, 30 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 30 Ֆր. «Յառաջ»ի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԴԱՒՐԱՑԻ Հայրենակցական Միութեան ժողովը այս Կիրակի, Յունուար 11, ժամը 15ին Իսիի Սեբաստացի Մուրատ – Խրիմեան սրահը, 45 Ռիւ տը լա Տէֆանս: Հաշուետուութիւն:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները Երկուշաբթի Յունուար 12ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ, ժամը 14.30ին: Բոլորին ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Կիրակի Յունուար 18, ժամը 14.30ին Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ

26, Rue Troyon — Sèvres

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Երգ, պար, նուագ, VENTRILOQUE

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԻՍԻԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

շինութեան ի նպաստ (74–75 շրջանին)

Իսիի Հայ Աւետ. եկեղեցի 3500 Ֆր., ոմն 2000, Տէր եւ Տիկին Ժերար Գարաճեան, Տէր եւ Տիկին Ռիշար Գոտոյեան, Ֆրանք եւ որդիք հաստատութիւն, Պր. Սեդրակ Մենենտեան, Ռ. Ժ. հաստատութիւն եւ Պր. Միհրան Ճամճեան 1000ական, Պ. Պ. Հրանդ Մարգարեան, Ռոժէ Կիւլթէմէրեան, Ռոպեր Ճէպիլեան, Լիւքօ հաստատութիւն, Ուապլի հաստատու – թիւն, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Փարատեան, Տիկիններ Էլիզապէթ Փանոսեան, Արուսեակ Մինասեան եւ Ղազարոսեան ընտանիք 500ական, պատուելի Միսիր – եան 400, Պ. Պ. Ստեփան Զօպանեան եւ Պասիտեան 250ական, Տէր եւ Տիկին Փիլիպոս Եսայեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մկրտիչեան, Պ. Սարգիս, Տէր եւ Տիկին Թուրթ Դանիէլ, Տէր եւ Տիկին Ժան Նալպանտեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տարթըրեան, Տէր եւ Տիկին Պերճ Յակոբեան, Տիկին Գասարեան եւ Տիկին Աճէմեան 200ական, Տիկիններ Թագուհի Պետոյեան եւ Հայ – կուհի Նեւրուզ 120ական, Պ. Միրիճան Տոլմաճեան, Օր. Սիրվարդ Էլմաճեան, Պ. Արամ Տարօնեան, Տիկին Վերժին Քէօրհաճեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ստե – փանեան, Տիկին Գեղեցիկ Յակոբեան, Պ. Խաչիկ Տուրիկեան, այրի Տիկին Նուրանի Փարատեան, Օր. Սիրվարդ Էլմաճեան, Պ. Յովհաննէսեան, Պանեէօյի Կապոյտ Խաչ եւ Պ. Ա. Թաթուլեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Գարակէօզեան եւ Պ. Սերոբեան 50ական Ֆր.:

Գումար՝ 20.440 Ֆր.:

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Ալիքսանեան 150 Ֆր. կը նուիրեն Առնուվիլի Անարատ Յղութեան քոյրերու դպրոցին վրէժ Թագւորեանի մահուան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Սէնթ – Անթուանի Ս. Թադէոս եկե – ղեցւոյ միջոցաւ հետեւեալ նուէրները եղած են ողբացեալ Մուշեղ Յակոբեանի մահուան առթիւ, ողբացեալին որդին՝ Պ. Արթաքի Յակոբեան եկեղեցւոյ պայծ. 400 Ֆր., Պ. Տիրան Խայիկեան Ապրիլ 24ի Յանձնախումբին 100, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճանիկեան եւ այրի Տիկին Մաքրուհի Մընտորեան Ազգ. Առաջնոր – դարանին 50ական, Պօղոս Արզումանեան եւ զաւակները Հայկ. Դատի Մարմնին 50, Մարգար Մնակեան եկեղց. 20, Փօլ Զագրեան եւ Թովմաս Քէօսէեան եկեղց. 50ական, Պապայեան 100, Աղնաւորեան եւ Քապաքեան ընտանիքներ եկեղց. 100, Ճամըլեան ընտանիք Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Մշակոյթի Տան 40ական եւ եկեղց. 20, Մինաս Ֆրանկիւլեան Մշակոյթի Տան 30, եկեղ. 20:

×

Եկեղեցւոյ վարչութեան փոխ ատենապետ Պր. Արթաքի Յակոբեանի ողբ. հօր՝ Մուշեղ Յակոբեանի մահուան տը – խուր առթիւ Սէնթ – Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղական Խորհուրդը իր խորազգաց ցաւակցութիւնը կը յայտնէ սգակիր զաւակներուն, կողակիցին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ԾՆՈՒՆԴ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԷՔՍ–ԱՆ–ՓՐՈՎԱՆՍԻ ՄԷՋ
Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Յունուար 11, Կիրակի օրը Էքս–ան–Փրովանսի մէջ Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօներուն առթիւ պատարագ կը մատուցանէ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Գարեգին Վրդ. Պեքճեան: Պատա – րագը կը սկսի առաւօտ ժամը 10ին:

×

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Յունուար 12, Երկուշաբթի օր, Կարտանի ֆրանսական կաթոլիկէ եկեղեցիին մէջ Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան տօներուն առթիւ պատարագ կը մատուցանէ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Գարեգին Վրդ. Պեքճեան: Պատարագը կը սկսի առաւօտ ժամը 9.30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.

Փոխան ծաղկեպսակի Վերժին Տիւյմէճեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Խաչատուրեան եկեղեցւոյ 100, Տիկ. Զապէլ Պօյաճեան 50, Տիկ. Մաք – րուհի Քէչիչեան 20, այրի Տիկ. Լուսաբեր Մանուկեան 100, Պ. Յակոբ Փափազեան (Մարսէյլ) դպրոցին 200: Մուշեղ Կարապետեանի մահուան առթիւ, այրի Տիկ. Ֆուլիանէ Միհալիճեան եկեղեցւոյ 150: Արիստակէս Նահապետեանի մահ – ուան առթիւ Տէր եւ Տիկ. Նիկողոս Ֆըրէնկեան 30: Սուրէն Ֆէլլահեանի մահուան առթիւ Պր. Ժաք Դաւիթեան դպրոցին 300, Պր. Արթիւր Դաւիթեան 300, Պր. Պետրոս Պէճիտեան 50, Պր. Յարութիւն Այանեան (Սէն Շամոն) եկեղեցւոյ 300: Այրի Տիկ. Էլմաս Պօղոսեան, իր ամուսնոյն՝ Յովհ. Պօղոսեանի մահուան Ա. տարելիցի հոգեհանգստեան առթիւ, եկեղեցւոյ 500, դպրոցին 250: Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան (Ամերիկա) Մարգրիտ Կարմիրեանի մահուան 40ի հոգեհանգստեան առթիւ եկեղեցւոյ 10 տոլար: Պր. Ժաք Համբարձումեան, իր հօր Արթին Համբարձումեանի մահուան առթիւ եկեղեցւոյ 40: Պր. Սասունեան (Թառառ) եկեղեցւոյ 20: Պր. Խաչատուր Զօպանեան, Ժիւլիէն Նիկողոսեանի մկըրտութեան առթիւ 100: Այրի Տիկին Վարդանոյշ Եաղուպեան, իր ամուսնոյն՝ Յակոբ Եաղուպեանի յիշատակին 100, դըպրոցին 100, Աղքատախնամին 50 եւ Հայկազեանի վարժարանի 60 աշակերտներու Չորեքշաբթի օրուան ճաշի ծախքը եւ պատրաստութիւնը: Տիկին Մառի Փա – փազեան (Վիէն) իր ամուսնոյն Ռուբէն Փափազեանի յիշատակին, դպրոցին 50:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ Ի ՆՊԱՍՏ

Լիբանահայ աղէտեալներու ի նպաստ ինքնաբուխ հանգանակութիւն մը ըրած են իրենց մէջ Մոնմորանսիի հանգստեան տան պատսպարեալները: Նախաձեռնու – թիւն մը որ կրնայ օրինակ ծառայել շատերուն: Ընդհ. գումարը՝ 1225 Ֆր. յանձնուած եկեղեցիին. կը յայտարարուի նաեւ հանգանակութեան առանձին ամփոփ ցանկերուն մէջ:

Յովհ. Ֆերմանեան 200, Ոսկան Դա – նիէլեան, Բարսեղ Հայպէչեան, Օննիկ Քոճապըյըքեան 100ական, Յարութիւն Ծռկայեան, Տիկ. Աչխէն Փափազեան, Պր. Իսէալ, Վահան Պալեան, Գլեմանս–Մարի–Կիւլինէ Սէֆէչեան, Տիկ. Աղաւնի Պէօյիւքեան 50ական, Տիկ. Արաքսի Քոչունեան, Հայկ Գուտուզեան 30ական, Կարապետ Նիկողոսեան 20, Անդրանիկ Մկրտիչ, Եղիշէ Պետրոսեան, Յովհ. Փափազեան, Լեւոն Գրաչեան, Ազգանալ, Երուանդ Թիւրապեան, Թադէոս Նալ – պանտեան, Նաթան Մոմճեան, Յովհ. Զատիկեան, Երուանդ Սահակեան, Օր. Երբուհի Առաքելեան, Տիկ. Վարդենի Էվրէնեան 10ական, Օհաննէս Քիւրէմիթ – ճեան, Գալուստ Քօսեան 20ական, Տիկ. Արշալոյս Պարուտեան, Տիկ. Սիրանոյշ Մարկոսեան, Արթինօֆ, Սարգիս Ասա – տուրեան 10ական, Տիրան Երամեան 20, Տիկ. Արաքսի Զաքարեան 10, Անդրանիկ Այվազեան 20, Օր. Նուրիձա Քասար – ճեան, Շուշան Պաղտատլեան, Օր. Իռէն Պարսամեան, Օր. Նեկտար Փափազեան, Օր. Արշալոյս Եագուպեան, Տիկ. Աղաւնի Գըզըլեան, Տիկ. Մարի Պօղոսեան, Տիկին Մարիամ Կէօսթէնեան 10ական, Տիկ. Մարի Դարվեր 5:

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը այս Շա – բաթ, Յունուար 10, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Յունուար 10) ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը Մարսէյլի օփերային մէջ՝ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1ԻՆ:

×

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին պարահանդէսը Շաբաթ, Ապրիլ 3ին: Մանրամասնութիւնները յետագա – յին:

L'ARCHE DE NOE
42, RUE DESCARTES, 75005 PARIS - Tél 326 31 37

Venez Déjeuner

Venez Diner

OU MIEUX

Après le théâtre

Venez Souper

DES SPECIALITES ARMENIENNES
UN AIR DE FLAMENCO

×

Vous trouverez tous les produits orientaux à des prix imbattables chez

CHIRAG

Entièrement rénové

26 Rue de Trévise — 75009 Paris — Téléphone 770-38-63

Livraison à domicile à partir de 150 F

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
11
DIMANCHE
11 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1.20 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.486 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — № 13.486

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԱՏԹԱՐԱՆԱՅ

— Օ —

ՍԱՍՏԻԿ ԿՌԻՒՆԵՐ

ՍՈՎԻ ՎԱԽ

Մամուլի բոլոր թղթակիցները համաձայն են հաստատելու համար որ Պէյրութի վերջին կռիւները ամէնէն սաստիկ կռիւներն են սկիզբէն ի վեր եւ այլեւս կացութիւնը այնքան վատթարացած է, որ սովի վախ ալ կայ եւ ժողովուրդը ցոյցերու դիմած է հաց եւ ուտելիք պահանջելով: Անդին, փակ նաւահանգիստին մէջ, ուտելիքները կը փտին եւ սառեցուած միսերն ու ձուկերն ալ հսկայ քանակութեամբ փճացած են Պէյրութի ամէնէն մեծ մթերանոցներէն մէկուն հրդեհին ընթացքին: Անանկութիւնն ալ կը սպառնայ, ըստ տնտեսական տեղեկագիր՝ Փեթթօ Մոնի Ռիփորթի 21 միլիառ լիբանանեան ոսկի (10 միլիառ տոլար) նստած է 9 ամսուան քաղաքացիական պատերազմը: Օտար ընկերութիւններու եւ դրամատուներու ալ 95 առ հարիւրը արտագաղթած է «առժամեայ»:

Վերջին օրերու կռիւները, որոնք տեղի կ'ունենան պաղեստինցի — յառաջդիմական Լիբանանցիներու եւ Փալանժիստներու միջեւ, 74 մեռեալ եւ 152 վիրաւոր պատճառած են, թէեւ աւազին դիակ եւ վիրաւոր կայ որոնց հաշիւը կարելի չէ ընել քանի թոյլ չի տրուիր որ անոնց մօտեցուի, ինչպէս յայտարարած է ապահովութեան ուժերու մէկ բանբերը: Քաղաքական գետնի վրայ Քարամէ — Շամուն բանակցը հրապարակային բնոյթ առած է եւ հեռատեսիլէն մէկը միւսը կ'անուանարկէ, Շամուն «էֆէնտի» կ'ըսէ Քարամէն իսկ այս վերջինը «կը ներէ» նկատի առնելով անոր... տարիքը:

Ֆալանժը սկսած է ծայրայեղ դիրք բռնել եւ Ալ Ամալ (Յոյսը) թերթին մէջ, որ օրկանն է Ճեմայէլի կուսակցութեան, կը յայտարարէ ակնարկելով Թալ Զաթարի կռիւներուն. «Ամբողջ Լիբանանի ազատագրական պատերազմն է: Հոս է, որ պիտի մեռնի պաղեստինեան յեղափոխութիւնը»:

Երկուշաբթի օր է որ Արաֆաթ պիտի խօսի Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ եւ պարզ է որ լիբանանեան վերջին դէպքերը չեն նպաստեր իր տեսակէտին:

× Շաբաթ առտու հեռաձայնով առած մեր տեղեկութիւններն ալ կրնային միայն հաստատել Պէյրութի տխուր կացութիւնը: Շաբաթ օրուան (Յունուար 10) Ազդակը «Նուիրական պարտականութիւն» խորագրով խմբագրական մը ունէր, որուն ըլլալով որ գաղութը նոր հանգանակութեան մը ձեռնարկած է, այնքան ծանր եւ թշուառ է հարիւրաւոր Հայերու վիճակը: Դպրոցները ընդհանրապէս փակ են: Բացուած են միայն Անթիլիասի մէջ Կաթողիկոսարանի Մարտիկեան դպրոցը եւ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Կարմիրեան դպրոցը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 8)

ԵՐԵԿՈՅ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆԱՅԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆԻ

Հայաստանի Գրողներու տան մէջ տեղի ունեցած է երեկոյ մը, նուիրուած՝ բանաստեղծ Նայիրի Զարեանի, անոր ծնընդեան 75ամեակին: Ներկայ գտնուած են գրողներ, արուեստաբաններ, ուսանողներ: Երեկոյի բացումը կատարած է բանաստեղծ Գէորգ Էմին որ իր խօսքին մէջ, ի մէջ այլոց, ըսած է. «Նայիրի Զարեանի ստեղծագործութիւնը Խորհրդային Հայաստանի բանաստեղծական տարեգրութիւնն է՝ սկսած քաղաքացիական կռիւներէն եւ առաջին Չրանցքի շինարարութենէն մինչեւ հրթիռներու ու տիեզերանաւերու սլացքը: Շատ գիրքեր ունի Նայիրի Զարեան, բոլորն ալ ժամանակի հեւքով շնչող, կրքոտ ու շիկացած: Անոնցմէ քանի մը հատը, ինչպէս՝ «Հացաւան» վէպը, «Զայն հայրենական» մենախօսութիւնը, քնարական շատ մը բանաստեղծութիւններ եւ յատկապէս «Արա Գեղեցիկ» ողբերգութիւնը մտած են մեր գրականութեան գանձարանը:

Ստեղծագործական շատ մը նոր ծրագիրներ ու ընելիքներ ունէր եօթանասունի չեմին հասած, բայց եռանդուն ու անհանգիստ Նայիրի Զարեան՝ նոր վէպ Երեւանի մասին, իր եւ իր սերունդի կեանքի դժուարին ու հետաքրքրական պատմութիւնը (քանի մը հատորով), բանաստեղծութիւններ եւայլն»:

Երեկոյին Նայիրի Զարեանի մասին յուշեր պատմած են բանաստեղծներ Սիլվա Կապուտիկեան, Հրաչեայ Յովհաննիսեան, արձակագիր Ռաֆայէլ Արամեան, նկարիչ Էդուարդ Իսաբեկեան: Ապա ունկնդրուած է ձայներիզի վրայ առնուած Նայիրի Զարեանի ձայնը:

Քանի մը տողով

ԱՆԳԱՐԱՅԻ Հաճէթեփէի համալսարանին մէջ շատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են, աջ եւ ձախ ուսանողներու միջեւ: 15 վիրաւոր կայ, որոնց մէջ ուսանողուհի մը շատ ծանր վիճակի մէջ: Ծայրայեղ աջ ուսանողները փորձած էին արգելք հանդիսանալ որ իրենց ձախակողմեան ընկերները ներկայ ըլլան Սիւքրիւ Պիւլիւթի (սպաննուած ձախ ուսանող մը) յուղարկաւորութեան: Դասաւանդութիւնները ընդհատուած են մինչեւ Փետրուար մէկ: Վարչապետը սպառնացած է պատերազմական վիճակ հռչակել:

ՖՐԱՆՔԵՒԱԼԺԵՐԱԿԱՆ յարաբերութիւնները յանկարծ վատթարացան եւ կարգ մը Ֆրանսացիներ ձերբակալուեցան թէեւ քիչ ետք ազատ արձակուեցան: Անոնց կարգին՝ Մարսէյլէն ուսուցչուհի մը: Ալժերիա խնդրոյ առարկայ կ'ընէ ֆրանսական «Յատուկ սպասարկութիւններ» այն եղեռնափորձին մէջ որ կատարուած էր Էլ Մուճահիտին թերթին:

ՓԼԻՈՒԶ «առողջացած» ըլլալով, խորհրդային իշխանութիւնները ի վերջոյ արտօնեցին որ յիմարանոցէն ելլէ եւ երկրէն ալ հեռանայ: Ֆրանսա պատրաստ է ապաստան տալու:

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՌՕՐԵԱՅԷՆ

ԽՄԲ. — Ստորեւ կուտանք Պէյրութի եւ արուարձաններու ամէնօրեայ կեանքէն ողբալի եւ ողբերգական պատկերներ, քաղուած Օրիան – Լը Ժուռի վերջին թիւերէն (Յունուար 6–7–8): Ամիսներէ ի վեր է որ Պէյրութի օրաթերթը իր էջերը կը լեցնէ այս դէպքերով, որոնք այլեւս բնական երեւոյթ դարձած են երկրին մէջ եւ հեռուն եղողներուն հազազատ գաղափար կուտան թէ ինչի վերածուած է երբեմնի դրախտային քաղաքը:

Իրանեան դեսպանատան խորհրդական մը, Վերտէօն փողոցին մէջ, թաքսիէն վար առնուեցաւ զինեալ անձի մը կողմէ, որ առնելէ ետք ունեցած դրամը՝ 100 տոլար եւ 75 լ. ոսկի, դիւանագէտը կը լքէ եւ վարորդին հետ կը փախի: Դիւանագէտը կառքին թիւը կ'առնէ եւ ոստիկանութիւնը հետապնդելէ ետք կը յաջողի ձերբակալել գողն ու իր մեղսակից վարորդը, որուն նման բազմաթիւ ուրիշ վարորդներ այդպիսի որսեր կը հայթայթեն զինեալ մարդոց:

×

Դարձեալ կողոպուտի մարզէն ներս, խակական հորդաներ խուժեցին Տօքթ. Ապտէլ Քատէր Քատրի եօթը յարկանի շէնքէն ներս, Խանտաք էլ Ղամիկ, եւ թալանի ենթարկեցին բոլոր յարկաբաժինները: Երկու միլիոն լ. ոսկի կորուստ կայ:

×

Քարանթինայի Սիրիաքի պահեստներուն մէջ շատ բան չէ մնացած, զինեալ տարրեր վերջացուցին քանի մը օրերու ընթացքին իրենց ձեռնարկած կողոպուտով: Զօրս բեռնակառքեր տարած են պահեստի մնացեալ ամբողջ ապրանքը, բայց Նահրի ոստիկանները՝ զինեալ բախումէ մը ետք կրցած են ձերբակալել 9 հոգի:

×

Նահրի Քորնիշին վրայ երկու բեռնակառքեր, ալիւր բարձած, արեւմտեան թաղամաս երթալու ճամբուն վրայ յարձակման ենթարկուած են քաղաքագօրքի անդամներու կողմէ, որոնք անիւները պայթեցնելով ստիպած են բեռնակառքերուն կանգ առնել, ապա ապրանքը տարած են: Այս դէպքը աւելի սաստկացուց Նահր – Քարանթինայի մէջ տեղի ունեցող կռիւները: Դարձեալ գործածուեցան հրասանդեր ու ձեռնառումբեր արուարձաններու մէջ, գլխաւորաբար Շիահ եւ Այն էլ Ռըմմանէ:

×

Ի մէջ այլոց, կը շարունակուին ու կը չատնան առեւանգումներն ու պատանդները: Այսպէս, Պշարա Ռահի մարմինը գտնուած է Պուռէճ Թիանի մէջ, Ելեկտրականութեան կեդրոնի մօտ: Անծանօթի մը դիակն ալ գտնուած է Շարլ Հէլու փողոցին մէջ:

×

Յունուար 6ի խռովայոյզ վիճակը չկասեցուց շարունակուող կողոպուտներն ու գողութիւնները: Պուրճի հրապարակին վրայ գտնուող առեւտրական տասը հաստատութիւններ թալանուեցան եւ շուրջ երեք միլիոն լ. ոսկիի կորուստ մը պատճառեցին: Մինչեւ էլ Հոսնի մէջ վեց տուներ կողոպտուեցան, մէկուկէս միլիոն լ. ոսկի արժողութեամբ: Հաուրանի փողոցին մէջ (Քլէմանսոյի մօտերը), Ուիլլի

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Է. ՑԱՆԿ

Տիկին Հայկուհի Տամլամեան	2000
Տէր և Տիկ. Մուշեղ Տէր–Եղիայեան	1.000
Գասպար Ապունայեան	1.000
Տէր և Տիկ. Ց. Տէր–Յովհաննէսեան	300
Սարգիս Թուրսարգիսեան	200
Վաղինակ Մխաքեան	200
Տէր եւ Տիկին Սաղաթէլեան	150
Սարգիս Ճէվահիրճեան (Ժընեւ)	100
Տիկին Զօտեան	100
Ժաքլին Օհանեան	100
Տիկին Ե. Պ.	100
Տիկին Աւետիսեան	100
Գրիգոր Գազանճեան (Մէօտոն)	100
Թ. Ն.	100
Խուկոյեան ընտանիք	100
Տէր եւ Տիկին Պ. Պետրոսեան	100
Տէր եւ Տիկին Գէորգ Շահինեան	100
Տիկին Աչճեան	50
Գումար	5.900
Նախկին գումար	64.540
Ընդհ. գումար	70.440

Ճոնսի բնակարանը կողոպտուած է (35 հազար լ. ոսկի), Դամասկոս փողոցին մէջ՝ Նորմա Սուլէյման Թումայի բնակարանը (60 հազար լ. ոսկի), նոյն փողոցին մէջ կողոպտուած է Գէորգ Աչճեանի դրատունը (125 հազար լ. ոսկի):

×

Հարէթ Հրէյքի մէջ Ատիպ Ժորժ Համի բնակարանը կրակի տրուած է:

×

Ուիլեըմ Պէշարա Զէյթունի պայուսակի գործատունը կողոպտուած է, 150 հազար լ. ոսկիի կորուստ կայ:

×

Հատէթ գտնուող մզկիթի մը մէջ գտնուած է անծանօթի մը դիակը:

×

Ուրիշ երկու դիակներ ալ գտնուած են, մէկը Սին էլ Ֆիլի Ատամ շէնքին մօտ, միւսը՝ նոյն շրջանի կամուրջին տակ: Դիակներուն ինքնութիւնը կարելի չէ եղած ճշդել:

×

Նապաայի մէջ, զինեալ տարրեր խուժած են Խալիլ Քալաշ եղբայրներու բնակարանը եւ գնդակներու տարափով սպաննած մէկը ու ծանրօրէն վիրաւորած միւսը:

×

Մինչեւ էլ Հոսնի մէջ, փաստաբան Ալեքսանդր Սարայի գրասենեակը թալանի ենթարկուած է. վնասները կը գնահատուին 110 հազար լ. ոսկի:

×

Ալժերիա փողոցին մէջ գտնուող Նայէֆ Տիապ Ազուրիի յարկաբաժինէն գողցուած է 20 գորգ, արծաթեղէն իրեր եւ գոհարներ 140 հազար լ. ոսկի արժէքով:

×

Նահատակաց հրապարակին վրայ կողոպտուած են Անթուան Ապի Այատի ճաշարանը (40 հազար լ. ոսկի վնաս) եւ հիւսուածեղէնի խանութ մը (100 հազար լ. ոսկի):

×

Սուք էլ Ռումի մէջ Յակոբ Զէնեանի դեղատունէն 100 հազար լ. ոսկիի դեղեր գողցուած են:

ՄՈՒՇԵՂ ԻՇԽԱՆ

Ա.

Մուշեղ Իշխան։ Հնչեղ անուն մը։ Ցաւակնոտ։

Մինչդեռ մարդը այնքան պարզ է, պարզ՝ իր արտաքինով, իր կենցաղով։

Սակայն Պարոն Մուշեղի ներաշխարհը հեռու է պարզ ըլլալէ։

Ան սեւեռած է իր ժողովուրդի անցեալը, ան մասնակից է իր ժողովուրդի ներկային՝ բազմաթիւ ճակատներու վըրայ. ուսուցիչ, կուսակցական, յօդուածագիր։

Մուշեղ Իշխանի միտքը կը դառնայ դէպի ապագան, ապագան՝ ժողովուրդի մը որ անլոյծ դատ ունի։

Քնարերգակ բանաստեղծ է Պարոն Մուշեղը. սէր, տառապանք. մարդն է որ կը խօսի իր մէջ։

Հայ մարդու աքսորականի գերեւալ հոգին կը փնտռէ ջերմութիւն, ապահով յարկ, հայրենի երդիք.

«Հայ լեզուն տունն է հայուն աշխարհի չորս ծագերուն...»

Բայց Բանի զօրութենէն անդին, Մուշեղ Իշխան կը զգայ իր ժողովուրդին վիճակուած քանդումի ցաւը։ Ժողովուրդ մը կայ որ կը մեռնի, կը մեռցնեն։ Մահ մը տեղի կ'ունենայ որ ալ չունի թատերական ուժգնութիւն, սեւ եւ կարմիր։

Եւ Մուշեղ գրեց թատրոն։

Թող գրականութեան եւ արուեստի քըննադատները վերլուծեն գործը։ Հայ մարդուն համր տառապանքը, Մուշեղի եւ մեր, կ'արտացոլայ «Մեռնիլը որքան դժուար է...» երկին մէջ։

Մուշեղի թատերական երկը ունի իր գործողութիւնը, տիպարները. զգացումներ. սէրեր։ Բայց կայ հիմնական ժամանակակից ներկան եւ ուրուագծուող ապագան։ Մեր, Սփիւռքի տռամը։

Մուշեղ կը թատերականացնէ ինչ որ դանդաղօրէն կը քայքայուի, ինչ որ մենք կը սիրենք կոչել՝ «Մեր Հայութիւն»ը։

Առաջին տեսարանին մէջ, երկնային միամտութեամբ, Պետրոս Առաքեալ կը հարցնէ կէս-մեռեալին, որ կ'ուզէ մուտք գործել երկնի թագաւորութեան սահմաններէն ներս.

«Ի՞նչպէս թէ Ճէյմս Արամեան։ Հասկընանք՝ ի՞նչ ես դուն»։

Եւ ծայր կուտայ մտածումը, երկախօսութիւնը երկուքին միջեւ, որ վերջին հաշուով, կը նմանի մեր իւրաքանչիւրի մենախօսութեան, կճող, կծու.

«Ես մարդ էի, երբ վարն էի, հիմա չեմ գիտեր ինչ ըլլալս...

— Ատ չէ հարցուցածս. ըսել կ'ուզեմ՝ ի՞նչ ազգի կը պատկանիս։

— Ամերիկացի, Ամերիկա ծնած և մեծցած, ծագումով հայ։

— Հա, սանկ ըսէ, ծագումով հայ... հիմա հասկցայ...»

Հայը կը յիշէ ծագում։ Պատչաճելու պատրուակով չըսեր «Հայ եմ», այլ կ'ուզէ ըլլալ լաւ քաղաքացի, ծառայասէր, հաւատարիմ, իր իրաւունքներէն հրաժարելու իսկ գնով։ Կ'անդրադառնայ ծագման մը մասին, հեռաւոր, ալ յիշատակ, Կաղանդ Պապուկի հաւատացող մանուկի երազին պէս...

Ժողովուրդ մը ամբողջ, քանի մը տասնեակ դարերու մշակոյթ՝ կը նուազին «ծագումով Հայերու» հետ։

Թատերագիրը կը պատմէ ու արկածեալ հայու մը՝ Ճէյմս Արամեանի ուղեղը կը պատուաստեն մանկամիտ, «չըսելու համար անմիտ» Ճոն Հելըրի գանկին մէջ։

Այլաբանական այս բացատրութեան տակ կ'իյնանք բոլորս, Սփիւռքը բաղկացնող «ծագումով Հայեր»ս։ Մասնագէտ բժիշկ մը կը հարցնէ թէ ի՞նչ ձեւով լուծուած է, կամ կրնայ լուծուիլ՝ պիտի ըսէինք, «երկու անձերու միութեան բարդ խնդիրը»։ Այլ խօսքով, հայը ի՞նչպէս կրնայ պահել եւ հայութիւն եւ ըլլալ ուրիշ բան։ Անհայրենիք, անհող, հայ մարդը իր կայք հաստատած միջավայրին մէջ, ենթակայ է տեւական փոփոխութեան։

« Արամեանի մտածողութիւնը Հելըրի գանկին մէջ որոշ փոփոխութիւն կրեց։ Հելըր իւրացուց, մարսեց Արամեանի ուղեղը, զայն պատշաճեցնելով իր խառնուածքին»։

Եւ բժիշկը կը բացատրէ թէ Արամեան կը սիրէր մտածել տեսական խնդիրներու մասին, մինչ նոյն ուղեղը, Հելըրի գանկին մէջ, գործնական է, «ամերիկացի կատարեալ պիզնէսմէնի մը պէս»։

Արամեանի ուղեղը, ինչպէս Հայերը, կեանքի բերումով, անհատական վերապրումի ջանք կը թափեն, կ'ըլլան գործնական, գործնապաշտ, ազգային - հաւաքական ապահովութեան գերադասելով՝ անհատական - տնտեսականը։

Սակայն, ինչ ալ պատահի, «մտածողութեան մնացուկներ» պիտի յամառին։ Եւ նոր ուղեղով Ճոն Հելըր, տեղի-անտեղի «կը կրկնէ թէ ինք գաղթական ընտանիքի զաւակ է, թէ ծնողները տառապած են, թէ մեծ դժուարութիւններով տեղ հասած է, եւայլն»։

Եւ՝

«Կայ աւելին. ներկայիս ամէնէն շատ Հելըրի միտքին յաճախող գաղափարը փոքըր ժողովուրդներու դատին արդար լուծումն է եւ հայ ժողովուրդի կրած ցեղասպանութեան հարցը»։

Եւ Արամեան - Հելըրի իսկական տռամը հոս կը սկսի։ Բժիշկը կ'աւելցնէ.

«...Զմոռնամ սակայն չեշտելու թէ Հելըր այս գաղափարները կը կրկնէ առանց ապրումի, մեքենական, թութակային ձեւով. ձայնագիր մեքենայ մը ըլլայ կարծես»։

Ամերիկացի բժիշկը կը գծէ հայուն կենդանագիրը։ Այսպէս ենք մենք այլեւս։ Մղձաւանջի վերածած ենք մեր գաղթական եղած ըլլալը, կ'ապրինք սարսափը նոր գաղթականութիւններու, տեղ հասնելու կրակը մեզ կ'այրէ։ Իրենց խղճին հետ հաշտ ըլլալու համար, նուազ յանձնառութեամբ եւ նուազ զոհողութեամբ, փոխանակ զբաղելու իրենց ժողովուրդի արդար դատի լուծման հարցով, տեսաբանական գետնի վրայ՝ նոր տղաք կը պայքարին փոքր ժողովուրդներու դատին համար ընդհանրապէս։ Միջուկէ պարպուած՝ տեսաբանական մարզանք։ Եւ որքան մեծ է թիւը այս տղոց։ Կայ նաեւ բանակը բոլոր անոնց որոնք անորոշ կոչեր կը հրապարակեն ցեղասպանութեան ճանաչման համար, առանց որ այդ կոչին ետին կանգնի ժողովուրդի մը իրաւունքներու պահանջատիրութիւնը։

Առանց պատմա - քաղաքական իրաւունքներու գիտակցութեան եւ ժողովըրդական պայքարի, լոզունգներու կրկնութիւնը «ձայնագիր մեքենայ մը ըլլայ կարծես»։

Արամեան - Հելըր գիտէ իր ընելիքը. ան իր ուղեղէն գոհ է որովհետեւ «Ապագան տնտեսագէտներուն կը պատկանի»։ Եւ որովհետեւ հայը մաս չի կազմեր իր բնակած երկիրներու հողին, իր գաղթական ըլլալը ուրիշներ կը մոռնան ինք չի մոռնար, իր ուժը կը համարէ իր տնտեսութիւնը։ Պայման է սակայն որ իր անհատական տնտեսութիւնը ենթակայ չըլլայ իր ապրած երկրի կամ ուրիշ երկիրներու վերիվայրումներուն։ Այլ, զգոյշ եւ խելացի նախատեսութեամբ, իր տնտեսական ուժը պէտք է ըլլայ ամէն տեղ։ Արամեան - Հելըր կ'ըսէ.

«Ուժ տալ բազմազգի ընկերութիւններուն ճարտարարուեստական ձեռնարկներուն՝ այլազան երկիրներու մէջ։ Ղեկավարութիւնը պէտք է պահենք մեր ձեռքը...»։

Բացայայտ է որ անապահովութեան զգացումը յաղթելու համար, հայ մարդը, սփիւռքեան պայմաններու մէջ, ոստում կը կատարէ աշխարհակալութեան ծիրէն ներս։ Ազգային - քաղաքական կազմաւորման պակասի հետեւանքով, հաւաքականութեան ապրում չունենալով, Արամեան - Հելըր չի տեսներ որ փոքր ազգերու դատին արդար լուծումը կ'ուշանայ կամ չիրականանար միջազգային աշխարհակալներու հաշուեխառութիւններուն պատճառով։

Արամեան - Հելըր, կամ այլազան երկիրներու մէջ տնտեսութիւն կառուցելու մտահոգութեամբ թափառող՝ Հայերը, ազգ եւ ժողովուրդ կը սահմանափակեն իրենց ընտանիքով, յաջողութիւնը՝ նիւթական ապահովութեամբ։ Բախտաւոր պարագային կ'արդարացնեն իրենց կեցուածքը բացատրելով որ տնտեսապէս հարկ է ամրանալ եւ ստեղծել տնտեսական - հաւաքական ուժ, այդ ձեւով հետապնդելու համար փոքր ժողովուրդի մը կամ փոքր ժողովուրդներու արդար դատերը։ Մշակոյթ, պատմութիւն, լեզու, ազգային պետականութիւն, հայրենի հող, ժողովուրդի մը վերապրելու եւ ինքնուրոյն մնալու իրաւունք, բոլորը կը վերածուին տնտեսագիտութեան։

Պատճա՞ռը։ Արամեանը ալ Ճէյմս է, աւելի լաւ՝ Հելըր...

Եւ մասնագէտ բժիշկները կը գայթակղին որ Արամեան - Հելըր «հայկական դատ»ի մասին կը խօսի.

«Ինչ ալ ըլլայ՝ շատ անպատշաճ է վերածնող այս անձին համար նստած ելած տեղը» հայկական դատ՝ հոլովել։ Կըրնան զինք խենդի տեղ դնել»։

Եւ որպէսզի պատշաճեցումը կատարեալ ըլլայ՝

«Պէտք է մեռցնել Հայուն գաղափարները, որպէսզի Հելըրի ուղեղը ազատ աշխատի»։

Բայց մեզ հալեցնելու, ձուլելու ձըգտող ուժերը վախնալիք ոչինչ ունին։ Եւ գիտականօրէն, բժիշկը գիտել կուտայ որ՝

«Ժամանակը ամէն ինչ կը մաքրագործէ, ժամանակը կը լուայ նաեւ Հելըրին ուղեղը»։

Եւ ամերիկացի բժիշկը ճիշդ կ'ըսէ։ Եւ ի վերջոյ ի՞նչ են Հայերը, ի՞նչ պահանջներ կրնան ունենալ.

«Բոլոր պզտիկ ազգերը կը չափազանցեն իրենց հարցերը եւ կ'ուզեն անոնց տալ համաշխարհային կարեւորութիւն»։

Բայց՝

«Վերջին հաշուով կարեւորը հայկական հարցին ինչ ըլլալը չէ, այլ ի՞նչպէս ընել որ Հելըրի ուղեղը ազատագրուի անոր յաճախանքէն»։

Թատրոն. ժողովուրդի մը տռամը. մենք մեր դարպասած ուրիշները։

Մ. Իշխան կը տառապի իր ժողովուրդի ներկայով։ Ինք կը տեսնէ, մենք ալ՝ թերեւս նուազ ընդվզումով, որ մեր հայու անուններու ետին կը ծլին ու կը ծաղկին տարբեր արարածներ Ճէյմս Արամեաններ տակաւին կը շարունակեն կապուած մնալ աւանդութիւններու.

«...Առաջին կարգի յուղարկաւորութիւն ունեցայ՝ եպիսկոպոսով, վարդապետով, քահանաներով։ Խունկ, մոմ, շարական... Բան մը պակաս չձգեցին... Դամբանականներ խօսուեցան... Գովեցին. արժանիքներս վեր առին։ Դամբանախօսներէն մէկը ըսաւ. «Արամեան դարուս բարդ հարցերուն մէջ լոյս սփռող խորաթափանց ուղեղ մըն էր։ Տնտեսագիտական իր նոր տեսութիւններով մեծամեծ ծառայութիւններ մատոյց Միացեալ Նահանգներուն»։

Հայ եկեղեցին կը թաղէ մարդը. դամբանականներ. ծառայութիւն. բայց այս բոլորին համար Հայութիւնը լուսանցքային է։ Այլ խօսքով, գաղթական ընտանիքի զաւակ, դժուար յաջողած Ճէյմսի միտքի լոյսէն ոչինչ կաթած է իր ժողովուրդին համար։ Եւ եկէք մի հաշուէք այն բոլոր լուսաւոր միտքերը, գիտնականները, աշխարհի չորս կողմ ցրուած հիմնարկներուն մէջ, որոնց անուններէն մենք ալ կը քաղենք մեր ինքնասիրութիւններուն համար աժան շոյանք։ Ճէյմսը ա-

---

ՃՈՒՀԱՐ ՔՈՒՐՈՆ ԵՒ ԿԾԾԻ ԹՈՒՐՈՆ

Մուխթար Կիրօն չուզեց երկարել իր զրոյցը նէնէին հետ, որովհետեւ իր մենծամուն կ'ուզէր իր վերջին խօսքը ըսել Թուրոյին.

— Կնիկ, քառսուն խաթ (յարկ) գետնին տակ իյնալիք կնիկ ես եղեր, հըմբ ես խապար չունիմ եղեր, վայ կլոխի վա՜յ, աղջի դուն մեր չէն ու չէնլիք տան անունը կոյրեցիր, գետինն անցնիս պօլամ, ալ բան չունիմ ըսելիք։

Ալեւոր ծերունին քանի մը անգամ չփեց կէս կանգուն (չափ) մօրուքը ու մնաց պլպլըգելու չարտախի ցուիքին։ Թուրօն լսեց, ուշի ուշով մտիկ ընելէ վերջ իր էրկան լուտանք - զրոյցը ու կրկին մըտաւ խզէն (մառան)։ Իսկ իր գլխաւորը ցուինքին պլպլըգած սկսաւ կրկին.

— Ողորմած հոգի եղբայրս Բաբալն ալ այսպիսի անտեղի բաներու շատ կը նեղուէր, չէ՞ որ մենք այս գիւղին մէջ բէնչըրէր — Խանատան տուն ենք, մեր խոնչան միշտ պատրաստ է տարին տասներկու ամիս առանց խտրութեան բոլորին համար, անցորդ ճամբորդին, ժանտարմային, Գարէջանցի Սէյտօյին, Տէրսիմի բոլոր աշիրէթապետներուն, զազա Մատոյին եւ այլք։ Մեր աւանդական հիւրասիրութիւնը մեր հպարտութիւնն է, մեր անխմանալի փառքն է շրջակայ գիւղերուն մէջ։ Նորէն կ'ըսեմ, ո՞ւր կը մնայ ուրեմն մոռնալ հրաւիրելը քահանան եւ վարժապետը այս տօնական օրերուն, բա ըլ մինակ մեր Թուրոյին խելապատակէն դուրս ժայթքող անիմաստ միտքն է որ Տաշճի Կարոյի մեծ ընտանիքին խելքին չհասաւ։

Դառնութեամբ լեցուած սիրտը հանդարտ վիճակի բերելու համար՝ երկար պլպլըգած մնաց չարտախի արեւկուռ ցուինքին, տեսնելու համար թէ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ Քէհենց չարտախին մօտ գըտնուող օտային մէջ։ Նախանձախնդիր Կարոն կը տեսնէր ամէն շարժում եւ ամէն բան ու կը սկսէր չփչփել ձիւնի պէս սպիտակ կէս կանգուն մօրուքը։ Սըկօն շատ գոհ էր, իսկ Ճուհար քուրօն՝ հարսներուն հետ ճաշի պատրաստութեան կը հետեւէր, բայց երբ Տաշճի Կարօն նկատեց այս արտասովոր եռուզեռը հարեւան տան մէջ, յուզուեցաւ ու կրկին չփեց ու չըփչփեց մօրուքը, վար առաւ բուրդէ հիւսուած գտակը ու հազար անգամ անիծեց իր հարազատ կինը՝ Թուրօ պաճին, վերջին լուտանքները թափելով սխալական էակին գլխուն.

— Դուն կաս եա՛ կնիկ, է՛ս Խանատան տունը դուռ - դըրացիի մօտ անպատիւ վիճակի մատնեցիր քու բթամտութեամբդ, ա՛խ ի՛նչ ըսեմ որ սիրտս հանգչի. է՜հ, Տաշճոուն հացին մէջ աղ չկայ, գետինն անցնիս պօլամ, ալ հերիք է ըրածդ հասկցա՞ր։

Ալեւոր ծերունին շատ ուշ ատեն հաշտուեցաւ կատարուած տխուր իրականութեան հետ, որովհետեւ անոր համար պատուոյ եւ արժանապատուութեան հարցն էր որ զինք կը մղէր իմաստալի նախանձախնդրութեան, աւանդապահի լաւագոյն պահակի իր զգացումները անեղծ պահելու միտքը չէր ուզեր որ ստորագնահատուի այս կամ այն գիւղի մեծերէն կամ անմիջական հարեւաններէ։ Հէնց ատոր համար կը մխար իր սիրտը ու կ'անիծէր զինք չհասկցող տարրերը։

Քահանայի եւ Թիֆալ վարժապետի՝ հետեւեալ օրուան բարեկիրթ այցելութիւնը Տաշճի Կարոյին, լաւագոյն եւ մեղմացուցիչ հասկացողութիւն մէջտեղ բերաւ երկու հարեւաններու միջեւ։ Ճուհար քուրօն եւ Սըկօ երբ հիւրերուն հետ Տաշճոնց վերի օտան մտան, Կարոյին սրտին մէջ խաղաղութեան դրօշ մը կարծես պարզուեցաւ, Սըկօն մօտեցաւ Տաշճոնց ալեւորին եւ համբուրեց անոր աջ ձեռքը, իսկ քահանան ալ օրհնեց Խանատան տունը, գալով վարժապետին՝ կարգաց յորդոր մը գաւառացիի լեզուով հաճոյք պատճառելու համար գիւղի մեծաւորներուն ի մասնաւորի ալեւոր Կարոյին։

Կարօն հրամայեց իրեններուն.

— Սեղան շտկեցէք տէրտէրին, վարժապետին եւ Քէհենց Սկոյին, Ճուհարին համար։

Կերան, խմեցին բոլորն ալ, կծծի Թուրօն մառանէն դուրս ելաւ, մօտեցաւ Ճուհար քուրոյին.

— Տեսար գլխուս քալածը, լսեցիր չէ՞։

Տաշճի Կարօն կրկին դառնալով իւր յապաղած հիւրերուն եւ Սկոյին ըսաւ հետեւեալը.

Գալ անգամին սրաճ (կարգը) մերն է, այո՛, այո՛, ձեզ հիւրասիրելու կարգը Տաշճուն կ'իյնայ։

Ճուհար քուրօն եւ կծծի Թուրօն իրարու հետ բաներ մը փսփսացին, մինչ այդ Կարօն իր կէս կանգուն մօրուքը անգամ մըն ալ չփելով եւ ծխամորճը շրթներուն մօտ կրակտուն հանգիստ սրտով շունչ մը առնելու եւ ըսելու.

— Մի՛ մոռնաք, գալ անգամին հիւրասիրութեան սրաճ մեր Խանատան կ'իյնայ։

Երբ կծծի Թուրօն լսեց իր գլխաւորին հրամայական խօսքը, մօտեցաւ անոր եւ համբուրեց աջ ձեռքը։ — Այո՛, գալ անգամին սրաճ մերն է։

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

(5 եւ վերջ)

ՏԽՈՒՐ ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԷՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Մեր խորագիրը կը վերաբերի Երեւանի «Գրական թերթ»ի Դեկտեմբեր 19ի թիւին մէջ լոյս տեսած յօդուածի մը, որ կը կրէ Զորի Բալայեանի ստորագրութիւնը: Եթէ հոն բռնուածները մեր ականջը հասած ըլլային ճամբորդներու բերնէն, անկարելի էր որ հաւատայինք, անկարելի է որ ոեւէ Հայ հաւատար: Բայց գրուած է սեւ ճերմակի վրայ «Գրական թերթ»ի մէջ եւ ուրեմն ճիշդ է, դժբախտաբար: Թէ ի՞նչպէս կարելի է բացատրել նման «սրբապղծութիւն» մը, ինչպէս կը խորագրէ Բալայեան իր յօդուածը, չենք գիտեր: Մենք կը խորհէինք թէ նման բաներ կրնան պատահիլ այլ տեղեր, օրինակ ... Երուսաղէմ, բայց չեն կրնար պատահիլ Հայաստան, պէտք չէ որ պատահին Հայաստան: Կուտանք յօդուածը նոյնութեամբ:

ՍՐԲԱՊՂԾՈՒԹԻՒՆ

Առաջին Համաշխարհային պատերազմի տարիներին Նիկողայոս Մառը, Ռուսաստանի Գիտութիւնների Ակադեմիայի յանձնարարութեամբ, գլխաւորեց Անդրկովկասի տարածքում գտնուող հնութեան եւ արուեստի յուշարձանների պահպանութեան յանձնախումբը: Այն ժամանակ, 1916 թուականին, յանձնախմբի մի քանի անդամներ մեկնեցին Արեւմտեան Հայաստանի տարբեր շրջաններ, սակայն, ինչպէս նշում են աղբիւրները՝ «յանձնախմբի անդամները տեղ հասան ուշացած: Ամայացել էին քաղաքներն ու գիւղերը, նրանց եկեղեցիներն ու վանքերը աւերուած էին»: Յաջողուեց գտնել սոսկ Մշոյ Առաքելոց վանքի 1134 թուականին գրուագուած դուռը եւ Մշոյ նշանաւոր ճառընտիրի կէսը, որը Գերմանացիք մտադիր էին տեղափոխել Գերմանիա: Յանձնախմբի անդամներից մէկը Դուռը ուղարկեց Թիֆլիս, եւ պատմում են, որ դրա փրկութեանը աջակցել է զօրավար Անդրանիկը: Հարիւրաւոր մարդիկ էին մասնակցում պատմական արժէքի փրկութեանը, եւ նրանց շնորհիւ է, որ այսօր մենք Մուշից բերուած զարդանախշ դուռը կարող ենք տեսնել Հայաստանի պատմութեան թանգարանում:

Մեր ժողովուրդը երբեք չի մոռանայ ռուս սպայ Նիկոլա Ալեքսանդրովիչ դը Ռոբերտիի անունը, որը Թիֆլիս հասցրեց Ճառընտիրի կէսը եւ նուիրեց Հայկական Բարեգործական Ընկերութեան թանգարանին:

Մի քանի տարի անց Եղեռնից փրկուած երկու Հայուհի, յաղթահարելով անհաւատալի տառապանքներ ու զրկանքներ, Երեւան հասցրին Ճառընտիրի երկրորդ մասը եւ նուիրեցին նորաստեղծ թանգարանին, որտեղ այդ ժամանակ արդէն գտնւում էր եզակի մատեանի միւս՝ Թիֆլիսից փոխադրուած կէսը: Մեզ չի հասել այդ գաղթական Հայուհիների անունը, սակայն մատեանի ամէն մի թերթ պահում է նրանց հոգու, նրանց սրտի մի մասնիկը:

Այո՛, այն դաժան տարիներին գաղթականներ էին ոչ միայն Հայերը, այլեւ նրանց մշակոյթի մասունքները: Ուստի եւ մեր թանգարանների իւրաքանչիւր ցուցանմուշ ունի իր՝ յաճախ ողբերգական ճակատագիրը: Բացառութիւն չեն նաեւ այն արժէքները, որ յայտնաբերուել են Սեւանում: Դրանք մեզ են հասել այն ողբերգութեան հետեւանքով, որ ապրեց Սեւանը:

Թող ինձ ների ընթերցողը, որ ես համարձակւում եմ յիշեցնել մեր պատմութեան այդ դրուագները, որոնք առնուազն յայտնի են ամէն մի Հայի: Բայց, ցաւօք, խոստովանում եմ, որ ես դա արեցի ամենեւին էլ ոչ պատահաբար:

Այսօր մենք չենք կարող դարեր շարունակ անպատմելի զրկանքներ ու տառապանքներ տեսած մեր ժողովրդի կեանքը պատկերացնել առանց հնութեան անգնահատելի յուշարձանների, յուշարձաններ, որ հրաշքով են փրկուել, առանց համաշխարհային մշակոյթի գլուխ գործոցների, որ բազում կեանքերի գնով է յաջողուել դուրս կորզել ամենակուլ կրակի երախից, առանց առասպելական մատեանի, որ փրկուել է Ռուսների եւ Հայերի ձեռքով, առանց մարտակառքի բրոնզէ մոդելի, որ մեզ է հասել հազարամեակների խորքից, առանց հզօր «վիշապների» բեկորների, որ գտնուել են Սեւանում:

Այս ամէնը պատկանում է անցեալին եւ ապագային: Այս ամէնը պատկանում է ինձ անծանօթ փոքրիկ Սեւուկին ու Սուսիկին, որոնց անունները իմ պատուհանի տակ քիչ առաջ բարձրաձայն կանչում էր մի կին: Այնտեղ, իմ պատուհանի տակ, մանկապարտէզ է, եւ ես յաճախ եմ լսում, թէ ինչպէս են մայրիկներն ու հայրիկները ուրախ ու բարձրաձայն կանչում իրենց զաւակներին: Ահա այդ երեխաներին են պատկանում այսօր մեր ողջ հարստութիւնը, մեր ողջ արժէքները:

Իսկ ի՞նչ ենք անում մենք՝ մեծահասակ ժամանակակիցներս, որպէսզի պահպանենք եւ բազմապատկենք մեր զաւակներին, ապագային պատկանող հարստութիւնը: Ի՞նչպէս ենք մենք իրագործում մեծ Սարեանի պատգամը, որն ասում էր, թէ «արդի ժամանակների նուաճումները, դրանց մէջ ներդրուած աշխատանքի ողջ գեղեցկութիւնը անհնար է ըմբռնել առանց անցեալի իմացութեան»:

Անցնում ես երբեմն թանգարանի խաղաղ, լուռ ու զով սրահներով եւ քեզ, եթէ կարելի է այսպէս արտայայտուել, լուծուած ես զգում ժամանակների, հազարամեակների մէջ: Շունչդ բռնւում է այն գիտակցութիւնից, որ քո հեռաւոր նախնիների ձեռքը դիպել է այս քանդակազարդ ծանր վահանին, որով պաշտպանել են հայրենի հողը, որ նրանց մատները ամուր սեղմել են դաշոյնի դրուագանախշ բռնակը, որով ո՛վ գիտէ քանիցս փրկել են երեխայ եւ մատեան: Եւ թւում է, զուր են թանգարանի աշխատակիցները կախում արդէն աչք յոգնեցրած ցուցատախտակները՝ «Ձեռք չտա՛լ»: Այստեղ ոչ մի նորմալ մարդու ձեռք առաջ չի գնայ շօշափելու բուն սրբութիւնը, նախնիների տեսանելի յիշատակը: Ցամենայն դէպս, միշտ այդպէս եմ կարծել:

Բայց ահա, Գրողների Միութեան կուսակցական կազմակերպութեան հաշուետու – վերընտրական ժողովի ժամանակ Սերօ Խանզադեանը անում է մի հաղորդում, որից, ինչպէս ասում են, մարդ փշաքաղւում է: Զայրացած դահլիճը տեղեկանում է, որ Հայաստանի պատմութեան թանգարանում անհետացել են շուրջ չորս հազար ցուցանմուշ, այդ թւում՝ ոսկուց, արծաթից, թանկարժէք մետաղներից ու քարերից պատրաստուած իրեր: Զեկուցողը պատմում է, թէ թանգարանի դիրեկտորի նախկին տեղակալ Շ. Մկրտչեանը, որ իրենց կուսակցական ժողովում բացայայտօրէն խօսել է այդ յափշտակումների մասին, անմիջապէս հեռացուել է աշխատանքից եւ ահա գրեթէ մի տարի է արդարութեան է ձգտում:

Համաձայնէք, որ սրան դժուար է հաւատալ: Եւ ուզում ես, որ սա երազ լինի, մղձաւանջային երազ: Բայց որոշ ժամանակ անց «Սովետական Հայաստան» թերթը հրապարակում է նոյնատիպ հաղորդում: Այդ ամէնը դաժան ճշմարտութիւն է: Այդ ամէնը կատարւում է մեր օրերում: Այդ ամէնին, ուրեմն, ընդունակ են մեր ժամանակակիցները, որոնց մէջ գուցէ կան եւ ուղղակի յետնորդները այն հայ կանանց, որոնց անունները չեն պահպանուել, բայց որոնց սխրանքը մեզ համար դարձել է գալիքին ծառայելու վսեմ օրինակ:

Այն, թէ ով է մեղաւոր եւ ով է ճիշդ՝ մենք չէ, որ պիտի գտնենք: Խորապէս համոզուած եմ, որ այս գործում արդարութիւնը կը յաղթանակի, քանի որ, ինչպէս ասում են, ժամանակներն հիմա ուրիշ են: Անձամբ ինձ (եւ ոչ միայն ինձ, այլեւ մեր ողջ ժողովրդին) այս գործում յուզում է ուրիշ բան: Ո՞ւր են այն բոլոր ցուցանմուշները, առանց բացառութեան, որ պատկանում են ի՛նձ, քե՛զ, նրա՛ն, մեր զաւակներին, մեր թոռներին, անցեալին, ներկային, ապագային: Ո՞ւր են այն չորս հազար պատմական ցուցանմուշները, այդ թւում՝ 73 ոսկեայ իրեր, 11 ոսկեայ մետալներ, 111 մետաղեայ թանկարժէք առարկաներ: Ո՞ւր են, ո՞ւր: Ո՞ւր է այն ամէնը, որ պատկանում է միայն ու միայն հայ ժողովրդին:

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ռանձին պարագայ չէ· յաճախ ճէյմսերուն համար մեր ժողովուրդը նեղ է, չի թոյլատրեր որ անոնք իրագործեն իրենք զիրենք, անուն ըլլան...

Պետրոս Առաքել կը բանայ Ճէյմս Արամեանի տոմարը: Առաքելը գոհ է որ Ճէյմսի մեծ հայրը նահատակուած է յանուն հաւատքի եւ հայրենեաց... Ճէյմս կ'ամուսնանայ բնիկ ամերիկացի աղջկան մը հետ:

Առաքելը կ'ընդվզի· ի՞նչպէս կարելի է իր ցեղէն աղջիկ չառնել:

Ճէյմս կը յայտնէ որ ինք մեռած է եւ թաղուած: Առաքելը կը ճչէ.

«Թաղուած ես, այո, բայց չես մեռած»:

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՎԱՅՐԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԸ

Պիալովիէժա հինաւուրց անտառը, որ 72 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն ունի, Եւրոպայի կենդանական աշխարհի ամէնէն հարուստ շրջանն է: Այս անտառին արժէքը այնքան մեծ է, որ «թանգարանի» վերածուած է, այսինքն՝ պետութեան պաշտպանութեան եւ պահպանութեան ենթակայ դարձած է:

Նախ ներկայացնենք անտառին անցեալը: Վաղեմի անտառը իր կենդանական աշխարհի հարստութեամբ կռուախնձոր դարձած է իշխաններու միջեւ միջին դարերուն: 1409էն 1795 անտառը յատուկ հրովարտակով Լեհաստանի արքաներուն որսատեղին եղած էր: Ջանցառուները խստիւ կը պատժուէին: Տեղն ու տեղը կը սպաննէին որսագողերը, նոյնիսկ եթէ անոնք թռչուն մը միայն բռնած ըլլային: Խարոյկի համար փայտ հաւաքելն անգամ արգիլուած էր: Թանգարանի մը մէջ զետեղուած են երկաթեայ ձեռնակապեր, որոնք գործածուած են միջնադարուն գողերը բանտարկելու համար:

1921ին անտառը պետականացաւ:

Այսօր, անտառին երկու գլխաւոր հարստութիւններն են երկու տեսակ վայրի կենդանիներ, որոնք մօտիկ անցեալին անհետացած էին արդէն: Առաջինը՝ եւրոպական պիզոնն է: 1919 Ապրիլին, բնութեան մէջ ազատ ապրող վերջին պիզոնը սպաննուեցաւ: Մնացին միայն քանի մը պիզոններ կենդանաբանական պարտէզներու մէջ:

Լեհ փրոֆեսէօր մը՝ Եան Շթոլման, 1923էն սկսեալ պիզոններ հաւաքեց կենդանաբանական պարտէզներէ: 1929ին 30 պիզոն հաւաքած էր արդէն, եւ սերնդագործութեան ճամբով կարելի կը դառնար փրկել այս կենդանին: 1952ին ասոնց թիւը բաւականաչափ ըլլալով, խիտ անտառներու մէջ ազատ արձակուեցան:

Լեհերը, այսօր, հպարտութեամբ կը մատնանշեն, թէ 1650 պիզոն ազատ-համարձակ կ'ապրին եւ կ'աճին Պիալովիէժայի անտառը:

Լեհերը անհետացումէ փրկեցին նաեւ վայրի ձին: 1900ին վայրի ձի չէր մնացած Եւրոպայի մէջ, բարեբախտաբար մատաղաձիեր մնացած էին եւ այսօր ասոնք եւս փրկուած են:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (64)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Գ.

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ԱՆՕՄԱԼԻԱՆ

Այս կերպով Պարոն Նորատունկեան եւ իր նմանները դաւաճանած կը լինին յեղափոխական առողջ սկզբունքներու դէմ, մինչդեռ եթէ նոքա մի քիչ խիղճ, մի քիչ զգացմունք, մի քիչ ազգասիրութիւն ունենային՝ պիտի ջանային ուժ տալ մեր քարոզած վարդապետութիւններուն՝ իրենց օրինակովը զզուեցնելով ժողովուրդը իրենցմէ:

Բայց մի՞թէ այդ ապականուած բուրժուաները երբեք գաղափար ունի՞ն անձնազոհութեան, ինքնամոռացումի վրայ: Մի՞թէ նոքա կարո՞ղ են հրաժարիլ, հասարակական օգտի համար, իրենց վարչական, դիւանագիտական կամ մատակարարական կարողութիւններէն:

Մտածեցէ՛ք թէ ժողովրդական մասսաներու համար ի՛նչ շինիչ դաս պիտի լինէր, ի՛նչ փայլուն ապացոյց, եթէ Սանասարեան Խնամակալութիւնը փոխանակ իրեն վստահուած դրամագլուխը եռապատկելու եւ քիւֆ կապած ոսկիի դէզեր կուտակելու, յիմարաբար ու անհաշիւ մսխած ըլլար այդ գումարը, այնպէս ինչպէս կը վայելէր ամիրայամենծէֆէնդիական քլիքի մը:

Այնչափ ատեն որ մեր բոլոր դասակարգերը իրենց վրայ պարտադրուած ուրոյն եւ որոշ նկարագիրներն ու բարքերը չիւրացնեն, կարելի չէ իսկական յեղափոխութիւն յառաջ բերել:

Մենծ էֆէնդին պէտք է լինի ազգատեաց, փառամոլ, ազգին շահն իր շահուն զոհող· բուրժուան պէտք է լինի ապականած, դրամապաշտ, անբարոյական· հարուստը պէտք է լինի կեղեքիչ, անխիղճ· յեղափոխականը իդէալիսթ, մաքուր, անշահախնդիր, անկեղծ, անձնուէր: Եւ այսպէս ըստ կարգին:

Մենք կ'ըսենք Պարոն Նորատունկեանի եւ իր նմաններուն.

— Դուք եթէ կը կամիք, կարող էք հասարակական գործերու մասնակցիլ, բայց պայմանաւ որ ձեր գործունէութիւնը լինի կամայական, վնասակար, կործանաբար, այսինքն համաձայն այն ուղղութեան, զոր ընկերային պայմանները, ատավիզմի օրէնքները, միջավայրը, դասակարգային ժառանգականութիւնը, մարդկային բնաշրջումը ստեղծած են ձեզի համար: Դուք իրաւունք չունիք շեղելու այդ ճամբէն եւ ջանալով օգտակար գործունէութիւն ցոյց տալ, հերքելու մեծ գիտուններու եւ ընկերաբաններու տեսութիւնները՝ գայթակղութիւն պատճառելով ժողովրդին ու անոր ներշնչելով սխալ մտածումներ: Մի՛ ապականէք, մի՛ մոլորեցնէք ժողովուրդը, թողէ՛ք որ նա մաքուր մնայ եւ ուղիղ սկզբունքներով առաջնորդուի:

Եւ որովհետեւ Պարոն Նորատունկեան եւ իր նմանները չեն ուզեր լսել այդ խրատը, որովհետեւ նոքա կը յամառին չհետեւելու ընկերային գիտութեան իրենց առջեւ գծած ճամբուն, մենք ի հարկէ իրաւունք կ'ունենանք կատաղօրէն կռիւ մղելու մենծ էֆէնդիական քլիքի դէմ, գիտական սկզբունքներու յաղթանակին համար:

Կը յուսամ որ այս դասախօսութեամբ, Բիւզանդիոնի ընթերցողը որոշապէս հասկցաւ թէ ի՛նչ է մեր բռնած դիրքը Սանասարեան հարցի մասին. մէկ բառով ըսեմ.

— Վերահաստատել սկզբունքային նորմալիան, որ խախտած է շնորհիւ Սանասարեան Խնամակալութեան կատարած գործին:

Դ.

ՀԱՅ ԱԶՆՈՒԱԲՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱԿԱՆ ՄԻ ԿՈԼՈՍԱԼ ԵՂԵՌՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Մի դժոխային ակտ որու մօտ կը նսեմանան նոյնիսկ Պոնոյի եւ իր ընկերներու օտոմոբիլային ոճիրները, կը սեւացնէ մեր ազգային իրականութիւնը՝ մօտաւորապէս եօթն ութ տարիէ ի վեր:

(Շար.)

--- ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ---

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի Յունուար 18, ժամը 14·30ին Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ 26, Rue Troyon — Sèvres

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շրջ· Վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ·— Երգ, պար, ճուագ, VENTRILOQUE

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքարը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ· Խաչի Պուլ· Օտոոյի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը 18 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիին սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները և համակիրները:

ՏԷՍԻՆ

Կապ· Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 18ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին Քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, նուէրներ Կաղանդ Պապային կողմէ:

ՎԻԷՆ·

Կազմակերպուած Վիէնի Կապ· Խաչի մասնաճիւղի կողմէ· Կիրակի Յունուար 18, կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Գասպար Իփեքեան ակումբին մէջ 40 ռիւ Վիքթօր Ֆօժիէ:

Գեղարուեստական բաժին· Երգ· արտասանութիւն, պար, դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

Պ· Պ· Ն· Երամեանի եւ Կ· Յակոբեանի հաւաքած գումարին (41·050 յայտարարուած Գ· ցանկով «Յառաջ» Յունուար 3) ցանկը·—

Նորայր Երամեան, Նոէլ Համալեան, Վարդգէս Պաղտասարեան, Մարսէլ Մանուկեան 3000ական, Վ· Սէրէնկիւլեան, Լ· Անդրէասեան, Գալուստեան, Նէտ, Տիգրան Գալայճեան, Լուսինէ, Ժիրայր Մուրատեան 2000ական, Պերճ Ճէզվէճեան (Պէրլիւք) 2500, Գր· Ալթճեան 1500, Ժաք Քեաթիպեան 1500, Նոտարեան, Հ· Թէնէքէճեան, Ժ· Աղաջեան, Սահակեան (Լիպօ), Ռ· Ծիպէլեան 1000ական, Մ· Ալիքսանեան, Ռըտոն, Շ· Անդրէասեան, Ա· Հայեան, Մ· Նաւասարդեան, Ե· Գասպարեան 500ական, Կար· Քէյիճեան, Ա· Խաչիկեան, Սալմասլեան, Ա· Սալմասլեան, Մակամեան, Փրէ–Լիւքս 200ական, Ժ· Տօղրամաճեան, Ժ· Արապեան 100ական, Կ· Անդրէասեան 50 Ֆրանք:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ·– Տիկին Էօրտէքեան 30 Ֆրանք կը նուիրէ:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ· — Արթիւր Գոճաքեան 30 Ֆր· կը նուիրէ յիսնամեակի առթիւ:

ՊՈԼԷՆԷՆ·— Ա· Առաքելեան 80 Ֆր:

ՎԱԼԱՆՍԷՆ·— Տիկին Վ· Գալուստեան 60 Ֆրանք:

ՓԱՐԻԶ·— Ե· Պ· 100 Ֆրանք:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՎԻԷՆ·— Իրենց կնոջ եւ հարսին՝ Անժել Խուկոյեանի յիշատակին, Պ· Արշակ Խուկոյեան եւ Տէր եւ Տիկին Զաքար Խուկոյեան 50ական Ֆր· կը նուիրեն Ս· Ղազարի:

×

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոստիչեան կը նուիրեն 200 Ֆր· Հայ Կարմիր Խաչի օդափոխութեան կայանին նկարանները արդիականացնելու նպատակին, իրենց ողբացեալ մօր յիշատակին, մահուան Բ· տարելիցին առթիւ:

Պ· Մեսրոպ Սիմաւոնեան – Գոլոմպ – կը նուիրէ 100 Ֆր· ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարգաւաճման, իր ողբացեալ կնոջը Արմինէի յիշատակին:

Պ· Արթին Կարապետեան – Վիլֆրանշ – կը նուիրէ 100 Ֆր· ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, Տիկին Ռեփեկա Կարապետեանի յիշատակին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Տէսինի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վահէ Պառաւեանէ 100 Փրանք իրենց զաւկին Սարգիսի ամուսնութեան առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Odyssée d'un enfant arménien

par KHOREN MARGOSSIAN
Ed. La Pensée Universelle
Prix 26 F. 50
En vente dans toutes les librairies.
Ainsi qu'à la librairie Samuelian, 51, Rue Mr. le Prince, 75006 Paris et H. Palouyan 9, Rue de Trévise, 75009 Paris.

ՁԵԿՈՅՑ

Այս տարուան մեռելներու յիշատակին օրը, շատերու նման ես ալ Ֆրանսուհի մօրս ընտանեկան գերեզմանին առջեւ կրցի երթալ պահ մը մտամփոփուելու համար: Իսկ Հայ հօրս ընտանիքին համար որեւէ գերեզման չկայ…

Հայրս, Ա· Միքայէլեան, գրքի մը մէջ կը պատմէ մեծ–հօրս Սեդրակ Միքայէլեանի, մեծ–մօրս Արուսեակ Մելիքեանի եւ պզտիկ հօրեղբօրս Հայկազին չարչարանքներէ վերջ անմոռանալի մահերը, եւ այս կերպով իրենց համար տեսակ մը տապանաքար կանգնեցուցած է:

Սոսկալի եւ անողոք ամբաստանութիւն մըն է անոնց անգութ դահիճներուն հանդէպ:

Հօրս «Ցիսուն տարիներ առաջ(*) վերնագրով գրած գրքին մէջ, իր նկարագրած խիստ յուզիչ իրողութիւնները, ընտանիքի մը ու ամբողջ ազգի մը անմեղ զոհեր եղած ըլլալուն մասին, ականատեսի մը եւ անձամբ չարչարուողի մը անհերքելի վկայութիւններն են:

ԿԻ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Լրագիրի խմբագիր

(*) Գիրքը գնելու համար դիմել հեղինակին

Dr. MIKAELIAN
Résidence du Parc Chanot
190, rue du Rouet
13008 Marseille

(Գինը փոստի ծախքով միասին 24 Ֆր·, վճարումը պանքայի չէքով ապսպրանքի պահուն):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհիներ Նուարդ Սապունճեանի, Աշխէն Տնկոյեանի, Ալիս Շրտիկեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց քրոջ զաւկին Յակոբ Նալպանտեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը Մարտ 14ին: Ժորժ Ե·ի սրահներուն մէջ:

×

ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը Մարսէյլի օփերային մէջ՝ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1ԻՆ:

×

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին պարահանդէսը Շաբաթ, Ապրիլ 3ին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

La Messe de KOMITAS
(disque S. K. 3000, déjà paru)

Les chefs-d'œuvre de
GANATCHIAN
(disque S K 5000, à paraître début 76)

EN SOUSCRIPTION

auprès des Choristes, et les Mardi et Vendredi, à partir de 20 h. 30
17, rue Bleue, Paris (9e)
En souscrivant dès maintenant, vous bénéficiez du prix exceptionnel de 85 Fr., et vous disposez immédiatement du disque de KOMITAS, remarquable enregistrement de la Messe, présenté dans l'album « Le Maître et son Disciple » *dès sa parution, début 76, il vous sera automatiquement remis le 2ème disque, « Les Chefs-d'Oeuvre de Ganatchian ».*

POUR LES FETES,
OFFREZ-VOUS
OFFREZ A VOS AMIS
L'ALBUM
LE MAITRE & SON DISCIPLE
(Couverture de CARZOU)
enregistré par la Chorale
Sipan-Komitas
Solistes
Sonia NIGOGHOSSIAN — Mezzo
Meguerditch BOGHOSSIAN—Ténor
René MARTAYAN — Ténor
Mario HANIOTIS — Basse
direction
Garbis Aprikian
(33 T. 30 cm. Stéréo-Compatible)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

venez goûter
son excellente cuisine
et ses spécialités arméniennes
dans le cadre entièrement rénové
de son premier étage

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

Savez-vous que vous trouverez à :
AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55
le meilleur accueil auprès de :
ANAHID BOYADJIAN
pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,
մի՛ վարանիք
դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
13
MARDI
13 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1.20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.487
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.487

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ - ԱՆԳԱՐԱ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Սիրաբանութիւնը պոլշեւիկեան Ռուսիոյ եւ քէմալական Թուրքիոյ միջեւ սկսաւ 1920 Ապրիլ 26ին, երբ Անգարայի Ազգային Մեծ Ժողովի կառավարութեան նախագահ Մուսթաֆա Քէմալ նամակով մը դիմեց Լենինի, առաջարկելով համատեղ պայքարիլ «իմպերիալիստական» կառավարութիւններու դէմ:

Լենին սիրով ընդառաջ գնաց եւ բարեկամական սերտ յարաբերութիւններ հաստատուեցան Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ: 1921 Մարտ 16ին Մոսկուայի, 1921 Հոկտ. 13ին Կարսի զոյգ համաձայնագրերով հիւսիսի եւ հարաւի հարեւանները վերջնապէս իրարու միջեւ բաժնեցին Հայաստանը:

1967ին Երեւանի մէջ լոյս տեսաւ ժամանակակից Թուրքիան խորագրով 432 էջնոց գիրք մը՝ աշխատակցութեամբ խորհրդային ամէնազգի մասնագէտ հեղինակներու, հիմնուած վաւերաթուղթերու վրայ: Ահա՛ պզտիկ մէջբերում մը անկէ.

«Միաժամանակ (այսինքն 1921 Մարտ 16ին) համաձայնագիր ստորագրուեց Թուրքիային ֆինանսական ձրի օգնութիւն (10 միլիոն ռուբլի ոսկով) ինչպէս նաեւ զէնքով ու ռազմամթերքով օգնութիւն ցոյց տալու մասին: Այդ համաձայնագրին համապատասխան սովետական կառավարութիւնը 1921–1922 թուականներին Թուրքիային տրամադրեց հրացաններ, գնդացիրներ, փամփուշտներ, թնդանօթներ, արկեր, ինչպէս նաեւ ռազմական հանդերձանք ու ոսկի՝ ձուլակտորներով» (էջ 197):

Ուրիշ առթիւ, խորհրդային վաւերական աղբիւրներէ քաղելով, տուած ենք պոլշեւիկներուն կողմէ քէմալական Թուրքերուն նուիրուած ամէն կարգի զէնքերուն մանրամասն ցանկը: Հարկ չկայ կրկնելու:

1925 Դեկտ. 17ին Մոսկուայի եւ Անգարայի միջեւ տասը տարուան համար կնքուեցաւ «բարեկամութեան եւ չէզոքութեան համաձայնագիր», որ վերանորոգուեցաւ 1935ին: Երկրորդ աշխարհամարտին Թուրքիա ձեռքի տակէ օգնած ըլլալով Գերմանիոյ, Խորհ. Միութիւնը 1945 Մարտ 19ին ցանկութիւն յայտնեց չեղեալ յայտարարել ռուսեւթուրք բարեկամութեան պայմանագիրը:

Երկու երկիրներու յարաբերութեանց մէջ պաղութիւն առաջ եկաւ 1945 Յուլիսին, երբ Փոցտամի Երեքներու խորհրդաժողովին մէջ Ստալին պահանջեց Կարսն ու Արտահանը, միաժամանակ նաեւ հակակշիռ Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցներուն վրայ: Այս վերջին պարագան պատճառ դարձաւ, որ Թրումըն եւ Չըրչիլ բացարձակապէս մերժեն «հանճարափայլ»ին պահանջները: Վրացի մենատէրը Կարսն ու Արտահանը կ'ուզէր ո՛չ թէ Հայաստանի, այլ Վրաստանի կցելու համար, ինչպէս յայտնուեցաւ 1947 Հոկտ. 24ին Լէյք Սըքսէսի մէջ գումարուած ՄԱԿի ընդհ. ժողովին ընթացքին, երբ Խ. Միութեան Ա. պատուիրակ Վիշինսկի խօսքն ուղղելով Թուրք պատուիրակ Սէլիմ Սարփէրի՝ յայտարարեց, թէ եկած է ժամանակը, որ այդ երկու նահանգները վերադարձուին իրենց բուն տիրոջ՝ Վրաստանի...:

Մոսկուա չպնդեց իր պահանջներուն վրայ: Թուրքերը խրտչեցան սակայն եւ նոր բարեկամ փնտռեցին արեւմուտքի մէջ: Օգտուեցան Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի միջեւ ծայր տուած հակամարտութենէն՝ մօտենալով Միացեալ Նահանգներուն, մեղրի անսպառ կարաս մը, կոչուած լեցնելու Անգարայի Ելմտական նախարարութեան դանայեան տակառը: 1947 Մարտ 12ին ստորագրուեցաւ «Թրումէնի Վարդապետութիւն»ը, որ այդ թուականէն մինչեւ այսօր ամէն տարի միլիոններ կը հայթայթէ հարապետական Թուրքիոյ, մինչեւ ուր կը հասնին եղեր Միացեալ Նահանգներու պաշտպանութեան սահմանները...:

Ընդհատումի կարճատեւ շրջանէ մը ետք, Մոսկուա – Անգարա սիրաբանութիւնը վերսկսաւ 1953ին: Ստալին մեռաւ Մարտ 5ին: Երեք ամիս վերջ, 1953 Մայիս 30ին Մոլոտով, յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի, ծանուցագիր մը ուղղեց Անգարայի կառավարութեան, պաշտօնապէս յայտարարելով, որ Խորհ. Միութիւնը հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն:

Նման յայտարարութիւն մը ըրաւ 1964ին Խրուշչեւ՝ Մոսկուա այցելող Թուրք խորհրդարանական պատուիրակութեան, աւելցնելով, որ հող պահանջողը Ստալինն էր: Ու քանի որ այլեւս չկայ անիկա, հետեւաբար եւ բնականաբար...: 1969ին Բրեժնեւ եւ Կոսիգին նոյն հաւաստիքը տուին Սիւլէյման Տէմիրէլի: 1972 Ապրիլ 11ին Պոդգոռնի այցելեց Անգարա եւ սիրալիր տեսակցութիւններ ունեցաւ պետական վարիչներուն հետ:

Սիրաբանութիւնը կը շարունակուի:

Դեռ վերջերս, 1975 Դեկտեմբեր 26ին Խորհ. Միութեան վարչապետ Ալեքսիս Կոսիգին երեք օր պաշտօնական հիւրն եղաւ Անգարայի կառավարութեան:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ԿՌՈՒԱԴԱՇՏԵՐ

ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ՝ 208 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ ԼՔՈՒԱԾ ԴԻԱԿՆԵՐ ՈՒ ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

Շաբաթ եւ Կիրակի նոր կռուադաշտ մը բացուած է Պէյրութ, մեծ պանդոկներու թաղը մինչ Թալ–Զաաթարի շուրջ փալանժիստ եւ պաղեստինցի կը շարունակեն կատաղի բախումները: Կարելի չէ զոհերու թիւ ճշդել, Շաբաթ եւ Կիրակի միայն կ'ըսուի թէ 208 մեռեալ կար, ուրիշներ 250ի մասին կը խօսին, կ'ըսուի նոյնիսկ թէ այս թիւը պէտք է կրկնապատկել որովհետեւ ահագին դիակներ կան լքուած ու նաեւ վիրաւորներ, որոնք կը մեռնին մայթերու վրայ, արիւնահոսութենէն: Ինը ամիսներու կռիւներու իբրեւ հաշուեկշիռ տասը հազար մեռեալի եւ 30 հազար վիրաւորի մասին կը խօսուի թէեւ ոչ մէկ ճշգրիտ թիւ կարելի է ըսել:

Ուրեմն Շաբաթ եւ Կիրակի կռիւները վերսկսած են մեծ պանդոկներու թաղը եւ կողմերը վերագրաւած են (թէեւ գործնականին մէջ երբեք չէին ձգած) իրենց «բերդերը», Հոլիտիէ Ինը փալանժին համար եւ Ֆէնիսիան մահմետական յառաջդիմականներուն: Այս նոր ճակատը բացած են յառաջդիմականները ստիպելու համար փալանժիստները որ իրենց զօրքերը ցրուեն, քանի որ Թալ–Զաաթարի կողմը փալանժը աւելի մարզուած կը թուի եւ Պաղեստինցիք չեն յաջողիր ազատագրել իրենց գաղթակայանները պաշարումէն:

Կռիւներէն զատ, քաղաքական ճակատի վրայ ալ պարապը կը տիրէ եւ Շամուն–Քարամէ ոչ միայն զիրար կը քննադատեն այլեւ կը նախատեն: Երկու ծանրակշիռ մեղադրանքներ ալ կան.— Գահիրէ կ'ամբաստանէ Սուրիան որ Իսրայէլի խաղը կ'ընէ երբ կը սպառնայ Լիբանանը կցել, իսկ Պէյրութի ձախ մամուլը Սուրիոյ Արտաքին Նախարարը վկայաբերելով կ'ըսէ թէ Շամուն չորս անգամ շփում ունեցած է Իսրայէլի հետ:

Արդէն շաբաթ մըն է որ պաղեստինեան կայանները զրկուած են պարէնաւորումէ (զէնք թէ ուտեստեղէն) եւ կացութիւնը եղերական բնոյթ ունի այլեւս. Արաֆաթ միշտ փորձած է արգելք հանդիսանալ որ իր շարքերը ուղղակի կռիւի անցնին բայց պիտի չկարենայ զսպել մինչ Նիւ Եորքի մէջ Պաղեստինցիներով եւ առանց Իսրայէլի, օրակարգն է՝ Պաղեստինը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 6–8)

ԱՐՓԻ–ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐԸ
46.288 ԳԾԱՄԵԹՐԻ ՀԱՍԱԾ Է

Մարտունիի հատուածի թիւ 9 ներքնուղիի լեռնագործները, շարունակելով աշխատիլ դժուար պայմաններու մէջ, երկու ամսուան մէջ մետաղէ շինութիւններու կարգաւորութեամբ առաջացած են 18 գծամեթր: Կառոյցի երրորդ յատուկ մասի թիւ 8 ներքնուղիի խումբը Դեկտեմբերին վերսկսելով հորատումը յառաջացած է 15 գծամեթր: Վարդահովիտի մասի խումբը թիւ 6 ներքնուղիի մէջ դադրեցուցած է հորատումը՝ օդափոխութեան նոր սարքաւորում զետեղելու, ինչպէս նաեւ ելեկտրաթելերը փոխելու նպատակով: Այսօրուան վիճակով հորատելու համար տակաւին կը մնայ թիւ 9 ներքնուղիի մէջ 849, թիւ 6ի մէջ՝ 664, թիւ 8ի մէջ՝ 514 գծամեթր:

Կրաձոյլով պատելու աշխատանքներու մարզէն ներս Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր ամիսները համեմատաբար եղած են արդիւնաւոր: Այսպէս, թիւ 8 ներքնուղիի աշխատողները կրաձոյլով պատած են 250 գծամեթր, թիւ 4, 6 եւ 7 ներքնուղիներու մէջ երկու ամսուան ընթացքին կարելի եղած է կրաձոյլով պատել 186, 84 եւ 170 գծամեթր: Կառոյցի միւս ներքնուղիներու մէջ տեղի կ'ունենային ջրատարի պատերու ամրացման եւ յատակը կրաձոյլով պատելու աշխատանքները: Թիւ մէկ ներքնուղիի աշխատողները յառաջացած են 500 գծամեթր, իսկ թիւ 9 ներքնուղիի մէջ կրաղիւս ներարկուած է 298 գծամեթրի վրայ: Նոյեմբեր – Դեկտեմբեր ամիսներուն ջրատարը երկարած է 33 գծամեթր: Յունուար մէկի դրութեամբ ջրատարի երկարութիւնը հասած է 46.288 գծամեթրի:

Արփի – Սեւան ջրատարի շինութիւնը աւարտելու համար տակաւին կը մնայ 2.027 գծամեթր հորատում, 7500 գծամեթր կրաձոյլով պատում, 20 հազար գծամեթրի վրայ կրաղիւսի ներարկում եւ 30 հազար գծամեթր յատակի կրաձոյլով պատում:

×

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱԼԻՐ ՄԸ

«Երեւաննախագիծ» հիմնարկի թիւ 3 արուեստանոցին մէջ ծնունդ կ'առնէ երկրաբանական գիտութիւններու բաժնի շէնքին նախագիծը: Այդ նախագիծը 12 յարկանի համալիր մըն է որ պիտի կառուցուի վերին Զէյթունի մէջ: Հիմնական շէնքը նախատեսուած է վարչական գործերու համար: Անոր կից կ'ըլլան նաեւ 300 տեղնոց դահլիճ մը եւ գրադարանի ու տարրալուծարաններու մասնաշէնքերը: Գիտական այս նոր համալիրի նախագծի գլխաւոր ճարտարապետն է Ռոմիկ Ջուլհակեան, իսկ նախահաշիւը՝ 3 միլիոն ռուբլի:

×

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆՆԵՐՈՒ
ՀԱՇՈՒԵՏՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Հայաստանի ժողովրդական թատրոններն ու թատերական խումբերը կը ներկայացնեն նոր բեմադրութիւններ: Վերջերս ժողովրդական ստեղծագործութեան հանրապետական տունը Էջմիածնի եւ Աշտարակի մէջ կազմակերպած է հաշուետու ներկայացումներ, որոնց մասնակցող ժողովրդական 19 թատրոններէն 7ը արժանացած է բարձր գնահատանքի: Անոնք են՝ Իջեւանի, Էջմիածնի, Երեւանի թիւ 3 մշակոյթի տան, Վեդիի, Հրազդանի, Հոկտեմբերեանի եւ Սպիտակի թատրոնները, որոնց բեմադրութիւնները աչքի կը զարնեն իրենց գեղարուեստական որակով, բարձր մշակոյթով, վարպետ խաղարկութեամբ եւ ձեւաւորումներով:

×

Ա. ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ
ԴՊՐՈՑԻ 25ԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի Արմէն Տիգրանեան երաժշտական դպրոցի նոր դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է երեկոյ մը՝ նուիրուած հաստատութեան հիմնադրութեան 25ամեակին: Տարիներու ընթացքին այս դպրոցին մէջ իրենց երաժշտական մկրտութիւնը ստացած են հազարէ աւելի շրջանաւարտներ, որոնք այժմ կ'աշխատին Հայաստանի տարբեր քաղաքներու եւ շրջաններու երաժշտական դպրոցներու, ուսումնարաններու եւ Կոմիտաս երաժշտանոցին մէջ:

Քանի մը տողով

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մաթեմատիկոսը՝ Պլիուշ Փարիզ հասաւ առջի օր բայց չկրցաւ անմիջապէս մամուլի ասուլիս մը տալ, առողջական վիճակը դեռ տկար ըլլալով, հանդարտեցուցիչ, թմրեցուցիչ դեղերը և երեք տարուան արգելափակումը յիմարանոցի մը մէջ, պարզ է որ, քայքայած են իր հոգեկան եւ մտային վիճակը: Ֆրանսա ապաստան տուած ըլլալով, Պլիուշ ընտանիքին հետ Ֆրանսա կը մնայ:

ՓԱՐԻԶԻ բնակչութեան 25 առ հարիւրը օտարականներէ կազմուած է: Այսպէս երկու միլիոն 290 հազար հոգիի վրայ ֆրանսական ծագում ունեցողներու թիւը մէկ միլիոն 700 հազար է: Այս օտարականներուն մէջ կան՝ 69.000 սպանացի, 67.000 ալժերացի, 44.000 փորթուկալցի, 33.000 թունուզցի, 28.000 իտալացի, 20 հազար մարոքցի, 19.000 եուկոսլաւ եւ 15 հազար ափրիկեցի:

ՄՈՒՇԵՂ ԻՇԽԱՆ

— Օ —

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նոյնիսկ այն ատեն երբ մենք կը կարծենք որ խզած ենք մեր կապերը հաւաքականութեան եւ անցեալի հետ, անոնք կ'ապրին։ Մ. Իշխան կարծէք հոգեվերլուծումը (փսիքանալիզ) կը փորձէ բոլոր անոնց զորս կը կոչենք ձուլուած, Հայութենէ հրաժարած։ Գիտակցական առաջին փորձին «մնացուկ»ներ կրնան վերստին յայտնուիլ։ Սփիւռքի Հայուն տեւաբար ապրուող երկուութիւնն է այս. քիչ մը Հայ, քիչ մը աւելի, քիչ մը ուրիշ բան, շատ քիչ Հայ... Ո՞ւր եւ ի՞նչպէս գտնել ոսկեղէն միջինը։

Եւ անգութ է Պետրոս առաքեալ.

«Պիտի թափառիս երկրի եւ երկնքի միջեւ... Պէտք է ամբողջանաս, հասկցա՞ր. հիմա թերի ես եւ անընդունելի»։

Ճէյմսը պէտք է ամբողջանայ։ Սփիւռքի Հայը պէտք է վերագտնէ իր ամբողջութիւնը, ըլլայ ժողովուրդը իր հողին վրայ, այլապէս պիտի շարունակէ թափառիլ։

Երկրորդ արարին արդէն Արամեան կը գտնուի իր նոր պարունակին մէջ. ալ Ճոն Հէլըր է։ Եւ որովհետեւ ազգային-հաւաքական ապրումներ չկան այլեւս՝

«Գործիս մէջ անգութ եւ անզիջող դարձած է» Հէլըր։ Իտէալիզմը եւ զոհողութիւնը կը փոխարինուին նիւթական յաջողութեամբ։

Բայց Հէլըրի վերածուած Արամեան կ'ուզէ մարդ ըլլալ. մարդ կ'ուզէ չինել Հէլըրը. ամէն բանէ հրաժարելէ ետք, մեր ընկերութեան հասկցած ձեւով, պէտք է մարդ չինել Հէլըրը, հաւատացնել։ Հայ մարդիկ այս մտածումը ունին իրենք իրենց անձին համար, իրենց զաւակներուն համար։ Հաւաքականութիւնը հեռաւոր եւ մշուշոտ զգացում մըն է։ Բայց Հէլըրի հոգին մէկ անկիւնը ծուարած՝

«... Ես գաղթական եւ տառապած ընտանիքի զաւակ, մեծ դժուարութիւններով տեղ հասած...» այրող յուշերը կան տակաւին։ Ուղեղաբջիջներուն հետ Հէլըր ժառանգած է նաեւ Հայուն տենդը, խանդը.

«... Ոչ մէկ Ամերիկացի պիտի կրնար քեզ սիրել այնպէս, ինչպէս մենք գիտենք սիրել, մեր արեան հզօր տենդով...

«Մենք, այսինքն ես եւ ինծի նմանները, որոնք հեռուներէն կուգան...»։

Պատշաճեցումի պարտադրանքը, յաջողելու տենչը կամ սիրած կինը կը «թաղեն» Հայը, բայց չի մեռնիր Հայը, կուգայ հեռուներէն, արեան տենդով...։

Ամերիկա ծնած եւ մեծցած Ճէյմս Արամեան աղօթել ալ չէր գիտեր. միայն նիւթական հարցերով զբաղած էր։ Կը յիշէր իր մեծ մայրիկի «Հայր Մեր»ը։ Իր ուսուցիչը կը զարմանայ լսելով այդ աղօթքը, զոր ամերիկեան դպրոցի մէջ չէր կրնար սորված ըլլալ։ Արամեան կը պատասխանէ.

«Անիկա դուն չես հասկնար. այս աղօթքը ամերիկեան արտադրութիւն չէ. անիկա շատ հին, շատ զօրաւոր, շատ խորհրդաւոր աղօթք մըն է՝ մեծ մայրիկիս լեզուով։ ... Ի՞նչպէս բացատրեմ քեզի. այս բառերուն մէջ ամբողջ երկինքը կայ»։

Արամեան կը վերածնի իր անցեալը վերստին գտնելով։ Բայց այդ չի բաւեր մարդանալու։ Մարդ ըլլալու համար հարկ է ըլլալ ամբողջական։ Արամեանի ուղղելով իր խօսքը, ուսուցիչը կ'ըսէ.

«Մարմինդ կորսնցուցիր, լեզուդ կորսնցուցիր, ուղեղդ կորսնցուցիր...»։

Սփիւռքի Հայուն կորուստը, կորուստները։

Բայց հոգիներու աշխարհը ունի իր գաղտնիքները։ Մ. Իշխան կը պեղէ զանոնք եւ կը փորձէ գտնել հանգոյցը։ Ճէյմս Հէլըր կ'ունկնդրէ «Կռունկ»ը։

«Այս եղանակը, Անիդա, մէկ անգամէն կախարդեց զիս։ Երբ առաջին անգամ լսեցի՝ ամբողջ էութեամբս ցնցուեցայ։ կարծես ան իմ մէջէն կուգար, իմ հոգիիս անյայտ խորքերէն»։

Երբ Հայը կ'անցնի առաջին հանգրուանը որ վերապրելու ճիգ է, մոռցուած մեղեդիի մը նման կրնայ վերյայտնուիլ Հայութիւնը. կը բաւէ որ ըլլայ կայծ մը, արթնցնող առիթը, ցնցումը, բանալու համար գիտակցութեան տանող դռները։ Արամեան-Հէլըրներ չեն կրնար ստեղծել ցնցումը. ան պիտի գայ դուրսէն. երբեմն պատահարի ձեւով։ Սակայն եթէ կ'ուզենք որ այդ ցնցումը, ելեկտրաշոք, հասնի զանգուածին, անգոյն անհատներու գումարը վերածէ ժողովուրդի եւ տանի գիտակցութեան, հարկ է ստեղծել պատշաճ միջոցները, կիրարկել զանոնք յարատեւ ճիգով։ Բոլոր Արամեան-Հէլըրներու հոգիներու «անյայտ խորքերը», մոխիրի տակ թաքուն կայծեր կան, կրակներ։ Ցնցել, պեղել, խառնել, անհանգստացնել։ Թերեւս Հէլըր կը չքանայ եւ Արամեանը կը մնայ։

Բայց կը շարունակուի սփիւռքի մարդուն կանգ չառնող ներքին խռովքը։

«Երբեմն ինծի կը թուի թէ ես ես չեմ, ես ուրիշ անձ եմ»։

«... Ես նոյն անձն եմ միշտ, սակայն ինչո՞ւ ինծի կը թուի թէ տեղ մը տուն մը կայ, որ ինծի կը սպասէ, տեղ մը հարազատներ կան...»։

«Գործիս մէջ կը մոռնամ ամէն բան. գործս զիս կը կլանէ։ Բայց երբ տուն կուգամ...»։

Արամեան-Հէլըրներ չեն յաջողիր ջնջել անցեալ մը, որ կ'ապրի իրենց մէջ եւ իրենցմէ դուրս, անկախ իրենցմէ։ Սակայն իրենց գործը կը կլանէ զիրենք։ Գործը՝ նիւթական յաջողութիւնը, ապահովութեան կառուցումը։ Բայց կայ կանչը.

«... Ինծի կը թուի թէ տեղ մը երկիր մը կայ, որ զիս կը կանչէ, տեղ մը հող մը կայ, աւելի հարազատ քան այս հողը, որուն վրայ կեցած եմ։

«... Ուշ գիշերին երբեմն յանկարծ քունէս կ'արթննամ շրթներուս վրայ բառեր, որոնք կարծես թէ ծանօթ են ինծի։ Այդ բառերը երբեք չեմ լսած կենդանի ականջով. անգլերէն չեն անոնք, ոչ ալ որեւէ ծանօթ լեզուի կը պատկանին... բայց երբ արթննամ՝ կը մոռնամ անոնց իմաստը»։

Այսպէս ենք մենք։ Ունինք մեր ներքին կեանքը։ Մեր անձը երկուք է։ Արտաքին աշխարհին կը հրամցնենք մեր ընդունելի երեսը, բնական, բոլորին նմանող։ Սակայն կը զգանք այն դժուար վիճակը որ մենք մեր տեղը չենք, որ մեր գոյութեան մէջ արուեստական, անբնական բան մը կայ։

Եւ կայ մանաւանդ հողին կանչը, հարազատ հողի, որ կը պարփակէ անցեալ, անօթն է ապագայի։ Արամեան-Հէլըրներ միշտ ալ հիւրի պէս բաներ են ուրիշ հողերու վրայ։ Իրենց պնդումները որ այդ հողը կը սիրեն, որ իրենք այլեւս կը պատկանին այդ հողին, կուգան փաստել որ այդ չէ իրականութիւնը. կասկածը կայ նաեւ իրենց մէջ։ Բայց արթնութիւնը, այսինքն՝ կեանքին պատշաճելու պահանջը կը մոռցնեն այդ բոլորը։ Գործը պէտք է յաջողի։ Արամեան-Հէլըր անդադար պիտի կրկնէ որ կ'ուզէ մարդ չինել Հէլըրը, դրամ դիզել...

Եւ ամէն անգամ որ տեղի ունենայ գիտակցական հրաշքը, պոռթկումը, շրջապատի մարդիկ պիտի զարմանան, պիտի չհասկնան, անբնական պիտի համարեն որ անցեալ եւ մոռցուած դէպքերու համար կ'ընդվզին Արամեան-Հէլըրները։ Եւ Հէլըրի մայրը, այսինքն՝ զինք ընդունող ընկերութիւնը, պիտի յուզուի.

«Ի՞նչ պիտի ըլլայ. դարձեալ նոյն տագնապը։ Ցեղասպանութիւն կայ եղեր, հայկական դատ կայ եղեր, ինք պէտք է անպայման ցնցող բան մը ընէ եղեր։ Այս բոլորը չէին բաւեր, ուրիշ նորութիւններ ալ աւելցան... Ինք խորթ զաւակ է եղեր այս տան մէջ...»։

Այս տեսակ ցնցումներ կը ծնին եւ կը մարին. գործի մէջ շատեր կը մոռնան ցնորքի նմանող այդ փափաքները։ Բայց իւրաքանչիւր Հայու ներքին տառը կը մնայ, որ փորձ մըն է ստեղծելու անձի միութիւնը, անյաջող փորձ՝ նկատի ունենալով որ ամբողջական չենք կրնար ըլլալ մինչեւ այն ատեն որ չենք զարգանար մեր բնական միջավայրին մէջ, հողի մը վրայ որ մեր պատմութիւնը ըլլայ, ուր մեր պատմութիւնը եղած ըլլայ եւ շարունակուի։

Եւ աշխարհի բոլոր բարեսէր մարդիկը կը խրատեն.—

«Կը վարժուիս, որդեակ, կը վարժուիս, մարդ բնածդ ամէն բանի կը վարժուի. մինչեւ իսկ մահուան մէջ ողջ մնացած ըլլալու գաղափարին կը վարժուի»։

Եւ վերջին հաշուով, ժողովուրդ մը կը մեռնի, անհատներ կը վերապրին. կը մեռնին եւ կը կարծեն թէ ողջ են։ Գիտութիւնը այս բոլորին համար կը գտնէ բառեր. կը պատշաճինք։

Մ. Իշխանի թատերական այս գործը առաջին փորձն է մեր ժողովուրդի այսօրուան հարցերը բեմականացնելու, այժմէականացնելու, ժողովրդականացնելու։

Մեր գրողները, արուեստագէտները, բեմադիրները եթէ յաջողին այս կարգի մօտեցում ցուցաբերել, հայկական հարցը կը դառնայ առօրեայ հարց եւ մեր ժողովուրդին համար եւ ուրիշ ժողովուրդներուն համար։ Կը ստեղծենք այդ ձեւով հանրային կարծիքի հոսանք եւ ճնշում։ Բայց այդ կարենալ ընելու համար պէտք է մասնակից ըլլալ ժողովուրդի ապրումներուն։ Այլ խօսքով, հայ գրողներ, արուեստագէտներ եւ բեմադիրներ պէտք է ցուցաբերեն յաւելեալ յանձնառութիւն երկու ճակատի վրայ. ներքին եւ արտաքին։

Իր հասունութեան շրջանին Մ. Իշխան կը բանայ նոր ճանապարհ։ Նոյնիսկ եթէ իր թատերական երկը ունի խոցելի կէտեր, որպէս նոր փորձ ան կրնայ շրջան բանալ հայ յանձնառու գրականութեան մը համար։

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

ՏԽՈՒՐ ԼՈՒՐԵՐ ԵՐԵՒԱՆԷՆ

— Օ —

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դեռ երէկ էր, որ «Իզվեստիա»յում կարդացի, թէ Հնդկաստանում անց է կացւում մի արտասովոր հաշուառում. մարդիկ գրանցում են պատմական եւ գեղարուեստական արժէք ներկայացնող առարկաները։ Իսկ այստեղ, օրը ցերեկով, յանկարծ տեղեկանում ես, որ քո սեփական թանգարանում թանկարժէք քարերից եւ մետաղներից պատրաստուած 770 ցուցանմոյշ երբ յանձնուած են ուրիշ թանգարանների եւ հիմնարկների, սակայն դա փաստաթղթերով հնարաւոր չէ հիմնաւորել։ Այսինքն, յայտնի չէ, թէ որտեղ են այդ 770 ցուցանմուշները։ Եւ դա կատարւում է ո՛չ միայն այսօր, այլեւ շարունակուել է տասնամեակներ։ Ահա տողեր մի փաստաթղթից. «Թանգարանը 1936–1957 թուականների ընթացքում, գոյքամատեաններում եղած նմուշների համաձայն, ուրիշ թանգարանների եւ հիմնարկութիւնների է յանձնել աւելի քան չորս հազար ցուցանմոյշ։ Նշուած արժէքների յանձնումը հաստատող արձանագրութիւններ եւ այլ փաստաթղթեր չկան»։ Այդ խայտառակ վիճակը շարունակուել է նաեւ յետագայ տարիներին։ Ահա թէ ինչու այսօր մեզ պէտք է յուզի ո՛չ այնքան այս հարցում պատասխանատու անձանց մեղաւորութեան աստիճանը, այլ արժէքների ճակատագիրը։ Մենք դեռեւս լրիւ չենք գիտակցել կատարուածի ողբերգականութիւնը։ Մեր անտար -

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԱՄԻԱՅԻ

Միքայէլ Նալբանդեանի յիշատակին

Ա.

Դարերից ի վեր, անժամանակ թուականներից՝ քաղաքը լերան կատարին էր։

Եւ քաղաքը կառուցուած էր սպիտակ քարից, որովհետեւ լեռն ամբողջ սպիտակ քարից էր։

Քաղաքի տներից, ահաւոր անդունդի վրայ, կախւում էին պատշգամբներ, որոնք մթնշաղերին օրօրւում էին ինչպէս երազում։

Հին ժամանակների իշխողները, ռազմական նպատակների համար, քաղաքի արեւելեան կողմը վիթխարի ամրոց կառուցեցին։ Այդ ամրոցի շինութեան համար իշխողները գործածեցին ձուի միջուկը, կաթ եւ մարդկային ստրուկների քրտինքն ու արիւնը։

Լերան ստորոտը, ուր քաղաքից իջնելու համար միայն մի ճանապարհ կար, ոլորապտոյտ եւ քարքարոտ, նման երազներում բացուած արահետների, այգիներով էր բոլորուած։

Այդ այգիները գոյութիւն են ունեցել բիբլիական ժամանակներից։ Եւ բիբլիական ժամանակներից մինչեւ հիմա այդ այգիների խաղողի ողկոյզը շողշողում է՝ որպէս հողի աստղաբոյլ։

Այգիներից դէնը, ընդարձակ, անհուն դաշտում բամբակենին է ծաղկում եւ ծովի պէս ծփում է արեւագոյն ցորենը։

Դաշտից անցնում է աշխարհի ամենահին գետերից մէկը, ամառը՝ կապոյտ եւ վէտվէտուն, կարծես երկնքի մի երակը լինի՝ մխրճուած հողի մէջ, գարնանը վարարում է եւ մռնչում առասպելական գազանների նման։

Դաշտի ծիրանը լինում է բռունցքի չափ, տանձը՝ ինչպէս երեխայի գլուխը, քաղցր ու ջրոտ, խնձորի բոյրն աւելի գլխիչ է, քան արաբական ստաշխը, նուռը, բթամատի մեծութեամբ, լինում է այնքան առատ, որքան հացը, թուզը քաղցրանում է մեղրի պէս, վարդը, մուգկարմիր եւ թաւշաթերթերով, վառւում է ճեղքուած սրտի նման, կեռասը կախւում է՝ ինչպէս արեան վիթխարի կաթիլ, իսկ մեխակը հնձում են՝ ինչպէս խոտը։

Այս բոլորի վրայ կախւում է արեւի հնոցը, որ նոյնն է, ինչպէս անժամանակ թուականներում։

Բ.

Տակաւին սրանից հարիւր տարի առաջ քաղաքի բնակիչները, օրը բոլոր, իրենց քրտինքը թափում էին դաշտում եւ այգիներում, իսկ գիշերները բարձրանում էին քաղաքը, որովհետեւ գիշերները դաշտն էին լցւում արիւնարբու աւազակներ։

Աւազակները սպանում էին մարդկանց, կողոպտում եւ հեռանում, երբ լուսաստղն էր փայլում պաղպաջուն երկնքում։

Դաշտում, տակաւին հարիւր տարի սրանից առաջ, ոչ մի տուն չկար, կային միայն ուռենու ճիւղերից շինուած խուղեր, որոնք ծառայում էին մարդկանց միայն ցերեկները։

Բերքն առատ էր լինում, այնքան առատ, որ ոչ միայն պահում էր լերան քաղաքի բնակիչներին եւ աւազակների հոծ խմբերին, այլեւ ձմեռը այդ բերքով կերակրւում էին բազմաթիւ աղքատներ, որոնք թափւում էին լերան քաղաքը ուրիշ աշխարհներից։

Ժամանակի ընթացքում, ռազմական նպատակների համար կառուցուած ամրոցը, որի պատերի մի մասը քայքայուել էր ժամանակի ծեծից եւ բնական երկրաշարժներից, վերածուել էր շուկայի եւ ընդարձակ պահեստների։ Հին զէնքերի՝ նետերի, աղեղների եւ զրահների տեղ գինապահեստներում շողշողում էին ծիրանը, դեղձը, նուռը եւ խաղողը։

Գ.

Եւ ժամանակի ընթացքում աւազակները նուազեցին, գնալով անհետացան։

Ո՞ւր գնացին, ի՞նչ եղան, ի՞նչպէս կորան։ Դա ժամանակի քմահաճոյքն է եւ գաղտնիքը, ոչ ոք չի իմանում։

Ասում էին, որ բնակչութեան մէջ ցանցառ միրուքներով, թուխ մորթով, խըճճուն մազերով, կարմրած, սեւ աչքերով, բարակ, ճկուն եւ բարձրահասակ այն բնակիչները, որոնք տեղական բարբառը խօսում էին թլվատ եւ բոլորովին այլ երաժշտութեամբ, հին աւազակների մնացորդներն են, որոնց հողի անքննելի, անիմանալի ուժը քաշեց, զոհեց իրեն, եւ մնացին այդ հողի վրայ ու սկսեցին ըմբոշխնել քրտինքով հաց վաստակելու անհուն հաճոյքը։

Երբ աւազակներն անհետացան, լերան քաղաքի բնակիչները նորից տները քաշեցին դէպի լերան քաղաքը գիշերները, ըստ դարերի սովորութեան, իսկ նրանց աչքերը մնացին դաշտում։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 1)

բերութեան գնահատականը ապագան կը տայ։

Ժամանակին Ամերիկայում գողացան Բեռլինեան օլիմպիադայի չեմպիոն Ջեսի Օւէնսի ի ցոյց դրուած չորս ոսկէ մետալները։ Եւ միայն շատ տարիներ անց Մինխենի դրամահատարանը պատրաստեց այդ մետալների կրկնօրինակները եւ ուղարկեց օլիմպիական քառակի չեմպիոնին։ Այսպիսով 20րդ դարի լեգենդար վազորդը, ինչպէս եւ Ամերիկան այսօր կարող են բաւարարուել արդէն պատմական դարձած մետալների կրկնօրինակներով։ Ցաւում եմ, որ այս դառը պատմութիւնը վերյիշում եմ ոչ պատահաբար։ Ո՞ւմ յայտնի չէ փառաբանուած օլիմպիական չեմպիոն Հրանտ Շահինեանի անունը, որի օլիմպիական մետալները մի որոշ ժամանակ գտնւում էին Թանգարանում։ Այո՛, սոսկ մի որոշ ժամանակ։ Այժմ դրանք այնտեղ չեն, ինչպէս եւ այնտեղ չեն մեր շատ չեմպիոնների պարգեւները։

Ի՞նչ գնով էլ ուզում է լինի՝ անհրաժեշտ է գտնել այդ մետալները։ Եւ ո՛չ ես, ո՛չ դու, ո՛չ նա, մեր ժամանակակիցներից ո՛չ ոք համաձայն չէ, որ այդ մետալներին փոխարինեն կրկնօրինակները։ Մեզ միմիայն իսկականներն են պէտք։ Հրանտ Շահինեանը հայ մարդկերի մէջ առաջին օլիմպիական չեմպիոնն է։ Առաջինը, եւ դա արդէն պատմութիւն է։ Բայց այստեղ կարեւորը պատմութիւնը չէ միայն։ Այստեղ կայ մի մեծ խորհուրդ։ Օլիմպիական խաղերի նշանաւոր հետազօտող Հէյնց Շէոբլը գրում է, որ հին ժամանակների օլիմպիական վերջին պաշտօնական չեմպիոնը եղել է Հայոց Վարազդատ Թագաւորը, որն ընդմիշտ մնացել է պատմութեան մէջ հէնց այն բանի համար, որ կռփամարտի մէջ առաջիններից առաջինն էր։ Պատկերացնենք մի պահ, թէ այսօր մենք կարող էինք ունենալ Վարազդատի գաւաթը։ Դա անգնահատելի գանձ կը լինէր։ Սակայն մենք չունենք այդ պարգեւը, այդ մասունքը, որ ժամանակին ոչ միայն Վարազդատին է պատկանել, այլեւ ամբողջ հայ ժողովրդին։ Ահա թէ ինչու այսօր ես կոչ եմ անում նրանց խղճին, ում ձեռքերում են այսօր Հրանտ Շահինեանի մետալները։ Արժանի եղէք այն երկու հայ գաղթական կանանց յիշատակին, մտածեցէք, թէ որքան անխղճաբար էք թալանում դուք մեր ժողովրդի ապագան։

Թերեւս մենք գործ ունենք յանցաւոր անփութութեան հետ, որը, առաջին հերթին, հետեւանք է վերահսկողութեան լիակատար բացակայութեան եւ կատարուել է այն պատճառով որ տասնամեակներ շարունակ չի գործադրուել ՍՍՀՄ Ֆինանսների մինիստրութեան եւ ՍՍՀՄ Կուլտուրայի մինիստրութեան կողմից սահմանուած՝ Թանգարանային արժէքների հաշուառման եւ պահպանութեան կարգը։ Եւ այս հարցում պատասխանատու անձանց մեղքի միակ քաւումը կարող է լինել միայն այն, որ բոլոր ցուցանմոյշները, կրկնում եմ՝ առանց բացառութեան, յայտնաբերուեն եւ վերադարձուեն Թանգարան։ Կարծում եմ, որ մենք իրաւունք ունենք պահանջելու, որ մի որոշ ժամանակ անց այս առթիւ արուի հրապարակային հաշուետուութիւն։ Մենք պէտք է իմանանք նաեւ, թէ, բացի վերը թուարկուածներից, ո՞ւր են փոխանակութեան ֆոնդի 22 հազար գրքերը, ո՞ւր են նորագոյն պատմութեան ֆոնդի 71 ցուցանմոյշները, այդ թւում՝ 3,5 քիլոկրամ քաշով արծաթեայ իրեր։ Ո՞ւր են 30 (46ից) գեղանկարչական կտաւները։ Ո՞ւր են ալբոմներն ու հնագոյն ձեռագրերը։ Մենք պէտք է ստանանք այս բոլոր հարցերի պատասխանները։ Եւ, ի հարկէ, գործնական պատասխանները։ Ինձ համար միեւնոյն է, թող թէկուզ պարգեւատրեն մեղաւորներին (յուսով եմ, որ ճիշդ կը հասկանան ինձ), միայն թէ գտնուեն պատմական եւ գեղարուեստական բոլոր արժէքները։ Թող ինձ ներուի այս վերամբարձութիւնը, բայց ես ստիպուած եմ ասել, որ մենք գալիս ենք ու գնում, սակայն այս հողի վրայ մնում է հայ ժողովուրդը եւ նրա պատմութիւնը, նրա մշակոյթի հրաշքով պահպանուած բեկորները։

Եուրի Գագարինի զոհուելուց անմիջապէս յետոյ ես եղայ Աստղաւանում, եւ Պավել Պոպովիչը ինձ նուիրեց մի փոքրիկ կտոր այն ինքնաթիռի թեւից, որով իր վերջին թռիչքն էր կատարել առաջին տիեզերագնացը։ Ես ափիս մէջ սեղմել էի անձեւ մետաղի կտորը, եւ ինձ թւում էր, թէ Գագարինի ձեռքն եմ սեղմում։ Իմ ափի մէջ յիշողութիւնն էր։ Ողբերգական յիշողութիւնը իմ հոյակապ ժամանակակցի մասին, որի անունով գուցէ երբեւէ կը կոչուի 20րդ դարը։ Ընդամէնը ինքնաթիռի թեւի մի կտոր, եւ հիմա դա անգնահատելի մասունք է։ Ուրեմն, ինչքա՞ն թանկ պիտի լինի մեզ համար իւրաքանչիւր առարկայ, որը մի ժողովրդի՝ թո՛ղ որ ողբերգական, յիշողութիւնն է։

Թանգարանային արժէքների յափշտակումը բոլոր ժամանակներում համարուել է սրբապղծութիւն, որը կարելի է համեմատել միայն մայրասպանութեան հետ։ Հնարաւոր է, որ աննախադէպ հրէշաւոր այս սպանութիւնը դեռեւս չի կատարուել։ Ուզում եմ հաւատալ, որ մեր ընդհանուր, խելամիտ ջանքերով հնարաւոր է դեռ նա կանխել։ Բայց այս ամէնը սոսկ բարի մտադրութիւն է։ Իսկ առայժմ ի՛նձ, քե՛զ, նրա՛ն, փոքրիկ Սեւուկին ու Սուսիկին պէտք են կայուն երաշխիքներ, որ առանց բացառութեան բոլոր ցուցանմուշները անյապաղ կը վերադարձուեն մեր պատմութեան անանց վկաներ հանդիսացող գեղարուեստական եւ թանգարանային բոլոր արժէքների օրինական, լիիրաւ ու անվերապահ տիրոջը՝ հայ ժողովրդին։

ԶՈՐԻ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

«Գրական թերթ»
Երեւան (1975 Դեկտ. 19)

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ՓՐՈՎԱՏԻԱ ՔԱՂԱՔԻ

Հայկ. Ս. Ստեփանոս եկեղեցւոյ մէջ

Յայտնի է որ 17–19րդ դարերու ընթացքին Փրովատիա քաղաքին մէջ գոյութիւն ունէր հայկական գաղութ մը, որ ունէր եկեղեցի։ Սոյն գաղութի մասին առաջինը կը յիշէ ճանապարհորդ Սիմէոն դպիր Լեհացին, որ 1608ին կը նշէ, թէ «քաղաքի Հայերը ունին իրենց աղօթատեղին»։ 1677ին նոյն եկեղեցին այցելող լեհ դիւանագէտ Եան Կնինսքի կը գրէ, թէ եկեղեցին աւելի մեծ տեղ կը գրաւէ քան Տոպրովնիցինը, սակայն զարդարման տեսակէտով անբաղդատելիօրէն աւելի աղքատ է։ Գրաւոր աղբիւրներէ յայտնի է, որ սոյն եկեղեցին կը կոչուէր «Ս. Ստեփանոս»։

Փրովատիայի հայկական եկեղեցիին աւերակները պահպանուած են մինչեւ Թրքական տիրապետութենէն Պուլկարիոյ ազատագրումը։ Անկէ անմիջապէս յետոյ, սակայն, անոր հիմերը քանդուած են ու քարէ սալերը գործածուած՝ մօտերը գտնուող պուլկարական «Ս. Նիքոլա» եկեղեցւոյ զանգակատան կառուցման ու բակի վերածուած տեղի շրջապատման համար։ Յիշեալ պեղումներու ընթացքին եկեղեցւոյ խորանին առջեւ երեւան հանուած է 1708ին գրուած տապանաքար մը, զարդարուած աքանչելի նկարներով եւ հայերէն արձանագրութիւնով։

Վառնայի հնագիտական թանգարանը, սոյն եկեղեցւոյ մնացորդները երեւան հանելու եւ ուսումնասիրելու նպատակով երկու տարի շարունակ պեղումներ կատարեց արդէն իսկ քանդուած պուլկարական «Ս. Նիքոլա» եկեղեցւոյ բակին մէջ։ Իմ ղեկավարութեամբ կատարուած սոյն հետազօտութիւններու ընթացքին երեւան հանուեցան միանաւ եւ միապսիտ եկեղեցւոյ հիմերը՝ 14,70 մ. երկարութեամբ եւ 9,10 մ. լայնութեամբ։ Հիմերը հաստ են 0,90 – 1 մ., կառուցուած անտաշ քարերով եւ կիրէ շաղախով, իսկ պատերը՝ շատ լաւ կոփուած քարէ սալերով, ագուցուած կարմիր շաղախով։ Ապսիտին մէջ, որ կ'ընդգրկէ եկեղեցւոյ ամբողջ արեւելեան պատը, զետեղուած է ժայռաբեկոր մը քանդակուած դիմանկարով։ Ժայռաբեկորի հարաւային կիսուն մէջ, եկեղեցւոյ յատակէն 0,70 մ. բարձրութեան վրայ պեղուած է խոռոչ մը, յատկացուած սարկաւագի բեմի։ Հիւսիսային պատի տիղմին մէջ երեւան հանուեցաւ 5 մ. երկար եւ 1,90 մ. լայն շէնք մը, որ կցուած էր անոր։ Շէնքին մուտքը տիղմի կողմէն էր ու կը ծառայէր մկրտութեան աւազանի։

Եկեղեցիին մէջ, 0,59 – 0,90 մ. խոր երեւան հանուեցան այրերու, կիներու եւ երախաներու 18 թաղումներ։ Զորս գերեզմաններու վրայ կային հաստ տապանաքարեր։ Անոնցմէ մէկուն վրայ պահպանուած է կիսաւեր քանդակուած եռատող հայերէն վերտառութիւն մը, որմէ ընթեռնլի է... «Այս է տապան հանգըստեան Թւին... Ռ. Ճ...»։ Թուականէն պահպանուած է միայն հարիւրաւորներու թուական նշանակող գիրը, այդ պատճառաւ տապանաքարը չի կարող 1651էն աւելի կանուխ եւ 1750էն աւելի ուշ դըրուած ըլլալ։ Գերեզմաններուն մէջ գըտնուեցաւ հնագիտական սակաւ նիւթ միայն երեք ապակեայ ապարանջան։

Բացառիկ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն մեծ թիւով երեսպատման յախճապակեայ սալեր եկեղեցւոյ մկրտարանին մէջ։ Անոնք ուղղանկիւն եւ քառակուսի են — մինչեւ 0,19 մ. երկար, 0,12էն մինչեւ 0,19 մ. լայն եւ 1 սմ. հաստ։

Անոնք ագուցուած էին մկրտարանի հիւսիսային պատին մէջ եւ պատկեր կը կազմէին։

Սալիկները որպէս զարդ ունին ոճաւոր բուսական նկարներ, ծաղիկներ, կիպարիս կապոյտ կամ կանաչ ներկուած։ Սոյն մասնայատկութիւնները անոնց արտադրավայրը կը սահմանեն Փոքր Ասիոյ Քէօթահիա քաղաքի քերամիկական կեդրոնը։ Երկրորդ տեսակի սալիկները բոլորովին զուգահեռ են Քէօթահիա քաղաքի «Հիսար պէյ» մզկիթի սալիկներուն, որոնք մնացած են 1749 թիւէն։ Ահա թէ ինչո՛ւ Փրովատիայի հայկական եկեղեցւոյ յախճապակէ սալիկները կարելի է դասել որպէս 18րդ դարու արտադրանք։

Ուշադրութեան արժանի է այն պարագան, որ Պուլկարիոյ մէջ առաջին անգամ երեւան կը հանուին յախճապակէ երեսպատման սալիկներ։ Նման սալիկներ գըտնուած են Ռումանիոյ Եաշ եւ Սուչավա քաղաքներու իշխանական պալատներուն մէջ։ Որպէս աղօթատեղերու ճարտարապետութեան զարդարանքի տարր անոնք գտնուած են նաեւ շարք մը մզկիթներու եւ թիւրպէներու մէջ Իսթանպուլ, Պրուսա, Օտրին, եւայլն, բայց եւ նմանապէս Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքանիստ եկեղեցւոյ մէջ։ Փրովատիայի հայկական եկեղեցւոյ մէջ այսպիսի սալիկներու գոյութիւնը կարելի է բացատրել տեղացի Հայերու Քէօթահիայի հետ յարաբերութիւններով, որոնց յախճապակիի արտադրութեան աշխատանոցներուն մէջ առաւելապէս կ'աշխատէին հայ վարպետներ։

Գտնուած հնագիտական եւ տապանագրական նիւթերը ինչպէս նաեւ Փրովատիայի հայկական եկեղեցւոյ մասին գրաւոր տեղեկութիւնները հիմ կը հանդիսանան կարծելու, թէ կառուցուած է 17րդ դարուն, շատ հաւանաբար առաջին կիսուն։ Եկեղեցին գոյութիւնը պահպանած է մինչեւ 1828 – 1829ի ռուսեւթրքական պատերազմը, երբ քաղաքի հայ գաղութը վերջնապէս կը ցրուի։

ԱՐԱ ՄԱՐԿՈՍ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (65)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դատախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Դ.

ՀԱՅ ԱԶՆՈՒԱԲՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱԿԱՆ ՄԻ ԿՈԼՈՍԱԼ ԵՂԵՌՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Մի անլուր, անբարոյացուցիչ ձեռնարկ որուն նպատակն է Հայ Ազգին վերածնութիւնը իր սաղմին մէջ խեղդել, ժողովրդի ազնիւ բնազդները ապականութեան ճախճախուտքին մէջ սպաննել եւ ստրկութեան շղթաներով պրկել անոր ամբողջ ազատամարտ խոյանքը, անպատիժ ի գործ կը դրուի ազնուաբուրժուազիական խմբակի մը կողմէ, անպատկառ խայտառակութեամբ։

Մենք շատ անգամներ առիթ ունեցեր ենք անարգութեան սիւնին գամելու այդ յայտնի ոճրագործները, անոնց հակամարդկային արարքները զզուանքի նշաւակ ընելու, բայց նոքա, առանց ազդուելու մեր արդար զայրոյթի արտայայտութիւններէն, իրենց եղեռնագործութիւնը առաջ կը տանին՝ օգտուելով իրենց շուրջ բոլորուող ապականած ուժերէն։

Բիւզանդիոնի ընթերցողները եթէ իմ դատախօսութիւններուս չնորհիւ, կրցած են գիտակից հասկացողութեան մը տիրանալ, անպայման գուշակած կը լինին որ իմ խօսքերը ուղղակի Եգիպտոսի մէջ հիմնուած Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան մասին է։

Մեր պատմութիւնը, Հայկ Դիւցազնի յաղթանակներէն մինչեւ Խանասորի արշաւանքը, մի այսպիսի սեւ էջով չէր մրոտուած։ Պօղոս փաշա Նուբար, իր դիւային հիմնարկութեամբ, մահացու հարուածը տուաւ մեր կուլտուրական գործին։

Թո՛ղ խօսեն փաստերը եւ թուանշանները։

Եգիպտոսի Բարեգործական Միութիւնը նուիրատուութիւններու աղբիւրները խոտորեցնելով դէպի իր քովը, մօտաւորապէս վաթսուն հազար ոսկիի կորուստ պատճառեց ութ տարուան ընթացքին։

Բայց թողնե՛նք նիւթական կորուստը. նա՝ իր գործունէութեամբ ապականեց, անբարոյացուց հայ ժողովրդի նկարագիրը։ Նոքա հրատարակած տարեկան տեղեկագիրները մի մի ոճիրներ են, որոնք կը սպաննեն հայ ժողովրդի գիտակցութիւնը։

Ապացո՞յց. ահաւասիկ։ Մինչեւ հիմա մեր գիտակից ժողովուրդը իր դրամը կուտար յանուն իդէալական գործքերու, առանց յետոյ հաշիւ պահանջելու, առանց հետաքրքրուելու թէ արդեօք դրամը նպատակին գործածուա՞ծ է. կա՛մ առաւելն կը գոհանար երբ իրեն կը հաւաստէին թէ դրամը իր նպատակին գործածուած՝ եւ նոյնիսկ քիչ մըն ալ անդին անցած է։ Նա՛ վստահութիւն ունէր իր առաջնորդներուն, իր մտաւորական վարիչներուն վրայ, նա՛ չէր գիտեր թէ ի՛նչ է սնտուկի հաշիւը, ելեւմուտի հաշիւը, հաշուեկշիռը, նա՛ որովհետեւ փող էր տուել, չէր ուզեր տոմարակալ դառնալ։

Բարեգործական Միութիւնը իր տարեկան տեղեկագիրներով, իր մանրամասն հաշուետուութեամբ կ'ուզէ նուիրատուները դարձնել մի մի տոմարակալ, նրանց ներշնչել սա աղետաւոր գաղափարը թէ իրանք, իբրեւ նուիրատու, իրաւունք ունին իրենց նուէրներուն գործածութեան հաշիւը քննելու։ Եւ ահա՛ հայ ժողովրդի մէջ ծնունդ առաւ անվստահութիւնը, կասկածը, նորա մաքուր, անկեղծ, միամիտ նկարագիրը ապականուեցաւ։ Նա սկսաւ բաղդատութեան դնել հաշիւ տուողները եւ հաշիւ չտուողները. նա դարձաւ հաշուեպահանջ։ Իդէալը կորաւ պարտի ու պահանջի գումարներուն մէջ, գաղափարական միամտութիւնը ինկաւ հաշուեկշիռի ոտքերի առաջ, վերացական բարձրութիւններէն՝ նա կոնկրէտ տոմարներու վրայ թառաւ։

Ահա՛ այն անքաւելի ոճիրը որ գործեց Բարեգործական Միութիւնը մի քանի տարուայ ընթացքին։

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼ

Արամ Շեխիկեան,

Շեխիկեան, Զիլինկիրեան, Ստեփանեան, Մելքոնեան, Տէր-Զաքարեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մայրիկին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՇԵԽԻԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Շատանեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 11ին, իրընակարանը, 95 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երեքշաբթի Յունուար 13 ժամը 10·15ին Սէնթ'Օկիւսթէն Լա-Ռոզիէռ եկեղեցին, Ավընիւ Քալիսթ եւ մարմինը կ'ամփոփուի Սէն-Ժիւլիէնի գերեզմանատունը: Թափօրը բնակարանէն (282 Ավընիւ տը Սէն-Ժիւլիէն) կը մեկնի ժամը 10ին:

ՅԱՌԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Արամ Շեխիկեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Մուշեղ Յակոբեան եւ զաւակները եւ համայն ընտանեկան պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՄՈՒՇԵՂ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ
կսկծալի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յ. Տէր-Յովհաննէսեան, Կարապետ Կարինեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն 50 ֆր. Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ի:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Լ Ի Ո Ն

ՀՐԱՒԷՐ Բ. ԸՆԴՀ. ԱՆԴԱՄ. ԺՈՂՈՎԻ

Լիոնի Հայ Ազգ. Միութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Յունուար 18 Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, օրակարգ ունենալով վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը:

Օրակարգի հարցեր.— 1) Բարոյական զեկուցում, 2) Նիւթական հաշուետուութիւն, 3) Նշանակելու համար հաշուեքննիչ եւ ընտրողական յանձնախումբեր, 4) Պատրաստելու համար յառաջիկայ ընտրութիւնները:

Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: (Ներկաներու թիւը օրինաւոր կը նկատուի):

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ Յունուար 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ՝ Շար. նախորդ ժողովին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (Յունուար 16) ժամը 21ին ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆՈՒԷՐ

Դր. Փիլիկեանի եօթանասունամեակին եւ ամուսնութեան 52րդ տարեդարձին առթիւ, իր թոռնիկները 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԻՍԻԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ
շինութեան ի նպաստ (74-75 շրջանին)

Բ.

Գ. Գ. Արսէն Շահինեան եւ Փօլ Պալեան 5000 ֆր., Ապունայեան ընտանիք 4000, Գ. Ժաք Սերվալ Քէհեաեան 3000, Տէր եւ Տիկին Քէհեաեան եւ Տէր եւ Տիկին Կարպիս Պարաթեան 2000ական, Գ. Ապրօ Խանճեան 1600, Օր. Բարսեղեան եւ Տէր եւ Տիկին Արշակ Քեպչեան 1500ական, Գ. Արամ Գանարեան՝ Յակոբ Արզումանի յիշատակին 1235, Վարեն ընտանիք (Ալֆորվիլ), այրի Տիկին Քնար Զաքարեան, Թոմլաք հաստատութիւն, ոմն, Գ. Մարք Զելվէեան եւ Տէր եւ Տիկին Աբիկեան 1000ական, Գ. Նաշալեան, Տիկին Հաճի Արշալոյս Գէորգեան, Գ. Ռիշար Էլիւ, Գ. Վենսան Հաթայեան եւ Տէր եւ Տիկին Թիւթիւնճեան 500ական, Տիկին Ռոզա Ամիրալեան 300, Տէր եւ Տիկին Գարագաշեան, Տիկին Ժընըվիէվ Տօնիկեան 200ական, Գ. Մարք Փամպուքճեան 150, Գ. Գ. Գէորգեան, Յովհ. Կաճապիքեան, Սարգիս Մկրտիչեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Նթուրկուեան, Գ. Գ. Խաչատուր Տամանեան, Գէպէլեան, ոմն, Տիկին Սրբուհի Գէորգեան, Տիկին Ե. Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Փ. Հանրիոթ, Գ. Ա. Յարութիւնեան, ոմն, Գ. Տէր-Գրիգորեան (Անիէռ), Տէր եւ Տիկին Հայկազ Աքիպրիթեան եւ Գ. Փիլիպոս Փիլիպոսեան 100ական, Օր. Զ. Թորոսեան, Տիկին Արեգնազ Քէպէլեան, Տիկին Մարիամ Կոչեան, ոմն եւ Տիկին Արեգնազ Քէպէլեան 50ական, Խանճեան վրասենեակի պաշտօնէութիւն 60 եւ Տիկին Պասմաեան 30 ֆր.:

--- ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ---

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի Յունուար 18, ժամը 14·30ին Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին մէջ
26, Rue Troyon — Sèvres

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Երգ, պար, նուագ, VENTRILOQUE

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթօքարը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Պուլ. Օտոյի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը 18 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիին սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները և համակիրները:

ՏԷՍԻՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 18ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին Քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, նուէրներ Կաղանդ Պապային կողմէ:

ՎԻԷՆ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ. Կիրակի Յունուար 18, կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Գասպար Իփեքեան ակումբին մէջ 40 ռիւ Վիքթօր Ֆօժիէ:

Գեղարուեստական բաժին. երգ. արտասանութիւն, պար, դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով:

НՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ

"Chez Perrette"

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Ֆրանսական խնամուած աւանդական ճաշեր նաեւ հայկ. աւանդերներ

— Տաք մթնոլորտ —

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷՆ

Անգամ մը այցելեցէք, զոհ պիտի մնաք

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տարեկան ցերեկոյթ - պարահանդէսը Մարտ 14ին: Ժորժ Ե.ի սրահներուն մէջ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

10 JOURS A PALMA

DU 11 AU 21 FEVRIER
De Lyon 840 Frs. de Marseille, 740 Frs. de Paris 1000 Frs.

10 JOURS EN GRECE

avec 2 jours à Rome
DU 12 AU 21 MARS 1976
de Lyon 1850 Frs, de Marseille 1850 Frs, de Paris 1950 Frs.

organisé par sevan voyages - lyon
accompagné par Monsieur SARKISSIAN Varoujan

—Les prix comprennent : le transport aérien A/R, le transfert aéroport — hôtel - aéroport, logement, pension complète dans hôtel 1ère classe, en chambre double/bain.

— Vu le succès obtenu ces dernières années, nous organisons aussi en cette période hivernale, d'agréables séjours dans des pays plus cléments.
Inscrivez-vous et faites inscrire vos parents auprès :

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003, LYON
Téléphone : (78) 60-13-66

— Նախորդ տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած եւ եղող դիմումներու գոհացում տալու համար, մանաւանդ մեր երեց սերունդին կողմէ, Վարուժան Սարգիսեան լաւագոյն պայմաններով գեղեցիկ առիթը կուտայ ձեզի Փալմա եւ Յունաստան (երկու օր Հռոմ) կազմակերպուած այս ճամբորդութիւններով:

Արձանագրուեցէք եւ արձանագրել տուէք ձեր բարեկամները ձեր նախասիրած ճամբորդութեան եւ կ'ունենաք մեր կողմէ բոլոր պէտք եղած մանրամասնութիւնները:

Licence BR 72056
Licence COR. A. 529

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կը շարունակէ իր կազմակերպած դասախօսութեանց շարքը նուիրուած Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը

1976 — 16 Յունուար — Արշակունեանց հարստութիւն — Գրերու գիւտ — Վարդանանք
Ուրբաթ 13 Փետր. — Արաբական գերիշխանութիւն — Բագրատունեաց հարստութիւն
Ուրբաթ 19 Մարտ — Կիլիկեան Հայաստան — Լեւոն Ա. Մեծագործ
Ուրբաթ 23 Ապրիլ — Հայկական Հարցը Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ Լօզան
Ուրբաթ 14 Մայիս — Խամսայի Մելիքութիւնները — Դաւիթ Բէկ — Մխիթար Աբբահայր

ԲԱՆԱԽՕՍ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

« ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ» ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ սրահին մէջ, 118, Ռիւ տը Գուրսէլ 75017 ՓԱՐԻԶ

Նիւթ՝ Արշակունեաց հարստութիւն.

— Տրդատ Ա. — Մեծն Խոսրով —
քրիստոնեայ Հայաստան — Տրդատ Գ., Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ - Արշակ Բ.
— Հայաստանի բաժանումը — Գիւտ գրոց — Հայ եկեղեցին եւ Վարդանանք

ԾԱՆՕԹ.— Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան հարց - պատասխանի ձեւին տակ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
14
MERCREDI
14 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.488

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — No 13.488

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԱԾ ԴԱՀԼԻՃԸ

— O —

16 ՆԱԽԱՐԱՐ ԵՒ 27 ԵՆԹԱՆԱԽԱՐԱՐ

ՆՈՐ ԿԱԶՄԻՆ ՄԷՋ՝ 5 ԿԻՆ ԵՒ 14 ՈՉ-ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ

Բառերու մարզանքը բան չի փոխեր անշուշտ եւ բարեփոխում կոչուի, բարելաւում կոչուի, փոփոխութիւն ըսուի թէ «թեքնիք վերակարգաւորում» մկրտուի, եղածը սովորական նախարարական փոփոխութիւն մըն է: Մասնաւոր նորութիւններ ալ չկան եւ առաջին առթիւ գլխաւոր փոփոխութիւնը՝ քանակն է: Արդարեւ նոր կառավարութիւնը ունի 16 նախարար եւ 27 ենթանախարար: Տարիքի ընդհանուր միջինն է 49, հինգ կիներ կը մտնեն կառավարութեան մէջ եւ Ֆրանսայի կառավարութիւնը այս ձեւով աշխարհի այն կառավարութիւնը կը դառնայ որ ամէնէն աւելի կին ունի: Կը մնայ սակայն փաստել թէ այդ կիները պիտի կարենան ընել ինչ որ ցարդ այրերը չկրցան:

Գլխաւոր պաշտօններուն գլուխը, պարզ է փոփոխութիւն չկայ: Շիրաք կը մնայ Նախարարապետ, Սօվանեարկ Արտաքին նախարար, Փոնիաթովսկի՝ Ներքին, Լըքանիւէ որ Արդարութեան նախարար էր, կը պահէ իր պաշտօնը բայց նաեւ պետական նախարարի աստիճան ալ կը ստանայ: Նախարարներու մէջ կը փոխուին՝ Գործակցութիւնը, որու գլուխը կ'անցնի Լիփովսկի, կեանքի որակը, ուր կուգայ Ֆոռէ եւ Արտաքին Առեւտուրը որ կը յանձնուի Պառի: Ենթանախարարներու մէջ Թղթատարը կը յանձնուի Սեկարի, համալսարանները՝ Տիկին Սօնիէ-Սէթէի, արհեստական կազմութիւնը Սուասոնի, սպառումը՝ Տիկին Սքրիվէնէրի եւայլն, եւայլն: Վեց հոգի կայ որ «ճամբու դըրուած» են, ասոնք են՝ Ապըլէն, Ժառօ, Աչիլ-Ֆուլտ, Անի Լըզիւռ, Տէնիօ եւ Տիւքրէ:

Նախագահը հարկ տեսաւ բացատրել այս կարգադրութիւնը առանց սակայն դուրս ելլելու ընդհանուր բանաձեւումներէ, որոնք ոչինչ կ'ըսեն: Կառավարութեան այս տարուան նպատակակէտն է՝ բարեփոխել եւ մատակարարել: Ժիսքար կ'ըսէ ընտրած է իրենց ձեռնհասութեան համար, կարծիքն առած է Շիրաքի թէեւ կը չեշտէ որ՝ ընտրուած հանրապետական մնալով է որ ինք առնէ որոշ նախաձեռնութիւններ: Աւելցնելով սակայն թէ ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է որ վարչակարգը աւելի նախագահական բնոյթ կ'առնէ:

ԼԻԲԱՆԱՆԸ ՄԻՇՏ ԿՐԱԿԻ ՄԷՋ

— O —

ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՔ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՈՎ ԿԸՆԴՈՒԻՆ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

Բանակին եւ Պաղեստինցիներու միջեւ պատահած միջադէպը չէր կրնար անշուշտ բարելաւում մը բերել: Կիրակի օր էր Շիահի մէջ, որ պաղեստինեան բերդն է, յառաջդիմական ուժերը բախում ունեցան բանակին հետ, որ կ'ուզէր այնտեղ հասցնել գաղթակայաններուն, ըստ զինուորական զեկոյցին: Այդ միջոցին է որ Պաղեստինցիները գրաւած են զինուորական ամբողջ խումբը մէջն ըլլալով զինուորները, զորս իբրեւ պատանդ վար դըրած են (երեք սպայ, քսան զինուոր): Պաղեստինցիք կ'ըսեն թէ կը մերժեն որ իրենց պարէնաւորումը բանակը ապահովէ եւ կը պահանջեն որ ճամբան բացուի: Ինչպէս ամէն անգամ նման պարագաներու կողմերը, մէկը միւսին վրայ կը թողու պատասխանատուութիւնը: Ի վերջոյ Պաղեստինցիք վերադարձուցած էին ինչ որ գրաւած էին մինչ բանակն ալ 12 ժամուան վերջնագիր մը տուած էր: Արաֆաթի միջամտութիւնն է որ կրցած է վերջին պահուն կացութիւնը փրկել:

Մեծ պանդոկներու թաղէն զատ, կռիւները սաստկացած են նաեւ կամուրջներու համար, Նահրի ռազմագիտական արժէք ունեցող կամուրջները ձեռք ձգելու նպատակով: Պաղեստինցի – յառաջդիմական կը փորձեն կղզիացնել ֆալանժիստները մայրաքաղաքին ծոցը ազատագրելու համար Թել-Զաաթարի կայանը: Ասկէ զատ սակայն ֆալանժը ուրիշ պաշարում մը սկսած է պաղեստինեան ուրիշ կայանի մը՝ Տպայէ, Պէյրութէն Տրիպոլիս ճամբուն վրայ: Բախումներ կան նաեւ Պուրճ-Համմուտ, լեռնային շրջանը՝ Ալէյ, Տէր-էլ-Հարֆ, Քահալէ ուր նաեւ առեւանգումներ կը կատարուին:

Միւս կողմէ Նիւ Եորքի մէջ ՄԱԿը ամբողջական իրաւասութեամբ կ'ընդունի Պաղեստինի Ազատագրական Կազմակերպութիւնը, որ անգամ մը եւս կը պահանջէ պաղեստինեան Պետութեան մը ստեղծումը:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻԻ ՄԱՀԸ

Ոստիկանական վէպի ամէնէն մեծ գրագիտուհին, որ իր հերոսով՝ Հերքիւլ Փուարօ, միլիոնաւոր մարդոց ժամանցը ապահոված է, մեռաւ 85 տարեկանին: Վերջերս թոյլ տուած էր որ իր ողջութեան իսկ լոյս տեսնէ իր վերջին վէպը, «Փուարօ կը քաշուի բեմէն» ուր կը մեռցնէ իր հերոսը: Գրած է 85 վէպ, ցրուած 350 միլիոն օրինակներով եւ թարգմանուած 103 լեզուի: Հեղինակի իրաւունքները հսկայական գումարներու հասած են: Ամուսնացած էր երկու անգամ, երկրորդը՝ հնախոյզ մըն էր, որու շնորհիւ շատ ճամբորդած է արեւելք եւ օգտուած շահեկան միջավայրներ գտնելով իր վէպերուն համար:

Քանի մը տողով

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլն ալ արձագանգ կը հանդիսանայ հացի պակասին, որ կայ երկրին մէջ իբրեւ հետեւանք դէշ հունձքին: Հարցը ծանր է մանաւանդ խորհրդային քաղաքացիին համար, որ տարին 140-150 քիլօ հաց կ'ուտէ, ինչ որ համաշխարհային մրցանիշ մըն է:

ԹՈՒՐՔ ուսանող մը, որ տասը օր առաջ վիրաւորուած էր Անգարա, մեռաւ եւ երկու ուրիշներ ալ վիրաւորուած են: Բախումներ պատահած են նաեւ Պոլիս, ուր վիրաւորուած են վերոյիշեալ երկու ուսանողները, ձախ նկատուած: Յարձակումի ենթարկուած են երբ թեքնիք վարժարանը կը մտնէին եւ յարձակողները փախած են: Անգարայի Հաճէթթեփէի համալսարանը միշտ փակ է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 6-8)

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿԸ 1976ԻՆ

Այս տարի Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի հաւաքական խումբը պիտի մասնակցի Եւրոպայի առաջնութեան և ողիմպիական խաղերուն: Այդ պատասխանատու մրցումներուն մէջ յաջողութիւն ձեռք բերելու նպատակով Համամիութենական Մարզական Կոմիտէն որոշած է Խորհ. Միութեան ախոյենութեան մրցումին կարգը փոխել: Այս տարի տեղի կ'ունենայ երկու ախոյենական մրցում՝ գարնանային եւ աշնանային: Գարնանայինը կը սկսի Ապրիլ 4ին եւ կը վերջանայ Յուլիս 11ին: Խաղերը տեղի կ'ունենան մէկ շըրջանով: Օգոստ. 15էն մինչեւ Նոյ. 15ը, նոյնպէս մէկ շրջանով, տեղի կ'ունենան տարուան երկրորդ ախոյենական խաղերը: Ի տարբերութիւն գարնանայինի, այս անգամ վերջին երկու տեղեր գրաւածները հրաժեշտ կուտան բարձրագոյն լիկային:

Նախատեսուած է որ գարնանային մըրցումներու ախոյեան խումբը իրաւունք կ'ունենայ մասնակցելու Իւ. էֆ. Ա.ի բաժակի մրցումներուն:

Խորհ. Միութեան բաժակի մրցումները կը սկսին Մարտ 27ին:

Յունուար 13ին, Մոսկուայի, Լենինգրադի, Կիեւի, Տաշքենդի եւ Թիֆլիսի մէջ սկսաւ փոքր ոտնագնդակի (մինի-ֆութպոլ) *մրցումներու շարքը «Սովետական սպորտ» թերթի մրցանակին համար: Երեւանի «Արարատ» խումբը իր երիտասարդական կազմով հանդէս կուգայ Թիֆլիսի ցանկին մէջ: Յաղթելու պարագային ան Յունուար 25-31 կը մասնակցի միւս ցանկերու յաղթականներու եւ արտասահմանէն հրաւիրուած խումբերու հետ եզրափակիչ մրցումներուն: Մինչեւ Խորհ. Միութեան ախոյենութեան մրցումներու սկիզբը գարնանային մըրցումները տեղի կ'ունենան Խորհ. Միութեան հարաւային քաղաքներուն մէջ: «Արարատ» խումբին մէջ էական փոփոխութիւններ չկան: Յունուար 20ին Արարատցիներ կը մեկնին Սուխում, մարզումներ ընելու համար:*

×

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ՝ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Հայաստանի Լրագրողներու Միութեան վարչութիւնը հրապարակած է Ոսկէ գրիչ, Հնգամեակը եւ լրագրողը *եւ համաշխարհային Բ. պատերազմի 30ամեակին նուիրուած մրցանակաբաշխութիւններու արդիւնքները: Ներկայացուած հարիւրաւոր յօդուածներուն, ակնարկներուն, մանրապատումներուն, հրապարակախօսական նիւթերուն, թղթակցութիւններուն մէջ արծարծուած են ժողովրդական տնտեսութեան զարգացման կարեւոր հարցեր, ներկայացուած է հընգամեակի հայրենանուէր աշխատանքը, անմահացուած է պատերազմի հերոսներու յիշատակը: Այդ նիւթերը տպագրուած են հանրապետական եւ կեդրոնական մամուլին մէջ, հաղորդուած են հեռատեսիլով ու ձայնասփիւռով:*

Մրցանակակիրներ դարձած են գրողներ, հանրապետական, շրջանային եւ քաղաքային թերթերու, ամսագրերու, հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի հաղորդումներու պետական կոմիտէի թղթակիցներ, ինչպէս նաեւ թերթերու խմբագրութիւններու՝ յատուկ թիւեր լոյս ընծայած հեղինակային խումբեր:

1975*ի* Ոսկէ գրիչ*ները շնորհուած են արձակագիր Ստեփան Կուրտիկեանին՝ « Սովետական գրականութիւն » ամսագրին մէջ տպագրուած «Հայաստանի ճամբաներով» ակնարկաշարի եւ «Մեծավաստակ Օջախը» հրապարակախօսական յօդուածներուն համար, եւ Զորի Բալայեանին՝ հանրապետական եւ կեդրոնական թերթերու մէջ տպագրուած ակնարկներու եւ «Երեւանը դարձնենք բարձր կուլտուրայի, օրինակելի կարգ ու կանոնի, աշխատանքի ու կենցաղի քաղաք» խորագրով հրապարակախօսական յօդուածաշարքին համար: Բանաստեղծ Հըրաչեայ Յովհաննիսեան ստացած է առաջին մրցանակ՝ «Գիշեր, որ տեւեց երկու տարի» ակնարկի համար: Մրցանակներով նշուած են « Սովետական Հայաստան » թերթի աշխատակիցներ Հրանտ Աղամիրեանի (առաջին), Շաւարշ Աւետիսեանի և Զաւէն Այվազեանի (երկրորդ) յօդուածներն ու ակնարկները:*

Հնգամեակը եւ լրագրողը *մրցանակաբաշխութեան գծով մրցանակներ շնորհուած են Արմէնփրէս տեղեկատուութեան գործակալութեան թղթակիցներ Ալեքսանդր Սավայեանի (առաջին կարգի) եւ Նորա Մելիքեանի (երկրորդ կարգի): Արմէնփրէսի երկու այլ թղթակիցներու՝ Կիմ Ղալաչեանի եւ Վանիկ Սանթրեանի առաջին կարգի մրցանակներ շնորհուած է պատերազմի հերոսական տարեգրութիւնը վերարտադրող ակնարկներու համար:*

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ

Յունուար 6ին, Երեւանի մէջ տեղի ունեցած են նոր տարուան նուիրուած ճատրակի կայծակնային խաղի եզրափակիչ մրցումները, որուն մասնակցող 18 վարպետներու մէջէն Էդուարդ Մնացականեան շահած է առաջնութիւնը, երկրորդ հանդիսացած է Ռոբերտ Բունիաթեան եւ երրորդ՝ Գագիկ Սարգսեան:

×

Ա. ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ ԳՈՐԾԱՏԱՆ ՄԷՋ

Ալեքսանդր Միասնիկեան քիմիական գործատան ամոնեաքի արտադրութեան բաժինը օժտուած է նոր խտացուցիչով մը, որ ունի բարձր որակով արտադրութեան մեծ կարողութիւն:

×

ԵՈՒՐԻ ՇԱՀՄՈՒՐԱԴԵԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Երեւանի մէջ, Մանկավարժական գիտութիւններու թեկնածուի գիտական աստիճանի համար յաջող աւարտաճառ մը ներկայացուցած է ազատ ոճի ըմբշամարտ Եուրի Շահմուրադեան Հայ ըմբշամարտիկը եւրոպական եւ միջազգային մրցումներուն մեծ յաղթանակներ տարած է, արժանանալով ողիմպիական խաղերու, աշխարհի, Եւրոպայի եւ Խորհ. Միութեան ախոյեանի կոչումին: Քանի մը տարի առաջ Շահմուրադեան քաշուեցաւ մարզական ասպարէզէն դառնալով ազատ ոճի ըմբշամարտի Խորհ. Միութեան հաւաքականի գլխաւոր մարզիչ: Մարզիկին աւարտաճառը՝ «Ըմբիշի տակտիկա – տեխնիկական գործողութիւններու հետազօտումը» նիւթի շուրջ, մասնագէտներու կարծիքով, գործնական մեծ արժէք կը ներկայացնէ:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ԵՐԷԶ, ԵՐԻԶԱ, ԵՐԶՆԿԱ՝

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԻՐ ԱՆՑԵԱԼՈՎ

Հայ դաստիարակութեան 12–15րդ դարերու պատմութեան մէջ՝ վանական-ուսումնական իր հաստատութիւններով, մշակութային եւ առեւտրական ծաղկուն կեանքով, քերթողներով եւ ուսումնասէր պատկառելի հոգեւորականներով կը յիշատակուի անունը Երզնկայի, — հին օրերու անունով՝ Երէզ կամ Երիզա աւանը, որ հնագոյն դարերուն եղած է կռապաշտական կրօնի կեդրոններէն մին իսկ քրիստոնէական շրջանին համբաւ ապահոված է Սեպուհ լերան Ս. Լուսաւորիչ վանքով, Մինաս անապատի (ճգնարանի) Աւագ առանձնարանով ու Կապոսի դպրոցներով, բոլորն ալ կրօնաւոր ու աշխարհական ուսումնատենչ երիտասարդութեան օճախներ՝ «դասատուն վարդապետաց», «լսարան» եւ «համալսարան» կոչումներով յիշատակուած՝ մատենագրական եւ ձեռագրային վկայութիւններու մէջ:

Մանուկ Աբեղեան, իմաստաբան երկու քերթողներու՝ Յովհաննէս եւ Կոստանդին Երզնկացիներու յատկացուցած վերլուծական իր էջերուն մէջ, խօսելով Երզնկայի առեւտրական եւ մշակութային կեանքին մասին, կը հաստատէ.

— «Կանաչով եւ ընտիր պտուղների պարտէզներով շրջապատուած Երզնկա քաղաքը, Եփրատ գետի վրայ, այլեւ նրա բարեբեր գաւառը (հին Եկեղիք) կարեւոր դեր է խաղում Թաթարների իշխանութեան օրով: Սահմանագլուխի մի մեծ քաղաք էր այն՝ որից արեւմուտք, փոքր Ասիայում, տարածւում էր Հռոմի (Հըռոմ, Ռում) տէրութիւնը, իկոնիայի սուլթանութիւնը:

« Առեւտրական տարանցիկ (*Թրանզիթ*) մեծ ճանապարհը, Կիլիկիայից գալով՝ Թուրքերի իշխանութեան երկրից հասնում էր Երզնկա, այստեղից անցնում դէպի Մեծ Հայաստանի ներսը եւ դէպի հարաւ՝ Թաւրիզ քաղաքն ու դէպի հիւսիս՝ Սեւ ծովու ափերը:

« Համբաւաւոր վենետիկցի ճանապարհորդ Մարքօ Փօլոյի ուղեգրութեան մէջ (1271–1295) կարդում ենք Մեծ Հայաստանի մասին.

« *Այս մի մեծ երկիր է. սկսւում է մի քաղաքից՝ որ կոչւում է Արզինկա (Երզնկա), ուր հիւսւում են աշխարհի լաւագոյն բեհեզները: Նա ունի որեւէ վայրում գոյութիւն ունեցող բնական աղբիւրներից լաւագոյն բաղնիքները: Երկրի ժողովուրդը Հայեր են, որոնք հպատակւում են Թաթարներին: Բազմաթիւ քաղաքներ եւ գիւղեր կան երկրի մէջ, բայց նրանց քաղաքներից ամէնէն ընտիրը Արզինկան է՝ որ արքեպիսկոպոսական թեմ է, եւ Արզերուն (= Արզրում) եւ Արզիզի (= Արճէշ): Մի աւանում, կոչւում Պայպուրթ, ուրկէ անցնում ենք Տրապիզոնից Թաւրիզ գնալիս, կայ արծաթի հանք* »:

« Երզնկան իր նշանակութիւնը պահում է մինչեւ 15րդ դարի մէջերը: Ռուիյ Կոնցալէյ տի Կլավիխոյի ուղեգրութեան մէջ (1403–1406) ասուած է թէ Երզնկա, Սուրմալու, Իգդիր եւ Խոյ քաղաքներն այդ ժամանակում քաղաքական եւ առեւտրական կարեւոր կեդրոններ էին: Երզնկայում, ամէն քայլափոխի կային շատ գեղեցիկ պարտէզներ եւ այգիներ: Հայերն են շինել Արզինկան եւ քաղաքի պարտէզներում կարելի է տեսնել, շատ տեղեր, քարերի վրայ փորագրուած խաչի նշանը: Քաղաքը շատ բազմամարդ է եւ այնտեղ կարելի է տեսնել շատ գեղեցիկ փողոցներ եւ հրապարակներ: Մեծ թւով պաշտօնական անձնաւորութիւններ ապրում են այստեղ, մեծագոյն մասը՝ հարուստ, շատ փարթամ վաճառականներ »: (*Տե՛ս* «Հայոց հին գրականութեան պատմութիւն», *հատոր Բ. էջ* 297–298):

Կարելի մանրամասնութեամբ արտագրեցինք Աբեղեանի կողմէ տրուած այս տեղեկութիւնները՝ ընդհանուր գաղափար մը տուած ըլլալու համար հայ ու օտար աղբիւրներէ, միջնադարեան հայկական ոստանի առեւտրական, աշխարհագրային եւ մշակութային կեանքի մասին:

Դաստիարակչական գծով՝ Երզնկա միշտ սերտօրէն կապուած է Արեւելեան Հայաստանի կրթական – մշակութային շարժումներուն եւ իր գործիչներու կարեւոր մէկ մասը աշակերտած է Հաղբատու, Սանահինի, Էջմիածնայ, Գետիկի, Գլաձորի, Տաթեւի եւ Խոր Վիրապի բարձրագոյն ուսումնարաններուն:

13րդ դարու վերջերուն եւ յատկապէս 14րդ դարու մինչեւ 50ական թուականները՝ հռչակաւոր վանական ամրոցներէն մէկն է եղած Տիրաշէնի դպրոցը, համանուն մենաստանի կից:

Հայ մանկավարժական պատմութեան մէջ « Զխրատս դաստիարակութեան » *անունով յայտնի աշխատասիրութեան մը հեղինակը՝ Գրիգորիս Երզնկացի, եղած է Տիրաշէնի դպրոցի անուանի ուսուցիչներէն մին: Իր աշակերտն է Մխիթար Երզնկացի, որ Գլաձորի մէջ հետեւած է մեծ վարդապետ Եսայի Նչեցիի եւ գրի առած է* « Պատճառաց գիրք » *անունով ծանօթ գործը, 1314 թուականին:*

Հ. Ղուկաս Ինճիճեան, իր «Ստորագրութիւն հին Հայաստանեայց» *անուն գործին մէջ (1822, Վենետիկ), դիտել տալէ ետք թէ Տիրաշէնի դպրոցը դրչութեան օճախ մըն է եղած ու հարուստ մատենադարանով օժտուած ուսումնական հաստատութիւն մը, զայն կը կոչէ* «տեղիք հռչականուն եւ գեղեցկաշէն»:

Մ. Թ.

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆԵՒՀԻՆԳ ՏԱՐԻՆԵՐԸ

Երեք քառորդ դար որոնց ընթացքին մարդ էակի կարողութեան բնոյթը հերքեցաւ: Բոլոր մարզերու մէջ, իր աճումը, իր զարգացումը անցաւ անցեալ եւ նախանցեալ դարերու ամէնէն սանձարձակ նախատեսութիւնը:

Նոյն ժամանակին մէջ, սակայն մարդը ճանչցաւ ահաւոր ողբերգութիւններ: Բարբարոսութիւնը եւ վայրագութիւնը հասան սարսափելի գագաթներու: Յառաջդիմութիւնը նաեւ ծնունդ տուաւ նոր ձեւի բռնութեան եւ խառնաշփոթութեան:

1975ի մարդը սկսաւ տարակուսիլ իր արձանագրած բարիքներէն:

Գիտական եւ մասնագիտական մարզերուն մէջ, քսաներորդ դարը արտադրեց հրաշալիքներ աւելի քան բոլոր անցեալ հազարամեակները: Այն բոլոր գիտնականներէն, որոնք պանծացուցին մարդկութեան պատմութիւնը, հարիւրէն իննսունը ժամանակակիցներ են, կ'ապրին: Սանձուեցաւ անհունօրէն փոքր եւ թափանցուեցաւ հետզհետէ նիւթին ներքին եւ մտերիմ յօրինուածքներուն մէջ: Նախ անջրպետային հետազօտութիւնը ըրաւ իր առաջին քայլերը: Մարդիկ ոտք դրին լուսինին վրայ: Արդարեւ, ո՛ր կողմ ալ դառնանք ոստումը աննախընթաց է: Ձայնէն արագ արագութեամբ թռչիլ ընծայուած է բոլորին, կը բաւէ գինը վճարել:

Վիրաբուժութեան, բժշկութեան, դեղագործութեան յառաջդիմութիւնները կատարեալ հրաշալիքներ են: Զարգացած երկիրներու մէջ կեանքի յոյսը կրկնապատկուած է:

19րդ դարը եղաւ այն դարը որուն ընթացքին մարդ էակը մեքենաներու գիտով տուաւ շարունակութիւն մը իր բնական ուժին, իր մկաններուն:

20րդ դարը է՛ ու ա՛լ աւելի պիտի ըլլայ այն դարը որուն ընթացքին մարդ էակը պիտի տայ լրացուցիչներ, կըցուածներ իր ուղեղին, միտքին, շնորհիւ «օրտինաթէօր»*ին:*

Բայց նաեւ, մարդը կը ստեղծէր բնաջնջման միջոցներ, որոնք ի գործ դրուած, կրնան անէացնել ամէն ինչ:

Այս գիտական եւ մասնագիտական յեղափոխութիւնը, որ կ'երթայ հիւլէէն մինչեւ աստղերը, յառաջացուց աննախընթաց արդիւնքներ ինչքերու արտադրութեան մէջ: Արդի մարդուն արտադրութեան կարելիութիւնները յեղափոխական են: Ամբողջ տնտեսութեան եղանակը յեղաշրջուած է:

Այս ճարտարարուեստական յեղափոխութիւնը որ տարածուեցաւ ամբողջ աշխարհին յուսալ կուտայ որ անօթութիւնը եւ թշուառութիւնը կարելի ըլլայ ջնջել:

Սակայն անվերադարձ կերպով, ան կործանեց ամենահին ընկերութիւնները, փոխեց քաղաքականութեան եւ ընկերային դիմագրաւումներու բոլոր սկզբունքները, կանոնները եւ մանաւանդ մարդկութիւնը ճանչցաւ ամէնէն աւերիչ պատերազմները, ամէնէն անքաւելի յեղափոխութիւնները, ողբերգութիւնները:

Այս ընդհանուր ծիրին մէջ է որ տեղ գտան եւ ապա ընդլայնեցան ընկերութիւններ որոնք առին իբր ուղեցոյց, գաղափարաբանութիւն՝ ընկերվարութիւնը: Այս ընկերութիւնները քիչ թէ շատ ներշնչուած մարքսականութենէն տարածուեցան տիեզերքի մէկ երրորդին վրայ: Այսպէս հաստատուեցաւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ «կորիզը» ապագայ բախումներու, պայքարներու որոնք պիտի ուղղէին միջազգային յարաբերութիւններու խաղը: Բայց, շուտով, հարաւ – հիւսիս, հարուստներու եւ աղքատներու միջեւ երկրորդ բախում մը կը բարդացնէր կացութիւնը:

Աշխարհի բնակչութեան շանթահարիչ ընդլայնումը խաղաղութեան նշան մը չէ: Աղքատներու թիւը հետզհետէ բարձրանալով, հաշիւ կը պահանջենք ունեւորներէն:

Նոյնպէս, քաղքերու յեղաշրջումը հետեւեցաւ յառաջդիմութեան դիւային ընթացքին: 1975ի մարդը վերջնապէս կը հեռանայ այն բոլոր քաղքերէն, հարստութիւններէն որոնք դարերու ընթացքին սնուցին իր քաղաքակրթութիւնը: Փողոցի այսօրուան տեսարանը կը տանի 1850ի մարդը յաջորդաբար դէպի հիացումի, ապշութեան, զայրոյթի եւ խառնաշփոթութեան: Պոռնկագրութեան պայթումը միայն, ամէնէն ակներեւ նշանն է անդարձ փոփոխութեան մը:

Ուստի 1975ի մարդը կոչուած է մտածել իր ճակատագրի մասին, գտնել լուծումներ, ոչ այլեւս նիւթական յաջողութեան մէջ այլ մտքի յառաջդիմութիւններով: Չի բաւեր միայն իրագործել, այլ հարկ է տիրապետել իրագործումներու արդիւնքներուն: Մարդուն արտակարգ կարողութիւնները վերածեցին այս էական հարցը այժմէական հրատապ խնդիրի մը, եւ մինչեւ որ ան չօժտուի իր կարողութեան բարոյականով, մեր քաղաքա –

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Գ.

Եւ նրանցից ոմանք մտածեցին այսպէս. «Քանի որ չկան աւազակներ, եւ կեանքն ապահով է, ինչո՞ւ վեր բարձրանալ ամէն գիշեր եւ վար իջնել ամէն առաւօտ՝ թողնելով մրգերն ու ծաղիկներն անտէր»:

Եւ սրանից հարիւր տարի առաջ դաշտում կառուցուեց, լերան սպիտակ քարից, առաջին տնակը:

Կառուցուեց եւ երկրորդ տնակը:

Կառուցուեց երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը — բոլորն էլ լերան սպիտակ քարից:

Երբ դաշտում տներ կառուցելը դարձաւ առօրեայ սովորութիւն, երբ օրը նոր, տնակը նոր էր, լերան կողմից սպիտակ քար բերելը դարձաւ ժամանակիր մի աշխատանք, ո՛չ մարդկային ուժն էր բաւում, ո՛չ անասունների փոխադրական միջոցը, որովհետեւ եթէ սրանք բոլորն զբաղուէին այդ աշխատանքով, դաշտի բարիքը կը մնար դաշտում:

Երկար էր տեւում եւ տնակ կառուցելը: Մինչեւ լերան կողից քարն էին պոկում, դաշտ բերում, յղկում եւ պատը շարում, ձմեռը վրայ էր հասնում, առանց կտուրը ծածկելու:

Դ

Երբ Ջրերը վարարում էին ձեան հալոցքից կամ յորդառատ անձրեւներից, դաշտում տեղ-տեղ բնական աւազաններ էին գոյանում:

Այդ աւազանները, կիզիչ արեւի տակ, այն արեւի, որ քաղցրացնում էր մրգերը եւ արնաներկում վարդը, արագօրէն չոգիանում էին, յատակում թողնելով ազնուագոյն տեսակի կաւ: Իսկ կաւը՝ չորանալուց յետոյ ճեղքոտւում էր թանձր շերտերով:

Եւ երիտասարդ բնակիչներից մէկը՝ Անդրէասը, քարտաշ Դաւթի որդին, մտածեց օգտագործել ազնուագոյն այդ կաւը եւ շինել աղիւսներ:

Նա տեսել էր դաշտի հին քաղաքների եւ գիւղերի մնացորդները, տեսել էր նաեւ, որ հին բնակիչներն աղիւսից քաղաքներ եւ գիւղեր էին կառուցել, որոնք անհետացեր հողին հաւասար էին դարձել ժամանակի ծանր անիւի տակ:

Եւ դաշտի ցաքուցրիւ տնակներից հեռու՝ բաց դաշտում, երիտասարդ Անդրէասը ճգնեց իրականացնել իր մտածումը:

— Որդի, — ասաց քարտաշ Դաւիթը Անդրէասին, — մեղք ես, զուր ես ճըգնում, դրանից բան դուրս չի գայ, կաւը չի դիմանայ ահաւոր կայծակին, քար է հարկաւոր:

— Հայր, — պատասխան տուեց Անդրէասը, — կայծակը կը խփի հողի մէջ եւ կը կորսուի, իսկ քարին զարնելով՝ կը փշրուի, հարիւրաւոր գնդակների վերածուելով, քարն աւելի վտանգաւոր է քան կաւը:

Հայրը չհամոզուեց, բայց չէր կարող ստիպել որդուն, որ ձեռք քաշի իր նպատակից, որովհետեւ որդու վերին շրթունքի վրայ ոլորւում էին սեւ պեխեր, իսկ նրա կնոջ կրծքից արդէն երկրորդ մանուկն էր կախւում:

Եւ Անդրէասը արհեստական թմբեր կառուցեց հեղեղների դիմաց եւ շինեց աւազաններ: Երբ հեղեղները բարձրացան, եկան, լցրին այդ աւազանները, չոգիացումից յետոյ յատակում մնաց ազնուագոյն կաւը:

Եւ Անդրէասը շինեց չորս տախտակէ շերտից մի քառակուսի շրջանակ, երկու մատի խորութեամբ, թափեց ազնուագոյն կաւն այդ շրջանակի մէջ եւ քաշելով շրջանակը դուրս թողեց, որ կաւը չորանայ ու դառնայ աղիւս:

Այդ տարին դաշտում տասնեակներով տներ կառուցուեցին հում աղիւսից, բայց յաջորդ տարին, առաջին գարնանից, աղիւս թափող Անդրէասը կառուցեց մի հնոց՝ աղիւսը թրծելու համար:

Այդ հնոցը բոլորաձեւ էր, երկու մարդահասակ բարձրութեամբ: Երբ աղիւսները չորանում էին, Անդրէասը բերում էր, խնամքով դարսում հնոցում, կանոնաւոր շարքերով եւ ապա սկսում հնոցի տակ վառել չորացած խոտը:

Մի քանի ժամուայ ընթացքում աղիւսները թրծւում էին, մի գիշերուայ մէջ սառչում: Անդրէասը դուրս էր բերում թրծուած, կարմրած ու թեթեւացած աղիւսները եւ դարսում արեւի տակ:

Այդ տարին տների կառուցումն աւելի եւ աւելի արագացաւ, տները բազմացան, որովհետեւ Անդրէասի աղիւսից աւելի հեշտ էր պատ շարելը, իսկ էժանութեան մասին խօսք անգամ չէր կարելի ասել:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 2)

կրթութեան վրայ միշտ պիտի սպառնայ անհետացման վտանգը։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Ինչպէս փորձեցինք ապացուցանել 20րդ դարու եօթանասունըհինգ տարիները կը յատկանշուին արտասովոր յառաջդիմութիւններով, զորս երբեք մարդկութիւնը չէր ճանչցած, բայց նաեւ տագնապներով, պատերազմներով, աղէտներով։

Հետեւաբար, ահաւասիկ պատմական թուականներ որոնք բոլոր մարզերու մէջ յեղաշրջեցին մարդը եւ ընկերութիւնը։

1900 — Մեր մոլորակը կը հաշուէ 1.500 միլիոն բնակիչ։

1901 — Կենսանիւթերու (վիթամին) գիւտը պելժիացի Վիլաիէրի կողմէ։

1903 — Մարի Քիւրի, առաջին կինն է որ կը ստանայ Նոպելեան մրցանակ (բնագիտութեան)։

1905 — Գերման - զուիցերիացի գիտնական՝ Այնշթայն կը բանաձեւէ յարաբերութեան տեսութիւնը։

1907 — «Գիւպիզմ»ի ծնունդը, Փիքասոյի «Լէ Տըմուազէլ տ'Ավինեօն»ով։

— Ամերիկացի Թէյլըր կ'ուսումնասիրէ աշխատանքի կազմակերպութեան յատուկ եղանակ, գործարաններու մէջ։

1911 — Հիւլէի յօրինուածքի գիւտը անգլիացի Ռիւթերֆորտի կողմէ։

1914 — Սկիզբ Ա. Համաշխարհային պատերազմի։

1916 — Հոգեվերլուծումի ներածութիւն՝ աւստրիացի Ֆրէօյտի կողմէ։

1917 — Մոսկուա, Հոկտեմբերեան ապստամբութիւն։

1924 — «Գերիրապաշտութեան կոչը» ֆրանսացի Ա. Պրըթոնի կողմէ։

1927 — Առաջին խօսուն ժապաւէնը «Ճազի երգիչը»։

1928 — Առաջին հակամանրէականի գիւտը, «փենիսիլին», անգլիացի Ֆլէ - մինկի կողմէ։

1929 — Ուոլ Սթրիթի նմտական քայքայումը եւ համաշխարհային տնտեսական տագնապը։

1932 — Աշխարհի մէջ առաջին անգամ ըլլալով, Ֆրանսա կ'ունենայ հեռատեսիլի առաջին հրապարակային սփռումը։

1934 — Երրորդ Ռայխի ստեղծումը եւ Ա. Հիթլէր։

1936 — «Գործի, տոկոսի եւ դրամի ընդհանուր տեսութիւն» անգլիացի Ճ. Մ. Գէյնըսի կողմէ։

1939 — Բ. Համաշխարհային պատերազմը։

1944 — Պրազավիլի մէջ՝ Զօր. տը Կօլի ճառը ապագաղութականացման մասին։

— Առաջին «օրտինաթէօր»ի յօրինումը ամերիկացի Այգընի կողմէ։

1945 — Եալթայի ժողովը (Ստալին, Ռուզվելթ, Չըրչիլ)։

— Առաջին հիւլէական ռումբ Հիրոշիմայի վրայ։

1948 — Առաջին «Թրանզիթոր»ի յօրինումը։

1949 — Չինացի համայնավարներու մուտքը Փեքին։

— Իսրայէլ կ'ընդունուի ՄԱԿի մէջ (միակ պետութիւնն է ստեղծուած ՄԱԿի կողմէ)։

1955 — Ափրիկէի եւ Ասիոյ Թերաճ անկախ երկիրներու համագումար Պանտունկի մէջ։

1956 — Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 20րդ համագումարը եւ ապաստալինականացում։

— Հակայղութեան դեղահատի փորձեր ամերիկացի Փինգիւսի կողմէ։

1957 — Արձակուեցաւ առաջին արբանեակը «Սփութնիկ»։

1959 — Ֆիտէլ Քասթրօ իշխանութեան գլուխ կ'անցնի Քուպայի մէջ։

1960 — Խորհ. Միութեան մասնագէտներու մեկնումը Չինաստանէն։ Հերձուած Մոսկուայի եւ Փեքինի միջեւ։

1967 — Սրտի առաջին պատուաստումը Հարաւ. Ափրիկէի մէջ, Փրոֆ. Պառնարտի կողմէ։

1969 — Ամերիկացի Նէյլ Ամսթրոնկի առաջին քայլը լուսնի վրայ։

1970 — 300 հազար երիտասարդներ Ուայթ կղզիի մէջ «Փօփ» փառատօնին։

1973 — Քարիւղին գինը կը քառապատկուի։ Վառելանիւթի տագնապ։

1975 — Սայկոնի անկումը եւ վերջ Վիէթնամի պատերազմին։

— Արեւմտեան աշխարհը կը հաշուէ աւելի քան 15 միլիոն գործազուրկներ։

1976 — Մեր մոլորակը կը հաշուէ՝ չորս միլիառ 150 միլիոն բնակիչ։

Քաղեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԺԻՐԱՅՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

ԿԱՊՈՅՏ ԱՐԻՒՆԸ

Կապոյտ արիւնը ջրաշինարարներու մասին գրուած վէպ մըն է, որով հեղինակը՝ Ժիրայր Աւետիսեան, կը ներկայացնէ իր ժամանակակիցներու կերպարները, անոնց հարուստ իմացական աշխարհը։ Հեղինակը յատուկ գորովանքով կը գրէ անոնց մասին, որոնք իրենց աշխատանքով ու կեանքով նուաճած են մարդոց վստահութիւնը։ Վէպի գլխաւոր հերոսներու համար իբրեւ նախատիպեր ծառայածներէն շատերը հիմա ալ կը շարունակեն աշխատիլ կառոյցին մէջ, որ շուտով կը հասնի իր աւարտին։ Անոնց կարգին կարելի է գտնել նաեւ գինք՝ գրողը։

1963ի աշնան, երբ Արփի – Սեւան ջրատարի շինարարութիւնը նոր սկսած էր, հոս եկաւ նաեւ Ժիրայր Աւետիսեան։ Թէ ինչո՛ւ գրագէտը Երեւանի բնակարանը փոխարինած է շինարարի կառախումբին մէջ գտնուող հասարակ մահճակալով, Ժ. Աւետիսեան կը գրէ. «Երկու տասնամեակէն պակաս ժամանակամիջոցին մեր Հանրապետութեան ջրաշինարարութեան ասպարէզին մէջ կենսագործուած են կարգ մը մտայղացումներ, վիթխարութեամբ եւ ճարտարապետական կատարումով իրենց հաւասարը չունին Հայաստանի պատմութեան մէջ։ Վերցնենք թէկուզ Որոտան գետի ջրելեկտրակայաններու ջրվէժի շինարարութիւնը եւ Արփի գետի ջրի ուղղութեան փոխումը դէպի Սեւան։ Այժմ, երբ Տաթեւի ջրելեկտրակայանը, որ ամէնէն բարձր ճնշման տակ գործող ջրելեկտրակայանն է ամբողջ Խորհ. Միութեան մէջ, Լենինկրատցիներու պատրաստած եզակի թիւրպիններով արդէն հոսանք կուտայ եւ կարգի կը սպասեն Սպանդարեանի, Շամբի ջրելեկտրակայանները ու 48 քիլոմեթրնոց Արփի – Սեւան ջրատարի շինարարութեան աւարտումին քիչ օրեր մնացած են, այս ամէնը արդէն սովորական կը թուին։ Իսկ այն ժամանակ ծառայած էին մեծ ու փոքր բազմաթիւ խնդիրներ։ Այդ շինարարութիւններու շրջաններէն պէտք է տեղափոխուէին ամբողջ գիւղեր, ստեղծուէին նոր բնակավայրեր, պատրաստուէին սեփական մասնագէտ քադրեր, ծաւալուէր շինանիւթերու արդիւնաբերութիւնը»։

Վերջերս, պրպտելով «Արփի – Սեւանշին»ի արխիւները, գրողը յայտնաբերած է 12 տարուան հնութիւն ունեցող փաստաթուղթ մը, որ բաժիններէն մէկուն պետի ղեկուցագիրն էր, ուր ըսուած էր որ կենցաղային գէշ պայմաններու, գէշ մատակարարման եւ կլիմայական պայմաններու հետեւանքով մէկ ամսուան մէջ գործէ արձակուած է 55 հոգի, իսկ աշխատելու ընդունուած է երեք հոգի, որոնցմէ մէկը ինքն է՝ Ժիրայր Աւետիսեան։ Ան ոչ միայն մնաց կառոյցին մէջ, այլեւ դարձաւ անոր ղեկավարներէն մէկը, որու ուսերուն ինկած էր առաջին օրերու ծանրութիւնը։

Արփի – Սեւանը Ժիրայր Աւետիսեանի համար կը դառնայ ոչ միայն գլխաւոր գործը, այլեւ գլխաւոր թեման։ Արդէն իր «Ապրել կարելի է» վիպակին, պատմուածքներուն եւ ակնարկներուն մէջ ան ընդհուպ կը մօտենայ իրեն յուզող հարցերուն՝ մարդը եւ հասարակութեան, աշխատանքի հետ անոր փոխադարձ կապը։ Ջրաշինարարներու թեմային դիմելը պատահականութիւն չէր այն գրողին համար, որու ստեղծագործութիւնը մինչ այդ անխզելիօրէն կապուած էր գիւղի հետ։ Ջրաշինարարական աշխատանքներու ծաւալուն թափն էր որ նպաստեց հայկական գիւղի տնտեսական զարգացումին։

Սեւան – Հրազդանի, Որոտանի ջրելեկտրակայաններու ջրվէժները, Թալինի եւ Արզնի – Շամիրամի սիստեմները ոչ միայն հնարաւորութիւն ընծայեցին Հանրապետութիւնը պատելու ոռոգիչ ջրանցքներու խիտ ցանցով, բերքառատ դարձնելու դաշտերն ու այգիները, հազարաւոր հեկտարներով ընդարձակելու մշակելի հողային տարածութիւնները, այլեւ փոխելու գիւղի ու գիւղացիներու տնտեսական ու մշակութային դէմքը։ «Կապոյտ արիւն» վէպի հերոսներէն մէկը Հայաստանի երկնագոյն մարգարիտի մասին յուզումով կ'ըսէ. «Սեւանը սրտի ձեւ ունի։ Ան կը բաբախէ եւ կապոյտ արիւն կը մղէ կապոյտ երակներով»։

Ժիրայր Աւետիսեան էստոներէնի թարգմանած է «Սասունցի Դաւիթ»ը. ըրած է նաեւ թարգմանութիւններ էստոնական դասականներու կարգ մը ստեղծագործութիւններէն։ Շուտով լոյս կը տեսնեն հեղինակին երկու գործերը։ Անոնցմէ մէկը՝ «Հին այգին» կը բեմադրուի Կամոյի թատրոնին մէջ, իսկ երկրորդը երգիծական բնոյթ ունի եւ կը ներկայացնէ հանդիսատեսի թատրոնը։

Ա. Ս.

Ֆրանսայի թղթատարական սպասարկութեանց մէջ նորութիւններ

Ֆրանսայի Թղթատարական նախարարը կարգ մը նոր կարգադրութիւններ պարզեց իր սպասարկութեանց մէջ.—

Շէք–փոսթօ.— ցարդ օգտագործողները իրաւունք ունէին 500 Ֆր.ի բացի միմիայն կարգ մը շրջաններու մէջ՝ Նանթ, Տիժոն, Թուլուզ, Պորտօ, Ռէն եւ Սթրազպուրկ։ Ասկէ ետք, այս դիւրութիւնը տրուած է նաեւ Փարիզի եւ Լիոնի եւ տարւոյն ընթացքին պիտի ընդգրկէ ամբողջ երկիրը։

Մանտա.— Տունը պիտի վճարուին մինչեւ 2000 Ֆրանքի մանտաները (ցարդ՝ 1500 էր)։

Հեռաձայն.— 500 նոր գիծեր կը հաստատուին։

Պիտի աւելնան նաեւ հանրային հեռաձայներու կրպակներու թիւը։

Ծրագիրներու մէջ կան այլ կարգադրութիւններ, ինչպէս օրինակ գիշերային սակը սկսիլ 18.30էն փոխանակ քսանի, եւ այդ սակը կիրարկել նաեւ Շաբաթ կէսօրէ ետք։

Հեռաձայնի բաժանորդներու հատորները աւելի արդիական երեւոյթ պիտի ունենան, աւելի դիւրամատչելի եւ նաեւ՝ դիւրընթեռնլի։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան խարցերու շուրջ

Դ.

ՀԱՅ ԱԶՆՈՒԱԲՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱԿԱՆ ՄԻ ԿՈՂՈՍԱԼ ԵՂԵՌՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

— Տօ՛, յիմարներ, ի՞նչ պէտք տարեկան այդ մանրամասն հաշիւներուն, միթէ ժողովուրդը ձենէ հաշիւ պահանջե՞ց, նա դրամը տուաւ ու պրծաւ։ Ի՞նչ հարկ մի առ մի ցոյց տալ թէ այսքան ոսկի տրուեր է այնինչ վարժարանին, այսքան այնինչ որբանոցին, այսքան այնինչ գիւղի աղքատներուն, եւն., եւն.։ Ինչո՞ւ չէք ուզեր օգտուիլ ուրիշ կազմակերպութիւններու օրինակէն, աւելի հին, աւելի փորձառու կուսակցութիւններէն, որոնք ձեր փաշաէֆէնդիական քլիքէն շատ աւելի լաւ ուսումնասիրած են ժողովրդի հոգեբանութիւնը, նորա կարիքները, նորա մտայնութիւնը։

Օրինակ՝ վեր առէք ուսանողական ֆոնդի համար բացուած հանգանակութիւնը, միթէ հաշիւ տրուեցա՞ւ, միթէ տղերքը հաշիւ պահանջեցի՞ն։

Չէ՞ մի որ գաղափարը արդէն այնքա՛ն վեղեցիկ էր որ ինքնին բաւարարութիւն կը տար դրամ վճարողներու հոգեկան վայելքին։

Բայց միթէ մեր վաշխառու բուրժուաները կարո՞ղ են ըմբռնել ու ճաշակել այս զուտ մտաւորական վայելքները։ Նոքա գումարի, յաւելումի, բազմապատկութեան ու տոկոսի սարուկներ են, նրանց իդէալը դրամարկղն է...

Կործանել Եգիպտոսի Բարեգործական Միութիւնը, նորա պահեստի դրամագլուխը՝ կուսակցական կոնտրոլի տակ՝ գործածել աշխատաւոր մասսաներու կուլտուրական գործին, հիմնելով զանազան ֆոնդեր որոնք մի մի իդէալական սկզբունքներ ներկայացնեն. ահա՛ հրամայողական պահանջքը։

Այս կերպ միայն կարելի է քանել գործուած ոճիրը։

Ե.

ԵՓՐԵՄ ԽԱՆ ՖՈՆԴԻ

Երկաթը պէտք է տաք տաք ծեծել.— Այսպէս է վճռել ազգերու իմաստութիւնը։

Մի ահեղ հարուած սարսեց նախկին Սասանեան երկիրը, ինկաւ Եփրեմ Խան Իրանի կուրծքը պատնէշի վրայ՝ թշնամու գնդակներէն։ Նա պարսիկ պախտիարներու հետ կռուեցաւ Սալար էլ Տէօլէի պարսիկ ու քուրդ գունդերու դէմ՝ Պարսկաստանի խորքը, ներկայ պարսիկ իշխանութիւնը պաշտպանելու համար՝ նախկին Պարսից Շահ Մէհէմմէտ Ալիի զաւերուն դէմ։

Մենք բացատրեցինք թէ ի՛նչպէս Եփրեմ Խան, Թեհրանի ոստիկանապետը, իր այս արարքներով հաւասարեցաւ Վարդան Մամիկոնեանին եւ դարձաւ ազգային հերոս։

Մենք փաստացի կերպով ցոյց տուինք թէ նա՛ ինչպէս ապրեցաւ, կռուեցաւ, մեռաւ հայ ազգի, հայ հայրենիքի, հայ ժողովրդի համար։ Մենք այդ բոլորը ցոյց ենք տուել արձակ եւ ոտանաւոր գրութիւններով, պատկերներով, դոկիւմէնդներով։

Եւ մենք հրաւիրեցինք հայ ժողովուրդը լաց լինել. եւ հայ ժողովուրդը լաց եղաւ։ Մենք հրաւիրեցինք հայ ժողովուրդը որ իր ցաւը արտայայտէ փայլուն կերպով. եւ նա արտայայտեց։

Բայց դա բաւական չէ։ Այդ բոլորը պլատոնական ցոյցեր էին որոնք չեն կարող բաւարարութիւն տալ իրականութեան պահանջքներուն։

Մի նորափակ հայ հերոսի գերեզման կայ մեր առջեւ. մենք պէտք է, ժողովրդի օգտին համար, անկէ քաղենք ինչ որ կարելի է եւ պէտք է քաղենք երբ տակաւին հողը չէ չորացել նրա վրան։ Հարկ է երկաթը տաք տաք ծեծել։

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Զարմայր եւ Ցասմիկ Քիւթնէրեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Սոնա Քիւթնէրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Տիգրան եւ Արփինէ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Գլօտ եւ Պերճուհի Պար - թելէմի, Տէր եւ Տիկին Ժաք, Անի Մարգարեան եւ զաւակները (Վալանս), այրի Տիկին Աստղիկ Փափազեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Ժանօ-Էլիզ Փափազեան եւ զաւակները, Ճօլօլեան, Ճերմակեան, Մալաճեան եւ համայն ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծմօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ՃՕԼՕԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ճերմակեան, Ատափազար)

մահը, որ պատահեցաւ Անթիլի ծերանոցին մէջ 90 տարեկանին, Յունուար 11ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի, Յունուար 14, ժամը 13·45-ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն, եւ կը թաղուի Պանեէօյի Քոմիւնալ գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Տէր եւ Տիկին Վարդեվառ Փալաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Քլօտ Ռընօ եւ աղջիկը եւ համայն ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծ-հօր՝

ԱԲՐԱՀԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Յունուար 11ին, 73 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի Յունուար 15, ժամը 10·30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Կապ. Խաչը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Նազիկ Յակոբեանի, իր ամուսնոյն՝ Օհան Յակոբեանի մահուան առթիւ:

Լ Ի Ո Ն

ՀՐԱՒԷՐ Բ. ԸՆԴՀ. ԱՆԴԱՄ. ԺՈՂՈՎԻ

Լիոնի Հայ Ազգ. Միութիւնը սովորական ժողովի կը հրաւիրէ Յունուար 18 Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, օրակարգ ունենալով վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը:

Օրակարգի հարցեր.— 1) Բարոյական զեկուցում, 2) Նիւթական հաշուետուութիւն, 3) Նշանակելու համար հաշուեքննիչ եւ ընտրողական յանձնախումբեր, 4) Պատրաստելու համար յառաջիկայ ընտրութիւնները:

Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: (Ներկաներու թիւը օրինաւոր կը նկատուի):

Նոր տարուան առթիւ "ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեն

Մարսէյլէն Տիկին Խօրտէքեան, Ամանորի առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր աղջկան՝ Տիկին Տէր-Գալուստեանի (Փարիզ):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ներկայիւս պարտք կը զգամ իմ խորին եւ անկեղծ շնորհակալութիւնները յայտնել Վալանսի մեր այն բոլոր բարեկամներուն եւ ազգակիցներուն, որոնք ծաղկեպսակներով, հեռագիրներով, բարենպատակ հաստատութիւններու կատարած նուիրատուութիւններով եւ այցելութիւններով իրենց մասնակցութիւնը բերին հօրս՝ Համբարձում Յովսէփեանի յուղարկաւորութեան տխուր արարողութեան:

ՎԱՐԱԳ ՔՀՆՑ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Աթէնք

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Շաբաթ Յունուար 17 Ահարոնեան ակումբը ժամը 3·30ին: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

GALERIE BERCIF

8, Rue Boileau — Paris 16

Exposition d'œuvres de jeunes maîtres de l'Art Contemporain parmi lesquels :

RAPHY

Ouvert de 9 h. 30 à 12 h. 30 et de 15 h. à 19 h., sauf Dimanche.

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Գոյամարտ օրացոյցի պատասխանատու մարմինը կը տեղեկացնէ որ, կամքէ բոլորովին անկախ պատճառներով, 1976ի Գոյամարտը չկրցաւ լոյս տեսնել:

Անոր տպագրութիւնը ժամանակին յանձնուած էր Պէյրութի Համազգայինի տպարանին: Լիբանանի արիւնալի դէպքերը արգելք եղան անոր հրատարակութեան:

Կը խնդրուի չահագրգռուողներէն նեղողամիտ ըլլալ: «Գոյամարտ»ներու շարքը անպայման պիտի շարունակուի ապագային ըստ առաջնոյն:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

Ստորեւ նուիրատուներու ցանկը երգիչ Անթոսեանի երեկոյին (6 Դեկտ.). վերջնական գումարը 7·510 ֆր. յայտարարուած էր ընդհ. Գ. ցանկին մէջ («Յառաջ» Յունուար 3):

Գազէզեան Նշան, Գույումճեան Արմենակ 1000ական, ոմն 600, Ժամկոչեան Ռօժէ, Թօփալեան Ստեփան, Սարեան Լիզ, Պիլէզիքճեան Կարօ, Քաթիպեան, Գուսիկեան Ռօժէ 500ական, Մելքոնեան Մանուկ 300, Մխիթարեան վարժարանի պատանիներ, Տէմիրճեան Պերճ, Գարակէօզեան Եղիազար, Խուրի Ռոպէր (Քէչիչեան), Մազմանեան Անդրանիկ, Երամեան ընտանիք, Շարոյեան Տէր եւ Տիկին, Թորոսեան Կարապետ, Մազմանեան Արմենակ, Պալեան Անդրանիկ, Գըլճեան Ժօզէֆ, Գազազեան Վերոնիք (պատանի մը), Գազազեան Լեւոն (պատանի մը), ոմն, Միքայէլեան Վարդան 200ական, ոմն 150, Քերոբեան Մարտիկ, Մազմանեան Մովսէս, Միրիճեան Ժիրայր, Նահապետեան Եղիա, Նոր Սերունդ (Կեդր. Վարչ.) Արամունի Կոմիտ (Լիբանանահի), Եօրղանճեան Սարգիս, Մարգարեան ընտանիք, Պարոնեան Գեղամ, Սուքիասեան Պարզուհեան, Պէյլարեան Թագուհի 100ական, ոմն, Կիւլիւզեան Յակոբ, ոմն, Տէմիրճեան Արմենակ, Մանասեան Վերի, ուսանող մը 50ական, Գազազեան Ժանօ (մանուկ մը), Պասմաճեան, այրի Տիկին, խումբ մը մանուկներ 20ական:

Գումար՝ 10·610, Ծախք՝ զանազան 200, երաժիշտները՝ 900, երգիչ Անթոսեան՝ 2000: Կը մնայ 7·510:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ՍԵՒՐԱՆԻ ԴՊՐՈՑԻՆ

Տէր եւ Տիկին Փիէր Պարոնեան (Պոնտի), Տէր եւ Տիկին Հրանդ Քէօսէեան (Թրամպլէ-լէ-Կոնէս), Տէր եւ Տիկին Արթիւր Քէպապճեան (Սեւրան), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուսեան (Սեւրան), Տէր եւ Տիկին Սերժ Քոլլոյեան (Սեւրան), Անդրանիկ Պալեան (Տրանսի), Տէր եւ Տիկին Գէորգեան (Սէն Ժերմէն-անլէ), Տէր եւ Տիկի Նշառ (Սեւրան) 500ական, Տէր եւ Տիկին Զիլինկիրեան (Թուլոն) 100, Տիկին Ս. Պապիկեան իր ամուսնոյն տարելիցին ի յիշատակ 100 ֆր.:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ Յունուար 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ՝ Շար. նախորդ ժողովին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (Յունուար 16) ժամը 21ին ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը:

--- ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ---

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի Յունուար 18, ժամը 14·30ին Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին մէջ

26, Rue Troyon — Sèvres

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Երգ, պար, նուագ,

VENTRILOQUE

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքարը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը 18 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիին սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները եւ համակիրները:

ՏԷՍԻՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 18ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին Քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, նուէրներ Կաղանդ Պապային կողմէ:

ՎԻԷՆ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ. Կիրակի Յունուար 18, կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Գասպար Իփեքեան ակումբին մէջ 40 ռիւ Վիքթօր Ֆօժիէ:

Գեղարուեստական բաժին. երգ. արտասանութիւն, պար, դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

« ԱԲԵԼԵԱՆ » ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

կատակերգութիւն 3 արար, Ե. Օտեանի

Le Samedi 24 Janvier à 20 h. 30, Salle des Fêtes de la Mairie de Maisons-Alfort, Ave. du Général de Gaulle

Ղեկ. ԺՈՐԺ ՊԱՏՕԼԵԱՆ

Կը մասնակցին.— Յակոբ Ուրբաթեան, Վերոնիք Քէօսէեան, Սիլվի Պաքիճեան, Սեդրակ Խաչատուրեան, Աւետիս Քիւփէլեան, Գրիգոր Պարսումեան, Կոստան Կոստանեան, Յակոբ Պատոլեան, Հայկ Գահվէճեան, Յակոբ Թօփալեան, Արա Մալոյեան, Արա Կիւլէկեան, Բարսեղ Քէշիշեան

Յուշարար՝ Կարօ Թոփուզեան

ՄՈՒՏՔ 25 Ֆ. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 15 Ֆ.

Տոմսերուն համար դիմել

Et. MICHEL : 253, P. V. Couturier, — Alfortville — Tél : 899-09-66

KOUYOUMDJIAN Hagop : Garage SHELL, 18 Quai J. B. Clément, 899-28-37

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կը շարունակէ իր կազմակերպած դասախօսութեանց շարքը նուիրուած Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը

1976 — 16 Յունուար — Արշակունեանց հարստութիւն — Գրերու գիւտ — Վարդանանք

Ուրբաթ 13 Փետր. — Արաբական գերիշխանութիւն — Բագրատունեաց հարստութիւն

Ուրբաթ 19 Մարտ — Կիլիկեան Հայաստան — Լեւոն Ա. Մեծագործ

Ուրբաթ 23 Ապրիլ — Հայկական Հարցը Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ Լօզան

Ուրբաթ 14 Մայիս — Խամսայի Մելիքութիւնները — Դաւիթ Բէկ — Մխիթար Աբբահայր

ԲԱՆԱԽՕՍ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

« ԱԼԷՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ» ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ սրահին մէջ, 118, Ռիւ տը Գուրսէլ 75017 ՓԱՐԻԶ

Նիւթ՝ Արշակունեանց հարստութիւն.

— Տրդատ Ա. — Մեծն Խոսրով — քրիստոնեայ Հայաստան — Տրդատ Գ., Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ – Արշակ Բ. — Հայաստանի բաժանումը — Գիւտ գրոց — Հայ եկեղեցին եւ Վարդանանք

ԾԱՆՕԹ.— Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան հարց - պատասխանի ձեւին տակ:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
15
JEUDI
15 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.489
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — No 13.489

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՃԻՐ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 6–8)

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է բանասիրական գիտութիւններու դոկտոր Սարգիս Մանուկեանի «Յակոբ Յակոբեան» մենագրութիւնը: Աշխատութեան մէջ ուսումնասիրուած է բանաստեղծ Յակոբ Յակոբեանի կեանքն ու ստեղծագործութիւնը: Հեղինակը աւելի քան քսան տարի հետազօտած է բանաստեղծին գրական ժառանգութիւնը: Մենագրութեան մէջ առաջին անգամ օգտագործուած եւ գիտական շրջանառութեան մէջ դրուած են բազմաթիւ արխիւային նիւթեր ու նոր յայտնուած փաստաթուղթեր: Բանաստեղծի գրչին պատկանող եւ անոր վերաբերող նիւթերը հեղինակը յայտնաբերած է Երեւանի, Թիֆլիսի, Բաքուի, Մոսկուայի զանազան արխիւներէ, ձեռագրատուներէ, պարբերական մամուլէ եւ անհատներու անձնական ֆոնտերէ: Մենագրութեան մէջ լուսաբանուած են մինչեւ այժմ գրականութեան մէջ գրեթէ չչօշափուած կարգ մը խնդիրներ՝ բանաստեղծի գրական ուսումնառութեան ուղին, աշխարհայեացքի ձեւաւորման ընթացքը, գեղագիտական հայեացքները, ստեղծագործական «տարրալուծարան»ի եւ վարպետութեան հարցերը: Արժէքաւորուած է Յ. Յակոբեանի ոչ միայն բանաստեղծութիւնը, այլ եւ արձակը՝ պատմուածքները, ակնարկները, հրապարակախօսութիւնը, յուշերն ու յուշագրութիւնները:

×

1976ԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼԻ ԳԻՐՔԵՐԸ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՏՈՒՆԷՆ

Այս տարի տասնեակ հազարաւոր տպաքանակով շուրջ 600 անուն քաղաքական, գիտական, գեղարուեստական ու արուեստագիտական գիրքեր, գրքոյկներ, եւ յուշատետրեր լոյս պիտի ընծայէ «Հայաստան» հրատարակչութիւնը: Ընդհանուր գաղափար մը տալու նպատակով կուտանք ցանկ մը լոյս ընծայուելիք գիրքերու եւ հեղինակներու:

Հայաստանը Ռուսաստանին միանալու 150ամեակին առթիւ կը հրատարակուին Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպը 30 հազար տպաքանակով, Ս. Բաղեանի «Աբովեանի բանաստեղծական աշխարհը», Ռ. Շահինեանի «Ռուս – հայկական յարաբերութիւնները սովետահայ պատմագրութեան մէջ» աշխատութիւնները: Լոյս կը տեսնեն՝ Ն. Ռասսադինի «Հայաստանի բանաստեղծները եւ բանաստեղծները Հայաստանի մասին» գիրքը, որ կը բովանդակէ հեղինակին յօդուածները Նարեկացիի, Քուչակի, Պարոյր Սեւակի, Սիլվա Կապուտիկեանի, Համօ Սահեանի եւ ուրիշներու մասին, Դ. Դեմիրճեանի երկու հատորներուն առաջինը, Ստ. Զօրեանի 12 հատորներուն առաջինը, Մուրացանի երեք հատորներուն երկրորդը եւ Պ. Պռոշեանի երեք հատորներուն երկրորդը:

Ընթերցողներուն կը հրամցուին Փրոֆ. Գ. Գրիգորեանի յառաջաբանով լոյս տեսնող «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութիւնը, Օննիկ Զիֆթէ–Սարաֆի պատմուածքներու հաւաքածոն, ուր ամփոփուած են անոր նորավէպերը, հայ արհեստաւորներու առօրեան պատկերացնող պատմուածքները, ճամբորդական նոթերը եւ «Միամիտին արկածները» վէպը, Սիպիլի «Հարսնտիր»ը: Գրականութեան մատենաշարով կը հրատարակուին նաեւ Ստ. Ալաջաջեանի, Գարեգին Բէսի, Զարզանդ Դարեանի, Գէորգ Էմինի, Համօ Սահեանի, Հմայեակ Սիրասի, Հրաչեայ Քոչարի, Սարմէնի, Ազատ Վշտունիի ստեղծագործութիւնները:

Հրատարակչութիւնը լոյս կ'ընծայէ Վահագն Դաւթեանի «Ջուղահեռ ճանապարհ» գիրքը, ուր ամփոփուած են անոր յուշագրութիւնները, ուղեգրութիւնները, ակնարկները, գրականագիտական – հրապարակախօսական յօդուածները, Սերօ Խանզադեանի «Մօսէք, Հայաստանի լեռներ» վէպը, որ նուիրուած է Կիլիկիոյ Հայերու ճակատագրին, 1915–1921 թըուականներուն անոնց մղած ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն:

Գրականագիտական գիրքերու շարքին լոյս կը տեսնէ՝ Վազգէն Գաբրիէլեանի «Սփիւռքահայ գրողներ» հաւաքածոն, որ կ'ընդգրկէ սփիւռքի հայ գրականութեան քանի մը ներկայացուցիչներու դիմանկարները: Սփիւռքի հայ գրողներու ստեղծագործութիւններու հրատարակութեան բաժնին մէջ լոյս կը տեսնեն Վահրամ Մավեանի «Հայու բեկորներ»ու երկրորդ գիրքը, Բենիամին Նուրիկեանի «Հայրենի կարօտ» պատմուածքներու հաւաքածոն եւ Յովհաննէս Պարսկունիի (Պուլկարիա) բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն:

Վերոյիշեալներէն զատ, արուեստագիտական գրականութեան մարզէն ներս լոյս կը տեսնեն քսան անուն գրքեր, որոնց շարքին՝ Կոնստանտին Կուրղինեանի «Այվազովսկին», Դաւիթ Մալեանի «Դէմքեր, հանդիպումներ», Վահրամ Փափազեանի երկերու հաւաքածոյի առաջին եւ երկրորդ հատորները եւայլն:

«Հայաստան» հրատարակչատունը ռուսերէնով լոյս կ'ընծայէ Առանձարի նորավէպերը (Ստ. Զօրեանի յառաջաբանով), «Հայ գրողներու հէքեաթներ» հաւաքածոն, Յ. Թումանեանի ընտիր արձակ էջերը, Ե. Օտեանի վիպակներն ու պատմուածքները, «Հայ դասական քնարերգութիւն» հաւաքածոն, իսկ արդի հեղինակներու ստեղծագործութիւններէն՝ Գ. Առաքելեանի, Ա. Արզումանեանի, Մ. Արմէնի, Գ. Էմինի, Ն. Զարեանի, Լ. Հուրունցի, Գ. Մահարիի եւ ուրիշներու գործերը:

Վերջացնելէ առաջ նշենք, որ շուրջ հարիւր անուն գիրք կը հրատարակուի մանուկներու եւ պատանիներու համար, դասական եւ ժամանակակից հեղինակներու գործերէն:

×

ՄԵՔԵՆԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐԵԼՔԸ

Մեքենաշինութիւնը Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան հիմնական եւ առաջատար ճիւղերէն մէկն է: Հայաստանի մեքենաշինութեան մօտ յիսուն ձեռնարկութիւններ իրենց արտադրութեան շատ տեսակները կը ղրկեն արտասահմանեան երկիրներ: Անցած հնգամեակի տարիներուն մեծ ուշադրութիւն դարձուած է Հայաստանի փոքր քաղաքներու եւ շրջաններու մէջ մասնաճիւղերու կազմակերպումին, որոնց թիւը կը հասնի 45ի: Արդիւնաբերութեան տեղաբաշխումը շրջաններուն մէջ թոյլ տուած է աւելի արդիւնաւէտ դարձնելու արտադրողական ուժերը, կայունացնելու տեղւոյն բնակչութիւնը, փոքր քաղաքներուն եւ շրջաններուն տալու արդիւնաբերական եւ մշակութային զարգացում:

Մեքենաշինութեան յետագայ զարգացումը պիտի ընթանայ գործող ձեռնարկութիւններու վերակառուցման ու թեքնիք վերազինման, արտադրութեան մէջ նոր թեքնիքի եւ արդի արուեստաբանութեան արմատաւորման հիման վրայ: Տասներորդ հնգամեակին մեքենաշինութիւնը, ինչպէս անցեալին, պիտի զարգանայ արագ թափով: Նախատեսուած է զգալի կերպով աւելցնել արտադրութիւնը ելեկտրաշարժիչներու, ելեկտրակայծային հաստոցներու, կազայրոցներու եւայլն: 1976ին նախատեսուած է սկսիլ 14 ձեռնարկութիւններու կառուցումը՝ Զարենցաւանի հաստոցաշինական, Կիրովականի «Աւտոգենմաշ», Ջրվէժի «Արդ-կապ» եւ այլ գործատուներու:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆ, ՄԱԿ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆ

Տասնեմէկ ձայնով, մէկ դէմ (Միացեալ Նահանգներ) եւ երեք ձեռնպահ (Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Իտալիա) Ապահովութեան Խորհուրդը հրաւիրեց Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութիւնը մասնակցելու Մերձաւոր Արեւելքի ամբողջութեան վերաբերող օրակարգին, միւս անգամ պետութեանց հաւասար իրաւունքներով: Պզտիկ յաղթանակ մը չէ անշուշտ ասիկա եւ նախընթաց մը կը ստեղծէ քանի առաջին անգամն է որ Ազգաժողովը կ'ընդունի մասնակցութիւնը ազգութեան մը որ պետութիւն չէ: Անմիջապէս արդէն պաղեստինցի ներկայացուցիչը՝ Քատտումի, պահանջեց իրենց ազգային իրաւունքներու ճանաչումը: Քատտումի կ'ըսէ թէ իր ժողովուրդը կ'ընդունի միայն «անկախ եւ ինքնիշխան պետութիւն մը իր հարազատ հողին վրայ», ըսել կ'ուզէ թէ «փոխ-հայրենիք» մը չուզեր եւ եթէ նոյնիսկ բացէ ի բաց չի պահանջեր Իսրայէլի վերացումը, կը շեշտէ հաստատումը «աշխարհական եւ դեմոկրատ» պաղեստինեան Պետութիւն մը այն ամբողջ հողամասին վրայ, որ կը վայելէր նախապէս անգլիական հոգատարութիւնը: Իսրայէլի համար, ինչպէս կը գրէ իսրայէլեան Մաարիւ թերթը, եղածը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ պատերազմական յայտարարութիւն մը: Իսրայէլի պատուիրակութիւնը արդէն չի մասնակցիր ժողովին, մերժելով նստիլ «ահաբեկչական խմբակի մը քով որուն նպատակակէտը եբրայական Պետութեան բնաջնջումն է»:

× Պէյրութի մէջ, կացութիւնը բարելաւուած չէ եւ Կիրակիէն ասդին հեռաձայնն ալ ընդհատուած էր: Երեքշաբթի օրուան (Յունուար 13) Օռիան Լը Ժուռ կը գրէր թէ հեռաձայնի սքանտարտիքի մը եղերական մահը, երբ դուրս կ'ելլէր Թղթատարական տնօրէնութեան շէնքէն, գործադուլի պատճառ եղած էր եւ դեռ Երեքշաբթի (Կիրակիէն ի վեր) կապը խզուած էր արտասահմանի հետ եւ Պէյրութ՝ աշխարհէն կտրուած: Պէյրութի օրաթերթը արձագանգ կը հանդիսանայ կատաղի կռիւներու, որոնք տեղի կ'ունենան բոլոր ճակատներուն վրայ: Ներքին նախարար Շամուն հակայարձակման անցած է, ի պատասխան Սայէպ Սալամի ամբաստանութիւններուն: Այս վերջինը, որու միացած էին Մոշէն Իպրահիմ (համայնավար) եւ Կամալ Շաթիլա (նասրեան) կը յայտարարէր որ Շամուն Լիբանանը դէպի անդունդ կը տանի եւ թէ միայն զէնքի առեւտրական մըն է, որ կ'ուզէ դրամ շահիլ: Ի պատասխան Շամուն կ'ըսէ. «Միշտ խորհած եմ, եւ կը խորհիմ թէ Սալամ մտային վտանգաւոր հիւանդութիւն մը ունի, որ կը յայտնուի ջղագրգռութեամբ»: Շամուն կ'ըսէ նաեւ թէ Թալ–Զաաթարի պարենաւորումը պիտի ընդհատուի ցնոր տնօրինութիւն: Պաշարուած է նաեւ պաղեստինեան ուրիշ գաղթակայան մը՝ Տպայէ:

Երէկ գրած էինք որ Նահրի (Պուրճ – Համմուտ) երկու կամուրջները անցած էին Պաղեստինցիներու ձեռքը, որոնք կ'ուզէին այդ ձեւով կզզիացնել Քաթայէպները գոցելով լեռնալիբանանի ճամբան: Օռիան կը յայտնէ թէ Քաթայէպ (ֆալանժ) քաղաքագօրքը յարձակման անցած էր այդ երկու կամուրջներուն դէմ, որու հետեւանքով Պաղեստինցիք իրենց դիրքերը ետ կը տանէին դէպի Նապաա եւ Քարանթինա, մինչ հայ կուսակցութեանց զինեալ տարրերը կրկին ձեռք կ'առնէին Նահրի կամուրջին հսկակէտը: Բայց երթեւեկը շատ վտանգաւոր կը մնայ եւ բաւական զոհ կայ:

Քանի մը տողով

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ մէջ նոր եղեռնափորձի մը հետեւանքով հինգ մեռեալ կայ:

ԱՏՏԻՍ – ԱՊԱՊԱՅԻ ափրիկեան վեհաժողովը վերջացաւ առանց լուծում բերելու, մանաւանդ Անկոլայի հարցին: 22 պետութիւններ ճանչցան Անկոլայի ազատագրութեան շարժումը, եւ 22 պետութիւն ալ պահանջեցին միասնական կառավարութիւն մը...:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ոչ–համայնավար ընդդիմադիր ճակատը իր պատրաստակամութիւնը յայտնած է հանդիպում մը ունենալու վարչապետ Կանտիի հետ, որ յայտարարած էր թէ նման հանդիպում մը կարելի էր եթէ ընդդիմութիւնը վերջ դնէր իր հետեւողական «խցումին»: Միւս կողմէ, խորհրդայնամիտ Համայնավար կուսակցութեան նախագահը՝ Տանժ, օտար թղթակիցներու կը յայտնէր թէ շուրջ 30 հազար գործաւորներ, որոնց մէկ մասը ոչ–կուսակցական, ձերբակալուած են, որովհետեւ աշխատավայրերու մէջ ժողովներ գումարած են: Մաս մը ազատ արձակուած է:

«ՊՐԱՒԴԱ» Յունուար 13ի իր թիւով սուր քննադատութեան թիրախ դարձուցած է Միւնիխի «Ազատութիւն» ձայնասփիւռի եւ Եւրոպայի «Ազատ ձայնասփիւռ»ի կայանները, որոնց հաղորդումներն ու մանաւանդ տեղեկատուութիւնները որակած է՝ հակասական Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, Արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադրութեան եւ Հելսինքիի համաձայնութեան ոգիին հետ:

ԵՐԲ ԵՍ ԿԸ ՆՈՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ

10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ՄԻՆԱՍ ԱՆԱՊԱՏԻ «ԱԻԱԳ» ԱՆՈՒՆ ԴՊՐՈՑԸ ԵՒ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՐԶՆԿԱՑԻ (*)

Երզնկայի վանական կարեւորագոյն դպրոցներէն մէկն է Աւագ անունով յայտնի «գաւառուն»ը կամ «լսարան»ը՝ Սեպուհ լերան շրջանին մէջ բոյն հաստատած Մինասայ անապատականներուն (այսինքն՝ ճգնակեաց հոգեւորականութեան): Գոյութիւն ունեցած է 1200ական տարիներէն մինչեւ 1470ական թուականներ՝ ուսումնապետութեան տակ յայտնի գիտնական - մատենագիր Յովհաննէս Երզնկացիի, ապա փոխադրուած է Կապոս կամ Կարինս՝ իբրեւ «Կապոսի դպրոց» շարունակելու համար դաստիարակչական առաքելութիւնը, ուսումնապետութեամբ Յովհաննէս Համշենցիի:

Աւագի դպրոցին մէջ իրենց ուսումը ստացած գրիչներէ շատերու յիշատակարանային վկայութեանց համաձայն՝ կըրթական այս հաստատութեան մէջ Յովհ. Երզնկացիի հետ ու անկէ յետոյ իրենց գործունէութեամբ յայտնի ուսուցիչներ եղած են Յովսէփ Երզնկացի, Գրիգոր Աբեղայ, «դասապլուխ»ներ Տէր Աբրահամ, Տէր Մարգարէ, Յովհ. Համշենցի եւ Աստուր վրդ. Ջերմացի:

Ձեռագրային յիշատակութիւններու մէջ որոնք կը վերաբերին Աւագ դպրոցի գործունէութեան, աշակերտներ ու զանազան գրիչներ հիացումով կ'արտայայտուին մասնաւորաբար Յովհաննէս Երզնկացիի մասին,՝ 13րդ դարու իմաստաբան այս մատենագրին ու քերթողին, որ ծանօթ է նաեւ Յովհաննէս Ծործորեցի անունով, որովհետեւ, անկախաբար Ս. Մինասայ վանքի (Երզնկայի) մէջ հոգեւոր ու դաստիարակչական իր գործունէութենէն, երկար ատեն պաշտօնավարած է նաեւ Վասպուրականի Արտազ գաւառի Ծործորայ վանական դպրոցին մէջ:

Ծնած է 1250ին կամ քանի մը տարի առաջ, Երզնկայի մէջ: Իր իսկ ձեռքով գրի առնուած գրքի մը մէջ ինքզինք «նուաստ եւ տկարոգի սպասաւոր բանի» որակելէ ետք, նաեւ կը գրէ Մխիթար Գօշի առակներէն որոշ մասերու արտագրութեան յիշատակարանային բաժնին մէջ. «Զտարտամ գրիչս զՅովհաննէս, ծառօք բանի եւ տեղեաւ Երզնկացի, իսկ այժմ Ծործորեցի, աղաչեմ չմոռանալ»...:

Սեպուհ լերան Ս. Մինասայ վանքին մէջ ուսում ստանալէ ետք՝ անցած է հիւսիս - արեւելեան Հայաստան եւ աշակերտած Վարդան Արեւելցի վարդապետի՝ Կայենայ Ջորի վանքերէն մէկուն մէջ: 1271ին վերադարձած է Երզնկայ, 1282ին՝ Կիլիկիա, ուր իբրեւ մեծ հեղինակութեան տէր վարդապետ ջերմ ընդունելութեան արժանացած է օրուան հոգեւոր ու արքունական դէմքերուն կողմէ եւ պարապած ուսուցչութեամբ: 1284ին Թիֆլիզ է, ուրկէ անցնելով Արտազ (Վասպուրական)՝ պաշտօնավարած է Ծործորի մէջ: Վախճանումի թուականը կ'ենթադրուի 1321 տարին:

Բազմակողմանի պատրաստութեան տէր՝ մեկնիչ, տոմարագէտ, քերականագէտ, յայտնի է ճառերով, ներբողներով, քերթողական էջերով: 13րդ դարու իր վաստակին մաս կը կազմեն «Կանոնք եւ սահմանք միաբանութեան եղբարց» եւ «Յաղագս երկնային շարժման» անուններով յայտնի գործերը:

Ուսումնա - դաստիարակչական իր համոզումներն ու տեսակէտները կ'երեւին «Մեկնութիւն քերականութեան» անունով ծանօթ աշխատասիրութեան մը մէջ:

Շրջանի դաստիարակչական, դպրոցավարական եւ ուսումնական հասկացողութեանց մասին յստակ գաղափար կարելի է կազմել Երզնկացիի գործունէութեան աղերսուող ձեռագրային կարգ մը աղբիւրներու ուսումնասիրութեամբ: Երեւանի մատենադարանի թիւ 652 (էջ 8–10) եւ թիւ 728 (էջ 169) ձեռագրային հաւաքածոներուն համաձայն՝ Յովհ. Երզնկացիի կը յանձնարարէ ծնողներուն «երախային հսկել եւ զգոյշ կենալ յաւուրն մկրտութենէ մինչեւ ի կատարեալ հասակին»: Հետամուտ ըլլալ որ մանուկը հեռու մնայ միշտ փողոցայիններէ, չտեսնեն՝ ու չլսեն խաթարիչ մարդիկ կամ երեւոյթներ: Զթողուլ, որ գործուած որեւէ մեղք կամ յանցանք անմնմար անցնի. ընդհակառակն՝ մատնանշել սխալը կամ մեղքը ու ջանալ որ յոռի ունակութիւններ չարմատանան: Դաստիարակութենէ զուրկ մանուկը «խոպանացած արտ» է, — այնտեղ ամէն ինչ կրնան բուսնիլ: Ծնողք «երկրագործներ» են՝ որոնք «անողոքաբար արմատախիլ պէտք է դարձնեն մոլեխոտերը», թունաւոր ու անպէտ խոտերը:

— «Կայէնը մարդ էր՝ բայց մարդասպան դարձաւ», կ'ըսէ Երզնկացի. «երեխան քաղցր է, սակայն յոռի դաստիարակութեան հետեւանօք կը դառնանայ»: Հարկ է ծնողական լուրջ ուշադրութիւն՝ մինչեւ զաւկին գիտակից տարիքը:

Կ'ըսենք մնացեալն ալ, յաջորդով:

Մ. Թ.

(*) Միջնադարեան հայ բերթողութեան մէջ թանձր հոգեպաշտութենէ եւ կրօնազգած ապրումներէ դէպի աշխարհիկ կեանք յածումներով ողջունելի բանաստեղծներ են Յովհաննէս եւ Կոստանդին Երզնկացիներ, որոնց գրական վաստակին պիտի անդրադառնանք աւելի ուշ:

Մ. Թ.

ՀԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒ ԽՈՐԷՆ

ՍԿԻՒԹԱՑԻՆԵՐՈՒ ՈՍԿԻՆ

Ամխներէ ի վեր Փարիզի պատերուն վըրայ կ'երեւի խոշոր եղջերու մը, ոսկեղէն զարդերով բեռնաւորուած, որ կը ներկայացնէ Սկիւթացիներու արուեստին խորհրդանշանը:

Կրան Փալէի մէջ, Ֆրանքեւխորհրդային մշակութային փոխանակութեան նշանակին տակ սարքուած՝ այս ցուցահանդէսը արտակարգ յաջողութիւն գտած է եւ երկարաձգուած մինչեւ 12 Յունուար: Յարդ այցելած եմ բազմաթիւ ցուցահանդէսներ եւ անոնց վրայ լայնօրէն արտայայտուած Պոլսոյ մամուլին մէջ, բայց այս անգամ շատ նեղուեցայ խճողումէն եւ արտասովոր բազմութենէն: Պոչը կը սկսէր արտաքին դուռնէն, ոլորապտոյտ կը դառնար ու կանգ կ'առնէր իւրաքանչիւր ցուցափեղկի առջեւ, մինչեւ առաջին յարկի սրահին ծայրը: Ամէն պարագայի մէջ, գոհ եմ որ «Սկիւթացիներուն ոսկին» շատ բան սորվեցուց ինծի ու այդպէս վարձատրեց յոգնութիւնս:

Սկիւթացիները հրապարակ ելած են Քրիստոսէ առաջ Ը. դարուն: Չինաստանի Հիւնկ - Նու գաւառէն իջած են Մոնկոլիա, Ալթայի, Սորոմաթ, յետոյ Ցիեւի հարաւը, Քուպան, Օլպիա, Նովոչերքասք, եւայլն:

Վայրագ ցեղախումբը այնուհետեւ բախած է Կովկասի դուռները, մտած է Հայաստան նախ քան Մոնկոլները եւ Հոները, (Դ. դարուն ն. ք. Քրիստոս):

Քարտեսին վրայ ահա կ'երեւի մեր դըժբախտ երկիրը, — Ալեքսանդրապոլ, Կարմիր բլուր, Թոփրաք Քալէ եւ Ուրարտուն:

Յուցահանդէսի մուտքին՝ չարժանկարի պաստառին վրայ կը տեսնենք իրենց նըկարները, վրանները, նժոյգները, գեղօրները եւ արուեստի գործերը: Խօսնակուհին մեզի կը պատմէ Սկիւթացիներու ծագումը, արշաւանքները, սովորութիւնները եւ իրենց մշակութային աղերսը Հելլէններուն հետ:

Ըստ Հերոդոտոսի, Սկիւթացիները ծագում առած են Զեւսի որդի Թարժիթաօսի եւ Տնիէփեր գետի աղջկան մերձեցումէն: Զուարճանալու համար այստեղ կը յիշեմ նաեւ այն աւանդութիւնը, որուն համաձայն իրենց արքայական հարստութիւնը յառաջ եկած է օձի մը եւ դիցուհիի մը հովուերգութենէն: Հուշակաւոր պատմաբանը, — որ ողիմպեան չքեղանք մը տըւած էր այս ծննդոցին, դարաշրջանի սովորութեան հետեւելով, — յանկարծ կ'անդրադառնայ թէ պէտք է հետեւի խղճամիտ պատմագրութեան եւ կ'ընդունի թէ ասիական ցեղախումբ մըն են Սկիւթացիները: Պատին վրայ կը կարդանք քաղուածքներ իր հինդ հատորնոց ժամանակագրութենէն, որ յոյժ ինքնատիպ է, տարօրինակ ոճով մը գրուած:

Չինացիները վռնտած են այս բարբարոս ցեղախումբը, նախ քան Հոները, որոնք նմանապէս ասպատակած էին իրենց երկիրը: Աշխարհի առաջին ձիավարիկները եղած են Սկիւթացիները: Հեծած իրենց արագընթաց նժոյգներուն վըրայ, միշտ կ'արշաւեն դէպի հարաւ, բուք ու բորանին նոր արօտավայրեր ճարելու դիտաւորութեամբ: Միասին կը տանին իրենց տղաքը ու կիները, սայլերու վրայ բեռցած: Գէշ վերաբերումի առարկայ են այդ խեղճերը, ճիտերնին ծուռ պէտք է զբաղին երախաներով և առտնին գործերով, յետոյ իրենց հետ խեղդամահ մեռնին: Ձին մաս կը կազմէ իրենց էութեան, ան ալ պէտք է մահանայ, բոլոր ծառաներուն հետ: Ըստ Հիփոկրատի վըկայութեան, գէր են այդ ցեղին մարդիկը, ծոյլ եւ խման:

Քրիստոսէ երեք դար առաջ, Սկիւթացիները կ'իջնեն Կովկասի եւ Սեւ Ծովու մէջտեղ, Յոյները Հելեսպոնտոսէն կը բարձրանան վեր: Հզօր պետութիւն մըն էր Ելլադան այդ շրջանին, վստահ իր զինուորական ուժին՝ կամաց կամաց կը տեղաւորուի Սեւ Ծովու ափերուն վրայ եւ խաղաղ գոյակցութիւն մը կը հաստատէ Սկիւթացիներուն հետ: Յոյները անոնց կուտային գոհարեղէններ, խեցանօթներ, գինի եւ իւղ: Իսկ իրենցմէ կ'առնէին աղ, ցորեն, մուշտակ եւ հանքային նիւթեր:

Դէպի Դ. դար, Հիւնկ - Նուլէն եկած ցեղախումբին արուեստը խնամիացած է Հելլէնականին, որ վայելուչ է, հաւասարակշռուած եւ օժտուած դասական ամբողջութեամբ: Սկիւթացիներուն հագուստըն եւ իրերը նախնականին տձեւ ու անտաշ երեւոյթը չունին այլեւս, այլ զգեցած են հելլէնական գեղն ու շնորհը:

Մենք կը տեսնենք սանտր մը, որուն ներքեւէն սահող նըրին թեւերը կը յիշեցնեն Պարթէնոնի ճակատը: Յուշարձաններէն գտնուած գոհարեղէնները, նոյնպէս պարանոցի այս գոհարեղէնները, կը կրէ դէմքը Աթենայի:

Սկիւթացիները կը լողան ոսկիի մէջ: Ոսկի կը թափեն իրենց պրօշներուն, ապիզակներուն, անօթներուն, սաղաւարտներուն եւ թրակալներուն վրայ: Արմենուրարտական թեմաները ի պատուի են իրենց կուժերուն, կարասներուն եւ կաթսաներուն վրայ: Թռչուններ, եղնիկներ, արջառներ, մարտիկներ, ռազմական կառ-

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ

ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Դ

Սկզբում Անդրէասն այդ բոլորն անում էր միայն կնոջ օգնութեամբ, բայց հետըզհետէ անկարող եղաւ բաւարարել կառուցողների պահանջները, ուստի նա բերեց մարդիկ, նրանց տուեց հաց եւ օրավարձ եւ աշխատեցրեց իր հետ, մանաւանդ, երբ կնոջ գիրկը լցուեց երեխաներով, մէկին յաջորդեց երկուսը, երեքը, չորսը եւ դեռ պիտի յաջորդէին հինգը եւ վեցը:

Լերան քաղաքի բնակիչների մեծամասնութիւնն իջաւ դաշտը, որտեղ մեղմ քամին օրօրում էր ծառերի տերեւները, ծաղիկները եւ կանանց ծամերը: Օդը մեղմ էր եւ առողջարար, հէնց լերան ստորոտից բխում էին քաղցր եւ սառը ջրերը, որ առուակներով անցնում էին դաշտից: Դաշտի բարիքը լերան գագաթը փոխադրելու այլեւս կարիք չկար, մանուկներն անգամ աշխատում էին պարտէզներում եւ այգիներում, որովհետեւ տները կառուցուած էին հէնց պարտէզներում եւ այգիներում, մեծ, բազկատարած ծառերի հովանիների տակ:

Դաշտի տները ծածկւում էին եղէգնեայ ճիւղերով եւ հողով: Յորդառատ, կատաղի անձրեւները աշնանը ծակում էին հողէ կտուրները եւ վազում տների ներքնակողմը:

Անդրէասն սկսեց չինել կիսախողովակաձեւ աղիւսներ, որպէսզի կտուրները ծածկուեն այդ աղիւսներով:

Սկզբում դաշտեցիները չհաւատացին, թէ այդ կիսախողովակաձեւ աղիւսները կարող էին անձրեւները պահել տների ներսը հոսելուց, ուստի Անդրէասը քանդեց իր տան կտուրը եւ վերաշինեց այն այդ աղիւսներով: Օրինակը վարակիչ դարձաւ, եւ յաջորդ տարին կիսախողովակաձեւ աղիւսները հացի պէս ծախուեցին:

Կարմիր կղմինդրներով ծածկուած կըտուրները պարտէզներում եւ այգիներում նման էին վարդէ փնջերի, բոլորուած կանաչ տերեւներով:

Այս նոր տեսակի աղիւսը չինելու համար Անդրէասը դարձեալ ունէր պարզ մի ձեւ. կաւը թափում էր մի կիսագլանի վրայ, վրան դնում մի ուրիշ կիսագլան՝ արանքում թողնելով մի բաց չերտ, կիսագլանը քաշում էր դուրս՝ թողնելով, որ կաւը չորանայ: Չորանալուց յետոյ թրծում էր հնոցում, ինչպէս պարզ աղիւսը:

Տները շատացան դաշտում: Շատացան ոչ թէ ամէն տարի, այլ ամէն ամիս եւ ամէն շաբաթ: Ի՞նչ գործ ունէին այլեւս լերան գագաթում, մանաւանդ ձմեռը պարզապէս ահարկու էր այնտեղ, բուք ու բորան, կապարեայ երկինք, սառնամանիք, լերան գագաթը կորւում է աշխարհից ամպերով, իսկ գարնան վերջերում եւ ամառը երկնքի խորքերից ճայթում է ամպրոպը, կայծակը խփում սպիտակ քարէ տներին եւ կիսում դանակի նման:

×

Անդրէասի գործը մեծացաւ, բազմացան դաշտեցիների պահանջները:

Եւ Անդրէասը հիմքը դրեց առաջին բրուտանոցի: Սա ընդարձակ եւ ցածր առաստաղով մի «սրահ» էր փոքր լուսամուտներով, երկարաձեւ, ինչպէս նաւը:

Եւ դաշտեցիները չմնացին իրենց պարտէզներում եւ այգիներում. նրանք կապեր հաստատեցին ուրիշ քաղաքների հետ ու նրանց հետ կապեր հաստատեցին ուրիշ աշխարհներ:

Առաջ, երբ դաշտի բարիքը փոխադրւում էին լերան գագաթը, չուկայ էին հանում ամրոցում, այժմ դաշտի բարիքը, բիւրապատկուած առատութեամբ, դուրս էր բերւում նոր քաղաքի ընդարձակ հրապարակը: Բարիքը լցւում էր այդ հրապարակում, լցւում եւ բլրանում: Ամրոցն ամայացաւ, ինչպէս մեռած ուրուրների բոյնը, դարձաւ հին մի յուշ, իսկ նոր քաղաքի հրապարակը ծաղկեց եւ հարըստացաւ:

Հին գետի ափերով, հարաւի արեգակի շողով ու բոյրով գալիս էին ուղտերի քարաւանները, բերում հարաւի քաղցրութիւնն ու գոյնը, փոխում դաշտի հարըստութեան հետ եւ հեռանում: Նրանց բոժոժների համերգը վերջանում էր աշնանը, իսկ գարունը սկսւում էր նրանց բոժոժների երգով եւ դաշտի անձրեւով:

Անդրէասը, բացի երկու տեսակի աղիւսից, սկսեց չինել եւ արդէն կանոնաւոր խողովակներ, որոնք գործածւում էին լերան ստորոտից տները ջուր բերելու համար, չինեց կժեր, փարչեր, զանազան չափի եւ ձեւի ամաններ, գինու եւ ջրի կարասներ, թասեր եւ երկարավիզ սըրուակներ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. - 3)

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — «Յառաջ»ի Յունուար 4ի թիւով արձագանգ հանդիսացած էինք Երեւանի մէջ Վարդան Մամիկոնեանի պղնձակոփ արձանին պաշտօնական բացումին, որ կատարուած էր Դեկտ. 19ին, ներկայութեամբ Կ. Դեմիրճեանի, Բ. Սարկիսովի եւ կուսակցական ու պետական դէմքերու: Ստորեւ կուտանք յիշեալ հանդէսին խօսուած ճառերէն հատուածներ:

×

Վարդան Մամիկոնեանի արձանի պաշտօնական բացումին առաջին խօսքը եղած է Երեւանի քաղաքապետը Մուրատ Մուրատեան, որ նշելէ ետք օրուան ուրախ երեւոյթը, ըսած է. «Նոր կոթողը բացուելու առիթով նորէն կը վերյիշենք պատմութենէն բաժին հասած մեր ժողովուրդին դառն ճակատագիրը, մտովին կը վերականգնեցնենք բախտորոշ իրադարձութիւնները, օտար նուաճողներու դէմ մղուած դարաւոր պայքարի դրուագները, յարգանքի տուրք մատուցելով մեր ժողովուրդի բոլոր այն զաւակներուն, որոնք չեն վարանած պատմութեան քառուղիներուն, կեանքի գնով պաշտպանած են անոր ինքնութիւնը: Յաւերժական այս արձանը կը յիշեցնէ մարդոց մեր ժողովուրդի հերոսական անցեալը, կը խորհրդանշէ խաղաղութեան, անկախութեան համար մղած անոր պայքարը, միաժամանակ խաղաղութեան ու յարատեւութեան նոր յոյսերով կը լեցնէ անոնց սրտերը»:

Երկրորդ խօսքը եղած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմութեան հիմնարկի տնօրէն Գալուստ

Գործ՝ Ե. ՔՈՉԱՐԻ

Գալոյեան, որ ի մէջ այլոց անդրադառնալով Աւարայրի ճակատամարտի խորհուրդին՝ ըսած է. «Այս յուշարձանը կը խորհրդանշէ Աւարայրի ճակատամարտին մէջ հերոսի մահով ինկած 1036 քաջորդիներու եւ բոլոր դարերուն հայրենիքի ազատութեան ու անկախութեան համար ոտքի ելած մարտիկներու յիշատակը: Աւարայրի ճակատամարտէն առաջ իր քաջերուն ուղղած Վարդան Մամիկոնեանի խօսքերը, թէ մահ ոչ իմացեալ մահ է, մահ իմացեալ անմահութիւն, դարձան այդ եւ ապագայ ազատագրական պայքարն իմաստաւորող խորհուրդը ու երբեք չջնջուեցան ժողովուրդի յիշողութենէն: Վարդան Մամիկոնեանի սուրը հովանի եղած է մեր երկիրը ներխուժած բռնակալներուն դէմ, ոտքի ելած հայ զինուորին, Դաւիթ Բէկի ու Մխիթար սպարապետի Սիւնեաց քաջերուն, Արովեանի սիրած հերոս Աղասիին, Ռուսաստանի քաջարի զինուորներուն հետ 1827 Հոկտեմբերին Երեւանի բերդը գրոհող հայ կամաւորներուն, Զէյթունի ապստամբներուն, Մուսա լերան ու Վանի պաշտպաններուն, Սարդարապատի նահատակներուն ու Մայիսեան ապստամբութեան հերոսներուն, որոնց գլահագնացքը Վարդան Մամիկոնեանի անունը կը կրէր: Հայրենիքին չծառայած կեանքը՝ անժամանակ մահ է, հայրենիքի համար զոհուիլը՝ անմահութիւն: Մեր ժողովուրդի անմահներու շարքին կը պատկանի Վարդան Մամիկոնեան, որ իր կեանքով ու մահով ծառայեց հայրենիքին»:

Այնուհետեւ խօսք առած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարը Պերճ Զէյթունցեան, որ ոգեկոչելով Վարդան Մամիկոնեանի դէմքը՝ աւելցուցած է. «Անուններ կան, որոնք անցնելով սերունդէ սերունդ, հարիւրամեակէ հարիւրամեակ, ժողովուրդի համար կը դառնան խորհրդանիշ եւ հաւատք: Եթէ մեր մշակոյթին մէջ այդ խորհրդանիշը կապուած է Մաշտոցի անուան հետ, երաժշտութեան մէջ՝ Կոմիտասի, ապա մեր պատմութեան ազգային – ազատագրական շարժման ոգին կը մարմնաւորէ Վարդան Մամիկոնեան, չխամրող անուն մը, որ էութիւն է, ժողովուրդի խտացած կենսագրութիւն, հերոսութիւն եւ հայրենասիրութեան փայլուն օրինակ յետնորդներուն համար:

Իսկական խորհրդանիշի արժէքը կը չափուի անով, թէ որքանով ան կենսունակ է նոր կերպաւորում ստանալու՝ իր ժամանակի հրամայական պահանջներէն ելլելով: Եթէ ամէնէն պայծառ անունն անգամ գերի մնայ իր ժամանակաշրջանին, պատմական որեւէ թանձրացեալ ու որոշակի հատուածի եւ իր մէջ ուժ չգտնէ անցնելու անոր սահմաններէն, կամուրջ նետելու ապագային հետ եւ, ինչու չէ, նաեւ իր անունը փոխելու, տարրալուծուելու այլ անուններու ու երկրի համար ճակատագրական այլ պահերու մէջ, այդ անունը երբեք դուրս չի գար գրքի էջերէն եւ չի դառնար կեանքի ուղեկից: Վարդան Մամիկոնեան կենդանի ու յարատեւող անուն մըն է մեր ժողովուրդին համար: Վկայութիւնը՝ անոր 15 հարիւրամեակ տեւած կեանքը, երկարակեցութիւն մը, որով արժանի է ամենայն հպարտութեան ու յարգանքի»:

Նկարիչ Գրիգոր Աղասեան առաւելաբար խօսած է յուշարձանի հեղինակ՝ քանդակագործ Երուանդ Քոչարի արուեստին մասին, ըսելով՝ «Յուշարձանի հեղինակի, բոլորիս կողմէ սիրուած Երուանդ Քոչարի արուեստին յատուկ է ռոմանտիզմը, ուժականութիւնը: Անոր ստեղծագործութիւնները միշտ ալ աչքի զարկած են մտայղացման ինքնատիպութեամբ, անսպասելիութեամբ եւ համարձակութեամբ, արտայայտիչ ուրուագծով, գեղարուեստական մեծ ընդհանրացումներով եւ կատարման բարձր վարպետութեամբ: Անոր կերպարները օժտուած են ներքին ուժով ու ժողովրդականութեամբ: Ասոր լաւագոյն ապացոյցը կայարանին մօտ հրապարակին վրայ վեր խոյացող «Սասունցի Դաւիթ»ն է, որ իր բացման օրէն դարձած է Երեւանցիներու կողմէ ամէնէն սիրուած յուշարձաններէն մէկը: Ան կը խորհրդանշէ մեր մայրաքաղաքը: Վարդան Մամիկոնեանի յուշարձանն ալ նոյն բախտը կ'ունենայ եւ անոր շնորհիւ մայրաքաղաքի այս մասն ալ կը դառնայ մեր քաղաքացիներուն սիրած անկիւններէն մէկը»:

քեր, եղեգնաշաշտի տեսարաններ ամէն տեղ: Եղջերուները կը կքին սուկով յեռուած զարդեղէններու ծանրութեան տակ: «Սկիւթացիներու Ոսկին» աչք կը շլացնէ:

Երեք հազարամեակ առաջ շինուած սաւաթէ հայելին, Մարթոնաշայէն գլտնուած ըմպանակի կանթը եւ կամ Թոփրաք – Քալէէն երեւան ելած կաթսային բռնատեղին՝ յուշկապարիկի մը զուարթ դէմքով, այսօր մեր պարմանքը կը շարժեն (Ը. դար, Ն. Ք. Ք.): Ո՞վ գիտէ, դեռ ինչեր կան անհաղամուռնչ հողմերուն ենթարկուած բլրաձեւ գերեզմաններուն մէջ, որոնք չեն բացուած տակաւին: Անոնք կը կոչուին Թումբուլիս կամ Քուրկան:

Յուցափեղկի մը մէջ կը տեսնենք յովալ մը, որ կը զգետնէ խոշոր այծ մը, բացորոշ է աքեմենեան ազդեցութիւնը: Յոյնեւպարսական պատերազմէն կը մնայ բեկեալ երեխակալ մը եւ Թրապատեան մը:

Շատ բնական է, որ հայկական ցուցափեղկը հաստատուէր կովկասեան բաժնին մէջ: Կարմիր բլուրէն բերուած է պճլիկ կորճառիծ մը, յետոյ կապարճաման մը՝ մարտական զարդանկարներով: Դրանցէ կչիռքին երկու ընդունարանները:

Քիչ մը անդին, ահա ուրիշ ցուցափեղկ մը, որ մեզի յատկացուած է, քանի որ Ալեքսանդրապոլէն երեւան ելած են իրերը: Փոքրիկ կորճառիծ մը, քովը թեւաւոր դիցուհի մը, երկուքն ալ սեւ ցանցերու միջեւ: Կիսաբոլորակի մը վրայ հաւասարապէս թառած՝ կտուցնեբէն զանգակիկներ կախուած երեք թռչունները, վստահաբար ամէնէն ազուորն են ու մեզի ճերմակերես կը հանեն: Զորրորդ դարու կնիքը կը կրեն:

Նովոչերքասքէն գտնուած ոսկէ վարսակալը՝ Ա. դար, Թաթարականին յատկանիշը կը կրէ: Փաշիրքը աւելի հարուստ է. այցելուին կը ցուցադրէ կաշիէ գլխան մը, երկարաձիգ կանացի կօշիկ մը, չինական դիպակի նմոյշ մը, թաղիքէ կապիկ մը ու արադիլ մը: Աչքի կը զարնէ նաեւ Թամբին մետաքսէ ծածկոցը, սպիտակ, կախուած ծոպերով: Կոշտ զանգուած մըն է Քուրկանի մը մենակոթողը:

Հելլէնները զգեստաւորման ճաշակն ալ ներշնչած են բարբարոս ցեղախումբին, որ չորրորդ դարէն սկսած է հագնիլ նախշուն ու չքնաղօրէն ասեղնագործուած հանդերձներ եւ խանդավառօրէն նուիրուած Բագոսի պաշտամունքին:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Լրատու — արուեստի

Իւկէթ Աժտէրեան Ալէսի մէջ

Ծանօթ գաշնակահարուհի Իւկէթ Աժտէրեան վերջերս Ալէսի մէջ նուագահանդէս մը տուած է, մեծ յաջողութիւն արձանագրելով: Մամուլն ալ գնահատանքով արտայայտուած է:

Միտի–Լիպր իր յօդուածին մէջ կը գրէ ի մէջ այլոց.—

«Իր կրակոտ, վճռական եւ խորոխ խաղով լուսաւորեց բեմը եւ յայտնաբերեց Ալէսի հասարակութեան նուրբ տիեզերքը ճարտարօրէն կառուցուած եւ քառաչափ ճարտարապետութեան մը երաժշտութիւնը, հնչականութեան փնտռտուքը հոս նոր տարողութիւն մը կուտար գեղարուեստական արտայայտութեան»:

Սեվէն, իր կարգին կը շեշտէ «մեծ դաշնակահարուհի» Իւկէթ Աժտէրեանի տաղանդը, աւելցնելով թէ ան նոյնքան թարմութեամբ նուագած է Ակրեստին քան կրակով «Իպէր եւ Պէրպէր»ը, երկու գործեր բնոյթով բոլորովին հակոտնեայ:

Քլէնքոն ալ կ'ըսէ թէ Իւկէթ Աժտէրեան կատարելապէս կրցած է արժեւորել նուագած գործերը:

×

«L'ARMENOCHE»

Վենսէնի Փըթի–Սորանօ մշակութային կեդրոնին մէջ ներկայիս կը ներկայացուի Ռէնն Պարթեւի Արմէնոշ թատերգութիւնը, որ լաւ ընդունելութիւն գտած է փարիզեան քննադատներուն մօտ:

Մոնտի մէջ Միշէլ Քուրնօ շատ լաւ կ'արտայայտուի, յիշելով թէ Հայերու յիշողութիւնը կոտտացող վէրք մըն է, շեշտելով.«Ներկային մէջ, յիշողութիւն մըն են: Իրենց աչքերն ու շունչը կը վկայեն, ամէն օր, իրենց ժողովուրդին ջարդը եւ իրենց երկրին սպանութիւնը»: Գեղեցիկ բան մը գրած է Ռ. Պարթեւ կ'ըսէ յօդուածագիրը:

Ֆիկառօն ալ, թէեւ աւելի ժլատ գովեստի մէջ, կը զգայնէ թէ գործը չի կրնար անտարբեր թողուլ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ Իրանի հայ սկաուտական կազմակերպութիւնների (1919–1936) Թեհրան 1974:

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Ասլանեան եւ զաւակը Անի, այրի Տիկին Գչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Զագուկեան եւ զաւակները (Պոլիս), Գուրումեան, Թօփալեան, Աւագեան, Փանոսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ-հօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԿԻՒԼՊԷՆԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 7ին, Անթիլլի հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի Յունուար 19ին, ժամը 14.15ին Անթիլլի եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Վիլմոմպլի նոր գերեզմանատունը: Հաւաքուիլ ժամը 16ին, գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ալիս Սէֆէրեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Սէֆէրեան, Օր. Ժաննը-Մառի Սէֆէրեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱԼՊԷՌ ՍԷՖԷՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Կռնոպլի վարչութիւնը բոլոր ընկերուհիներու անունով ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Ս. Կիւրինեանի, զաւակներուն եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն Աստուր Կիւրինեանի մահուան առիթով:

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ս. Յակոբեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց հօր՝ Մուշեղ Յակոբեանի մահուան առիթով:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ այրի Տիկին Իսկուհի Գառնիկեանի, իր ամուսնոյն՝ Կարպիս Գառնիկեանի մահուան առթիւ: Այս առթիւ առթիւ Տիկին Իսկուհի Գառնիկեանէ ստացած է 100 Փ.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան 30 Փր. կը նուիրէ Ս. Ղազարի Գէորգ Միքայէլեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ:

×

Տիրան Սարաֆեանի մահուան առթիւ, Առնուվիլէն Տէր եւ Տիկին Յակոբեան 50 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ Պ. Մահրիք 10:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆԷՆ Պ. Զատիկ Համբարձումեան 50 տարի ետք իր հօրեղբօր զաւակը գտնելու առթիւ 100 Փր. կը նուիրէ:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Է. Մելքոնեան թերթին յիսնամեակին առթիւ 100 Փր. կը նուիրէ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ Պ. Արշակ Մկրեան 30 Փ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Շաբաթ Յունուար 17 Ահարոնեան ակումբը ժամը 3.30ին: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ Յունուար 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ՝ Շար. Նախորդ ժողովին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (Յունուար 16) ժամը 21ին ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը:

Լ Ի Ո Ն

ՀՐԱՒԷՐ Բ. ԸՆԴՀ. ԱՆԴԱՄ. ԺՈՂՈՎԻ

Լիոնի Հայ Ազգ. Միութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Յունուար 18 Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, օրակարգ ունենալով վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը:

Օրակարգի հարցեր.— 1) Բարոյական զեկուցում, 2) Նիւթական հաշուետուութիւն, 3) Նշանակելու համար հաշուեքննիչ եւ ընտրողական յանձնախումբեր, 4) Պատրաստելու համար յառաջիկայ ընտրութիւնները:

Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: (Ներկաներու թիւը օրինաւոր կը նկատուի):

L'Association Sporive Arménienne

Vous présente ses meilleurs vœux et vous fait connaître que ses 4 équipes de FOOT-BALL sont Championnes d'Automne.

--- ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ---

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի Յունուար 18, ժամը 14.30ին Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին մէջ

26, Rue Troyon — Sèvres

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Երգ, պար, ճուագ, VENTRILOQUE

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքարը կը մեկնի ժամը 13.30ին Փլաս Քարնոյէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը 18 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիին սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները և համակիրները:

ՏԷՍԻՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 18ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14.30ին Քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, նուէրներ Կաղանդ Պապային կողմէ:

ՎԻԷՆ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ. Կիրակի Յունուար 18, կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Գասպար Իփեքեան ակումբին մէջ 40 ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ:

Գեղարուեստական բաժին. երգ. արտասանութիւն, պար, դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով:

ԷՍԱՅԵԱՆԻ ՕՐԸ

Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութիւնը, ըստ աւանդական դարձած սովորութեան, կը կազմակերպէ «Էսաեանի Օր»ը Յունուար 25, Կիրակի: Առաւօտուն հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի մայր եկեղեցին, բոլոր մահացած Էսաեանցիներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Իսկ ժամը 13.30ին «Բաժակի պահ», պատուոյ նախագահութեամբ Էսաեանի տնօրէնուհի Օր. Հերմինէ Գալուստեանի, ԵԱՆ'Ց ԱԿՈՒՄԲԻՆ մէջ՝

5, Ave. Reille Métro Glacière

Օթոպիւս 21

Ճառեր, յիշատակի ոգեկոչումներ, որոնց կը յաջորդէ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ մը

Սիրով կը հրաւիրուին հին ու նոր էսաեանցիներ, ինչպէս նաեւ համակիրներ, բաժակ բարձրացնելու հայ դպրոցին կենացը եւ էսաեանին մաղթելու լուսաշող ապագայ:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 Փր.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը Մարսէյլի օփերային մէջ՝ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1ԻՆ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ երիտասարդ կին մը ճամբորդական գրասենեակ աշխատելու համար, պէտք է հայերէն խօսիլ գիտնայ, նաեւ ֆրանսերէն, անգլերէն եւ կարելիութեան պարագային՝ յունարէն: Շփում յաճախորդներուն հետ, նաեւ գրասենեակի աշխատանք (սըքրեթարիա): Աշխատանքի սկիզբ Մարտ 1:

Դիմել՝

LE VOYAGE EN GRECE

6, Rue de L'Echelle — 75001 Paris

Tél. : 260-30-20

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

10 JOURS EN TUNISIE

DU 21 FEVRIER AU 3 MARS

De Lyon 1.300 F., de Marseille 1.200 F.

10 JOURS EN GRECE

avec 2 jours à Rome

DU 12 AU 21 MARS 1976

de Lyon 1850 Frs, de Marseille 1850 Frs, de Paris 1950 Frs.

organisé par sevan voyages - lyon

accompagné par Monsieur SARKISSIAN Varoujan

—Les prix comprennent : le transport aérien A/R, le transfert aéroport - hôtel - aéroport, logement, pension complète dans hôtel 1ère classe, en chambre double/bain.

— Vu le succès obtenu ces dernières années, nous organisons aussi en cette période hivernale, d'agréables séjours dans des pays plus cléments.

Inscrivez-vous et faites inscrire vos parents auprès :

sevan voyages

50, Cours de la Liberté

69003, LYON

Téléphone : (78) 60-13-66

— Նախորդ տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած եւ եղող դիմումներու գոհացում տալու համար, մանաւանդ մեր երէց սերունդին կողմէ, Վարուժան Սարգիսեան լաւագոյն պայմաններով գեղեցիկ առիթը կուտայ ձեզի Փալմա եւ Յունաստան (երկու օր Հռոմ) կազմակերպուած այս ճամբորդութիւններով:

Արձանագրուեցէք եւ արձանագրել տուէք ձեր բարեկամները ձեր նախասիրած ճամբորդութեան եւ կ'ունենաք մեր կողմէ բոլոր պէտք եղած մանրամասնութիւնները:

Licence BR 72056

Licence COR. A. 529

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

venez goûter

son excellente cuisine

et ses spécialités arméniennes

dans le cadre entièrement rénové

de son premier étage

Il est nécessaire de réserver sa table pour le diner.

Fermé le Lundi

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
16
VENDREDI
16 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ.		Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ.		Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.490

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — No 13.490

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ԵԹԷ ԱՆԿԵՂԾ Է...

Օրերէ ի վեր բաւական մելան հոսեցաւ եւ դեռ պիտի հոսի Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան քարտուղար՝ Ժորժ Մառշէի համարձակ արտայայտութեանց առթիւ: Արդարեւ, ոչ ոք կրնար անտարբեր մնալ լսելով Մառշէի սա խօսքը՝ պրոլետարիատի մենատիրութիւնը ժամանակավրէպ է: Այս ձեւով Մառշէ խնդրոյ առարկայ կ'ընէր լենինեան հիմնական սկզբունքը եւ «իր հեռաւորութիւնները» կ'առնէր Մոսկուայի հետ: Հակազդեցութիւնը չէր փոխուեր և ոչ մէկ հակահամայնավար, յանկարծ կը սկսէր ծափահարել Մառշէն: Ինչո՞ւ: Վասնզի բոլոր անոնք որոնք հակահամայնավար են ոչ թէ վարդապետական գծով, այլ պարզապէս անոր համար որ ազատութիւնը ամէն բանէ վեր կը դասեն, չեն հաւատար Մառշէի, այսինքն համայնավարի մը անկեղծութեան: Մեկնելով այս տարրական սկզբունքէն, դժուար չէ չարել Մառշէի ռազմավարութեան դրդապատճառները, յիշել մերձաւոր տեսակ-տեսակ ընտրութիւններ, ընկերվարական յաւաջխմութիւնը, փորթուկալեան օրինակին մտավախութիւնը եւ մանաւանդ ֆրանսացի քաղաքացիին մոլեգին սէրը ազատութեան եւ ազատութեանց հան — դէպ:

Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան ԻԲ համագումարի նախօրեակին, կուսակցութեան ղեկավարութիւնը նոր անկիւնադարձի մը տպաւորութիւնը կ'ուզէ թողուլ: Դեկտեմբերէն ի վեր Իւմանիթէ «վիճաբանութեան բեմ» մը բացած է, ուր բջիջներու անդամներ զանազան տեսակէտներ կը յայտնեն եւ արդէն հոն արտայայտուած տեսակէտներէն մէկն էր, զոր իւրացուց Մառշէ, երբ յայտնեց թէ ինք ալ համաձայն է Էփինէի բջիջին քարտուղարին հետ, որ կ'ըսէր թէ «պրոլետարիատի մենատիրութիւնը ժամանակավրէպ է»: Ուրեմն կարելի չէ անտեսել կատարուած յեղաշրջումը: Բայց եւ այնպէս դեռ հազիւ քանի մը տարի առաջ էր որ Կառօտի վտարուեցաւ... որովհետեւ նոյն բաները համարձակած էր ըսել: Պարզ է որ համայնավարները կ'ուզեն ժողովրդականութիւն շահիլ: Եւ այդ ժողովրդականութիւնը շահելու համար, Մառշէ եւ ընկերները հոն հասած են այլեւս ուր պարտին քննադատել Մոսկուան եւ ուրեմն ընդունիլ որ՝ հոն ազատութիւն չկայ, թէ ընկերվարութիւնը ձախողած է եւ թէ բնականաբար Խորհ. Միութիւնը պէտք չէ օրինակ առնել: Պէտք է համոզեն Ֆրանսացին, որ Փարիզի համայնավարութիւնը կախում չունի Մոսկուայի ղեկավարութենէն, այսինքն ... անկախ է: Եւ ուրեմն Ֆրանսացին պէտք չէ վախնայ ձախ իշխանութենէ մը, ուր համայնավարները տեղ ունենան:

Բայց Մառշէ օժտուած ալ չէ քաղաքական դիմագիծով մը եւ ժպտելու փորձերն իսկ չեն ծառայեր իրեն: Դեռ յիշողութեանց մէջ է, այն կարծիքը որ կար նախագահական ընտրութեանց ատեն, թէ ամէն անգամ որ Մառշէ կ'երեւի հեռատեսիլէն, Միթերան 200 հազար ձայն կը կորսնցնէ...:

Ուրեմն այս բոլորը աւելի բեմադրութեան մը տպաւորութիւնը կը թողուն, ճարպիկ ռազմավարութիւն մը, որ հաւանաբար կը վայելէ նաեւ Բրեժնեւի օրհնութիւնը:

Տխուր բան է վստահութիւն չներշնչել ու պահ մը իսկ մտածել չտալ պարզ, շատ պարզ բան մը՝ իսկ եթէ անկեղծ է...:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՄԷՆԷՆ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ՕՐԸ՝
169 ՄԵՌԵԱԼ, 300Է ԱՒԵԼԻ ՎԻՐԱՒՈՐ

— Օ —

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԿԱՊԸ ԿՏՐՈՒԵՑԱՒ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԵՏ

— Օ —

Հինգշաբթի առտու ժամը 7.30ին Ֆրանքէնթէօ ձայնասփիւռի կայանը կը հաղորդէր որ յարաբերութիւնները բոլորովին կտրուած են Պէյրութի հետ, նոյնիսկ պաշտօնական կամ նախապատուութիւն ունեցող հաղորդակցութեանց համար եւ թէ այդ խզումէն քիչ առաջ կրցած էր վերջին հաղորդում մը ստանալ իր թղթակիցէն: Այս վերջինը կը յայտնէր, ինչպէս բովանդակ ժամուըը Հինգշաբթի օր, որ Պէյրութ, ինը ամիսէ, իր ամէնէն արիւնալի օրը ապրած է Չորեքշաբթի օր: Կը խօսուէր 169 մեռեալի եւ աւելի քան 300 վիրաւորի մասին: Յստակ է որ փալանժը այլ[…]ս բուռն յարձակման անցած է պաղեստինեան կայաններու վրայ: Չորեքշաբթի յաջողած էր գրաւել Տըլ Զաթարի կայանը, Անթիլիասէն դէպի Տրիպոլիս տանող ճամբուն վրայ: Միւս կողմէ 2000 Պաղեստինցի եւ Ձախակողմեան մահմետական զինեալ ուժերը պաշարած են քրիստոնեայ Տամուր գիւղաքաղաքը: Յարաբերութիւնները բոլորովին խզուելէն առաջ քաղաքին հետ, կարելի եղած է տեղեկանալ թէ կռիւները սաստիկ են եւ թէ վիրաւորները կը փորձեն ծովէն փոխադրել: Պաղեստինցիները միշտ իրենց միացած մահմետական յառաջդիմական ուժերով շատ բուռն յարձակումներու անցած են նաեւ Պէյրութի կեդրոնը եւ կը ջանան պաշարել կամ գրաւել քրիստոնեայ թաղամասերը: Իրիկուան դէմ Քաթայէպները (Փալանժ) կրցած են ետ մղել ձախ ուժերը, Խորհրդարանէն անդին, ուր նոր ճակատ մը հաստատուած է:

Քաղաքական գետնի վրայ, դահլիճը նիստ գումարած է Պաշտպանութեան նախարարութեան շէնքը եւ որոշած է տաբերով մը երկարաձգել երեսփոխանական ժողովին պաշտօնի շրջանը, որ կը լրանար Մարտին: Բայց ինչպէս գրած էինք առջի օր, ներկայ պայմաններու մէջ ընտրութիւնները անկարելի նկատուած էին, այս որոշումը պէտք է վաւերացուի նաեւ երեսփոխաններուն կողմէ:

Քարամէ, վարչապետը, յայտարարեց նաեւ թէ կը փորձէ 23րդ հրադադար մը ձեռք ձգել մինչ Պաղեստինցիք կ'ամբաստանեն լիբանանեան բանակը, որ կ'օգնէ Քաթայէպներուն: Հաւանական կը նկատուէր նաեւ որ նախագահ Ֆրանճիէ Դամասկոս երթայ տեսնուելու համար Սուրիոյ նախագահին հետ:

× Տնտեսական գետնի վրայ կացութիւնը շատ ծանր է անշուշտ: Պետութիւնը վառելանիւթի տուրքէն զատ, ոչ մէկ եկամուտ ունի: Մնաց որ ճամբաներն ալ ապահով չեն եւ վառելանիւթի մե-

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 9–13)

ՆՈՐ ՀԱՍՏՈՑՆԵՐ

Ցզկող հաստոցներու գործատունը արտադրած է յղկիչ մեքենաներու առաջին քանակութիւնը: Մեքենան կրնայ մեծ ճշգրտութեամբ մշակել հարիւր կրամէն մինչեւ հարիւր քիլոկրամ ծանրութիւն ունեցող մանրամասնութիւններ: 1976ին գործատունը պիտի պատրաստէ հարիւր այսպիսի հաստոցներ, որոնք պիտի գործածուին Խորհ. Միութեան մեքենաշինական եւ հաստոցաշինական ձեռնարկութիւններուն մէջ:

ծաքանակ սպառում չկայ: Բայց եւ այնպէս լիբանանեան ոսկին վտանգուած չէ, կ'ըսուի թէ կեդրոնական Դրամատան ձոյլոսկին գաղտնաբար փոխադրուած է Պաապտայի սերայն յատկապէս պատրաստուած նկուղները կամ այլուր:

×

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Նիւ Եորքի մէջ ալ կը ծեծուի պաղեստինեան հարցը: Բոլորը կը շեշտեն թէ Մերձաւոր Արեւելքի կռիւները մէկ աղբիւր ունին միայն՝ պաղեստինցի ժողովուրդին նկատմամբ գործուած անարդարութիւնը եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, հարկ է նախ այդ անարդարութիւնը դարմանել: Եգիպտոս կ'ուզէ որ վերսկսին Ժընեւի բանակցութիւնները Պաղեստինցիներու մասնակցութեամբ: Տարբեր է Սուրիոյ պատուիրակին դիրքը, որ Ժընեւի խօսք չըներ այլ կ'ուզէ որ հարցը ծեծուի Ապահովութեան Խորհուրդէն ներս: Կ'ըսուի թէ Արաբներու պատրաստած բանաձեւը կը նախատեսէ՝ Ա) Իսրայէլի կողմէ պարպումը բոլոր գրաւած հողերուն, Բ) Պաղեստինցիներու վերադարձի իրաւունք: Նման առաջարկ մը պիտի բախի անշուշտ ամերիկեան անխուսափելի վեթոյին:

Քանի մը տողով

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ընկերային կացութիւնը կը ծանրանայ: Կառավարութիւնը զօրաշարժի ենթարկած է թղթատարական պաշտօնէութիւնը: Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ պիտի չհանդուրժէ քաղաքական բնոյթ ունեցող գործադուլներու:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը մամուլը ընդունած է առջի օր ճաշի: Անգամ մը եւս Ժ. Մառշէ շեշտած է այն տարակարծութիւնները որ կան իրենց եւ Խորհ. Միութեան միջեւ ազատութեան մասին. « ընկերվարական ժողովրդավարութեան սկզբունքը տիեզերական բնոյթ է ի զօրու բոլոր երկիրներուն համար »:

ՓԱՐԻԶԻ Լիպերասիոն օրաթերթը Երեքշաբթի օր սկսաւ հրատարակել ամերիկեան գաղտնի սպասարկութեան (Սէ. Ի. Ա) Փարիզի գործակալներու ցանկը: Առաջին առթիւ 32 պաշտօնեայի անուններ կուտայ, որոնց մէջ՝ Օր. Տէր-Վարդանեան մը:

ՄԱԿԱՐԻՈՍ մերժեց Քլերիտէսի հրաժարականը: Այս վերջինը չէր ուզեր այլեւս բանակցիլ Թուրք կիպրական կողմին հետ, համաձայն չըլլալով Մակարիոսի ընթացքին, այդ հարցին շուրջ:

×

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Գորիսի «Ավանգարդ» մշակոյթի տան սրահին մէջ նշուած է Սերօ Խանզադեանի ծննդեան 60ամեակը: Ներկայ գտնուած են գրողներ, հիւրեր՝ Երեւանէն, Ղափանէն, Սիսիանէն, Ջերմուկէն, Եղէգնաձորէն եւ այլ շրջաններէ: Երեկոյի բացման խօսքը ըրած է Գորիսի կուսակցութեան շրջանային կոմիտէի առաջին քարտուղար Ա. Յարութիւնեան: Գրողի կեանքը եւ գործունէութիւնը ներկայացուցած է բանասիրական գիտութիւններու Դոկտ. Գէորգ Հայրեան: Երեկոյին խօսած են նաեւ Ռափայէլ Մինասեան, Փրոֆ. Հրանտ Թամրազեան, «Հայաստան» հրատարակչական տան գլխաւոր խմբագիր Գէորգ Դեւրիկեան, Համօ Սահեան, Գէորգ Էմին, Վարդգէս Պետրոսեան եւ ուրիշներ: Շնորհակալութեան խօսք արտասանած է յոբելեարը, որմէ ետք Հայաստանի անուանի մենակատարներու մասնակցութեամբ տեղի ունեցող համերգով վերջ գտած է Սերօ Խանզադեանի ծննդեան 60ամեակին նուիրուած երեկոն: Սերօ Խանզադեան հեղինակն է «Մեր գնդի մարդիկ», «Հողը», «Քաջարան», «Մատեան եղելութեանց», «Մխիթար Սպարապետ», «Անձրեւից յետոյ» եւ այլ մեծ ու փոքր ծաւալով ստեղծագործութիւններու, որոնք իրենց յատուկ տեղը ունին հայ գրականութեան պատմութեան մէջ:

×

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԿԵԴՐՈՆ ՄԸ

Լեռնային Զանգեզուրի մէջ զբօսաշրջիկութեան կեդրոն կը դառնայ Շինուհայր հին գիւղը, որ ամփիթատրոնի ձեւով փռուած է Որոտան գետի խոր կիրճի լանջին: Անոր փոքր աշտարակ — ամրոցներու տեսք ունեցող երկյարկանի քարէ տուները, որոնց բնակիչները տեղափոխուած են նոր աւան, ճարտարապետներու մտայղացումով կը վերածուին առանձին տուներու: Ժամանակէն վնասուած կառոյցները, որոնցմէ շատեր կը վերագրուին 15–18րդ դարերուն, կը վերականգնին, կը ստեղծուին անհրաժեշտ յարմարութիւններ, կը կահաւորուին սենեակները ազգագրական առարկաներով: Գեղեցիկ տեղերը, սանդղաձեւ կառուցուած միջնադարեան տուներու հոյակապ նմոյշները Շինուհայրը կը դարձնեն ժողովրդական ճարտարապետութեան իւրայատուկ թանգարան մը: Վեց կամ ութ առանձին տուներ կը կազմեն թաղամաս մը: Գիւղի կեդրոնական հրապարակը պիտի ունենայ ճաշարան, շարժանկար, ակումբ, յուշանուէրներու խանութներ, գինիի մառաններ, խորոված տեղեր, ուր զբօսաշրջիկներ պիտի կրնան իրենք ալ խորոված պատրաստել: 17րդ դարու քաղաքիկ եկեղեցին կ'ենթադրուի օգտագործել իբրեւ համերգի սրահ:

×

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԸ

Լիտվանիայի Կաունաս քաղաքին մէջ տեղի ունեցող կռփամարտի Խորհրդային Միութեան արհեստագիտ. Միութիւններու ողիմպիական խաղերուն նախապատրաստական մրցումներուն, Հայաստանի ներկայացուցիչներէն Պարգեւ Բազէեան (67 քիլօ) շահած է առաջնութիւնը:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ

ԱՐԴԻՒՆԱՒԷՏ

ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ա.

Տարիներէ ի վեր, մասնաւորաբար վերջին տասնամեակին, սփիւռքի տարբեր գաղութներու մէջ հայերէն լեզուի ուսուցումը աւելի ամուր հիմերու վրայ դնելու եւ զայն արդիւնաւէտ դարձնելու առաջադրութեամբ գրուեցան բազմաթիւ յօդուածներ. մանկավարժներ, վարժարաններու տնօրէններ, ուսուցիչներ հանգամանօրէն անդրադարձան յիշեալ կենսական հարցին, Թեհրանի մէջ նոյնիսկ տեղի ունեցաւ Հայագիտական առարկաներու դասաւանդման նուիրուած սեմինար մը, որուն մասնակցող իրանահայ մօտ 200 ուսուցիչներ, երեք օրերու ընթացքին լսեցին հայերէն լեզուի, Հայոց պատմութեան, հայ մշակոյթի պատմութեան եւ կրօնքի դասաւանդման մասին մանկավարժական դասախօսութիւններ, որոնց աւարտին տեղի ունեցաւ մտքերու եւ կարծիքներու փոխանակութիւն, հարցումներ եղան, որոնք երբեմն նոյնիսկ վիճաբանութիւններու վերածուեցան: Այս բոլորի արդիւնքը այն եղաւ որ երեք օրերու չինիչ սեմինարէն ետք խմբագրուեցան առաջարկները, որոշումները եւ ժողովին կողմէ ընդունուած ուսուցման եղանակները, որոնք կարճ ժամանակ վերջ գրքոյկի վերածուած բաժնուեցան հայերէնի ուսուցիչներուն իբրեւ ուղեցոյց գործածելու իրենց յառաջիկայի ուսուցողական աշխատանքներու ընթացքին:

Ի դէպ, յիշեալ սեմինարին, չորս դասախօսութիւններէն ետք տեղի ունեցող կարծիքներու փոխանակութեան ընթացքին, բոլոր պարագաներուն ալ խիստ քննադատութեան ենթարկուեցան գոյութիւն ունեցող համապատասխան դասագիրքերը, որոնք նկատուեցան ժամանակավրէպ, արդի մանկավարժութեան պահանջները չբաւարարող եւ կարօտ՝ նորերով փոխարինումի:

Դասագիրքերու ժամանակավրէպ ըլլալուն մասին տարբեր գաղութներու մանկավարժ գրողներու մօտ երեւան եկաւ կարծիքներու նոյնութիւն մը, բոլորն ալ համաձայն գտնուելով նոր դասագիրքերու պատրաստութեան: Բայց ո՞վ պիտի պատրաստէր զանոնք: Հիները վըստահութիւն չունին նորերու հանդէպ: Նորերուն քով համարձակութեան պակասը զգալի է: Կը մնայ երրորդ ճակատը՝ միջին եզրը, այսինքն հինին փորձառութիւնը, նորին այժմէական գիտութիւնն ու գործնական աշխատանքը եւ, որ ամէնէն կարեւորն է, պատկան մարմիններու գործնական աջակցութիւնն ու գնահատանքը:

Տարիները կ'անցնին ու հայերէնի ուսուցումը կը մնայ իր նախնական եւ աւանդական ձեւին մէջ: Ուսուցիչներ եւ մանկավարժներ կ'առաջարկեն նոր դասագիրքեր պատրաստել, պատկան մարմիններ կը գոհանան իրենց համաձայնութիւնը յայտնելով: Մինչ նոր դասագիրքերը կը մնան երկունքի մէջ: Իրանի հայ վարժարաններու հայերէն լեզուի դասագիրքերուն մէջ կատարուեցան քանի մը թեթեւ փոփոխութիւններ, կարգ մը դէմքերու կենսագրական տողերուն յաջորդող գրական նմոյշները փոխարինուեցան ուրիշներով: Այսքան: Գնահատելի միակ քայլը որ առնուեցաւ դասագիրքերու փոփոխութեան մարզէն ներս, Թեհրանի Հայոց առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի կողմէ պատրաստութիւնն է կրօնի դասագիրքերու, պատկերազարդ եւ խընամեալ տպագրութեամբ, որոնք կը գործածուին Իրանի հայ դպրոցներու մէջ:

Վենետիկի Մխիթարեան հայրերու տըպարանէն դուրս եկող հայերէն լեզուի ՆՈՐ ՍԵՒԱՆ դասագիրքերը Ցակոբ Վրդ. Ջանթայեանի պատրաստութեամբ զգալի նպաստ մը կը բերեն հայերէնի ուսուցման մարզէն ներս, առանց սակայն կարենալ ամբողջապէս բաւարարելու հայերէն լեզուի արդիւնաւէտ ուսուցումը սփիւռքի հայ գաղութներու վարժարաններուն մէջ:

Տեղին է յիշելու որ վերջին տարիներուն, սփիւռքի հայ վարժարաններուն մէջ հայերէնի նոր դասագիրքեր ունենալու պահանջին գոհացում տալու նպատակով, հայրենիքը օգնութեան ձեռք երկարեց եւ պատրաստեց Հայոց լեզուի, գրականութեան դասագիրքեր սփիւռքի հայ վարժարաններու աշակերտութեան համար: Հայ մանկավարժներ, գրողներ եւ ուսուցիչներ ատենին անդրադարձան յիշեալ դասագիրքերուն, ընդհանրապէս զայն գտնելով ոչ բաւարար՝ արդի մանկավարժութեան պահանջներուն գոհացում տալու տեսակէտէն, տակաւին չխօսելու համար արեւելահայ եւ արեւմտահայ բարբառներու տարբերութիւններու եւ երանգաւորումներու մասին: Եւ որովհետեւ «արգիլուած է» Երեւանէն արտածուող իւրաքանչիւր գործին մէջ թերիներ մատնանշելը արտասահմանի գրիչներու կողմէ եւ նման պարագաներուն Երեւանի արտասահմանեան դեսպանները բաւական արթուն են անմիջական հակազդեցութեան մը համար, այս անգամ ալ, սփիւռք արտածուած հայերէն լեզուի դասագիրքերու թերիներու մատնանշումը եւ ոչ բաւարար համարումը լաւ աչքով չդիտուեցաւ կարգ մը գրիչներու կողմէ: Բայց ահա այդպիսիներուն հոգեկան հանդարտութիւն եւ մտքերու հանգստութիւն տուող յօդուած մը ստորագրած է մանկավարժական գիտութիւններու թեկնածու Ռ. Փիլիպոսեան՝ Հայաստանի Լուսաւորութեան նախարարութեան պաշտօնաթերթ Սովետական դպրոցի Դեկտ. 25ի թիւին մէջ, Հայոց լեզուի ուսուցման արդիւնաւէտութեան համար վերնագրով:

Հ. ԱՃԷՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Արուեստի Զարգացման Միութիւն

ՔԱԹՐԱՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Հայ Արուեստի Զարգացման Միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ 12 Դեկտեմբեր 1975, ժամը 22.30ին Կիմէ Թանգարանը:

Ժողովը տեղի ունեցաւ վարիչ մարմնոյ լիակատար նիստի եւ ընդհանուր անդամական խորհրդակցութեան մը ընթացքին՝ նախագահութեամբ Միութեան նախագահ Պ. Գեղամ Քէրէսթէճեանի, փոխ նախագահ Պ. Գէորգ Պագրճեան, խորհըրդատու անդամներ՝ Տիկ. Տարիա Կամսարեան, Պ. Րաֆֆի Պետրոսեան, Պ. Արամ Ալէքսեան, Պ. Զատիկ Մուրատեան՝ եւ վարիչ տնօրէն Պ. Գրիգոր Համբարձումեանի ներկայութեան, ատենադրութեամբ Օր. Հիլտա Գալֆայեանի եւ Տիկ. Այտա Մուրատեանի:

Ժողովէն անմիջապէս առաջ թաւջութակահար Շառլ Ռընօ եւ դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեան յիշատակելի երաժըշտական երեկոյ մը ապահոված էին չորս հարիւր հրաւիրեալներու:

Նախագահին բացման խօսքէն ետք, ուր կ'ակնարկէր գիտութեան զուգահեռ մշակոյթի անփոխարինելի դերին ընդհանրապէս եւ արուեստի դերին մասնաւորապէս, Միութեան վարիչ տնօրէնը տուաւ 1974-75 տարեշրջանի բարոյական եւ նիւթական մանրամասն համարատուութիւնը:

Շեշտեց Միութեան կարելիութիւններն ու անբաւարարութիւնները, հակառակ մղուած չարժումի յարաբերական յաջողութեան: Մատնանշեց նոյնպէս անյետաձգելիութիւնը բարերար թէ համակիր նոր անդամներու թիւը բազմացնելու ուղղութեամբ տարուած ջանքերուն՝ որոնց շնորհիւ անցնող տարւոյն ընթացքին արդէն իսկ կարելի եղած էր բարձրացնել 378ի զայն՝ որուն կէսունը բարերար անդամներ՝ գրեթէ կրկնապատկելով նախկին տարւոյ թիւը:

Տուաւ տեղեկութիւններ անցնող շըրջանին կազմակերպուած տասնեւչորս հանդիպումներուն շուրջ, որոնց ներկայ գտնուած էին աւելի քան վեց հազար հանդիսականներ: Ցայտնի կ'ըլլար նաեւ թէ առաջին անգամուան համար հակակշռուած էր ելմտական հաշուեկշիռը ու %78ը դիմագրաւուած անդամավճարներով, մինչ %44 եղած էր այդ համեմատութիւնը անցեալ տարի: Հաճոյքով հաստատեց թէ նոր անդամներուն կէսէն աւելին երիտասարդ սերունդին կը պատկանէր. օրինակելի երեւոյթ՝ բաղդատմամբ որոշ քաղքենի դասակարգի մը ամփոփ եւ անհետաքրքիր ամուլ կեցուածքին՝ նամանաւանդ Ֆրանսայի:

Ու կ'աւելցնէր՝ «Սիրելի երիտասարդներ, ըսէ՛ք անոնց թէ՛ իրաւը արուեստին մէջ կը կայանայ գիտակցութեան չիմացածն ու չըմբռնածը դրսեւորելու եւ կարողանալ յայտնելու մէջ առարկայօրէն՝ տալով աշխարհին նոր դիմագիծ ու մեզի նոր հայեացք՝ ստեղծելով շարժում եւ փոխելով միանգամայն մեր բոլորիս աշխարհատեսակը, աւելի նշանակալից դարձնելով զայն»: Եւ կը հրաւիրէր անտարբերները եւս մասնակցելու սոյն աշխատութեան յայտնելով թէ անհրաժեշտ դարձած է բազմապատկել ամէն մէկուն հետաքրքրութիւնը ապագային նկատմամբ՝ ազատ, ապաքաղաքական, պաշտօնական կամ մասնաւոր որեւէ արտաքին օժանդակութենէ զուրկ այս «հաւատացեալներու Քաթրա»յին՝ որ կը ջանայ մըշակոյթի եւ արուեստի ճամբով մեր գաղութներուն վերադարձնել տալ ընկերային թէ անձնական կորսուած հաւասարակշռութիւններ:

Մաղթելէ ետք տարուող շարժումին ընդլայնումը առանց սակայն փոխելու իր էութիւնը եւ տեսակարար սկզբնական առաջադրութիւնները, Պ. Գրիգոր Համբարձումեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որոնք կարելի դարձուցին զայն տուեալ պայմաններու մէջ, այն յոյսով թէ ինչ որ սկսուած է պիտի շարունակուի:

Աւելի յետոյ հաղորդուեցաւ 1976ի նոր ծրագիրը, Միութեան քարտուղարուհի Տիկ. Այտա Մուրատեանի կողմէ:

Տրուեցան զանազան տեղեկութիւններ յառաջիկայ շրջանի գործունէութեան վերաբերեալ, նաեւ Ֆրանսայէ դուրս կատարուելիք շրջապտոյտներու մասին՝ որոնց առաջինը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար – Մարտ 1976ի ընթացքին դէպի Թէհէրան: Գաղութ մը որ մասնաւոր յիշատակութեան արժանացած էր տարեկան տեղեկագրին մէջ իր գիտակից այնիւ մերձեցումին բերմամբ Քաթրայի աշխատանքին՝ տուած ըլլալով նաեւ իր ծոցէն շուրջ քսան անդամներ:

Տիկ. Այտա Մուրատեան, ընդգծեց յետոյ երաժշտական բաժնին զուգահեռ՝ շարժանկարի, հայ բանաստեղծութեան եւ թատերգութեան դեռիններ զօրացնելու համար մղուած ջանքերը: Ցետոյ այդ ուղղութեամբ 17 Հոկտեմբերի եւ 5 Դեկ-

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Դ

Պարզ, անարուեստ բրուտը սկսեց տալ ազնուագոյն կաւին իր երեւակայութեան նախնական պարզ ձեւերը:

Այս բոլորի համար Անդրէասը բրուտանոցում դրեց չարխեր, որոնց վրայ արդէն սկսեցին աշխատել իր չորս որդիներից առաջին երկուսը՝ Երեմիան եւ Գրիգորը:

Անդրէասը տեսնում էր քաղաքը, որ աճում էր իր աղիւսով եւ տեսնում էր սերունդը, որ աճում էր իր արիւնով:

Եւ նա առանձին խնամքով եւ ուշադրութեամբ հետեւեց իր որդիների արհեստի տիրապետմանը:

— Երեմիա, որդիս, — ասում էր Անդրէասը, — չկայ աշխարհում մի բան, որին կարելի լինի աւելի ձեւեր տալ, քան կաւը, մանաւանդ այս կաւը:

Եւ Անդրէասի որդիներն աշխատում էին բրուտանոցում միշտ ունկնդիր վարպետ բրուտին, որ իրենց հայրն էր:

Բրուտանոցում հով էր, կաւի գլխիշ բոյրով յագեցած: Չարխերը դառնում էին, եւ բրուտների ձեռքերի տակ լպըրծուն կաւը պտըտուելով այնպէս, ինչպէս ինքը՝ մայր-երկիրը, վերածւում էր կանոնաւոր և իմաստուն ձեւերի: Կաւի կոշտ եւ քառսային զանգուածը, երբ դրւում էր չարխի սեղանի վրայ, եւ բրուտի ոտները պտըտացնում էին անիւը, ոչ ոք չէր կարող գուշակել, թէ կաւի այդ կոշտ զանգուածը ինչ ձեւ էր ստանալու: Լպրծուն կաւը նախ կլորանում էր, լայնանում, ինչպէս յղի կնոջ փորը, ապա նեղանում, նեղանում դառնում էր երկար մի վիզ, ինչպէս վիզը կարապի, եւ յանկարծ մի փայտիկի ծայրով կտրւում էր, եւ ահա պատրաստ էր հողէ երկարավիզ անօթը:

Գինին երբ հոսում էր այդ անօթից, երգում էր ինչպէս գարնանային առուակը: Դաշտի բնակիչները ջուրը, գինին եւ թանը խմում էին Անդրէասի բրուտանոցում շինուած եւ նրա հնոցում թրծուած հողէ կարմիր թասերով, խմում էին անյատակ բաւականութեամբ: Ջուրը լցնում էին կարմիր եւ թեթեւ կժերի մէջ, կախում ծառերի հովում եւ երբ ըմպում էին ատամների էմալը չէր դիմանում սառնութեանը եւ քայքայւում էր:

Գիւղերները նրանք ջրով լիքը կուժը կախում էին լուսամուտներից դուրս, հիւսիսից փչող քամու առաջ, եւ նրանք, որոնք իրիկունն առատ գինի էին խմել եւ մարմինները տոչորւում էին ծարաւից, վեր էին կենում, բաց անում լուսամուտը, քաշում կուժը բերանները եւ խմում: Խմելիս երգում էր թէ՛ կուժը, թէ՛ կոկորդը:

Նոր քաղաքի շուրջը փոքրիկ գիւղեր ցանուեցին, կարմիր կտուրներով եւ կարմիր աղիւսէ պատերով: Կարմիր պատերին մագլցեցին դդմենիները, եւ պատերի կարմիր ֆոնի վրայ կախուեցին դեղին դդումները:

Աշնան վերջերին, երբ դաշտային աշխատանքը վերջանում էր, եւ խաղմուղը փրփրում հնձանում, դաշտը բոլոր դեղնում էր եւ կարմրում: Աշնան արեւի տակ դեղին եւ կարմիր տերեւներն օրօւում էին օդում ու ծփում կիսամերկ ծառերի տակ: Թռչունները գաղթում էին դէպի հարաւ, ողջ դաշտը թողնելով սառնամանիքի փոքրիկ հերոսին՝ ճնճղուկին:

Ձմեռը կանայք բամբակի բոժոժներ էին մաքրում, ծամոն ծամում, անվերջ շաղակրատում եւ ծիծաղում, տղամարդկանցից գաղտնի լպստուած պատմութիւններ պատմում, իսկ տղամարդիկ խըմում էին թանձր, թանաքի նման մուգ գինի եւ քնում:

Իսկ բրուտանոցում լռութիւն էր եւ ցուրտ: Կաւը սառչում էր, եղեամ կապում, սպիտակ եւ ծածկւում: Ձմեռը բոլոր՝ բրուտանոցներում ոչ մի ոտ չէր կոխում, չարխերը սառչում էին. դարակներից գինու կժերը նայում էին տըխուր եւ մռայլ, որովհետեւ նրանց ընդերքը դեռ չէր ալեկոծել գինու ջերմութիւնը:

Ծերունի Անդրէասը, բոլորուած իր որդիներով, աղջիկներով, հարսներով եւ թոռներով, կարդում էր Աւետարանը, մագաղաթեայ հոտաւէտ գրքերը եւ պատմում լերան քաղաքի քարտաշ Դաւթից ու ամբոցից:

Ե.

Դաշտի առաջին բրուտը, Անդրէասը, որ առաջին անգամ առաջին աղիւսը թափեց, տեսաւ թոռների զաւակներին եւ տեսաւ առաջին ծոռին:

Անդրէասի որդիները, թոռներն ու թոռների զաւակները սովորեցին ձեւաւորել կաւը: Նրանք երբեք չիմացան, թէ ե՛րբ եւ ի՛նչպէս սովորեցին, սովորեցին այնպէս, ինչպէս երեխաները սովորում են ձեռները տանել բերանները:

Ծերունի բրուտին, սակայն, մի խոր ցաւ էր տանջում: Նրա անդրանիկ որդին Երեմիան զաւակ չունեցաւ: Ցիսունն անց կորցրեց Երեմիան իր անպտուղ կնոջը, դարձաւ տխուր, մռայլ եւ յուսահատ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 4)

տեմբերի ելոյթներուն բացառիկ յաջողութիւնը յիշեց:

Գործադիր Մարմնի անդամներու վերընտրութեան առթեն հրաժարեալ վարչութիւնը հարիւր երկու իրաւասու քուէարկուներու միաձայնութեամբ վերընտրուեցաւ իր ամբողջութեանը մէջ, նկատելով որ անձնապէս հրաժարող չեղաւ ու գործադիր վարչութիւնը մնաց անփոփոխ:

Զանազան հարցերու բաժնին մէջ նախ դարձեալ արծարծուեցաւ անդամագրութեան արշաւի առաջնահերթ հարցը: Բայց որոշուեցաւ պարզօրէն յառաջացնել զայն առանց ժողովրդավար միջոցներու դիմելու, այլ՝ թոյլ տալով որ դրական գործը հետզհետէ ինքնաբերաբար աճեցնէ անդամներուն թիւը՝ որպէսզի ելոյթներուն եւ ձեռնարկներուն որակը միշտ կարելի ըլլայ բարձր պահել: Եւ գոհացնել նաեւ ներկայ համակիր անդամները որոնք երբեմն մինչեւ իսկ սրահ մտնելու հնարաւորութենէն զրկուեցան այս վերջին ամիսներու ընթացքին, տեղի չգոյութեան պատճառաւ: Առարկայօրէն ուրեմն աւելի բարերար անդամներու կարիքը կը զգացուէր քան համակիրներու: Միւս կողմէ սակայն ի զօրու կը մնար Ուրբաթի Երեկոներու ազատ մուտքի դրութիւնը առանց նիւթական որեւէ պարտադրութեան, նկատուելով յաջողութեան էական պայմաններէն մին:

Տիկ. Տարիա Կամսարական շնորհակալութեան խօսք կ'ուղղէր վարիչ տնօրէնին տարուած աշխատանքին համար եւ կը յիշեցնէր նոյն առթեն գրական-գեղարուեստական պարբերականի մը անհրաժեշտութիւնը:

Պ. Գրիգոր Համբարձումեան կը պարզէր իր տեսակէտը չեշտելով թէ՝ սոյն հրատարակութիւնը նոյնքան կը խօսի իր սրտին ու մտքին: Դիտել տուաւ սակայն թէ, Քաթրա եթէ զգուշութիւնը չունենայ անոր առաջին թիւը հրատարակելէ առաջ, նախապէս մտածելու նիւթական միջոցներուն մասին եւս՝ կրնայ վտանգել նոյնիսկ յարդ միւս գետիններուն վրայ կատարուած աշխատանքները: Ու կը թելադրէր չափաւոր ծաւալումի կշռոյթ մը ապահովել նախ եւ յետոյ զանազան ուղղութիւններով ընդլայնել շարժումը:

Բայց թէ այդ ուղղութեամբ եւս Քաթրա անյապաղ պէտք էր ջանար մղում տալ հիմնադրամներու դրութեան մը իբրեւ հասոյթի նոր երկրորդական աղբիւր: Անոնք պիտի դիմագրուէին այդ կարգի որոշ բնագաւառներու տարեկան այլազան «շքեղ ծախքը» ու յիշուէին զանոնք ապահովող բարերար անդամներու անունով: Ծախք որ երբ իր շրջանը աւարտէր դարձեալ կարելի ըլլար ներարկել նոյն հիմնադրամի մայր գումարին, ծախուելիք առարկաներու գոյացած հասոյթէն օգտուելով՝ պարբերական, գիրք, շարժանկարի ժապաւէն, տեսք, եւայլն:

Այդ կերպով նպատակադրուած է քաջալերել սփիւռքահայ մեծ եւ յատկապէս երիտասարդ արուեստագէտները, հեղինակները եւ մենակատարները, ինչպէս նաեւ հայ արուեստին տարածումը ապահովել օտար շրջանակներու մօտ համապատասխան աւելի լայն միջոցներով:

Այդպիսի հիմնադրամներով է որ միայն կարելի պիտի ըլլար չսահմանափակել Քաթրայի գործունէութիւնը զուտ երաժշտական գետնի վրայ, ու զարգացնել հայ արուեստի եւ մշակոյթի տարբեր գետինները նոյն որակով եւ համազգութային չափերով: Ու առաջին գծի վրայ հրատարակչական հիմնադրամը անշուշտ որուն շնորհիւ կարելի պիտի ըլլար կանոնաւորել նախ ու յետոյ ընդլայնել Քաթրայի տետրակներու հրատարակութիւնը:

Տարբեր ֆոնտերու միջոցաւ ալ կազմակերպել կերպընկալ արուեստի ցուցահանդէսներ, բեմադրել կանոնաւորաբար թատերգութիւններ, մշակութային բնոյթ ունեցող կարճ ժապաւէններ պատրաստել – որուն առաջին օրինակը յաջող կերպով դուրս եկաւ Տավիտ Օյսթրախի յիշատակին յատկացուած երեկոյթին — եւ հետզհետէ աւելի արագ կշռոյթով երգապնակներ հրապարակ հանել ու տարածել զանոնք Ֆրանսա թէ այլուր:

Այս կարգի գործունէութիւն մըն է որ միայն Քաթրայի կարելիութիւն պիտի ընծայէր օգտուելու լսատեսողական բոլոր յարմար միջոցներէն, նաեւ մեզի համակիր հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի զանազան կայաններէն:

Մինչ ժողովականները ծափերով եւ սիրալիր արտայայտութիւններով կ'ուզէին յայտնել իրենց շնորհակալութիւնները, վարիչ տնօրէնը դիտել տուաւ թէ յայտագիրներու որակի բարձրացումը ու գործածուած միջոցներու լաւագոյնին ձգտումը միակ ելքի ճամբաներն են Քաթրայի նման բջիջի մը գոյատեւման, դարձնելով զայն տեսակարար իրաւ մշակոյթի կեդրոն մը եւ որուն իսկական տէրն է մարդկային հաղորդակցութիւնը:

Ժողովը աւարտած ըլլալով իր աշխատանքը Պ. Գրիգոր Համբարձումեան խնդրեց փոխ նախագահ Պ. Գէորգ Պագըրճեանէ վերջին երկու խօսքով փակել զայն:

Փոխ նախագահը սրտաշարժ բառերով ու հայերէնով յայտնեց իր շնորհակալութիւնները Քաթրայի գործադիր մարմնոյն, նաեւ բարերար ու համակիր անդամներուն՝ չեշտելով այս կարգի գործունէութեան մը հետեւողականութեան անհրաժեշտութիւնը: Յետոյ դառնալով վարիչ տնօրէնին յուզուած չեշտով մը կ'աւելցնէր. «Այս երեկոյ Քաթրայի 42րդ հանդիպումն էր. կը մաղթեմ որ չորսհարիւրերորդին ներկայ գտնուելու արժանանանք»:

Ժողովը որ սկսած էր ժամը 22·30ին, վերջ գտաւ ճիշդ կէս գիշերին, շինիչ ու ոգեւորիչ աշխատութեան մթնոլորտի մը մէջ:

Փարիզ, Յունուար 1976

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ – ՄՈՐԻՍԻ ՏՕՆԱԾԱՌԻՆ ՇՈՒՐՋ

Կապոյտ Խաչի Սէն – Մորիսի միօրեայ վարժարանը յաճախող 33 աշակերտներուն տօնածառի հանդէսն էր: Գաղութին հայերը, Կիրակի Դեկտեմբեր 21ին կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, կաթողիկէ նորաշէն եկեղեցւոյ սրահը ժամադրուած էին:

Կապոյտ Խաչուհիներուն, ուսուցչական կազմին եւ աշակերտութեան անունով բարի գալուստի եւ շնորհակալութեան խօսքով, Յակոբ Պօղոսեան արագօրէն նշեց մեկնող տարուան ուրախ եւ տխուր անցուդարձերը: Ականատես ու մասնակից ծնողքները, անտարազ Կաղանդ պապաները կը միանան՝ մանուկներուն բերկրալից Կաղանդի այս ուրախութեան. կը մտահոգուին ազգային հարցերով:

Աշակերտները հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծեցին իրենց շուրջ, անօրինակ համարձակութեամբ արտասանեցին, երգեցին ու պարեցին, Կաղանդի յատուկ կարճ յայտագիրը՝ պատրաստուած ուսուցիչներ Յակոբ Պօղոսեանի, Մարի Ճէլոյեանի եւ դպրոցին պարուսոյց՝ Փասքալ Կոստանեանի կողմէ:

Կաղանդ պապան ծափողջոյններով ընդունուեցաւ. աշակերտներուն աշխատասիրութիւնն ու հնազանդութիւնը ստուգեց, նուէրներ բաշխեց, ապա բոլոր փոքրերը հրաւիրեց իրենց նուէրները առնելու. իր բարեմաղթութիւնները փոխանցեց եւ ծափահարութեամբ խանդավառ մեկնեցաւ:

Կապոյտ Խաչուհիները ախորժաբեր ուտելիքով եւ զովացուցիչով հիւրասիրեցին: Ծնողքները ի նպաստ միօրեայ դըպրոցին ինքնաբուխ նուիրատուութեան սկսան: Պր. Կարապետ Գամպէրեան վարչութեան շնորհակալութիւնը յայտնեց բոլորին:

Տօնածառի այս հանդիսութիւնը մտերմիկ մթնոլորտի մը շուրջ բոլորեց գաղութի հայութեան փոքրերն ու մեծերը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Ֆրանսայի Մշակութային նախարարը Արուեստի եւ Գրականութեան սպայի շըքանշանով պարգեւատրած է Յակոբ Առաքելեանը, շարժանկարի ծանօթ դիմայարդար (Ժան Քոքթոյի «Գեղեցիկը եւ կենդանին») ի շարս այն արուեստագէտներուն որոնք շատ բան տուած են շարժարուեստին անոր 80 տարիներու գոյութեան ընթացքին:

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

— o —

Կիրակի, Դեկտ. 28ին, երեկոյեան ժամը 8ին Երուսաղէմի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սրահին մէջ տեղի ունեցած է համանուն միութեան 40ամեակին նուիրուած տօնակատարութիւնը, նախագահութեամբ պատրիարք Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի:

Սկաուտական փառերգէն ետք տօնակատարութեան բացման խօսքը ըրած է Յարութիւն Պէհէսնիլեան: Օրուան առթիւ կազմուած քառաձայն երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Համբարձում Գալայճեանի եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Վաչէ Գալայճեանի, հնչեցուցած է հայերէն Մարալօ (երաժշտութիւն Աշոտ Պատմագրեանի), Նոր Երեւան (երաժըշտութիւն Ճէյմս Գոզալեանի), Հօյ Նար (երաժշտութիւն Բարսեղ Կանաչեանի) երգերը: Կատարուած են նաեւ մեներգներ եւ արտասանութիւններ:

Օրուան բանախօսը Մեսրոպ Երկաթեան խօսած է Հ. Մ. Ը. Միութեան առաքելութեան, տասնամեակներու ընթացքին գաղութային կեանքին մէջ անոր ունեցած գործունէութեան մասին ընդհանրապէս եւ Երուսաղէմի հայ կեանքին մէջ մասնաւորաբար:

Հ. Մ. Ը. Միութեան սերունդը ներկայացնող կենդանի պատկերին եւ մոմավառութենէն ետք փակման խօսքը ըրած է Պատրիարք Հայրը:

×

Երուսաղէմի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 80 գործօն անդամ, 40 սկաուտ, 100 գայլիկ, 30 արենոյշ եւ 60 արծուիկ: Միութիւնը ունի նաեւ սկաուտական ներկայանալի փողահարախումբ մը, որ կը մասնակցի միութենական եւ համազգային հանդէսներու: Երուսաղէմի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը գործակցի Հ. Յ. Դ.ի եւ Հ. Օ. Մ.ի հետ: Միութիւնը իր ամբողջական ճիգերը ի գործ կը դնէ նոր սերունդի հոգիներուն մէջ վառ պահելու հայկական ոգին:

Երուսաղէմի հայկական բոլոր միութիւններն ու կազմակերպութիւնները միանալով ձեռնարկած են հանրային հանգանակութեան ի նպաստ Լիբանանի հայ աղէտեալներուն, նախագահութեամբ Եղիշէ Պատրիարքի: Հաւաքուած գումարներէն մաս մը արդէն իսկ ղրկուած է Պէյրութ՝ Պատրիարք Հօր կողմէ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (67)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Ե.

ԵՓՐԵՄ ԽԱՆ ՖՈՆԴ

Հայ կեղտոտ բուրժուանե՛ր, իմ կոչը ձեր խուլ ականջներուն կ'ուղղեմ եւ կ'ասեմ. ահա՛ մի գեղեցիկ առիթ մի որոշ չափով քաւելու համար ձեր ամօթալի գոյութիւնը, մի առիթ ցոյց տալու թէ զգացումը բոլորովին չէ ջնջուած ձեր պիղծ հոգիներու խորքը, թէ դուք կարող էք ձեր գետնաքարշ կեանքին մէջ գոնէ՛ մի անգամ, մի բոպէաչափ, ազնիւ մարդ դառնալ, խոնարհիլ մի վսեմ գաղափարի առաջ, զոհելով ձեր քիւֆ կապած ոսկիներէն մաս մը հասարակական կուլտուրական գործին:

Իմ առաջարկը շատ պարզ է:

Հիմնել մի Եփրեմ Խան ֆոնդ դիմելով համազգային հանգանակութեան, որուն կարող ըլլան մասնակցել փաշաէֆէնդիական քլիքը, բուրժուազիան, մտաւորական երիտասարդութիւնը, պատանեկութիւնը, ուսանողութիւնը, դպրոցականները, երախաները, օրօրոցները, ցրուած հայ գաղթականութիւնները, եւ հայ աշխատաւոր դասը, եւ հայ արհեստաւորը, բժիշկը, փաստաբանը, դեղագործը, եւ հայ կաթոլիկը, ե՛ւ հայ բողոքականը ե՛ւ հայ հռոմը, ե՛ւ հայ բոշան, որովհետեւ մենք իրաւունք չունինք զրկելու մի հայ անհատ իր երախտագիտութեան պարտքը հատուցանելու Պարսկաստանի ազատութեան հերոսին. հակառակ դէպքում՝ դա կը լինի չափազանց եսասիրութիւն, մի աններելի էգոիզմ:

Մի այսպիսի հանգանակութեամբ հայ ժողովրդին միջոց կը տրուի իր պարտքը հատուցանելու դէպի այն կուսակցութիւնը որ իր մէջ ծնաւ Եփրեմ խաներ:

Թէ ի՛նչ բանի պիտի գործածուի հաւաքուած գումարը՝ դա երկրորդական հարց է որ նշանակութիւն չունի, հանգանակութեան բո՛ւն նպատակը լինելով միայն միջոց տալ հայ ժողովրդին, որպէսզի նա կարենայ գոհացնել իր երախտագիտական կարիքը դէպի հայ հերոսը, դէպի հայ հերոսներու վառարանը եղող կուսակցութիւնը:

Այսուհանդերձ հանգանակութեամբ հաւաքուելիք գումարի գործածութեան մասին կարելի է թելադրութիւններ ընել. օրինակ՝ հիմնել Հայաստանի անծանօթ գիւղերու մէջ «Եփրեմ Խան» ակումբներ որոնց նպատակը լինի Մայիս մէկի գործաւորական տօնին նշանակութիւնը բացատրել տգէտ գիւղացուն, կամ գիւղացիական սենտիքաներ կազմել ագրարային կափիթալիզմի դէմ, եւ կամ Կաուցկիի, Մարքսի, Էնգելսի եւ այլ ընկերվարական վարդապետութիւնները էժանագին հրատարակութիւններով տարածել հայ գիւղացիներու մութ խուցերուն մէջ եւ կամ, ինչ որ կը լինի ամէնէն ուղիղ եւ օրինաւոր ճանապարհը, հանգանակութեամբ ամբողջ գումարը թափել մեր կուսակցութեան գանձարանը, քանի որ մեր ծրագրին մէջ այդ բոլորը նախատեսուած է:

Արդէն ես Եփրեմ Խան ֆոնդի առաջարկը բերելով հայ բուրժուազիական մամուլի էջերուն մէջ, երբեք նպատակ չեմ ունեցեր գործի նիւթական, փինանսական տեսակէտը, մի տասներորդական կարեւորութիւն միայն ունի դա: Բո՛ւն էականը գաղափարական տեսակէտն է եւ մենք միմիայն գաղափարական հողի վրայ պէտք է առաջ տանինք մեր փրոփականտան:

Դրամը, այդ անարգ մետաղը, որ հայ ժողովուրդը իր գրպանէն պիտի հանէ՝ պիտի լինի իր գաղափարային վերացական զգացմունքներուն թանձրացեալ սիմբոլը որ հալելով մեր գանձարանին մէջ՝ կը վերածուի իր բո՛ւն գաղափարային վերացականութեան:

Այս հրաշալի երեւոյթը կարելի է անուանել, հայ յեղափոխական քիմիագիտութիւն:

(Շար.)

Այրի Տիկին Վիքթորիա Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պետիկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Աստղիկ Վաֆիատիս եւ զաւակները (Աթէնք), այրի Տիկին Նուարդ Շահինեան ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ սանին՝

ԳԵՂԱՄ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 13ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան, իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Յունուար 16, ժամը 14·15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Փէր-Լաշէզի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ զոյգ մը, միջին տարիքի պահապանի եւ գիւղական աշխատանքներու համար, Միյի լա Ֆոռէ: Շատ լաւ բնակարան, սնունդ եւ գոհացուցիչ աշխատավարձք:

Հեռաձայնել՝ Տոքթ. Ճապուրեան

525-00-60

կամ 486-14-52

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լուսվարդ Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի «Յառաջ»ի կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեան 100 ֆր.:

Տէր եւ Տիկին Սիմոն Ուզունեան 50 ֆ.:

ATTENTION

POUR LA PREMIERE FOIS A PARIS
AU COMPLET
L'ENSEMBLE D'ETAT DE DANSE D'ARMENIE
(65 ARTISTES)
VENDREDI 19 MARS A 21 H.
SAMEDI 20 MARS A 21 H.
DIMANCHE 21 MARS A 15 H.
RETENEZ CES DATES !

ԷՍԱԵԱՆԻ ՕՐԸ

Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութիւնը, ըստ աւանդական դարձած սովորութեան, կը կազմակերպէ «Էսաեանի Օր»ը Յունուար 25, Կիրկաի: Առաւօտուն հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի մայր եկեղեցին, բոլոր մահացած Էսաեանցիներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Իսկ ժամը 13·30ին «Բաժակի պահ», պատուոյ նախագահութեամբ Էսաեանի տնօրէնուհի Օր. Հերմինէ Գալուստեանի, ԵԱՆ'Ց ԱԿՈՒՄԲին մէջ՝

5, Ave. Reille Métro Glacière
Օթոպիւս 21

Ճառեր, յիշատակի ոգեկոչումներ, որոնց կը յաջորդէ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ մը

Սիրով կը հրաւիրուին հին ու նոր Էսաեանցիներ, ինչպէս նաեւ համակիրներ, բաժակ բարձրացնելու հայ դպրոցին կենացը եւ Էսաեանին մաղթելու լուսաշող ապագայ:

Ծախսերու մասնակցութիւն՝ 50 փր.

ENTREPRISE GENERALE
DU BATIMENT

Peinture
Décoration
Papier - peint
Vitrerie
Ravalement
Plastiques et Moquettes

HAYRABEDIAN
DECOMURSOL
78, rue des Rosiers
93400 SAINT-OUEN
tél. 254 17 89

ELECTRICITE — SANITAIRE
AGENCEMENT

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ Յունուար 16, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ՝ Շար. նախորդ ժողովին:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ (Յունուար 16) ժամը 21ին ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը:

L'Association Sportive Arménienne

Vous présente ses meilleurs vœux et vous fait connaître que ses 4 équipes de FOOTBALL sont Championnes d'Automne.

La Messe
de
KOMITAS
(disque S. K. 3000, déjà paru)
Les chefs-d'œuvre de
GANATCHIAN
(disque S K 5000, à paraître début 76)
EN SOUSCRIPTION
auprès des Choristes, et les Mardi et Vendredi, à partir de 20 h. 30
17, rue Bleue, Paris (9e)
En souscrivant dès maintenant, vous bénéficiez du prix exceptionnel de 85 Fr., et vous disposez immédiatement du disque de KOMITAS, remarquable enregistrement de la Messe, présenté dans l'album « Le Maître et son Disciple » *dès sa parution, début 76, il vous sera automatiquement remis le 2ème disque, « Les Chefs-d'Oeuvre de Ganatchian ».*
POUR LES FETES,
OFFREZ-VOUS
OFFREZ A VOS AMIS
L'ALBUM
LE MAITRE & SON DISCIPLE
(Couverture de CARZOU)
enregistré par la Chorale
Sipan-Komitas
Solistes
Sonia NIGOGHOSSIAN — Mezzo
Meguerditch BOGHOSSIAN—Ténor
René MARTAYAN — Ténor
Mario HANIOTIS — Basse
direction
Garbis Aprikian
(33 T. 30 cm. Stéréo-Compatible)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

--- ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ---

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի Յունուար 18, ժամը 14·30ին Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանին մէջ
26, Rue Troyon — Sèvres

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Երգ, պար, ճուագ, VENTRILOQUE

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքարը կը մեկնի ժամը 13·30ին Փլաս Քարնոյէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՈՒԸՆՈՊԼ

Կուընոպլի մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Փետր. 1, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին Ռիւ Ժէլի սրահին մէջ:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին՝ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին, իրենց զաւակներով Կուընոպլի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Հայկական հաճելի մթնոլորտ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաշխէ սրահին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը 18 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիին սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները և համակիրները:

ՏԷՍԻՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 18ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, նուէրներ Կաղանդ Պապային կողմէ:

ՎԻԷՆ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ. Կիրակի Յունուար 18, կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Գասպար Իփեքեան ակումբին մէջ 40 ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ:

Գեղարուեստական բաժին. երգ. արտասանութիւն, պար, դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները Շաբաթ Յունուար 17 Ահարոնեան ակումբը ժամը 3·30ին: Ընտրութիւն նոր վարչութեան: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը կարեւոր է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Յունուար 24 Շաբաթ օր Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Նիստը կը բացուի ժամը 15ին: Երկրորդ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ ժամը 16ին, ներկաներուն թիւը բաւարար կը նկատուի:

Օրակարգի վրայ է վարչ. ընտրութիւնը:

ԼԻՈՆ

ՀՐԱՒԷՐ Բ. ԸՆԴՀ. ԱՆԴԱՄ. ԺՈՂՈՎԻ

Լիոնի Հայ Ազգ. Միութիւնը ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ Յունուար 18 Կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3ին Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, օրակարգ ունենալով վերջին երկու տարիներու նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը:

Օրակարգի հարցեր.— 1) Բարոյական զեկուցում, 2) Նիւթական հաշուետւութիւն, 3) Նշանակելու համար հաշուեքննիչ եւ ընտրողական յանձնախումբեր, 4) Պատրաստելու համար յառաջիկայ ընտրութիւնները:

Հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: (Ներկաներու թիւը օրինաւոր կը նկատուի):

L'ARCHE DE NOE
42, RUE DESCARTES, 75005 PARIS - Tél 326 31 37
Venez Déjeuner
Venez Diner
OU MIEUX
Après le théâtre
Venez Souper
DES SPECIALITES ARMENIENNES
UN AIR DE FLAMENCO

×

Vous trouverez tous les produits orientaux à des prix imbattables chez
CHIRAG
Entièrement rénové
26 Rue de Trévise — 75009 Paris — Téléphone 770-38-63
Livraison à domicile à partir de 150 F

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
17
SAMEDI
17 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 170 Ֆ· Վեցամսեայ 90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·491

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.491

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐՈՒՆ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆ

Ինչպէս գրած էինք առջի օր («Յառաջ»՝ Յունուար 10) Խորհ· Միութիւնը տեղեկացուցած էր Ատլանտեան Ուխտի դիւանին թէ ռազմափորձերու կը ձեռնարկէ Վրաստան եւ Հայաստան Յունուար 25էն Փետրուար 1, բայց այն ատեն ոչ ոք հրաւիրած էր իբրեւ դէտ: Ներկայիս կը յայտնուի, որ առաջին անգամ ըլլալով Ատլանտեան Ուխտի երկու երկիրներ՝ Յունաստան եւ Թուրքիա հրաւիրուած են իւրաքանչիւրը երկու դէտ ղրկելու: Ըստ Հելսինքիի համաձայնագրին, Պետութիւնները պարտին նախապէս տեղեկացնել իրենց ռազմափորձերը երբ աւելի քան 25 հազար զինուոր շարժման մէջ կը դրուի:

Թուրքիա եւ Յունաստան ընդունած են հրաւէրը, կ'ըսուի սակայն թէ սահմանակից Պարսկաստանի լուր տրուած չէ այս ռազմափորձերու մասին եւ Պարսից Շահը գոհ չէ (թէեւ Պարսկաստան չէր մասնակցած Հելսինքիի եւրոպական ապահովութեան ժողովին): Կը կարծուի որ այսպէս շարժելով Մոսկուա կ'ուզէ զգացնել Պարսից Շահին թէ ի՛նչ առաւելութիւն պիտի ունենար սախական ապահովութեան ժողով մը, որու համար Թեհրան շատ տաք չէ:

Ուրեմն երկու Յոյն եւ երկու Թուրք Վրաստան եւ Հայաստան կ'երթան Յունուար 25ին, Մոսկուայի հրաւէրով, որ ըստ երեւոյթին, Թուրքէն աւելի «յարմար» դէտ չէ գտած Երեւանի մէջ հիւրասիրելու համար, երեւի մեզի ալ կը մնայ ըսել «Սպասիպա, տավարիչ Բրեժնեւ»...

ԼԻԲԱՆԱՆ

«ՎՃՌԱԿԱՆ ԿՌՈՒԻՆ ԺԱՄՆ Է»
Կ'ԸՍԷ ՃՈՄՊԼԱԹ

Յարաբերութիւնները կտրուած ըլլալով Պէյրութի հետ, Հինդշաբթիի մասին, շատ մանրամասնութիւն չկայ: Բայց յըստակ է այլեւս թէ խօսքը մոլեռանդներուն կը պատկանի: Արդարեւ Ճոմպլաթ մէկ կողմէ եւ «Մայրի»ի խմբակը միւս կողմէ կը սպառնան:

Պաղեստինեան Տալայէի կայանին գրաւումը Փալանժիստներու կողմէ կատղեցուցած է Լիբանանեան ձախը մինչ Արաֆաթ կը զգուշացնէ եւ կը յայտնէ որ ինչ որ ցարդ զսպած է կրնայ այլեւս չզսպել, այսինքն պաղեստինեան ուժերը կրնան ուղղակի կռուի մտնել: Գալով «Մայրի»ի ծայրայեղ քրիստոնեաներուն, կը յայտարարեն թէ պիտի կռուին մինչեւ «վերջին Պաղեստինցին»: Այլեւս պարզ է որ քրիստոնեայ կողմը վճռած է «սպաննել» պաղեստինեան յեղափոխութիւնը եւ կրկնել ինչ որ Հիւսէյն ըրաւ «Սեւ» մկրտել տալով այն Սեպտեմբերը, որ ծառայեց Յորդանանի Պաղեստինցիներու ջարդին Պետեւիններու կողմէ:

Կռիւները նոյն կատաղութեամբ կը շարունակուին ծովափը, պանդոկներու թաղը: Քամալ Ճոմպլաթ յայտարարած է թէ այս երկու ամիսները վճռական պիտի ըլլան Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին համար:

Քանի մը տողով

ՎԱՏԻԿԱՆԸ նոր փաստաթուղթով մը զօր մկրտած է.— «Յայտարարութիւն սեռային բարոյականի կարգ մը հարցերու վրայ», կը դատապարտէ որոշ արարքներ, ինչպէս նախամուսնական սեռային յարաբերութիւնները, միասեռականութիւնը եւ գիջութիւնը: Այս դատապարտութիւններու մէջ նորութիւն չկայ անշուշտ, բայց Ընդհանրական Եկեղեցին անհրաժեշտ տեսած է վերյիշումը բարոյական այս հիմնական կէտերուն, ի տես բարքերու օրէ օր խաթարման:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 9-13)

« ՀԱՅՐԵՆԻՔ » ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

1975 Դեկտ· 15ին, Մոսկուայի մէջ հիմնուած է «Հայրենիք» Ընկերութիւնը, որու նախագահ ընտրուած է Մանկավարժական Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահը Վսեւոլոդ Ստոլետով: Ընկերութեան նպատակն է օգնել Խորհ· Միութեան Հանրապետութիւններու ժողովուրդներու արտասահմանի հայրենակիցներուն, որոնք ճակատագրի բերումով կտրուած են հայրենիքէն եւ որոնք կը հետաքրքրուին իրենց հայրենիքի կեանքով ու մշակութային վերելքով:

Ընկերութեան հիմնադիրներու շարքին են արտասահմանեան երկիրներու հետ Բարեկամութեան եւ Մշակութային կապի խորհրդային ընկերութիւններու Միութիւնը, « Գիտելիք » ընկերութիւնը, արհեստագիտական միութիւններու Մոսկուայի քաղաքային Խորհուրդը, ռուս Ուղղափառ Եկեղեցին:

«Հայրենիք» ընկերութիւնը ունի իր տպագիր հրատարակութիւնները՝ «Գոլոս Ռոդինի» («Հայրենիքի ձայն») շաբաթաթերթը եւ «Օտչիզնա» (Հայրենիք) ամսագիրը, զոր կարելի է գտնել թէ՛ Խորհ· Միութեան եւ թէ արտասահմանի մէջ: Ընկերութեան նախագահը յայտնած է թէ ընկերութեան յառաջ տարած աշխատանքներուն մէջ արդէն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Ուկրանիայի, Հայաստանի, Վրաստանի, Ուզբեկստանի, Լիտվանիայի, Լատվիայի եւ Էստոնիայի ներկայացուցիչները:

×

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի «Տեխնիկայի Տան» մէջ բացուած է Մարդ - աշխատանք - տեխնիկա լուսանկարչական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած 140է աւելի լուսանկարները կը պատմեն Արեւմտեան Գերմանիոյ կեանքի տարբեր երեսներու՝ տնտեսութեան, ճարտարապետութեան եւ կենցաղի մասին: Ցուցահանդէսի բացումը կատարած է արտասահմանեան երկիրներու հետ Բարեկամութեան եւ Մշակութային կապի Հայկական Ընկերութեան նախագահի տեղակալ Նորա Ցակրեան: Ապա խօսած են Հայաստանի Լրագիրներու Միութեան լուսանկարչական բաժնի նախագահ Սուրէն Խոսրովեան, Գիտութիւններու Ակադեմիայի կենսաքիմիայի հիմնարկի Փրոֆ· Կոնստանդին Ղարագէօզեան:

ԿՈՉ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Սփիւռքի Հայութիւնը կ'ապրի տագնապալի օրեր՝ Լիբանանի ցաւալի դէպքերուն պատճառով: Քաղաքական բարդութիւնները ծանօթ են արդէն: Երկրի տնտեսական կացութիւնը կը ճնշէ բոլոր քաղաքացիները, հարուստն ու աղքատը, գործատէրերը եւ աշխատաւորները:

Սկսած է արդէն արշաւը՝ օգնելու Լիբանանի մեր ժողովուրդին, հայ աշխատաւորութեան հսկայ զանգուածին: Կան անմիջական կարիքներ: Թերեւս պէտք պիտի ըլլայ մտածել նաեւ, այդ ամբողջն հայ գաղութի վերականգնումին մասին: Այս պատճառներուն համար ալ կազմակերպուած օգնութիւն պէտք է հասցնել բազմահազար մեր ժողովուրդին, անոր մշակութային եւ կրթական հաստատութիւններուն, բոլոր անոնց որոնք տէր կը կանգնին եւ կը պաշտպանեն հայկական համախումբ կեանքը, կուրծք տալով վտանգներու:

Հայ քաղաքական երեք կազմակերպութիւնները — Ս· Դ· Հնչակեան, Ռամկավար Ազատական եւ Հայ Յեղ· Դաշնակցութիւն — ցուցաբերեցին համագործակցութեան առողջ ոգի, քաղաքական իրատեսութիւն եւ դրական կեցուածք, որոնք կը թելադրուին Լիբանանի եւ հայ ժողովուրդի գերագոյն շահերէն: Լիբանանեան քաղաքական գետնի վրայ անոնք որդեգրած են դրական չէզոքութիւն, հաւատալով որ տագնապի լուծումը կրնայ գալ իրերհասկացողութեան ճամբով, պահելու համար ազատ եւ ինքնիշխան Լիբանան մը, որ հիմնուի ազգային, ընկերային եւ քաղաքական առողջ սկզբունքներու վրայ, կարելի դարձնելով բոլոր համայնքներու խաղաղ գոյակցութիւնը եւ համագործակցութիւնը: Հայ քաղաքական երեք կազմակերպութիւնները, արտայայտելով ժողովրդային կամքը, կը մերժեն համայնքներու դասակարգումը ու անհաւասարութիւնը եւ կը դատապարտեն եղբայրասպան կռիւները: Երկրի տագնապը կարելի կը համարին հարթել փոխադարձ հասկացողութեան եւ յարգանքի մթնոլորտի մը մէջ:

Այս ուղղութեամբ գործած են եւ կը շարունակեն գործել հայ քաղաքական կազմակերպութիւնները:

Բայց շարունակուող անգործութիւնը ստեղծած է կեանքի դժուարին պայմաններ: Սփիւռքի Հայութիւնը կոչուած է գտնելու միջոցները՝ դիւրացնելու համար այդ դժուարին կացութիւնը, մատակարարելով մեծ տարողութեամբ նպաստ, որպէսզի ժողովուրդը դիմանայ տագնապին եւ շարունակէ տէր կանգնիլ ե՛ւ մեր համախումբ կեանքին ե՛ւ մեր ազգային հաստատութիւններուն: Արգելք պէտք է հանդիսանալ Լիբանանի հայ կազմակերպուած գաղութի ցրուումին, որպէսզի չդադրին գործելէ մեր եկեղեցիները, աւելի քան եօթանասուն դպրոցները, տասնեակներով երկրորդական վարժարանները, համալսարանները, մատենադարանները, թանգարանները եւն·:

Հայութեան համախումբ կեանքի քանդումին նպաստող որեւէ քայլ, այդ ըլլայ անհատական թէ հաւաքական, դատապարտելի է եւ չի կրնար գիտակից հայ մարդոց հաւանութեան արժանանալ: Այս յստակ մտածումէն մեկնելով դէմ եղած ենք եւ պիտի շարունակենք դէմ ըլլալ հայ անհատներու Հայաստանէն արտագաղթին: Այսօր, նոյն պատճառներով, դէմ ենք եւ դէմ պիտի շարունակենք ըլլալ Միջին Արեւելքի երկիրներէն հայ զանգուածներու արտագաղթին: Հայօրէն բարգաւաճ այդ գաղութներու ցրուումը մեծ հարուած է մեր ժողովուրդի գոյապայքարին եւ ուրեմն՝ դատապարտելի:

Կարենալ պահելու համար մեր հաւաքական գոյութիւնը, կարենալ պահելու համար մեր ժողովուրդի ազգային հաստատութիւնները, հայկական կեանքի մը զարգացման հնարաւորութիւնները, պէտք է տոկալ նաեւ դժուարութիւններուն: Սփիւռքը պարտաւոր է միակամ ըլլալ եւ օգնել հայ հաւաքականութիւններուն: Անհատական նախաձեռնութիւնները պարտին ծառայել հաւաքականութեան շահերուն: Դատապարտելի են այն բոլոր որոշումները եւ նախաձեռնութիւնները որոնք նկատի կ'առնեն անհատները: Սխալ սկզբունքներէ մեկնած զգացական կեցուածքներ վարակիչ կրնան ըլլալ եւ պատճառ հանդիսանալ կազմակերպ գաղութի մը տարտղնումին: Իւրաքանչիւր հայ անհատ որ իր անձնական որոշումով եւ իր անհատական բարօրութեան համար կը հեռանայ մեր համախումբ կեանքէն, կը տկարացնէ մեր ժողովուրդի տոկունութիւնը, կը հարուածէ մեր գոյատեւումը՝ որպէս կազմակերպուած եւ դատ ունեցող ժողովուրդ:

Մեր ամբողջական նուիրաբերումը եւ գուրգուրանքը կրնան երթալ միայն անոնց՝ որոնք պատնէշի վրայ են, դժուարութեան մէջ գտնուող մեր ժողովուրդի կողքին՝ վաղը՝ անոր վերականգնումի ճիգին:

Մեր բոլոր նախաձեռնութիւնները պարտին ըլլալ հաւաքական, կազմակերպուած եւ հետամտող մեր ժողովուրդի ընդհանրական շահերուն: Ուրիշ որեւէ փորձ, նոյնիսկ երբ կը մեկնի բարի զգացումներէ՝ անհատ Հայերու դժուարութիւններուն ի տես, կրնայ միայն վնասել մեր ժողովուրդի գոյատեւման պայքարին: Եթէ պէտք է զիջումներ ընել մեր անհատական բարօրութենէն որպէսզի շահի ազգային հաւաքականութիւնը՝ խուսափումը յանցանք է:

Ազգային ամբողջականութեան գիտակցութեամբ եւ մեր քաղաքական կազմակերպութիւններու որդեգրած դիրքին զօրավիգ կանգնելու առաջադրանքով, մեր ժողովուրդը կը հրաւիրենք հաւաքական գործի եւ մասնակցութեան:

Կեդր· Կոմիտէս կոչ կ'ընէ Արեւմտեան Եւրոպայի բովանդակ Հայութեան որ իր բոլոր ճիգերը ի սպաս դնէ հասնելու Լիբանան գտնուող հայ ժողովուրդի կարիքներուն, օգնէ անոնց միայն որոնք կը մնան միատեղ, կը գործեն միակամ՝ մեր գերագոյն շահերէն առաջնորդուելով:

Հ· Յ· ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ԿԵԴՐ· ԿՈՄԻՏԷ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ԱՐԴԻՒՆԱՒԷՏ ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սովետական Դպրոցի Դեկտ. 25ի թիւին մէջ, Ռ. Փիլիպոսեան «Հայոց լեզուի ուսուցման արդիւնաւէտութեան համար» վերնագրով իր յօդուածին մէջ, անդրադառնալէ ետք մայրենի լեզուի ուսուցումը արդիւնաւէտ դարձնելու ուղիներու եւ միջոցներու մասին մանկավարժական մամուլի մէջ լոյս տեսած յօդուածներուն եւ գանոնք գտնելով տեղին՝ «քանի որ գիտութեան ու տեխնիկայի աննախընթաց զարգացումն ու նուաճումները նոր պահանջներ ու խնդիրներ են դնում նաեւ դպրոցի առջեւ», դիտել կուտայ որ Հայոց լեզուի ուսուցման արդիւնաւէտութեան բարձրացում ըսելով պէտք է հասկնալ. Ա) Ուսումնական աշխատանքի բովանդակութեան ճշգում, ճշգրտում, բարելաւում, ամբողջականութեան ապահովում եւ Բ) Ուսուցման ընթացքի, մանաւորապէս դասի կատարելագործում:

Այնուհետեւ Ռ. Փիլիպոսեան, յիշեցնելով 1970–71 ուսումնական տարեշրջանին գործածութեան դրուած ուսուցման նոր ծրագիրը, հարց կուտայ թէ այդ ծրագիրը «ի՞նչ չափով է ապահովում ուսուցման բովանդակութիւնը, այն կազմելիս հաշուի՞ է առնուած, արդեօք ուսուցման նպատակից բխող եւ վերը նշուած երկրորդ պահանջը» եւ մատնանշելէ ետք նոր ծրագրի ունեցած որոշ առաւելութիւնները՝ կառուցուածքի բարեփոխութիւններ եւ նորութիւններ եւայլն, կ՚աւելցնէ. «Պէտք է ասել, սակայն, որ ուսուցման երկրորդ պահանջը, որի հետ սերտօրէն կապուած է նաեւ աշակերտների խօսքի զարգացումը, հաշուի չէ առնուած: Ծրագրով նախատեսուած է ուսուցանել, հիմնականում, լեզուական գիտելիքներ, իրողութիւններ եւ կանոններ, բայց աշակերտների խօսքի կատարելագործման, մշակման ու զարգացման, ինչպէս նաեւ լեզուական գիտելիքները գործնականօրէն կիրառելու հմտութիւնների եւ կարողութիւնների մշակման նպատակով որոշակի աշխատանքներ չեն նախատեսուած»:

Յօդուածագիրը վերը պարզած իր տեսութիւնները թանձրացնել եւ խօսուն փաստերով եւ օրինակներով հիմնաւորելէ ետք կը ծանրանայ դասագիրքերու վրայ ու կը ներկայացնէ զանոնք իրենց բովանդակութեամբ եւ ունեցած թերութիւններով: Լսենք յօդուածագիրը.

«Այժմ քննութեան առնենք այն հարցը, թէ իրականում դասագրքերը որքանով են բաւարարում Հայոց լեզուի ուսուցման ծրագրային երկու կարգի պահանջները, ապահովո՞ւմ են ուսուցման բովանդակութիւնը, թէ ոչ: Նախ ասենք, որ սկսած է 1970–71 ուսումնական տարուանից, Հայոց լեզուն նոր ծրագրով է ուսուցանւում հանրակրթական դպրոցներում, սակայն նոր ծրագրին լիովին համապատասխան դասագրքեր դեռեւս չեն կազմուել ու հրատարակուել»:

Ռ. Փիլիպոսեան ըստ բովանդակութեան ներկայացնելով 4րդ դասարանի Հայոց լեզուի դասագիրքը կ՚ըսէ, թէ «հիմնականում համապատասխանում է ծրագրին եւ կազմուած է նրա հիման վրայ: Պէտք է ասել, սակայն, որ դասագրքում ծրագրային որոշ դասանիւթերի եւ թեմաների վերաբերեալ համապատասխան բացատրութիւններ եւ պարզաբանումներ չկան: Այնուհետեւ, ծրագրի եւ դասագրքի որոշ թեմաներ չեն համապատասխանում միմեանց (ծրագրով նախատեսուած է ուսուցանել նախադասութեան բազմակի անդամները եւ նրանց գործածութեան հետ կապուած կէտադրութիւնը, իսկ դասագրքում խօսւում է միայն բազմակի լրացումների մասին): Դասագրքում տեսական եւ մեթոտական առումով անյաջող են ձեւակերպուած որոշիչ, յատկացուցիչ եւ բացայայտիչ լրացումների սահմանումները, ինչպէս նաեւ վանկի վերաբերեալ բացատրութիւնը»:

Խօսելով 5րդ դասարանի Հայոց լեզուի դասագրքի մասին, մատնանշելէ ետք ծրագրի եւ դասագրքի միջեւ գոյութիւն ունեցող անհամապատասխանութիւնը, մանկավարժ գրողը դիտել կուտայ որ «ծրագիրը պահանջում է առանձին-առանձին ուսուցանել հոլովման հետ կապուած հնչիւնափոխութիւնը եւ ուղղագրութիւնը, իսկ դասագրքում դրանց վերաբերեալ պարզաբանումները համառօտուած են եւ այդպիսի նպատակ չեն հետապնդում»:

Այնուհետեւ շարունակելով յաջորդ դասարաններու 6րդի եւ 7րդի մէջ գործածուող Հայոց լեզուի դասագրքերու մանրակրկիտ քննութիւնը, այդ առթիւ ծրագրի եւ դասագրքի միջեւ առկայ անհամապատասխանութիւնը մատնանշելէ ետք յօդուածագիրը՝ խօսելով 8րդ դասարանի դասագրքի մասին, ցոյց կուտայ անոր մէջ գոյութիւն ունեցող տեսական եւ մեթոտական թերութիւնները, գրելով՝ «Դասագրքի (*) որոշ սահմաններում եւ պարզաբանումներում կան տեսական եւ մեթոտական թերութիւններ: Որոշ դասանիւթերի վերաբերեալ չկան համապատասխան առաջադրանքներ եւ վարժութիւններ: Ընդհանուր առմամբ առաջադրանքների եւ վարժութիւնների համակարգը մեթոտական մշակման եւ վերակառուցման կարիք ունի»:

Ռ. Փիլիպոսեան իր վերլուծական յօդուածը կը վերջացնէ եզրակացնելով՝ «ծրագրի եւ դասագրքի անհամապատասխանութեան վերը նշուած դէպքերը, տեսական եւ մեթոտական թերութիւնները ինչ որ չափով խոչընդոտում են ուսուցման ընթացքում ծրագրային պահանջները կատարելու, հետեւապէս նաեւ Հայոց լեզուի կանոնարկուած գիտելիքների ուսուցման գործին: Դրանք յաղթահարելու գործնական քայլեր են պահանջւում»:

Այո՛, Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռք, հայերէն լեզուի գոյութիւն ունեցող դասագիրքերու մասին ծայր տուած դժգոհութեան ալիքը պէտք է ի վերջոյ կանգ առնէ եւ հայ մանկավարժ ու ձեռնհաս անձեր դիմեն գործնական քայլերու պատրաստելու եւ հրատարակելու համար լեզուագիտական, տեսական եւ մեթոտական տեսակէտէ անթերի դասագիրքեր, որոնք միաժամանակ լրացնեն նաեւ արդի մանկավարժութեան պայմանները եւ քիչ մըն ալ օժտուած ըլլան գեղագիտական ճաշակով, որպէսզի արդիւնաւէտ ըլլայ հայերէն լեզուի ուսուցումը:

Երբ կը խօսինք հայերէն լեզուի նոր դասագիրքերու պատրաստութեան մասին՝ Հայաստանի եւ Սփիւռքի վարժարաններու համար, պէտք է նկատի ունենալ անհրաժեշտ պարագայ մը, որ մանաւորապէս կը վերաբերի Սփիւռքին:

Սփիւռքի հայկական գաղութներու պատկերը՝ հայերէն լեզուի դասաւանդման տեսակէտէն, բոլորովին տարբեր երեւոյթ մը կը պարզէ, հետեւաբար նոր դասագիրքեր պատրաստելու համար պէտք է նկատի ունենալ Միջին Արեւելքի, Իրանի եւ Ֆրանսայի հայ վարժարանները իբրեւ առանձին ու իրարմէ տարբեր պարագաներ. ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ Եւրոպայի եւ զոյգ Ամերիկաներու հայերէնի միօրեայ դասընթացքներու երեւոյթը, որ կը ներկայացնէ առանձին եւ յատուկ պարագայ մը: Ուրեմն, եթէ Սփիւռքի տարբեր երեւոյթներ պարզող հայ վարժարաններու համար հայերէն լեզուի նոր դասագիրքերը սփիւռքի հայ մանկավարժները պիտի պատրաստեն, պէտք է որ անոնք նկատի ունենան իւրաքանչիւր գաղութի աշակերտութեան հոգեբանութիւնը եւ տեղական պայմանները, իսկ եթէ հայրենիքը օժանդակութեան ձեռք պիտի երկարէ սփիւռքին, այդ պարագային անհրաժեշտ է որ Հայաստանի մանկավարժը դուրս գայ հայրենիքէն ու շրջի սփիւռքի հայ գաղութները եւ որոշ ժամանակ մը մնայ, տեղւոյն վրայ ականատես ըլլայ, ուսումնասիրէ իւրաքանչիւրին պարագան եւ վերադառնայ Երեւան պատրաստելու համար այնքա՛ն ակնկալուած դասագիրքերը: Ի վերջոյ, ինչպէս կարելի չէ Փարիզ, Պէյրութ, Նիւ-Եորք նստած կոլխոզի մասին գիտական ուսումնասիրութիւն մը պատրաստել, այնպէս ալ անհասկնալի, չըսելու համար ծիծաղելի պիտի ըլլար նստիլ Երեւան եւ Սփիւռքի համար հայերէն լեզուի դասագիրքեր պատրաստել. աւելի՛ն՝ դասագիրք մը, որ պէտք է համապատասխանէ գաղութներու տարբեր իրականութիւններ պարզող հայ վարժարաններու աշակերտութեան հոգեբանութեան եւ մակարդակին:

Կը յուսանք որ Հայաստանէն մինչեւ Սփիւռք հնչող ահազանգը ի վերջոյ իր բարերար ազդեցութիւնը կ՚ունենայ հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ հայերէն լեզուի ուսուցման համար նոր դասագիրքերու պատրաստութեան մարզէն ներս եւ մեր մանկավարժներն ու պատասխանատու մարմինները կը դիմեն գործնական քայլերու:

Եթէ կ՚ուզենք հայերէնի ուսուցումը արդիւնաւէտ դարձնել, ուրեմն՝ շարժի՛նք:

Հ. ԱՃԷՄԵԱՆ

(*) Փրոֆ. Գ. Սեւակի «Հայոց լեզուի շարահիւսութիւն» դասագրքին մասին է ակնարկութիւնը:

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Ս. ՓՐԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ ՊԱՀԵ՞Լ, ԹԷ ՈՉ

Ինչպէս ամէն տարի, Պոլսոյ պատրիարքը, Ծնունդի օրը, Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ ընդունած է շնորհաւորական այցելութիւնները: Յաջորդաբար հասած են համայնական ներկայացուցիչները, ապա կրօնապետեր, որոնց կարգին՝ Հրէից քաբունապետը, Անկլիքան եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը, հայ կաթողիկէ վիճակաւոր՝ գերապայծառ Զօլաքեան, վիէննական Մխիթարեան Ուխտէն, Բանկալթիի վարժարանի տնօրէնը՝ Հ. Գաբրիէլ Վ. Այանեան, լատինաց առաջնորդը՝ Փիեր եպիսկ. Տիւպուա եւ յունաց Պատրիարքարանի ներկայացուցիչները:

Օտար ներկայացուցիչներու մեկնումէն ետք, Շնորհք արք. շնորհաւորած է համայնական մարմինները, յիշած է, իր ելոյթին մէջ, թէ երկու նամակներ ղրկած էր պատկան իշխանութեանց համայնքին վերաբերող երկու կարեւոր խնդիրներու մասին, որոնք էին թաղական խորհրդներու անդամներուն նոյն թաղէն ընտրուելու պարտաւորութիւնը, ապա մեր վարժարաններու համար կարգ մը աշակերտներու նկատմամբ ստեղծուած դժուարութիւնները: Ցարդ ոչ մէկ պատասխան տրուած է:

Առիթէն օգտուելով, Պոլսոյ պատրիարքը անդրադարձած է կարեւոր հարցի մը, ուզելով ներկաներուն հետ մտքերու փոխանակութիւն մը ունենալ: Հարցը կը վերաբերի Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի առջեւ ցցուած նիւթական հսկայ դժուարութեանց: Պատրիարքը կարդացած է Ս. Փրկիչ Ազգ. հիւանդանոցի հոգաբարձութեան ատենապետ Տոքթ. Կ. Արմանի ուղերձին որոշ մասերը, որոնցմէ կը պարզուի, որ հիւանդանոցին պիւտճէն այս տարի 14 միլիոնէն բարձրացած է 20 միլիոնի եւ այս յաւելումին մէջ կարեւոր դեր խաղացած է սենտիքաներու անվերջանալի պահանջները: Ուրեմն հարկ եղած է միջոցներու մասին խորհիլ եւ կը մտածուի հետզհետէ պզտիկցնել հիւանդանոցը եւ ի վերջոյ զայն վերածել սկզբնական վիճակին, այսինքն դարձնել՝ յիմարանոց – ծերանոց: Հարցը դնելէ ետք, Պատրիարքը ըսած է թէ ինք ալ անձնապէս համոզուած է որ միակ լուծումն է բայց եւ այնպէս հարցը շատ կարեւոր է եւ Շնորհք արք. ուզած է բոլորին կարծիքն առնել, գաղափար կազմելու համար, առանց որոշում տալու առայժմ:

Ստորեւ կուտանք կարծիքներու փոխանակութեան գլխաւոր մասերը, որոնք հարազատ պատկերը կը կազմեն կացութեան եւ գաղափար մը կուտան:

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ.— Կարդալէ վերջ Տոքթ. Կարապետ Արմանի ուղերձը, ես կը հաւատամ որ եկած է ժամանակը որ նուազագոյն կէսի իջեցնենք Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցի պիւտճէն: Արդէն Հիւանդանոցին սկզբնական նպատակը նախ յիմարանոց եւ ապա ծերանոց եղած էր: Տարիներու ընթացքին, մեր ժողովուրդը իր բնածին մարդասիրական ոգիէն տարուած, փափաքեցաւ կատարեալ հիւանդանոցի մը դիմագիծը շահեցնել մեր Հիւանդանոցին: Ստոյգ է թէ այսօր այս Հիւանդանոցին մէջ միայն Հայերը չէ որ կը դարմանուին եւ կը բժշկուին: Թերեւս կէսէն աւելին ալ կը պատկանին այս կամ այն հաւաքականութեան: Մինչդեռ ամբողջ նիւթական ծանրութիւնը միմիայն հայ ժողովուրդին ուսերուն վրայ է: Կասկած չկայ, մենք միշտ պէտք է հոգտանինք մեր անկարներուն, մեր տկարներուն, մեր ծերունիներուն: Բայց հիմա մանաւանդ մենք ունինք նաեւ Ս. Յակոբ Հիւանդանոցը, որ նմանապէս հայկական հիւանդանոց մըն է, պատկանելով Հայ Կաթողիկէ համայնքին: Բոլորս գիտենք թէ որքան կարեւոր դեր մը վերցուցած է Ս. Յակոբ Հիւանդանոցը: Այս պայմաններու դիմաց, պէ՞տք է արդեօք որ մենք Հիւանդանոցը այսօրուան ձեւին մէջ պահենք: Մենք այստեղ որոշում մը չէ որ պիտի տանք, բայց կ՚ուզեմ լսել ձեր կարծիքները որ պիտի ըլլան մեր համայնական ներկայացուցիչներուն միջին կարծիքը:

ՆԵՐԿԱՆԵՐԸ.— Նախ կ՚ուզենք գիտնալ թէ Հոգաբարձութիւնը ի՞նչ կը խորհի այս հարցին շուրջ:

Տոքթ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՄԱՆ.— Իսկապէս այսօր ծայր աստիճան դժուարութիւններով է որ մենք կը շարունակենք մեր պարտականութիւնը: Մեր գլխաւոր դժուարութիւնը այս տարի եկաւ սէնտիքայական շարժումէ: Երկու սէնտիքաներ կը գործեն Հիւանդանոցի մէջ, առաջինին հետ համաձայնեցանք, բայց այս համաձայնութիւնը տարեկան չորս միլիոն լիրայի ծանրութիւն մը բերաւ մեր պիւտճէին: Երկրորդ սէնտիքային հետ չկրցանք համաձայնիլ: Ծայր տուաւ շատ ազեղ պայքար մը: Պարտէզներու մէջ մեզի դէմ քարոզութիւններ ըրին, մեզ ամբաստանեցին թէ Թուրքերուն դէմ ատելութիւն ցոյց կուտանք, կը դժուարցնենք Թուրք աշխատաւորներու գործը: Այս առթիւ գրութիւններ ալ հրատարակեցին մէկ երկու Թրքերէն թերթերու մէջ: Բարեբախտաբար Իսթանպուլի ազնիւ Կուսակալը հասկացողութիւն ցոյց տուաւ: Աշխատանքի նախարարութենէն ալ քաջալերանք տեսանք: Մեզի ղրկեցին Թօփլում ոստիկանութեան ուժ մը, միջոցներ ձեռք առին կանխելու համար հաւանական բաղդութիւններ եւ այս կերպով յաջողեցանք վերջ տալ 34 հոգիի պաշտօնին, որոնք գլխաւոր գրգռիչներն էին: Երեւակայեցէք որ մեզմէ այնքան ծանր պայմաններ կը պահանջուին որքանը չեն պահանջուիր Վէքէֆ Սավաշի հիւանդանոցներէն, կ՚ուզեն որ մեր հիւանդանոցը դառնայ Հայաթ հիւանդանոցի մակարդակին վրայ, մինչդեռ այս վերջինը շահու հաստատութիւն մըն է, մէկ քօքա քօլան տասը լիրայի կը ծախէ: Մերը նուիրատուութիւններով ապրող հաստատութիւն մըն է: Կուրէպա հիւանդանոցի մէջ գլխաւոր հիւանդապահուհին 1200 լիրա ամսական կ՚առնէ, մենք գետինը աւլող պաշտօնեային երկու հազար լիրա կուտանք: Երբ այսքան բարձր կը վճարենք գետինը աւլողին, ալ ի՞նչ պէտք է վճարենք բժշկապետին, բժիշկներուն եւ սախթաններուն: Ինչպէս գիտէք, կտակի հարցն ալ դադրած է: Ներկայ օրէնքներու բերումով, կտակի դրութենէն զրկուած ենք: Պէյօղլուի մեր շէնքը միշտ կնքուած կը մնայ: Գալով մեր ժողովուրդին, դժբախտաբար մեր մէջ շատեր կը կարծեն որ անպայման ձրի պէտք է խնամենք զիրենք: Անցեալները քանի մը հազար լիրա արժէքով հագուած կին մը կ՚ուզէր երեսուն լիրա վճարել իր տղուն քաշուած ակռային համար: Մեր հայ բժիշկներն ու սախթաններն ալ կը նուազին հետզհետէ: Ուստի կը խորհինք թէ հետզհետէ պէտք է պզտիկցնել Հիւանդանոցը: Օրինակ, երկու Յակոբեան յարկաբաժինը մէկի, երկու Ունճեանը մէկի իջեցնել կարելի է: Հոգաբարձութեան մը համար տխուր բան է իր օրով այսպիսի որոշում մը տալ: Այդ հոգաբարձութեան անունը ոսկի տառերով չէ որ պիտի գրուի, գիտենք: Բայց իրո-

ղութիւնը տեսնել պէտք է: Մենք թերեւս կրնանք մինչեւ մեր շրջանին վերջը տանիլ, բայց մեզմէ վերջ եկողներուն համար շատ դժուար պիտի ըլլայ: Ամփոփունք: Հիւանդանոցին կալուածները ինքնաբաւ են ծերանոց մը ապրեցնելու:

Պ. ՀԱՅԿ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ.— Ես կատարելապէս կը ձայնակցիմ Հոգաբարձութեան տեսակէտին: Այս պայմաններուն տակ պէտք է պղտիկցնել Հիւանդանոցը:

Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆ.— Ես հարցում մը ուղղել կ'ուզեմ: Արդեօք Հիւանդանոցին մէջ չկա՞ն բաժիններ որոնք հասութաբեր են: Եթէ կան, հասութաբեր բաժինները կը պահենք, իսկ մնացող մասերը կը փակենք:

Տոքթ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՄԱՆ.— Հիւանդանոց մը երբեք հասութաբեր չէ: Շահու համար հիմնուած հաստատութիւն մը չենք: Մնաց որ մենք դրամ առնելու իրաւունք ալ չունինք: Նուիրատուութիւններով է որ կը գոյատեւենք: Ուստի կարելի չէ զանազանել հասութաբեր կամ վնասող բաժիններ:

Պ. ԿԱՐՊԻՍ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ.— Արդեօք կարելի՞ չէ գործակցութեան գետին մը պատրաստել Ս. Յակոբ Հիւանդանոցի հետ: Օրինակի համար մենք աղքատ հիւանդները անոնց կուտանք, անոնք ալ աղքատ ծերուններն ու պատսպարեալները մեզի կուտան: Ամէն պարագայի գործակցութիւն մը կարելի է կը խորհիմ:

Պ. ՎԱՐԴԳԷՍ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ.— Սխալ է հիւանդանոցը անմիջապէս ծերանոց դարձնելու մասին որոշում մը տալ: Ամփոփել այո, բայց հիւանդանոցը փակել, ոչ: Որովհետեւ պէտք է նաեւ Սփիւռքին կարծիքը առնել: Սփիւռքահայն ալ իր դրամը կը ղրկէ Հիւանդանոցին:

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ.— Հոս արդէն որոշում մը չէ որ պիտի տրուի: Հարցը ժամուլի միջոցաւ մէջտեղ պիտի դրուի եւ ամէն մարդ կրնայ իր կարծիքը յայտնել:

ՏՈՔԹ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՄԱՆ.— Ութ տարուան փորձառութեամբս տեսայ որ միայն աղքատն է որ կը վճարէ Հիւանդանոցին: Ինչ ինչ հարուստ ընտանիքներ կը ճանչնամ, որոնք ընտանիքէն ծերունի անդամ մը դրած են Հիւանդանոց եւ երկու տարիէ ի վեր ոչինչ կը վճարեն: Երբ կը յիշեցուի կը բարկանան, մենք առաւ-փախաւ չենք կ'ըսեն: Մինչդեռ այս ծանր պիտանքին դիմաց մեր. համայնքը եթէ կ'ուզէ պահել իր հիւանդանոցը մի՛շտ աւելի զոհողութիւն պէտք է ընէ: Հաւատացէք որ Ս. Փրկիչ ամսաթերթի բաժանորդագրութիւններուն մեծ մասն անգամ չէ վճարուած մեր բաժանորդներուն կողմէ:

Պ. ՅԱԿՈԲ ՍՎԱՍԼԵԱՆ.— Բարեբախտաբար մեր համայքը քաղցկեղէ չի տառապիր: Եթէ քաղցկեղէ տառապէինք, մեռած էինք, որովհետեւ մենք միշտ ուշ կը մնանք մեր հիւանդութիւններուն ախտաճանաչումը ընելու: Այս համայնքին խօսք ընել կարելի չէ, համայնքը միշտ տուած է եւ կուտայ առատօրէն: Միայն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԵՏԱԼՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Մոսկուայի մէջ փակուած է մետալներու համամիութենական երկրորդ ցուցահանդէսը, զոր կազմակերպած էին Խորհ. Միութեան Մշակոյթի նախարարութիւնն ու Նկարիչներու Միութիւնը: Ցուցահանդէսին մասնակցած են բոլոր Հանրապետութիւններու մետալագործները: Ցուցափեղկերուն մէջ ներկայացուած է աւելի քան 1100 մետալ, որոնց կարգին՝ Հայաստանի մետալագործներ Ա. եւ Խ. Ադամեաններու, Ռ. Ավիգեանի, Փ. Բարայեանի, Ա. Թովմասեանի, Ռ. եւ Ս. Քիւրքչեաններու, Ա. Յովսէփեանի 17 աշխատանքները: Ցուցահանդէսը պիտի ներկայացուի Խորհ. Միութեան տարբեր քաղաքներուն մէջ:

թէ մենք իրատես չենք: Զգացումով կը շարժինք: Այսօր Հոգաբարձութիւնը անկեղծութեամբ եւ քաջութեամբ մէջտեղ դրաւ հարցը: Մինչդեռ դեռ տարի մը առաջ երբ ժամլոյ սաուլիս մը ըրած էր, նոյն հոգաբարձութեան քովն ի վեր բժշկապետը ըսած էր թէ հիւանդանոցի վրայ ոչ մէկ զոհողութիւն կրնային ընել, բժշկական եւ գիտական տեսակէտէ կատարեալ ըլլալու էր: Այո, մեր Հիւանդանոցը մեզի պարծանք պատճառելու չափ լաւ է, բայց ո՞վ կ'օգնէ մեզի: Ո՞վ դրամ եւ օժանդակութիւն կը բերէ: Ոչ ոք բացի մեր ժողովուրդէն: Ուստի առանց խղճմտանքի կրնանք փակել հիւանդանոցը: 150 անկողնի համար մօտաւորապէս 270 հոգիէ բաղկացեալ անձնակազմ մը կ'աշխատի հոն: Այս համայնքը չի կրնար շարունակել այսպէս: Մտայնութիւն մը կայ որ փոխել պէտք է: Մենք բարերար կը կոչենք, օրերով անոնց քովքը կը հիւսենք, Պատրիարք Սրբազանով բացումներ կ'ընենք ամէն անգամոր ազգային մը շէնք մը, բաժին մը կը կառուցանէ մեր հիւանդանոցին մէջ: Շէնքը կը շինուի, բայց անկէ վերջ շէնքին ամբողջ ծախքն ու ծանրութիւնը դարձեալ Հոգաբարձութեան ուսերուն կը բեռցուի: Ահա այս մտայնութիւնը պէտք է փոխել: Մենք այլեւս այսպիսի բարերարներու պէտք չունինք: Պէտք է անպայման նախկին նպատակին եւ ծաւալին վերադարձնել Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցը:

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐԸ.— Շատ լաւ, կը կարծեմ թէ ներկաներուն միջին կարծիքը որոշ չափով յայտնի եղաւ: Կը կրկնեմ, այս մէկը որոշում մը չէ: Հոգաբարձութիւնը տակաւին երկար պիտի քննէ այս հարցը: Կը խորհիմ թէ մամուլն ալ իր խօսքը պիտի արտասանէ այս մասին: Շնորհակալ եմ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԾԱՌ

— o —

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ).— Միշտ խրախուսիչ եւ դոտեպնդիչ է պատկերը դպրոցական հանդէսի մը, տօնածառի մը:

Փոքրիկներու անհատական եւ հաւաքական արտայայտութիւնները, շարժումները իրենց թերիներով, պակասներով, աշակերտներու շրթունքներէն ցայտող վանկերն ու բառերը երբեմն թոթով, երկչոտ, յաճախ անկատար բայց միշտ ներքին փափաքի մը, նախանձախնդրութեան մը, ուրախութեան մը արդիւնք ուշագրաւ են, գրաւիչ են, մանաւանդ երբ լեզուն հայկական է:

Արդարեւ, Սէն-Լուի միօրեայ դպրոցի աշակերտութեան ներկայացուցած հանդէսը, Կիրակի Յունուար 11ին, տուաւ ներկաներուն, մանաւանդ ծնողքներուն, գոհունակութեան եւ խանդավառութեան առիթ մը:

Յայտագիրը ճոխ էր: Իւրաքանչիւր աշակերտ բերաւ իր թանկագին մասնիկը՝ արտասանելով, երգելով, նուագելով: Կաղանդ պապան եւս ներկայ էր: Ան եկաւ նուէրներով բեռնաւորուած, անգամ մը եւս երազել տալով ամէնէն փոքրերը:

Եկեղեցւոյ դպրաց դասը, որուն անդամներէն շատեր կը հետեւին հայերէնի դասընթացքներուն, մասնակցեցաւ յայտագրին խմբերգներով — Որք զարդարեցին, Տէր կեցո՛ դու զՀայս, Տէր ողորմեա, Մեր Արագի ափին, Ո՛վ զարմանալի, Մարալ մարալ, Ես աղջիկ եմ նազ ունեմ, Խմենք հայրենիք — նոյնպէս եղան մեներգներ — Օտար ամայի ճամբէն, Մայր իմ, Քուն եղիր բալաս, Հայաստանի ծով գինին:

Ձենք ուզեր անուններ յիշատակել: Բոլոր աշակերտներն ալ, դպրաց դասի անդամներն ալ, արժանի են անվերապահ գնահատանքներու, քաջալերական խօսքերու: Ներկայ բազմութիւնը շռայլ ծափահարութիւններով գիտցաւ քաջալերել զանոնք, ինչպէս նաեւ նիւթապէս եւ ինքնաբուխ նուէրներով գոյացաւ շուրջ երկու հազար ֆրանքի գումար մը:

Սոյն ձեռնարկը կազմակերպած էր Սէն Լուի Եկեղց. Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը որ նաեւ հիւրասիրեց ներկաները չոր կարկանդակներով, անուշեղէններով եւ խմիչքներով:

Բուն մանկական, դպրոցական հանդէս մը, առանց ոչ մէկ յաւակնութեան, բայց պատրաստուած, պատշաճ, որ ուղղակի կը պատասխանէր իր բնորոշումին:

×

Սէն Լուի շրջանը, որ անցեալ եւ նախանցեալ տասնամեակներուն հայկականութեամբ բուրող շրջան մըն էր, ինչպէս պիտի շեշտէր իր բազման խօսքին մէջ Գրիգոր Փիլիկեան, այս մէկ-երկու տարիներուն մէջ կարծէք դուրս կ'ելլէ իր ընդարմութենէն եւ յուսալ կուտայ...

Միօրեայ դպրոցը կը բանի ամէն Չորեքշաբթի, շուրջ 30 աշակերտներով:

Դպրաց դասը, իր քսանի մօտ անդամներով, առած է Միութեան ձեւ: Փորձերը տեղի կ'ունենան շաբաթը երկու անգամ եւ ոչ միայն եկեղեցական երգերով հայկական պարերու ալ դասեր կը տրուին Ե. Պօլիքեանի ուսուցչութեամբ: Երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու տրամադրութեան տակ է միշտ եկեղեցւոյ կից փոքր սրահը, ուր իրենց ազատ օրերուն եւ ժամերուն կը հաւաքուին կազմակերպելով խաղեր, հանդիպումներ, հաւաքոյթներ:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յունուար 6ին, Մարսէյլի բժշկական համալսարանի դատական մարմնի առջեւ «պատուաբեր» որակումով իր աւարտաճառը ներկայացուցած է Պետրոս (Փիէր) Մաշոյեան:

Այս տարի եւս, դպրաց դասը, առաջնորդութեամբ շրջանի հոգեւոր հովիւ՝ Տէր Շահան խաչակիր Քհնյ. Տէտէեանի, Յունուար 4էն 5 երկարող գիշերը, շրջեցաւ մեծամասնութեամբ հայաբնակ փողոցները եւ տուն-տուն բերաւ Յիսուսի ծննդեան մեծ աւետիսը: Արտակարգ եւ տպաւորիչ տեսարան — խումբ մը երիտասարդ - երիտասարդուհիներ, մոմեր ձեռքերնին, իւրաքանչիւր հայ բնակարանի առջեւ կանգնած կ'երգեն «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի...» շարականը:

Արդար է հոս վեր առնել Տէր Հօր դերը, ընդգծելով անոր կազմակերպելու, դաստիարակելու, ղեկավարելու յատկութիւններն ու կարողութիւնները:

Առանց միշտ երէկը փնտռելու, ապրինք օրուան իրականութիւնը ու ըսենք որ շրջանը լաւ ընթացքի մէջ է, վերելքի ճամբուն վրայ է: Հարկ է յարատեւել, հարկ է նաեւ քաջալերել բարի կամքերը:

Հոս երբեք չատ կրկնած պիտի չըլլանք ծնողքներուն վերաբերած դերը: Մեծ մասամբ ծնողքներու հետաքրքիր կամ կրաւորական կեցուածքէն կախում ունին յառաջիկայի յաջողութիւնները կամ յուսախաբութիւնները: Ուստի, չենք եզրակացներ, այլ լաւատեսութեամբ կը սպասենք:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դատախօսութիւններ օրուան խնդիրներու շուրջ

Զ.

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԶԵՂԾՈՒՄՆԵՐ, ՆՐԱՆՑ ՍԿԶԲՆԱՊԱՏՃԱՌԸ ՆՐԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆԸ

Համաձայնուելով հանդերձ Իթթիհատի հետ, մենք եղանք անոնց կատաղի քննադատը առաջին րոպէէն: Մենք Օսմանեան Պարլամէնտի ընտրութիւններու առթիւ տեղի ունեցած զեղծումները մատնանշեցինք անվերապահ կերպով, մենք առաջին անգամ բողոքի ձայն բարձրացուցինք, մենք աղաղակեցինք, լացինք, ափսոսացինք: Մենք նոյնիսկ քաջութիւն ունեցանք դիմելու ձեր Պատրիարքին ու ձեր Գում-Գաբուի Պատրիարքարանին՝ հրաւիրելու համար նոցա ազդու միջամտութիւնը՝ գործուած ընտրական զեղծումներու եւ անիրաւութիւններու դէմ: Մենք, մինչեւ երէկ, օրը օրին արձանագրեցինք ընտրական զեղծումներու իրողութիւններ՝ հիմնուած, ինչպէս միշտ, փաստերու եւ թուանշաններու վրայ:

Բուրժուազիական պզտոր միտքը գոնէ օգտուեցա՞ւ այդ հրապարակումներէն, նա ուսումնասիրե՞ց իր առջեւ դրուած իրողութիւնները, նա կրցա՞ւ թափանցել խնդրին խորքը, նա տեսա՞ւ այդ մեր մղած պայքարին իմաստասիրական հայեցակէտը, լոգիկական եզրակացութիւնը.. ապահովաբար ո՛չ. բանանք ուրեմն նորա պզտոր աչքերը:

Ընտրական զեղծումներու պատկերացումին մէջ առաջին նկատելի փաստը, ուրկէ կը ծնի մի բարոյական դաս, սա է որ ընտրական զեղծում չէ պատահած հոն ուր մեր կուսակցութեան ընտրելիները յաջողած են, իսկ ի փոխարէն զեղծումը հասեր է իր գագաթնակէտին հոն ուր մեր կանտիտաները անյաջող դուրս են եկել: Դա մի վարկպարագի ենթադրութիւն չէ, այլ իրողութիւն է, փաստ է, ապացոյց է:

Օրինակ, վեր առնենք Պոլիսը, վեր առնենք Կարինը, վեր առնենք Սվազը եւ Իզմիրը, ի՞նչ կը տեսնենք.— մի ընտրական օրինաւոր գործողութիւն, որուն նմանը գուցէ կարելի չէ գտնել նոյնիսկ Շուէյցարիայում (*): Իսկ Ռոտոսթոյի՞, Հալէպի՞, Իզմիթի՞, Խարբերդի՞ եւ Գոզանի՞ (Սխի) մէջ... Կարդացէ՛ք Ազատամարտի չորրորդ երեսի ընտրական զեղծումներու բաժինը, ուր միմիայն փաստեր, ապացոյցներ, թուանշաններ կը խօսին իրենց ջախջախիչ պերճախօսութեամբ: Բայց աւելի զարմանալին կայ. Վանի մէջ ընտրական գործողութիւնները մինչեւ վերջին օրերը, ուր մենք ընտրելիի յաջողութիւնը կասկածի տակ էր, անօրինակ զեղծումներու թատերաբեմ դարձած էին. բայց ահա հեռագիրը աւետեց թէ մեր թեկնածուն վերջապէս յաջողած էր ու իփսօ ֆաքթօ, զեղծումներ, ապօրինութիւններ, անկանոնութիւններ ջնջուեցին ու Վասպուրականը դարձաւ մի երկրորդ Շուէյցարիա:

Այս երեւոյթը, ինչպէս ամէն բացարձակ ճշմարտութիւն, ընդհանրական է: Ինչ որ պատահեցաւ Օսմանեան Պարլամէնտի ընտրութեան ժամանակ, նոյնը կը պատահի եւ ամէն օր մեր ազգային շրջանակի անձուկ մթնոլորտին մէջ: Թաղական Խորհուրդի ընտրութիւն, երեսփոխանի ընտրութիւն, վարչութեան ընտրութիւն, վերջապէս ամէն գործողութիւններու մէջ, երբ մեր ընտրելիներն են որ կը յաջողին՝ ամէն ինչ տեղի կ'ունենայ օրինաւորութեան, արդարութեան, կանոնաւորութեան եւ ուղղութեան սահմանին մէջ, որպէս Շուէյցարիայում:

Իսկ երբ մեր հակառակորդներն են յաղթող հանդիսացել, այն ատեն կրնաք վստահ ըլլալ որ գործողութիւնները կատարուած են զեղծումներով, ապօրինութիւններով, բռնութեամբ, անարդարութեամբ, մի բառով որպէս Փաթակոնիայում...:

(Շար.)

(*) Կամ որպէս դուք կ'անուանէք՝ Զուիցերիայի մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սոֆի Յակոբովիչ եւ Պ. Եդուարդ Կէօվճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս Կիրակի, Յունուար 18, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց զաւկին եւ կնոջ՝

ՎԵՐԺԻՆ ԿԷՕՎՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Առնուվիլէն Պ. Վահան Երանոսեան իր եղբօր կնոջ՝ Տիկին Նազելի Շեխիկեան – Երանոսեանի յիշատակին 100 ֆր. կը նուիրէ Ս. Ղազարի եւ 100 ֆ. «Յառաջ»ի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն իր ցաւակցութիւն – ները կը յայտնէ բոլոր ընկերներու կողմէ, Տէր եւ Տիկին Թորոս Զօրաքաքէլ – եանի, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ջերչեանի, իրենց մօրեղբօր եւ հօրեղբօր՝ Աիարոն Ջերչեանի մահուան առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

PERMANENCE

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը բաց է ամէն Չորեքշաբթի ժամը 15էն 17

17, Rue Bleue — Métro Cadet

« ՅԱՌԱՋ »Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ Պ. Շնորհք Թաշճեան 50 ֆր. կը նուիրէ:

ՆԷՕՅԻԷՆ Տիկին Պերճ Զագըճեան 50 ֆ.

ՌՈՄԱՆԷՆ այրի Տիկին Զաթրեան 80 ֆ.

ՄԵԶՈՆ–ԼԱՖԻԹԷՆ Պ. Քէչիշեան 30 ֆ.

ԴԱՄԲԱՐԱՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՍԷՆ - ՌԱՓԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի (Յունուար 18) ժամը 16ին Սէն–Ռաֆայէլի գերեզմանատան մէջ պաշտօնական բացումը կը կատարուի հայկական ոսկրատան, զոր կ՚օրհնէ կաթող. Պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեան:

Արարողութեան կը յաջորդէ ընդունելութիւն մը, Հանգստեան տան մէջ, 107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ:

Սիրով կը հրաւիրուին Հարաւային Ֆրանսայի Հայերը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Յունուար 24 Շաբաթ օր Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Նիստը կը բացուի ժամը 15ին: Երկ – րորդ նիստին, որ տեղի կ՚ունենայ ժամը 16ին, ներկաներուն թիւը բաւարար կը նկատուի:

Օրակարգի վրայ է վարչ. ընտրութիւնը:

ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ

"Chez Perrette"

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e

Tél. 770 85 81

Ֆրանսական խնամուած աւանդական ճաշեր նաեւ հայկ. աչանդերներ

— Տաք մթնոլորտ —

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷՆ

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

10 JOURS EN TUNISIE

DU 21 FEVRIER AU 3 MARS

De Lyon 1.300 F., de Marseille 1.200 F.

10 JOURS EN GRECE

avec 2 jours à Rome

DU 12 AU 21 MARS 1976

de Lyon 1850 Frs, de Marseille 1850 Frs, de Paris 1950 Frs.

organisé par sevan voyages - lyon

accompagné par Monsieur SARKISSIAN Varoujan

—Les prix comprennent : le transport aérien A/R, le transfert aéroport — hôtel - aéroport, logement, pension complète dans hôtel 1ère classe, en chambre double/bain.

— Vu le succès obtenu ces dernières années, nous organisons aussi en cette période hivernale, d'agréables séjours dans des pays plus cléments.

Inscrivez-vous et faites inscrire vos parents auprès :

sevan voyages

50, Cours de la Liberté

69003, LYON

Téléphone : (78) 60-13-66

— Նախորդ տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած եւ եղող դիմումներու գոհացում տալու համար, մանաւանդ մեր երէց սերունդին կողմէ, Վարուժան Սարգիսեան լաւագոյն պայմաններով գեղեցիկ առիթը կուտայ ձեզի Փալմա եւ Յունաստան (երկու օր Հռոմ) կազմակերպուած այս ճամբորդութիւններով:

Արձանագրուեցէք եւ արձանագրել տուէք ձեր բարեկամները ձեր նախասիրած ճամբորդութեան եւ կ՚ունենաք մեր կողմէ բոլոր պէտք եղած մանրամասնութիւնները:

Licence BR 72056

Licence COR. A. 529

GRAND MEETING A LYON

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE présente en exclusivité le film

"Les Dossiers du Génocide"

du peuple arménien et de sa culture

Interventions de

Monsieur COUTANT DE SAISEVAL
Grand-Chancelier de l'Ordre de Saint-Lazare de Jérusalem

Monsieur JEAN POPEREN
Député du Rhône, Secrétaire National du Parti Socialiste

Monsieur SCHAVARCH TORIKIAN
Professeur de Droit international à l'Université de Beyrouth, Représentant du Conseil Oecuménique des Eglises auprès de l'ONU

Monsieur MAURICE DOLMADJIAN
Agrégé de Philosophie, Membre du C. D. C. A.

ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ ֆիլմ մը.—

«ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐԸ»

հայ ժողովուրդին եւ իր մշակոյթին

Ելոյթ կ՚ունենան.—

ՔՈՒԹԱՆ ՏԸ ՍԵՍՎԱԼ, ԺԱՆ ՓՈՓԵՐՆ (Երեսփոխան)

ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ եւ ՄՕՐԻՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆ

PALAIS DES CONGRES

Quai Achille Lignon — 69006 LYON

LE DIMANCHE 25 JANVIER à 15 heures

SERVICE DE CARS GRATUIT ENTREE GRATUITE

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Հայ զոյգ մը, միջին տարիքի պահապանի եւ գիւղական աշխատանքներու համար, Միջի լա Ֆոռէ:

Շատ լաւ բնակարան, սնունդ եւ գոհացուցիչ աշխատավարձք:

Հեռաձայնել՝ Տոքթ. Ճապուրեան

525-00-60

կամ 486-14-52

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ԷՍԱԵԱՆԻ ՕՐԸ

Փարիզի էսաեան Սանուց Միութիւնը, ըստ աւանդական դարձած սովորութեան, կը կազմակերպէ «էսաեանի Օր»ը Յունուար 25, Կիրակի: Առաւօտուն հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի մայր եկեղեցին, բոլոր մահացած էսաեանցիներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Իսկ ժամը 13.30ին «Բաժակի պահ», պատուոյ նախագահութեամբ էսաեանի տնօրէնուհի Օր. Հերմինէ Գալուստեանի, ԵԱՆ՚Ց ԱԿՈՒՄԲԻն մէջ՝

5, Ave. Reille Métro Glacière

Օթոպիւս 21

Ճառեր, յիշատակի ոգեկոչումներ, որոնց կը յաջորդէ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ մը

Սիրով կը հրաւիրուին հին ու նոր էսաեանցիներ, ինչպէս նաեւ համակիրներ, բաժակ բարձրացնելու հայ դպրոցին կենացը եւ էսաեանին մաղթելու լուսաշող ապագայ:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.

--- ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ---

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի Յունուար 18, ժամը 14.30ին Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանին մէջ

26, Rue Troyon — Sèvres

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն:

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— Երգ, պար, նուագ, VENTRILOQUE

Կը հրաւիրուին բոլոր մանուկները:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ օթոքարը կը մեկնի ժամը 13.30ին Փլաս Քարնոյէն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿՌԸՆՈՊԼ

Կռընոպլի մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Փետր. 1, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ռիւ Ժէյի սրահին մէջ:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին՝ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին, իրենց զաւակներով Կռընոպլի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Հայկական հաճելի մթնոլորտ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաշխէ սրահին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկ – ներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կապ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը կը տօնէ Մանուկներու Օրը 18 Յունուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, եկեղեցիին սրահին մէջ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքները և համակիրները:

ՏԷՍԻՆ

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 18ին Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14.30ին քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին դպրոցի աշակերտներու կողմէ, երգ, արտասանութիւն, հայկական պարեր, նուէրներ Կաղանդ Պապային կողմէ:

ՎԻԷՆ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապ. Խաչի մասնաճիւղի կողմէ. Կիրակի Յունուար 18, կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, Գասպար Իփեքեան ակումբին մէջ 40 ռիւ Վիքթօր Ֆօժիէ:

Գեղարուեստական բաժին. երգ. արտասանութիւն, պար, դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Ներկայ կ՚ըլլայ Կաղանդ Պապան իր նուէրներով:

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
18
DIMANCHE
18 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.492

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — No 13.492

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 9–13)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ 1976Ի ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ

Երեւանի քաղաքապետարանը իր գումարած վերջին նստաշրջանին հաստատած է Երեւանի տնտեսական զարգացման 1976ի ծրագիրն ու նախահաշիւը, որոնց համաձայն, Երեւանի տնտեսութեան եւ ընկերային – մշակութային շինարարութեան համար պիտի ծախսուի 139,5 միլիոն ռուբլի: Այս գումարէն 62,5 միլիոն ռուբլին պիտի յատկացուի բնակարանային շինարարութեան: Նախատեսուած է քաղաքին մէջ կառուցել 425 հազար քառակուսի մեթր ընդհանուր մակերեսով տուներ: Աւելի քան 10 միլիոն ռուբլի պիտի ծախսուի բնակարանային ֆոնտի պահպանութեան համար: Պիտի սկսի գործել քաղաքի մաքրումի կայանը, պիտի ընդլայնի ելեկտրական փոխադրութեան ցանցը եւ պիտի շինուին նոր մայրուղիներ: Մասնաւոր միջոցներ ձեռք պիտի առնուին կանաչ տարածութիւններու աւելացման, բնակելի զանգուածներու բարեկարգման, ոռոգման ցանցի ընդլայնման համար:

1976ին զգալի կերպով պիտի աւելնայ նաեւ պանդոկներու թիւը: Կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել «Սեւան» պանդոկի նոր շէնքը, պիտի կառուցուին Նորքի բնակելի «Արմենիա» պանդոկներու կողքին համալիրի կառուցումը, պիտի աւարտի հեռատեսիլի կեդրոնի վերակառուցումը, ինչպէս նաեւ հեռատեսիլի «օրբիտա» կայանը:

Գործածութեան պիտի յանձնուի «Մալաթիա» հիւանդանոցի բուժական մասի շէնքը, պիտի կառուցուի Նորքի բնակելի վայրերու, Նոր Արէշի եւ Լենինեան շրջանի հիւանդանոցները եւայլն: Պիտի կառուցուին նաեւ նոր դպրոցներ եւ նախադպրոցական հիմնարկներ:

×

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ ՄՈՒՇՏԱԿԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Կիրովականի մորթի – մուշտակի գործատունը, որ բոլորած է իր 40ամեակը, դարձած է Խորհ. Միութեան լաւագոյն մուշտակագործական ձեռնարկութիւններէն մէկը: Այժմ, գործատունը կ'արտադրէ 40 տեսակներ, որոնք կը փնտռուին Խորհ. Միութեան տարբեր գօտիներու կողմէ: Կիրովականի մակնիշը կրող կանացի նորաձեւ մուշտակները, այր մարդու կիսաբաճկոնները, գլխարկներն ու մորթէ այլ հագուստները մասնաւոր համբաւ ունին:

Վերջերս, Խորհ. Միութեան Թեթեւ Արդիւնաբերութեան նախարարութեան գեղարուեստական խորհուրդը իբրեւ լաւագոյն ճանչնալով Կիրովականի ձեռնարկութեան արտադրած կանացի երեք նոր տեսակի մուշտակները յանձնարարած է զանգուածային արտադրութեան ձեռնարկել: Գործատունը մանուկներու համար տարեկան կ'արտադրէ 11 հազար մուշտակ:

Պատահական չէ որ Հայաստանի մուշտակագործական ձեռնարկութիւնը տեղադրուած է Կիրովականի մէջ: Գուգարքի մէջ մորթի մշակումը եղած է աւանդական արհեստ մը: Դարուս սկիզբը Թիֆլիզէն նախկին Ղարաքիլիսա (Կիրովական) կուգային ոչ միայն հանգստանալու, այլեւ լաւ մորթէ գլխարկ պատուիրելու համար: Այդ ժամանակ Կովկասի մեծահարուստները կը յաճախէին Մովսէս Յարութիւնեանի հռչակաւոր արհեստանոցը: Ներկայիս Կիրովականի մուշտակագործները իւրացուցած մորթիի մըշակման լաւագոյն մեթոտներ, կ'արտադրեն 16 տեսակներ: Գործատունը կը մշակէ մեծ մասամբ բալբաս ոչխարի մորթի եւ հետզհետէ կ'անցնի նրբագեղ մորթիներու մշակումին: Գործատունը կ'աշխատի միայն Հայաստանի ոչխարաբուծական տնտեսութիւններու մատակարարած հումքով: Շուտով կ'աւարտի գործատան վերակառուցումը եւ այդպէսով ձեռնարկութիւնը մօտ մէկ երրորդով կ'աւելցնէ արտադրութեան ծաւալը, տարեկան ապահովելով 12 միլիոն ռուբլիի որակաւոր մուշտակ:

×

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԼԵՀԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Աւ. Իսահակեանի ծննդեան հարիւրամեակի յոբելենական տարուան ընթացքին լեհական մամուլը քանի մը անգամ անդրադարձած էր բանաստեղծի ստեղծագործութեան, տպելով յօդուածներ եւ թարգմանութիւններ: Իսկ յոբելեանի օրերուն, «Լուդովա Սպուլջելնա Վիդավնիչա» հրատարակչական տունը լոյս ընծայած է Իսահակեանի ստեղծագործութիւններէն հաւաքածոյ մը, որուն մէջ կը ներկայացուի նաեւ բանաստեղծին կեանքն ու գրականութիւնը, գրական ազդեցութիւնը: Հատորը կը բովանդակէ նաեւ չահեկան յառաջաբան մը, որուն մէջ խոր վերլուծումով կը ներկայացուի բանաստեղծի արուեստին առանձնայատկութիւններն ու որոշ ընդհանրութիւնները լեհ բանաստեղծ Ադամ Միցկեւիչի հետ: Յառաջաբանին հեղինակները՝ Պ. Կունցեւիչ եւ Ա. Շիմանսկի կը համեմատեն Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարի»ի պոէմը Միցկեւիչի «Հեծեալը» բանաստեղծութեան հետ:

Հաւաքածոն կազմած է Ալեքսանդր Թուիչեան:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ԿԱԶՄԸ

Յունուար 9ին Երեւանի մէջ գումարուած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Երեւանի նորընտիր քաղաքական կոմիտէի առաջին ժողովը, որ ընտրած է Լէոնիդ Ներսիսեանը իբրեւ առաջին քարտուղար. Բ. քարտուղար ընտրուած է Նելլի Ստեփանեան, քարտուղարներ ընտրուած են Սուրէն Աւետիսեան եւ Միքայէլ Մինասբէկեան: Ժողովը ընտրած է կուսակցութեան Երեւանի քաղաքական կոմիտէի Բիւրօն հետեւեալ կազմով.— Ս. Աւետիսեան, Ռ. Ղալումեան, Ք. Մանդալեան, Մ. Մինասբէկեան, Մ. Մուրադեան, Լ. Ներսիսեան, Գ. Ներսիսեան, Գ. Պերշակով, Ֆ. Սարգսեան, Ն. Ստեփանեան, Վ. Տուրեան: Բիւրոյի անդամութեան թեկնածուներ ընտրուած են Մ. Կնեազչեան եւ Գ. Մարտիրոսեան:

×

ՈՐԱԿԵԱԼ ՎԱՐԻՉՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի Արհեստագիտական ուսումնարանները ժողովրդական տնտեսութեան տարբեր ճիւղերու համար կը պատրաստեն որակեալ բանուորներ: Տասներորդ հնգամեակին Հայաստանի արհեստագիտական ուսումնարաններուն մէջ կ'ուսանին շուրջ 164.000 երիտասարդներ: Կը նախատեսուի կառուցել 25 ուսումնական նոր համալիրներ, ուսումնարանները օժտել 300 տարրալուծարաններով, հարիւրաւոր նորագոյն սարքաւորումներով ու հաստոցներով:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԴԵՌ ԱՒԵԼԻ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՕԴՈՒԺԸ ՌՄԲԱԿՈԾԵՑ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐԸ

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ՝ 163 ՄԵՌԵԱԼ, 300 ՎԻՐԱՒՈՐ

ՊԷՅՐՈՒԹ ԱՇԽԱՐՀԷՆ ԿՏՐՈՒԱԾ

Ուրբաթ օր կռիւները ա՛լ աւելի սաստիկ բնոյթ կ'առնէին եւ առաջին անգամ ըլլալով լիբանանեան օդուժը գործի կ'անցնէր եւ կը ռմբակոծէր պաղեստինեան զօրագունդեր: Յայտնի չէ, ըստ մամուլի թղթակիցներու թէ ո՞վ տուած է այդ հրահանգը եւ ի՛նչ է նպատակը: Պէյրութէն քսան քիլոմեթր հարաւ է որ երկու ռմբակոծիչ օդանաւեր յարձակած են ձախ և պաղեստինցի ռազմիկներու վրայ ,քրիստոնեայ Տամուր գիւղաքաղաքին մօտ: Այս միջամտութիւնը կատարուած ըլլալով օդակայանին մօտ եւ պատճառ դարձած ըլլալով հակօդային Սամ 7 հրթիռներու արձակման պաղեստինեան կայաններէն, օդակայանը փակուած է ցնոր տնօրինութիւն:

Շաբաթ առտու, ըստ Ֆրանսական ձայնասփիւռին, Պէյրութ աշխարհէն կտրուած էր, օդակայանը փակ էր, հեռաձայնը կտրուած եւ թելեքսներն իսկ դադրած:

Ամէն պարագայի մէջ, օդանաւային այս միջամտութիւնը աւելի լարած է մթնոլորտը: Ուրբաթ օրուան կռիւներու հետեւանքով 163 մեռեալ կայ եւ աւելի քան 300 վիրաւոր: Զոհերուն մէջ է Յիսուսեան Հայր Միշէլ Ալար, տեսուչը Սէն Ժոզէֆ համալսարանի Արեւելեան Գրականութեան հաստատութեան, որ մեռած է իր սենեակին մէջ իսկ ձեռնառումբէ մը: Հայր Ալար 5րդ Ֆրանսացի զոհն է եւ 2րդ Յիսուսեանը:

×

Միշտ կարելի չէ եղած պարզել թէ ո՞վ տուած է օդանաւերու միջամտութեան հրամանը: Կասկած չկայ որ չի կրնար Քարամէն ըլլալ, ըստ Պաղեստինցիներուն Շամունն է, թէեւ ուրիշներ կ'ըսեն թէ նախագահ Ֆրանճիէն իսկ է:

Սուրիա փակած է իր սահմանը եւ Ֆրանճիէ չէ կրցած Դամասկոս երթալ: 9 ամիս յետոյ, Լիբանան աւելի քան երբեք եղեռական օրեր կ'ապրի:

Քանի մը տողով

ՆԻՒ – ԵՈՐՔԻ Ապահովութեան Խորհուրդի մէջ, խորհրդային եւ չին պատուիրակները զիրար նախատած են: Մալիք ըսած է Չինացիին որ «գոնէ չափով ստէ» քանի Չինաստանն է Իսրայէլի գորավիգ կեցողը, կռնակէն Արաբները դաւաճանողը, եւայլն: Պէտք է ըսել թէ Չինացին սկսած էր գրգռել եւ ի վերջոյ հոն հասած է, երեք քառորդ ժամ յետոյ, որ Մալիք «հիթլերական» որակած է Լայ Եա Լին, որ անմիջապէս հակադարձած է «Խորհ. Միութիւնն է որ կը քալէ Հիթլերի հետքերուն վրայ», մինչ Մալիք կ'արտասանէր փակման խօսքը «Ռուսական հին առած մը կ'ըսէ թէ միայն գերեզմանն է որ կուզը կը շտկէ»:

ՇԻՐԱՔ Պրըթանեը կ'այցելէ եւ այս առթիւ որոշ լաւատեսութիւն յայտնած է վերականգնումի մասին: Ըստ իրեն նոյնիսկ այլեւս Ֆրանսան փապուղիէն դուրս կ'ելլէ եւ ճարտարարուեստականացած վերջին տուժող երկիրն էր որ առաջինը կ'ըլլայ փրկուող:

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Ը. ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Նազարեան	500
Տիգրան Տէվէճեան	500
Տէր եւ Տիկին Ժ. Դատաւորեան	500
Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեան	300
Զարուհի Թորոսեան	200
Տէր եւ Տիկին Գասպարեան	200
Խոսրով Վշտունի	200
Վարուժան Սարգիսեան	200
Քոսմանեան ընտանիք	150
Վարդերես Մինասեան	150
Հրայր Հրաչեան (Նախկին աշակերտ)	100
Գէորգեան (Վիլէօրպան)	100
Յաբեթ Յարութիւնեան	100
Տիկին Աննիկ Բաստրմաճեան	100
Վահան Երանոսեան	100
Տէր եւ Տիկին Յովհ. Հաբէլեան	100
Ոմն	100
Գարեգին Նորսիկեան	100
Ազատխանեան	50
Քէչիչեան	50
Տիկին Ա. Ճանիկեան	30
Գումար	3.830
Նախկին գումար	70.440
Ընդհ. գումար	74.270

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ՝ ՍՈՒՐԷՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Երեւանի մէջ մեռած է Խ. Աբովեան Մանկավարժական հիմնարկի հայ ժողովուրդի պատմութեան ամբիոնի վարիչ Փրոֆ. Սուրէն Յակոբեան:

Ծնած է 1907ին, Նոր Բայազէտ: 1926ին աւարտելով միջնակարգ ուսումը վարած է պատմութեան ուսուցչի պաշտօնը: Այնուհետեւ իր սիրած ճիւղին մէջ մասնագիտանալու նպատակով մտած է Երեւանի համալսարանը եւ հետեւած՝ պատմութեան դասընթացքին, զոր աւարտած է 1937ին: Նոյն տարին Սուրէն Յակոբեան մեկնած է Մոսկուա եւ հետեւած՝ պետական համալսարանի պատմութեան ճիւղին եւ 1940ին ներկայացնելով աւարտաճառը, վերադարձած է Երեւան եւ աշխատած՝ Խ. Աբովեան մանկավարժական հիմնարկին մէջ, մինչեւ իր կեանքին վերջը:

Աւելի քան 35 տարի, Սուրէն Յակոբեան զբաղած է մասնաւորապէս հայ ժողովուրդի ընկերային–տնտեսական պատմութեան խնդիրներով: Անոր գրիչին կը պատկանին բազմաթիւ գիտական գործեր, որոնց մէջ աչքի կը զարնէ յատկապէս «Հայ գիւղացիութեան պատմութիւն» երեք հատորնոց ծաւալուն մենագրութիւնը: Անուանի գիտնականի շունչին տակ իրենց կրթութիւնը ստացած են քանի մը սերունդներ, որոնք ներկայիս կ'աշխատին Հայաստանի բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու եւ գիտական հիմնարկներու մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

— Փակէ՛ք դուռը եւ ոչ ոքի ներս չթողնէք, — խստութեամբ կարգադրեց կառավարիչը քարտուղարուհուն եւ, նստելով գրասեղանի առաջ, գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ:

Կառավարիչը զղջացնում էր: Ատամներն այնպէս էին զարնւում իրար, որ թւում էր ուր որ է կ՚ուշաթափուի: Փափլիկ ձեռքերով բռնել էր թշիկները եւ ամբողջ ուժով սեղմում էր, բայց թշիկները դարձեալ այնպէս էին դողում, որ, թւում էր, ուզում էին ձեռքերի միջից փախչել:

Գործերը վատ էին:

Շատ վատ:

Նա յիշում էր իր տուած խոստումը՝ կարճ ժամանակում կառավարչութիւնը քաղաքի աչքի ընկող հիմնարկութիւններից մէկը դարձնելու մասին, եւ դողն աւելի էր ուժեղանում:

— Գուցէ իրօ՞ք հիւանդ եմ, — մտածեց նա: Արագ վեր կացաւ, քանդեց պատուհանի վարագոյրը եւ պինդ փաթաթուեց նրա մէջ:

Վառ ծիրանագոյն վարագոյրների մէջ նա իրեն համեմատեց Ներոնի հետ: Իրօք, նա նման էր Ներոնին իր կարճ հասակով, թմփլիկ մարմնով, պաղ ու խոնաւ աչքերով: Եւ քանի որ նման էր՝ նոյն վայրկեանին էլ ուզեց որեւէ բան այրել: Բայց յիշեց, որ առանց այն էլ կառավարչութիւնը այրւում է, եւ հոռմից ոչ վատ, — բաւարարուեց դրանով:

Ու չգիտես՝ հրդեհի ջերմութիւնից, թէ ներոնեան արտառոց մտքերի ազդեցութիւնից կառավարիչը սարսափելի քրտնեց եւ զայրոյթով դէն նետեց վարագոյրները:

— Բայց ես ջանք չեմ խնայել, — մըրթմրթաց նա եւ գնաց, նստեց իր աթոռին:

Այո՛, պէտք է ազնուօրէն խոստովանել, որ կառավարիչը իրօք ջանք չէր խնայում նոր ձեւով աշխատելու: Նա մեծ եռանդով կպչում էր գործի, փորձում էր հասկանալ գործի վիճակը, բայց երբ հասկանում էր, որ ոչինչ չի հասկանում, ետ էր քաշւում՝ ամէն ինչ նոր ձեւով խառնելուց յետոյ:

Մինչեւ իր նշանակումը կառավարիչը ամենուր փնովում էր նախկինին.

«Թանգո՛ւմ է կառավարչութիւնը, — գոռում էր նա, — փրկեցէ՛ք քանի ուշ չէ»:

— Գոնէ այդպէս բարձր չգոռայի, — հիմա տանջւում էր նա եւ յիշում իր աշխատանքի առաջին օրը, երբ բազմաթիւ շնորհաւորական նամակներ ստացաւ նախկին կառավարչի թշնամիներից: Իսկ ինքը...

Կառավարիչը խայթուածի պէս վեր թռաւ: Նամա՞կ:

Չէ՞ որ ինքը նախկին կառավարիչից էլ նամակ ստացաւ եւ այն էլ ոչ թէ մէկը, այլ միանգամից՝ երեքը: Նա յիշեց, որ կառավարչութեան յանձնում – ընդունումըն աւարտուելուց յետոյ, նախկինը իրեն առանձնասենեակ տարաւ, բարեկամաբար սեղմեց ձեռքը, երեք ծրար տուեց եւ ասաց.

— Այս նամակները բաց կ՚անէք, երբ ծանր դրութեան մէջ լինէք: Չնայած ես համոզուած եմ, որ դա երբեք չի լինի, բայց...

— Սրիկայ, ծաղրում էիր, շատ լաւ էլ գիտէիր, որ կը լինի, — գոռաց կառավարիչը՝ նայելով դրան կողմը, որտեղից վերջին անգամ դուրս էր գնացել նախկինը:

— Այնուամենայնիւ, պէտք է նամակները գտնել, — քիչ անց մտածեց կառավարիչը, — նա խելօք մարդ էր, գուցէ օգտակար խորհուրդներ են գրուած:

Յոյսի անորոշ զգացումով նա սկսեց տենդագին քրքրել բոլոր դարակները ու... գտաւ:

Սովորական սպիտակ ծրարներ էին: Ծրարների վրայ բացի 1, 2, 3, թուերից ուրիշ ոչինչ չէր գրուած: Կառավարիչը գողի նման նայեց չուրջը եւ դողացող մատներով բաց արեց 1 թուանշանը կրող ծրարը...

Մեծ, սպիտակ թղթի վրայ, մահապատիժ ազդարարող սառնութեամբ, գեղեցիկ ձեռագրով գրուած էր ընդամենը չորս բառ.

Ամէն բանի համար մեղադրիր նախորդիդ:

Կառավարիչը անշարժացաւ: Նա փորձեց կռահել՝ այդ խօսքերի տակ թաքարդ չկա՞յ արդեօք: Ի վերջոյ, ոչինչ կասկածելի չգտնելով, ուրախացաւ:

— Հիանալի է, ինչպէ՞ս գլխի չէի ընկել...

Նա իսկոյն զանգահարեց եւ ներս եկող բարեկազմ ու գեղեցիկ քարտուղարուհու վրայ գոռաց, որ մէկ ժամ յետոյ բաժնի պետերի խորհրդակցութիւն հրաւիրի:

Կառավարիչը քարտուղարուհուն չէր սիրում զուտ գեղագիտական սկզբունքներից ելնելով: Նրա իդէալը կանանց հարցում Ռուբէնսն էր:

Խորհրդակցութիւնը տեւեց մինչեւ ուշ երեկոյ:

Կառավարիչը եռանդով խօսում էր այն մասին, թէ որքան կործանարար է եղել նախորդ կառավարչի գործունէութիւնը:

— Եւ ահա ինչքան ժամանակ է չենք կարողանում ոտքի կանգնել: Մեր պարտքըն է շտկել այդ բոլորը եւ ամէն ինչ իր տեղը դնել, — խռպոտած ձայնով գոռում էր նա՝ ձեռքը խփելով սեղանին:

Ճնշուած ու յոգնած աշխատողները ուզում էին հարցնել, թէ ինչպէ՞ս են ամէն ինչ իրենց տեղերը դնելու, բայց կառավարիչը կանխեց նրանց ասելով.

— Դուք ազատ էք...

Որպէսզի չկրկնուի նախկին աշխատանքի ձեւը, բաժինները սկսեցին ամէն ինչ հակառակն անել: Նախկին կառավարիչը եթէ մի բան աւելացրել էր՝ պակասեցնում էին, եթէ պակասացրել էր՝ աւելացնում էին, ում լաւ էր վերաբերուել, վատ էին վերաբերւում, ում օգնութիւն էր տուել՝ ետ էին վերցնում, ում հեռացրել էր՝ ընդունում էին...

Անցաւ մի քանի ամիս:

Գործերը աւելի վատացան:

Կառավարիչը նորից քարտուղարուհու վրայ գոռաց, որ ոչ ոքի ներս չթողնի եւ գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ:

Նորից դողը բռնել էր: Մի քանի րոպէ անշարժ նստելուց յետոյ, երբ համոզուեց, որ դողը չի թողնում մտածել՝ բաց արեց երկրորդ նամակը.

Շտապ վերափոխութիւններ կատարիր:

Կէս ժամ յետոյ բաժնի պետերի խորհրդակցութիւն, — գոռաց ներս մտնող քարտուղարուհու վրայ, և նայելով դուրս ելնող, քարտուղարուհու անկեանք մարմնին, երդուեց՝ Ռուբէնսը կամ ոչ ոք...

Խորհրդակցութիւնը նախորդից երկար տեւեց: Կառավարիչը մեծ եռանդով բացատրում էր, թէ որքան սխալ է եղել այն կառուցուածքը, որ այժմ ունի կառավարչութիւնը:

— Այս կառուցուածքը կը կործանի մեզ: Մենք պէտք է ճկուն լինենք, պէտք է կարճ ժամանակում վերակառուցուենք, այլապէս կորած ենք, — ասաց նա, խոր շունչ քաշեց եւ մէկ-մէկ նայելով աշխատակիցների աչքերի մէջ, կատաղած գոռաց, — կը հեռացնեմ, կը պատժեմ, կը տեղափոխեմ, կը հրամանագրեմ, եթէ որեւէ մէկը խօսի նախկինի մասին կամ գովի նախկինը...

Կառավարիչն առանց այն էլ շատ վատ առողջութիւն ունէր, ուստի երբ կատաղեց, ճառից բոլորովին ոչինչ չէր հասկացւում: Վերջապէս ճառն աւարտուեց: Կառավարիչը թուլացած ընկաւ բազկաթոռին: Նա նոյնիսկ չկարողացաւ հաւաքուածներին «Դուք ազատ էք» ասել, այլ հազիւ նկատելի ձեռքի շարժումով հասկացրեց նրանց, որ հեռանան:

Յաջորդ օրը կառավարչութիւնը մեղուանոցի էր նման: Մեքենագրուհիները չէին հասցնում նոր ստեղծուած բաժինների ու վարչութիւնների հրամանները մեքենագրել, իսկ աշխատողները, քափ ու քրտինքի մէջ մտած, մի սենեակից միւսը սեղան ու աթոռ էին քարշ տալիս:

Նոյնիսկ շտապ վերանորոգում անցկացուեց:

Նախկին կառավարչութեան տեսքից հետք չէր մնացել:

Աշխատակիցները, թարմ ներկի հոտից շշմած, նոր եռանդով աշխատանքի անցան:

Անցաւ էլի մի քանի ամիս...

Նորից կառավարիչը քարտուղարուհուն հրամայեց ոչ ոքի ներս չթողնել եւ նորից գլուխն առաւ ձեռքերի մէջ...

Երկու անգամ քննարկուել էին կառավարչութեան աշխատանքները՝ մէկ նկատողութիւն, մէկ խիստ զգուշացում:

Միայն հրաշքը կարող էր փրկել նրան:

Դողացող ձեռքերով բաց արեց երրորդ եւ վերջին ծրարը:

Երեք նամակ պատրաստիր յաջորդիդ համար:

Կառավարիչը գոյնը գցեց եւ փակեց աչքերը. – վերջ, – մտածեց նա, – բայց ինչո՞ւ այդքան շուտ ... Յետոյ խոր շունչ քաշեց. սեղմեց զանգի կոճակը եւ ներս եկող քարտուղարուհուն շատ սիրալիր խնդրեց (սկզբունքային կռիւը Ռուբէնսի համար այժմ նրան անիմաստ թուաց):

— Խնդրում եմ, առանց դրոշմանիշների երեք ծրար տաք:

Քարտուղարուհին դուրս գնաց:

Կառավարիչը վերջին անգամ նայեց չուրջը, կարօտով շօշափեց իր աթոռը, որի համար նա այդքան տանջուել էր եւ նրա փափլիկ ու կլորիկ թշիկների վրայով մի մի կաթիլ հրաժեշտի արցունքներ գլորուեցին:

ԳԷՈՐԳ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

«Գրական Թերթ»

ՎՐՁԻՆԻ ՎԱՐՊԵՏԻ ՄԸ ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

ԺԱՆ - ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՄԻՅԷ

Համբաւի տիրացած նկարիչները ունին իրենց նկարագրի առանձնայատուկ գիծը, որ կը ցայտէ հոգիէն ու իրենց էութենէն իսկ է:

Նախորդ տարուան շրջանին, հաճոյք ունեցայ այցելելու Բորոյի ցուցահանդէսը, խորհրդանշուած «Մորֆոնթէնի յիշատակով»: Ինչքա՜ն հմայիչ էր սա նոքաթի մայրը, որ իր անուշիկ ձագուկներուն փափաքը կատարելու համար, ձեռքը կ՚երկարէր կեռասենիի ճիւղերուն:

Միշտ գեղարուեստի պաշտամունքէն մղուած՝ յետոյ ուղղուած էի Փլորի տաղաւարը, հիացքանչ դիտելու համար կճեայ Երկու Սորուկները, որոնց վրայ իր հանճարին կնիքը դրոշմած էր Միքել-Անճելօն: Յուլիոս Բ.ի յուշարձանին սահմանուած այս զոյգ արձանները, ի վերջոյ մոլորած ու ինկած էին Սենի ափերուն վրայ: Հնագէտ Ալեքսանդր Լընուար, Լեւոն տը Լուսինեանի դամբանաքարին հետ, յաջողած էր փրկել այդ հըրաշակերտները Հեփերտականներու վանտալականութենէն:

Դարէ մը աւելի է արդէն, որ Միյէ գըրաւած է գեղարուեստասէր հասարակութեան հիացումը իր «Անժելիւս»ով: Այ-

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Ե.

Մի օր Անդրէասը կանչեց իր անդրանիկ որդուն եւ ասաց.

— Բոլորս էլ հող պիտի դառնանք, որդի, բայց անպտուղ հող դառնալը մեղանչում է Աստծոյ դէմ, որ երկնքում է: Ամուսնացիր, որդի, դեռ ջահէլ ես, դեռ ծառդ կը ծաղկի եւ պտուղ կը տայ:

Երեմիայի աչքերը փայլեցին երիտասարդ օրերի նման, արիւնը սուրաց երակների մէջ:

Եւ Անդրէասի տունը մտաւ մի երիտասարդ հարս, որը, հակառակ իր տարիքին, համարուեց մեծ հարսը՝ իբրեւ անդրանիկ զաւակի կինը:

Եւ Երեմիայի ծառը ծաղկեց ու տուեց գոյնզգոյն պտուղներ:

Ծերունի Անդրէասն ուրախացաւ, փարատուեց ցաւը նրա հոգուց եւ պատրաստուեց մեռնել խաղաղութեամբ:

Նա սիրում էր Երեմիայի անդրանիկ որդի Յովնաթանին, որովհետեւ նրա մէջ տեսնում էր պատկերը իր հոգու ու մարմնի: Նա թոռներ շատ ունէր, ունէր եւ թոռան զաւակներ, տեսաւ եւ իր առաջին ծոռին, բայց նրա բովանդակ սէրը, այն սէրը, որ տածել էր դէպի կալը, դէպի մայր-հողը, միասնացած եւ աւելի հզօրացած, կենտրոնացաւ Երեմիայի անդրանիկ որդու՝ Յովնաթանի վրայ:

— Երեմիա, որդի, իմ անցնելուց յետոյ լաւ մտիկ տուր Յովնաթանին, — ասում էր ծերունի Անդրէասը, բռնում Յովնաթանի գլուխը, շոյում, համբուրում աչքերը:

Եւ Յովնաթանը կապուտաչեայ էր ու զանգրահեր:

Բոլոր հին հարսները նախանձում էին Յովնաթանի մօրը, որովհետեւ ծերունին կանչում էր նրան իր մօտ, նստեցնում կողքին, բռնում նրա մինչեւ ծնկները հասնող ծամերը, շոյում եւ գմայլանքով ու հոգի կարօտով նայում նրա դէմքին, որ դեռեւս վարդագոյն էր՝ հակառակ նրա արդէն երեք զաւակ ունենալուն:

Զ.

Մի օր ծերունի Անդրէասը կանչեց Յովնաթանին իր մօտ եւ ասաց.

— Բեր գրիչ եւ թուղթ ու գրիր:

Յովնաթանը, որ արդէն տասնմեց տարեկան էր, բերեց թուղթ եւ գրիչ և ասաց.

— Պապի, պատրաստ է:

Ծերունու ականջին հնչեց կեանքի ոսկէ ծնծղան: Տիրեց լռութիւն: Ծերունին չէր խօսում, որովհետեւ նա ունկնդրում էր իր կեանքի ամենահրապուրիչ երգին:

Երբ երգը վերջացաւ, ծերունի Անդրէասը հառաչեց եւ թելադրեց Յովնաթանին՝ գրելու.

— Հայրապետ ծնաւ Առաքել, Առաքել ծնաւ Դաւիթ, Դաւիթ ծնաւ Անդրէաս, Անդրէաս ծնաւ Երեմիա, Գրիգոր, Պետրոս, Պօղոս, Սառա, Իսահակ, Հռիփսիմէ, Երեմիա ծնաւ Յովնաթան, Մարգարիտ եւ Դաւիթ:

Յովնաթանը գրի առաւ ծերունու ասածները արագօրէն եւ նայեց պապին խոհականօրէն:

Ծերունի Անդրէասը շարունակեց թոյլ ձայնով.

— Յովնաթան ծնաւ...

Եւ ծերունին կանգ առաւ, կարօտագին նայեց Յովնաթանի կապոյտ եւ շողշողուն աչքերին:

— Յովնաթան ծնաւ Անդրէաս:

Ծերունի Անդրէասի հոգու մէջ թրթռաց անմահութիւնը:

Նրա աչքերի առաջ ծաղկեց բամբակենին, նրա ականջները լսեցին զարնան առուակի կարկաչը, նրա ռնգունքները ներշնչեցին կալի թարմ բոյրը, եւ երակներում զրնգաց արիւնը:

Է.

Բայց մահը եկաւ, որովհետեւ յոգնած մարմինը կարօտում է հողը, կարօտում է իր նախնական ձեւը:

Եւ ծերունի բրուտը կեանքի անկողնում, որ պիտի դառնար մահուան անկողին, ցանկութիւն յայտնեց, որ բոլոր նրանք, որոնք իրենից էին սերել, հաւաքուեն իր չուրջը:

Հաւաքուեցին:

Հաւաքուածների մէջ կային արդէն պատկառելի ծերունիներ եւ պառաւներ, բայց բոլորն էլ եկել էին, ըստ Անդրէասի ցանկութեան, տօնական զգեստներով, ոսկեզարդ ճակատներով, ատլաս ու խումաչ հագած: Նրանց մէջ կային մի քանի օր առաջ ծնուածներ, ներկայ էին նրանք, որոնք արեւի աշխարհի առաջին լուսամուտի եռեւում թպրտում էին դուրս գալու, որոնք չպիտի տեսնէին ծերունուն, բայց, թերեւս, պիտի լսէին նրա վերջին խօսքերը:

Ծերունի Անդրէասը նշան արաւ իր անդրանիկ որդի Երեմիային, որ վերցնի իրեն եւ նստեցնի անկողնում: Երեմիային օգնեց տասնվեցամեայ Յովնաթանը, զանգրահեր եւ կապուտաչեայ: Նա դրեց բարձերը պապի մէջքին, թեւերի տակ եւ մի փոքրիկ բարձ էլ, ազաւնու փետրից, գլխի եռեւում:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 4)

ուհանդերձ, Կրան Փալէի վարչութիւնը յարմար դատած էր իբր յատկանշական պատկեր ընդհանուր գործին, Փարիզի պատերուն վրայ ցուցադրել նկարչին վերջինած «Հասկաքաղը»:

Ժան – Ֆրանսուա Միյէ, ծնած 1814ին Մանշի Կրեվիլ քաղաքը, հարազատ զաւակն է իր ծննդավայրին: Հողը իր էութիւնն է, որ բնութեան բարիքներէն լիացած, վեհանձնօրէն կը սնուցանէ գեղջկական ընտանիքը:

Տաղանդաւոր նկարիչը փնտռտուքի չի ելլեր, արդուեան իր աչքը անմիջապէս կը կառչի ամենայատկանշական անկիւնին ու զայն կը վերարտադրէ ինքնայատուկ արուեստով մը: Զարմանալի անկեղծութիւն մը կ՚արտահօսի իրմէ, վարպետն է իրապաշտ նկարչութեան ու հաւատարմօրէն կը հետեւի միթոլորտի պայմաններուն: կարծր հողը, մշակուած աշխատաւորին ճիգով ու ճակտի քրտինքով, ահա կը զգեստաւորուի շնորհով, գեղեցկութեամբ եւ վայելչութեամբ:

Մըտոնի իր աշխատանոցին մէջ, Ռոտէն շատ անգամ փոփոխութիւններու ենթարկած էր իր նախագծերը, լաւագոյնին հասնելու մտասեւեռումով: Ակնբախ է որ մեծ ճիգ թափած է կերտելու համար Դժոխքը, Պալզաքը, Վիքթոր Հիւկոն, Գալէի Քաղքենիները, եւայլն:

Միյէի յօրինած փոքրիկ նախագծերը յար եւ նման են մեծերուն, ո՛չ մէկ աղաւաղում, ո՛չ մէկ փոփոխութիւն: Եւ հիացած եմ իր « Սերմանող »ին վրայ, որ կ՚արտացայտեցնէ մշակին սքանչելի խոյանքը՝ երկնային կիսախաւարին մէջէն, հողին արգասիքին անձկագին ակնկալութեամբ:

Ինչպէս Ժան–Պաթիստ Քորոյի «Մարնի կամուրջը», այս կտաւը երկու տեղ գրաւած է, Պոսթըն և Ֆիլատելֆիա: Պէտք է ըսեմ որ Ամերիկացիները մեծագոյն յաճախորդը եղած են նկարիչին գործերուն: Մնացեալը ցրուած է Անգլիոյ, Պրեմէնի, Ռոչեսթըրի, Տիէրֆիլտի, Լահէյի, Շերպուրկի, Ամիէնի եւ Պորտոյի թանգարաններուն մէջ: Լաւագոյն պաստառները բարեբախտաբար կը գտնուին Լուվրի մէջ:

Միյէ աղջնակի մը մազերու յարդարումը կամ ոտքի լոգանքը կուտայ նրբին գլայնութեամբ: Հոգեխռով բան մը ունի սա մօրը եւ իր աղջկան կարի աշխատանքը, ջահրակ բանեցնելու վարժութիւնը կամ անուշիկ ձագուկներուն կերակրումը՝ գուրգուրոտ մայրիկի մը հոգածութեամբ: Շատ ազուոր է իր Տաֆնէ Քլոյէն:

Ինքնատիպ հրապոյր մը ունին հովուհիները, ըլլան անոնք քարի մը վրայ նստած կամ նիրհած՝ ծառի մը շուքին տակ: Ոչխարներուն գլուխը կանգնած հովուհին նոյնքան յանկուցիչ է:

Կէսօրուան դադարի պահուն, երկսեռ մշակներուն խմբաւորումը՝ մարգերուն վրայ, յետոյ երեկոյեան վերադարձը դէպի տուն, յոյժ հետաքրքրական է իր հարազատութեամբ: Միջագետքի աւազներուն վրայ, Հագարի եւ Իսմայէլի լքումը, Ֆրանսացի նկարիչը տուած է տպաւորիչ կերպով:

«Հասկաքաղը» վարի սրահին ճիշդ դէմը, մեծ նկար մը չէ իրականին մէջ, բայց կը քաշէ միջազգային բազմութեան հիացումը: Ամէն ազգ կրնայ իրը նկատել այս դաշտանկարը, այնքան ընտանի է բոլորին, իր կենդանի բնութեամբ, սայլերուն վրայ բեռցած որաներով եւ քաղհանով: Համարձակաձայն կրնանք ըսել թէ ամէնէն աւելի մե՛րն է ան, հայ գեղջկուհիներու լաչակով, հանդերձանքով եւ քրտնաջան աշխատանքի մը պրկումով:

«Անժելիւս»ը քիչ մը անդին է, սիւնի մը վրան ցուցադրուած, շատ խօսեցնել տուած է իր վրայ, անցեալ դարէն ի վեր: Տիւանդորրի պահուն՝ ինչքա՜ն սրտառուչ է աղօթքը շինականին եւ գեղջկուհիին, սայլակի մը կողքին: Մաքուր սրտով մը, անոնք կը հաւատան, թէ Աստուած իր հովանին կը տարածէ վերջալոյսին մէջէն ու անպայման պիտի արգասաւորէ իրենց հողը: Այս սքանչելի գործը կերտած է Ժան – Ֆրանսուա Միյէի փառքը:

Վան Կոկեան երանգ մը ունի իր մեծ «Ամառը Սերէզի մէջ» կտաւը, բայց մըտածումս աւելի կ՚երթայ Մաննիկ Պէրպէրեանի մէկ բանաստեղծութեան, որ արեւ կը թափէ մազերուն, դէմքին, աչքերուն, բովանդակ դաշտագետնին վրայ:

Մինչ Սիմոն Պիւթլերը՝ Մազեփփան Եանքիի աշխարհին, խիզախօրէն կը նետուի գիծերու յորձանապտոյտին մէջ, անդին նկարիչին վրձինէն կրակ կը ցայտէ այծարած Օվերնուհիին իլիկէն, մանաւանդ թռչուններու ոսորդութենէն, կիսախաւարին ընդմէջէն ջահակիրներու թափօրով:

Անշուշտ կարելի չէ լուռ անցնիլ Միյէի «Հորթին ծնունդը», «Ձմեռնային հաւնոցը», «Օրուան վախճանը», «Պատուհանէն նայող աղջիկը», «Դաշտէն վերադարձը», «Դոյլը պարպող գեղջկուհին» եւ «Ցեխին մէջ աշխատողին» կտաւներուն վրայէն: Հոյակապ է իր «Ցորենահարները» դաշտանկարը, որ վստահաբար կրնայ մրցիլ «Հասկաքաղ»ին հետ, իր կենդանի եւ ակնապարար ճոխութեամբ:

Զարմանքի կը մատնուինք որ Միյէն ոչ մէկ կրօնական նկար յօրինած է: Անհաւա՞տ մը արդեօք, հարց կուտանք բնականաբար, բայց իր բնանկարները հրաշալի են.— «Գարունը», «Մարգարտածաղիկները», «Քուզէն աւանը» ու իր հայրենի Կրեվիլի վերջնամասը: Վրձինի վարպետը այնտեղ կ՚երեւի իր վճիտ, զուարթ և ծիծղուն երանգներուն պերճութեամբ: Դասական են Միյէի դիմանկարները: Նախ եւ առաջ իրը, Թուխ, կենսունակ, յորդավարս: Մեսիէօ Ուիթըրին ԺԹ. դարու քերթողները կը յիշեցնէ, Ժան – Ֆիլիփ Տըլէօզը ազնուականի շուք մը ունի վրան: Տարաշխարհիկ է դէմքը Օրիօրդ Փոլէնի, իսկ եղբայրը Արման Անօն, անհոգ հովկուլի մը երեւոյթն ունի իր ծըխամորճով: Սիմոն տը Վոտըվիլը, նոբատի իր աղջկան հետ, յօրինուած է շիլթիանական աչք խաբող բնականութեամբ:

Ժան – Ֆրանսուա Միյէ, որ այժմ նշանակ դարձած է միջազգային բազմութիւններու սքանչացման, մեռած է 1875ին աղքատութեան մէջ: Այժմ կը հանգչի Պարպիզոնի գերեզմանատունը, նկարիչ Թէոտոր Ռուսոյի առընթեր, որ զինքը կանխած էր 1867ին: Շայի մէջ, երկու բարեկամները դարձեալ միասին են, շնորհիւ արձանագործ Շափիւի, որ մարմարինէ յուշարձանին վրայ քանդակած է իրենց կիսանդրիները:

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ Գալալայի շրջանին մէջ մեռած է ընկ. Նշան Ջուլնաչեան: Ողբացեալը ծնած էր Երզնկա: Հազիւ եօթը տարեկան էր երբ Փոքր Ասիական աղէտին բազմաթիւ այլ որբերու հետ կը փոխադրուէր Յունաստան եւ ամերիկեան Նըպաստամատոյցի հոգածութեան տակ, կը տեղաւորուէր Գալալայի շրջանը: Երիտասարդ տարիքին մտած էր Հ. Յ. Դ.ի շարքերը, որու դրօշին տակ իր անձը յատկանշող հաւատաւոր եւ մաքուր նկարագրով հաւատարմօրէն ծառայեց իր ազգին:

ՄԱՃՔԱՅԻ Հանքաբանական համալսարանին մէջ գումարուած է Թուրք Սրտաբանական Միութեան միջազգային երկրորդ համաժողովը, մասնակցութեամբ Եւրոպայի Սրտաբանական Միութեան: Համաժողովին հետեւած են նաեւ հայ մասնագէտ բժիշկներ՝ Փրոֆ. Վենսան Սէյեահի, Տոքթ. Վարդ Շիկահեր, տոքթորներ Հերմոն Արաքս, Լուսին Գարադաշ, Փիլիպպոս Ագչասու, Հրանդ Էտէրեան եւ Արթին Գարաման: Համաժողովին սրտի հիւանդութեանց մասին նորագոյն տեսութիւններ բերած են սրտաբաններ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՈՍԿԱՆ ՎՐԴ. ԵՐԵՒԱՆՑԻ եւ իր ժամանակը, լուսաւոր էջ մը ԺԷ. դարու հայ եկեղեցական պատմութենէն. գրեց՝ Կարապետ Եպսկ. Ամատունի, Վենետիկ, Ս. Ղազար 1975 (Հայագիտական Մատենաշար «Բազմավէպ» թիւ 9):

ԻՆՉՈ՞Ւ ԾԱՌԵՐԸ ԵՐԿԱՐ Կ'ԱՊՐԻՆ

Այս հետաքրքրական հարցին պատասխանը գտած են Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի բուսաբանութեան հիմնարկութեան մէջ: Բոյսերու բնախօսութեան տարրալուծարանին մէջ Ակադ. Վ. Ղազարեանի ղեկավարութեամբ կատարուած է աշխատանք մը որ թոյլ կուտայ բացայայտել ինքներիտասարդացման գաղտնիքը: Ծանօթ է որ ծառը իր կեանքի ամբողջ ընթացքին երկու անգամ կը փոխէ ճիւղաւորման ուղղութիւնը: Առաջին շրջանին նոր ճիւղերը կը ձգտին դէպի վեր, բոյսի վերի մասը ձեւաւորելով հարուստ կատար մը: Սակայն յետագային, ան հետզհետէ կը սկսի չորնալ, իսկ նոր ճիւղերը կ՚երեւին արդէն ծառի բունի վարի մասերը: Երեւանցի գիտնականներու հետազօտութիւնները ցոյց տուած են որ նոյնանման երեւոյթ տեղի կ՚ունենայ արմատային համակարգին մէջ: Եթէ սկիզբը արմատներու խիտ ճիւղաւորման գօտին կը տեղափոխուի արմատային համակարգի վերջին մասերը, ապա աւելի ուշ ան կրկին կը մօտենայ ծառի բունին:

Այս եւ կարգ մը ուրիշ փաստեր թոյլ տուին այն հետեւութիւնը ընելու, որ ծառը մեծնալուն հետ միաժամանակ աստիճանաբար կը մօտեցնէ իր կենսականօրէն անհրաժեշտ օրկանները, որպէսզի կարճեցնէ այն ճամբան, որով ջուրը եւ սննդանիւթերը արմատէն կ՚անցնին դէպի տերեւները: «Տերեւներու «սնումը» տեղի կ՚ունենայ ջրատար անօթներու նեղացման, անոնց մազանօթներու ցանցի հիւսուածքի խտացման միջոցով: Բայց բոյսի կեանքի որոշ շրջանի մը մէջ այդ անօթները այնքան կը նեղնան, որ արդէն չեն կրնար մատակարարել կատարի տերեւները: Վերջիններս կը դեղնին ու կը մեռնին, իսկ նոր ընձիւղները կը գոյանան արմատային սիստեմի մօտերը:

Ճիւղաւորման գօտիի վայրէջքի ուրիշ պատճառ մը եւս կայ: Ծառի մեծնալուն համեմատ իւրաքանչիւր տերեւին կ՚իյնան աւելի ու աւելի նուազ թիւով գործօն մազարմատներ, որոնք կը մասնակցին հողէն հանքային տարրերու եւ խոնաւութեան ներծծումին, անոնց կենսաքիմիական վերափոխման եւ փոխանցումին՝ տերեւներուն: Պարզուած է որ այդ պակասը ամէնէն առաջ կ՚անդրադառնայ վերի մասի տերեւներուն վրայ:

Ծառերու ինքներիտասարդացման բընոյթի վերաբերեալ ըմբռնումը առաջին անգամ շարադրուեցաւ 12րդ միջազգային բուսաբանական համաժողովին, որ տեղի ունեցաւ Լենինգրատի մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (69)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան խարցերու շուրջ

Զ.

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՁԵՂԾՈՒՄՆԵՐ, ՆՐԱՆՑ ՍԿԶԲՆԱՊԱՏՃԱՌԸ ՆՐԱՆՑ ԴԱՐՄԱՆԸ

Սրանք չափազանցութիւններ չեն, սըրանք իրողութիւններ են: Վկա՛յ չորս տարուան Ազատամարտի համարները:

Ի՞նչ է այս երեւոյթի պատճառը: Մի պարզ դիպուա՞ծ, մի պատահական դէ՞պք. այդպէս մտածել կը լինի տղայամտութիւն եւ հակառակ գիտական սկզբունքներու: Նոր ժամանակի մարդը գիտուածի քամակին չի բեռցներ ամէն իրողութիւն՝ այլ կ՚աշխատի գտնել ամէն երեւոյթի թաքուն պատճառները, բնորոշիչ օրէնքները:

Ինչ որ ձեր նախապաշարեալ ու յետադիմական գանկերու համար տարօրինակ ու անբացատրելի կ՚երեւայ, մեր գիտական ուղեղներու համար շատ պարզ ու բնական է: Երեւոյթի գաղտնիքը նրանումն է որ մենք միայն կը գտնուինք ուղիղ ճանապարհի, օրինաւորութեան շաւղին, ճշմարտութեան գծին վրայ, եւ որովհետեւ ուղիղ, օրինաւոր ու ճշմարիտ ճանապարհը չէ կարող երկու կամ երեք ըլլալ, անոնք որ մեր ճանապարհէն չեն քալեր՝ ի հարկէ կը մոլորին խոտոր ուղիներու մէջ. կամ մեր դրամատէր բուրժուաներու աւելի հասկնալի ըլլալու համար ըսեմ թէ մենք, ինչպէս ամերիկացի միլիոնատէրներ, այսպէս ասած, կազմեր ենք անշահախնդրութեան, ազգասիրութեան, ուղղութեան, ճշմարտութեան, օրինաւորութեան, քաղաքացիական պարկեշտութեան մի ԹՐԸՍԹ, այնպէս որ ուրիշները նոյնիսկ եթէ ուզեն այդ առաքինութիւններէն մէկ քանին կամ գոնէ մի հատն ունենալ ափսո՛ս որ չեն կարող:

Յաճախ պատահել է որ մեր կուսակցութեան պատկանող մի անձնուէր, պարկեշտ, ուղղամիտ անձ՝ մի որեւէ պատահական դէպքով հեռացել է մենէ եւ իսկոյն դարձեր է դաւաճան, գեղծարար, ստոր արարած: Այս յայտնի երեւոյթը մի ապացոյց եւ փաստ է իմ վերի ասածներուն:

Եզրակացնեմ իմ այսօրուայ դասախօսութիւնը.

— Չիք ուղղութիւն եւ ճշմարտութիւն արտաքոյ մեր Կուսակցութեան:

Դա մի ֆրէտօ (*) է որ պէտք է գամել ձեր փտած ուղեղների խորքը:

Է.

Ե՞ՐԲ ԿԸ ԳԱՅ ԽՕՍԵԼՈՒ ՐՈՊԷՆ

Մի Բաշի Բօզուք՝ այսինքն մի ոչ-կուսակցական հասարակ մարդ, սա դիտողութիւնը կ՚ընէր ինձ՝ երէկ լուրջ կերպարանքով.

— Ես չեմ հասկնար ընաւ ձեր Կուսակցութենէն ընտրուած Մէպուսներուն ընթացքը Օսմ. Խորհրդարանին մէջ: Գոնէ առ երեւոյթ իբրեւ հայ ժողովուրդի մէպուսներ անոնք մէկ անգամ տակաւին բերաննին չբացին զուտ հայ ազգային ցաւ մը, տրտունջ մը, պահանջք մը ներկայացնելու համար Խորհրդարանին: Ատանայի ջարդերուն ժամանակ լռեցին: Անատոլուի հարստահարութեանց մասին միշտ կը լռեն, Հայաստան ղրկուելիք յանձնաժողովին մասին ոչ մի հարցապնդում չեն ըներ, բերաննին չեն բանար, վերջապէս, հայ տառապող ժողովուրդը շահագրգռող խնդիրներու մասին ոչ ձայն կը հանեն կամ բառ մը կ՚արտասանեն... իսկ առեն առեն եթէ երբեք խօսին, այն ալ մեզ շատ քիչ կամ ընաւ չհետաքրքրող հարցերու մասին է. օրինակ՝ Զորեքշաբթի օր Պ. Վարդգէսի յարուցած աղմըկալից միջադէպը բացօթեայ գումարումներու օրէնքին մասին... Ի՞նչ ընթացք է այս:

(Շար.)

«*) Հաւատամք»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օրիորդ Շուշանիկ Տէօլէնեան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ ի մասնաւորի Հայր Նիկողոս Ծ. վրդ. Քէհէեայեանի, Առաքելական կառավարիչ, Հայր Յարութիւն վրդ. Պզտիկեանի, Ֆր. Կապ. Խաչի Պանիէօ — Քաշանի մասնաճիւղին եւ բոլոր անոնց, որոնք հոգեւոր աղօթքներով, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ, անձամբ եւ թղթակցութեամբ վշտակից եղան իր սիրեցեալ եղբօր՝

ԿԱՐԳԻՍ ՏԷՕԼԷՆԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան :

×

Այս տխուր առթիւ Օր. Շուշանիկ Տէօլէնեան 300 Ֆր. կը նուիրէ Ս. Ղազարի, 100 Ֆր. Կապ. Խաչի Պանիէօ — Քաշանի մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Մշակոյթի Տան յանձնախումբը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Արամ Շեխիկեանին իր մօր

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՇԵԽԻԿԵԱՆԻ

մահուան տխուր առիթով :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդր. վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկ. Ս. Յարութիւնեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, Վասպուրականի նախկին ռազմիկ Մատթէոս Յարութիւնեանի մահուան առթիւ :

Ինչպէս նաեւ Փարիզ, Տիկին Նուարդ Մուրատեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ—հօր, եղբօր եւ ազգականին ողբացեալ Օգսէն Մուրատեանի մահուան առթիւ :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան վարչութիւնը կոչ կ'ընէ հայ բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ միութիւններուն ներկայ գտնուելու խորհրդակցական ժողովի մը որուն օրակարգն է.—

Ա) Կազմել մարմին մը համագործակցութեան կապ հաստատելու համար միութիւններու միջեւ :

Բ) Լիբանահայերու աննախընթաց աղէտին սոփողական օգնութեան հասնելու միջոցներ ստեղծել :

Ժողովը կը գումարուի, Շաբաթ, Յունուար 24, ժամը ճիշդ 16ին, Աղքատախնամին գրասենեակը՝ 77 ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 9րդ :

ԾԱՆՕԹ. Միութիւններու ներկայացուցիչ անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց վարչութեան լիազօրագրերով :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լիբանահայ ընտանիքի մը համար երկու զաւակով, կը փնտռուի վարձու բնակարան մը, առժամեայ, մատչելի պայմաններով :

Գրել՝ «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ տարեդարձի հանդիսութեան առթիւ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Ժիրայր Զիլինկիրեան 1000, Տիկին Սարգիս Մատաթ 500, Տիկին Թագուհի Պէտէճեան 200, Տէր եւ Տիկին Աստուր Պաղտասարեան 100, այրի Տիկին Շնորհիկ Փափազեան, Տիկին Սիրանոյշ Կէվրէկեան 50ական, Աւետիս Պալթայեան 100, Յարութիւն Փափազեան 150, Օր. Օհանեան 100, Տէր եւ Տիկին Աճէմեան 200, Տիկին Տորա 100, Տիկին Երէցեան, Տիկին Մարկոսեան, Տիկին Պօյաճեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Սերովբէ Սերոբեան 100, Յակոբ Գաւուքճեան 200, Մերուժան Փանոսեան 250, Տէր եւ Տիկին Պէքարեան 100 Ֆր. :

Նոյնպէս ողբացեալ Մարի Տէր—Գալուստեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի ստացած է 50ական Ֆր. Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տատուրեանէ (Վիրոֆլէ) եւ Տէր եւ Տիկին Ս. Գիշապեանէ (Սէն Շամոն) :

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

Ստորեւ եկեղեցւոյ մօտ հաւաքուած գումարին 2րդ ցանկը, որու գումարը 15.955, յայտարարուած էր ընդհանուր Գ. ցանկին մէջ («Յառաջ» Յունուար 3) :

Ավինեոնի գաղութ 1800, Մոնմորանսիի պատսպարեալներ (մանրամասն ցանկը տպուած) 1225, Գասպար Ապունայեան, Անուշաւան Շտիկեան, Առաքել Պէյազեան, Միսաք Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Էթեէմէզեան 1000ական, Տիգրան Տէվէճեան, Փօլ Բարսեղեան եւ Կարապետ Համբարձումեան, Օր. Անթուանէթ Մելլէ, Տէր եւ Տիկին Վահան Տէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Գր. Սաղայեան, Ալիս Սվաճեանի մահուան առթիւ խումբ մը ազգայիններ, Վազգէն Անդրէասեան 500ական, Պետրոս Քէնտիրեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ժամկոչեան, Ապումարաքեան Մ. 300ական, Յ. Երանեան 350, Յարէթ Յարութիւնեան, Տիկին Գ. Սանոյեան, Տիկին Ե. Պօղոսեան, Մ. Օհաննէսեան, Խաչատուր Հասպանեան, Առաքել Թաթուլեան, Սիլվիա եւ Ժան—Ժաք Տամլամեան, Արամ Օհանեան, Ե. Էքմէքճեան, Ռափայէլ Գասպարեան 200ական, Տիկին Ժան Խաչերեան 150, Տիկին Ն. Պարեան, Տէր եւ Տիկին Դ. Աւետիսեան, Մ. Աւետիսեան, Էֆ. Ա., ոմն, Յովհ. Շըրըքճեան, Տիկին Ի. Ծատուրօֆ, Շաքէ Տինոյեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Արթինեան, Օր. Քիւրքճեան 100ական, Ն. Տէմիրճեան 30 :

GRAND MEETING A LYON

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE
présente en exclusivité le film

"Les Dossiers du Génocide"

du peuple arménien et de sa culture

Interventions de

Monsieur COUTANT DE SAISEVAL
Grand-Chancelier de l'Ordre de Saint-Lazare de Jérusalem

Monsieur JEAN POPEREN
Député du Rhône, Secrétaire National du Parti Socialiste

Monsieur SCHAVARCH TORIKIAN
Professeur de Droit international à l'Université de Beyrouth,
Représentant du Conseil Oecuménique des Eglises auprès de l'ONU

Monsieur MAURICE DOLMADJIAN
Agrégé de Philosophie, Membre du C. D. C. A.

ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ ֆիլմ մը.—
«ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐԸ»
հայ ժողովուրդին եւ իր մշակոյթին

Ելոյթ կ'ունենան.—
ՔՈՒԹԱՆ ՏԸ ՍԵՍՎԱԼ, ԺԱՆ ՓՈՓԵՐՆ (Երեսփոխան)
ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ եւ ՄՈՐԻՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆ

PALAIS DES CONGRES
Quai Achille Lignon — 69006 LYON
LE DIMANCHE 25 JANVIER à 15 heures
SERVICE DE CARS GRATUIT *ENTREE GRATUITE*

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRANDE NUITEE DU NOR SEROUND DE LYON
CASINO DE CHARBONNIERES
Samedi 24 Janvier de 21 heures à l'aube
Orchestre :
ANDRE AUZIAS de Radio-Monte - Carlo, Ensemble Sayat - Nova
BUFFET ARMENIEN *COTILLONS*

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ երիտասարդ կին մը ճամբորդական գրասենեակ աշխատելու համար, պէտք է հայերէն խօսիլ գիտնայ, նաեւ ֆրանսերէն, անգլերէն ինչպէս նաեւ յունարէն : Շփում յաճախորդներուն հետ, նաեւ գրասենեակի աշխատանք (սըքրեթարիա) : Աշխատանքի սկիզբ Մարտ 1 :

Դիմել՝

LE VOYAGE EN GRECE
6, Rue de L'Echelle — 75001 Paris
Tél. : 260-30-20

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Նշան Ռըստիկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.— Ընկ. Սահակ Քիւրէճեան (Կոլնոպլը) 100, Տիկ. Քնարիկ Մուրատեան 50, ընկ. Նշան Ռըստիկեանի մահուան քառասունքին առթիւ այրի Տիկին Վարդուհի Ռստիկեան եւ զաւակներ 300, այրի Տիկին Վարդանոյշ Պարսամեան ի յիշատակ իր ամուսնոյն՝ ընկ. Մանասէ Պարսամեանի 500 Ֆր. :

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ոմնէ 100 Ֆր., նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Սիրական Պայրամեան եւ զաւակները 100, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պայրամեան եւ զաւակները 100 Ֆր. կը նուիրեն իրենց մօր եւ մեծ—մօր Ծիածան Պայրամեանի մահուան տարելիցին առիթով : Նաեւ Տիկին Նշանուհի Աչճեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր յիշատակին 30 Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի դպրոցին :

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետրուար 1, ժամը 15ին
OPERA MUNICIPAL DE MARSEILLE
LES BALLETS « NAIRI »

Présentent : Evocation d'une journée populaire arménienne

Cette unique représentation sera donée au profit de la Maison de la Culture Arménienne.

Réservation : Mme CHALDJIAN, 20 Avenue Valdonne — Tél. : 66-18-80
MILDONIAN, Chemiserie Milton, 29 Rue Colbert — Tél : 90-90-10
VARTANIAN ACHOD, 5 Bld. Jean-Jaurès, Septemes — Tél. : 51-29-90

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Յունուար 24 Շաբաթ օր Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

Նիստը կը բացուի ժամը 15ին : Երկրորդ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ ժամը 16ին, ներկաներուն թիւը բաւարար կը նկատուի :

Օրակարգի վրայ է վարչ. ընտրութիւնը :

ԷՍԱԵԱՆԻ ՕՐԸ

Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութիւնը, ըստ աւանդական դարձած սովորութեան, կը կազմակերպէ «Էսաեանի Օր»ը Յունուար 25, Կիրակի : Առաւօտուն հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի մայր եկեղեցին, բոլոր մահացած Էսաեանցիներուն հոգիներուն ի հանգիստ :

Իսկ ժամը 13.30ին «Բաժակի պահ», պատուոյ նախագահութեամբ Էսաեանի տնօրէնուհի Օր. Հերմինէ Գալուստեանի, ԵԱՆ'Ց ԱԿՈՒՄԲԻն մէջ՝

5, Ave. Reille Métro Glacière
Օթոպիւս 21

Ճառեր, յիշատակի ոգեկոչումներ, որոնց կը յաջորդէ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ մը

Սիրով կը հրաւիրուին հին ու նոր Էսաեանցիներ, ինչպէս նաեւ համակիրներ, բաժակ բարձրացնելու հայ դպրոցին կենացը եւ Էսաեանին մաղթելու լուսաշող ապագայ :

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.

GALERIE BERCIF

8, Rue Boileau — Paris 16
Exposition d'œuvres de jeunes maîtres de l'Art Contemporain parmi lesquels :

RAPHY

Ouvert de 9 h. 30 à 12 h. 30 et de 15 h. à 19 h., sauf Dimanche.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

PERMANENCE

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը բաց է ամէն Չորեքշաբթի ժամը 15էն 17

17, Rue Bleue — Métro Cadet

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ — Քաշանի մասնաճիւղին պարահանդէսը Շաբաթ, Ապրիլ 3ին : Մանրամասնութիւնները յետագային :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
20
MARDI
20 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.493
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — № 13.493

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՔԱՐԱՄԷ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

— Օ —

23ՐԴ ՀՐԱԴԱԴԱՐՆ ԱԼ՝ ԱՆՕԳՈՒՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԵՄՆ ԱԼ՝ ՊԱՐԱՊ

Բարելաւման ոչ մէկ նշան երբեմնի երջանիկ Լիբանանի մէջ, որ քաոսի մէջ է միշտ եւ Կիրակիէն ի վեր ունի նաեւ այլ բարդութիւն մը վարչապետ Ռաշիտ Քարամէի հրաժարականով:

Շաբաթ գիշեր կը ստորագրուէր 23րդ հրադադարը, որ այլեւս ոչ ոքի պատրանք կու տայ: Լիբանանի հրադադարները, որոնց հաշիւն ալ շատեր կորսնցուցած են (ֆրանսական մամուլը 20րդ կը գրէ այդ 23րդ հրադադարին համար) գրեթէ զանն կատակներու տպաւորութիւնը կը թողուն այլեւս:

Շաբաթ օր կռիւները կը շարունակուէին նոյն սաստկութեամբ եւ Ներքին նախարար Քամիլ Շամուն պաշարուած էր ծովափի (Սաատիյէթ) իր շքեղ ապարանքին մէջ, մահմետական քաղաքագօրքերէ եւ ֆետայիներէ: Չորս օր է որ Շամուն բանտարկուած է իր բնակարանը, կոչ ըրաւ բանակին որ միջամտէ եւ Թռան մը ուղեց փոխադրել տալու համար վիրաւորները: Ըստ Շամունի ազգային կուսակցութեան բանբերին, Շամուն մերժած է Արաֆաթի առաջարկը, զինքը ազատելու չորս պաղեստինցի սպաներու պաշտպանութեան տակ:

Մինչ այս էր իրողութիւնը, Կիրակի օր կացութիւնը կը ծանրանար քաղաքական գետնի վրայ երբ վարչապետը (սիւննի մահմետական) իր հրաժարականը կուտար Ֆրանճիէ ըսելով թէ փորձած է երկիրը փրկել անյաջողութենէ, բայց իր ճիգերը ապարդիւն անցած են: Հիմա նախագահին կը մնայ Լիբանանը փրկել: Քարամէ կառավարութեան գլուխն էր Յուլիսէն ի վեր եւ միշտ ընդդիմացած է բանակին միջամտութեան: Այսպէս լիբանանեան օդուժը երբ միջամտած է, առաջին զարմացողը եղած է նոյնինքն Քարամէ, որ նաեւ Պաշտպանութեան նախարար է:

Ներկայիս Քարամէի հրաժարականը տեսակ մը ապարէզ կարդալու տպաւորութիւն կը թողու, արդարեւ հաւանական չէ որ Ֆրանճիէ կարենայ նոր կառավարութիւն մը կազմել, քանի ոչ մէկ սիւննի մահմետական տրամադիր է Քարամէի ձգած աթոռը առնել: Վերջին 24 ժամերու ընթացքին զոհերու թիւը, կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն 58 մեռեալ է (68 ըստ այլ աղբիւրներու) ինչ որ 602 մեռեալի եւ 1200 վիրաւորի կը հասցնէ ընդհանուր թիւը Յունուար 7էն ի վեր: Քարանթինայի շրջանը գրեթէ ֆալանժիսթներու ձեռքն անցած է:

Պէյրութի օդակայանը երեք օր փակ մնացած է մինչ հեռաձայնի գիծերը չեն վերահաստատուած բացի սակաւաթիւ պարագաներէ:

× Ալժերական Էլ Մուճահիտ թերթը կը գրէ թէ առաւելաբար Ֆրանսան կը մեղադրէ իբրեւ զէնքի հայթայթիչը Քաթայէպին:

× Հոգեւոր խօսքերն ալ չեն պակսիր ինչպէս միշտ, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը՝ Վալտհայմ կոչ ըրած է շահակից բոլոր կողմերուն եւ բոլոր լիբանանցի ղեկավարներուն որ վերջ տան եղբայրասպան կռիւներուն, մինչ Պապը, Կիրակի օր, հրաւիրեց էութ որ քրիստոնեաները ուտելիք եւ դեղ ղրկեն Լիբանան, եզրակացուցած է ըսելով թէ ի վերջոյ՝ սէրը պիտի յաղթէ:

Քանի մը տողով

ԱԼԺԷՐԻ ձայնը կը բարձրանայ Ֆրանսայի դէմ զոր կ'ամբաստանէ որ օդանաւեր ծախած է Մարոքի:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը վերջապէս ձերբակալած է ընկերաբանութեան տոքթոր եւ թիւ մէկ հանրային թշնամի՝ Ռենաթօ Քուրչիօ, որ տարիներէ ի վեր ծայրայեղ ձախ վաշտերու գլուխն է եւ առեւանգումներու կը ձեռնարկէ:

ԱՆԿՈԼԱՅԻ մէջ կռիւները կը շարունակուին եւ կ'ըսուի թէ Խորհ. Միութիւն Քուպայի ճամբով զէնք կը ղրկէ: Զայիր շատ մտահոգ է ի տես կռիւներու ծաւալման եւ տարածման:

ԳԵՏՆԱԽՆՉՈՐԸ ամէնէն հազուագիւտ եւ թանկագին ապրանքը դարձած է Անգլիոյ մէջ, ուր կը թելադրուի զայն փոխարինել ռիւթապակայով մինչ Անգլիացին որ հիմուրը չի կորսնցներ ծաղրանկար մը կը հրատարակէ ուր Ռոլս-Ռոյսով պտըտող անձ մը, կ'ըսէ «Ինծի սուղի նստաւ, քանի մը պարկ գետնախնձոր»:

ԻՍԼԱՆՏԱՅԻ վարչապետ Կէյր Հալլրիմսըն յայտարարած է որ եթէ Անգլիա իր պատերազմական նաւերը մինչեւ Յունուար 24 չքաշէ իսլանտական ջուրերէն, դիւանագիտական կապերը կը խզուին երկու երկիրներու միջեւ եւ Իսլանտա կը վերաքննէ իր դիրքը Ատլանտեան Ուխտի հանդէպ:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ Ընկերվարական եւ Ժողովրդար - Ընկերվարական կուսակցութեանց ղեկավարներ եւ ներկայացուցիչներ հաւաքուեցան Յունուար 17-19ին, Էլսընէօրի մէջ (Դանիա): Կը մասնակցին 19 պատուիրակութիւններ: Կը բացակայէին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ընկերվարականներու ներկայացուցիչները:

ԱԹԷՆՔԻ Էլէֆթերոս Քոսմոս օրաթերթի (ծայրայեղ աջ) արտօնագիր - խմբագիրը՝ Սավաս Կոստանդոփուլոս, ձերբակալուած է Աթէնքի դատախազի հրամանով որ կ'ամբաստանէ խմբագիրը «Յունական բանակի միութեան եւ արդարութեան» դէմ արտայայտուած ըլլալու եւ «Ժողովուրդին մէջ մտահոգութեան տրամադրութիւններ սերմանելու» մեղադրանքով:

ՇԷՖ - ՓՈՍԹԱԼԻ Փարիզի կեդրոննեբուն մէջ գործողութիւններու զգալի յապաղում մը կայ, շուրջ երեք միլիոն 300 հազար գործողութիւն առկախ կը մնան, պաշտօնէութեան եւ միջոցներու չգոյութեան պատճառով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ փաստաբանները գոհ չեն եւ առաջին անգամ ըլլալով որոշած են գործադուլի դիմել Յունուար 21էն 24: Անոնց թիւը 11.500ի կը հասնի երկրին մէջ եւ դժգոհ են մանաւանդ նոր կարգադրութիւններէն եւ օրէնքներէն, եւ վերջերս մասնաւորաբար՝ ամուսնալուծման վերաբերող նոր հրովարտակէն:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ գիւտ մը ըրած են անվնաս ծխիկներ պատրաստելու համար, առանց նիքոթինի եւ կուտրոնի: Այս ծխիկները հրապարակ պիտի ելլեն երեք ամիսէն եւ մկրտուին՝ Երկար կեանք:

ՊՐԱՒԴԱ անուղղակի պատասխանելով ժորժ Մառշէի գովքը կը հիւսէ «բանուորական դասուն մենատիրութեան»: Կը գրէ.— «Մենատիրութեան շնորհիւ է որ բանուորական դասը պետութեան զօրաւոր ընկերային կազմակերպութիւն մը ստեղծեց, հասաւ ուսուցման եւ մշակոյթի գագաթներուն, ստեղծեց տեւական կերպով պատմութիւնը, ընկերվարութիւնը եւ համայնավարութիւնը կառոյց ըստ ծրագրի գիտականօրէն հիմնուած իր Համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան ներքեւ»:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ընկերային կացութիւնը միշտ գէշ է եւ ոստիկանութիւնն ալ շատ խիստ կերպով կը վարուի ցուցարարներուն հետ: Միւս կողմէ սակայն ազատ արձակած է ձերբակալուած 120 սենտիքալիստներէն՝ 70ը:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ հինգ հարիւր հազար թոն զուտ քարիւղ կը ծախէ Յունաստանի:

ԼՕԹ Է ԿԱՐՈՆ նահանգի Մարմանտի լիճին մէջ վիժումներու «համաճարակ» մը եղած է, որ շատ մտահոգած է իշխանութիւններն ու ծնողքները:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 14)

ԶԱՐԵՆՑԱՒԱՆԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Զարենցաւանի գործիքի շինութեան գործատունը Խորհրդային Միութեան մէջ այն կեդրոնն է, ուր առաջին անգամ ըլլալով պատրաստուեցան խառատային հաստոցներ: Տարիներու ընթացքին հետզհետէ աւելցած է արտադրական ուժը: Հոն գործածութեան դրուած է նաեւ կազի եռակցումի խցիկը, որ զգալի կերպով կրճատած է խոտանը: Տարեկան 100-120 թոն թանկարժէք մետաղ կամ մօտ 250 հազար ռուբլի կ'ապահովէ գործատունը խոտանուած գործիքներու վերաձուլումէն:

×

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՏԵԿ» ՃԱՄԲԱՐԸ

Կիրովականի «Հայկական Արտեկ» ճամբարը իր գոյութեան գրեթէ քսան տարիներու ընթացքին ընդունած է աւելի քան 45 հազար երախաներ: Հոն ոչ միայն Հայաստանի բանուորներու զաւակներն են որ իրենց ամառնային հանգիստը կ'անցընեն, այլ եւ Մոսկուայէ, Լենինկրատէ, Կիեւէ, Տաշքենթէ, Պուլկարիայէ, Ֆրանսայէ, Քանատայէ, Սուրիայէ, Լիբանանէ եւ այլ երկիրներէ Հայաստան գացած դպրոցականներ:

×

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻԻ ՏՈՒՆ-ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Ղրիմի աւելի քան 200 առողջարանները կրնան հիւրընկալել մօտ 70 հազար հոգի: Ամէն տարի հոն կ'երթան Խորհրդային Միութեան տարբեր երկիրներէն եւ արտասահմանէն շուրջ հինգ միլիոն զբօսաշրջիկներ հանգստանալու եւ բուժուելու համար:

Թէոդոսիայի մէջ ծնած է, ապրած ու ստեղծագործած հանճարեղ ծովանկարիչ Յովհաննէս Այվազովսկի: Ծովափնեայ քաղաքի երկյարկանի տան մուտքին առջեւ կանգնեցուած է անոր յուշարձանը, որու պատուանդանին վրայ կայ հակիրճ փորագրութիւն մը՝ «Թէոդոսիան — Այվազովսկիի»: Պատկերասրահի տնօրէնն է Դ. Տրուշին, որ 13 տարիէ ի վեր կը ղեկավարէ այդ հիմնարկութիւնը:

1921ին հոն կար 50 նկար, իսկ այսօր անոնց թիւը հասած է քանի մը հազարի: Այվազովսկիի կտաւներէն զատ, հոն կան նաեւ անոր աշակերտներու եւ յաջորդներու բազմաթիւ գործերը: Ուշագրաւ է որ հանճարեղ նկարիչի երեք թոռները, ժառանգելով մեծ-հօր տաղանդը, պատկերասրահին մէջ ունին յիշատակելի բազմաթիւ ստեղծագործութիւններ: Թոռներէն մէկը՝ Կ. Արցէուլով, ներկայիս կ'ապրի Մոսկուա:

Այժմ պատկերասրահի անձնակազմը կը պատրաստուի, 1980ին նշելու համար հիմնարկութեան հարիւրորդ տարեդարձը: Ծրագրուած է շէնքը ամբողջութեամբ՝ իր քսան դահլիճներով ու օժանդակ տարածութեամբ յանձնել պատկերասրահին, նորոգել եւ բարեփոխել շէնքը եւ այդպէսով աշխարհահռչակ ծովանկարիչին եւ իր յաջորդներուն գործերը մատչելի դարձնել լայն զանգուածներու համար:

×

ՆԻՆԱ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՄԵՌԱԾ

Մոսկովսկայա Պրաւդա թերթը հաղորդած է Շաբաթ օր թէ Հինգշաբթի օր իր մահկանացուն կնքած է Նինա Մակարովա Խաչատրեան, կինը՝ Արամ Խաչատրեանի ինքն ալ երաժիշտ: Էսոշիէյթըտ Փրէս, որ լուրը կու տայ կ'աւելցնէ թէ խորհրդային թերթը չէ տուած մահուան պարագաներու մասին որեւէ մանրամասնութիւն:

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՌՈՒՍԵՐԷՆՈՎ

Մոսկուայի «Վիսշայա Շկոլա» հրատարակչական տունը լոյս կ'ընծայէ «Հայ գրականութեան պատմութիւն» դասագիրքը, բարձրագոյն ուսումնական հաստատութեան համար, զոր հեղինակած են Գրականութեան Հիմնարկի գիտական աշխատողները: Սեւկա հայ գրականութեան պատմութեան ռուսերէնով լոյս տեսնող առաջին դասագիրքն է որ կ'ընդգրկէ հայ գրականութեան ամբողջ նիւթը՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Շուտով կ'աւարտի նաեւ «Հայ նոր գրականութեան պատմութիւն» հինգ հատորներու վերջինի խմբագրութեան գործը եւ կը յանձնուի տպագրութեան:

×

ԲՈՒԺՄԱՆ ԵՒ ՀԱՆԳՍՏԻ ՎԱՅՐԵՐ

Անցեալ տարի, Հայաստանի առողջարաններէն օգտուած են 16.300 հոգի իսկ հանգստեան տուներէն՝ 30 հազար:

Հայաստանի գեղատեսիլ վայրերուն մէջ՝ Կիրովական, Ջերմուկ, Ծաղկաձոր, Սեւան, Բիւրական, Վարդենիս եւ այլուր, կը գործեն վեց բուժարաններ, տասը նախազգուշական հիմնարկներ եւ բազմաթիւ բուժիչ, կազդուրիչ հիմնարկներ:

Վերջին տարիներուն, Վարդենիսի եւ Ֆիոլետովոյի հանգստեան տուներուն մէջ աճած են 100ական տեղեր: Ներկայիս աւարտելու վրայ է Արզնիի մէջ կառուցուող 400, Կիրովականի մէջ 350 տեղնոց առողջարանային համալիրներու, ինչպէս նաեւ Սեւանի ափին կառուցուող 500 տեղնոց հանգստեան տան շինարարութիւնը:

ԵՐԲ ԵՆՔ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

(ԱՆՑԵԱԼԷՆ ՈՒ ԱՆՁԵՐ)

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ)

ՅՈՎՀ. ԵՐԶՆԿԱՑԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԸ ԵՒ ԻՐ ՅԱՋՈՐԴՆԵՐԸ

— Օ —

«ՓԱԿԵԱԼ ԳԻՐՔԸ ԿՈ՛ՒՌՔ Է»

Միջնադարեան հայ մանկավարժութեան պատմութեան մէջ՝ դաստիարակչական իր համոզումներն ու սկզբունքները կեանքի փորձառական ճանաչումներուն հետ ներդաշնակող կարկառուն դէմքերէն մէկն է Յովհաննէս Երզնկացի ուսուցիչը՝ որուն հիմնական առաջադրանքներէն մէկն էր — ինչպէս կ'ընդգծէինք նախորդով — «երախային հսկել եւ զգոյշ մնալ՝ յաւուրն մկրտութենէ մինչեւ ի կատարեալ հասակին»:

Արդի գիտութիւնը բազմաթիւ կարեւորութիւն կ'ընծայէ նորածին մանուկի կեանքի առաջին հինգ տարիներուն՝ երբ ուղեղը իր կազմաւորումի շրջանը կ'անցնէ: Հասկնալի է որ, այս իրողութեան լոյսին տակ, առաւելապէս ծնողքին վրայ կը ծանրանայ «հսկելու եւ զգոյշ մնալու» պարտականութիւնը:

Մերօրեայ «մանկամսուր»ներուն մէջ կամ ծնողական յարկերուն տակ, յատկապէս մանկապարտէզներու «ծիլ», «բողբոջ», «կոկոն» ու «ծաղիկ» անուններով բնորոշուող կարգերուն մէջ՝ մանուկը իր ամէնէն կարեւոր տարիները կ'անցընէ: Ահա նաեւ թէ ինչո՛ւ, ծնողքներ և մանկավարժներ մանուկի 3–6 տարիներու կեանքին, հետաքրքրութեանց, հակումներուն, մըտաւոր ու հոգեկան կազմաւորումին գլխաւոր պատասխանատուներն են: Մանուկը իր անմիջական շրջապատի ճանաչումէն, — ընտանեկան եւ առարկայական իրականութենէն կը մեկնի, ժառանգական ու բնատուր իր հակամիտութեանց հետ նաեւ զգայարանական առաջին անդրադարձներով դէպի աշխարհաճանաչում ընթանալու համար:

Բայց երբ կը հաստատենք որ 11 – 14րդ դարերուն հայ դաստիարակութեան մարզերուն մէջ մեր վարդապետները չէշտը կը դնեն մանուկի մտաւոր, հոգեկան ու բարոյական պատրաստութեան էական նշանակութեան վրայ՝ անշուշտ իրաւունք կ'ունենանք եզրակացնելու այսօր, թէ ա՛յս տեսակէտով պատկառելի դէմքերով հարուստ է եղած մեր պատմութիւնը:

Երեւանի մատենադարանի ձեռագրային վկայութիւններէն ի յայտ կուգայ որ Յովհաննէս Երզնկացիի մանկավարժական գլխաւոր սկզբունքներէն մէկն եղած է խորհուրդ տալ ծնողքներուն՝ որ նկատի ունենան երախային կամ մանուկին ներքին աշխարհը եւ երբեք չանտեսեն այն իրողութիւնը որ անոր միտքը «կակուղ մոմ է», — ամէն ինչ հետք ու տեղ կը թողու: Պէտք է ջանալ որ յոռի երեւոյթներէ հեռու մնան անոնք. իսկ երբ կը տեսնուի որեւէ հակում դէպի վատը՝ պէտք է կանխել ամէն չարիք, համապատասխան դաստիարակչական ճիգերով:

Երզնկացի համբաւ ու հռչակ է այս հոված մանկավարժական իր այս սկզբունքներով՝ Խոր Վիրապի եւ Գլաձորի նման դպրոցներէ դէպի Հայաստանի բոլոր մտաւոր կեդրոնները ծաւալելով դանոնք ու յարգանքի առարկայ դառնալով հայրենական անմիջական գօտիներէ մինչեւ Անդկովկաս, յատկապէս Թիֆլիզի եւ մինչեւ Կիլիկեան շրջաններու մէջ:

Ժամանակակից կարգ մը գրիչներու վըկայութեան համաձայն, Երզնկացիի հըմայքէն տարուած մեծ թուով ուսանողներ կը դիմեն Սեպուհ լերան Մինաս անապատի Աւագ դպրոցը՝ Բաղէշէն (Պիթլիս), Հաղբատէն, Պոնտոսէն եւ տարբեր շրջաններէ:

Դպրոցը օժտուած էր նաեւ հարուստ մատենադարանով մը, որուն վրայ կը գուրգուրար Երզնկացի՝ մի՛շտ յորդորելով ու պատուիրելով իր պաշտօնակիցներուն եւ ուսանողութեան, որ դաղթի կամ կոտորածներու վտանգի մը պարագային ամէն բանէ առաջ փրկեն մատենային ժառանգութիւնները: Էջմիածնայ «Արարատ» ամսագրի 1913ի թիւերուն մէջ (էջ 656) հրատարակուած յիշատակարան մը (գրի առնուած 1494 թուականին) ցոյց կուտայ որ վանականներուն հրահանգուած էր Ա.) թոյլ տալ որ ամէն ոք օգտուի մատենադարանի գրքերէն, միշտ ի մտի ունենալով որ «փակեալ գիրքը կո՛ւռք է», Բ.) վտանգի մը պարագային նախ փրկել գիրքերը եւ յանձնել զանոնք ապահով այլ վանքերու:

Նոյն այս սկզբունքներով եւ ոգիով գործած են նաեւ Յովհ. Երզնկացիի յաջորդները՝ Աւագ անուն դպրոցին մէջ, ուր յիշատակելի անուններ են Մովսէս Երզնկացի եւ Գրիգոր աբեղայ:

Դաստիարակչական այս ամրոցը մինչեւ 1840ական տարիներ շարունակած է իր գործունէութիւնը, այդ թուականէն ետք փոխադրուելով Կապոյտ (կամ Կարմիր), Երզնկայի մերձ գտնուող վանական մենաստանը՝ ուր իր դաստիարակչական առաքելութեան լծուած է Յովհաննէս Համշենցի բարունապետը:

Յաջորդով՝ ընդհ գիծերու մէջ կը փորձենք ներկայացնել նաեւ այս դպրոցի լսարանային – համալսարանական գերակատարութիւնը, մինչեւ 1497 թուական:

Մ. Թ.

ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ՀԻՆ ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱԿՆԵՐ

Ժողովուրդի մը ասացուածքներն ու առակները մաս կը կազմեն անոր մշակութային գանձին: Ասոնք կազմուած եւ ձեւաւորուած են դարերու ընթացքին ձեռք ձգուած փորձառութեան, ինչպէս նաեւ ըմբռնումներու, ընկերային, տնտեսական կարգ ու սարքի եւ, անշուշտ, այլ ժողովուրդներու հետ ունեցած յարաբերութեանց հիման վրայ: Ահա թէ ինչո՛ւ մեծ կարեւորութիւն ունի ասոնց ուսումնասիրութիւնը: Ռումանիոյ զանազան ժողովուրդներու նման, հին Ռումանահայերն եւս ունեցած են իրենց ասացուածքներն ու առակները: Շնորհիւ մատենագիր Գրիգոր Գովրիկեանի, որ մենագրութիւններ պատրաստած եւ հրատարակած էր անցեալ դարու վերջերը, պահպանուած են հին Ռումանահայերու գործածած կարգ մը ասացուածքները եւ առակները: Գ. Գովրիկեանի մենագրութիւնները կը վերաբերին Կերլայի եւ Ծումպրըվէնի Հայերուն: Ասոնք, այսինքն ասացուածքներն ու առակները քաղուած են հայկական փոլքլորէ, բայց մասամբ նաեւ ռումէն եւ այլ ժողովուրդներէ: Կան նաեւ այնպիսիներ, որոնք ինքնուրոյն ստեղծագործութիւններ են:

Ահա կարգ մը ասացուածքներ եւ առակներ, որոնք հասարակաց էին Մոլտավիոյ եւ Թրանսիլվանիոյ Հայերուն եւ գրուած են հոն ապրած Հայերու բարբառով:

— Ալ աղէկն է կորսընելու ըզաչքը, քան զյարկիօրութիւնը (պատիւը, անունը):

— Աշխարհը ըզգալա (սանդուխ) է, որին վրայ մէկը վեր, մէկալը վար կը քալէ:

— Ըզընկերդ անժումը (այն ժամանակ) կի ճանչնաս, թէ որ հետը օխտը փութհաց կերիլիս:

— Ի՞նչ գիտէ մըկարը (էշը), թէ ի՛նչ է չամիչը:

— Սոված աղուէսը, սուտքն ալ կըննի դուրսան (ծուղակ):

— Կըլաս (կրնաս) բարեկամութիւն կապելու հետը շանը, բայց դոպալը (գաւազանը) մի դնի վար ձեռքէդ:

— Մէկը կի սիրէ զվարդենիքը, մէկալը ըզմանուշակը:

— Ջրի մէջ ընկողը չի վախնայ թաթուէ:

— Ամպուր քացախը կ'աւրէ զամանը:

— Շները իրենց մէջ կը ծեծկուին, բայց գայլին ընդէմ կի ումիշուին (կը միանան):

— Ջուրին մէջ ձուկը չունի արժէք:

— Օսգին պիզտիկ է, բայց արժէքը մեծ է:

— Ամէն դար (սար) ունի դարիվար ալ:

— Ծովէն խալըսիլիմ, որ մէկ թիքալ մը ջրի մէջ կի խեղդուիմ:

— Երկան է եզին լեզուն, բայց չի կարնայ զուրուցելու:

— Խեւը խեւ է, Զատկին Կիրակին ա:

— Խրատ խեւին, սապըն սեւին:

— Ծուռ ծառին ծուռ ծիւ (ճիւղ):

— Ոչ խելք, ոչ մեղք:

Հետեւեալ ասացուածքը ցոյց կուտայ, որ Ռումանահայերը մեծամասնութեամբ գրել-կարդալ գիտէին.— «Մարդ միայն նա է, վով խօսեցընելու (կարդալ) գիտէ»:

Ինչպէս նկատել տուինք քիչ առաջ, հին Ռումանահայերու ասացուածքներն եւ առակները մեծ մասով կը գտնենք նաեւ այլ երկիրներու եւ պատմական Հայաստանի զանազան շրջանները ապրած Հայերու մօտ եւս: Ասիկա կրնայ բացատրել Ռումանիոյ Հայերու ծագումն ու անոնց պահպանած յարաբերութիւնները: Այսպէս, Գ. Կարապետեանի կազմած «Հայկական առածներ եւ ասացուածքներ» (1973) գիրքին մէջ կը հանդիպինք շարք մը նոյնանման եւ նոյնատիպ ասացուածքներու եւ առակներու:

Օրինակ, Ռումանիոյ Հայերը ըսած են՝ «Եփ ծառը կի փըլի նա, կայ բաւական փայտ կոտրող»: Այս առակը կը գտնենք Թիֆլիսի եւ Շիրակի Հայերուն մօտ՝ «Ծառը որ վար ընկնի, կացնաւորը կը շատանայ»:

Այսպէս են նաեւ ռումանահայ հետեւեալ ասացուածքները.

— Ալ աղէկն է մօտիկի վէչինը (դրացին) քան հեռուէի (հեռաւոր) ազգականը»: Ասոր կը հանդիպինք Տրապիզոնի, Աշտարակի Հայերուն մօտ՝ «Սըրտակից հարեւանը լաւ ա, քան հեռու բարեկամը»:

— Երբ աբեղիդ (ախորժակ) ունացիլիմ, չիմ ունացի փիլաւ, հիմպիկ փիլաւ ունիմ ու աբեղիդ չունիմ»: Նոյնը կը գտնենք Նախիջեւանի, Սալմաստի (Պարսկաստան), Վաղարշապատի, Թիֆլիսի Հայերուն մօտ՝ «Փլաւ կայ, իշտահ չկայ, իշտահ կայ, փլաւ չկայ»:

— Վով պան (դրամ) ունի, խելք չունի, վով խելք ունի պան չունի»: Կը հանդիպինք Շիրակի շրջանի եւ Թիֆլիսի Հայերուն քով՝ «Ով փող ունի, խելք չունի, ով խելք ունի, փող չունի»:

— Մէկ խելքը աղէկն է, երկուսը դեռ

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Է.

Ծերունի Անդրէասի սպիտակ, բայց խիտ յօնքերը կախուեցին յանգելու մօտ աչքերի վրայ, ինչպէս ամպերն են սքօղում վերջալոյսների արիւնաթաթաւ արեգակը: Նրա ձեռքերը, հանգչեցրած սպիտակ բարձերի վրայ, գրեթէ մի դարի պատմութիւն ունէին: Այդ ձեռքերը, որոնց կապոյտ երակները ճիւղաւորուած էին, ինչպէս գետերը մայր երկրի, թափեցին առաջին աղիւսը, եւ այդ աղիւսից աճեց դաշտի մեծ եւ նոր քաղաքը: Այդ ձեռքերով շինուած կարմիր գաւերից բիւրաւորներ խմեցին մուգ գինի եւ երջանկացան:

Յովնաթանը, որ բարձերը տեղաւորելուց յետոյ կանգնած էր սնարից մի քիչ հեռու, տեսաւ, որ պապը նշան է անում մօտենալու իրեն:

Մօտեցաւ նրան կապուտաչեայ եւ դանդրահեր պատանին եւ ճակատը մօտեցրեց պապին:

Ծերունի Անդրէասը յօնքերը վեր առաւ, կարօտագին նայեց Յովնաթանի կապոյտ աչքերին, ինչպէս լեռներից հեռացող ճամբորդն է յառում լեռնային կապոյտ լճակին:

Եւ ծերունի Անդրէասը խօսեց.

— Ինձանից մի նեղանար, իմ սերունդ, բոլորիդ սիրում եմ, բայց Յովնաթանին շատ աւելի եմ սիրում, Յովնաթանն իմ պատկերն է, երբ ես նրան այժմ տեսնում եմ, յիշում եմ ինձ այն ժամանակ, երբ ես առաջին աղիւսն էի թափում:

Ոչ ոք չբողոքեց:

Յովնաթանը նստեց պապի անկողնի վրայ:

Լռութիւն, անսահման լռութիւն:

Ծերունին նորից նայեց Յովնաթանին, յիշեց իր մանկութիւնը եւ սկսեց խօսել.

Եւ նրա ձայնը բխում էր խաղաղ եւ լուսաւոր լռութիւնից.

— Գնում եմ այս աշխարհից, յոգնել եմ, զաւակներս, մինչեւ խոր ծերութիւնս չարխ դարձրի, ամբողջ մարմինիցս այժմ գալիս է կաւի հոտը, ուզում եմ, որ ոսկորներս հող դառնան եւ հանգստանան. կաւ էի, նորից կաւ եմ դառնալու: Ինձ թաղեցէք վերի աւազանի յատակում, թող կաւի շերտերը գան վրաս, լցուեն, իմ մարմինն էլ խառնուի այն կաւին, որ դուք պիտի գործածէք՝ գաւեր շինելու: Ասում եմ ինձ թաղեցէք վերի աւազանի յատակում, որպէսզի իմ կաւն էլ խառնուի հեղեղների բերած կաւին, այդ կաւից գաւ շինէք, գինի խմէք նրանով, եւ ձեր շրթունքները հպեն ինձ...

Հեկեկանքի զսպուած հծծիւններ լսուեցին հարսներից:

Ծերունի Անդրէասը նայեց նրանց սպիտակած յօնքերի տակից, փորձելով բարկանալ նրանց վրայ, բայց մահուան մօտիկութիւնը չէր թողել նայուածքի ոչ մի խստութիւն: Ծերունին զգաց, որ այլեւս չի կարող խիստ լինել, օրէնք է, որ ինքը պիտի մեռնի եւ օրէնք է, որ մնացորդները պիտի հեկեկան, նրանց աչքերի պայծառութեան վրայ էլ պիտի իջնի երբեմն մռայլութեան քօղը, որպէսզի նրանք եւս դառնան իմաստուն եւ խոհական:

Ծերունի Անդրէասը շարունակեց.

— Ես երկար ապրեցի, խմեցի հողի արիւնը, այժմ էլ գնում եմ հողի գիրկը, բայց լուսինը մնում է, արեւը մնում է, խաղողը կ'աճի ու կը հողայ, խաղողի թուփն էլ կը չորանայ, բայց տակից նորն է ծլում, ահա ես չորանում եմ, բայց իմ կաւից կը ծլի նորը: Յովնաթանն իմ ծիլն է, իմ դալար ճիւղը:

Յովնաթանը գլուխը թեքեց կրծքի վրայ, մռայլը պատեց նրան, իսկ ծերունու աչքերից անհետացաւ լեռնային կապոյտ լճակը, մի անիմանալի եւ խորախոր անդորրութիւն պատեց նրան — յանգող լոյսի խաղաղութիւնը:

Ծերունի Անդրէասը մի քիչ շունչ քաշեց եւ նորից խօսեց.

— Այս կաւից մի հեռանաք, այս կաւը շինեց այս նոր քաղաքը, մենք բոլորս էլ կաւից ենք շինուած, անհատնում է կաւը, անվերջ, ամէն ինչ կաւ է եւ կաւ պիտի դառնայ: Տանս բոլոր բանալիները ձեզ եմ յանձնել, ոչինչ չեմ տանում հետս, գնում եմ անճրագ: Չեմ իմանում՝ ճանապարհս լո՞յս է, թէ մութ: Երեմիա, որդի, վերի աւազանի թումբերն ուժեղացրու, հեղեղները դիւակս չքշեն–տանեն, միեւնոյն է, բայց թող մնայ վերի աւազանում: Ո՞ւր է մեծ հարսս: Ես նրան բարկացայ անցեալ օրը, լաւ չարաւ, որ ծամերը կտրեց, այնպէս լաւ էր, երկար եւ սիրուն:

Ծերունի Անդրէասը մարող աչքերով որոնեց մեծ հարսին՝ Յովնաթանի մօրը: Մեծ հարսը մօտեցաւ ծերունուն: Ծերունին ձեռքը երկարացրեց, որ մեծ հարսը համբուրի: Մեծ հարսը համբուրեց պապի դողդոջուն ձեռքը եւ երկու կաթիլ արցունք թողեց նրա հողագոյն եւ հողաբոյր դաստակի վրայ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 6)

(*) Կիրակիի թիւը պէտք է 5 ըլլար եւ ոչ թէ 4:

ԱԼՔՈԼԱՄՈԼՈՒԹԻՒՆԸ

մարդկութեան թիւ մէկ թշնամին

Ալքոլամոլութիւնը յարաճուն վտանգ մըն է, հեռատեսիլը, ձայնասփիւռը, թերթերը տարին 12 ամիս ահազանգ կը հնչեցնեն, թուելով ալքոլին գործած աւերները, բայց հակառակ ասոր, ալքոլ գործածողներուն թիւը յարատեւօրէն կ'աւելնայ:

1973ին պատահած 553·461 մահերէն 21·955ը (չուրջ չորս առ հարիւր) ալքոլամոլութեան զոհեր են: Ի՞նչ է ալքոլամոլութիւնը: Ալքոլամոլութիւնը շփոթելու չէ արբեցողութեան հետ. կրնանք ալքոլամոլ ըլլալ առանց երբեք հարբած ըլլալու: Ալքոլամոլը անընդհատ կը խմէ մեծ քանակութեամբ ալքոլ կը սպառէ, առաջին առթիւ, երեւութապէս անվնաս կը նկատուի, բայց յետագային, հետզհետէ ենթակային առողջութիւնը կը քայքայուի:

Ալքոլամոլը կ'ըլլայ դանդաղաքայլ, չուարուն, ապուշ նայուածք մը կ'ունենայ, պէշ-պէշ կը նայի, խելապտոյտ կ'ունենայ, կը տառապի ջղային ցնցումներով, կը զառանցէ. առանց պատճառի կը խնդայ, կուլայ, կը բարկանայ, կը կռուի, երբեմն ալ թմրած ու անխօս կը կծկուի անկիւն մը, սրտի բաբախում կ'ունենայ, ուշաթափ կ'ըլլայ, կը խենթենայ:

Ալքոլը աղետալի ազդեցութիւն կը գործէ լեարդին, գործարաններու բջիջներուն ու ջղային դրութեան վրայ. փայծաղին վրայ ուռեցքներ կը ձեւացնէ, յաճախ ալ բարդութիւններ ստեղծելով դեղնութեան եւ ուրիշ կարգ մը հիւանդութիւններու դուռ կը բանայ: Նոյնիսկ վաղաժամ մահուան պատճառ կը դառնայ:

Ալքոլամոլը հիւանդ մըն է: Ալքոլամոլը բնաւորութեամբ կը դառնայ անհանդուրժող ու դիւրագրգիռ, պայրայկոտ, կ'ունենայ կամքի տկարութիւն, յիշողութեան ու լսողութեան շիջում. ազատութիւնը կը կորսնցնէ, կ'ունենայ մարմնաբնախօսական գործունէութեանց, ջիղերու կազմախօսական ու արեան շրջանառութեան խանգարում եւ հիւսկէններու այլասերում, ստամոքսի սուր ցաւեր ու խոցեր, արեան ճնշումի բարձրացում. վերջապէս այս բոլոր վտանգները անտեսելով կը խմէ: Իր շուրջիններ կը տառապեցնէ, ընտանեկան կեանքի ներդաշնակութիւնը կը խանգարէ:

Ճամբաներու վրայ ալքոլամոլութեան պատճառաւ կը պատահին կառքի ծանր արկածներ: Շարժավարին ուշադրութիւնը կը ցրուի, հեռաւորութեան տեսողութիւնը կը կորսնցնէ, հաւասարակշռութիւնը կը խախտի, զգայականութիւնը կը բթանայ, աչքերը կը պղտորին ու յաճախ ալ բնաւ չի տեսներ:

1970 Յուլիս 9ին կառավարութիւնը ճամբաներու վրայ պատահած արկածներուն թիւը կրճատելու համար, օրէնքով մը որոշեց պատժել բոլոր այն կառքի վարորդները, որոնց ստամոքսին մէջ ալքոլին պարունակութիւնը 0,80 առ հարիւր կրամէն վեր է: Արկածի մը կամ օրինազանցութեան մը պարագային կառքի վարորդին օդ ներշնչել կուտան ալքօթեսթ (ալքոլ չափող) կոչուած գործիքով մը, ճշդելու համար ստամոքսին մէջ գտնուած ալքոլին քանակութիւնը եւ որոշեալ տոկոսէն աւելին գտնուելու պարագային՝ տարրալուծարանի մը մէջ արեան քննութիւն կը կատարեն ճշդելու համար ալքոլին քանակը արեան մէջ, ըստ որուն ենթական կ'ենթարկուի համապատասխան պատիժի:

Ֆրանսայի մէջ աշխատանքի միջոցին ալքոլամոլութեան պատճառաւ տարեկան չուրջ մէկ միլիոնէն աւելի (15 առ հարիւր) ծանր արկածներ կը պատահին, որոնք նիւթական մեծ վնասներ կը պատճառեն ընկերային ապահովութեան, հաստատութիւններու, գործատէրերուն եւ ապահովագրութեան ընկերութիւններուն:

1967ին 32·000 բանուորներու վրայ կատարուած մանրազննին քննութեամբ մը հաստատուած է, որ ալքոլի պատճառաւ 166 հազար օրական ժամ կորսուած է, որ ընկերային ապահովութեան արժած է 29 միլիոն 980·000 ֆրանք, հաստատութիւններուն՝ 18 միլիոն 850·000, իսկ Ֆրանսայի՝ չորսէն հինգ միլիառ Ֆր.:

Ալքոլի չարաչար գործածութիւնը ծանր հիւանդութիւններու դուռ բանալով կըրնայ նաեւ ժառանգաբար փոխանցուիլ զաւակներուն:

Ալքոլամոլութիւնը ունակութիւն մըն է, ինչպէս ծխամոլութիւնն ու թմրեցուցիչներու գործածութիւնը: Հիւանդանոցներու, յատուկ դարմանատուներու մէջ բուժուող հիւանդներուն 75 առ հարիւրը ալքոլամոլութեան զոհերն են: Տասնեակ հազարաւոր ալքոլամոլներ հակաթունաւորման կ'ենթարկուին: Բուժումը կը տեւէ մէկէն երկու տարի: Ոմանք չեն դիմանար հակաթունաւորման, ուրիշներ համբերութեան պակասի պատճառաւ չեն ենթարկուիր բուժման գրկանքներուն:

Հեռատեսիլը, ձայնասփիւռը որքան ալքոլի վտանգներու մասին խօսին՝ խմողներ այնքան աւելի կատաղութեամբ կը շարունակեն խմել: Թերթերը իրենց մէկ էջին վրայ ալքոլի, ծխախոտի ու թմրեցուցիչներու աւերիչ վտանգները կը մատնանշեն, միւս էջերուն մէջ ախորժաբերներու ու ծխախոտներու, զանազան նոբելուկ խմիչքներու ու ծխիկներու գովքը կը հիւսեն: Ահազանգը կը հնչէ, բայց խմողներուն ու ծխողներուն թիւը կը քառապատկուի: Զմոռնանք պարմանուհիները:

Վերոյիշեալ ունակութիւններէն ու հիւանդութիւններէն տառապող մարդոց թիւը աւելի մեծ ու յաճախադէպ է խմողներուն մօտ քան ծխողներուն: 1959ին կատարուած ուսումնասիրութեան մը համաձայն, մօտ 200·000 կեանքի ապահովագրութիւն ունեցող մարդոց վրայ, հաստատուած է թէ մահուան յաճախականութիւնը 63 առ հարիւր աւելի շատ է գինեմոլներուն, ծխամոլներուն եւ թմրեցուցիչ գործածողներուն մօտ: 1962ին կատարուած ուրիշ ուսումնասիրութիւն մը եւս ցոյց տուած է որ չխմող մարդիկ եղած են երկարակեաց:

Ամերիկայի մէջ կարգ մը գլանիկներու, ծխիկներու ծրարներուն վրայ գըրուած ու մատնանշուած է ծխախոտին հասցուցած վնասները եւ այդ պատճառաւ երեւան եկած հիւանդութիւնները, բայց ծխողներ ո՛չ ուշադրութիւն կը դարձնեն, ո՛չ կը կարդան, ոչ ալ մտիկ կ'ընեն, ընդհակառակն՝ա՛լ աւելի կը սաստկացնեն:

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐ

Մինչ հրթիռները կը բարձրանան եւ կ'իյնան՝ հազիւ քանի մը վայրկեան մնալով օդի բարձր խաւերուն մէջ, արուեստական արբանեակ մը կրնայ շաբաթներ, ամիսներ կամ նոյնիսկ տարիներ մնալ այդ խաւերուն մէջ եւ ուրեմն՝ հնարաւորութիւն ընծայել լայն ուսումնասիրութիւններու:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ արբանեակը: Ամէնէն առաջ հրթիռին առաջամասը, որ պիտի բարձրանայ մինչեւ ուզուած բարձրութիւնը եւ բուն իսկ արբանեակը, որուն կարելի պիտի ըլլայ հետեւիլ եւ որ պիտի պարունակէ շատ մը ճշգրիտ գործիքներ:

Արբանեակներուն ձեւերը շատ տարբեր են: Ամերիկեան «պէյպի»ները, որոնք գնդակի մը կը նմանին եւ շատ թեթեւ են, գործիքներու քանակի եւ որակի տեսակէտէն՝ կը մրցին ռուսական մինչեւ մէկուկէս թոն կշռող արբանեակներուն հետ:

Որպէսզի արբանեակը որոշ ծիրի մը վրայ երկրին շուրջը դառնայ, պէտք է զայն բարձրացնել առնուազն 500 քիլմ. բարձրութեան եւ տալ անոր՝ այդ բարձրութեան, 8000 մ. երկվ. հորիզոնական արագութիւն մը: Կարգ մը փորձերէ վերջ տեսնուեցաւ որ արբանեակը աւելի կայուն դարձնելու համար, պէտք է անոր տալ նաեւ ինքն իր վրայ թաւալման շարժում մը, որ բոլոր բնական արբանեակները ունին:

Այս արագութեան (8000 մ. երկվ.) յառաջացուցած կեդրոնախոյս ուժը հաւասար է երկրի ձգողական կեդրոնաձիգ ուժին, եւ ուրեմն՝ արբանեակը կրնայ դառնալ այնքան ատեն որ իր արագութիւնը պահէ:

ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

«Փրկութեան Բանակ»ի շաբաթաթերթը՝ Ան Ավան, Յունուար 11-17ի իր թիւին մեծ մասը նուիրած է Հայերուն եւ Հայութեան: Երկրորդ էջը՝ Ֆարշեան կը պատմէ թէ ինչ փուլերէ անցնելէ ետք «Փրկիչ» (Սալիւթիսթ) եղած է զինուորագրուելով 1927ին: Նոյն թիւին 4րդ եւ 5րդ էջերուն մէջ, խիստ շահեկան յօդուած մը լոյս տեսած է հետեւեալ կրկնակ խորագրերով՝ Հայաստան՝ քրիստոնէութեան օրրան, Հայերը՝ փոքրամասնութիւն մը որ վերապրած է ցեղասպանութեան, նկարներով ճոխացած: Վերջապէս 8րդ էջին վրայ «1915-1975, 60րդ տարեդարձ հայկ. ջարդերուն» խորագրին տակ արտատպուած է Դանիէլ Սահակեանի յօդուածը:

ալ աղէկն է»: Նմանը կայ Շիրակի, Թիֆլիսի Հայերուն մօտ՝ «Մի խելքը լաւ ա, երկուսը՝ աւելի»:

— Ալ աղէկն է խելքովին հետ քար կրելու, քան անխելքին հետ փիլաւ ուտելու»: Աշտարակի եւ Օշականի մէջ՝ «Գիտուն մարդի լացացնելը լաւ ա, քանց անգէտի ծիծաղացնելը»:

— Ինչու ի չի տեսնուս ըղջուրը, մի հանի զրաբուկը (կօշիկը)»: Ղարաբաղի, Լոռիի, Օշականի, Զէյթունի Հայերուն մօտ հետեւեալ խօսքը կայ՝ «Ջրին չհասած, փոխկերքդ (փէշեր) ետ մի քաշիլ»:

— Վով մեղր կը ծախէ, ըզմատուրները կի լիզէ»: Աշտարակի, Վաղարշապատի, Ղարաբաղի, Շիրակի, Վանի, Թիֆլիսի, Տրապիզոնի, Ալաշկերտի, Աստափի (հին Նախիջեւան) Հայերը կ'ըսէին՝ «Մեղր ծախողը մատը կը լղստի»:

Ասոնց նման օրինակներ դեռ կարելի է բերել, սակայն կը բաւարարուինք այսքանով ներկայ հակիրճ յօդուածին համար: Առանց գիտական ուսումնասիրութիւն մը կատարած ըլլալու յաւակնութեան, կը յուսանք, որ հին Ռումանահայերու գարերու ընթացքին ամբարած իմաստութիւնը՝ խտացած անոնց ասացուածքներուն եւ առակներուն մէջ, օր մը մասնագէտներու հետաքրքրութեան կ'արժանանայ:

Տ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (70)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Է.

Ե՞ՐԲ ԿԸ ԳԱՅ ԽՕՍԵԼՈՒ ԲՈՊԷՆ

Ի հարկէ այս յիմարական դիտողութիւններուն ես կը պահէի արհամարհական լռութիւն, եւ զայն չէի ըներ իմ դասախօսութիւններու առարկայ, եթէ այդ պակասամիտ արարածի խօսքերը չհրկնուէին շատերու կողմէ: Այո՛, ափսո՛ս որ մի որոշ տեսլի մարդիկ այդ դիտողութիւնը կ'ընեն տարիներէ ի վեր եւ շատեր — ի հարկէ ոչ-կուսակցական անգիտակից դասակարգէն — իբրեւ ուղիղ կ'ընդունին այդ անճոռնի քննադատութիւնները:

Նոքա որ այդ յիմար դիտողութիւնները կ'ընեն պրովոքացիա առաջ բերելու յետին մտքով, երեւի բնաւ գաղափար չունին Թուրքիոյ մէջ խորհրդարանական գործունէութեան մեր պլատֆորմին վըրայ: Նոքա չեն գիտեր թէ մեր ընկերները Օսմանեան Պարլամէնտի աթոռներուն վրայ սպասողական դիրք բռնած են որպէսզի խօսելու բոպէն հնչէ: Նոքա չեն գիտեր թէ պալիաթիվ, կիս-կատար միջոցներով չէ որ մենք կ'ուզենք հայ ժողովուրդը երջանկացնել, այլ հիմնական, սկզբունքային միջոցներով: Նոքա չեն գիտեր թէ մեր ընկերներու ամբողջ խօսելու ուժը, այսպէս սասած՝ չոգիի տակ պահուած է որպէսզի յարմար բոպէին դուրս պոռթկայ...

— Ե՞րբ կը գայ այդ բոպէն, պիտի հարցնէ այժմ մի ուեւէ տգէտ Հաջի Աղա:

Պարոննե՛ր, սպասեցէք ու պիտի տեսնէք:

Թո՛ղ վաղը Օսմանեան Պարլամէնտի սեղանին վրայ գայ ծննդաբերութեան շրջանին մէջ աշխատող կիներու հարցը եւ պիտի տեսնէք թէ մեր ընկերները ի՛նչպէս միահամուռ պահանջք պիտի դնեն ծննդաբերութեան շրջանի համար երկու ամիս արձակուրդ, մեր խորհրդարանական պլատֆորմի համեմատ:

Թո՛ղ ծագի Խորհրդարանին մէջ մի վիճաբանութիւն համաշխարհային քաղաքականութեան մասին ու այն ատեն կը տեսնէք թէ մեր ընկերները պերճախօսութեան ի՛նչ հեղեղներ պիտի թափեն պահանջք դնելու համար տնտեսական եւ քաղաքական մերձեցում պալքանեան պետութիւններու միջեւ, որպէս կը տրամադրէ մեր խորհրդարանական պլատֆորմը:

Մեր ընկերները պահանջ պիտի դնեն նաեւ, երբ որ ժամանակը կը գայ, որ Օսմանեան Պետութիւնը պահէ խաղաղ բարեկամական յարաբերութիւն եւրոպական երկու խոշոր քաղաքական հաստուածներու հետ: Իսկ չէզոքութիւն պահպանելու անկարելիութեան պարագային՝ նախապատուութիւն տայ Արեւմուտքի ազատական Պետութիւններու: Այո՛, մեր ընկերները ի հարկէ ստիպուած են պահանջել այս քանի որ հրամայուած է մեր խորհրդարանական պլատֆորմի արտաքին քաղաքականութեան երկրորդ յօդուածով:

Այո՛, պարոն Զօյլներ, երբոր ժամանակը կը գայ, մեր ընկերները կողք կողքի կը բարձրանան խորհրդարանական ամբիոնը եւ կը պահանջեն, յամառ պերճախօսութեամբ, հաւասարութիւն ստեղծել պետական բիւտճէի մէջ, վերամշակել հանգստեան թոշակներու վերաբերեալ կանոնները, վերակազմել մաքսային արդի ռեժիմը Եւրոպայի մէջ գոյութիւն ունեցող տիփերանսիէլ եղանակով, կանոնաւորել դրամական սիստեմը, մշակել ջուրերու եւ ջրաբաշխութեան վերաբերեալ յատուկ օրէնքներ, ջնջել Ծերակոյտը. ծագող միջազգային բարդութիւնները լուծել իրաւարար ատեաններու միջոցով, կնքելով եւրոպական պետութիւններու հետ այդ իմաստով դաշնագիր, ամէն գնով հետապնդել ցարիզմի տապալման, ուժ տալ Պարսկաստանի սահմանադրական անկախութեան, քաջալերել Չինաստանի նորահաստատ Հանրապետութիւնը, Պելժիական Քոնկօն փրկել մետրոպոլի հսկողութենէն եւ տալ նրան ուրոյն եւ ինքնավար կազմակերպութիւն, Մեքսիկայի անկախութիւնը ապահովել հանդէպ Միացեալ Նահանգներու, Թիպէթի մեծ Լամային առանձնաշնորհումները ջնջել, Ալասքայի Ոսկեհանքերու բանուորներուն օրականը աւելցնել, Ֆիճի կղզիի մարդակերներուն ուտեստը ապահովել, Սոմալիլանտի մէջ հիմնել մշակութային - դպրոցական հաստատութիւններ, եւայլն, եւայլն: Վերջապէս ամէն ինչ որ նախատեսուած է մեր պլատֆորմի մէջ:

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վրէժ Թագւորեան եւ զաւակները՝ Սեդա եւ Թագւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎՐԷԺ ԹԱԳՒՈՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

×

Այրի Տիկին Օհան Յակոբեան, Պ. Գասպար Թիւլիւզեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին

ՕՀԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ քաղաքիս ժրաջան ազգայիններէն Պ. Արամ Շեխիկեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իր մօր՝ այրի Տիկին Հայկանոյշ Շեխիկեանի մահուան առթիւ։

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Ուրբաթ Յունուար 23, ժամը 20.30ին Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ, 118, Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ – ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

«Արեւելեան Հայաստանի վանքերը»

(Les Monastères de l'Arménie Orientale)

Բանախօս՝

Պ. ՓԱԹՐԻՔ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ

վկայեալ ալաւագէտ էքսի համալսարանէն, որ ներկայիս Արուեստի Պատմութեան մասին տոքթորայ մը կը պատրաստէ Երեւանի մէջ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան վարչութիւնը կոչ կ'ընէ հայ բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ միութիւններուն ներկայ գտնուելու խորհրդակցական ժողովի մը որուն օրակարգն է.—

Ա) Կազմել մարմին մը համագործակցութեան կապ հաստատելու համար միութիւններու միջեւ։

Բ) Լիբանահայերու աննախընթաց աղէտին սոփոփական օգնութեան հասնելու միջոցներ սահմել։

Ժողովը կը գումարուի, Շաբաթ, Յունուար 24, ժամը ճիշդ 16ին, Աղքատախնամին գրասենեակը՝ 77 ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 9րդ։

ԾԱՆՕԹ. Միութիւններու ներկայացուցիչ անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց վարչութեան լիազօրագրերով։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

GRAND MEETING A LYON

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE
présente en exclusivité le film

"Les Dossiers du Génocide"

du peuple arménien et de sa culture

Interventions de

Monsieur COUTANT DE SAISEVAL
Grand-Chancelier de l'Ordre de Saint-Lazare de Jérusalem

Monsieur JEAN POPEREN
Député du Rhône, Secrétaire National du Parti Socialiste

Monsieur SCHAVARCH TORIKIAN
Professeur de Droit international à l'Université de Beyrouth,
Représentant du Conseil Oecuménique des Eglises auprès de l'ONU

Monsieur MAURICE DOLMADJIAN
Agrégé de Philosophie, Membre du C. D. C. A.

ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ ֆիլմ մը.—
«ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐԸ»
հայ ժողովուրդին եւ իր մշակոյթին

Ելոյթ կ'ունենան.—
ՔՈՒԹԱՆ ՏԸ ՍԷՍՎԱԼ, ԺԱՆ ՓՈՓԵՐՆ (Երեսփոխան)
ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ եւ ՄՈՐԻՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆ

PALAIS DES CONGRES
Quai Achille Lignon — 69006 LYON
LE DIMANCHE 25 JANVIER à 15 heures
SERVICE DE CARS GRATUIT *ENTREE GRATUITE*

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետր. 22ին, Կիրակի, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՎԻԷՆ.— Հայ Ազգ. Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 25ին, կարգ մը անկախ պատճառներով յետաձգուած է Փետրուար մէկին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Կիտխէլլի սրճարանի վերի յարկը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սէն-Ժեռմէի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի Յունուար 25 ժամը 13ին, Սէն-Ժեռմէի Հայոց եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Խնամքով պատրաստուած ճաշեր Խաչուհիներու կողմէ։

ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՋՈՒՑԵՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունուար 25ին, Հայոց եկեղեցիէն պատարագը կը սփռուի հեռատեսիլէն ամբողջ Զուիցերիոյ համար։ Այդ օրը պատարագը բացառաբար կը սկսի ժամը 9.30ին եւ հեռասփռումը կը կատարուի 10էն 11։ Հաւատացեալներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ եկեղեցի փութալ 10էն առաջ։

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Օրակարգ.— Շարունակութիւն նախորդ ժողովի։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 23, ժամը 9ին Հայ Մշակոյթի Տունը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, Յունուար 22ին ժամը 20.30ին (Հինգշաբթի), Տիկին Սթաթեանի բնակարանը, 35 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, Քաշան։ Կարեւոր օրակարգ պարահանդէսի վերաբերեալ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Յունուար 24 Շաբաթ օր Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Նիստը կը բացուի ժամը 15ին։ Երկրորդ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ ժամը 16ին, ներկաներուն թիւը բաւարար կը նկատուի։

Օրակարգի վրայ է վարչ. ընտրութիւնը։

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Կիպրացի ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ՍԻՓՐԻԷՆ ՔԱՅԱՐԻՍ
Կը նուագէ
Շուպերթ, Պեթհովէն, Լիսթ
Երեքշաբթի, Յունուար 20, ժամը 20.30ին
Օփերա – Սթիւտիօ (նախկին Օփերա - Քոմիք)

Մուտք 40, 30, 20, 10 փր.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

---

10 JOURS A PALMA

DU 11 AU 21 FEVRIER
De Lyon 840 F. de Marseille 740 F. de Paris 1000 F.

10 JOURS EN TUNISIE

DU 21 FEVRIER AU 3 MARS
De Lyon 1.300 F., de Marseille 1.200 F.

10 JOURS EN GRECE

avec 2 jours à Rome
DU 12 AU 21 MARS 1976
de Lyon 1850 Frs, de Marseille 1850 Frs, de Paris 1950 Frs.

organisé par sevan voyages - lyon
accompagné par Monsieur SARKISSIAN Varoujan

—Les prix comprennent : le transport aérien A/R, le transfert aéroport — hôtel - aéroport, logement, pension complète dans hôtel 1ère classe, en chambre double/bain.

— Vu le succès obtenu ces dernières années, nous organisons aussi en cette période hivernale, d'agréables séjours dans des pays plus cléments.
Inscrivez-vous et faites inscrire vos parents auprès :

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003, LYON
Téléphone : (78) 60-13-66

— Նախորդ տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած եւ եղող դիմումներու գոհացում տալու համար, մանաւանդ մեր երէց սերունդին կողմէ, Վարուժան Սարգիսեան լաւագոյն պայմաններով գեղեցիկ առիթը կուտայ ձեզի Փալմա եւ Թունուսատ (երկու օր Հռոմ) կազմակերպուած այս ճամբորդութիւններով։

Արձանագրուեցէք եւ արձանագրել տուէք ձեր բարեկամները ձեր նախասիրած ճամբորդութեան եւ կ'ունենաք մեր կողմէ բոլոր պէտք եղած մանրամասնութիւնները։

Licence BR 72056
Licence COR. A. 529

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած տեղւոյն Հ. Բ. Ը. Մ.ի կողմէ Յունուար 23, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ արշալոյս, էքս-ան-Փրովանս Վանտոմի շքեղ սրահներուն մէջ

Հայկական եւ ֆրանսական նուագախումբ — գեղարուեստական բաժին
Գին 150 փր.)

Այժմէն տոմսերը ապահովել

Պր. Շէլէլէկեանի մօտ
WASTELS - VOYAGE, 62-03-44

Մասնաւոր զեղչ երիտասարդներուն եւ ուսանողներուն համար։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRANDE NUITEE DU NOR SEROUND DE LYON
CASINO DE CHARBONNIERES
Samedi 24 Janvier de 21 heures à l'aube
Orchestre :
ANDRE AUZIAS de Radio-Monte - Carlo, Ensemble Sayat - Nova
BUFFET ARMENIEN *COTILLONS*

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
21
MERCREDI
21 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.494

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51ᵉ ANNÉE — Nº 13.494

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ 1975ԻՆ

— o —

Ա.

Ո՛Չ ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Հաւատարիմ երկար տարիներու աւանդութեան, Թուրքիոյ Հայոց պատրիարք Շնորհք Արք. Գալուստեան Հայկական Ծնունդի առթիւ ընդունած է Պոլսոյ «համայնական» (ազգային) մարմիններու շնորհաւորութիւնները: Գրաւոր Տեղեկագիր չէ ներկայացուցեր վերջացող տարուան գործունէութեան մասին, սակայն բերանացի տեղեկութիւններ տուեր է պատկան իշխանութեանց մօտ իր կատարած դիմումներուն մասին (Յառաջ, Յունուար 17):

Ինչպէս նախորդ տարիներուն, 1975ին եւս համայնքին վերաբերող խնդիրներու մասին իր կատարած դիմումներուն ո՛չ միայն գոհացում, այլ պատասխան անգամ չէ տրուած: Սրբազան Պատրիարքը տարիներով գրաւոր, երբեմն նաեւ անձամբ մինչեւ Անգարա երթալով խնդրեր էր, որ արտօնութիւն տրուի ընտրելու Կրօնական Ժողովը, որուն անդամներէն շատեր վախճանած էին: Զուտ կրօնական-եկեղեցական հանգամանք ներկայացնող այս մարմնին դէմ իսկ դիրք բռնած էին, թոյլ տալով որ անիկա մեռնի ինքնաբերաբար: Ու այս՝ հակառակ Լօզանի դաշնագրի բացորոշ տրամադրութեանց:

Անգարայի կեդրոնական իշխանութիւնն ու Պոլսոյ կուսակալութիւնը առանց հետեւանքի ձգեր էին նաեւ Գալֆայեան որբանոցի եւ Խասգիւղի եկեղեցիին մասին կատարուած դիմումները:

Տարիներու ընթացքին աստիճան մը աւելի սեղմեցին Հայոց իրաւունքները եկեղեցական եւ կրթական մարզերու մէջ: Այսպէս, պարտադրեցին, որ Թաղական Խորհուրդներու անդամները ընտրուին նոյն թաղէն: Յետոյ, աւելի ծանրակշիռ պարագայ, առջի տարի դպրոցական վերամուտի առաջին օրն իսկ խիստ օրէնքով մը պարտադրեցին, որ հայկական վարժարանները մտնել փափաքող աշակերտները նախապէս արտօնութիւն պէտք է ստանան կրթական տեսչութենէն: Ու նաեւ դժուարութիւններ ստեղծեցին Հայ քրիստոնեաներու ինքնութիւնը հաստատելու մասին եւ բազմաթիւ Հայեր, մանաւանդ գաւառացիներ, մոլեռանդ ու չարամիտ պաշտօնեաներու կողմէ իբրեւ «խլամ» արձանագրուեցան: Ուրիշ օրէնքով մը Թուրքերէն լեզուի մէջ բարձր նիշ չստացող հայ աշակերտներուն արգիլեցին դասարան փոխել, մինչդեռ Թրքական վարժարաններու աշակերտները Թրքերէնի մէջ աւելի ցած նիշ ստանալով դասարան կը փոխէին: Նպատակն էր աստիճանաբար փակել հայկական վարժարանները եւ ստիպել, որ հայ աշակերտները Թրքական վարժարան յաճախեն:

Դեռ աւելին: Նկատի ունենալով, որ Թուրք աշակերտները տեղաւորելու համար Պոլսոյ մէջ բաւարար շէնքեր չկան, վերջերս պահանջեցին, որ հայկական վարժարանները տրամադրուին Թուրքերուն՝ օրուան որոշ ժամերուն...:

Ակնյայտ է Թրքացման քաղաքականութիւնը, որ դանդաղ, բայց հետեւողականօրէն առաջ կը տարուի: Տարուէ տարի աւելի կը սեղմուի աքցանը:

Արդէն հայկական ամէն դպրոցի մէջ տնօրէնի կողքին կայ Թուրք փոխ-տնօրէն մը, որ իրականին մէջ իր կամքին ու իշխանութեան կ'ենթարկէ ամէն բան:

Տարիներ առաջ ուրիշ օրէնքով մը հայկական վարժարաններու մէջ ուսուցչի կամ տնօրէնի պաշտօն կարենալ վարելու համար պայման դրին, որ անոնք աւարտեն Թրքական բարձրագոյն ուսուցչանոցը եւ խիստ քննութեանց ենթարկուին՝ մասնաւորաբար Թրքական լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան ճիւղերուն մէջ: Յետոյ նաեւ սահմանափակեցին ուսուցիչներու տարիքը: Այդ օրէնքին հետեւանքով պաշտօնէ հանուեցան Կեդրոնականի եւ այլ Հայկ. կարգ մը վարժարաններու տնօրէնները, որոնք տակաւին դասաւանդելու առոյգ տարիք ունէին: Նեղ կացութեան մատնուեցան Հայկ. դպրոցները, որոնց համար դժուար էր պաշտօնազրկուածներու փոխարէն գտնել նոր օրէնքի տրամադրութիւնները լրացնող որակաւոր տնօրէններ եւ ուսուցիչներ:

Գաղտնիք մը յայտնած չենք ըլլար, երբ ըսենք թէ Պոլսոյ հայկական վարժարաններու շրջանաւարտները աւելի լաւ Թրքերէն գիտեն քան հայերէն: Որովհետեւ հայերէնին յատկացուած պահերը շատ սահմանափակ են, մինչ Թրքերէնը կ'ուսուցուի ո՛չ միայն իբրեւ լեզու, այլ եւ պատմութեան, աշխարհագրութեան, գիտութեան եւ այլ ուսումնական բոլոր առարկաներու լեզուն Թրքերէն է:

Ծնունդի ընդունելութեան առթիւ Շնորհք պատրիարքը ազգ. ներկայացուցիչներուն ցաւով յայտնած է թէ վերջացող տարուան ընթացքին համայնքին վերաբերող երկու կարեւոր խնդիրներու մասին իր կատարած դիմումներուն «ցարդ ո՛չ մէկ պատասխան տրուած է»:

Դեռ ուրիշ նոր խնդիր մըն ալ ծագած է:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԿԻՐ ՄԸ ԿԸ ՄԵՌՆԻ ԱՆՏԱՐԲԵՐ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԸ ԱՌՋԵՒ

ՕՐԸ ՕՐ ԼԻԲԱՆԱՆ ՔԱՐՈՒՔԱՆԴ Կ'ԸԼԼԱՅ

ՄԷԿ ՕՐՈՒԱՆ ՄԷՋ՝ 119 ՄԵՌԵԱԼ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄ ՔԱՐԱՆԹԻՆԱՅԻ ՎՐԱՅ

ՇԱՄՈՒՆ ՍՈՒՐԻԱՆ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ...

Ամբողջ աշխարհ, անտարբեր կը դիտէ, եւ որքան որ այս թերթը չի սիրեր Թրքերէն բացատրութիւններ գործածել, պիտի ըսենք նոյնիսկ սէյիր կ'ընէ: Հոս հոն ժողովներ կրնան շարունակուիլ, խաղաղութեան կոչեր ըլլալ բայց ոչ ոք քայլ մը կ'ընէ վերջ տալու համար այն ահաւոր ողբերգութեան, որ տասը ամիսէ անդունդին եզրը տարած է երբեմնի երազային Լիբանանը, կամ գուցէ անարդար է ըսել թէ բան մը չեն ըներ, թերեւս ընդհակառակն բան մը կ'ընեն որպէսզի Լիբանան քաոսէն դուրս չելլէ քանի ո՞վ գիտէ որքան երկիրներ տեսակ — տեսակ շահեր ունին, որ այս կացութիւնը տեւէ:

Կիրակի օր միայն, հաշուուած մեռեալներու թիւն է 119: Երկուշաբթի օր կը ստորագրուէր 24րդ հրադադարը մինչ կ'ըսուէր թէ գուցէ Քարամէ վերաքննէ հրաժարելու իր որոշումը եւ դայն ետ առնէ: Արդարեւ, հակառակ պարագային կարելի չէ գիտնալ թէ ի՞նչ կրնայ ընել Նախագահ Ֆրանճիէ: Ըստ Սահմանադրութեան պէտք է նշանակէ ուրիշ սիւննի մը, բայց ոչ մէկ հաւանականութիւն կայ այդ ուղղութեամբ քանի Քարամէ միակն էր որ այս պաշտօնը կրնար տանիլ ներկայ կացութեան մէջ: Քարամէ չափաւոր եւ յարգուած, կրցած էր խօսք հասկցնել ծայրայեղ մահմետականներուն եւ վարկ վայելել թէ՛ քրիստոնեաներու եւ թէ՛ մահմետականներու մօտ: Եղած է 9 անգամ վարչապետ, փորձառու, «վերջին կարելիութեան» մարդն էր, բայց առջի օրուան օդուժին միջամտութիւնը, որմէ լուր իսկ չէր ունեցած, այլեւս բաժակը յորդել տուած էր: Քարամէ կը տեսնէր որ չի կրնար շարունակել քանի, կ'ըսէր հրաժարականը տալով.— «Խաղաղութեան բոլոր դուռները փակուեցան: Ելք մը գտնելու փորձերս հովին հետ գացին»: Իսկ եթէ Քարամէ ետ չառնէ իր հրաժարականը (կ'ըսուի թէ Ֆրանճիէ մերժած է արդէն), կը մնայ զինուորական լուծումը, այսինքն իշխանութիւնը ձեռք առնէ բանակը, որ մեծամասնութեամբ քրիստոնեայ է — այդ պարագային բացէ ի բաց պիտի կենայ Փալանժին (Քաթայէպ) կողքին:

Ֆալանժը, որ պաշարած եւ քարուքանդ ըրած է Քարանթինան, եւ նոյնիսկ ջարդած, որոշ հակազդեցութիւն ալ ստեղծած էր եւ մինարէներու տանիքներէն մուէզզինները փոխանակ աղօթքի ճիհատի (Ս. պատերազմ) հրաւէր ուղղած են՝ «Հաւատացեալները կը կանչուին կրօնական պարտականութեամբ զինուած ելլելու Ս. պատերազմին համար, պաշտպանելու համար յարձակման ենթակայ իրենց եղբայրները»: Մուֆթին, սակայն, Շէյխ Հասան Խալէտ հերքեց այս լուրը յայտնելով թէ անհատական ձեռնարկներ կրնան ըլլալ բայց մահմետականը եւ քրիստոնեան եղբայր կը մնան...:

Շամուն, որ միշտ պաշարուած կը մնայ իր ապարանքը, ամբաստանեց Սուրիան որ բանակ մտցուցած է Լիբանան: Կ'ըսուի թէ շուրջ տասը հազար զինուոր, անդամ Պաղեստինի Ազատագրական բանակի, դէպի Զահլէ յառաջացած են: Արդ պաղեստինցի լաւ զինուած տարրերու թիւը յիսուն հազար է, որու դիմաց լիբանանեան 17էն 20 հազարի հասնող բանակը շատ բան չի կրնար ընել, մանաւանդ եթէ նկատի առնուի որ այդ բանակը, ուղղակի բախումի մը պարագային, կրնայ զրկուիլ իր մահմետական տարրերէն:

Երկուշաբթի իրիկուն, ֆրանսական հեռատեսիլի Պէյրութի թղթակիցը կ'ըսէր թէ վիճակը աննկարագրելի է եւ ջարդը կը շարունակուի (գլխաւոր ողբերգութիւնը Քարանթինա է): Ֆրանսական մամուլն ալ իր խորագրերով կը պարզէ ողբերգութեան աստիճանը:

Լիբանան՝ ազգի մը անձնասպանութիւնը («Քոթիտիէն տը Փարի»):

Կատաղի կռիւներ Քարանթինայի ժողովրդական թաղը («Իւմանիթէ»):

Լիբանան պառակտուած՝ քաոսին մէջ կ'ընկղմի («Օռոռ»):

Լիբանան՝ ամբողջական անիշխանութիւն («Ֆիկառօ»):

Իսկ Լը Մոնտ Երկուշաբթի իրիկուն կը հրատարակէր Շենէզի մէկ գծագրութիւնը որ ցոյց կուտայ արմատախիլ մայրի մը, ուր կ'երեւի մեռեալի հսկայ գանկ մը:

Քանի մը տողով

ԷԼՍԸՆԷՕՐԻ մէջ, Համլէթի շուքին ներքեւ հաւաքուած ընկերվարականները վերջ տուին իրենց հաւաքոյթին: Միթերան անհրաժեշտ կը գտնէ Ձախի միութիւնը եւ ջատագովեց համայնավարներու հետ գործակցութիւնը, ի պատասխան մասնաւորաբար Արեւմտեան Գերմանիոյ, Անգլիոյ եւ Սքանտինաւիոյ ընկերվարականներու ըրած քննադատութեանց հիմնուած հարաւային միջերկրականեան երկիրներու օրինակին վրայ: Բայց Մառշէի համար, Էլսընէօրէն հեռու, լինե՞լ թէ չլինելու հարցը կախում ունի միայն ու միայն Համայնավար կուսակցութենէն եւ չեշտեց Ֆրանս - Էնթէրէն. «Ընկերվարութիւնը, մե՛նք ենք եւ Ֆրանսացիները չեն սխալիր այդ ուղղութեամբ»:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ Սէ. Ի. Ա.ն եւ կ'ուզէ նոյնիսկ զայն բարեփոխել եւ ամրապնդել: Առանց անոր, կ'ըսէ Ֆորտ, Ամերիկա կոյր եւ կաղ կ'ըլլար:

ՊՈԼՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն, հաղորդակցութիւնները խզուած են Արեւելեան Անատոլուի բազմաթիւ գիւղերու եւ քաղաքներու հետ սաստիկ ձիւնի հետեւանքով: 150 բանուորներ երեսուն ժամ կղզիացած մնալէ ետք Սվազի մէջ, փրկուած են: Կացութիւնը ծանր է նաեւ Գոնիայի, Էրզրումի, Էրզինճանի մէջ, ուր ոչ հեռաձայն կայ ոչ ալ հաղորդակցութեան այլ միջոցներ: Երեք ժամ ձիւնած է նաեւ Պոլիս եւ խանգարած երթեւեկը: Օդանաւերն ալ չեն մեկնած:

ԿԻՊՐՈՍԻ Ազգային Ժողովի նախագահ Քլերիտէս վերստանձնած է Կիպրոսի յոյն համայնքի ներկայացուցչի իր պաշտօնը, եւ ուրեմն պիտի մասնակցի Կիպրոսի Թուրքերուն հետ բանակցութեանց, որոնք հաւանաբար վերսկսին Փետրուարի կէսին:

ԲԵԼՃԻՔԱՅԻ փոխ - վարչապետ նշանակուած է Լէոնիտ Խիթրուն, յաջորդելով Միշէլ Սեւերնեւի, որ «կոչուած է այլ պաշտօններու»: Անցեալ տարի, Փետրուարին Խիթրուն նշանակուած էր Երկրագործութեան փոխ-նախարար:

ՎԱՏԻԿԱՆ եւ Մարոք որոշած են դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատել: Միջերկրականի բոլոր արաբական երկիրները դիւանագիտական յարաբերութիւններ ունին Վատիկանի հետ, բացի՝ Լիբիայէ:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գիտութիւններու Ակադեմիայի փիլիսոփայութեան հիմնարկի խումբ մը գիտնականներու հեղինակութեամբ լոյս տեսած է «Գաղափարներու պայքարը» խորագիրը կրող գիրքը, որ ամբաստանագիր մըն է «հակահամայնավար տեսաբաններուն» ուղղուած: Թաս գործակալութիւնը, Յունուար 18ին, յիշեալ գիրքը վերլուծելով դիտել կուտար որ ըստ հեղինակներու՝ «Ընկերվարութեան տիպարներու բազմազանութիւնը վերաքննական գաղափար մըն է» որու նպատակն է զարկ տալ «համայնավարութեան քայքայումին՝ ընկերվարական երկիրներու մէջ»:

ԵՐԲ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՆՔ...

[ԱՆՑՔԵՐ ՈՒ ԱՆՁԵՐ]

•

ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԱՄՐՈՑՆԵՐԸ 10 - 14 ԴԱՐԵՐՈՒՆ

[ՎԱՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾԱՂԿՈՒՄԻ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ]

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՄՇԵՆՑԻ, — ԿԱՊՈՍԻ ԴՊՐՈՑԸ

«Պատմէր հոգովն սրբով եւ
Տպաւորէր ի միտս աշակերտացն»...

Երզնկայի միջնադարեան դպրոցներու վերջին օղակն է Կապոսի կամ Կարփոսի դպրոցը՝ որ, ինչպէս ըսինք, շարունակութիւնն էր Աւագ անուն ուսումնարանին:

Մինասայ Անապատէն դէպքերու բերումով գաղթելու հարկադրանքին տակ գտնուող վանականութիւնը, իրեն հետ Կապոս բերաւ նաեւ ուսումնարանը՝ ուսուցիչ հոգեւորականներով եւ ուսանողներով միասին:

Կապոս կը գտնուէր Երզնկա քաղաքին շատ մօտիկ, վանական – միաբանական հաստատութեան կողքին, ուր իրենց հոգեւոր եւ ուսումնական գործունէութեամբ փայլած են « ուսումնապետ »ներ Դանիէլ եւ իր աշակերտն ու արժանաւոր յաջորդը՝ Յովհաննէս Համշենցի:

Այս երկու անունները ծանօթ էին արդէն Մինասայ անապատի Աւագ դպրոցէն, իբրեւ գործակիցներ Յովհաննէս Երզնկացիի: Սակայն 1470ական տարիներէն ետք, երբ միաբանական կազմը եկաւ հաստատուիլ Կապոս, անոնք դարձան տիրական հեղինակութիւնները ուսումնարանին:

Մատենագիր Առաքել Դաւրիժեցի եւ ժամանակակից կարգ մը այլ դրիչներ, երբ կը խօսին Կարփոսի (Կապոս) մասին, չեշտուած համակրանքով կ'անդրադառնան Դանիէլ վարդապետի եւ յետագային զայն փոխարինող Յովհ. Համշենցիի գործունէութեան, աւելցնելով որ անոնց մօտ ուսանելու փափաքով աշակերտներ կուգային Հաղբատէն, Տարօնէն, Տրապիզոնէն, Սեբաստիայէն, Պոնտոսէն, Տեւրիկէն, Դարանաղէն եւ այլ շրջաններէ:

Էջմիածնայ «Արարատ» ամսագրի 1913ի թիւերուն մէջ հրատարակուած յիշատակարանային վկայութիւններէ կը պարզուի որ Կապոսի դպրոցի ուսանողութեան կողմէ բացառիկ համակրանքի առարկայ «րաբունապետ» մը եղած է Յովհ. Համշենցի՝ որուն Մաղաքիա անուն աշակերտը, 1494 թուականին գրի առնուած տողերու կարգին զայն կը նկատէ «լուսաւորող համայնի՝ Հայոցս տառապեալ ազգի, ուսուցանող առ միշտ՝ ի տուէ եւ ի գիշերի»:

Մաղաքիայի վկայութեանց համաձայն, զանազան գօտիներէ Կապոս դիմող աշակերտութիւնը «անմահ հաց»ի պէս կը ճաշակէր Համշենցիի գիտութիւնը, եւ «խրթնածածուկ բանս մատենի»՝ այսինքն բարդ եւ դժուարիմաց նիւթերը կը մարսէր, շնորհիւ անոր վերծանումներուն:

Շատ աւելի բնորոշիչ է վկայութիւնը Գլակայ վանքի աշակերտներէն Գրիգոր Տարօնացիի, որ 1489ին գրի առած իր մէկ յիշատակարանին մէջ կը պատմէ թէ լսելով համբաւին մասին Յովհաննէս Համշենցի րաբունապետին՝ «յուղի անկեալ, եկայ եւ մտի ի համալսարանս նորա, նստայ ի յունկնդրութիւն աստուածային իմաստութեան, զոր աւրըստաւրէ (օր ըստ օրէ) պատմէ հոգովն սրբով եւ տպաւորէր ի միտս աշակերտացն»:

Պարզ է այս երկու վկայութեանց իմաստը: — Յովհաննէս Համշենցիի կողմէ «խրթնածածուկ բանս մատենի»ներու վերծանումը ցոյց կուտայ որ ան իր դասաւանդութիւնները կը կատարէր հայ ու հելլէն յայտնի իմաստասէր հեղինակներու գործերէն, — Արիստոտէլ, Բարսեղ Կեսարացի, Գրիգոր Նիւսացի, եւայլն:

Դարձեալ, « համալսարան » « րաբունապետ » բառերու գործածութիւնը ցոյց կուտայ որ 15րդ դարու ամէնէն համբաւաւոր ուսումնատեղիներէն մէկն է եղած Կապոսի դպրոցը՝ որուն անունը (Կարփոս, Կարխոս) կ'երեւի նաեւ մատենագրային այլ աշխատասիրութեանց մէջ իբրեւ հաստատութեան մը՝ որ անուանի դէմքեր տուած է մեր գիտական-գեղարուեստական կեանքին, — Ներսէս Բաղիշեցի, Գրիգոր Կաֆայեցի, Մատթէոս Սեբաստացի, Յովհ. Դարանաղցի, Ներսէս Հաղբատեցի, Նիկողայոս Պոնտացի եւ ուրիշներ:

×

1497 թուականէն ետք, երբ կը վախճանի նաեւ Համշենցի, Երզնկայի վանական դպրոցներու անունը չի յիշատակուիր այլեւս: Ինչպէս կրօնական եւ մշակութային այլ հաստատութիւններ՝ նաեւ դաստիարակչական կեդրոններ կը մարին հետզհետէ, կ'ենթարկուին թրքական յաջորդական աւերումներուն: Բնականաբար կը կասի նաեւ մաքի եւ գիտութեան թափը հայ կեանքի մէջ եւ անտարբերութիւնը կը ծաւալի հետզհետէ:

Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Հայապատում»ին մէջ (էջ 551)՝ Յովհաննէս Երզնկացիի օրերուն վերաբերող կարգ մը վկայութեանց կարգին, կը նշմարուին արդէն տողեր որոնք կը խօսին իմաստասիրական գիտութիւններու հանդէպ աստիճանաբար նուազող հետաքրքրութեանց մասին: Ալիշան՝ Յովհ. Երզնկացիէն կը մէջբերէ, այնտեղ, հետեւեալ տողերը.

— «Յոյժ սրտաբեկեալ խոցիմ՝ յորժամ տեսանեմ զազգս մեր անփոյթ արարեալ զիմաստասիրական ուսմանց եւ զիմաստութենէ արհեստից բանականաց»...

Թաթարական խուժանին եւ ամենաքանդ բնազդին հետ՝ խաւարը կը սկսէր ծանրանալ 1500ական թուականներու մեր կեանքին վրայ...:

Մ. Թ.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԼԻՍԷՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

— O —

Անցեալ շաբաթներու ընթացքին, յատկապէս փարիզեան շրջանի կարգ մը «տաք լիսէ»ներու մէջ, պատահեցան նոր միջադէպեր որոնց արձագանգ եղաւ մամուլը առհասարակ, հանրային ուշադրութիւնը կեդրոնացնելով քաղաքականութեան այս կարեւոր հարցին, ու մանաւանդ անոր տրուելիք տեղին, դիրքին շուրջ երկրորդական հաստատութիւններուն մէջ:

Աւելորդ է ըսել որ Կրթական Նախարարութեան հակազդեցութիւնը եղաւ անմիջական: Ձեռք առնուեցան արտակարգ միջոցներ՝ զտելու համար այդ հաստատութիւնները: Մանաւոր հրահանգներ տրուեցան առ որ անկ է, խստօրէն ընդդիմանալու համար համանման ցոյցերու:

Զգենք դէպքերը եւ մօտենանք հարցին, քննենք զայն իր էութեանը մէջ:

Այսօր քաղաքականութիւնը կամ քաղաքական տեղեկութիւնը լիսէներէն ներս պէ՞տք է բոլորովին մերժել, թէ ընդհակառակն՝ արտօնել, տալ լրիւ իրաւունք:

Ողջմտութիւնը կը թելադրէ միջին ճամբան:

Կարելի չէ մտածել որ Ֆրանսայի նման երկրի մը մէջ, ուր արտայայտութեան ազատութիւնը իրականութիւն մըն է, ուր 1968ի մայիսեան ուսանողական շարժումը հիմնական փոփոխութիւններ բերաւ համալսարաններէն եւ լիսէներէն ներս, ուր զանգուածներու հաղորդակցութեան միջոցները ամէն տեղ են, կտրել դպրոցը արտաքին քաղաքական եւ տնտեսական իրադարձութիւններէն:

Նոյնպէս, կարելի չէ մտածել որ աշակերտները իրենց ժամանակէն եւ ուժերէն կարեւոր բաժին մը տրամադրեն հարցերու՝ որոնց ի վերջոյ այնքան ալ տեղեակ չեն, անփորձառու են, փոխանակ զբաղելու իրենց ուսումներով, որպէսզի լիօրէն իրենց դերը կատարեն վաղուան ընկերութեան մէջ:

Արդէն իսկ, քաղաքական գիտութիւններու դասեր մաս կը կազմեն պատմութեան եւ քաղաքացիական կրթութեան ուսուցումներու յայտագիրներուն: Այդ պահերը պիտի բազմապատկուին համաձայն բարենորոգման ծրագրին, գործադրելի 1977էն սկսեալ:

Անհրաժեշտ է որ լիսէներու աշակերտները, որոնցմէ մէկ մասը արդէն իսկ չափահաս է, ունենայ ճշգրիտ ծանօթութիւններ քաղաքական, տնտեսական, ընկերային զանազան եղանակներու, կազմակերպութիւններու մասին, որոնց մէջէն կոչուած են, մերձաւոր ապագայի մը մէջ, ընտրութիւնը կատարելու:

Նաեւ, ուսուցումներու յայտագրին մէջ նախատեսուած տեղեկութիւնները կարելի է ամբողջացնել դասախօսութիւններով, սալլիններով, վիճաբանական հաւաքոյթներով՝ տրուած մասնաւորապէս հրաւիրուած անձնաւորութիւններու կողմէ, եւ նախաձեռնութեամբ ընկերակրթական կեդրոններու («Ֆուայէ Սոսիօէտիւքաթիֆ»): Այս կեդրոնները, որ մաս կը կազմեն հաստատութիւններուն, հիմնուած են 1968 Դեկտեմբերին եւ կը գործեն համաձայն կանոններու՝ որոնք բացարձակապէս կ'արգիլեն ամէն տեսակի քարոզչութիւն կամ ճնշում, կամ քաղաքական գաղափարաբանութիւն:

Իրականութեան մէջ, քաղաքական կազմակերպութիւններ յաճախ մուտք կը գործեն « տաք լիսէ »ներէն ներս, կը կազմակերպեն կատարեալ հանրաժողովներ, կը կատարեն նոյնիսկ անդամագրութիւններ: Բացայայտ է որ եթէ նման ներգործումներ թոյլատրուին, ամէն տեսակի քաղաքական կամ ոչ միութիւններ, շարժումներ պիտի ընեն նման գործողութիւններ: Այն ատեն, լիսէներու բակերը կը դառնան « տեսական հրապարակներ » ուր բուռն ընդդիմութիւններ կրնան աւերներ գործել:

Լիսէն, դասարանը, աշխատանքի վայրեր են: Անհրաժեշտ է որ աշակերտները ուսանին խաղաղ մթնոլորտի մէջ:

Տեղեկութենէն քաղաքականացում կայ շատ աւելի քան պարզ նրբերանգ մը՝ կայ ամբողջ աշխարհ մը՝ որ կը բացուի աշակերտին առջեւ՝ համալսարանի մուտքին իսկ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

«Զոհողութիւնը դիւրին պէտք չէ որ ըլլայ...»

— O —

Լիբանանի դժբախտ դէպքերուն պատճառով, մարդիկ, կազմակերպութիւններ եւ հաստատութիւններ կը դիմագրաւեն տնտեսական դժուարութիւններ:

Մշակութային եւ կրթական աւելի քան քառասնամեայ կարեւոր հաստատութիւն մը կը գտնուի անելի առջեւ: Խարխափումներով դիմեցինք քանի մը բարեկամներու, որպէսզի անմիջական օգնութիւն մը կարելի ըլլայ հասցնել: Ծով այլ կարիքներ ալ կան: Դժուար է միաժամանակ հասնիլ ամենուրեք:

Եւ սակայն պատահեցաւ պզտիկ, աննշան, թերեւս մոռացութեան կոչուած դէպք մը: Կը խօսէինք բարեկամի մը հետ: Կը խնդրէի որ աշխատանք տանի այդ ուղղութեամբ: Հանդիպումի աւարտին, բարեկամս, պրեթէ ամչնալով, աւելցուց.

— Ձիս ալ կ'արձանագրես հազար հինգ հարիւրով...

Զարմացած էի: Գիտէի որ իրեն համար ծանր էր այդ խոստումը:

— Դուն քեզ պարտաւորուած մի՛ զգար. եւ յետոյ, այդ շատ է քեզի համար:

— Զոհողութիւնը դիւրին պէտք չէ որ ըլլայ: Եթէ զոհողութիւն պիտի ընեմ, կ'ուզեմ զգալ, կ'ուզեմ զրկուիլ...

Խօսքի եւ գրի ասպետները գեղեցիկ տողեր կը շարեն զգացումներ եւ մտա-

---

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Է.

Տէրունի Անդրէասը նայեց այդ կաթիլներին եւ ասաց.

— Զչորանայ, տանեմ հետս, ճրագ չունեմ, լոյս տայ ճանապարհիս, այնպէս է երեւում, որ ճանապարհս մութ է:

Մեծ հեկեկանք բարձրացաւ, եւ չլըսուեց ծերունու խօսքերի շարունակութիւնը:

Տէրունին վերջին ճիգով ձեռքը թափ տուեց, որ լռեն:

Հեկեկանքները խեղդուեցին կոկորդներում:

Տէրունին շարունակեց

— Երեմիա, թող փոքր հարսները գնան եւ գինի բերեն, խմեցէք, մեկնելուց առաջ տեսնեմ:

Փոքր հարսները դուրս վազեցին: Քիչ անց՝ գաւերը լցուեցին թանաքի նման մուգ եւ թանձր գինիով: Բոլորը խմեցին: Մայրերը մատները թաթախեցին գինու մէջ եւ քսեցին իրենց մատղաշ երեխաների շրթունքներին:

Տէրունին յանկարծ ժպտաց:

Նրա ժպիտն այլեւս այս աշխարհին չէր պատկանում — ժպտում էր նա մի նոր աշխարհի:

Յովնաթանը, որ նստած էր պապի անկողնի վրայ եւ նրա ծնկները դիպչում էին իր կողին, միայն նա լսեց պապի վերջին խօսքերը: Նա վերջին խօսքն արտասանեց բերանն այս աշխարհին, բայց նայուածքը յառած նոր աշխարհին:

— Գնում եմ, — շշնջաց ծերունին, — ցաւ չունեմ եւ ոչ էլ...

Այլեւս լսելի չեղաւ նրա ձայնը:

Բոլորը ոտի կանգնեցին եւ գլուխները խոնարհեցին:

Երեմիան խաչակնքեց:

Բոլորը հետեւեցին:

Խաղաղութիւն:

Ը.

Երկար վիճաբանութիւնից յետոյ՝ Երեմիան զիջեց միւսներին եւ որոշեցին թաղել պապին ոչ թէ վերին աւազանի յատակում, այլ գլխին: Երեմիան պնդում էր, որ հօր խնդիրքը պէտք է կատարուի:

Կէսօրից յետոյ, փայտէ դագաղի մէջ դրած պապին իջեցրին բրուտանոցը եւ դրին այն չարխի վրայ, որ պտտեցրել էր պապը աւելի քան կէս դար: Երբ երկար մոմերը վառեցին չարխի երկու կողմերին, Երեմիան նշմարեց, որ Յովնաթանը, բրուտանոցի հեռաւոր անկիւնում, ինչ-որ շինում է կաւով: Հայրը մօտեցաւ նրան.

— Ի՞նչ ես շինում, տղաս, — հարցրեց Երեմիան՝ գլխի չընկնելով թէ ինչ է շինում:

— Պապի համար եմ շինում, — պատասխանեց կապուտաչեայ եւ դանդրահեր պատանին:

Երեմիան բռնեց նրա գլուխը եւ համբուրեց:

Յաջորդ օրը բոլորն օգնեցին Յովնաթանին՝ հնոց տանելու այն վիթխարի սնդուկը, որը շինել էր նա իբրեւ սարկոֆագ: Ո՛չ Յովնաթանը եւ ոչ էլ դաշտեցիները գաղափար ունէին սարկոֆագի մասին, բայց բոլորն էլ համաձայնեցին, որ լաւ էր դնել դագաղը այդ կաւէ սնդուկի մէջ, որի դրսի պատերի վրայ Յովնաթանն իրենց դաշտի ծաղիկներն եւ պտուղներն էր քանդակել:

Այդ գիշերը թրծեցին սարկոֆագը եւ առաւօտեան պապի դագաղը դրին մէջը:

Մեծ հարսը, Յովնաթանի մայրը, բերեց մի փարչ գինի, մի կողով ծիրան եւ մի փունջ վարդ ու դրեց պապի սարկոֆագի մէջ, գինին՝ դագաղի գլխավերեւում, ծիրանը՝ ոտների մօտ, իսկ վարդը՝ կրծքի վրայ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. - 7)

ծումները քրքրելու համար։ Այդ ազնիւ Հայը երկու խօսքի մէջ ամփոփած էր ամբողջ իմաստասիրութիւն մը, ազգային կեցուածք եւ յանձնառութիւն։

Իր անսեթեւեթ խօսքը իրաւ է։ Զոհողութիւնը կ'ենթադրէ գործի մը երազականացման մասնակցութիւն, կ'ենթադրէ մասնակցութիւն՝ դժուարութիւններու եւ ցաւի։ Եթէ այդ մասնակցութիւնը պիտի ըլլայ աւելորդ համարուածով, եթէ զոհողութիւնը պիտի ըլլայ հեշտ եւ զգայացիրկ, մարդը կը բացակայի արարքէն։

Ան կ'ուզէ զգալ իր ժողովուրդին վիճակուած դժուարութիւնները ոչ միայն ականջալուր վկան ըլլալով դէպքերու եւ դժբախտութեանց, այլ զրկելով ինքզինք, նուազագոյն չափով գէթ մասնակցած ըլլալու համար իր ճակատագրակից ազգակիցներու ցաւերուն։

Բայց մանաւանդ, այս Հայու կեցուածքը կը թարգմանէ յանձնառութեամբ։ Մեր կրթական հաստատութիւնները պէտք է պահպանել, այս մէկը շատ մեծ դեր կատարած է, տակաւին կրնայ կատարել, զայն ոտքի պէտք է պահել եւ անոր համար պէտք է գինը տալ՝ զրկանքի գնով։ Երբ մեր ժողովուրդը բաղկացնող անհատները, մանաւանդ հայ մեծատուները, հայ ունեւորները, կը հասնին այս առողջ գիտակցութեան, հաւաքական պլումի, զրկուելու խկ գնով կանգուն պահելու ազգային արժէք ներկայացնող հաստատութիւնները, մենք յաղթանակ մը տարած կ'ըլլանք մեզ մաշեցնող ուժերուն դէմ։

Լիբանանի Հայութիւնը ցարդ կը հանդիսանար բաբախող սիրտը Սփիւռք ըլլալու դատապարտուած մեր ժողովուրդին։ Ցամաքամասերու վրայ ցրուած Հայութիւնը, հայրենիքէն դուրս, կը յաւէր հայրենիքին եւ կը յաւէր Լիբանանի։ Ժողովուրդին օգնութեան հասնելու կոչը կ'արդիւնաւորուի եւ Սփիւռքի Հայութիւնը, միակամ, կը փորձէ մեղմել արինակից եղբայրներու եւ քոյրերու դժուարութիւնները։

Պէտք է փորձել նաեւ անկարելին։

Օգնութեան գործը, այն թափով որ առաջ կը տարուի, հաւանօրէն խիստ անբաւարար ըլլայ։ Սփիւռքը պէտք է շարժի աւելի մեծ թափով։ Պէտք է զգալ որ ինչ որ կը վտանգուի այսօր, Լիբանանի Հայութեան չի սպառնար միայն, այլ՝ համայն Սփիւռքին։ Այս գիտակցութեամբ պէտք է փոխել ոճը օգնութեան հասնելու։

Եւ ի՞նչ է այդ ոճը։

Պարզ, յստակ եւ ազնուագոյն։ Իմ բարեկամս, հայաշատ արուարձանի մը բնակիչ, սահմանեց անշեղ կերպով.

«Զոհողութիւնը դիւրին պէտք չէ որ ըլլայ...»։

Ողջախոհութիւնը կուգայ ժողովուրդէն։ Նաեւ՝ իմաստութիւնը. մեծութիւնը՝ անկասկած։

ՎԱՉԳԷՆ

ՅԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ԳԻՐԵՐ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ստորեւ վերջին մաս մը ցաւակցական այն գիրերէն, զորս ստացած է Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը Դեկտեմբեր 8–9ի հրդեհի առթիւ։

Իսթանպուլ, 20 Դեկտ. 1975

Գերապայծառ Հ. Պօղոս Վրդ. Անանեան
Ընդհ. Աբբահայր
Մխիթարեան Միաբանութեան, Վենետիկ

Մեծ խռովքով իմացանք վանքիդ մէկ մասին մէջ ճարակած հրդեհի եւ անոր պատճառած անդարմանելի կորուստներու մասին։ Լուրերը ուշ՝ եւ երբեմն չափազանցեալ կը հասնին այստեղ։ Նախ անհաւատալի թուեցաւ մեզի, սակայն կրկնութեանց վրայ կսկիծը մեզ ալ պաշարեց։ Կը յուսանք թէ վնասները որքան ալ մեծ ըլլան անդարմանելի չըլլան։ Փառք Աստուծոյ, որ խնայուած են Ձեռագրաց Մատենադարանը, տպարանը եւ վանատան այլ մասերը։

Կորուստը ամէնքիս է. հետեւաբար ափսոսանքն ալ համայնական է։ Ինկած պատերը կրնան վերականգնիլ. փլած մասերը վերակերտուիլ աւելի ամուր եւ աւելի գեղեցիկ։ Կորուստները՝ վերստին ձեռք կը ձգուին ու կը վերատեղծուին. բաւ է որ ողջ մնայ հայ ժողովուրդը եւ Մխիթարեան Ուխտը։

Խռովքը համակած է ամէնքս այստեղ, պատմական Պոլսոյ մէջ, որուն շատ բան կը պարտի Ս. Ղազարը, որմէ շատ բան ստացած է Պոլիսը։ Ներկայ ժամանակներու մէջ, հինին պէս ոսկի եւ արծաթ ոչ ունիմք. եթէ ունենանք անգամ հին ազատութեամբ չենք կրնար ղրկել. բայց վստահ ենք, որ ունեցողները պիտի չխնայեն, պիտի տան առատաբաշխ։ Վստահ եղէք միայն, թէ Ձեզ սիրողներ շատ ունիք նաեւ այստեղ, ինչպէս ամենուրեք։

Ձեզ հետ ենք Ձեր կորուստին առիթով։ Կը շրջապատենք Ձեզ մեր համակրանքով։ Աւելի լաւ պիտի շինուի վանքդ, աւելի պիտի զօրանայ ամրանայ եւ գեղեցկանայ։

Կը հայցենք որ Ամենակալին աջը պահապան ըլլայ Ձեզի մշտնջենաւորապէս։ Ու դուք կրկին գօտեպնդուած, կրկին մխիթարուած շարունակէք անմահն Մխիթարի սրբազան գործը, յօգուտ Ազգիս, ի պարծանս Ձեզի եւ ի մեծ փառս Աստուծոյ։

Եղբայրական սէր եւ ջերմ ողջոյն Ձեզի եւ Ձեր Ուխտի բոլոր անդամներուն։

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

×

Վիէննա, 16 Դեկտ. 1975

Առ Ամենապատիւ Գերապայծառ Տէր
Հ. Պօղոս Վ. Անանեան
Ընդհանրական Աբբայ
Մխիթարեան Միաբանութեան
Ի Ս. Ղազար, Վենետիկ

Այսօր մեզի հասած «Յառաջ» օրաթերթի Դեկտ. 11 եւ 12 թիւերէն խոր յուզումով կարդացինք չարաղէտ հրդեհի մասին, որ Ձեր թանգարանի եւ գրադարանի թանկարժէք գանձերէն կարեւոր մաս մը հրոյ ճարակ դարձուցեր է։

Այս չարաշուք աղէտը անդարմանելի կորուստ մըն է՝ ոչ միայն Մխիթարեան զոյգ Միաբանութիւններուն, այլեւ համայն հայ Ազգին համար եւ դառն կսկիծով կը համակէ զմեզ։

Ներկայիւս կը փութամ, Գերապայծառ Տէր, ի բացակայութեան մեր Գերպ. Աբբահօր՝ իր, Միաբանակից Եղբայրներուս եւ իմ անունով՝ յայտնելու Ձեր Գերապայծառութեան եւ Միաբանակից Հայրերուն ու Եղբայրներուն՝ մեր ցաւակցական անկեղծ զգացումները եւ կ'աղօթենք առ Աստուած, որ յառաջիկային վերծ պահէ մեր զոյգ հաստատութիւնները նման աղիտալի փորձանքներէ։

Անշուշտ հայ համայնքէն գիտակից ու նախանձախնդիր անձեր՝ պիտի չվարանին փութով օգնութեան ձեռք երկարելու, մասամբ գոնէ դարմանելու չարիքին տխուր հետեւանքները։

Պիտի փափաքէինք մանրամասնութիւններ իմանալ ուղղակի Ձեզմէ։

Եղբայրական յարգալիր ողջոյններով եւ աջահամբուրիւ
Մնամ Գերապայծառութեանդ
աղօթակից՝
Հ. ՊԵՏՐՈՍ Վ. ՏԷՐ-ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Ընդհ. Աթոռակալ

×

Իսթանպուլ, 21 Դեկտ. 1975

Ամենապատիւ Գերապայծառ Տէր
Հ. Պօղոս Վրդ. Անանեան
Ընդհ. Աբբայ Մխիթարեան Ուխտի
Վենետիկ

Գերապայծառ Տէր Հայր,

Շշմեցուցիչ եւ աղիտալի լուրը, որ մամուլի միջոցաւ կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ Իսթանպուլի մէջ, սաստկօրէն խոցեց նաեւ մեր սրտերը։

Ցաւը մեծ եւ ամէնուս է, բայց ոչ անդարմանելի, հակառակ գոյացող վնասին։ Եթէ Մեծին Մխիթարայ թողօններէն մաս մը այրեցաւ, անոր աննիւթական թողօնները մեր մօտ կը մնան յաւէտ եւ Բարունապետին սրբասուրբ հոգին կը սաւառնի Վենետիկի վերեւ, որ լուսոյ վառարան է ու մշտավառ փարոս։ Այս փարոսէն արդէւ լոյսը առհնօք սփռուեցաւ հայ իրականութեան, հայ երդիքներու եւ հայ սրտերու մէջ ու կը սփռուի դեռ։

Կը հաւատանք որ Երանաշնորհ մեր հիմնադրին Մեծին Մխիթարայ աննիւթական թողօնները չեն այրիր ու սպականիր. անոնք այլուստ անկապտելի են եւ յաւերժական։

Իսթանպուլի Վիէննական Մխիթարեան վանատան Հայրերս ամբողջ սրտով կը մասնակցինք Միաբանութեան մեծ ցաւին։ Թող Ամենաբարին Աստուած անդրադոյն աղէտներէ անսասան պահէ Երանաշնորհ Մխիթարայ թանկագին ձեռակերտ՝ Ս. Ղազարը, որուն պարգեւած բարիքները անգնահատելի են եւ պատմականօրէն անժխտելի։

Մատչելով ի համբոյր Գերապայծառ Տեառն Ս. Աջոյն մնամք աղօթարար՝
Հ. ՅԱԿՈԲՈՍ ԶՕՓՈՒՐԵԱՆ

Հ. ՍԱՐԳԻՍ ԷՐՄԷՆ
Հ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՊՕՀՃԱԼԵԱՆ
Հ. ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՅԱՆԵԱՆ

Վիէննայի Մխիթարեաններու
Պոլսոյ Մասնաճիւղէն

×

Սկիւտար 15 Դեկտ. 1975

Գերապայծառ
Տ. Պօղոս Վարդապետ Անանեան
Վենետիկ

Քանի մը օր առաջ, քաղաքիս օրաթերթերէն տեղեկացանք Ս. վանուցդ թանգարանի բաժնին հրկիզման տխուր լուրը, ելեկտրական քոնթաքթի մը հետեւանքով։

Աւելորդ է ըսել թէ, այս ահաւոր աղէտին լուրը, ինչ ցնցող ազդեցութեան ենթարկեցին մեր հոգիները որ պահ մը շուարուն, մորմոքած սրտով, սապէս արտայայտուեցաւ առ ի մխիթարութիւն։

«Թող Տէրը անփորձ պահէ Ս. Ղազարու դարաւոր վանքը եւ անոր գահակալը միշտ առողջ ու անսասան իր աբբայական բարձր գահուն վրայ, շրջապատուած իր ժրաջան միաբաններով»։

Անցեալ ըլլայ, Գերապայծառ Տէր, կը խնդրենք խոնարհաբար որ այժմ աւելի հոգածու գտնուիք ձեր թանկագին առողջութեան մասին, յօգուտ եւ ի պայծառութիւն Ս. վանուցդ եւ սիրելի Միաբանութեան։

Միաբանակից քոյրերուս եւ սանուհիներուս հետ մատչելով ի համբոյր Ձերդ Գերապայծառութեան, Ս. Աջոյն եւ խնդրելով ձեր հայրական օրհնութիւնները՝

Աւագ Սարկաւագուհի
ՄԱՅՐ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Գալֆայեան Ազգ. Որբանոցի
Մեծաւորուհի

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (71)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Պատասխանութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Է.
Ե՞ՐԲ ԿԸ ԳԱՅ ԽՕՍԵԼՈՒ ՐՈՊԷՆ

— Բայց պիտի առարկէք, միթէ այդ պլատֆորմի մէջ հայ ազգի կարիքներու մասին յօդուածներ չկա՞ն։

Ափսո՜ս որ չեմ յիշեր, գուցէ այդ կէտը մոռցուել է... խօ՛, ամէն բան մտածել չէ կարելի։

Ը.
ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՌՈՂՋ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Որպէս ժողովրդի իսկական շահերու պաշտպաններ՝ մենք չպէտք է դադրինք մեր հայեացքները պարզելէ եւ ուղիղ ճանապարհ ցոյց տալէ, հոգ չէ, եթէ կեղեքիչ ու շահամոլ բուրժուազիան եւ նրան հետեւող կոյր ու տգէտ ամբոխը յամառին մեզ մտիկ չընելու. կայ մեր ձեռքին տակ մարզուած գիտակից երիտասարդութիւնը որ կը հասկնայ ու մանաւանդ կը հաւատայ մեզի. դա բաւ է որ մեր ցանած հունտերը արգասաւորուին նոյնիսկ Բիւզանդիոնի պէս մի աննպաստ հողի վրայ։

Այսօր կ'ուզեմ մատնանիշ ընել իմ դասախօսութեան մէջ այն ուղիղ ճանապարհը որով կարելի է մի շարք ազգային կնճռոտ խնդիրներ հասցնել վերջնական լուծումի։

Վեր առնենք՝ օրինակ՝ Երուսաղէմի վանքին խնդիրը որ տարիներէ ի վեր որպէս մի կանսեռ կը թարախէ ազգի կողքին։ Այդ հարցը վաղուց իր օրինաւոր եւ տրամաբանական լուծումը գտած պիտի լինէր, եթէ փոխանակ յանձնաժողովներու, քննիչ մարմիններու, պատուիրակներու, տեղապահներու յանձնուելու, դիմում ըլլար կուսակցական բիւրոյին անձնազոհութեան (Արեւելեան եւ Արեւմըտեան, Հիւսիսային կամ Հարաւային՝ դա խնդիր չէ)։ Ի հարկէ մենք, ժողովրդի օգտին համար, պիտի ընդունէինք մի այսպիսի խնդիրք եւ իսկոյն պիտի կազմէինք՝ մի յայտնի յեղափոխական գործիչի ղեկավարող ուժին տակ՝ մի արշաւախումբ իր ամբողջ լրացուցիչ շարքերով։ Այդ արշաւախումբը գնալով Երուսաղէմ, յանուն կուսակցութեան եւ պրոլետար ժողովրդին, կը տիրանար վանքին, դուրս կը շպրտէր պորտաբոյծ վարդապետները, այդ ազգային հաստատութեան կղերա – յետադիմական դրօշը կը սըրբէր վրայէն, կը տար նրան մի յեղամշակութային հանգամանք, վերածելով վանքը մի ակումբի կամ քլիւպի եւ անուանելով զայն փոխանակ Սուրբ Յակոբի՝ Աղբիւր Սերոբ կամ Արաբօ։ Յետոյ ձեռք կ'առնէր վանքի նիւթական մատակարարութեան հոգսը, վաճառելով կալուածները, հասութաբեր հողերը, ցեցակեր զարդազգեստները, մգլոտած անօթները, կուլտուրական գործին համար բոլորովին անօգուտ մնացած արծաթեղէնները ու ոսկեղէնները եւ սրանով նա հիմնապէս կը քանդէր դրամական գեղծումներու բոլոր դռղապատճառները եւ Երուսաղէմը կը լինէր մի երկրորդ Աղթամար եւ դուք այլեւս այս վանքին ո՛չ միայն խնդիր չէիք լսեր, այլ մի քանի տարիէն, իր գոյութիւնն ալ կը մոռնայիք։

Բայց կա՞յ միթէ, ազգային իշխանութեան գլուխ, գործ տեսնող մարդիկ, ազգի ու ժողովրդի իսկական շահերովը հետաքրքրուող մարդիկ... ափսո՜ս։

Մի ուրիշ հարց որ ահա՛ երեք – չորս տարիէ ի վեր կը զբաղեցնէ թէ՛ մամուլը եւ թէ ազգային իշխանութիւնը, դա Ենէիսքուի ծանօթ կտակի խնդիրն է։ Եթէ առաջին օրէն, Պատրիարք կամ Վարչութիւն խելօք ընթացքի հետեւէին, կտակի պաշտօնաթղթերը, փոխանակուած նամակները, դրութիւնները եւ՝ ի հարկէ՝ դրամագլուխը միասին առած դիմէին ուղղակի մեր օֆիսը եւ տաէին մեզ.

— Կը խնդրենք, դուք ձեր կազմակերպական ուժերով, գործօն շարքերով կարող էք այս խնդիրը կարգադրել. ուստի մի մերժէք մեր առաջարկը եւ թո՛ղ ձեր կուսակցութիւնը լինի Ենէիսքուի կտակակատար...

Միթէ մենք այնքա՞ն անխիղճ պիտի լինէինք որ մերժէինք մի այսպիսի առաջարկ եւ վարանէինք մեր օժանդակութիւնը նուիրելու ժողովրդին եւ անոր շահերուն պաշտպանութեան։

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Տիրուհի Պետոյեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր, մեծմօր եւ ազգականին՝

ՄԵՆՏՈՒՀԻ ՄԽԱԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին, ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ–հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԽԱԼԵԱՆԻ

յիշատակին։

Նաեւ իրենց ամուսնոյն, հօր և մեծ–հօր՝

ՋԱՒԷՆ ՊԵՏՈՅԵԱՆԻ

մահուան երեսուներորդ տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Յունուար 25, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս տխուր առթիւ Տիկին Պետոյեան 100ական ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի, Կապոյտ Խաչի Պանեէօյի մասնաճիւղին եւ Լիբանահայ աղէտեալներուն։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Տիկին Հեղինէ Ս. Թորոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 25, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ (ՍԵՐՈԺԻԱ) ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան 12րդ տարելիցին եւ իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՎԻԳԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան 6րդ տարելիցին ի յիշատակ։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունուար 25ին, Հայոց եկեղեցիէն պատարագը կը սփռուի հեռատեսիլէն ամբողջ Զուիցերիոյ համար։ Այդ օրը պատարագը բացառաբար կը սկսի ժամը 9.30ին եւ հեռասփռումը կը կատարուի 10էն 11։ Հաւատացեալներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ եւ եկեղեցի փութալ 10էն առաջ։

ԷՍԱՅԵԱՆԻ ՕՐԸ

Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութիւնը, ըստ աւանդական դարձած սովորութեան, կը կազմակերպէ «Էսաեանի Օր»ը Յունուար 25, Կիրկաի։ Առաւօտուն հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի մայր եկեղեցին, բոլոր մահացած Էսաեանցիներուն հոգիներուն ի հանգիստ։

Իսկ ժամը 13.30ին «Բաժակի պահ», պատուոյ նախագահութեամբ Էսաեանի տնօրէնուհի Օր. Հերմինէ Գալուստեանի, ԵԱՆ'Ց ԱԿՈՒՄԲԻն մէջ՝

5, Ave. Reille Métro Glacière

Օթոպիւս 21

Ճառեր, յիշատակի ոգեկոչումներ, որոնց կը յաջորդէ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ մը

Սիրով կը հրաւիրուին հին ու նոր Էսաեանցիներ, ինչպէս նաեւ համակիրներ, բաժակ բարձրացնելու հայ դպրոցին կենացը եւ Էսաեանին մաղթելու լուսաշող ապագայ։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.

ԿԸ ՈՒԶՈՒԻ

Հայ երիտասարդ կին մը ճամբորդական գրասենեակ աշխատելու համար, պէտք է հայերէն խօսիլ գիտնայ, նաեւ ֆրանսերէն, անգլերէն ինչպէս նաեւ յունարէն։ Շփում յաճախորդներուն հետ, նաեւ գրասենեակի աշխատանք (սէքրեթարիա)։ Աշխատանքի սկիզբ Մարտ 1։

Դիմել՝

LE VOYAGE EN GRECE

6, Rue de L'Echelle — 75001 Paris

Tél. : 260-30-20

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Օրակարգ.— Շարունակութիւն նախորդ ժողովի։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 23, ժամը 9ին Հայ Մշակոյթի Տունը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, Յունուար 22ին ժամը 20.30ին (Հինգշաբթի), Տիկին Սթաթեանի բնակարանը, 35 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, Քաշան։ Կարեւոր օրակարգ պարահանդէսի վերաբերեալ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Յունուար 24 Շաբաթ օր Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Նիստը կը բացուի ժամը 15ին։ Երկրորդ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ ժամը 16ին, ներկաներուն թիւը բաւարար կը նկատուի։

Օրակարգի վրայ է վարչ. ընտրութիւնը։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՎԻԷՆ.— Հայ Ազգ. Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 25ին, կամքէ անկախ պատճառներով յետաձգուած է Փետրուար մէկին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Կիտիւէլլի սրճարանի վերի յարկը։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սէն–Ժեռոմի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի Յունուար 25 ժամը 13ին, Սէն–Ժեռոմի Հայոց եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Խնամքով պատրաստուած ճաշեր Խաչուհիներու կողմէ։

ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԷՐ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան վարչութիւնը կոչ կ'ընէ հայ բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ միութիւններուն ներկայ գտնուելու խորհրդակցական ժողովի մը որուն օրակարգն է.—

Ա) Կազմել մարմին մը համագործակցութեան կապ հաստատելու համար միութիւններու միջեւ։

Բ) Լիբանահայերու աննախընթաց աղէտին ստիպողական օգնութեան հասնելու միջոցներ ստեղծել։

Ժողովը կը գումարուի, Շաբաթ, Յունուար 24, ժամը ճիշդ 16ին, Աղքատախնամին գրասենեակը՝ 77 ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ 9րդ։

ԾԱՆՕԹ. Միութիւններու ներկայացուցիչ անդամներէն կը խնդրուի ներկայանալ իրենց վարչութեան լիազօրագրերով։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ.
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Ուրբաթ Յունուար 23, ժամը 20.30ին Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնին մէջ, 118, Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ – ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

« Արեւելեան Հայաստանի վանքերը »

(Les Monastères de l'Arménie Orientale)

Բանախօս՝

Պ. ՓԱԹՐԻՔ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ

վկայեալ սլաւագէտ էքսի համալսարանէն, որ ներկայիս Արուեստի Պատմութեան մասին տոքթորայ մը կը պատրաստէ Երեւանի մէջ

GRAND MEETING A LYON

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE
présente en exclusivité le film

"Les Dossiers du Génocide"

du peuple arménien et de sa culture

Interventions de

Monsieur COUTANT DE SAISEVAL
Grand-Chancelier de l'Ordre de Saint-Lazare de Jérusalem

Monsieur JEAN POPEREN
Député du Rhône, Secrétaire National du Parti Socialiste

Monsieur SCHAVARCH TORIKIAN
Professeur de Droit international à l'Université de Beyrouth,
Représentant du Conseil Oecuménique des Eglises auprès de l'ONU

Monsieur MAURICE DOLMADJIAN
Agrégé de Philosophie, Membre du C. D. C. A.

ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ փիլմ մը.—
«ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐԸ»
հայ ժողովուրդին եւ իր մշակոյթին

Ելոյթ կ'ունենան.—
ՔՈՒԹԱՆ ՏԸ ՍԵՍՎԱԼ, ԺԱՆ ՓՈՓԵՐՆ (Երեսփոխան)
ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ եւ ՄՕՐԻՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆ

PALAIS DES CONGRES
Quai Achille Lignon — 69006 LYON
LE DIMANCHE 25 JANVIER à 15 heures
ENTREE GRATUITE

SERVICE DE CARS GRATUIT
GRENOBLE — Départ : 12 h. 30, La Croix-Rouge — 12 h. 45, Place Verdun
13 heures à la Gare de Grenoble
VALENCE — 13 heures, Boulevard d'Alsace (angle de la rue Belle-Image).
SAINTE-ETIENNE — 13 heures, Place Chavanelle.
SAINT-CHAMOND — 13 h. 20 Square Lamartine (devant le Continental)
VIENNE — 14 heures, devant la Gare de Vienne.
DECINES — 14 heures, Ecole Berthaudière (Arrêt rue Nansen).

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRANDE NUITEE DU NOR SEROUND DE LYON
CASINO DE CHARBONNIERES
Samedi 24 Janvier de 21 heures à l'aube
Orchestre :
ANDRE AUZIAS de Radio-Monte - Carlo, Ensemble Sayat - Nova
BUFFET ARMENIEN *COTILLONS*

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած տեղւոյն Հ. Բ. Ը. Մ.ի կողմէ Յունուար 23, Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20.30էն մինչեւ արշալոյս, էքս–ան–Փրովանս Վանտոմի շքեղ սրահներուն մէջ
Հայկական եւ ֆրանսական նուագախումբ — գեղարուեստական բաժին
Գին 150 ֆր.)

Այժմէն տոմսերը ապահովել

Պր. Շէլէլէկեանի մօտ
WASTELS - VOYAGE, 62-03-44
Մասնաւոր զեղչ երիտասարդներուն եւ ուսանողներուն համար։

Exigez
de votre fournisseur habituel
les délicieux
halva lokoum tahin
Bongout
USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
22
JEUDI
22 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.495
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — Nº 13.495

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ 1975ԻՆ

— Օ —

Բ.

Ս. ՓՐԿԻՉ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ

Պոլսոյ հայ համայնքին սեփականութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Եէտի Գուլէի Ս. Փրկիչ Ազգային Հիւանդանոցը, ծանօթ իբրեւ «Ազգին Տունը», դարաւոր յիշատակ Յարութիւն ամիրա Պէզճեանի եւ այլ ազգային բարերարներու։

Շնորհք Պատրիարք Սուրբ Ծնունդի աւանդական ընդունելութեան առթիւ Պոլսոյ ազգային մարմիններու ներկայացուցիչներուն պարզած է Ազգ. Հիւանդանոցին վիճակը եւ մտքերու փոխանակութիւն մը ունեցեր է անոնց հետ, հարցազրոյցի ձեւին տակ։

Հիւանդանոցի պիւտճէն 14 միլիոն թրքական լիրայէն 1975ին բարձրացեր է 20 միլիոնի, անել կացութեան մատնելով Հոգաբարձութիւնը, որ ցարդ կարելի զոհողութիւններն ըրած է ինքնաբաւ դարձնելու համար Ազգին Տունը։ Ս. Փրկիչը նախապէս բացուած էր իբրեւ Յիմարանոց։ Եւ առածի կարգ անցեր էր յիմարներ կոչել «Փրկիչցու», ինչպէս Փարիզի մէջ նոյն կոչումը ունէր «Շարանթոն»ը։

Յետագային Յիմարանոցի կողքին բացուած է նաեւ բաժին մը ծերերու համար, որ ժամանակին կը կոչուէր «Անկելանոց», այժմ ծանօթ է իբրեւ «Ծերանոց»։ Կարօտ տարեց մտաւորականներ ունէին առանձին յարկաբաժին մը։ Անշուշտ հիւանդներ եւս կը խնամուէին իր յարկին տակ, արդարացնելու համար իր անունը։ Պահ մը նաեւ ունեցած է Որբանոցի բաժին մը։

«Ս. Փրկիչի Օրացոյց»ը որոշ հասոյթ կը հայթայթէր — ու կը շարունակէ հայթայթել — ամէն տարի ազգային այս բարեսիրական հիմնարկութեան։ Ժամանակ մը Տարեգրքի ձեւին տակ հրատարակուեցաւ նաեւ Ընդարձակ Օրացոյց Ազգային Հիւանդանոցի, տոմարական գիտելիքներով, վիճակագրական տեղեկութիւններով, գրական ու պատմական նիւթերով (1900–1910, 1924–1940)։ Առաջին շրջանի խմբագիրն էր Հրանտ Ասատուր, վերջին շրջանին աշխատակցած է Թորոս Ազատեան։

Երկար տարիներէ ի վեր կը հրատարակուի «Սուրբ Փրկիչ» պարբերականը։

Ազգ. Հիւանդանոցը ուխտատեղի էր Պոլսոյ Հայութեան համար։ Տարին երկու անգամ, Համբարձման տօնին եւ Մայիս 24ին, «Ազգային Սահմանադրութեան» հռչակման տարեդարձին, ժողովուրդը բոլոր թաղերէն կը խուժէր Եէտի Գուլէ, խնճոյք կը սարքուէր հիւանդանոցի ընդարձակ պարտէզներուն մէջ։ Ազգին ու հայ մամուլի ներկայացուցիչներն ալ Հոգաբարձութեան կողմէ կը հիւրասիրուէին ճաշով մը, որուն առանցքը կը կազմէին հաստատութեան պարտէզին մէջ բուսած կանկառն ու հազարը։

Տարիներու հոլովումով, Հիւանդանոցի հողին վրայ նոր շէնքեր կառուցուեցան, գոհացում տալու համար յարաճուն պահանջներուն։ Մեծապէս աւելցաւ պատըսպարեալներու, մանաւանդ հիւանդներու, հետեւաբար եւ բժիշկներու, հիւանդապահներու եւ պաշտօնեաներու թիւը։

Փակագիծի մէջ յիշենք նաեւ որ Անատոլուէն Պոլիս գաղթած Թուրքեր «գիշերաբոյս» խրճիթներ կառուցած են Հիւանդանոցի ընդարձակ հողերու մէկ մասին վրայ։

Ինչպէս կը շեշտէ Շնորհք Պատրիարք, մեր ժողովուրդը իր բնածին մարդասիրական ոգիէն տարուած, փափաքած է կատարեալ հիւանդանոցի մը դիմագիծը շահեցնել Հիւանդանոցին։ Ստոյգ է սակայն, որ ներկայիս Հիւանդանոցը բոլորովին կորսնցուցած է իր հայկական դիմագիծը։ Հիւանդներու եւ պատսպարեալներու գրեթէ կէսէն աւելին կը պատկանին ոչ-հայ ազգերու։ «Մինչդեռ ամբողջ նիւթական ծանրութիւնը միմիայն հայ ժողովուրդին ուսերուն վրայ է»։

Հակառակ այն փաստին, որ Ս. Փրկիչը տարիներէ ի վեր կորսնցուցած էր իր զուտ հայկական, ազգային դիմագիծը, իր յարկին տակ ընդունելով ամէնազգի հիւանդներ ու անկարներ, Հոգաբարձութիւնը կարելին ըրած էր պիւտճէի բացը գոցելու համար։ Սակայն այժմ խնդիրը բարդացած է։ Երկու սենտիքաներ գործի անցեր են։ Պարտէզներու մէջ քարոզութիւններ ըրեր են Հոգաբարձութեան դէմ, ամբաստանելով զայն, որ Թուրքերուն հանդէպ «տհաճութիւն» ցոյց կուտայ, կը դժուարացնէ Թուրք աշխատաւորներու գործը։ Թրքերէն թերթերու մէջ այս իմաստով գրութիւններ ալ հրատարակեր են։ Կարելի եղած է գլխաւոր գրգռիչներէն 34 հոգիի պաշտօնին վերջ տալ։ Սենտիքաներէն մէկուն հետ համաձայնութիւնը 4 միլիոն լիրայի նստեր է։

Հիւանդանոցը բարեսիրական հիմնարկութիւն է։ Իրաւունք չունի հիւանդներէն ու պատսպարեալներէն դրամ առնելու։ Նուիրատուութիւններով է, որ կը պահէ իր գոյութիւնը։ Սփիւռքի Հայութիւնն ալ որոշ չափով կ'օժանդակէ Հիւանդանոցին։

Մտքերու փոխանակութենէն ետք կարելի չէ եղած վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ։ Սակայն տիրապետող կարծիքն այն է եղած, որ ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ սենտիքաները բարձր թոշակներ կը պահանջեն գործաւորներուն համար, անկարելի է շարունակել Հիւանդանոցի բաժնին պահպանումը։ 150 անկողնի համար շուրջ 270 հոգի կ'աշխատի։ Պէտք է փակել զայն առանց խղճահարութեան եւ հիւանդները ի հարկին փոխադրել Բանկալթիի Ս. Յակոբ հիւանդանոցը։ Պահել միայն Յիմարանոցի եւ Ծերանոցի բաժինները, ինչպէս հիմնարկութեան նախնական ծրագիրն էր։

Կրճատելով իր գործունէութեան դաշտը, Հոգաբարձութիւնը ի վիճակի պիտի ըլլայ ինքնաբաւ դարձնելու Ս. Փրկիչը եւ անոր վերադարձնելու իր իսկական հայկական դիմագիծը։

Լաւագոյն լուծումը պիտի ըլլայ անշուշտ այս կարգադրութիւնը։ Այլապէս ներկայ վիճակը կարենալ պահելու համար անհրաժեշտ է, որ կառավարութիւնը պետական սնտուկէն յատկացնէ պակսած գումարը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԱՄՈՒՆ ՄԱԿԻ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ԴԻՄԷ

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ՝ «ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ ԱՐԱՐՔՆԵՐՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿԵԼ»

ԲԱՅՑ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ԴԱԴՐԻՐ ԵՒ 114 ՄԵՌԵԱԼ Կ'ԱՒԵԼՆԱՅ

114 մեռեալ Երեքշաբթի օր, թիւեր որոնք այլեւս իմաստ իսկ չունին։ Ժողովուրդ մը կը սպաննուի, երկիր մը կը քանդուի։ Որո՞ւ հոգ։ Ճիշդ է Ֆրանսա «կը մտահոգուի», Միացեալ Նահանգներն ալ «կը ցաւին», ինչպէս մտահոգուած ու ցաւած են Պանկլա-Տաշի, Պիաֆրայի, Կիպրոսի եւ ամէնուն համար։ Ի վերջոյ մարդասէ՛ր եւ ազատատե՛նչ երկիրներ են...

Կացութիւնը միշտ շատ ծանր է եւ վախ կայ որ այլեւս միջազգայնանայ, քանի օտար զօրք կը մտնէ երկիր եւ որքան ալ հերքուի, հաւանաբար ճիշդ է որ պաղեստինեան բանակ մտած է եւ պարզ է որ Իսրայէլ թեւերը ծալած պիտի չնստի։ Շամուն կոչ կ'ընէ ՄԱԿի եւ Ամերիկայի որ միջամտեն, հակառակ պարագային «աղէտ մը պիտի ըլլայ, ոչ միայն Լիբանանի այլեւ Միջին Արեւելքի եւ աշխարհի համար»։

Տեղւոյն վրայ, կատարեալ ջարդ է եւ կը ջարդէ նաեւ ան որ փայտէ խաչը կուրծքին, Քրիստոսէ կը ճառէ ինչպէս ցոյց կուտար Քարանթինա քաշուած նկար մը (Հերըլտ-Թրիպիւն, Ֆրանս-Սուար, հեռատեսիլ)։ Կը ջարդէ նաեւ մահմետականը եւ թղթակիցներու համաձայն, պաղեստինցի եւ ձախ մահմետական կանոնաւոր կերպով ջարդած են Տամուրի քրիստոնեայ բնակիչները, տուները պարպելէ եւ կրակի տալէ ետք։

Միացեալ Նահանգները «ազդարարած են» պետութիւնները (հաւանաբար՝ Սուրիա եւ Իսրայէլ) որեւէ միակողմանի նախաձեռնութեան դէմ։ Չորեքշաբթի օր սուրիական պատուիրակութիւն մը, գլուխն ունենալով սպայակոյտի պետ՝ Զօր. Հիքմաթ Շեհապի լուծում մը գտնելու համար Պէյրութ կ'երթար, մինչ 25րդ հրադադար մը կը ստորագրուէր, հաւանաբար այլեւս իբրեւ «վարժութիւն»։

×

Պէյրութի Մոնտի թղթակիցը կը հաղորդէր որ Քարանթինայի թաղին յառաջդիմական ուժերու վերջին բերդը՝ Հայու մը պատկանող ջաղացքը ինկած է Քաթայէպի ձեռքը։ Հոս է որ փալանժը հիմնական մաքրագործումներու ձեռնարկած է, զատելով կիները, երախաները ու ծերունիները եւ զէնքի տարեք ունեցող այրերը դուրս տարած է «անողոք ուղղութեամբ»։ Ասոր դիմաց Շամուն ալ կը վախնայ որ 5–6000 կիներ եւ երախաներ իր ապարանքին շուրջ ապաստանած, ջարդուին ձախերու եւ Պաղեստինցիներու կողմէ։

Երկիր մը օրէ օր քիչ մը աւելի կը կորսուի հուրի եւ սուրի մէջ, ու որքան յատկանշական էր Երեքշաբթի իրիկուն, հեռատեսիլի Ա. կայանի լուրերու բաժնին մէջ՝ Պէյրութի փողոցները թափառող սա մանուկին նկարը։ Այդ երախան բուն խորհրդանիշն է մարդկային ողբերգութեան, ու այդ երախան թափառած է Տէր-էլ-Զօր, թափառած է Պիաֆրա, թափառած է Վիէթնամ, ու այսօր ալ կը թափառէ Պէյրութ...

"Comment peut-on être Arménien"

Վերոյիշեալ խորագրին ներքեւ Տիկին Ժանին Ալթունեան խիստ շահեկան յօդուած մը ստորագրած է Ժան-Փոլ Սարթրի «Les Temps Modernes» ամսաթերթի Դեկտեմբեր 1975ի թիւին մէջ։

Տիկինը, որ կը պատկանի ֆրանսահայ սերունդին, գերմաներէնի դասատու է ֆրանսական լիսէի մէջ։ 17 էջերու մէջ խտացած կերպով վերլուծած է արմատախիլ Հայուն հոգեվիճակը եւ հակիրճ պատմականն ընելէ ետք Հայութեան, կը ջանայ գտնել իր խորագրով դրած հարցումին պատասխանը։ Ի՞նչպէս կարելի է Հայ ըլլալ Սփիւռքի մէջ։ Ազդեցութեան տակ, վաթսունամեակի առթիւ կազմակերպուած զանազան հանրաժողովներուն, Ժան-Մարի Գառզուի գիրքին կամ Ազնաւուրի երգին, ան կրցած է լաւագոյնս թափանցել խնդրին էութեանն իսկ եւ հասկնալ թէ լեզուին կորուստը իր դերն ունեցած է եւ հասնիլ սա անողոք բայց իրատես եզրակացութեան.—

«Եթէ Սփիւռքի Հայերը վերապրած են միայն իրենց մարմնին մէջ, եթէ իրենց ծագումին յիշողութիւնը կորուած կը մնայ իրականէն, եթէ իրենցմէ ոմանք, վերապրելու համար, կը խեղդուին Արեւմուտքի տիրապետող գաղափարականին արժէքներուն մէջ, եթէ կը կարծեն իբրեւ թումբ ծառայեցնել դրամը կամ ասպարէզը, անտեսուած դիակներու կոյտերը, եթէ ուրիշներ, ժամանակավրէպ եւ ամուլ պաշտամունքն ունին մեռեալներու աշխարհին եւ վերջապէս, եթէ շատեր, այլ մշակոյթներու ձուլուելով կ'անգիտանան, վասնզի, ո՛չ կրնան ոչ ալ գիտեն արտայայտել իրենց հարազատ հարստութիւնները, այն ատեն ամբողջական ցեղասպանութիւնը, տիպար, ազգասպանութիւն, կատարուած կ'ըլլայ»։

Քանի մը տողով

ՔԻՍԻՆԿԷՐ Մոսկուա գնաց, ուր խօսակցութիւններ կ'ունենայ աշխարհի խաղաղութեան համար...։

ԼԻԶՊՈՆԻ մէջ ձերբակալուած է Զօր. Օթելօ տը Գարվալլօ եւ բանտարկուած՝ Սանթարէմի զինուորական բանտին մէջ։ Փորթուկալեան յեղափոխութեան այս ռահվիրան ամբաստանուած է Նոյեմբեր 25ի դէպքերուն մասնակցած ըլլալու մեղադրանքով։

ԱՆԳԼԻԱ Երկուշաբթի գիշեր քաշեց իր ռազմանաւերը իսլանտական ջուրերէն։ Ինչպէս ծանօթ է, Իսլանտա Անգլիոյ պայմանաժամ տուած էր մինչեւ Շաբաթ օր քաշել իր ռազմանաւերը իսլանտական ջուրերէն, հակառակ պարագային կը սպառնար խզել յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ եւ վերաքննել իր դիրքը Ատլանտեան Ուխտին հետ։

ՊՐԱՒԴԱյի Յունուար 20ի թիւին մէջ, Հունգարիոյ Ընկերվարական եւ Բանուորական կուսակցութեան քարտուղարներէն՝ Անտրաս Ժիէն, յօդուածով մը կը ձաղկէ «միջազգային համայնավարական շարժումին մէջ աջ եւ ձախ վերաքննականներն ու պատեհապաշտները», պահանջելով Համայնավար կուսակցութեան միջազգային համաժողով մը՝ 1969ին Մոսկուայի մէջ գումարուածին նման։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԱՌԱՋԻՆ ԳՐՔԻ 300 ՏԱՐԻՆ

— Օ —

Ա.

Հայերս ունեցել ենք երեք գրական լեզու (առայժմ այդ երեքի գրաւոր յուշարձաններն են յայտնի): ԱՌԱՋԻՆԸ հին գրական լեզուն է, որ ծագել է 5րդ դարում ժողովրդի կենդանի խօսքից եւ ամբողջ Հայութեանը հասկանալի էր շուրջ 700 տարի: Այդ ընթացքում ժողովրդի բերանում կենդանի հայերէնը փոխւում ու զարգանում էր եւ աստիճանաբար հեռանում գրքերի մէջ սրբագործուած գրական լեզուից: Եկաւ ժամանակ, երբ ժողովուրդն սկսեց չհասկանալ հին գրական լեզուն, եւ այն կոչեց ԳՐԱԲԱՐ:

12րդ դարում այդ շրջանի ժողովրդական խօսքից սկիզբ առաւ Հայոց ԵՐԿՐՈՐԴ գրական լեզուն, որ այժմ կոչւում է ՄԻՋԻՆ ՀԱՅԵՐԷՆ: Այդ լեզուով պետական հրովարտակներ, դատաստանագրքեր եւ մանաւանդ գեղարուեստական երկեր գրւում էին շուրջ 400 տարի:

Ժողովրդի բերանում կենդանի հայերէնը շարունակում էր փոփոխուել, եւ շուտով միջին հայերէնն էլ հնացաւ: Կարիք զգացուեց նոր, ժողովրդին հասկանալի գրական լեզուի: 17րդ դարում, գլխաւորապէս 1650ական թուականներից, սկսւում է գործածուել Հայոց ԵՐՐՈՐԴ գրական լեզուն կամ նոր գրական հայերէնը, որը մեր գրողները, հրապարակախօսները անուանել են նաեւ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ: Այդ ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ բառը իմաստով փոքր-ինչ ընդարձակ է, երբեմն նրանով անուանել են նաեւ ամէն մի խօսակցական հայերէն, նոյնիսկ՝ բարբառները, բայց մեր նշանաւոր լեզուաբանները (Հ. Արսէն Այտընեան, Մանուկ Աբեղեան, Հրաչեայ Աճառեան) աշխարհաբար ասելով հասկացել են նախ Հայոց երրորդ գրական լեզուն, նոր գրական հայերէնը:

17րդ դարից պահպանուած են նոր գրական հայերէնով գրուած շատ յուշարձաններ՝ թուաբանական եւ առեւտրական ձեռնարկներ, ուղեգրութիւններ, կրօնական բնագրեր, բանաստեղծութիւններ:

Նոր գրական հայերէնը գործածւում է արդէն աւելի քան 300 տարի: Բնականաբար, այդ գրական լեզուի՝ 17րդ եւ 20րդ դարերում գործածուած նմոյշների միջեւ որոշ տարբերութիւններ կան: Չէ՞ որ նոր գրական հայերէնը զարգացման ու կատարելագործման երկար ճանապարհ է անցել, եւ նոյնիսկ 50–60 տարուայ ընթացքում այդ զարգացումը նկատելի է լինում:

Ցիշենք նաեւ, որ երբ սկսեց գործածուել նոր գրական հայերէնը, հայ մտաւորականութեան մի մասն այն կարծիքի էր, որ պէտք չէ մշակել ու կատարելագործել այդ լեզուն, որ աւելի լաւ է գործածութեան մէջ պահել եւ ժողովրդին ուսուցանել հին գրական լեզուն: Այս հարցի շուրջը եղան վէճեր, որոնք կոչուեցին գրապայքար: Բայց պատմական զարգացումը նոր գրական հայերէնի կողմն էր: Շուրջ հարիւր տարի առաջ բոլորովին պարզ էր դարձել, որ գրաբարը լայն գործածութեան լեզու դարձնելն անհնար է, եւ որ Հայոց, նոր, երրորդ գրական լեզուն վերջնականապէս յաղթանակել է:

Մինչեւ 1850ական թուականների վերջերը նոր գրական հայերէնով արդէն տպագրուել էին աւելի քան քսան պարբերականներ եւ մօտ 450 անուն գիրք՝ հազարաւոր օրինակներով:

Իսկ ե՞րբ է հրատարակուել նոր գրական լեզուով առաջին գիրքը: Ան լոյս է տեսել 300 տարի առաջ՝ 1675 Նոյեմբեր 21ին, Ֆրանսայի Մարսէյլ քաղաքում: Այն կոչւում է «Արհեստ համարողութեան»: Դա թուաբանական – հաշուապահական մի գրքոյկ է, ծաւալը փոքր՝ գրպանի: Այն նախատեսուած է հայ վաճառականի համար, իբրեւ ձեռքի գիրք, հաշիւները պահելու, հաշուարկները ճիշդ անելու համար:

17րդ դարի երկրորդ կէսում հայ վաճառականութիւնն իր ծաղկմանն էր հասել: Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ապրանքափոխանակութեան զգալի մասը հայ առեւտրականների ձեռքին էր: Նրանց ճանապարհները ձգւում էին Արեւմտեան Եւրոպայի բոլոր գլխաւոր քաղաքներից մինչեւ Հնդկաստան, Չինաստան, Հնդկաչին, նոյնիսկ՝ Ֆիլիպիններ:

Գլխաւոր դերում էին Նոր Ջուղայի վաճառականները: Բայց եւ շատ վաճառականներ կային Ագուլիսից ու շրջակայքից, Կարինից, Երեւանից, Կեսարիայից, Կիլիկիայից, Կոստանդնուպոլսից եւ այլ վայրերից: Նրանց բարբառները տարբեր էին, յաճախ միմեանց անհասկանալի: Եւ նրանք հաղորդակցւում էին բոլորին հասկանալի նոր խօսակցական հայերէնով: Այդ ժամանակաշրջանում էլ առաջացաւ ընդհանուր խօսակցական հայերէնը գրաւոր խօսքի մէջ գործածելու եւ այդ կերպ գրական դարձնելու անհրաժեշտութիւնը:

Այդ շրջանի վաճառականներից մէկը՝ Նոր Ջուղայեցի (թէեւ ծագումով Երեւանից) Աւետիս Ղլիճենցը 1660 թուականին մեծ գրամ տրամադրեց Ամստերդամում բացուած հայկական տպարանին եւ ապա Հոլանդիա հրաւիրեց իր եղբօրը՝ Ոսկան Երեւանցուն, որ ժամանակի կրթուած, զարգացած մարդկանցից էր: Ոսկանը Ամստերդամի հայկական տպարանը կարգի բերեց, դարձրեց մի ամբողջ հրատարակչութիւն եւ սկսեց տպագրել հայերէն ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ԱՂՈՒԷՍԱԳԻՐՔ (առակների ժողովածու), Առաքել Դաւրիժեցու ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, ՏՕՆԱՑՈՅՑՆԵՐ, շարականներ եւ մանաւանդ մեծածաւալ ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԸ, որ իր տպագրական բարձր արուեստով Հայոց հին տպագրութեան գլուխ գործոցը եղաւ:

ՌԱՖԱՅԷԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄԻ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՅՔԱՐ ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ

1975 Դեկտեմբեր 25:

Սկսած է ԵՀՈՄ-ի ձմեռնային տասնօրեայ բանակումը՝ Պելֆոնթէնի մէջ — Ֆրանսա:

Կը մասնակցին աւելի քան 200 ուսանողներ և երիտասարդներ: Այս թիւը աննախընթաց է ԵՀՈՄ-ի բանակումներու տարեգրութեանց մէջ: Տակաւին վերջին օրը, երբ եկած է հրաժեշտի պահը, ներկայ են աւելի քան հարիւր հայ երիտասարդներ:

Բանակումը ծառայեց կապերու սերտացման: Բայց մանաւանդ ան կազմեց հայ ուսանողութեան եւ երիտասարդութեան համար համագործակցութեան ծրագիր՝ 1976-ի համար, որ կոչուած է նըպաստ մը ըլլալու Հայ Դատին:

Եկած էին տարբեր հորիզոններէ՝ Պարսկաստանէն, Լիբանանէն, Ցունաստանէն, Իտալիայէն, Գերմանիայէն, Անգլիայէն: Ներկայ էին զանազան համալսարանական քաղաքներու ներկայացուցիչները. Հռոմ, Փատովա, Վենետիկ, Փարմա, Ժընեւ, Պերլին, Ախըն, Լոնտոն, Միւնիխ, Մանչեսթր, Պրիւսէլ, Մարսէյլ, Լիոն, Փարիզ, Վալանս, Կըրնօպլ, Պոսթոն...: Այս տղաքը ունէին տարբեր քաղաքական համոզումներ: Քով քովի կը նստէին Նոր Սերունդի, ժաֆի եւ Բարեգործականի երիտասարդները:

Ներկայ էին նաեւ հիւրեր՝ Կիպրոսի Ուս. Միութեան պատգամաւորը, քրտական ՊԱՀՈՋ կազմակերպութեան ներկայացուցիչը, Պաղեստինեան Ուս. Ընդհ. Միութեան պատգամաւորը:

Հայ Ուս. կազմակերպութիւններու կողմէ իբրեւ հիւր ներկայ էին Լիբանանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ջաւարեան Ուս. Միութենէն եւ Հայ Հայրենասէրներու ներկայացուցիչները, Աթէնքի եւ Սելանիկի երիտասարդական եւ Ուս. միութիւններու պատգամաւորները:

Բանակումի ընթացքին եղաւ գործերու բաժանում, ստեղծուեցան յանձնախումբեր կազմակերպելու եւ վարելու համար: Բոլորը, անխտիր, մասնակցեցան մաքրութեան, սպասաւորման եւ այլ աշխատանքներու: Աշխատեցան, տքնեցան, կազմակերպեցին եւ ապրեցան հաւաքական կեանք:

Տիրեց խանդավառ մթնոլորտ. երգ, պար: Խնջոյքի ատեն, երգերը եւ պարերը հայկական էին յատկապէս:

Այս բոլորի հետ լրջութեամբ ընթացաւ քաղաքական աշխատանքը:

Բանակումի ընթացքին ներկայացուեցաւ ԵՀՈՄ-ի եւ անոր առաջնորդող նախադիծը: Ցուցադրուեցան լուսապատկերներ՝ հայկական Ցեղասպանութենէն եւ հայ յեղափոխական դէմքերէ: Խօսուեցաւ Հայ Դատի մասին: Բացատրուեցաւ ԵՀՈՄ-ի մօտեցումը որ կը գտնէ թէ Հայ Դատը, ինչպէս բոլոր ճնշուած եւ խրաւազրկուած ժողովուրդներու դատերը կը կազմէ մէկ ամբողջութիւն եւ հակաաշխարհակալ դատ: Բացատրուեցաւ թէ ինչպէս, այսօր, գեր-մեծ ուժերը, գըլխաւորութեամբ՝ Ամերիկայի, թիկունք կը կենան Թուրքիոյ ռեժիմին որ է մեր այսօրուան անմիջական թշնամին եւ այդ պատճառով ալ մենք պէտք չէ անտեսենք զայն հովանաւորող ուժերը: Նման անտեսում մեզ կրնայ առաջնորդել սխալ ռազմավարութեան:

Բացատրուեցաւ նաեւ ԵՀՈՄ-ի դիրքը Սփիւռքի մասին: ԵՀՈՄ-ը դէմ է այն բոլոր ձգտումներուն եւ աշխատանքներուն, որոնք Սփիւռքը կը նկատեն ինքնանպատակ, եւ հետեւաբար՝ հայապահպանումն ալ՝ ինքնանպատակ: ԵՀՈՄ-ի համար, Սփիւռքը պէտք է կազմակերպուի այնպէս՝ որ Հայութիւնը վերադառնայ իր հողերուն վրայ:

Բնական է որ ներկաները չունենային, բոլորն ալ, նոյն դիրքերը: Սակայն պատեհ առիթ էր, որ զանազան հայեացքներ քով-քովի դային եւ լուսաբանուէինք փոխադարձաբար:

Խօսուեցաւ Լիբանանի կացութեան մասին: Հայութիւնը որդեգրած է դրական չէզոքութեան դիրքը եւ իր նպաստը կը բերէ Լիբանանի ճնշուած տարրին: Հայ ժողովուրդը եւ հայ կուսակցութիւնները դէմ են Լիբանանի մասնահատման որ կը նշանակէ այդ երկրի կործանումը: Աղգալնաս եւ դատապարտելի է այն Հայերու կեցուածքը, որոնք, երկրի այսօրուան դժուարութիւններու պատճառով, կը լքեն իրենց երկիրը եւ ազգային գաղութը: Անոնք հաւաքական եւ ընդհանուր կեցուածքին կը հակադրեն՝ իրենց անհատականը:

Կիպրացի Ուս. Միութեան պատգամաւորը ներկայացուց կիպրական հարցը: Ցուցադրուեցան լուսապատկերներ որոնք առնուած էին մեր տղոց կողմէ: Ան հաստատեց կիպրացի եւ հայ ժողովուրդներու պայքարի նոյնութիւնը: Համագոր-

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Ը.

Վերի աւազանի գլխին փորեցին մի խոր փոս, իջեցրին պապի սարկոֆագը մէջը:

Պապի սերունդից մի քանիսը ձայնակցեցին քահանային եւ տիրացուներին, երբ նրանք երգում էին «Ի վերին Երուսաղէմ»:

Մի քանի օր անց՝ Երեմիան եւ նրա եղբայրները լծեցին սայլը, վերցրին քըլունգները եւ գնացին հին լեռը, քանդեցին լերան կողը, դուրս բերին սպիտակ եւ կանաչ երակներով քարի մի խոշոր բեկոր, տուին քարտաշին, որ ձեւաւորի իբրեւ շիրմաքար:

Մինչ քարտաշն աշխատում էր սպիտակ եւ կանաչ երակներով քարի վրայ, զանգրահեր եւ կապուտաչեայ Յովնաթանը նորից էր խաղում կաւի հետ բրուտանոցի հեռաւոր անկիւնում:

Սկզբի օրերը ոչ ոք չհետաքրքրուեց նրանով, այնինչ պապի բոլոր որդիները, աղջիկները, հարսները, թոռները եւ թոռան զաւակները բոլորւում էին քարտաշի շուրջը եւ դիտում նրա մուրճի խրախճանքը հարուածը: Սպիտակ քարը փշրըւում էր, թափւում գետնին եւ սպիտակացնում, ինչպէս տաշտի ալիւրը:

Իսկ Յովնաթանը թաց, զով եւ կաւի հոտով յագեցած բրուտանոցի հեռաւոր անկիւնում խաղում էր կաւի մի քառսային զանգուածի հետ:

Մի օր Երեմիան մօտեցաւ իր որդուն.

— Ի՞նչ ես շինում:

— Նայիր, ինչի է նման, — պատասխանի փոխարէն հարցրեց Յովնաթանը:

Հայրը երկար դիտեց եւ ոչ մի բանի չնմանեցնելով՝ ասաց.

— Ոչ մի բանի նման չէ, որդի:

Շիրմաքարը վերջնականապէս ձեւաւորուեց: Քարտաշը շիրմաքարի վրայ, կանաչ երակներից ազատ մի կէտում, քանդակել էր բացուած մի մատեան ճաշոցի մեծութեամբ, որտեղ պէտք է գըրուէր տապանագիրը, քանդակել էր նաեւ մի գինու փարչ՝ դաւը կողքին, խաղողի մի ողկոյզ՝ որթատունկի տերեւներով, իսկ շիրմաքարն ամբողջ ձեւաւորուած էր իբրեւ ալիւններով շարուած մի պատի մասը:

Անդրէասի անդրանիկ որդի Երեմիան խորհուրդ արաւ իր եղբայրների հետ՝ ի՞նչ գրել այդ բացուած մատեանի երկու էջի վրայ:

Երկար խօսեցին եւ երկար վիճեցին, իրիկունը նստեցին եւ առաւօտեան կապտաւուն լոյսին բաժանուեցին ու չկարողացան որեւէ եզրակացութեան գալ: Վերջապէս որոշեցին կանչել դաշտի ամենահասակաւոր վարժապետին եւ խորհուրդ հարցնել:

Վարժապետը եկաւ, թանձր գինի խըմեց, ձաւարի հետ շաղուած հում միս կերաւ՝ վրան կարմիր եւ կծու պղպեղ ածած, պատմեց, թէ որտեղ եւ երբ էր առաջին անգամ հանդիպել լուսահոգիին, ինչ զրոյցներ էր ունեցել նրա հետ, մինչեւ անգամ նա հաստատապէս ասաց, թէ որտեղ է գտնւում այժմ նրա հոգին:

Երբ վարժապետը խօսեց նրա հոգու մասին, բոլորը ոտքի կանգնեցին եւ խաչակնքեցին:

Ի վերջոյ Երեմիան հարցրեց.

— Ի՞նչ գրենք գերեզմանաքարի վրայ:

Վարժապետը մատը տարաւ քունքին, մի պահ լռեց — դա նրա մտածելակերպն էր — եւ ասաց.

Աստ հանգչի
առաջին բրուտը երկրի
Անդրէաս
ծառայ Ցիսուսի Քրիստոսի
որդի Դաւթի եւ Մարիամի

Բոլորը ոտքի կանգնեցին, խոնարհեցին գլուխները, խաչակնքեցին լուռ: Լսուեց ծանր դրան բացուիլը, եւ լսուեց դաշտի քամու երգը, որ գալարւում էր ծառերի, որթատունկերի եւ բարձր, մարդահասակ խոտերի մէջ:

Քարտաշը փորագրեց օրը բոլոր:

Յաջորդ կիրակին, Անդրէասի հոգու համար մատուցուած պատարագից յետոյ, հաւաքուեցին պապի բոլոր որդիները. աղջիկները, թոռները, թոռների զաւակները, վերցրին շիրմաքարը, անցան հեղեղատը, հանգչեցրին շիրմաքարը Դաւթի եւ Մարիամի որդի Անդրէասի աճիւնների վրայ:

— Ո՞ւր է Յովնաթանը, — հարցրեց Երեմիան:

— Բրուտանոցում, — պատասխանեց մեծ հարսը:

— Ի՞նչ է շինում:

– —Ո՞վ է իմանում, — ուսերը բարձրացնելով պատասխանեց մեծ հարսը:

Բոլորը վերադարձան:

Շիրմաքարը մնաց մենակ:

Երեմիան մտաւ բրուտանոցը:

Յովնաթանը նստել էր չարխի կողքին, ձեռքը դրած չարխի վրայ, գլուխը կախ, յոգնած եւ անքուն:

Հայրը մօտեցաւ Յովնաթանին, պատրաստուած խստիւ կշտամբելու պապի այն թոռանը, որին պապն ամէնից շատ էր սիրում եւ որը ներկայ չգտնուեց նրա շիրմաքարի հանգչեցնելուն, բայց երբ տեսաւ չարխի վրայի կաւի զանգուածը, ապշահար կանգ առաւ:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 8)

ծակցութեան ջերմ արտայայտութիւններով, հետեւեալ ձեւով փակեց իր խօսքը. «կեցցէ ճնշուած ժողովուրդներու հակաշխարհակալ պայքարը, կեցցէ հայ եւ կիպրացի ժողովուրդներու միացեալ պայքարը»:

Կիպրացի պատգամաւորի խօսքերը դիմաւորուեցան ջերմ ծափահարութիւններով:

Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրաւ ԵՀՈՄ-ի ներկայացուցիչը որուն խօսքը եւս արժանացաւ ջերմ ծափահարութիւններու:

Քրտական ՊԱՀՈՋ կազմակերպութեան — Քիւրտիստանի պայքարողներու եւ յեղափոխականներու կազմակերպութիւն — պատգամաւորը ներկայացուց քրտական հարցը, որուն հետաքրքրութեամբ հետեւեցան ներկաները: Ան ըսաւ. «Իմ ներկայութիւնս այս ժողովին՝ մեծ ուրախութիւն է ինծի եւ իմ կազմակերպութեանս համար: Կ՚ուզեմ խօսիլ կազմակերպութեանս անունով եւ բացատրել մեր կացութիւնը: Քիւրտ եւ հայ ազգերը ապրած են նոյն տեղը, ունեցած են նոյն փորձանքները: Թուրքիոյ կառավարութիւնը կ՚աշխատի Հայերու եւ Քիւրտերու միջեւ եղած հեռաւորութիւնը պահել, որովհետեւ ան գիտէ որ այս երկու ազգերը Արեւելեան Անատոլուի տէրերն են եւ որ երկու ազգերը կրնան մեծ ուժ ըլլալ: Այս պատճառով ալ ան աշխատած է եւ կը շարունակէ այդ հողերէն պարպել զանոնք: Ժամանակին, Հայեր եւ Քիւրտեր միասնաբար պայքարած են ատոր դէմ: Հոյբուն եւ Դաշնակցութիւն կազմակերպութիւնները աշխատած են քեմալական ջարդերուն արգելք ըլլալու համար: Սակայն կ՚ուզենք որ ասկէ ետք աւելի մօտ ըլլանք իրարու: Քիւրտ եւ հայ հողերը կենսական են երկու ժողովուրդներուն համար եւ մենք պիտի աշխատինք մեր հողերու տէրը դառնալ»:

Քիւրտ պատգամաւորը փակեց իր խօսքը, հետեւեալ յայտարարութիւններով.

« Ապրի քիւրտ եւ հայ ժողովուրդներու ազատագրական պայքարը, կեցցեն ազատ Հայաստանն ու Քիւրտիստանը, ապրին Պաղեստինի եւ Ցոֆարի ազատագրական շարժումները, անկցի իմպերիալիզմը եւ ֆաշիզմը»:

ԵՀՈՄ-ի Կեդր. Վարչութեան կողմէ եղաւ հետեւեալ յայտարարութիւնը.

«Մենք մեր ուրախութիւնը եւ շնորհակալութիւնը կը յայտնենք ձեր ներկայութեան համար, հաւատալով մեր ժողովուրդներու եղբայրութեան, պիտի պայքարինք մեր հասարակաց թշնամիին դէմ: Այսօրուան հանդիպումը պէտք է համարել քայլերէն մէկը մեր միացեալ աշխատանքին եւ պայքարին ուղղութեամբ առնուած: Անկցի աշխարհակալութիւնը, կեցցէ հայ եւ քիւրտ ազատագրական պայքարը, կեցցէ գրաւեալ Հայաստանի եւ Քիւրտիստանի ազատագրումը»:

Պաղեստինեան Ուս. Ընդհ. Միութեան կողմէ մասնակցեցան երկու պատգամաւորներ: Ժապաւէնի մը ցուցադրութեամբ ներկայացուցին պաղեստինեան հարցը: Այս կապը եղաւ առաջին քայլը որ մեր յարաբերութիւնները աւելի սերտանան եւ մեր դատը իրենց աւելի ծանօթացուի:

ԵՀՈՄ-ի Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց որ՝ պաղեստինեան ազատագրական շարժումը, ըլլալով Միջին Արեւելքի ամէնէն յեղափոխականը, սերտ կապակցութիւն ունի հայկ. դատի հետ եւ պիտի ջանանք, մեր հնարաւոր բոլոր միջոցներով, ջերմ պաշտպան ըլլալ պաղեստինեան ազատագրական շարժման:

Օրերը կը սահէին: Հին տարին պիտի վերջանար: 200է աւելի ուսանողներ եւ երիտասարդներ միասնաբար տօնեցին Հայկական Նոր Տարին: Այդ առիթով, ԵՀՈՄ-ի Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը ըսաւ.

« Հաւաքական այս խնջոյքի եւ երջանիկ միջավայրի մէջ, մենք պէտք է գիտակցինք որ հայ ժողովուրդի յարատեւ երջանկութիւնը պայմանաւորող ազդակը՝ հայկական բռնագրաւուած հողերու ազատագրումն է եւ Հայութեան ամբողջացումը՝ իր հայրենի հողերու վրայ: Միացեալ, կազմակերպուած, ծաւալուն եւ յարատեւ աշխատանքով պէտք է քանդենք լռութեան պատը, որ հիւսուած է մեր Դատին առջեւ: Եկէք, ընկերներ, ցոյց տանք աշխարհին որ հայ ժողովուրդի զաւակներն ալ պայքարիլ գիտեն: Յարատեւ պայքար, մինչեւ յաղթանակ»:

Կէս գիշերին, երբ տարին կը փոխուէր, տղաքը հաւաքուած էին կայանէն դուրս, ձիւներու վրայ բոցավառող հսկայ խարոյկին շուրջը: Կը դիմաւորէին Նոր Տարին, յոյսերու եւ պայքարի Նոր Տարին:

Նոր Տարուան տօնը եղաւ պայքարի ուխտի օր մը:

Բանակումի ընթացքին գումարուեցան խորհրդակցական ժողովներ: Մշակուեցաւ եւ կազմուեցաւ Եւրոպայի հայ ուսանողներու եւ երիտասարդներու համագործակցութեան ծրագիրը՝ Հայ Դատի ուղղութեամբ (1976ի տարեշրջան), որ առանձին կը հրատարակենք:

Պելֆոնթէնի բանակումը ընթացաւ այնպէս ինչպէս մեր ԿՈՉով կ՚ուզէինք: Առաջին անգամն էր որ Եւրոպայի մէջ հայ ուսանողներ կ՚ունենային նմանօրինակ որակով համախմբում մը:

Բանակումի ընթացքին արտայայտուեցան ազգային զգացումի եւ ինքնագիտակցութեան բազմաթիւ երեւոյթներ: Ամէն ոք կ՚ապրէր հայկական կեանք եւ ձգտում՝ քաղաքական ըմբռնումով: Ամէնքը կ՚ուզէին եւ կը փնտռէին հաւաքական, ազգային կեանք եւ այս բոլորը միայն ձգտում չէր, ապրում էր: Չէին ուզեր բաժնուիլ այդ հաւաքական կեանքէն զոր չէին գտներ իրենց առօրեայ կեանքին մէջ:

Այս բանակումը հայ ուսանողութեան համար զարթօնքի շրջան մը եղաւ:

Սակայն հարկ էր բաժնուիլ: Եւ տղաքը ցրուեցան, ամէն ոք մեկնելով իր ուսանողական շրջանը: Սակայն այս անգամ իրենց հետ տանելով այս բոլոր ապրումներու հետ միասին յոյս մը՝ պայքարի յոյսը եւ վճռակամութիւն մը՝ միացեալ, ծրագրուած, ծաւալուն, յարատեւ պայքարի վճռակամութիւնը:

ԵՀՈՄը կ՚ուզէ հայ ուսանողութեան եւ երիտասարդութեան միութիւնը եւ մերձեցումը քաղաքական հողի վրայ՝ Հայկական Դատի ուղղութեամբ: Եւ այս ուղղութեամբ կրցանք յաջող քայլեր առնել, փաստը Համագործակցութեան ծրագիրը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԱՍՏՂԱԴԻՏԱՐԱՆԸ

Հայաստանի առաջին աստղադիտարանը, Ալեքսանդր Թամանեանի նախագիծով, կառուցուեցաւ 1933ին, Երեւանի հիւսիսը: Այժմ, քաղաքը ընդարձակուած ըլլալով, աստղադիտարանը կը գտնուի հանրային պարտէզի մը մէջ:

Առաջին տարիներուն աստղադիտարանը գլխաւորաբար կը ծառայէ ուսումնական նպատակներու: Հոն՝ իրենց գործնական աշխատանքները կը կատարեն բնագիտութեան–ուսողագիտութեան ճիւղի ուսանողները: Այդ տարիներուն որոշ աշխատանքներ կը կատարուին Արեգակին գործունէութիւնը, ասուպներն ու փոփոխական աստղերը ուսումնասիրելու համար:

Յետագային աստղադիտարանին յանձնումին պարտականութիւնը կը յանձնուի Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիային, եւ տնօրէն կը նշանակուի Ակադ. Վ. Համբարձումեան: Այսուհանդերձ, շուտով կը նկատուի, որ շէնքին ընձեռած միջոցները բաւարար չեն մեծ ծաւալի աշխատանք կատարելու համար: Մանաւանդ լաւ չէին դիտարկութեան պայմանները: Արդարեւ, Երեւան մեծ արագութեամբ կ՚ընդարձակուէր բոլոր ուղղութիւններով: Ատեն մը ծայրամաս համարուող աստղադիտարանին վայրը կը դառնայ քաղաքի կեդրոն մը: Չորս կողմերէ կը բարձրանան բարձրայարկ շէնքեր: Շրջապատին փողոցներուն եւ տուներուն լոյսերը, քաղաքի փոշին ու ծուխը կը դժուարացնեն երկնային մարմիններու հետազօտութիւնները: Միւս կողմէ աստղադիտարանը ունէր միայն փոքր հեռադիտակ մը, այն ալ առժամեայ կերպով բերուած էր Լենինգրադէն:

Համաշխարհային պատերազմը վերջ գտնելէն անմիջապէս ետք կը ծրագրուի նոր աստղադիտարան մը հաստատել: Երեւանէն 30 քիլոմեթր դէպի հիւսիս–արեւմուտք, Բիւրական գիւղին մօտ կը հիմնադրուի արդիական սարքերով օժտուած Ակադեմիայի աստղադիտարանը, որ շուտով միջազգային համբաւ կը ստանայ:

1957ին պետական համալսարանի կողքին կը կազմակերպուի արուեստական արբանեակներու Երեւանի աստղադիտարանը: Հոն կը հաստատուի նաեւ աստղաբնագիտութեան ամպիոնը: Կը կազմակերպուին դասախօսութիւններ, կը կատարուին գործնական աշխատանքներ աստղագիտութեան բաժնի, բնագիտութեան, ուսողագիտութեան եւ աշխարհագրութեան ճիւղերու ուսանողներու կողմէ:

Աստղաբնագիտութեան ամպիոնին մէջ եւս կը կատարուին գիտա–հետազօտական բնոյթի աշխատանքներ: Հետաքրքրական արդիւնքներ ձեռք կը ձգուին ծիր – կաթիններու կորիզներու ուսումնասիրութեան բնագաւառին մէջ: Լայն աշխատանք կը կատարուի նոյնպէս վեր հանելու համար հայ ժողովուրդին աստղագիտական գիտելիքները հին եւ միջին դարերուն:

Լոյս կը տեսնեն գիտական բնոյթի յօդուածներ, մենագրութիւններ: Ասոնցմէ յատկապէս ուշագրաւ են «Հայ աստղագիտութեան պատմութիւնը» երկհատորեակը, «Երկրակենտրոն ու արեւակենտրոն համակարգերը Հայաստանում» եւ «Տոմարի պատմութիւն» աշխատութիւնները: Լոյս կ՚ընծայուի նաեւ «Ընդհանուր աստղագիտութիւն» խորագիրը ունեցող դասագիրքը:

Աստղադիտարանի այժմու ղեկավարն է՝ Բենիկ Թումանեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԺՊԻՏ

Արագածի շրջանի կենցաղի սպասարկման գործատունը սկսած 1972 թուականից նախանձելի հետեւողականութեամբ թերակատարում է բնակչութեան կենցաղային ծառայութեան պլանները: Գործատան ղեկավարները հաւատացնում են, որ գիւղերում յարմարաւէտ «օբյեկտներ չունենք», իսկ ուրիշներ էլ պնդում են, թէ «ունենք»: Դեհ, ինչպէս մեղադրես գործատան տնօրէն Կ. Աւդալեանին եւ միւս տնօրէններին, երբ մարդիկ տառապելով «թիւրատեսութեամբ» ոչ մի կերպ չեն կարողանում նկատել գիւղերում վաղուց տեղադրուած, բայց եւ երբեք չօգտագործուած «ֆիննական տնակները», որոնցում աշխատաւորների սպասարկումը չի կազմակերպւում ո՛չ ֆիննական, ո՛չ հայկական ձեւով:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (72)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դասախօսութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Ը.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԱՌՈՂՋ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Եւ ահա այդ օրէն խնդիրը լուծուած կը լինէր, որովհետեւ մենք կարող էինք լռեցնել թէ՛ Պ. Բասմաճեանը եւ թէ միւս ժառանգորդները, մենք կարող էինք եւ պատրաստել մի բառարան, յարգելով կտակարարին կամքը, մի յատուկ անուններու բառարան որուն մէջ տեղն ի տեղօք նշանակուած կը լինէին մեր բոլոր մեռած ու կենդանի հերոսներու անուններն, իրենց մղած պատերազմները, տարած յաղթութիւնները, քաջագործութիւնները, դիւցազնութիւնները: Եւ դա կը լինէր մի Ոսկեմատեան, մի գրաւոր Պանթէոն, որուն առջեւ ծունր կը գար բոլոր երախտապարտ Հայութիւնը, սերունդէ սերունդ:

Միթէ գոյութիւն կ՚ունենա՞ր այսօր մի Սանասարեան վարժարանի խնդիր, եթէ Յուլիս 11էն յետոյ, երբ մեր կուսակցութիւնը դիրք բռնեց մայրաքաղաքի բարձունքը Բերայի մէջ, մեծ էֆէնդիական քլիքը դիմում ընէր մեր աջակցութեան, մեզ յանձնելով Սանասարեան Խնամակալութեան բոլոր նիւթական, վարչական եւ վարժարանական հոգերը: Միթէ մենք չէ՞ինք կարող իսկոյն շարժման մէջ դնել մեր Կարինի կոմիտէն որ յանուն ժողովրդի տէր կը դառնար այդ կրթական հաստատութեան, տալով անոր ներկայ հրամայողական պահանջքներու համապատասխան վիճակ, կազմելով ուսանողական հզօր միութիւն եւ ենթարկելով ուսուցչութիւնը նրա լիազօր հսկողութեան եւ դարձնելով Սանասարեանը մի հրաբորբոք օջախ, մի վառարան, մի հրաբուխ, ուրկէ դուրս պիտի ժայթքէր յեղափոխական կրակը, այրելու, տոչորելու համար մի որեւէ դիմադրող ուժ:

Բայց ո՞վ կը լսէ այս իմաստուն խորհուրդները. ո՞վ կը լսէ բանաւորութեան ձայնին՝ մինչեւ այն օրը, ուր գիտակից ժողովուրդը բռնի ուժով կը տիրանայ իր իրաւունքին:

Այդ օրը կը հասնի շուտով:

Թ.

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐՈՒ ԹԷՈՐԻԱՆ

Մի բարեպատեհ իրողութիւն՝ Կում Կապուի Թաղական Խորհրդի ընտրութեան միջադէպը՝ ինձ առիթ կուտայ պարզելու, մի անգամ ընդմիշտ, մի երեւոյթ որ յաճախ անհասկանալի կը մնայ տգէտ եւ անգիտակից ժողովրդին եւ տեղի կուտայ ցաւալի թիւրիմացութիւններու: Կուսակցական եւ անհատական հանգամանքներու հարցն է դա: Որեւէ գործողութիւն որ կը կատարուի մեր ընկերներու կողմէ ունի կա՛մ կուսակցական եւ կամ անհատական հանգամանք: Այս դասախօսութեան նիւթը պիտի ըլլայ այդ երկու հանգամանքներու սահմանները ճշդել, բնորոշել:

Սկզբունքային աքսիոմա կամ ճշմարտութիւն է թէ՝ հանգամանքը կը բնորոշուի կատարուած գործողութեան համեմատ:

Երկրորդ սկզբունքային աքսիոմա է թէ միեւնոյն գործողութիւնը կրնայ կուսակցական կամ անհատական հանգամանք ունենալ տարբեր միջավայրերու մէջ:

Երրորդ սկզբունքային աքսիոմա է թէ գործողութիւն մը կրնայ ըլլալ՝ որոշ չափով՝ թէ՛ կուսակցական եւ թէ՛ անհատական միանգամայն:

Հարցը դնելով այսպէս զուտ ընկերաբանա – իմաստասիրական հողի վերայ, մի քանի փաստացի օրինակներով ընդլայնեմ իմ գաղափարը:

Վեր առնենք Կում Կապուի միջադէպը: Մի կուսակցական կլուբ՝ Ասպարէզ՝ ասպարէզ է եկել մասնակցելու համար ընտրական գործողութեան, կամ աւելի ճիշդ ասած՝ պայքար մղելու համար, ինչ որ ամէն քաղաքացու անկապտելի իրաւունքն է:

Ծագել է կռիւ, խորտակուել է քուէտուփը եւ խանգարուել է ընտրութիւնը:

(Շար.)

Այրի Տիկին Վարդ Օրմանճեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Օրմանճեան եւ զաւակները, Պ. Կայծակ Օրմանճեան, Տիկին Հայկուհի Օրմանճեան, Տիկին Իմաստուհի եւ զաւակները (Պոլիս) եւ համայն ազգականները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՕՐՄԱՆՃԵԱՆԻ
(Տրապիզոնցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 19ին, սրտի տագնապի հետեւանքով։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յունուար 26, Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Անիէռի հին գերեզմանատունը, ուր ողբացեալին մարմինը կ'ամփոփուի։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Գերեզմանատան հասցէ՝ Ռիւ տիւ Մենիլ։ Փորթ տը Քլիշէէն առնել թիւ 140 հանրակառքը եւ իջնել՝ Ռիւ տիւ Մենիլ կայքը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շաւիլէն Յարութիւն եւ Ռուբէն Տէր-Գալուստեան եղբայրները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ կիրակի (Յունուար 25) առաւօտ Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց սիրելի մօր՝

ՄԱՐԻ ՏԷՐ-ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Այս տխուր առթիւ Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Քանատայէն այրի Տիկին Մաքրուհի Պալեանէ եւ զաւակներէ 50 տոլար եւ այրի Տիկին Թեֆար Պօղոսեանէ 20 Փր. որ նոյն առթիւ 10 Փր. ալ նուիրած է Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին։

×

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահակ Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Աղապապեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Գառնուսվանեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց զաւկին, թոռնիկին եւ եղբօր զաւկին՝

ՖՐԱՆՔ – ՍԱՀԱԿ – ՄԻՍԱՔ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին տխուր առիթով, այս Կիրակի, Յունուար 25, ժամը 11ին Մարսէյլի Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին (Արթիւռ Միշօ)։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Բերկրուհի Տէօզանեան, Տէր եւ Տիկին Մարթէն Օֆլազ, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Թովմասեան եւ զաւակները Սարգիս, Մելինէ, Անոյշ եւ Նորայր, այրի Տիկին Աստղիկ Տէօզանեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սիրարփի Գ. Թովմասեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Արթինեան, ինչպէս նաեւ Եղիայեան, Ստեփանեան, Շահինեան եւ Սերգոյեան ընտանիքներու փափաքին համաձայն իրենց շատ սիրեցեալ եւ անմոռանալի ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, քեռայրին եւ ազգականին ողբացեալ

ԼԵՒՈՆ ՏԷՕԶԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի լրման առթիւ, այս Կիրակի, Յունուար 25, ժամը 10ին, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պատարագ կը մատուցուի։ Պատարագի երգեցողութիւնը Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբի սիրայօժար մասնակցութեամբ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս տխուր առթիւ այրի Տիկին Բերկրուհի Տէօզանեան կը նուիրէ 200 Փր. եկեղեցւոյ, 100ական Փր. Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու, 100 Կոմիտաս երգչախումբին, եւ 100 «Յառաջ»ի։

Նոյն առթիւ այրի Տիկին Սիրարփի Գ. Թովմասեան կը նուիրէ եկեղեցւոյ 200, Հայկազեան վարժարանի 200, Կոմիտաս երգչախումբին 100։ Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Մարթէն Օֆլազ կը նուիրեն եկեղեցւոյ 100, դպրոցին 100, Աղքատախնամին 100 Փր.։

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Օրակարգ.— Շարունակութիւն նախորդ ժողովի։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 23, ժամը 9ին Հայ Մշակոյթի Տունը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ագնիւ Բարխեան, Օր. Օր. Աստղիկ եւ Հերմինէ Ջիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Բարխեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կորիւն Բարխեան և զաւակները, Տէր և Տիկին Ժաք Փորթ եւ զաւակը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, մամուլով թէ նամակով մասնակից եղան իրենց դառն սուգին, իրենց զաւկին, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԼՈՒՍՎԱՐԴ ՋԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, Յունուար 22ին ժամը 20.30ին (Հինգշաբթի), Տիկին Սթաթեանի բնակարանը, 35 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան, Քաշան։ Կարեւոր օրակարգ պարահանդէսի վերաբերեալ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Յունուար 24 Շաբաթ օր Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Նիստը կը բացուի ժամը 15ին։ Երկրորդ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ ժամը 16ին, ներկաներուն թիւը բաւարար կը նկատուի։

Օրակարգի վրայ է վարչ. ընտրութիւնը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արա Պարթեւեանէ 50 Փր. փոխան ծաղկեպսակի իրենց վաղեմի բարեկամ Գեղամ Պետիկեանի մահուան տխուր առթիւ։ Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մարկրիթ Մելքոնեանէ 50 Փր.։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սէն-Ժեռոմի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի Յունուար 25 ժամը 13ին, Սէն-Ժեռոմի Հայոց եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Խնամքով պատրաստուած ճաշեր Խաչուհիներու կողմէ։

ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

GRAND MEETING A LYON

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE
présente en exclusivité le film

"Les Dossiers du Génocide"

du peuple arménien et de sa culture

Interventions de
Monsieur COUTANT DE SAISEVAL
Grand-Chancelier de l'Ordre de Saint-Lazare de Jérusalem
Monsieur JEAN POPEREN
Député du Rhône, Secrétaire National du Parti Socialiste
Monsieur SCHAVARCH TORIKIAN
Professeur de Droit international à l'Université de Beyrouth,
Représentant du Conseil Oecuménique des Eglises auprès de l'ONU
Monsieur MAURICE DOLMADJIAN
Agrégé de Philosophie, Membre du C. D. C. A.

ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ ֆիլմ մը.—
«ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐԸ»
հայ ժողովուրդին եւ իր մշակոյթին
Ելոյթ կ'ունենան.—
ՔՈՒԹԱՆ ՏԸ ՍԵՍՎԱԼ, ԺԱՆ ՓՈՓԵՐՆ (Երեսփոխան)
ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ եւ ՄՕՐԻՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆ

PALAIS DES CONGRES
Quai Achille Lignon — 69006 LYON
LE DIMANCHE 25 JANVIER à 15 heures
ENTREE GRATUITE

SERVICE DE CARS GRATUIT
GRENOBLE — Départ : 12 h. 30, La Croix-Rouge — 12 h. 45, Place Verdun
13 heures à la Gare de Grenoble
VALENCE — 13 heures, Boulevard d'Alsace (angle de la rue Belle-Image).
SAINTE-ETIENNE — 13 heures, Place Chavanelle.
SAINT-CHAMOND — 13 h. 20 Square Lamartine (devant le Continental)
VIENNE — 14 heures, devant la Gare de Vienne.
DECINES — 14 heures, Ecole Berthaudière (Arrêt rue Nansen).

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRANDE NUITEE DU NOR SEROUND DE LYON
CASINO DE CHARBONNIERES
Samedi 24 Janvier de 21 heures à l'aube
Orchestre :
ANDRE AUZIAS de Radio-Monte - Carlo, Ensemble Sayat - Nova
BUFFET ARMENIEN *COTILLONS*

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ՎԻԷՆ.— Հայ Ազգ. Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար Յունուար 25ին, կամքէ անկախ պատճառներով յետաձգուած է Փետրուար մէկին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Կիտիսէլլի սրճարանի վերի յարկը։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ զոյգ մը, միջին տարիքի պահապանի եւ գիւղական աշխատանքներու համար Մոնֆոր-Լամօրի
Շատ լաւ բնակարան, սնունդ եւ գոհացուցիչ աշխատավարձք։

.Հեռաձայնել՝ Տոքթ. Ճապուրեան
23Bd. Beauséjour — Paris (16e)
525-00-60
կամ 486-14-52

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, Mº Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

venez goûter

son excellente cuisine

et ses spécialités arméniennes

dans le cadre entièrement rénové

de son premier étage

Il est nécessaire de réserver sa table pour le diner.
Fermé le Lundi

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

Ուրբաթ Յունուար 23, ժամը 20.30ին Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ, 118, Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ – ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

« Արեւելեան Հայաստանի վանքերը »
(Les Monastères de l'Arménie Orientale)
Բանախօս՝

Պ. ՓԱԹՐԻՔ ՏՕՆԱՊԵՏԵԱՆ

վկայեալ ալաւագէտ էքսի համալսարանէն, որ ներկայիս Արուեստի Պատմութեան մասին տոքթորայ մը կը պատրաստէ Երեւանի մէջ

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : Nº 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
23
VENDREDI
23 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.496

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — No 13.496

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻՆ

— o —

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԶԻՆԵԱԼ ՈՒԺԵՐՈՒ ՄՈՒՏՔԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

— o —

Հակառակ սկզբնական հերքումներու, կը հաստատուի երեք տարբեր աղբիւրներէ (լիբանանցի զինուորական մը, Ուաշինկթըն եւ պաղեստինեան «Մերժումի ճակատ»ի պարագլուխ՝ Ժորժ Հապաշի կողմէ) թէ պաղեստինեան ուժեր Լիբանան մտած են Սուրիայէն թէեւ կարելի չէ ճիշդ թիւը գիտնալ: Ըստ Հապաշի՝ 3500-4000, ըստ Շամունի 10էն 15.000, ըստ Ուաշինկթընի Արտաքին նախարարութեան՝ 2000: Յստակ ալ չէ իսկապէս Պաղեստինցինե՞ր են թէ ոչ պաղեստինցի փեթայի ծպտուած Սուրիացիներ, քանի պարզ է որ Սուրիա եթէ ուզէ միջամտել, «պաշտօնապէս» պիտի չմըտնէ...: Մինչ կռիւները կը շարունակուին եւ լիբանանեան բանակը կը նահանջէ այս ուժերուն դիմաց, կ'ըսուի թէ խաղաղութեան սուրիական նոր ծրագիր մը կայ, որ ընդունուած է կողմերէն: Քաղաքացիական ներկայ կռիւները, որոնք կը շարունակուին 17 օրէ ի վեր, կը ձգտին առաւելաբար միւսին «բերդերը» գրաւելու: Այսպէս նաեւ կը կատարուին ջարդեր, որոնց բնոյթը նորութիւն չէ Հայուն համար անշուշտ, բայց եւ այնպէս տխուր բան է տեսնել որ դեռ 1976ին, տասնեակ տարիներ քով քովի ապրած մարդիկ, քրիստոնեայ թէ մահմետական, յանկարծ գայլ դարձած են մէկը միւսին հանդէպ: Կը բաւէ տեսնել Տամուրի ջարդը մահմետականներուն կողմէ կամ Քարանթինայի ջարդը քրիստոնեաներու կողմէ, զոր կը ներկայացնէ հեռատեսիլը, հասկնալու համար թէ արեւուն տակ ոչինչ փոխուած է եւ մարդը միշտ գայլ է մարդուն համար:

Ներկայիս նոր յոյս մը դրուած է սուրիական ծրագրին վրայ, զոր Ֆրանսա կրնայ երաշխաւորել քանի Սօվանեարկի «հետազօտական առաքելութիւն» մը յանձնուեցաւ աղջի օր:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ

Լիբանանեան բանակը, որ կը հաշուէ 16.000 զինուոր եւ հարկ եղած պարագային՝ 5000 քաղաքացիական զինուոր, մեծ մասամբ օժտուած է Ֆրանսական զէնքերով:

14.000նոց ցամաքային ուժը ունի Ա. Էմ. Իքս.-13 ռազմակառքեր, ինքնաշխադրիչներ (Փանհար) և էնթաք հակահրասայլ հրթիռներ: Բարձրաստիճան սպաները դաստիարակուած են արեւմտեան զինուորական վարժարաններու մէջ՝ Ֆրանսա, Միացեալ Նահանգներ, Անգլիա: Սպաներու մեծամասնութիւնը քրիստոնեաներ են, իսկ զինուորներունը՝ մահմետական (ընդհանրապէս Պէքայի շիիներ եւ հարաւային Լիբանանցիներ):

Օդուժը ունի 13 անգլիական Հանթըր հալածող – ռմբակոծողներ, 6 Միրաժներ, Ֆուկա-Մաժիսթըր օդանաւեր (հին ձեւի) եւ Ալուէթ թռաններ: Օդաչուներու մեծամասնութիւնը քրիստոնեայ է:

Լիբանանի զինուորականները մեծ մասամբ «ապաքաղաքականացած» են, ինչպէս՝ Զօր. Ֆուատ Շեհապ, որ 1958-1964ին Հանրապետութեան նախագահ եղած էր: Բայց կարգ մը աւանդական ղեկավարներ — աշխարհական թէ հոգեւորական — (Շամուն, Ճումպլաթ, Մուսա Սատր) համակիրներ ունին բանակի եւ սպաներու մէջ: Լիբանանի բանակի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով 1975ին ձերբակալութիւններ կատարուեցան զինուորներու որոնք մասնակցած էին ձախապաշտ ցանցերու գործունէութեան:

Քաղաքացիական պատերազմի սկիզբէն ի վեր պաղեստինեան – յառաջդիմական ուժերը կը դատապարտեն բանակը՝ իբրեւ մարզիչ քրիստոնեայ քաղաքազօրքի: Պաղեստինցի ղեկավարներ խնդրոյ առարկայ դարձուցած էին զինուորականներու դերը՝ Տպայէի պաղեստինեան կայաններու գրաւումին եւ Թէլ-Զաաթարի պաշարումին մէջ: Օդուժի միջամտութիւնը, որով կրակ բացուած էր պաղեստինեան – յառաջդիմական ուժերուն վրայ (Տամուրի շրջակայքը), կասկածի կ'ենթարկէր հրամանատարութեան «չէզոքութիւնը»:

×Քոթիտիէն տը Փարի, Հինգշաբթի օր Քրիս Քուլթչերայի ստորագրութեան տակ եւ «Արեւելքի քրիստոնեաները երբեք բան մը չեն հասկցած» խորագրով շահեկան վերլուծում մը կ'ընէ, մեղադրելով զիրենք, որ ամէն անգամ երբ տագնապի մէջ եղած են, օգնութիւն ուզած են Եւրոպայի իրենց կրօնակիցներէն ու կը յիշէ Արեւելքի քրիստոնեաներու պատմութիւնը որ «ցոյց կուտայ թէ բոլոր բերանացի միջամտութիւնները — եւ կարելի է՞ ուրիշ երեւակայել — զիրենք «պաշտպանելու» համար իրենց դէմ դարձած է.— Նեստորականներ, Հայեր, բոլորն ալ զոհ գացած են քաղաքագէտներու կամ միսիոնարներու միամտութեան, որոնք հաւատացած են կամ ուզած են հաւատացնել թէ մարդ մը, խումբ մը կամ ժողովուրդ մը որ իրենց հետ նոյն կրօնքն ունէր, անպայման իրաւունք ունի»:

Քանի մը տողով

ՔՈՆՔՈՐՏԸ Զորեքշաբթի օր կատարեց առեւտրական իր առաջին թռիչքը՝ Փարիզ-Տաքար-Ռիօ, հարիւր ճամբորդներով, որոնց մէջ բազմաթիւ լրագրողներ: Ռիօ հասաւ որոշ յապաղումով փոքր միջադէպի մը պատճառով: Նոյն օրը անգլիական Քոնքորտն ալ Պահրէյն կ'երթար, ուր կը հասնէր նախատեսուածէն կէս ժամ առաջ: Այսպէս նոր դարաշրջան մը կը բացուի գեր-ձայն օդանաւերու փոխադրութեամբ եւ այս ընթացքով ի մօտոյ մարդիկ պիտի կարենան Փարիզէն Նիւ-Եորք երթալ պարզապէս սուրճ մը խմելու համար:

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԷ. ԺԷ. ԹԷ.ի բանուորները նոր գործադուլի մը հրահանգ տուին Փետրուար 20ի համար, բողոքելու համար աշխատանքի անապահովութեան դէմ, տպարանի ասպարէզին մէջ:

ՏԱՍՆԵՒՈՒԹ արեւմտեան թերթերու վաճառումը արտօնուեցաւ Խորհ. Միութեան մէջ, ի շարս որոնց՝ Նիւ-Եորք Թայմզ, Ուաշինկթըն Փօսթ: Կը կարծուի որ այս արտօնութիւնը տրուած է իբրեւ հետեւանք Հելսինքիի համաձայնութեան վերջին պարբերութեան:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 14)

30.000 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ ԱՊՐԱԾ ԿԵՆԴԱՆԻՆ

Սիպերիոյ (Եակուտիա) Ինդիգիրկա գետի տիղմային մէջ յայտնաբերուած է մամոնտի հարիւր քիլոնոց գանկը, զոր վերականգնած է Խորհ. Միութեան Ակադեմիայի կենդանաբանութեան հիմնարկը: Քանի մը ամիս առաջ, Եակուտիայի մէջ, յիշեալ ակադեմիայի Սիպերիոյ բաժնի Երկրաբանութեան հիմնարկի արշաւախումբը կրցած էր հանել սառոյցներու գօտիին մէջ պահպանուած մամոնտի կմախքը, որուն բարձրութիւնն էր շուրջ երեք մեթր: Այդ կենդանին ապրած է մօտաւորապէս 30 հազար տարի առաջ: Անոր մաշած ակռաները կը վկայեն որ ապրած պէտք է ըլլայ 70 տարի: Արշաւախումբը կրցած է հաւաքել կենդանիի կմախքի բոլոր ոսկորները, պոչի ամէնէն մանր ողներն ու մատնոսկրները ներառեալ: Հետաքրքրական է այն որ սառած հողը մինչեւ մեր օրերը պահած է նաեւ կենդանիի ներքին օրկանները, որոնց շարքին՝ ստամոքսի պարունակութիւնը: Այդ պարունակութեան ուսումնասիրութիւնը կարելիութիւն կ'ընձայէ ոչ միայն պարզելու թէ ինչով կը կերակրուէր մամոնտը, այլեւ հեռու անցեալին Սիպերիոյ հիւսիս – արեւելեան շրջանի բուսականութեան բնոյթը: Մամոնտի ժանիքներն ու գանկը ղրկուած են Նովոսիբիրսկի կենսաբան գիտնականներու կողմէ Լենինգրադի կենդանաբանութեան հիմնարկը, վերականգնելու խնդրանքով: Արդէն վերականգնած է գտնուած եզակի կենդանին, որ կը դառնայ Նովոսիբիրսկի կենդանաբանական թանգարանի զարդը:

×

ՍՏՈՐԵՐԿՐԵԱՅ ԳԱՆՁԵՐԸ

Երկրաբանները պղինձի հանքաքարի մեծ պաշարներ հետախուզած են Ալավերդիի մէջ, որ Հայաստանի հանքի արդիւնաբերութեան կեդրոնը կը համարուի: Քանի մը տարի առաջ հոն կատարուեցաւ Խորհ. Միութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով պղինձի խառնուրդներու ելեկտրական ձուլում, որ տնտեսական մեծ շահեր կ'ապահովէ: Գունաւոր մետաղագործութիւնը կարեւոր տեղ կը գրաւէ Հայաստանի արդիւնաբերութեան մէջ: Մեծ գործատուներ կը բանին Երեւանի, Ղափանի, Քաջարանի, Ալավերդիի մէջ, որոնք կ'արտադրեն պղինձ, կապար, արղնահող (ալիւմին), կապարարծաթ (մոլիպտէն) եւայլն:

×

« ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ » ԴԱՍԱԳԻՐՔԸ

Երեւանի « Լոյս » հրատարակչական տունը լոյս ընծայած է Փրոֆ. Վ. Աստուածատրեանի « Մանկական հիւանդութիւններ » գործը: Մանկաբուժութեան վերաբերեալ հայերէն առաջին դասագիրքն է ասիկա բժշկական հիմնարկի ուսանողութեան համար: Գրքին մէջ հեղինակը, բժշկագիտութեան զարգացման արդի մակարդակով, կը ներկայացնէ մանուկներու հիմնական հիւանդութիւններու ծագումին պատճառներն ու կազմուածքը, անոնց ընթացքի իւրայատկութիւնները, ինչպէս նաեւ բուժման եւ կանխարգիլման սկզբունքները:

×

ՆՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆ ՄԸ՝ «ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՑ ԱՐՇԱԼՈՅՍ»

Բեմադիր Գաբրիէլ Եղիազարեան աւարտած է «Արշալոյսից արշալոյս» շարժանկարի իր նոր ժապաւէնի նկարահանման աշխատանքները «Մոսֆիլմ» սթիւտիէօի մէջ: Ժապաւէնը կը ներկայացնէ ժամանակակից մարդը՝ պատերազմի եւ խաղաղ ժամանակներուն, բարոյական նոյն բարձր առաքինութիւններով ապրող: Ժապաւէնի ստեղծման անմիջական մասնակցութիւն բերած են Ռուբէն Ցակոբեան եւ պատերազմի վեթերաններ, որոնք իրենց խորհուրդներով օգնած են վերարտադրելու պատերազմական ահեղ օրերու մթնոլորտը:

Ժապաւէնին մէջ դեր ստանձնած է Ժաննա Պրոխորենկօ, որ խորհրդային հանդիսատեսին ծանօթ դերասանուհի մըն է «Բալլադ զինուորի մասին» ռուսական ժապաւէնէն, որուն մէջ ունէր գլխաւոր հերոսուհիի դերը: Հայ բեմադիրը նախապէս պատրաստած էր «Տաք ձիւն» ժապաւէնը, որ 1972ին արժանացած էր Դովժենկօ մետալին:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

— o —

Դ. ՑԱՆԿ

Եկեղեցիին յանձնուած նուէրներու գումար (ցանկը առանձին)	52.724
Հայկ Թօփաքեան	10.000
Պ. Ալփունարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի	2.810
Օր. Մ. Հատըմեան	1.000
Ա. Աղապէկեան	1.000
Վ. Պէշիրեան	1.000
Մ. Մուրատեան	1.000
Օր. Զապէլ Շեխիկեան	500
Նպարատուն Շիրակ	500
Տիփիլի	500
Գէորգ Միլտոնեան	500
Մոսկոֆեան	500
Րաֆֆի Քէպապճեան	320
Մօրիս Նաթաֆ	250
Պելվիլի «Գ. տարիքի» Հայեր (ցանկը առանձին)	870
Պետրոս Պետիկեան, Օր. Հ. Արխեան, Յարութիւն Տամլամեան, Ա. Սապունճեան, Տիկին Ս. Փէշտիմալճեան, Մասիս նպարատուն, Ռստանիկ Աճէմեան, Վարդգէս Միրոյեան, Զպուքճեան, Խոսրով Վշտունի (200ական)	2.000
Եկէնեան	150
Գր. Գազանճեան (Մէօտոն), Տիկին Աւետիսեան, Յովհ. Սէմէրճեան, Պետրոս Տագէսեան, Յովհ. Պուլանեան, Զատիկ Խաչիկեան, Միսաք Երանեան, Թորգոմ Արխեան, Փ. Քէօսէեան, Քար ընկերութիւն, Հաֆրէնկ, Տիկին Պետոյեան, Թ. Ն. (100ական)	1.300
Տիկին Աշճեան, Օր. Ժ. Փափազեան Գ. Փափազեան, Թ. Երանեան, Պալթայեան Ընկ. (50ական)	250
Տիկին Ճանիկեան	30
Գումար	77.204
Գ. ցանկի գումար	221.505
ընդհ. գումար	298.709

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԲԱԶՄԱԶԱՅՆ ՀՈԳԵՒԱՐՔ

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Գեղեցիկ էիր, դո՛ւն, Լիբանա՛ն: Շա՛տ գեղեցիկ: Այնքան որ՝ կարելի էր իրաւամբ ըսել քու պարագայիդ՝ «Թռօ պօ փուռ էքռ վռէ»: Վայելեցիր, օգտագործեցիր, շահագործեցիր այն բոլոր առաւելութիւններդ եւ շնորհներդ, որոնցմէ ոմանք, էին աստուածատուր.— Բնութիւնդ, միջերկրական– եան անմայրամուտ արեւի ճառագայթներուն ջերմութիւնը, հորիզոնիդ այն անհուն խորութիւնը, ուր կը միախառնուէին երկինքի եւ ջուրին կապոյտները, դէմ յանդիման՝ լեռնալիբանանի չաճիներու կանանչին: Հեշտալի եւ մեղմ կեանքը, որ արեւելեան յատկանիշ մըն է, քու մէջդ կրկնակիօրէն չեշտուած էր իր պերճութեամբը, իր այլազան զբօսավայրերուն պարզեւած հաճոյքներովը, որոնք արեւելեան ճարկիլէին եւ պորտապարին գլխապտոյտ պտտճառող թմբլիքին եւ գրգիռին, յանկարծ կը մագլցէին Լիբանանի Գագինոյին բիւրաւոր արուեստական աստղերուն ակնախտիղ շողշողանքին, մրցելով ոչ միայն փարիզեան Լիտոներու, Ֆօլի – Պէրժէններու համբաւին հետ, այլեւ հաւասարելով Լաս Վեկասի հռչակին: Գեղեցիկ էիր, այո՛, բայց նաեւ որքա՛ն անփոյթ, անգիտակից, անպատասխանատու, շփացած եւ հետեւաբար՝ դատապարտելի:

Կամայ թէ ակամայ կուրացար ամբողջովին այդ անսպասելի, յանկարծակի շըռայլութենէն: Լիբանանը՝ Թեռ տէ Տիէօ: Բայց մինչեւ ե՞րբ: Զուզեցիր լսել ահազանգի առաջին ձայները, տեսնել՝ պատմութեան հոլովոյթը: Զկայ աւելի կոյրը քան կամովինը: Զուզեցիր հաւատալ թէ պատմութեան մէջ չկար ոչ մէկ բացառիկ դիրք որ ըլլայ յաւիտենական: Ու ասիկա՝ որքան հզօր եւ հարուստ պետութիններու, նոյնքան եւ աւելի, փոքր եւ տկար այն ժողովուրդներուն համար որոնք, իրենց սնունդը ապահոված են իրենց ժամանակաւոր դիրքին, փայլին, երիտասարդական նախանձելի վիճակին եւ պարագայական իրողութիւններու բերմամբ: Զանդրադարձար մանաւանդ որ, ազգ մը, որ կ՚ուզէ մնալ եւ ապրիլ երիտասարդ, միտքը եւ սիրտը պէտք է որ բացկատարած բանայ իր դարու մշտանորոգ բոլոր առողջ եւ առոյգ գաղափարներուն, արդար բարենորոգումներուն առջեւ: Ու որպէսզի պնդերակութենէ չըմեռնի, պէտք է որ իր առաջնորդները ըլլան թարմ, կենսանորոգ աւիշով առլի, իրենց ծառայամտութեամբը՝ խանդավառ: Տեսի՛լք ունեցող: Պէտք է, մանաւանդ, որ հանդստեան կոչուին տարիներու ապականութեամբը իրենց դիրքը ամրացուցած, կացութիւնները ազահօրէն շահագործող եւ երկիրը անձնական ագարակի վերածած ճմռթկուած դէմքով քաղաքագէտներու եւ ցեղապետական ղեկավարներու փաղանգը, որ քեզի նախ պարգեւեց 1958ի վեցամսեայ արիւնոտ շրջանը, իսկ այսօր, գրեթէ նոյն մարդիկը, տասը ամիսներէ ի վեր, կ՚աշխատին «խաղաղեցնել» երկիրը, իւղ թափելով կրակին վրայ: Օ՜հ, չեմ մոռնար պաղեստինեան ահաւոր վէրքը ու անոր պատճառած դառնակսկիծ կոտտանքը մարմնիդ վրայ: Սակայն որքա՛ն անմասն մնացիր, դո՛ւն, այդ վէրքի յառաջացման եւ արմատացման մէջ: Որքա՛ն է տոկոսը մեղսակցութեանդ: Այն տուրքը, զոր տոկոսովը կը վճարես այսօր, փնտռէ նաեւ այն բոլոր ժխտական եւ հակազգային արարքներուն մէջ, որոնցմէ ղեկավարներդ ուզեցին դաւաճանաբար եւ եսասիրաբար օգտուիլ: Ինչո՞ւ, այսօր միայն, ընդոստ այս «զարթնումը»: Իսկ դո՛ւն, միամիտ ժողովուրդ, ո՛ր կողմին ալ պատկանիս, ինչպէս բոլոր ամբոխները աշխարհի, խորհեցար որ առաջնորդիդ պարարտութիւնը հոմանիշ է տանդ ճոխութեանը: Քրիստոնեայ թէ մահմետական ղեկավար, ձեռք – ձեռքի, օրօրեցին քեզ յաճախ յանուն կրօնքի եւ դաւանանքի, մերթ յանուն հայրենիքի, երբեմն յանուն «ազգային եւ ցեղային սրբազան արժէքներու, յանուն բարոյականի եւ,.. արդարութեան»:

Ու այսօր, գրեթէ նոյն մարդոց հովանաւորութեամբ կազմակերպուած է ընդհանուր ժողովրդային ջարդ մը որուն նըմանը պէտք է փնտռել պատմութեան խորերը: Լիբանանի մասին, այնպէս ինչպէս որ էր, պէտք է այլեւս խօսիլ անցեալով:

Յո՞ երթաս Լիբանան:

Գ. Ս.

(Շար. 1)

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐ ԱՌԱՋԻՆ ԳՐՔԻ 300 ՏԱՐԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1669 թուականին տպարանը իր աշխատողներով տեղափոխուեց նախ Իտալիայի Լիվոռնօ քաղաքը, յետոյ՝ Մարսէյլ (Ֆրանսիա) եւ այստեղ գործեց մինչեւ 1686 թուականը: Ոսկանեան հրատարակչութիւն – տպարանը նշանակալից գործ կատարեց հայ գրաւոր մշակոյթի պահպանման ու զարգացման գործում, վերացրեց մեսրոպատառ գրքի այն պակասը, որ սուր զգացւում էր Հայաստանում եւ հայաբնակ այլ վայրերում: Ոսկանի հրատարակած գրքերը տարբեր ճանապարհներով հասնում էին հայրենիք, եւ Ոսկանեան տպարանը Հայաստանի տպարանն էր (կոչւում էր էջմիածին), որ գործում էր Եւրոպայում, քանի որ դըժուարին այդ ժամանակներում Հայաստանում տպարան հիմնելն անհնար էր:

Ոսկան Երեւանցին մահացաւ 1674 թուականի Դեկտեմբեր 4ին: Գործը շարունակեց որդին՝ Սողոմոն Լեւոնեանը, որ տպարանի առաջին գրաշարն էր:

Եւ ահա 1675 թուականի ամռանը Սողոմոնը ձեռնարկեց վաճառականների համար մի գրքի տպագրութեան: Այն կոչւում էր «Գիրք վայելուչ եւ հարկաւոր»: Բաղկացած պէտք է լինէր երեք մասից՝ տոմացոյց, հին իմաստունների ասացուածքներ եւ համարողութեան արհեստ: Առաջին երկու մասերը գրաբար էին, թէեւ շատ պարզեցուած, երրորդ մասը գըրուած էր նոր գրական լեզուով: Այդ վերջին մասը փոխադրութիւն էր լատիներէն թուաբանութեան մի դասագրքից, մի շարք հատուածներ էլ նոր էին գրուած, հայ վաճառականների իւրայատուկ պահանջների համեմատ:

Գրքի առաջին երկու մասերի տպագրութիւնը երբ աւարտին մօտ էր, Սողոմոնը որոշեց երրորդ՝ աշխարհաբար մասը առանձին հրատարակել: Եւ 1675 Օգոստոս 25ին սկսեց տպագրել այդ գիրքը, որ եւ լոյս տեսաւ մօտ երեք ամիս յետոյ:

«Արհեստ համարողութեան» գրքում նշուած չէ փոխադրողի անունը, եւ այժմ ստոյգ չգիտենք, թէ ով է եղել աշխարհաբար առաջին տպագիր գրքի լեզուի մըշակը: Արուել են ենթադրութիւններ՝ Ոսկան Երեւանցի, Յովհաննէս Կոստանդնուպոլսեցի (Հոլով), որոնք հաւանական չեն: Որոշ փաստեր ցոյց են տալիս, որ փոխադրութիւնը Սողոմոն Լեւոնեանի նախաձեռնութեամբ պէտք է կատարած լինի Ոսկանեան տպարանի խմբագիր – գրաշար Մատթէոս Յովհաննիսեանը (Վանանդեցի), որ շատ կիրթ ու զարգացած մի անձ էր:

Կարեւորը, ի հարկէ, Ոսկանեան հրատարակչութեան կայացրած որոշումն էր՝ հակառակ խստօրէն ընդունուած աւանդոյթի հրատարակել գիրք, որի լեզուն ոչ թէ գրաբարն էր, այլ աշխարհաբարը: Նպատակն էլ պարզ էր. եթէ այդ գիրքը հրատարակուէր գրաբար, անհասկնալի կը մնար հայ վաճառականներին, որոնք մեծ մասամբ քիչ գրագէտ էին կամ հազիւ գրաճանաչ: Գրքում բացատրուած են թուաբանութեան չորս գործողութիւնները, երկու եւ աւելի վաճառականների դրամական միութեան եւ շահոյթի բաժանման օրէնքները, տարբեր երկների դրամների թուային յարաբերութիւնները եւայլն:

Գրքի կազմողը եւ թարգմանիչն ընդհանուր խօսակցական հայերէնը գրականացրել ու «յղկել է» գրաբարի օգնութեամբ, մուծել գրաբարեան որոշ բառաձեւեր, արտայայտութիւններ: Այսինքն՝ արել է այն, ինչ մի շարք ձեռագիր մատեաններում արդէն արել ու անում էին ուրիշները՝ նոր գրական հայերէնը մշակելիս:

Ահա մի հատուած «Արհեստ համարողութեան» գրքից: «Զարապխանի քշումն վեց հարիւր մսխալն հարիւր մառչիլ է, մին մառչիլն քանով որ կու պարշի, դիան կու շինէ եւ էս մին մառչիլի գնովս իւր բովանդակ փողն կու բազմացնէ: Յետոյ բազմացուցած թուի աջ կողմէն չորս գիր կու կտրէ. ինչ որ ձախ կողմն կու մնայ՝ թուման է, ինչ որ աջ կողմն կու մնայ՝ դիան է: Եւ թէ աւելի մսխալովն կու բազմացնէ եւ վեց հարիւրովն կու բաժանէ եւ այսպէս կ՚իմանայ աւելի մոխալների գինն»:

Սա նոր գրական հայերէնի 300 տարի առաջ գործածուած տարբերակն է: Հետաքրքրական է, որ այն ժամանակ դեռեւս չկար նոր գրական լեզուի բաժանումը արեւմտեան եւ արեւելեան ճիւղերի: «Արհեստ»ի լեզուն ոչ թէ գրական արեւելահայերէն կամ արեւմտահայերէն է, այլ միասնական նոր գրական լեզու: Նրա մէջ միահիւսուած են հայ բարբառների արեւելեան ու արեւմտեան խմբաւորումների լեզուական տարրերը: Օրինակ, գործածւում է զուտ արեւելահայերէն ներգոյական հոլովը՝ քաղաքումն, միջումն, քաշումն եւայլն, դրան հակառակ բացառական հոլովը մեծ մասամբ արեւմտահայերէնի ձեւով է կազմուած՝ քուերէն, գրէն, կողմէն եւայլն: Կամ արեւելահայերէնին յատուկ այսպիսի ձեւերի կողքին՝ քուերին, օրերի, միաւորների, բայց ներկայ ժամանակը կազմւում է արեւմտահայերէնին բնորոշ ձեւերով՝ կ (կու) մասնիկով՝ կ՚իմանայ (իմանում է իմաստով), կ՚ասենք (ասում ենք), կու մնայ (մնում է) եւայլն: Սրանց կողքին կան գրաբարեան այնպիսի ձեւեր, ինչպէս՝ իւր, ունիմք, զիս, նորա, գրելոյ եւայլն:

Ուշագրաւ է, որ «Արհեստ համարողութեանը» լինելով առաջին տպագիր աշխարհաբար գիրքը՝ նաեւ հայերէն առաջին տպագիր թուաբանական գիրքն է: Ուրեմն եւ այժմ, լրանում է այդ մի կարեւոր 300 ամեակը նոյնպէս:

Աշխարհում պահպանուել է ««Արհեստի» մի քանի օրինակ միայն. Հայաստանում եղած միակ օրինակը պահւում է Մաշտոց մատենադարանում:

Այսպէս. հայրենիքից հեռու, բայց հայրենիքի համար նուիրումով աշխատող Սողոմոն Լեւոնեանն ու իր մերձաւորները երեք հարիւր տարի առաջ մեծ զոհողութիւններով սկիզբ դրեցին աշխարհաբար տպագիր գրականութեանը, որին պատմութեան վճռով պատկանում էր ապագան:

ՌԱՖԱՅԵԼ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Ը.

Կաւն արդէն ձեւ էր ստացել եւ որոշ չափով նմանւում էր պապին:

— Յովնաթա՜ն... — բացականչեց Երեմիան:

Յովնաթանը բարձրացրեց գանգրահեր գլուխը եւ ժպտաց կապոյտ եւ յոգնած աչքերով:

— Հայրի՛կ, — կերկերաց Յովնաթանը, — ուզում եմ, որ պապն ապրի:

— Պապի ոգին արեւը քեզ լինի, որդի, — շշնջաց պապի անդրանիկ որդին:

Երեմիան դիտեց իր հօր փակուած աչքերը, ինչպէս մեռած օրը, դիտեց նրա երկար եւ խիտ յօնքերը, երկար մազերը, բաց եւ լայն ճակատը, կուրծքը ծածկող մօրուքը եւ մի ձեռքը, ուսած երակներով, որ անկախ թեւից, հանգչում էր կրծքի վրայ:

— Յովնաթա՜ն... նորից բացականչեց ապշահար հայրը, — դո՞ւ շինեցիր:

— Այո, — պատասխանեց Յովնաթանը եւ ժպտաց կապոյտ աչքերով:

Առաջին անգամ իր կեանքում Անդրէասի որդի Երեմիան անդրադարձաւ կաւի այդքան ազնիւ օգտագործման: Նա երբեք չէր մտածել, որ կաւը, բացի թասերից, գաւերից, փարչերից եւ աղիւսներից, կարելի էր օգտագործել եւ անմահութեան համար:

Երեմիան, իբրեւ արձան, միայն տեսել էր Քրիստոսի խաչելութիւնը:

— Ի՞նչ անենք այս...

Երեմիան կանգ առաւ, չկարողացաւ խօսքը վերջացնել, որովհետեւ մինչեւ անգամ չիմացաւ, թէ ի՞նչ անուն պէտք է տալ — ո՛չ աման էր, ո՛չ գաւ եւ ոչ էլ կուժ:

— Արձա՞նը, — ասաց Յովնաթանը:

— Այո, արձանը, — շշնջաց Երեմիան:

— Տանենք եւ թրծենք:

Եւ հայր ու որդի տարան կաւը, դրին հնոցի մէջ եւ փէչերը բոլոր վառեցին հնոցը:

Ոչ մի կիրակի իրիկուն հնոցը չէր վառուել: Երբ ծուխն ամպի նման բարձրացաւ, բոլորը զարմացան:

Առաւօտեան նրանք վերադարձան տուն եւ քնեցին:

Նրանք զարթնեցին միջօրէին, զարթնեցին եւ վազեցին հնոցը, բարձրացան պատերի վրայ, հնոցը դեռ տաք էր, բայց տեսան, որ պապի կաւը թրծուել էր, կարմրել, ինչպէս եփած ճակնդեղը:

— Թող մնայ, մինչեւ իրիկնային քամին բարձրանայ եւ սառեցնի, — ասաց հայրը:

— Թող մնայ, — ասաց որդին:

Երեկոյեան, երբ քամին բարձրացաւ եւ սառեցրեց հնոցը, սրանք դուրս հանեցին կիսանդրին եւ դիտեցին:

Յովնաթանը տեսաւ եւ տխրեց, նրա հոգին կարծես մուտք գործեց դէպի գիշերը, իսկ Երեմիան ուրախ էր, որովհետեւ ոչինչ չնկատեց, նա միայն յափըշտակուեց հօր մեծ ճակատով, խիտ յօնքերով եւ կուրծքը ծածկող մօրուքով:

Կիսանդրին մի քիչ այլանդակուել էր՝ թաց-թաց թրծելու պատճառով:

Յաջորդ կիրակին նորից հաւաքուեցին պապի բոլոր որդիները, աղջիկները, թոռները, թոռան զաւակները, հարսներն ու փեսաները, դրկեցին պապի կիսանդրին, անցան հեղեղատը եւ դրին այն սպիտակ եւ կանաչ երակներով շիրմաքարի գլխավերեւ:

Եւ դաշտեցիները բոլոր, զարմացած ու հիացած, գնում էին խումբ-խումբ տեսնելու կիսանդրին, տեսնում էին եւ կարդում տապանագիրը՝

Անդրէաս
որդի Դաւթի եւ Մարիամի

Թէ ո՛րտեղից եւ ի՛նչպէս Յովնաթանը սովորել էր քանդակել՝ բոլորի համար մնաց գաղտնիք, բայց Յովնաթանը երկար էր աշխատել, բոլորից գաղտնի, յափշտակութեամբ եւ ներքին անիմանալի մղումով:

Նա տեսել էր եկեղեցում Քրիստոսի խաչելութեան արձանը, տեսել էր հրեշտակների արձաններ թեւերով եւ կաթնագոյն, փոքրիկ, վարդի կոկոնի նման թարմ նշաններով, տեսել էր նաեւ լերան քաղաքի հին ամրոցում կոտրուած արձաններ, երբեմն գլուխներ՝ առանց մարմնի, երբեմն մարմիններ՝ առանց գլխի, որոնք բոլորն էլ հաւաքուած էին մի մութ սենեակում: Կային արձաններ եւ ամրոցի պատերի ու պարիսպների վրայ, բայց ձըր, էլի կոտրտուած, աղճատուած վիճակում:

Եւ ամէն անգամ, երբ Յովնաթանը տեսել էր այդ բեկորները, նրա մանկական հոգին խայտացել էր խոր ուրախութեամբ, այդ խայտանքին յաջորդել էր ներքին, թաքուն մի դող, որն սկիզբն էր ստեղծագործութեան եւ որին բոլորովին անծանօթ էր նրա գիտակցութիւնը:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 9)

L'Arménoche

— Օ —

Ֆրանսական մամուլի թատերական քննադատները (Լը Մոնտ, Քոթիտիէն տը փարի, Ֆրանս – Սուար, Ֆիկարօ) չատ լաւ ընդունելութիւն մը ըրին Ռէն Պարթեւ այս թատերգութեան, որ ամէն բանէ աւելի կանչ մըն է, ցաւի, անարդա – րութեան եւ յուսահատութեան ճիչ մը:

Կայարանի մը քարափը, սպասումի ժամերը երկու կառախումբերու միջեւ պատրուակներ են աւելի քան անհրաժեշտ միջավայր մը, անորոշ մթնոլորտ մը ստեղծելու համար, ուր ճակներ իրարու կը հանդիպին:

Ռէն Պարթեւ ինք կը կատարէ հերո – սուհիին (Արմենոշի) դերը, ինք ալ գաւակ արմատախիլ ժողովուրդի մը: Դիմացը կ'ելլէ միջին Ֆրանսացիի կուշտ տիպարը, յաջողած մարդ մը, ստարատ – եալ եւ եսասէր: Զրոյցը չի կրնար ստեղծուիլ իրարու հետ կապ չունեցող այս անձերու միջեւ, մէկուն ոտքը իր հողին վրայ է եւ ատիկա իրեն կուտայ արդար անքարտաւանութիւն մը, մինչ միւսը հող չէ տեսած, ժառանգած է ծնողքին Հայ-մաքլասի հոգեվիճակը, ու իր բողոքը լըսող չկայ, ոչ այդ պատահական անցորդը, ոչ ալ սա միւսը որ աւելի հաղորդական կը թուի ըլլալ, կրնան հասկնալ իր աշխարհը: Անհաղորդականութիւնը ակներեւ է, իւրաքանչիւրը ունի իր հորիզոնը, Արմենոշը կը տառապի, տառապանքի զաւակ է ու մարդոց անտարբերութիւնն ու չարութիւնը զինքը կը վրդովեն:

Դերասանուհի (ծանօթ է հեռատեսիլի թերթօն դիտողներուն) Ռէն Պարթեւ այս անգամ կը ներկայանայ նաեւ իբրեւ թատերագիր: Հոս շօշափած է մէկէ աւելի հարցեր, որոնց գլխաւորը կը թուի ըլլալ մարդոց միջեւ հաղորդակցութեան ան – կարելիութիւնը: Կրցած է տալ մթնոլորտ մը, զգացնել ողբերգութեան մը խորութիւնը առանց սակայն խորանալու եւ եթէ ակարութիւններ կան կառոյցին մէջ իսկ, անոնք չեն բաւեր անտարբեր ձգելու համար հանդիսատեսը:

Ժան – Լիւք Պուլթէ Քոմէտի – Ֆրանսէզի դերասան, չատ լաւ ըմբռնած է նոյնիսկ ինչ որ հեղինակը աւելի կրցած է թելադրել քան իսկապէս ներկայացնել, եւ այդ իսկ պատճառով չատ յաջող բեմադրութիւն մը գլուխ հանած է: Ռէն Պարթեւ խառնուածք ունեցող դերասա – նուհի մըն է որ հարազատօրէն կուտայ հերոսուհիին տիպարը:

Թատերգութիւնը կը ներկայացուի Վէնսէնի Տանիէլ – Սորանօ կեդրոնը, առ – նուազն մինչեւ Փետրուար 15:

Ա.

ԵԱՆ'ՑԻ ՄԻՕՐԵԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունուար 11ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին արդէն չարուած էին կոկիկ սեղանները, որոնց չուրջ հաւաքուելիք անձերը պիտի անցընէին կերուխումի հաճելի ժամեր, միաժամանակ ունենալով վայելք մը, ի լուր իրենց զաւակներուն մայրենի լեզուով արտայայտութեան:

Ժամը 5·30ին կը բացուի վարագոյրը Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի սրահին եւ Եան'ց Ակումբի կազմակեր – պած Հայերէն Միօրեայ Դասընթացքին հետեւող աւելի քան 50 աշակերտներ բեմին վրայ՝ վառած մոմեր իրենց ձեռ – քերը, կը հնչեցնեն Ծնունդի երգը, այնքա՛ն անոյշ եւ այնքա՛ն զգայուն ապրումով. յաջորդաբար կը հնչեցնեն ամանորեան եւ այլ ուրախ երգեր, որոնք կը գնահատուին սրահը լեցուած ներկաներուն կողմէ արժանի ծափահարութեամբ: Հաւանաբար նորութիւն մը ըսած չենք ըլլար եթէ անգամ մը եւս չեշտենք որ Գէորգ Եանպէկեան գաղութիս օժտուած ղեկավարն է դպրոցական երգչախում – բերու կազմակերպման մարզէն ներս:

Նոր տարուան առթիւ կազմակերպուած հանդէսը ունէր լայն յայտագիր մը, բաղկացած՝ հայերէն գողտրիկ ոտանաւոր – ներու արտասանութիւններէ, երգերէ, պարերէ, որոնք իրենց բաւական յաջող կատարումներով ուրախութիւն կը պատճառէին բոլորին: Ինչպէս, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հ. Խորէն Վրդ. Տիլիզեան հանդէսի բացման իր խօսքին մէջ կ'ըսէր՝ «Եան'ց Ակումբի տըղաքը, տարիներէ ի վեր նախաձեռնդրութեամբ կը չարունակեն բաց պահել միօրեայ հայ վարժարանին դռները եւ մեծ զոհողութիւններու գնով տալ հայեցի դաստիարակութիւն մեր մանուկներուն, սորվեցնելով անոնց Մեսրոպի բարբառը եւ զինելով Վարդանի ոգիով»: Գնահա – տելէ ետք Եան'ցի տարած աշխատանք – ները տեսուչ վարդապետը կոչ կ'ընէր ներկաներուն զօրավիգ կանգնիլ անոր ճիգերուն եւ ղրկել իրենց զաւակները հետեւելու դասընթացքներուն:

Այնուհետեւ, բեմին վրայ Կաղանդ պապայի երեւումը մեծ ուրախութիւն պատճառեց թէ՛ դասընթացքին հետեւող աշակերտներուն եւ թէ սրահին մէջ գտնուող մանուկներուն, որոնք օգտուեցան բաշխուած նուէրներէն:

Աշակերտական յայտագրի գործադ – րութիւնը վերջացած էր: Սեւան նուա – գախումբը իր հնչեցուցած հայկ. եւ եւրոպական երգերով ու պարեղանակներով ուրախութեան պահեր ստեղծեց. Ներկաները ապրեցան այդ պահերը մինչեւ ուշ գիշեր եւ հեռացան սրահէն՝ գոհ տրամադրութեամբ: Գնահատելի է դասըն – թացքի ծնողական յանձնախումբի տիկիններու տարած աշխատանքը օրուան հանդէսի կազմակերպման մէջ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ըստ ընկալեալ սովորութեան, Կապոյտ Խաչի նախաձեռնած տօնածառի հանդէսը տեղի ունեցաւ Պօմոնի եկեղեցւոյ սրա – հին մէջ: Ներկայ էին չրջանիս եւ թաղիս հոգեւոր հովիւները: Սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր:

Բացման խօսքը ըրաւ Մակար Քհնյ. Նաճարեան, վեր առնելով Կապոյտ Խաչի այս մասնաճիւղին ժրաջան աշխատանք – ները եւ հրաւիրեց ներկաները որ իրենց զաւակները յանձնեն հայկական դպրոցին, հոն սորվելու համար մայրենի լեզուն, որով այդ դպրոցէն պիտի ելլեն ապագայ գիտակից ազգայիններ, նոր սերունդը, որոնք պիտի գրաւեն բոլոր գաղութներէն ներս ազգային եւ եկեղեցական պաշտօններ:

Աշակերտութեան կողմէ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը: Նախ երգեցին «Կիլիկիա» խմբերգը, յետոյ յայտագրի գործադրութիւնը կատարուեցաւ անթերի եւ կարգապահութեամբ.— Երգեր, ար – տասանութիւններ, փոքր տրամախօսու – թիւն մը՝ արժանանալով բուռն ծափա – հարութիւններու, մանաւանդ հայկական պարերը, գեղջկական տարազով փայլ մը եւս կ'աւելցնէին այս հանդէսին:

Գնահատելի էր երէցկին Ս. Նաճար – եանի, Պ. Է. Պօլիկեանի ցոյց տուած աշխատանքները որոնք մեզի ընծայեցին հին օրերու հայկական վայելքները: Դադարին խօսք առաւ Շահան Քհնյ. Տէտէեան, որ անդրադարձաւ Լիբանանի ներկայ կացութեան մեր ազգայիններու վիճակին: Շըրջանիս բարերարներէն ժաք Գասապալեան նուիրած էր չոքոլայէ Կաղանդ պապա մը, որ աճուրդի դրուեցաւ՝ հասոյթը յատկացուելու համար Լիբանանի հայ ա – ղէտեալներուն: Քիչ ժամանակուան մէջ գոյացաւ կոկիկ գումար մը:

Շնորհաւորելի էին ընդհանուր առմամբ տարուած բոլոր աշխատանքները, մա – նաւանդ դպրոցի աշակերտութեան թիւին բարձրացումը: Կրթարան մըն է՝ մշա – կոյթին ծառայող անմար կանթեղ մը, իր ջերմութեամբ, հայկականութեան ոգին կը հաստատէ հայ մանուկներու սրտին ու հոգիին մէջ:

Յայտագրի վերջաւորութեան կը ներ – կայանար աւանդական Կաղանդ պապան, գաւազանը ձեռքին եւ աշակերտութիւնը կ'երգէր՝ «Կաղանդ է այսօր», մինչ իւ – րաքանչիւր մանուկ կը ստանար իր նուէ – րը:

Փակման խօսքը ըրաւ Եղիշէ Քհնյ. Փա – նոսեան իր քաջալերական խօսքերով, ա – պա երգուեցաւ «Հայր Մեր»ը, բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամ,:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀՈՂԻՎՐՏԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շաբաթ, Դեկտ. 27ին, Պօմոն, իր բնակարանին մէջ մահացաւ ընկ. Մատթէոս Յարութիւնեան. ծնած էր Աղբակ – Հերեսան (Վան) 1894 թուին: Մէկն էր այն խոնարհներէն, որուն սիրտը ջերմօրէն բաբախեց՝ Հայութեան եւ հայրենիքին համար:

Մտերմացած էինք. կը սիրէի այս ազգասէր գեղջուկը որուն անծանօթ էին՝ նենգամտութիւնն ու կեղծիքը:

Ոգեւորութեամբ կ'ընէր՝ իր անցեալ կեանքին պատմութիւնը որ նուիրումի եւ զոհողութեանց չարք մըն էր:

1917ին, Փայաճուկի եւ Տիլմանի չըրջանին մէջ, ի մէջ այլոց, յաջողութեամբ կատարած է զէնքի եւ ռազմամթերքի փոխադրութեանց փափուկ գործը...:

23 տարեկանին, իր մասնակցութիւնը բերած է՝ Հայութեան աննախընթաց գոյամարտին, Սարդարապատի, Ղարաքի – լիսէի արիւնալի կռիւներուն եւ վիրաւորուած՝ ձախ ոտքէն. եւ հպարտանքով ցոյց տուաւ ինծի սպին այն վէրքին որմէ առատ արիւն հոսած ու խառնուած էր հայրենի հողին: Հպարտ էր ու երջանիկ, որ դոյզն բաժին մը բերած էր հայրենիքի ազատագրութեան բուռն պայքարին մէջ:

Իր եղբայրներէն երկուքը նահատակ – ուած են Սարըղամիշի կռիւներուն:

Մասնակցած է նաեւ Վանի յաղթական ճակատամարտին, Լեւոն Շաղոյեանի հրամանատարութեան տակ:

×

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցին, որուն շինութեան բերած էր իր աշխատանքի բաժինը 1932ին, եւ Սա – հակ—Մեսրոպ սրահը Մատթէոսի յա – ճախման վայրերն էին:

Հանրային – եկեղեցական թէ կուսակցական կեանքի մէջ պատահած անարդար ու հակականոնական արարքները կը դառնացնէին իր հոգեկան աշխարհը:

Գերազանցօրէն վառ էին իր մէջ, ազգային ոգին եւ կուսակցական կարգապահութեան արժէքին խոր գիտակցութիւնը:

Հուսկ ուրեմն, կքած տարիքի բեռան տակ, մեկնեցաւ այս աշխարհէն՝ նուիրեալի մը հոգեկան խաղաղութեամբ:

Օրհնուա՛ծ մնայ իր բարի յիշատակը:

ՎԱՀՐԱՄ Կ. ՄԻՍԹԻԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԸՆԿԵՐ ՓԱՆՋՈՒՆԻ

ԻՄ ԱՇԽԱՐՀԱՀԱՅԵԱՑՔՆԵՐԸ

Դաւանութիւններ օրուան հարցերու շուրջ

Թ.

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԱՄԱՆՔՆԵՐՈՒ ԹԷՈՐԻԱՆ

Լա՛ւ, միթէ այս գործողութիւնը պէտք է համարել կուսակցակա՞ն, որովհետեւ տեղի է ունեցել կուսակցականներու ձեռքով. բնա՛ւ երբեք: Պէտք է նկատի առնել գործողութեան բնութիւնը եւ զայն բաղդատութեան դնել կուսակցութեան պատմական անցեալին հետ եւ այն ատեն ամէն ինչ կը պարզուի: Ե՞րբ տեսնուեր է որ մեր յեղափոխական կուսակցութիւնը կըռիւ մղէ փայտէ ափիկներու եւ թուղթի պատառիկներու դէմ, մեր ո՞ր կոնկրէ – սին մէջ որոշուեր է 1912 Մայիսին, Կոմ Կապուի մէջ կոտրել քուէտուփը, մեր ո՞ր ծրագրի մէջ նախատեսուած է այդ բանը: Հարցը կը լինէր տարբեր, եթէ փոխա – նակ քուէտուփի՝ մի քանի գլուխներ կոտրուէին, լինէին վիրաւորեալներ եւ սպաննուածներ. այն ատեն կուսակցու – թիւնը կրնար գործողութեան հայրու – թիւնը ընդունիլ, որովհետեւ գործողու – թիւնը կը լինէր մի յեղափոխական ակտ, մի արիւնալի ընդհարում, մի զգայա – ցունց դէպք որը կարող էր խանգարել մեր գաւառի ու արտասահմանի տղերքը, առիթ տալ հրապարակային բանա – խօսութիւններու, եւ յառաջ բերել ոգեւորութիւն, կեանք, չարժում: Ճիշդ է թէ մի երիտասարդ ծեծուել է իրարանցումի ընթացքին, բայց ո՛չ բաւականա – չափ որպէսզի կուսակցութիւնը այդ ծեծը որդեգրէր իր հաշւոյն:

Ըստ մեր երկրորդ աքսիոմայի կարելի է օրինակի համար, Կում Կապուի միջադէպը մեր Ամերիկայի օրկաններուն մէջ ներկայացնել իբրեւ կուսակցական գործ հերքելով հանդերձ անոր կուսակցական հանգամանքը Կ. Պոլսոյ օրկանին մէջ: Դա մի պարզ տակտիկա է:

Այսպէս ուրեմն մի քանի հարիւր կուսակցականներ կարող են մի հաւաքական գործողութիւն անել եւ այդ գործողու – թիւնը կը մնայ զուտ անհատական, եթէ պարագաները այնպէս կը պահանջեն: Կարելի է նաեւ որ մի անհատ մեր կուսակցութենէն բաժանուած ու անոր հետ գժտուած, գործողութիւններ կատարէ եւ այդ գործողութիւնները զուտ կուսակցական հռչակուին, օրինակ Եփրեմ Խանը որ մենք չինեցինք թունդ Դաշնակցական իր մահէն ետքը: Դա մի պատիւ, մի յարգանքի արտայայտութիւն, մի փոս – տհւմ (յետ մահու) փառաւորում է, զոր մեր կուսակցութիւնը կը չնորհէ արժա – նաւորներուն: Գուցէ կը գայ մի ժամանակ, ուր Հայկը Նահապետի, Արամի, Տիգրան Մեծի, Վարդան Մամիկոնեանի, Գայլ Վահանի ու Թաթուլի եւս կը սըրբուի կուսակցական հանգամանք:

Գանք մեր երրորդ սկզբունքային աքսիոմային, որուն համեմատ մի գործո – ղութիւն թէ՛ կուսակցական եւ թէ միանգամայն անհատական կրնայ ըլլալ որոշ չափով:

Օրինակ՝ դիցուք թէ մեր կուսակցու – թիւնը պաշտօն յանձնեց իր մէկ ընկերին՝ երթալ մի կեղտոտ բուրժուայէ 400 ոսկի հրամայողական պահանջ գանձել: Ընկերը կ'երթայ կը տեսնէ կեղտոտ արարածը, փաստացի հզօր ու համոզիչ ապացոյցներ ցոյց կը տայ եւ կը յաջողի գանձել, փոխանակ 400ի, 600 ոսկի:

Ի հարկէ 400 ոսկին կը յանձնէ կուսակցութեան գանձարանին եւ 200 ոսկին կը պահէ իրեն:

Ահա՛ մի բնորոշ գործողութիւն:

Արդ, ի՞նչ հանգամանք պիտի տանք այս գործողութեան: Ոչ–կուլտուրական անգիտակից մի անձ գուցէ չփոթուի եւ կարող չլինի գործողութեան հանգամանքը որոշել: Եւ սակայն չատ պարզ եւ լոգիկական է:

Մեր ընկերը գործեց 2/3 կուսակցա – կան հանգամանքով եւ 1/3 անհատական հանգամանքով:

Ինչպէս կը տեսնէք՝ թուաբանական կոտորակային որոշ չափով կարելի է զանազանել, միեւնոյն գործողութեան մէջ, երկու հանգամանքները:

Գուցէ հարցնէք թէ բոլոր այս չափերու եւ գործողութեան մէջ ի՞նչ կը լինի դըրամները վճարող բուրժուան:

Ես կը պատասխանեմ անկասկած.

— Նա՝ ամբողջական որոշ չափով կը մնայ մի կեղտոտ արարած:

(Վերջ)

Այրի Տիկին Վարդ Օրմանճեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Օրմանճեան եւ զաւակները, Պ. Կայծակ Օրմանճեան, Տիկին Հայկուհի Օրմանճեան, Տիկին Իմաստուհի եւ զաւակները (Պոլիս) եւ համայն ազգականները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՕՐՄԱՆՃԵԱՆԻ

(Տրապիզոնցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 19ին, սրտի տագնապի հետեւանքով:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Յունուար 26, Երկուշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Անիէռի հին գերեզմանատունը, ուր ողբացեալին մարմինը կ'ամփոփուի:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Գերեզմանատան հասցէ՝ Ռիւ տիւ Մենիլ: Փորթ տը Քլիշէէն առնել Թիւ 140 հանրակառքը եւ իջնել՝ Ռիւ տիւ Մենիլ կայքը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Թորոս Ասլանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ իրենց հօրեղբօր՝

ԵՂԻԱԶԱՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Յունուար 25, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Տիկին Հեղինէ Ս. Թորոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 25, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ (ՍԵՐԻՈԺԱ) ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան 12րդ տարելիցին եւ իրենց զաւկին, ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՎԻԳԷՆ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան 6րդ տարելիցին ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ Տիկ. Հ. Թորոսեան կը նուիրէ 100ական ֆ. «Յառաջ»ի, Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին եւ լիբանահայ աղէտեալներուն:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Տիկին Տիրուհի Պետոյեան եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց մօր, մեծմօր եւ ազգականին՝

ՄԵՆՏՈՒՀԻ ՄԽԱԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին, ինչպէս նաեւ իրենց հօր եւ մեծ-հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԽԱԼԵԱՆԻ

յիշատակին:

Նաեւ իրենց ամուսնոյն, հօր և մեծ-հօր՝

ԶԱՒԷՆ ՊԵՏՈՅԵԱՆԻ

մահուան երեսուներորդ տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Յունուար 25, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Օրակարգ.— Շարունակութիւն նախորդ ժողովի:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Թէհլիրեան» խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Յունուար 23, ժամը 9ին Հայ Մշակոյթի Տունը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Յովի. Զիլինկիրեանի (ծնեալ Բարխեան) մահուան առթիւ Տէսինէն՝ Պ. Լեւոն Աստուրեան 50 ֆր. կը նուիրէ լիբանահայ աղէտեալներուն (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ի:

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը Յունուար 24 Շաբաթ օր Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Նիստը կը բացուի ժամը 15ին: Երկրորդ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ ժամը 16ին, ներկաներուն թիւը բաւարար կը նկատուի:

Օրակարգի վրայ է վարչ. ընտրութիւնը:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սէն-Ժեռմի մասնաճիւղին կողմէ, Կիրակի Յունուար 25 ժամը 13ին, Սէն-Ժեռմի Հայոց եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Խնամքով պատրաստուած ճաշեր Խաչուհիներու կողմէ:

ՃԱՇԱԳԻՆ 30 ՖՐ.

ԷՍԱԵԱՆԻ ՕՐԸ

Փարիզի Էսաեան Սանուց Միութիւնը, ըստ աւանդական դարձած սովորութեան, կը կազմակերպէ «Էսաեանի Օր»ը Յունուար 25, Կիրկաի: Առաւօտուն հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի մայր եկեղեցին, բոլոր մահացած Էսաեանցիներուն հոգիներուն ի հանգիստ:

Իսկ ժամը 13.30ին «Բաժակի պահ», պատուոյ նախագահութեամբ Էսաեանի տնօրէնուհի Օր. Հերմինէ Գալուստեանի, ԵԱՆ'Ց ԱԿՈՒՄԲԻն մէջ՝

5, Ave. Reille Métro Glacière

Օթոպիւս 21

Ճառեր, յիշատակի ոգեկոչումներ, որոնց կը յաջորդէ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ մը

Սիրով կը հրաւիրուին հին ու նոր Էսաեանցիներ, ինչպէս նաեւ համակիրներ, բաժակ բարձրացնելու հայ դպրոցին կենացը եւ Էսաեանին մաղթելու լուսաշող ապագայ:

Մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

NOR ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ

"Chez Perrette"

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Ֆրանսական խնամուած աւանդական ճաշեր նաեւ հայկ. աչանդերներ

— Տաք մթնոլորտ —

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷՆ

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9.30ին հեռատեսիլի Ա. կայանէն հայկական յայտագիր՝

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ

կը մասնակցին.— Հայր Տալմէ, տոքթորներ Թիէրի, Ռուբէն Մելիք:

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Արա Ղազարեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն իրենց զաւկին

Պօղոս-ի

ծնունդը, Վիէն, 1976 Յունուար 6, եւ այս ուրախ առթիւ 200 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

GRAND MEETING A LYON

LE COMITE DE DEFENSE DE LA CAUSE ARMENIENNE
présente en exclusivité le film

"Les Dossiers du Génocide"

du peuple arménien et de sa culture

Interventions de

Monsieur COUTANT DE SAISEVAL
Grand-Chancelier de l'Ordre de Saint-Lazare de Jérusalem

Monsieur JEAN POPEREN
Député du Rhône, Secrétaire National du Parti Socialiste

Monsieur SCHAVARCH TORIKIAN
Professeur de Droit international à l'Université de Beyrouth,
Représentant du Conseil Oecuménique des Eglises auprès de l'ONU

Monsieur MAURICE DOLMADJIAN
Agrégé de Philosophie, Membre du C. D. C. A.

ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ ֆիլմ մը.—
«ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐՆԵՐԸ»
հայ ժողովուրդին եւ իր մշակոյթին

Ելոյթ կ'ունենան.—
ՔՈՒԹԱՆ ՏԸ ՍԵՍՎԱԼ, ԺԱՆ ՓՈՓԵՐՆ (Երեսփոխան)
ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ եւ ՄՕՐԻՍ ՏՈԼՄԱՃԵԱՆ

PALAIS DES CONGRES
Quai Achille Lignon — 69006 LYON
LE DIMANCHE 25 JANVIER à 15 heures
ENTREE GRATUITE

SERVICE DE CARS GRATUIT
GRENOBLE — Départ : 12 h. 30, La Croix-Rouge — 12 h. 45, Place Verdun
13 heures à la Gare de Grenoble
VALENCE — 13 heures, Boulevard d'Alsace (angle de la rue Belle-Image).
SAINTE-ETIENNE — 13 heures, Place Chavanelle.
SAINT-CHAMOND — 13 h. 20 Square Lamartine (devant le Continental)
VIENNE — 14 heures, devant la Gare de Vienne.
DECINES — 14 heures, Ecole Berthaudière (Arrêt rue Nansen).

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

« ԱԲԵԼԵԱՆ » ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ
Կը ներկայացնէ

ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

կատակերգութիւն 3 արար, Ե. Օտեանի

Le Samedi 24 Janvier à 20 h. 30, Salle des Fêtes de la Mairie de Maisons-Alfort, Ave. du Général de Gaulle

Ղեկ. ԺՈՐԺ ՊԱՏՕԼԵԱՆ

Կը մասնակցին.— Յակոբ Ուրքաթեան, Վերոնիք Քէօսէեան, Սիլվի Պաքրճեան, Սեդրակ Խաչատուրեան, Աւետիս Քիւփէլեան, Գրիգոր Պարսումեան, Կոստան Կոստանեան, Յակոբ Պատոլեան, Հայկ Գահվէճեան, Յակոբ Թոփալեան, Արա Մալոյեան, Արա Կիւլէկեան, Բարսեղ Քէշիշեան

Յուշարար՝ Կարօ Թոփուզեան

ՄՈՒՏՔ 25 Ֆ. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 15 Ֆ.

Տոմսերուն համար դիմել

Et. MICHEL : 253, P. V. Couturier, — Alfortville — Tél : 899-09-66
KOUYOUMDJIAN Hagop : Garage SHELL, 18 Quai J. B. Clément, 899-28-37

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRANDE NUITEE DU NOR SEROUND DE LYON
CASINO DE CHARBONNIERES
Samedi 24 Janvier de 21 heures à l'aube
Orchestre :
ANDRE AUZIAS de Radio-Monte - Carlo, Ensemble Sayat - Nova
BUFFET ARMENIEN
COTILLONS

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
24
SAMEDI
24 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 170 Ֆ· Վեցամսեայ 90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·497 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN. 51e ANNÉE — No 13.497

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՑԱՐԱՏԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

— O —

Վերջացաւ Մեծ Եղեռնի վաթսունամեակը, որ կարեւոր հանգրուան մը կազմեց Հայ Դատի հետապնդման ճամբուն վրայ։

Օրինակ առնելով Յիսնամեակէն, հայ քաղաքական երեք կուսակցութիւնները համերաշխութեան սրտառուչ ոգիով մը միացած՝ հաւաքական ծրագիր կազմեցին՝ վաթսունամեակը դարձնելու համար Հայ Դատի վերարծարծման եւ հետապնդման տարի։

Սփիւռքի բոլոր երկիրներուն մէջ, պայմաններու ներած չափով հրապարակային հաւաքոյթներ ու ցոյցեր կազմակերպուեցան, օտար լեզուով թռուցիկներ ու գրքոյկներ հրատարակուեցան, ցեղասպանութեան վաւերական փաստաթուղթեր պարունակող ֆրանսերէն եւ անգլերէն գրքեր լոյս տեսան, միջազգային մամուլը մասամբ նաեւ ձայնասփիւռն ու հեռատեսիլը այդ առթիւ, ինչպէս նաեւ Վիէննայի եւ Փարիզի Թուրք դեսպաններու սպանութեան վաղորդայնին արծարծեցին Հայկական Դատը, օտար հանրային կարծիքին ծանօթացնելով ցեղասպան ազգին գործած անլուր ոճիրները քսաներորդ դարուն եւ աւելի առաջ։

Պէյրութի մեր հայրենակիցները համերաշխութեան ոգին աւելի առաջ տանելով, հայկական Ապրիլ 24ն ու լիբանանեան Մայիս 6ը միասին նշեցին, եղբայրական ջերմ գործակցութեան մթնոլորտի մէջ, շեշտելով օսմանեան ոճրագործ կառավարութեան ցեղասպանական արարքները բախտակից երկու ազգերու դէմ։

Լիբանանցի հեղինակ մը՝ փաստաբան Մուսա Փրէնս՝ Պէյրութի մէջ լոյս ընծայեց ցեղասպանութեան մասին իր հեղինակած եւ հինգ հատորէ բաղկացած ֆրանսերէն փաստալից երկասիրութեան երկրորդ հատորը, որ կը վերաբերի Հայկական Հարցին եւ որուն խորագիրն է Un génocide impuni : L'Arménocide. Անպատիժ մնացած ցեղասպանութիւն մը՝ Հայասպանութիւն, 582 մեծադիր էջ։

Լիբանանի աննախընթաց ողբերգութիւնը արգելք հանդիսացաւ լրիւ գործադրելու կուսակցութեանց հաւաքական ծրագիրները։

Ֆրանսայի մէջ Ժան-Մարի Գառզուի « Տիպար ցեղասպանութիւն »ը ֆրանսական մամուլին, ձայնասփիւռին եւ հեռատեսիլին կողմէ լայն հետաքրքրութեան առարկայ դարձաւ, ծառայելով Հայկական Դատի քարոզչութեան։ Վաթսունամեակի առթիւ ճիշդ ժամանակին հասաւ այս գիրքը, որուն մէջ արտատպուած պաշտօնական փաստաթուղթերը, օտար անկողմնակալ ականատեսներու վկայութիւնները անհերքելի վաւերաթուղթերով կը հաստատեն Թուրքերու ցեղասպանութիւնը։

Նոյն թուականին «Նիւ Եօրքըր» շաբաթաթերթի երեք յաջորդական թիւերուն մէջ լոյս տեսաւ եւ ետքէն իբրեւ գիրք հրատարակուեցաւ Մայքըլ Արլէն Որդիի Passage to Ararat, New York, 1975 հատորը, 293 էջ։ Այս գիրքը լայն տարածում ունեցաւ ամերիկեան շրջանակներուն մէջ։ Կարեւոր թերթեր գրախօսական նուիրեցին անոր, ոգեկոչելով հայկական ցեղասպանութիւնը։ Ազդակ եւ Ալիք թարգմանաբար իբրեւ թերթօն հրատարակեցին զայն։ Ամերիկայի հայաշատ քաղաքներուն մէջ հրապարակային ընդունելութիւններ սարքուեցան ի պատիւ հեղինակին, որ վերջացող տարուան ընթացքին յայտնութիւն մը եղաւ Հայութեան համար։ Օտար մայրերու երկու զաւակներ, մէկը Ֆրանսայի, միւսը Ամերիկայի մէջ վերյիշելով իրենց հայկական ծագումը, իրենց տաղանդը ի սպաս դրին Հայ Դատին։

Ֆրանսայի եւ Սփիւռքի զանազան քաղաքներուն մէջ Հայ Դատի Յանձնախումբերը կարելին փորձեցին Հայոց քաղաքական պահանջները ծանօթացնելու համար միջազգային հանրային կարծիքին։

Հնարաւորութիւն չունինք լրիւ հաշուեկշիռ մը ներկայացնելու 1975ի ընթացքին ամէնուր կատարուած ձեռնարկներու մասին։

Կ'ուզէինք սակայն այս առթիւ դիտել տալ, որ հակառակ թափուած ճիգերուն եւ ծախսուած մեծ գումարներուն, նախաձեռնարկ մարմինները չյաջողեցան իրենց հիմնական նպատակին մէջ։ Զկրցան մեծ թիւով օտարներ ունենալ իրենց հաւաքոյթներուն մէջ, ուր ներկաներն եղան Հայեր՝ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ։

Հայ Դատի Յանձնախումբերու գլխաւոր ջանքը պէտք է ըլլայ իրենց ապրած երկրի տեղացիները հետաքրքրել իրենց մեծածախս ձեռնարկներով։ Դժուարին, սակայն օգտակար աշխատանք։

Վերջացաւ վաթսունամեակը։ Բայց իր արդար լուծումին չյանգեցաւ մեր Դատը։ Պէտք չէ կանգ առնել։ Անհրաժեշտ է յարատեւ աշխատանք։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ՝ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՀՐԱԴԱԴԱՐՆ Է

— O —

25րդ կամ 26րդ հրադադար մըն ալ հաստատուեցաւ Լիբանանի մէջ, բայց այս անգամ «սուրիական խաղաղութիւն» մըն է, ինչպէս կը խորագրէ՝ Քօթիտիէն տը Փարի բայց մաղթելի է որ այս մէկն ալ չըլլայ ինչ որ կ'ըսէ Լիպէրասիոն «միջնարար» մը։

Ի՞նչպէս գոյացաւ այս նոր համաձայնութիւնը։ Սուրիական պատուիրակութիւնը, որ Պէյրութ եկած էր գլխաւոր դերը խաղաց։ Կազմուեցաւ ուրեմն Սուրիա – լիբանանեան – պաղեստինեան կոմիտէ մը։ Այս կոմիտէն հրադադարէն զատ (որ կրնայ քանի մը օր յարգուիլ, ինչպէս կը պատահի ամէն ամսագլուխի), կը նախատեսէ նաեւ քաղաքական բարեփոխումներ։ Ցարդ, հրապարակաւ, միայն Շամունի կուսակցութիւնը (քրիստոնեաներուն համար) եւ Ճումպլաթ (մահմետական ձախին) իրենց հաւանութիւնը տուած են, այս հրադադարին համար բայց կը թուի թէ մարոնիները աւելի վերապահ են ինչ կը վերաբերի քաղաքական բարեփոխումներու։ Ասոնց կարգին կը նախատեսուի որ Հանրապետութեան նախագահը, քրիստոնեայ մը մնալով հանդերձ, աւելի սահմանափակ իրաւասութիւններ պիտի ունենայ եւ օրինակ այլեւս ինք պիտի չնշանակէ վարչապետը այլ՝ Խորհրդարանը։ Հոս ալ աթոռներու բաշխումը հաւասար կերպով պիտի ըլլայ (ոչ թէ ինչպէս հիմա առաւելութիւն տալով քրիստոնեաներուն)։ Հանրային վարչական մարմիններն ալ պիտի աշխարհականանան։

Ուշագրաւ է որ Պէյրութի «սոցիալ-յառաջդիմական» Լիպէրասիոն... [Correction: as printed:] Ուշինկթըն յոյս ունի որ այս անգամ հրադադարը կը յարգուի, առաջին անգամ ըլլալով Դաշնակցային Գերմանիա իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ մինչ Քանատա իր դուռները կը բանայ լիբանանցի արտագաղթողներուն։

Իրաց այս կացութեան մէջ, կը մնայ սպասել եւ... յուսալ։

×

Լիպէրասիոն, Ուրբաթ օրուան իր թիւին մէջ կը նկարագրէ Լիբանանի առօրեայ կեանքը, Ապրիլ 13էն ի վեր երբ Այն էլ Ռեմանէնի մէջ Քաթայէպները կը յարձակէին պաղեստինեան հանրակառքի մը վրայ եւ 28 Պաղեստինցի կը սպաննուէր։

Անոնք որ հարուստ են լեռ բարձրացած են, ուր իրենց ամառնային ապարանքներէ կրնան դիտել Պէյրութի այրիլը, եթէ հոն չեն Եւրոպա են, կամ Ամերիկա։ Կը մնայ ժողովուրդը քաղաքին մէջ, ուր պիտի սպասէ որ ցերեկուան մօտ քիչ մը հանդարտութիւն տիրէ եւ կարելի ըլլայ գնում ընել։ Ուտելիքը շատ չէ պակսած, երբեմն սակայն հացը, քանի ջաղացքները որ «տաք» տեղեր են, չեն բանիր եւ հացը պահեստներէն կը պատրաստուի։ Գիները քիչ մը բարձրացած են եւ տեղ կայ որ վառունդին գինը 10 ֆրանքի հասած է։ Ամէնէն յատկանշականը, կ'ըսէ թղթակիցը, Համրայի պատկերն է (Պէյրութի հարուստ թաղը), ուր երբեմնի շքեղ եւ այսօր փակ խանութներու առջեւ կատարեալ սուք մը հաստատուած է, քիչ մը այնպէս ինչպէս եթէ մառշէ օ փիւսը Շան զ'Էլիզէ փոխադրուէր...։ Լքուած բնակարաններու թալանը եւ կողոպուտը կը շարունակուի եւ յաճախ կը տեսնուի ռազմիկ մը, մէկ թեւը՝ կալաշնիկով մը եւ միւսը՝ մուշտակ, Պէյրութի տալով «բիւզանդական անկում»ի երեւոյթ մը։ Որոշ թաղեր ջուրէ եւ ելեկտրականութենէ զրկուած են, աղբերը կը դիզուին։ Լաւագոյն պարագային պաշտօնեաներն ու բանուորները կէս-ամսական կը ստանան։ Թղթատարական սպասարկութիւն չկայ, բայց հոս ալ «զուգահեռ փոսթ» մը ստեղծուած է եւ 10 ֆրանքով ու «ապահով» Պէյրութէն Փարիզ կարելի է նամակ մը ղրկել։

Վերջապէս երկիրը կ'ապրի այնպէս ինչպէս երկիր մը ուր իշխանութիւն չկայ ու մանաւանդ՝ Պետութիւն։

Քանի մը տողով

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ելմտական նախարարը յայտարարեց թէ ֆրանքի արժեզրկում պիտի չըլլայ։ Բայց անցեալի նման հերքումներ շատ եղած են արժեզրկումներու նախօրեակին։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ. դիմում մը կը ներկայացնեն Ազգ· Ժողովի դիւանին, ուր կը պահանջեն որ վերնայ Պետութեան Ապահովութեան Ատեանը։

ԼԻԶՊՈՆԻ մէջ առջի օր մայրական շարժումին կողմէ կազմակերպուած ցոյցի ընթացքին ծանր բախում մը տեղի ունեցած է ցուցարարներու եւ քաղաքապետարանի ոստիկանութեան միջեւ։ Ցուցարար մը մեռած է եւ հինգ վիրաւորներ կան, որոնցմէ մէկը՝ ոստիկան մը։ Ցուցարարները կը պահանջէին շաբաթական միայն 40 ժամ աշխատանք եւ աշխատավարձքի յաւելում։

ԱԹԷՆՔԻ մէջ Էլէֆթերոս Քոսմոս օրաթերթի խմբագիրը, որ առջի օր ձերբակալուած էր, Յունուար 16ին ստորագրած մէկ յօդուածին պատճառով, հանրային կարծիքը պղտորելու մեղադրանքով, թերթին տնօրէն Փանթելի Փանթելիսի հետ դատապարտուեցան յաջորդաբար 14 եւ չորս ամսուան բանտարկութեան եւ վնասուց հատուցման։

ԹԵՀՐԱՆԻ զինուորական ատեանը, որ դատած էր 11 «մահմետական մարքսիստներ», ութ հոգի սպաննած եւ երկրի ապահովութեան դէմ գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ, հաստատած է դատական ատեանի Դեկտ· 31ի որոշումը եւ դատապարտած՝ տասը հոգի մահուան (մէկը՝ կին) եւ երիտասարդ կին մը 15 տարի բանտարկութեան։

ՇԻՐԱՔ Հնդկաստան հասաւ եւ օդակայանը ընդունուեցաւ Տիկին Կանտիի կողմէ։ Ֆրանսայի վարչապետին այս պաշտօնական այցելութիւնը չորս օր կը տեւէ եւ կը վերաբերի առաւելաբար երկու երկիրներու գործակցութեան։

ՔԻՍԻՆԿԸՐ – ԲՐԵԺՆԵՒ խօսակցութիւնները կը բարդանան երբ հարցը կը վերաբերի Անկոլայի, որու համար երբ հարցում ըլլայ Բրեժնեւ կը ճշդէ «իմ երկիրս չէ» բայց ամէն օր ուժ կը ղրկէ (օրը՝ 200 քուպացի) եւ հոն կան արդէն 200 խորհրդային զինուորական խորհրդատուներ։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 15)

«ՀԱՅՔ» ԵՐԳԻ ՈՒ ՆՈՒԱԳԻ ՀԱՄՈՅԹԸ

Հայաստանի «Հայք» երգչախումբի եւ նուագախումբի համոյթը վերադարձած է Լենինգրադէն, ուր հրաւիրուած էր մասնակցելու ուսանողներու Գեղարուեստական Փառատօնին։ Համոյթը ցայժմ տուած է շուրջ 150 համերգ՝ Հայաստանի տարբեր քաղաքներուն մէջ։ Խումբի երգացանկին մաս կազմած են հայկական եւ եւրոպական հեղինակներու ստեղծագործութիւնները։ Խումբին մաս կը կազմեն տարբեր ազգութիւններու պատկանող անդամներ։ Խումբը բացի համերգներէ, կը կազմակերպէ նաեւ երեկոներ, հանդիպումներ եւ այլ ձեռնարկներ։

×

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ՝ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Մոսկուայի կեդրոնական ցուցասրահին մէջ Փետրուար 20ին պիտի բացուի «Փառք աշխատանքին» համամիութենական ցուցահանդէսը, Համայնավար կուսակցութեան 25րդ համագումարին նուիրուած։ Ցուցահանդէսին պիտի մասնակցին նաեւ հայ նկարիչներ՝ Գրիգոր Խանջեան, Յովհաննէս Զարդարեան, Մհեր Աբեղեան, Սուրէն Սաֆարեան, Յակոբ Յակոբեան, Գրիգոր Աղասեան, Սարգիս Մուրադեան եւ ուրիշներ, որոնց 40 կտաւները, գծանկարներն ու քանդակները արդէն իսկ ղրկուած են Մոսկուա։

ԱՅՍՕՐ՝
կը սկսինք
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ՀԱՐՈՒՇԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ
Սիրային շահեկան վէպ մը

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Բ.

ՅՈ՞ ԵՐԹԱՍ ԼԻԲԱՆԱՆ

Մեր առաջին քրոնիկը, ուր ձեւով մը պատասխանատուութիւնները կը ճշդուէին լիբանանցի ժողովուրդին եւ ի մասնաւորի, իր ղեկավարութեան ունեցած ժըխտական դերին մասին, լիբանանեան ներկայ տագնապի յառաջացման կապակցութեամբ, պէտք չէ ձգէ այն տպաւորութիւնը թէ այդ տագնապը արդիւնքն է միայն ու միմիայն լիբանանեան իրաւակարգին (եւ անոր տէրերուն)՝ նահապետական եւ շահակցական դրութեան մէջ: Հարցը, այդպիսով, ծայրայեղօրէն սահմանափակուած եւ պարզունակ կացութեան վերածուած պիտի ըլլար: Ու նոյնքան նաեւ՝ սխալ մեկնաբանուած: Կարգ մը ծանօթ իրողութիւններ կրկնելու գընով պատկերը կը ներկայացուի հետեւեալ ձեւով:

Լիբանանցի չկայ: Կան Լիբանանցիներ: Իսկ քիչ չէ թիւը անոնց, որոնք պարզապէս լիբանահպատակ են, առանց որեւէ Լիբանան կոչուած հողամասի պատմութեան, գոյութեան եւ ապագայի մասին ներքնային կապ մը ունենալու: Երկուք ու կէս միլիոն բնակչութիւն հաշուող երկիրը փորձեցէք բաժնել տասնեւվեց յարանուանութիւններու, որոնցմէ վեցերորդը, թուական կարեւորութեան կարգով, կը կազմեն Հայերը: Իւրաքանչիւր գլխաւոր համայնքի միջեւ կան պատմական, կրօնական, ցեղային, յարանուանական տարբերութիւններ, երբեմն՝ անջըրպետներ: Լիբանանցի մարոնի, յոյն ուղղափառը, մահմետական սիւննին ել շիիթը, տիւրզին, հայը եւ վերջերս Լիբանանի դէպքերուն մէջ շատ տխուր համբաւ չինող Քիւրտերը (որոնք իրաւականօրէն համայնք չեն), երբ նկատի առնէք, կարելի չէ երեւակայել միակտուր ազգ մը եւ հայրենիքի մը պատկերը: Իսկ ներկայ Լիբանանը, իր սահմաններով, երբեք պատմական Լիբանանը չէ, այլ արդիւնքն է Ֆրանսական իշխանապետութեան «առատաձեռնութեան», երբ 1943ին Լիբանան անկախ կը հռչակուէր: Ֆրանսացին ի մտի ունէր իր ապագայի շահը երբ կը ստեղծէր «Մեծ Լիբանանը», առոր կցելով սուրիական հողամասեր: Այս պատճառով Սուրիա, խորքին մէջ, միշտ կը մտածէ թէ եթէ ոչ ամբողջ Լիբանանը, գոնէ անոր մեծ մասը իր կողէն փրցուած եւ «ժամանակաւոր» կերպով Լիբանանի կցուած երկրամաս մըն է: Հետեւաբար Լիբանանի հանդէպ ամէնէն զգայուն եւ շահագրգիռ պետութիւնը կը մնայ Սուրիա: Լիբանանի բարեկամական «չէզոքութիւնը» իր ապահովութիւնն է, այլապէս ան կրնայ, ինչպէս անցեալները պատահեցաւ, իր Արտաքին Նախարարին բերնով սպառնալ ներգրաւել, ամբողջ Լիբանանը:

Լիբանանեան տագնապը, որքան ալ փորձուի զայն ներկայացնել որպէս ներքին հարց, շրջանային եւ անկէ հեռու՝ միջազգային տագնապի մը ուղղակի արդիւնքն է: Միացեալ Նահանգները, Խորհ. Միութիւնը, Իսրայէլը եւ արաբական տարբեր իրաւակարգի տէր պետութիւններ կը պատերազմին փառ լիպանէ էնթէրփօզէ: Անոնց համար ամէնէն դժուարին եւ հեշտ գետինն էր Լիբանան փոխադրել իրենց մրցակցութիւնը եւ պայքարը: Լիբանանի անիշխանական ապատականութիւնը եւ ազգաբնակչութեան կազմութիւնն իսկ պատրաստ դաշտ մըն էր: Ու ասիկա, հակառակ երեւոյթին, երկար տարիներէ ի վեր մտածուած ծըրագրի մը գործադրութիւնն է: Առնուազն տասնեւհինգ տարիներէ ի վեր տեսանելի՝ ոմանց կողմէ, իսկ աւելի իրազեկներու համար այն օրէն ի վեր՝ երբ Իսրայէլ ծնունդ առաւ (1948):

Այս տագնապի երկարաձգումի եւ յաջողութեան մէջ կը կայանայ Իսրայէլի ապագայ դիրքին հզօրութիւնը: Ան կըրնայ ըլլալ միահեծան՝ եթէ ծրագիրը յաջողի ծայրէ ծայր: Պայթեցնելով Լիբանանը, իր ներկայ սահմաններով, և ստեղծելով համայնական պետութիւններ — Շիի, Սիւննի, Տիւրզի, Քրիստոնեայ, իր շուրջ ստեղծած կ'ըլլայ անկենդան պետութիւններ, ենթակայ՝ այս կամ այն պետութեան հոգածութեան: Խորքին մէջ լուծած կ'ըլլայ պաղեստինեան հարցը կամ փութացուցած անոր լուծումը՝ ըստ իր շահուն: Արդէն շահեցաւ առաջին ռաունտը — ցոյց տալ աշխարհին թէ հրեայարաբ գոյակցութիւն մը՝ մէկ պետութեան սահմաններու մէջ անհնարին է քանի լիբանանեան օրինակը ահա մահամերձ փռուած է գետին: Ասիկա Լիբանանի յառաջդիմական շրջանակներուն յայտարարել կուտայ թէ անոնք որ կը փափաքին Լիբանանի բաժանումը — իմա՛ մարոնի համայնքը — կը կատարեն, կամայ թէ ակամայ, «խաղը՝ թշնամի հրեային»․ սակայն ծայրայեղ աջը «ամէն գնով» ոչընչացնելու ձախակողմեան յայտարարութիւնները նոյնպէս եւ նոյն ատուիճան չե՞ն ծառայեր դրացի թշնամիին․․․, երբ պայքարող ուժերը հաւասար են եւ մէկուն կործանումը կարելի է միայն միւսին ոչնչացումով․․․:

Կոտորակուած Լիբանան մը ինքնաբաւ չի կրնար ըլլալ, հասկնալով հանդերձ Լիբանանի Քրիստոնեայ ազգաբնակչութիւններու մտավախութիւնը, երբ անոնք իրենք զիրենք շրջապատուած կը տեսնեն հարիւր միլիոն իսլամ արաբներով: Կարելի չէ գիտնալ թէ ինչ շլացուցիչ խոստումներ տրուած են ապագայ «քրիստոնեայ պետութեան» ղեկավարներուն, մեծ պետութեան մը (կամ պետութիւններու) կողմէ, եթէ ան իրագործուի: Գիտենք թէ նման խոստումներ ինչ կրնան արժել երբ գործադրութեան պահը գայ — աղքատ ազգականի բաժին ինկած լուման: Իսրայէլ յանկարծ պիտի գրաւէր, այդ պարագային, վաճառականական եւ ֆինանսական այն կեդրոնական դիրքը որ Լիբանանի վիճակուած էր վերջին տասնամեակներուն եւ որ կը կազմէր իր եկամուտին գլխաւոր աղբիւրը:

Կան անշուշտ այլ հետապնդումներ: Եթէ կարելի ըլլայ, այս տագնապի երկարաձգումի ընթացքին «ծուղակը ձգել» Սուրիան, որ իր բանակներով ուղղակի միջամտէ Լիբանանի մէջ, կրնայ այս պարագային կարելիութիւն մը ստեղծուիլ «պայթեցնելու» համար Սուրիոյ իրաւակարգը եթէ ոչ անոր ներկայ սահմանները: Պատառ մը հող աւելի՝ Իսրայէլին, եւ չէզոք կամ բարեկամ նոր պետութեան մը գոյութիւնը: Մ. Նահանգներուն համար արհամարհելի արդիւնքներ չեն․․․

Ինչ որ միւս կողմէ տեսանելի է, տարիներէ ի վեր Խորհ. Միութիւն — Միացեալ Նահանգներ գործակցութիւնն է աշխարհի ազդեցութեան գօտիներու բաժանման մէջ: Միւս կողմէ, հանրածանօթ իրողութիւն է նաեւ թէ միջազգային համայնավարութիւնը պիտի ուզէ օգտուիլ — տարածուելով եւ խորանալով — այն ամէն շրջաններէն ուր տագնապ մը գոյութիւն ունի, իր կողմէ յառաջացած թէ՝ ուրիշներու միջոցով, ինչ որ այժմ կը պատահի Լիբանանի մէջ: Ոչ մէկ ատեն համայնավարութիւնը, Լիբանանի մէջ, ունեցած է գործունէութեան այն ներզօր ազդեցութիւնը, որքան այս տագնապի օրերուն: Մօտաւոր ապագան աւելի ցցուն պիտի դարձնէ այս գործունէութեան հետեւանքները լիբանանեան հանրային կեանքի պաշտօնական բեմերէն:

Ոչ մէկ գուշակութիւն կարելի է ընել ներկայ պղտոր պայմաններուն մէջ, եւ որեւէ մարգարէութիւն կը դառնայ ճախաւեր խօսք՝ լիբանանեան տագնապի լուծման կապակցութեամբ: Իրողութիւն մը, սակայն, պէտք է ցցուն դարձնել: Տասը ամիս առաջ, ոչ մէկ քրիստոնեայ ղեկավար պիտի յանդգնէր հրապարակաւ ինքզինք յայտարարել որպէս կողմնակից՝ բաժանումի մը: Այսօր մէկէ աւելի լիտըրներ (չմոռնալ մարոնի կղերը, որ քրիստոնեայ շրջաններու հողամասերուն մէկ երրորդին տէրն է) գրեթէ անխուսափելի կը նկատեն նման իրողութիւն մը, արտաքին յուսահատ արտայայտութիւններ առնելով․․․ ու ճշդելով թէ լիբանանեան հողամասին վրայ գործնականօրէն արդէն տեսանելի է ազգաբնակչութեան եւ ազդեցութիւններու բաժանումը:

Գետինը կը թուի ըլլալ պատրաստ: Տասնեակ ամիսներու հոգեմաշ պայքարը եւ բազմահազար անձերու ողջակիզումը պէտք չէ ապարդիւն անցնին․․․:

Ամէն պարագայի, փոքրի խաղը, որ կը խաղցուի ժողովուրդի արեան անճուրքի հանուելովը, այժմ կորաքամակ ծունկի բերած է այն Աղուորը որ Լիբանան կը կոչուէր:

Դժուար է կրել աշխարհի երկու հզօրներու ծանրութիւնը, առաւել եւս՝ դաշտավայրը ըլլալ «եղբայրական» դաւերու ու դեռ եւս իր ծոցին մէջ ունենալ չորս հարիւր հազար պաղեստինցի գաղթականներու խլրտուն գործունէութիւնը:

(Շար. 2) Գ. Ս.

ՆԵՐՔԻՆ ՑՆՈՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՄԲ. — Մեր երիտասարդ ընթերցողներէն՝ Յովի. Գույումճեան մեզի կը յանձնէ իր խորհրդածութիւնները, որոնք ցոյց կուտան թէ մտածող փրանսահայ սերունդ մը կայ, որ ճարտէգեան տրամաբանութեամբ եւ առարկայական ակնոցով կը վերլուծէ մեր մէկէ աւելի տագնապները: (Բնագիրը փրանսերէն է, կուտանք թարգմանաբար):

Թուրք դեսպանի մը սպանութիւնը յանկարծ Հայը կը դնէ քաղաքական իրականութեան մը առջեւ, որուն համար պատրաստուած չէ: Այս արարքը ծնունդ առաւ այլանդակ անորոշ զգացումներու, ուր զիրար կը դիմագրաւեն վերջապէս իրականացած անհրաժեշտութեան մը գոհունակութիւնը եւ պատկանելիութեան մը հպարտութիւնը որ լռելեայն կը հակընայ նուազ խոստովանելի բայց զգացուած առաջարկութիւններ, ինչպէս՝ ցեղապաշտութիւնը, ատելութիւնը կամ ազգայնականութիւնը:

Սակայն բոլորին համար, անորոշութենէն ծագած անձկութիւնը անհասկնալի գործի մը տպաւորութիւնը կը ձգէ, եւ մեր իսկ մասնակի իրականացումը կը թօյլատրէ:

Որոշ միամիտ միտքեր, մինչեւ իսկ, կը մերժեն մտածել վայրկեան մը, որ արարքը կրնար գործուած ըլլալ ուրիշներու կողմէ: Իրենց դիւրահաւատութիւնը մղեց զանոնք պահել իրենց մէջ զատապարտելի կաշկանդումներ:

Անընդունելի է մտածել որ կարելի է ինքզինք գտնել արարքի մը մէջ, նոյնիսկ փոխանորդաբար, որովհետեւ այս տեսակ հաստատում մը միայն կը շեշտէ զգացումներու երկդիմութիւնը, որոնց մէջ ընկղմած են, եւ որ կրնայ ըլլալ մեր պատասխանատուութիւններու ընկրկումին պատճառը:

Սակայն, անհանդուրժելի է հաստատել

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Ը.

Եւ բրուտանոցում, բոլորից բացարձակապէս գաղտնի, Յովնաթանը շինել էր ձեռքեր, գլուխներ, ոտներ, փոքր, շատ փոքր մեծութեամբ եւ չէր համարձակուել ցոյց տալ հօրը կամ հօրեղբայրներին, մինչեւ անգամ ցոյց չէր տուել պապին, որն իրեն այնքան սիրում էր, որն իրեն անպայման կը քաջալերէր անսահման չափով: Բացի մարմնի այս մասերից նա կաւից սարքել էր մի փոքրիկ սայլ, ճիշդ նման իրենց սայլին՝ զոյգ եզներով: Յովնաթանը քանդակել էր նաեւ զանազան տեսակի պտուղներ, տերեւներ, քանդակել էր Քրիստոսը խաչի վրայ:

Եւ ահա պատանի Յովնաթանը, ցընցուած պապի մահուամբ, տոգորուած նրան անմահացնելու բուռն տենչով, յանդգնեց քանդակել եւ նրա կիսանդրին:

Պապի կիսանդրիից յետոյ՝ Յովնաթանն սկսեց զբաղուել արձաններ շինելով այլեւս համարձակօրէն:

Նա չէր տեսել ոչ մի վարպետի ձեռքը, նա չէր լսել ոչ մի վարպետի հրահանգ: Նա մինչեւ անգամ կարծում էր, որ ոչ ոք աշխարհում կաւից արձաններ չի շինել, այլ շինել էին ուղղակի քարից կամ բրոնզից եւ որ կաւից արձաններ քանդակելու գիւտը բացարձակապէս պատկանում էր իրեն, որովհետեւ նա չէր տեսել արձանի ստեղծման ոչ մի պրոցես: Ահա քարտաշն էլ չիրմաքարը ձեւաւորեց ուղիղ քարից:

Անվերջ քանդակելով՝ Յովնաթանն ըմբռնեց մարմնի ձեւերը, հասարակ աչքերով աննշմարելի խորութիւնները, բարձունքները եւ ծալլերը:

Պապի կիսանդրիից յետոյ հայրն սկսեց ուշի-ուշով հետեւել որդու աշխատանքներին, նրա ամենափոքրիկ փորձերը խոր հրճուանքով էին լցնում նրան, բայց միաժամանակ մտածում էր․ «Յովնաթանը եղաւ տասնեւութ տարեկան, ես եւ եղբայրներս յոգնած ենք, լաւ կը լինէր Յովնաթանն անցնէր չարխի գլուխը, շինէր կուժեր, թասեր, գաւեր եւ փարչեր»:

Մտածում էր Երեմիան, բայց ոչինչ չէր ասում Յովնաթանին, թողնելով, որ նա անի, ինչ սիրտը կ'ուզի: «Դեռ ուժ կայ ոսկորներիս մէջ, դեռեւս կարող եմ աշխատել», — ասում էր նա:

Բայց հօրեղբայրները, որոնց որդիները կաւն էին տրորում բոբիկ ոտներով, հնոցն էին վառում, աւազանների կաւն էին բարձրացնում սայլերը, մէջքներով աղիւսները կրում՝ բողոքում էին, որ Յովնաթանը դատարկ բաներով է զբաղւում եւ չի աշխատում, որովհետեւ բրուտանոցը եւ ողջ բրուտային առեւտուրը պատկանում էր բոլորին:

— Երեմիա, — ասում էին եղբայրները, — որդիդ անպէտք է, գլուխ շինելը ո՞ւմ փորը կը կշտացնի, աշխատել է հարկաւոր, թող անցնի չարխի գլուխը:

Երեմիան չէր կարող ասել, որ Յովնաթանը անկարող է աշխատել չարխի վրայ, որովհետեւ նա երբեմն պտտեցնում էր պապի չարխը եւ հիանալի անօթներ շինում:

Երբ բողոքողները շատացան, եւ երբ Յովնաթանը տեսաւ հօրը խեղճացած այդ բողոքներից, անցաւ պապի չարխի գլուխը, եւ նրա մատների տակ լըրծուն կաւն ստացաւ սքանչելի ձեւեր: Նրա շինած անօթները բոլորովին այլ ձեւ ունէին միւսների շինածներից, նրա անօթներից իւրաքանչիւրն էլ տարբերւում էր միւսից, նա չէր կրկնում ոչ մի ձեւ, բայց երկար չէր տեւում, ձանձրանում էր, թողնում չարխը, քաշւում բրուտանոցի հեռաւոր մի անկիւնը եւ սկսում կառուցել մի զայրացած բռունցք, որ ցցւում էր դուրս կաւի քառսային զանգուածից, մի կռացած եւ յոգնած մէջք, մի գլուխ եւայլն:

Նրա կերտած գլուխները նման էին իր գլխին, որովհետեւ գլխի ձեւը վերցնում էր նա միայն իր գլխից, որը դիտում էր մի կոտրած հայելուց:

Քանի Յովնաթանի շինած անօթները յարդ էին ստանում շուկայում, հօրեղբայրներն այնքան բարձրացնում էին բողոքը եւ պահանջում էին, որ Յովնաթանը չարխի վրայ ոչ թէ պատահաբար աշխատի, այլ արեւածագից մինչեւ արեւամուտը:

Բողոքում էին եւ հօրեղբօրորդիները:

— Յովնաթանը վերի արտի ցորե՞ն է, ի՞նչ է, մենք էշ ենք, իսկ նա ձի՞, ի՞նչ է:

Բողոքները դառնում էին անտանելի, մանաւանդ, երբ սկսւում էր քաղաքում կառուցումների շրջանը:

— Աղիւս են ուզում, Երեմիա, — ասում էր եղբայրներից մէկը, — իսկ Յովնաթանը չի աշխատում, աւելի լաւ է իրարից բաժանուենք, մենք՝ մերը, դու՝ քերը, եղբայրն էլի եղբայր:

Երեմիան բռնում էր Յովնաթանի գլուխը, աչքերը ձգում նրա աչքերի կապոյտ լճակի մէջ եւ ասում․

— Յովնաթան, որդի, աղիւս են պահանջում:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(Շար. – 10)

որ այս անյարակից եւ խառնաշփոթ զգացականութեան շայլութիւնը միայն ցոլացումն է մեր ներքին ցնորամտութիւններու մինչեւ հիմա ետ մղուած եւ որոնց դրսեւորումը արտայայտութեան նիւթ կը գտնէ մեկնելով դէպքերէ որոնց էութիւնն իսկ կը վրիպի մեզմէ:

Խանդավառութեան շրջանը մարած, երբ ամէն ինչ տեղաւորուած է մեր ենթագիտակցութեան մէջ, այս խուժումը կրնայ յանգիլ հարկադրաբար միայն բարոյական կացութեան մը, ուր կը տիրապետեն խառնաշփոթութիւնը եւ խռովութիւնը: Ի՞նչ հարկ է ընել: Ի՞նչ պէտք է մտածել: Ի՞նչ միջոցներ ունինք մեր տրամադրութեան տակ...: Այս հարցումները շատ անգամ կը մնան անպատասխան, անհատական թէ հաւաքական, որովհետեւ աւելի ենթակայ ենք դէպքերուն քան կը տիրենք անոնց:

Խառնաշփոթութիւնն է նոյնպէս որ կը բնորոշէ մեր գաղութի կեցուածքը Լիբանանի քայքայումին ի տես: Բայց այս անգամ, աւելի հեռուն երթալով մեր վերլուծումին մէջ, ստիպուած ենք ընդունիլ որ Սփիւռքը բաժնուած է:

Չենք ուզեր խոստովանիլ որ մերինները ի վերջոյ մեզ կը խանգարեն: Լիբանանը մեզ անհանգիստ կ'ընէ եւ կը փոխէ մեր քաղքենի սովորութիւնները: Լիբանանը Սփիւռքի մեր հպարտութիւնն էր: Այժմ, հոս ալ կ'ոգեկոչենք ճակատագիրը, որ կը հարուածէ դարերու մարտիրոս մեր ժողովուրդը, մինչ կացութիւնը արդիւնքն է մեր գործած սխալին, որ էր ջանալ ամէն գնով կազմակերպել հարուստ գաղութ մը երկրի մը մէջ ուր քաղաքական կառոյցը յստակօրէն չէր բնորոշուած: Սակայն, Սուրիոյ եւ Եգիպտոսի օրինակները պէտք էր դասեր ըլլային եւ հանդարտ խիղճով է որ, կը շնորհենք, լաւագոյն պարագաներուն մէջ կարգ մը «արտագաղթողներուն» հազիւ քիչ մը ուտելիք եւ անկողին մը, այն ալ որքան ծաղրածութեամբ, վասնզի հոս ալ միշտ իրարու համաձայն չենք:

Արդարեւ, այս ամբողջը անգամ մը եւս ցոյց կուտայ մեր գաղութային կեանքի քաղաքական պարապութիւնը:

Կազմակերպութիւնները ունեցած են միմիայն դաստիարակչական դեր մը փոխանցելով զգացումներու խոշոր ծրար մը, բայց ոչ մէկ ատեն ջանացած են այդ դաստիարակութիւնը դնել բաւականաչափ ամուր եւ անառարկելի քաղաքական եւ գաղափարական հիմունքներու վրայ, որուն կարելի պիտի ըլլար դիմել ամէն վայրկեան եւ իւրաքանչիւր պարագայի:

Քաղաքական այս տրամաբանութեան, որուն մէջ իւրաքանչիւր Հայ պէտք է ինքզինքը ճանչնայ, չգոյութեան պատճառաւ, կը հետեւի որ կուսակցութիւնները անկարողութեան մէջ են ստանձնել մեր ինքնութեան պաշտպանումը: Ձախողանքները կը յաջորդեն ձախողանքներու, բայց բնաւ չենք լսեր մեր ղեկավարներու բերնէն յանցանքի մը խոստովանութիւնը, որովհետեւ անոնք աւելի հետամուտ են իրենց անձին համբաւ վայելող պատկերը արժեւորելու:

Ասոր մէջ, կուսակցութիւնները պատկերն իսկ են ներքին հակասութիւններուն որոնք կը ծանրացնեն մեր զրկումները: Արդարեւ, հազուագիւտ չէ տեսնել ղեկավարներ անցնիլ առանց վարանումի ընկերվարութենէն ազգայնականութիւն, շահագործութիւն, պրոլետարիատէն քաղքենիութիւն, կարծես թէ կարելի ըլլար դրամատիրական ըլլալ մեր Ֆրանսական մասին մէջ եւ մարքսիստ՝ հայկական մասին:

Հայուն քաղաքական ճշմարտութիւնը պէտք է նկատի առնէ իր ինքնաբնորոշումի եւ ինքնաճանաչումի կարողութիւնը: Ան պէտք է անցնի տեւական ինքնաքննադատութենէ, նոյնիսկ եթէ այս փնտռտուքը կը տանի որոշ հաստատութեանց կամ ստացուած գաղափարներու բացարձակ դատապարտութեան:

Երբ իւրաքանչիւր Հայ կատարած ըլլայ այս վերլուծական խորհրդածութիւնները, այն ատեն ի վիճակի կ'ըլլանք հաստատել մեր ինքնութիւնը որպէս փոքրամասնութեան մը պայքար:

Իրականութեան անհատական ինքնագիտակցութիւնն է որ թոյլ պիտի տայ հաւաքականութեան աւելի շինարար խորհրդածութիւն մը:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սեւրի Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան – Գուրգէն Մ. Ալէմշահ սրահը տօնական զգեստ մը հագած է: Մուտքի նախասրահի աջ կողմը՝ սեղաններու վրայ շարուած թերթանուշներն ու թելանուշները կը ժպտին իրենց շուրջ հաւաքուած անձերուն, որոնք կը ճաշակեն զանոնք գոհունակութեամբ մը յատուկ:

Կիրակի, Յունուար 18ին, կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին արդէն լեցուած է սրահը: Մեծերուն չափ փոքրեր կան հոն: Տօնական օր մըն է՝ Մանուկներու Օրը...:

Ժամը 3ին կը սկսի հանդէսը:

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան նախագահուհին՝ Տիկին Հ. Դատաւորեան, նախ բարի գալուստ կը մաղթէ ներկաներուն, աւելցնելով որ օրուան հանդէսը կազմակերպուած է Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ, մասնակցութեամբ՝ Փարիզի շրջանի մասնաճիւղերուն եւ կայանի վարիչներուն ու երախաներուն: Ապա շնորհաւորելէ ետք ներկաներու նոր տարին, նախագահուհին կը վերջացնէ իր խօսքը, ըսելով. «Այսօր, ամանորի օրերուն, երբ այս սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ մանուկներու օրը, պէտք չէ մոռնալ որ Լիբանանի երկնքին տակ կ'ապրին հայ մանուկներ, որոնք զըրկուած են այս տարի Կաղանդ պապայի բարիքներէն, հետեւաբար, մեզմէ ամէն մէկուն դոյզն ու նուիրական պարտականութիւնն է յիշել եւ մանաւանդ օգնել անոնց»:

Այնուհետեւ բեմ կը հրաւիրուի կազմակերպութեան պատուոյ նախագահուհին՝ Օր. Աստղիկ Առաքելեան, որ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք իրեն ընծայուած խօսելու առիթին համար, դիտել կուտայ որ «շուտով Կապ. Խաչը 50 տարեկան կ'ըլլայ. յիսուն տարիներու ընթացքին ծնան ու ապրեցան բազմաթիւ միութիւններ ու կազմակերպութիւններ, որոնք սակայն, չկան այսօր: Ո՞ւր է գաղտնիքը Կապ. Խաչի գոյատեւման ու կենսունակութեան: Ես այդ գաղտնիքը կը տեսնեմ այս կազմակերպութեան իրարու յաջորդող սերունդներու մէջ ապրող զոհողութեան եւ ազգային գիտակցութեան ոգիին, ինչպէս նաեւ անոր շարքերուն մշտական երիտասարդացման իրողութեան մէջ»:

Արդարեւ, ուրախալի եւ գնահատելի երեւոյթ մըն էր վարիչ մարմիններու երիտասարդացումը. առոյգ ու կենսուրախ խաչուհիներ՝ գիտակից իրենց ուսերուն ծանրացող պարտականութեան եւ առաքելութեան, որ, ինչպէս նոր նախագահուհին կ'ըսէր իր բացման խօսքին մէջ, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ «ծառայել անսակարկ եւ նուիրուիլ մեր հասնող սերունդի հայապահպանութեան գործին»:

Մեծերը ըսած էին իրենց խօսքը: Կարգը փոքրերունն էր: Վարագոյրը կը բացուի ու կը սկսի հայ քերթողութեան, երաժշտութեան, ժողովրդական պարի տողանցքը: Հայերէն գողտրիկ ոտանաւորներ կը ծորին հայ մանուկներու շուրթերէն, հայ երգի հնչիւնները կը տարածուին սրահին մէջ ու հայկական ժողովրդական պարերը ներկայացնող Հայուհիները մեր քնքոյշ՝ կ'ողողեն մթնոլորտը հայաբոյր շունչով: Հաճելի էին նաեւ կայանի վարիչներու ջանքերով կատարուած այլազան խաղերը: Յայտագիրը կ'ընդգրկէր նաեւ հայկական նուագախումբ մը՝ երեք երիտասարդներէ բաղկացած, որ հրամցուց քանի մը երգեր, ինչպէս նաեւ որովայնախօս մը (վանթրիլոք), որ իր խամաճիկներով խլեց կէս ժամ մը յայտագրէն:

Մանուկներու Օրուան առթիւ կազմակերպուած հանդէսը վերջացաւ ժամը 18·30ին:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ

ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Հայ Կ. Խաչի հին Ֆալիրոյի մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ, Հայ Տունին մէջ, տեղի ունեցած է նոր տարուան առթիւ հաւաքոյթ մը՝ մանուկներուն նուիրուած: Հաւաքոյթի ընթացքին եղած են արտասանութիւններ, երգեր, որոնք հայկ. ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծած են:

×

ՖԻՔՍԻ շրջանին մէջ, վերջին տարիներուն, սովորութիւն դարձած է, որ ամէն տարի Կաղանդէն ետք, Հ.Մ.Ը.Մ.ը եւ Հայ Կ. Խաչը միասնաբար կազմակերպեն իրենց անդամական հաւաքոյթը եւ գաթայի կտրումը: Այս տարի ալ, Յունուար 11ի երեկոյեան, Յակոբեան վարժարանին մէջ տեղի ունեցած է Ամանորեան Գաթայի ճաշ-հաւաքոյթը՝ մեծ յաջողութեամբ: Երեկոյին տեղի ունեցած մեներգներէ եւ խմբերգներէ ետք, ստեղծուած հայաշունչ մթնոլորտէն ներշնչուած՝ կատարուած է ինքնաբուխ նուիրատուութիւն, ի նպաստ կազմակերպիչ միութիւններու:

×

ՖԻՔՍԻ մէջ Հայ Կ. Խաչի վարչութիւնը այս տարի եւս կատարած է նուիրահաւաքութիւն, որմէ գոյացած գումարները նոր տարուան օրերուն բաժնուած են Ֆիքսի, Սոթիրիայի եւ Մելիսիայի բուժարաններուն մէջ գտնուող հայրենակիցներուն:

×

ՖԻՔՍԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական խումբը եւ գայլիկներու փոհմակը, վերջին ամիսներուն, վերակազմուելով խրախուսիչ պատկեր մը կը ներկայացնեն այսօր: Երկու խումբերը, Յակոբեան վարժարանին մէջ, հաւաքոյթ մը կազմակերպած են, որուն ընթացքին՝ հայերէն արտասանութիւններով, երգերով, խմբերգներով եւ խաղերով, ներկաները անցուցած են հայկական ապրումներով երեկոյ մը:

ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ա. Կազմակերպութեան երաժշտական յանձնախումբի, եւ մասնակցութեամբ Աճի մանկա-պատանեկան քառաձայն երգչախումբի եւ «Կոմիտաս» լարաւոր քառեակի, տեղի ունեցած է Կոմիտաս վարդապետի մահուան 40ամեակի յուշահանդէսը: Խմբավար Օր. Հրաչուհի Մակարեանի մանկա-պատանեկան քառաձայն երգչախումբը (8–14 տարեկան) մեծ յաջողութեամբ կատարած է Կոմիտասի ստեղծագործութիւնները, լարաւոր քառեակը նուագած է հանճարեղ երաժշտագէտին գործերը, իսկ յուշահանդէսի վերջաւորութեան Ռազմիկ Արզուեան արտասանած է Պարոյր Սեւակի «Անլռելի զանգակատուն»էն հատուածներ: Գեղարուեստական յայտագրի գործադրութիւնը խորապէս տպաւորած է ներկաները:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՑՆԾԱՏՕՆԸ

ՌՈԼԱՆ ԵՒ ԼԷՈՆՈՐ

1509 Յունիս 5ին, գիշերային փառաշուք ցնծատօնի մը մէջ, Վենետիկի բովանդակ բնակչութիւնը այս երկու սիրեցեալ անունները կը ծափահարէր: Ռոլան եւ Լէոնոր:

Վենետիկի համար այս երկու անունները ազատութեան եւ սիրոյ խորհրդանիշն էին:

Վենետիկ, սիրոյ օրհնուած յուռութքի մը պէս կը գուրգուրար անոնց վրայ:

Ո՜վ Վենետիկ, դուն որքա՜ն գեղեցիկ եւ մաքուր էիր այդ մոգական ու դիւթիչ ցնծատօնին գիշերը: Դուն թագուհիի մը վեհափառութեամբ վեր բարձրացուցած էիր քու գլուխդ այն գիշեր ոտքերուդ տակ ծփացող կոհակներուն վրայ, իսկ անդին, երկինքին վրայ, խորհրդաւոր գաղտնիքներու արեւը՝ լուսինը, ի զուր անեզրութիւնը չափել կը տքնէր:

Ջուրերու եւ ծովերու քաղաքը այն գիշեր արեւելեան հեռաւոր անուրջներու ստուերը հագած էր:

Իր երկու հարիւր զանգակատուններով, իր անթիւ անհամար գմբէթներով, իր երկնասլաց կոթողներով ու աշտարակներով՝ աստեղազարդ ամպամած երկինքի մը պատկերն առած էր ան:

Ժողովուրդը ցնծութեան մէջ էր:

Հազարաւոր տափանաւեր (կոնտոլ) Մեծ Ջրանցքին մէջ յուշիկ յուշիկ կ'երթեւեկէին խաղաղ ջուրերուն վրայ, որոնցմէ ներդաշնակ ու քաղցրալուր ցնծերգներ կուգային կը ձայնակցէին ալիքներու միաձոյլ շառաչին:

Մանկամարդ աղջիկներ՝ տօնական փայփլուն զգեստներով պճնուած, նաւավարներ՝ ոսկեճամուկ տարատներ հագած եւ նաւազներ՝ խոշոր մուճակներով, Հանրապետութեան նիզակակրօշներու կայմերուն մէջէն անցնելով, յուլօրէն կը շրջագայէին Սուրբ Մարկոս հրապարակին վրայ:

Բայց այս ծափահարութիւններուն, այս խրախճանութեանց, այս խանդավառ ու ոգեւորուած համախմբութեան մէջ կարծես տեսակ մը մարտահրաւէր դրուած էր, մարտահրաւէր մը՝ ուղղուած Վենետիկի դքսութեան պալատին դէմ, այն պալատին դէմ, որ լուռ ու դաժան, սպառնական ժանիքներով, իր ամպամած աշտարակներով ու անհամար դարատափներով ժողովուրդը կը դիտէր:

Հոն, վերը, հնամենի պալատին դարատափներէն մէկուն մէջ, երկու շուքեր, երկու մարդկային շուքեր վար կը կախուէին եւ աղուէսի նայուածքներով ժողովրդային ոգեւորութիւնը կը դիտէին:

Երկուքն ալ ատելութեամբ լեցուած էին, երկուքին ալ աչքերը ոխակալութեան անշէջ բոցով մը կը վառէին:

Վենետիկի բնակչութիւնը համօրէն գինովցած էր սիրով. ան, ինչպէս որ կ'աղօթէր եկեղեցիին մէջ աղօթքի պահուն, այնպէս ալ կ'երգէր այժմ փողոցին մէջ, որովհետեւ ցնծութեան պահը կ'ապրէր:

Բերնէ բերան երկու անուններ կը լըսուէին միայն, բացագանչութիւններու եւ օրհնէնքներու մէջ երկու անուններ կը կրկնուէին, Լէոնոր եւ Ռոլան:

Լէոնոր եւ Ռոլան զիրար կը սիրէին, քանի մը օրէն, թերեւս վաղը կամ միւս օր, անոնք պիտի նշանուէին իրարու հետ: Ամբողջ Վենետիկ տօնական երգերով կ'օրհնէր այս միութիւնը:

Դքսութեան պալատին մէջ տեղի պիտի ունենար նշանախօսութեան հանդիսաւոր արարողութիւնը եւ Լէոնոր ու Ռոլան քանի մը օրէն պաշտօնապէս նշանուած պիտի ըլլային:

Ռոլան, Քանտիանօ դուքսին զաւակը, կեղեքուածներու պաշտպանն էր, հարըստահարեալ դասակարգին, իրաւազուրկներուն, գերիներուն, ճորտերուն պահապան հրեշտակը:

Բերնէ բերան կը խօսուէր թէ Ռոլան քանի մը անգամներ դողացուցած էր Տասներու Խորհուրդը եւ բռնակալներու այդ ահարկու մարմինին ձեռքէն քանի՛ քանի անմեղ զոհեր խլած էր...:

Լէոնոր, իր գեղեցկութեամբը Վենետիկի պարծանքն էր. Տանտոլօ ազնուական ազդեցիկ տոհմին վերջին շառաւիղներէն մին էր ան: Վենետիկի չքաւորները Աստուածամայր կը կոչէին զայն:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

Քնար Մխքճեան, Տէր եւ Տիկին Տիրան Սարաֆեան եւ զաւակները (Նուվէլ-Օրլէան), Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Գրիգոր Կորկոտեան եւ զաւակները (Լոնտոն) սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝

ՄԻՀՐԱՆ ՄԽՔՃԵԱՆԻ
(Ատափազարցի)

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սէնթ-Ժան տը Շանթալ եկեղեցին ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Զուարթ Գչիկեանի, ինչպէս նաեւ իր զաւակներուն Կիւլպէնկ Ալանեանի մահուան առթիւ:

×

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Գէորգ Գչիկեանի, ինչպէս նաեւ Տիկին Զուարթ Գչիկեանի Կիւլպէնկ Ալանեանի մահուան առթիւ:

×

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն իր բոլոր ընկերներուն եւ ընկերուհիներուն կողմէ խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ այրի Տիկին Աղնիւ Բարխեանի, Օրիորդներ Աստղիկ եւ Հերմինէ Զիլինկիրեանի, Տէր և Տիկ. Մովսէս Բարխեանի և զաւակրուն, Տէր եւ Տիկին Կորիւն Բարխեանի եւ զաւակներուն, եւ բոլոր պարագաներուն իրենց աղջկան, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝ այրի Տիկին Լուսվարդ Զիլինկիրեանի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Արամ Շէխիկեանի եւ բոլոր պարագաներուն իրենց մօր եւ ազգականի՝ Տիկին Հայկանոյշ Շէխիկեանի մահուան առթիւ:

Ցաւակցութիւն նաեւ Պ. Մաղաքեանի, իր կնոջ՝ ընկ. Մարի Մաղաքեանի մահուան տխուր առթիւ:

Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Զիտեմեանէ 50 ֆր.:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Նոր տարուան առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի ծովեզերեայ օդափոխութեան կայանը արդիականացնելու նպատակին կը նուիրեն.— Տէր և Տիկին Մ. Պետրոսեան 2000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Կ. Զարդարեան եւ Պ. Կ. Ճնկըրըեան 1000ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Կ. Ջրբաշեան եւ Պ. Տ. Նշանեան 500ական ֆր.:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

PERMANENCE

Կապոյտ Խաչի գրասենեակը բաց է ամէն Չորեքշաբթի ժամը 15էն 17

17, Rue Bleue — Métro Cadet

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9.30ին Հեռատեսիլի Ա. կայանէն հայկական յայտագիր՝

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ

Կը մասնակցին.— Հայր Տալմէ, տոք - թորներ Թիէրի, Ռուբէն Մելիք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ԿՌԸՆՈՊԼ

Կռընոպլի մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, փետր. 1, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին՝ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին, իրենց զաւակներով Կռընոպլի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Հայկական հաճելի մթնոլորտ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաշխէ սրահին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Հինգշաբթի Յունուար 29, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահը, 295, Ռիւ Պուալօ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՆՈՒԷՐ

Պ. Շաւարշ Հազարապետեան 30 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի, 30 ֆր. Կապ. Խաչի, 15 Կարմիր Խաչի եւ 15 Աղքատախնամին (ստանալ «Յառաջ»էն):

SOS ÉLECTRICITÉ

DEPANNAGE ELÉCTRICITE
INSTALLATION
FORCE et LUMIERE

Entreprise TOSSOUNIAN
23, rue de Draguignan
95400 ARNOUVILLE-LES-GONESSE
Tél. : 985-79-35

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

« ԱԲԵԼԵԱՆ » ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

կատակերգութիւն 3 արար, Ե. Օտեանի

Le Samedi 24 Janvier à 20 h. 30, Salle des Fêtes de la Mairie de Maisons-Alfort, Ave. du Général de Gaulle

Ղեկ. ԺՈՐԺ ՊԱՏՕԼԵԱՆ

Կը մասնակցին.— Յակոբ Ուրքաթեան, Վերոնիք Քէօսէեան, Սիլվի Պաքիեան, Սեդրակ Խաչատուրեան, Անտոն Քիւփէլեան, Գրիգոր Պարսումեան, Կոստան Կոստանեան, Յակոբ Պատոլեան, Հայկ Գահվէճեան, Յակոբ Թօփալեան, Արա Մալոյեան, Արա Կիւլէկեան, Բարսեղ Քէշիշեան

Յուշարար՝ Կարօ Թոփուզեան

ՄՈՒՏՔ 25 Ֆ. ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ 15 Ֆ.

Տոմսերու համար դիմել

Et. MICHEL : 253, P. V. Couturier, — Alfortville — Tél : 899-09-66

KOUYOUMDJIAN Hagop : Garage SHELL, 18 Quai J. B. Clément, 899-28-37

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, փետրուար 1, ժամը 15ին

OPERA MUNICIPAL DE MARSEILLE

LES BALLETS « NAIRI »

Présentent : Evocation d'une journée populaire arménienne

Cette unique représentation sera donnée au profit de la Maison de la Culture Arménienne.

Réservation : Mme CHALDJIAN, 20 Avenue Valdonne — Tél. : 66-18-80

MILDONIAN, Chemiserie Milton, 29 Rue Colbert — Tél : 90-90-10

VARTANIAN ACHOD, 5 Bld. Jean-Jaurès, Septemes — Tél. : 51-29-90

10 JOURS A PALMA

DU 11 AU 21 FEVRIER
De Lyon 840 F. de Marseille 740 F. de Paris 1000 F.

10 JOURS EN TUNISIE

DU 21 FEVRIER AU 3 MARS
De Lyon 1.300 F., de Marseille 1.200 F.

10 JOURS EN GRECE

avec 2 jours à Rome
DU 12 AU 21 MARS 1976
de Lyon 1850 Frs, de Marseille 1850 Frs, de Paris 1950 Frs.

organisé par sevan voyages - lyon
accompagné par Monsieur SARKISSIAN Varoujan

—Les prix comprennent : le transport aérien A/R, le transfert aéroport — hôtel - aéroport, logement, pension complète dans hôtel 1ère classe, en chambre double/bain.

— Vu le succès obtenu ces dernières années, nous organisons aussi en cette période hivernale, d'agréables séjours dans des pays plus cléments.

Inscrivez-vous et faites inscrire vos parents auprès :

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003, LYON
Téléphone : (78) 60-13-66

— Նախորդ տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած եւ եղող դիմումներու գոհացում տալու համար, մանաւանդ մեր երէց սերունդին կողմէ, Վարուժան Սարգիսեան լաւագոյն պայմաններով գեղեցիկ առիթը կուտայ ձեզի Փալմա եւ Յունաստան (երկու օր Հռոմ) կազմակերպուած այս ճամբորդութիւններով:

Արձանագրուեցէք եւ արձանագրել տուէք ձեր բարեկամները ձեր նախասիրած ճամբորդութեան եւ կ'ունենաք մեր կողմէ բոլոր պէտք եղած մանրամասնութիւնները:

Licence BR 72056
Licence COR. A. 529

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ի նպաստ Լիբանանահայ գաղութին

*

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԵՒ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ,

SALLE DU COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26, Rue Troyon — SEVRES

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
25
DIMANCHE
25 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար․ 170 Ֆ․	Վեցամսեայ	90 Ֆ․
Արտասահման	Տար․ 200 Ֆ․	Հատը	1 Ֆ․ 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·498
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — No 13.498

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄԸ

— Օ —

Քանի մը տարիէ ի վեր աւանդութիւն են դարձած Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութեան տարեկան ձմեռնային եւ գարնանային բանակումները Ֆրանսահայ կալուածատէր ... Խաչիկ Պելֆոնթէնի կալուածին մէջ։ Եւրոպական Ծնունդի եւ Ամանորի արձակուրդէն օգտուելով, Եւրոպայի Հայ Ուսանողներու Միութիւնը իր ձմեռնային տասնօրեայ բանակումը սկսած է 1975 Դեկտեմբեր 25ին։

Ինչպէս տեղեկացանք Միութեան կեդրոնական վարչութեան Տեղեկատուու — թենէն, որ հրատարակուեցաւ Յառաջի Յունուար 22ի թիւին մէջ, այս անգամուան բանակումին մասնակցած են աւելի քան 200 ուսանողներ, ինչ որ աննախընթաց թիւ է Միութեան նման բանակումներու տարեգրութեանց մէջ։

Միութիւնը իր գործունէութեան շրջանակը ընդլայնած է վերջին տարիներուն՝ կապ հաստատելով Ֆրանսայէն դուրս զանազան երկիրներու ուսանողներուն հետ, ինչպէս Իտալիա, Զուիցերիա, Գերմանիա, Անգլիա, Լիբանան, Յունաստան, Իրան, նոյնիսկ Միացեալ Նահանգներ։ Այս բոլոր երկիրներէն ամէն հոսանքի պատկանող հայ ուսանողներ, ընդառաջ երթալով Միութեան հրաւէրին, ներկայ գտնուած են բանակումին։ Քով քովի նստեր են Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Ժաֆի եւ Բարեգործականի երիտասարդ — ները, ինչ որ յատկանշական երեւոյթ է եւ ցոյց կուտայ թէ վաթսունամեակի առթիւ հայ քաղաքական կուսակցու — թեանց համերաշխութիւնը բարի օրինակ ծառայած է նաեւ մեր երիտասարդական կազմակերպութեանց։

Այս անգամուան բանակումը բացառիկ եւ աննախընթաց եղած է նաեւ այն պատճառաւ, որ անոր ներկայ եղեր են նոյնպէս օտար հիւրեր, ինչպէս Կիպրոսի Ուսանող. Միութեան պատգամաւորը, Էբըրտական « Պահոց » կազմակերպութեան ներկայացուցիչը եւ Պաղեստինեան Ուս. Ընդհ. Միութեան երկու պատգամաւորներ։

Տեղեկատուութիւնը մանրամասնու — թիւններ կուտայ Օրակարգի հարցերուն մասին, որոնք կրթական — մշակութային ըլլալէ աւելի քաղաքական հանգամանք կը ներկայացնեն։ Ամէնէն առաջ լայնօրէն խօսուած է անշուշտ Հայկական Դատի մասին, որ ըստ Միութեան հայեցողութեան, պէտք չէ անջատօրէն հետա — պնդուի։ Անիկա մաս պէտք է կազմէ «բոլոր ճնշուած եւ իրաւազրկուած ժո — ղովուրդներու դատերուն»։ Այս վերջինները կը կազմեն «մէկ ամբողջութիւն եւ հակա — աշխարհակալ դատ»։

Այս մտայնութեան արտացոլումն է անշուշտ ԵՀՈՄի բանակումին քիւրտ, պաղեստինցի եւ կիպրացի կազմակերպու — թեանց պատգամաւորներուն ներկայութիւնը։

Այս առթիւ խօսուած ճառերը եւ յայտնուած մտքերը կը գլեն կ'անցնին Ուսանողական Միութեանց վերապահուած դերի սահմանները եւ կը մտնեն քաղաքական կուսակցութեանց գործունէութեան հրջագիծին մէջ։

Նորութիւն չէ անշուշտ Հայ Դատը այլ «ճնշուած եւ իրաւազրկուած ժողովուրդներու դատերուն» կապելու փորձը։ Որքան կը յիշենք, քանի մը տարի առաջ Փարիզի Ուսանողական Ոստանին մէջ կատարուեցաւ նման ձեռնարկ մը, որ ո՛չ մէկ արդիւնք տուաւ։ Այդ փորձին հրաւիրուեր էին նաեւ Թուրքերը, որոնք հակառակ իրենց խոստումին, վերջին պահուն դասալիք էին եղած։

Մենք գնահատական ու քաջալերական խօսք ըսած ենք միշտ հայ նոր սերունդին եւ երիտասարդական կազմակերպութեանց աշխատանքներուն մասին՝ Հայ Դատի հետապնդման մարզին մէջ։

Միւս կողմէ կը յանձնարարենք սակայն շրջահայեաց ըլլալ եւ խոհեմութեամբ շարժիլ։ Մանաւանդ անպատասխանատու քայլեր չառնել։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Քանի մը տողով

ԼԻԲԱՆԱՆ Ուրբաթ օր համեմատաբար հանդարտ օր մը անցուց, թէեւ հոս ու հոն գնդակներու ձայնը չէր դադրած եւ ձայնասփիւռը կը հրահանգէր ժողովուրդին տունը մնալ։ Ուրեմն երկու Սուրիացիէ, երկու Պաղեստինցիէ եւ նաեւ երկու Լիբանանցիէ կազմուած վերին կոմիտէն պիտի հսկէ այս 26րդ հրադադարին գործադրութեան։ Առնուազն ողբալի է չըսելու համար եղերականօրէն ծիծաղելի նկատել թէ հարկ եղաւ որ տասը ամիս աննախընթաց քաոսի մը վերածուի երկիրը, աւելի քան տասը հազար մարդ մեռնի եւ քսան հազարէն աւելի վիրաւորուի գլուխ հանելու համար հրադադար մը որու վրայ ամէն ոք չատ յոյս դրած է քանի Սուրիոյ երաշխաւորութիւնը կայ եւ հոն կան միայն չատ վարանոտ քաղաքական բարեփոխումներ զորս քանի մը խելահաս Լիբանանցիներ պէտք է գլուխ հանած ըլլային հազիւ կէս ժամուան խորհրդածութեան մը ընթացքին, առանց մէկ կաթիլ արիւնահոսութեան։ Ուրեմն հոն հասած է Լիբանան որ իր խաղաղութիւնը կրնան ապահովել միայն Սուրիացիք եւ Պաղեստինցիք եւ հետեւաբար շնորհակալ պէտք է ըլլայ որ այդ վերին մարմնին մէջ երկու աթոռ ալ իրեն շնորհուած է։

ՔԻՍԻՆԿԸՐԻ ճամբորդութիւնը ընդհանուր ձեւով ձախողութիւն մը կը նկատուի։ Ոչ մէկ դրական քայլ կարելի եղած է առնել Անկոլայի վերաբերեալ եւ Ատլանտեան Ուխտի առջեւ ալ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը չեչտած է թէ Անկոլան վտանգ մըն է աշխարհի համերաշխութեան եւ ապահովութեան համար։

ԻՒՄԱՆԻԹԷ միշտ կը շարունակէ իր չահեկան բանավէճը պրոլետարիատի մենատիրութեան չուրջ, զոր Մաւչէ ժամանակաւրէպ հռչակած էր։ Կը պարզուի ղեկավար տարրերու ելոյթներէն, որ սպայակոյտը այլեւս վերջնապէս ճշդած է իր դիրքը մինչդեռ կան մտաւորականներ, ինչպէս փիլիսոփայութեան փրոֆեսոր մը (Պալիպար) որ բոլորովին դէմ կը մնան։ Յիշենք թէ 1975ին կուսակցութեան կողմէ հրատարակուած «Տնտեսական եւ ընկերային բառարան»ին համար՝ պրոլետարիատի մենատիրութեան սկզբունքի ճանաչումը մեր օրերուն ալ դեռ կը մնայ յեղափոխական իսկական ողիի մը փաստը...։

ԺԻՍՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ գիր մը ղրկած է Ափրիկէի տասնեակ մը պետական ղեկավարներուն եւ յայտնած՝ Ֆրանսական կառավարութեան դիրքը, որ կը ճանչնայ Ափարներու եւ Իսաներու հողամասի անկախութիւնը, բայց եւ կը պաշտպանէ ապագայ Պետութեան հողային ամբող — ջականութիւնը։ Հաւաստի աղբիւրներու համաձայն, գիր ղրկուած է նաեւ Քա — տաֆիի։

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 16)

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ ԵՐՈՒԱՆԴ ՔՈՉԱՐ

Քանդակագործ Երուանդ Քոչարի անունը ծանօթ է Խորհ. Միութեան սահմաններուն մէջ ապրող ժողովուրդներուն, ինչպէս նաեւ արտասահմանի կարգ մը երկիրներուն։ Անոր ստեղծագործութիւնները տոգորուած են ազգային հպարտութեան ոգիով։ Ան հեղինակն է՝ «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազնավէպի հերոսի արձանի, որ դարձած է Երեւանի խորհրդանիշը, մարմնաւորելով ժողովուրդի ուժն ու ոգիի վեհութիւնը, «Զուարթնոցի արծիւը» քանդակի, «Ընտանիք — սերունդ» հայկական կտաւի եւ բազմաթիւ դիմա — նկարներու, բնանկարներու, գրողներու, երաժիշտներու անդրիներու։ Երուանդ Քոչար անհատական ցուցահանդէսներ ունեցած է Մոսկուայի, Խորհ. Միութեան այլ քաղաքներու, Ամերիկայի, Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ։ Իբրեւ գնահատանք իր բեղնաւոր գործունէութեան՝ Ե. Քոչար արժանա — ցած է հայկական ժողովրդական նկարիչ, պետական մրցանակի դափնեկիրի կո — չումի եւ պարգեւատրուած է աշխատանքի Կարմիր Դրօշի շքանշանով։ Ասոնց վրայ աւելցած է նաեւ Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութեան Յունուար 13ի հրամանագրով շնորհուած՝ Խորհ. Միութեան ժողովրդական նկարչի կոչումը, որ բարձրագոյն տիտղոսն է եւ որուն արժանացած էին երկու ուրիշ արուեստագէտներ ալ՝ Մարտիրոս Սարեան և Արա Սարգսեան։ Երուանդ Քոչարի նոր ստեղծագործութիւնն է Երեւանի գլխա — ւոր պողոտային վրայ բարձրացած Վարդան Մամիկոնեանի հեծեալ արձանը։ Երուանդ Քոչար, որ Հայաստանի մէջ տարածական գեղանկարչութեան հիմնադիրը կը համարուի, կը շարունակէ մարմնաւորել գեղանկարչութեան եւ քանդա — կագործութեան միջոցները մէկ ստեղծագործութեան մէջ համադրելու, ներդաշնակօրէն միահիւսելու իր գաղափարները։ Խօսելով իր արուեստին մասին, Երուանդ Քոչար կ'ըսէ. «Իմ հերոսները միշտ ալ իսկապէս ժողովրդական, ժողովուրդին սիրելի մարդիկ են, եւ ես գիս երջանիկ կը զգամ, երբ կը յաջողիմ իմ ստեղծագործութիւններուն մէջ արտացոլել անոնց անմահ կերպարները ու հասկնալի է անոնց անմահ գաղափարները երջանկու — թեան, իւրաքանչիւր մարդու ուրախու — թեան մասին»։

×

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ՝ ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆԻ

Արձակագիր Սերօ Խանզադեանի ծննդեան 60ամեակին առթիւ, Հայաստանի Գրողներու Տան մէջ, Յունուար 15ին տեղի ունեցած է մեծարանքի երեկոյ մը, որուն ներկայ եղած են բացի գրչակից ընկերներէ, Զանգեզուրի ներկայացուցիչներ եւ բազմաթիւ երկրպագուներ ար — ձակագրի գրականութեան։

Երեկոն բացած է Հայաստանի Գրող — ներու Միութեան վարչութեան առաջին քարտուղար Վարդգէս Պետրոսեան, հետեւեալ խօսքերով՝ «Այսօր մենք կը մեծարենք գրող մը, որու մարդկային եւ գրական կենսագրութիւնը կը պատկանի ոչ միայն իրեն, այլեւ ամբողջ հայ գրականութեան, մեր ժողովուրդին։ Կ'ըսեն թէ արուեստագէտը պէտք է ոչ թէ գրել սորվի, այլ՝ տեսնել։ Գրելը արդիւնք է։ Մինչեւ գրելը պէտք է ապրիլ։ Այսօր, երբ Սերօ Խանզադեան բոլորած է իր կեանքի 60 տարին, կրնանք հաստատ կերպով ըսել, որ ան իսկապէս ապրած է իր գիրքերը՝ «Հողը», «Մխիթար Սպարապետը», «Մատեան եղելութեանց», «Ռազմաճակատային օրագիրը» պատմուածք — ները։ Սերօ Խանզադեան իսկական ժողովրդական գրող է։ Ան ժողովրդական է իր ապրած կեանքով, մարդկային իր կենսագրութեամբ, իր իմացականութեամբ, գեղարուեստական իր մտածումի լտարին ակունքներով, ժողովուրդի պատմութեան եւ ճակատագրի ճշգրիտ ըմբռնումով»։

Այնուհետեւ, արձակագրի մասին խօ — սած է գրող Մկրտիչ Սարգսեան։ Շնոր — հաւորական խօսքեր արտասանած են Երեւանի պետական համալսարանի դոցենտ Վազգէն Գաբրիէլեան, Հայկական Հան — րագիտարանի գլխաւոր խմբագրի տեղակալ Արտակ Ոսկանեան, Հայաստանի Երաժիշտներու Միութեան վարչութեան առաջին քարտուղար Էմին Արիստակէս — եան եւ ուրիշներ, անդրադառնալով գրողի աշխատանքի կարմիր դրօշի շքանշանով պարգեւատրուելուն։

Երեկոյի վերջաւորութեան Սերօ Խանզադեան շնորհակալութիւն յայտնած է իր վաստակի գնահատման համար եւ հա — ւաստիացուցած է որ այսուհետեւ ալ իր ուժերը պիտի նուիրէ ժողովուրդի ծառայութեան։ Ցուցադրուած է գրողին նուիրուած փաստանկար մը եւ կատարուած՝ ընթերցումներ, անոր ստեղծագործութիւններէն։

Ի ՆՊԱՍՏ Ս. ՂԱԶԱՐԻ

Թ. ՑԱՆԿ

Հայ Դատի Յանձնախումբ (Ֆրանսա)	1·000
Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան	1·000
Գէորգ Միլտոնեան	500
Տէր եւ Տիկին Սերգօ Պէրպէրեան	500
Տոքթ. Մարք Գոհարեան (Վալանս)	500
Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան	300
Տէր եւ Տիկին Գարաքեհեան	200
Տէր եւ Տիկին Արշամ Սիմսարեան	100
Տէր եւ Տիկին Ներսէս Խաչիկեան	50
Պետրոս Մանուկեան (Կոընպլը)	50
Զ. Գ. Պ. (Ն. Ա.)	50

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՑԱՆԿ

Տիկին Հայկանոյշ Շէխիկեանի մահուան առթիւ փ. ծաղկեպսակի (ցանկը առանձին)	4·100
Վարուժան Պօղաճեան (Ն. Ա.) *)	5·000
Տիգրան Հրաչեան (Ն. Ա.)	2·000
Գրիգոր Դաւիթեան (Ն. Ա.)	2·000
Ֆիլիփ Փափազեան (Ն. Ա.)	2·000
Նուպար Փափազեան (Ն. Ա.)	2·000
Ժան Անթարամեան	2·000
Գէորգ Գէորգեան (Ն. Ա.)	1·000
Սուրէն Էքսէրճեան (Ն. Ա.)	500
Արամ Շէխիկեան (Ն. Ա.)	500
Արթիւր Ալթունեան (Ն. Ա.)	750
Դաւիթ Պանտիկեան	500
Յովհ. Հրաչեան	500
Ֆերտի Կրասեան	500
Տիկին Պատուականեան–Թորոսեան	200
Գումար	27·800
Նախկին գումար	74·270
Ընդհ. գումար	102·070

(*) Ն. Ա. = նախկին աշակերտ։

×

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ս. Ղազարի հրդեհին առթիւ, «Յառաջ»ի բացած այս բացառիկ հանգանակութիւնը կը փակուի Յունուար 31ին։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐԷՆ

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԵԾ ՀՐԴԵՀԸ

(8 – 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1975)

Խոր գիշեր է, 8էն (Երկուշաբթի) դէպի 9 Դեկտեմբեր (Երեքշաբթի) ժամը 01,07։ Աղետաւոր հրդեհի մը ահազանգը կը հնչէ վանքին մէջ։ Հ. Վրթանէս Ուլուհոճեանն է որ ամէնէն առաջ կը նշմարէ մըթնոլորտին տարօրինակ կարմրութիւնն ու մեծղի բոցերը՝ Թիւ 4 սենեակի իր պատուհաններէն, ու կը ցատկէ լուր տալու Աբբահօր, անկէ՝ կը դիմէ հեռաձայնին։ Ցնցիչ լուրը կը քալէ դռնէ դուռ, տասնեակ մեդրներ բարձրութեան հասնող բոցերուն արագութեամբ։ Դուրսը՝ պահապան շունը վազվզելով կը հաչէ անընդհատ։ Ամէնքը ոտքի վրայ են։ Աբբահայրը արագ կարգադրութիւններ կ՚ընէ, մեր ուժերուն ներած չափով՝ կրակէն փրկելու համար ինչ որ հնարաւոր է։ Ոմանք աճապարանքով կը դիմեն դէպի եկեղեցի․ մտնելն անկարելի է․ ծուխը հեղձուցիչ է․ առաստաղները կ՚որոտան, կը սպառնան փլչիլ։ Ուրիշներ սրարշաւ կը վազեն դէպի մեծ գրադարան ու թանգարան, եւ հակահրդեհ խողովակները իրարու կցելով՝ շուրջ 60 մեդր հեռաւորութենէն ջուր կը հասցնեն դէպի կրակին մօտերը․ բայց վանքի ջուրին մղիչ զօրութիւնը տկար է․ մեղմ է ցայտքը, անզօր եւ անօգուտ։ Զանգակատունէն կը հնչէ մեծ զանգը, տխուր եւ հեծկլտուն։ Կորուած է ելեկտրական լոյսը։ Եւ ահա՛ քաղաքէն կը հասնի հրշէջներու առաջին ջոկատը․ ժամը՝ 01·25։ Վենետիկի զանազան կեդրոններէն ալ կը փութան օժանդակ խումբեր, հրդեհի բոլոր սարքերով։ Խոշոր շունչ մը կը քաշեն սրտաթունդ վանականները, որոնք տագնապով կ՚առաջնորդեն հրշէջները դէպի աղէտին վայրը։

Հրդեհը ծայր տուած է, հաւանօրէն՝ ելեկտրական գիծերու խանգարումի մը հետեւանքով, Մայրավանքի եկեղեցիին մեծ աւանդատունէն, որ կը գտնուի վանքին հարաւ-արեւելակողմը, դէպի Լիտոյ Հայոց գերեզմանատան կից, բնակարաններէ հեռու եւ մեկուսացած։ Կրակը անկէ քալած է նախ՝ դէպի եկեղեցական սպասներու յատկացուած երկյարկանի բաժինները, արծաթեղէններու դարակէն վեր սուրալով՝ մխրճած է մինչեւ եկեղեցւոյ բարձր ձեղունին մէջ, Ս. Անտոն Անապատականի խորանին վերեւ։ Բոցերը յետ լափլիզելու աւանդատան ամբողջ առաստաղը (6×13 մեթր), հարաւակողմէն խուժած են դէպի նախկին ձեռագրատունը, եւ ուժգին թափով սկսած են արշաւել դէպի Մխիթարակերտ մեծ գրադարանին դահլիճը, սպառնալով դեղանկար գաճաչէն առաստաղին, եւրոպական գիրքերու մեծ հաւաքածոյին, թանգարանին, լրագրատան։ Այդ պահուն է որ աւանդատան պատուհաններէն բոցերը կատաղաբար դուրս կը ժայթքեն, մեծ զանգակատան բարձրութեան հասնելով, ինչպէս կը հաստատէին հրշէջները․ ահաւոր է տեսարանը Լիտոյէն ու սրտակեղեք․ բարեկամ ընտանիքներ սարսափած կը հեռաձայնեն։ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանէն վանք կը փութայ Ուսումնապետ Հայրը․ դոյժը գիշերանց կը հաղորդուի Հռոմի մեր վանատան Հայրերուն։

Վարդապետներն ու վանքին ժառանգաւորները, զինուորներու նման, մրջիւններու պէս լծուած են արդէն փոխադրութեան գործին։ Գիրքեր, թերթեր, իւղաներկ նկարներ, արձաններ, թանկարժէք իրեղէններ, նոյնիսկ հազարամեայ մումիան ու պապիրոսը կը քալեն արագօրէն դէպի ապահով սրահներ։ Հերոսական աշխատանք կը թափուի։ Պատերուն միւս կողմը, հազիւ քանի մը մեթր անդին՝ բոցերը ահաւոր աղէտ կը գործեն։

Հրշէջներն երկու խումբի բաժնուած, մէկը եկեղեցիէն կը սանձէ բոցերուն յարձակումը, միւսը՝ տանիքներու վրայէն կը պայքարի հսկայ հնոցին դէմ։ Ցոլացիկ լոյսեր են զետեղուած ամէն կողմ․ ելեկտրուժի արտադրիչներ կը գործեն մեծ շառաչով։ Ջուրի օձագալար խողովակները ճիւղաւորուած են հարիւրաւոր մեդրներով, վանքի ստորին սրահներէն մինչեւ տանիքները․ աղի ջուրը, խոշոր եւ ուժգին ցայտքերով կը կասեցնէ կրակին յառաջխաղացումը։ Ծուխ ու շոգի կը պատեն ամէն կողմ։

Կրակին բունը, որ եկեղեցւոյ արեւելակողմէն՝ աւանդատունէն դէպի հարաւ կը քալէր, յետ լափելու նախկին ձեռագրատունը, յաջորդաբար կը թափանցէ Մխիթարաշէն մեծ գրադարանին մէջ․ հրավառ գերաններու ճարճատիւնը սարսափ կ՚ազդէ բոլորիս․ յանկարծ կը փլչի գաճանկար շքեղ առաստաղը․ հրշէջ մըն ալ, գերաններուն հետ, կը սահի վար, բարեբախտաբար՝ գրեթէ անվնաս։ Քառորդ ժամ առաջ՝ հոն կը գտնուէին տակաւին բազմաթիւ թանկարժէք իրեղէններ, որոնք արդէն զետեղուած են ապահով վայրերու մէջ։

Յանկարծ լուր կուգայ թէ բոցերը կը մօտենան լրագրատան․ սա նախկին մատուռ մըն է, ընդմէջ աւանդատան ու մեծ գրադարանին, առաջին յարկի վրայ, եկեղեցւոյ պատկից․ հոս կը պահուին Հայ լրագրութեան մեծ հաւաքածոները, կազմուած ու անկազմ, քանի մը հազար հատոր ու ծրար։ Եւ ահա՛ ձեռք ձեռքի տըւած, շղթայ մը երկար, հրշէջ ու վանական, վարդապետ ու աշակերտ, ծրարներն իրարու փոխանցելով՝ կ՚աշխատին արագօրէն պարպել ամէն ինչ ու հեռացնել․ վերէն՝ տանիքներէն կը մաքառին հրշէջները, որոնք մեծ զոհողութեամբ ու նուիրումով հետզհետէ կը սեղմեն կրակին կեդրոնը․ փրկուած է լրագրատունը, որուն գաճանկար առաստաղը արդէն խիստ ամբողջովին սեւցած է ներս խուժող ծուխերէն։ Ողջ են բոլոր լրագիրները։

Հրշէջները, տանիքներուն վրայ ճիւղաւորուած, կը յաջողին քաջութեամբ վերջնականապէս շրջապատել բոցերը ու փրկել հսկայ տարածութեան վրայ երկարող վանքի միւս ձեղունները։ Բարեբախտաբար՝ հով չկայ։ Հրշէջները կը հաւաստեն՝ թէ չնչին յապաղում մը կրնար տասնապատիկ աւելի ծանր վնասներ հասցնել վանքին։

Պայքարը կը մղուի միաժամանակ ջըրվէժօրէն տեղացող աղի ջուրին դէմ․ տըղաք ու վարդապետներ, ոմանք մուճակներ հագած, ոմանք բոպիկցած, տախտակներով ու աւելներով կը մղեն ծովանման սեւաջուրը՝ վանքի վերի յար- մեծ սանդուխներէն, ու վարի սրահնե- մեծ սանդուղներէն, ու վարի սրահներէն ալ կը քշեն դէպի ստորերկրեայ աղտաջուրի կեդրոնները, վռնտելու համար դէպի ծով։

Ժամերը կ՚անցնին․․․։

Քանդուած տանիքներու եւ հրայրեաց առաստաղներու ընդմէջէն՝ յանկարծ կը նշմարենք վանքին զանգակատունը․ առտու է․ ժամը 07·00։ Չի հնչեր «Փառք ի բարձունս»ի զանգակը։ Տխուր, չա՜տ տըխուր եւ ահարկու է տեսարանը․ ածխացած հսկայ գերաններ կախուած են մեր վերեւ՝ ամէն ուղղութեամբ։ Ամպամած երկինք մը կը ճնշէ մեր վրայ․ արեւն հեռացած է Ս. Ղազարէն։

Հսկայ աւանդատունը, եկեղեցական զարդերու եւ սպասներու յարկաբաժինները, թանկագին աղնեգործ կերպասներու պահեստի սենեակները չքացած են ի սպառ․ չկայ յարկ ու տանիք․ չկայ նախկին ձեռագրատունը․ կիսովին քանդուած է մեծ գրադարանը․ եկեղեցւոյ աջակողմեան թեւին տանիքը բացուած է այլանդակօրէն։ 160 քառակուսի մեդր տարածութեամբ երկյարկանի շէնք մը՝ դիականման փռուած է առջեւնիս․ մէկուկէս մեդր բարձրութեան հասնող աւերակոյտ մը կը մխայ մեր ոտքերուն տակ։ Ծանրապէս վնասուած է Ս. Անտոն Անապատականի մարմարեայ շքեղ խորանը, իւղաներկ հին նկարը։ Բազմաթիւ նստարաններ ածխացած են․ աւանդատան դուները՝ այրած, եկեղեցւոյ պատերը՝ սեւցած ու շատ տեղեր ծեփը թափած․ դասը՝ կիսայրեաց։ Աւանդատան մէջ այրած են Ս. Յովսէփ Աստուածահօր եւ Ս. Աստուածածնի իւղաներկ նկարները, երկուքն ալ գործ՝ Յովհաննէս պատկերահանի մը (1730էն), նմանապէս այլ վեց նկարներ՝ եւրոպացի հեղինակներու։ Աւանդատան մարմարեայ խորանը եւս ամբողջապէս քանդուած ու տապալած է․ որբի նման մնացած են չորս կիսախանձ պատեր․ այրած են բոլոր ընկոյզէ որմատախտակները։

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
Ընդհ. Քարտուղար Մխիթարեան Միաբանութեան

(Շար. 1)

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Գ.

ՀԱՅԿ. ԴԻՐՔՈՐՈՇՈՒՄԸ

Լիբանանեան տագնապը ունի ոչ միայն գորդեան հանգոյցի մը վիճակը, այլեւ կը ներկայացնէ բազմաւոտանդ լըրծութիւն ներկայացնող գետին մը այն ամէն անհատներու եւ հաւաքականութիւններու համար, որոնք կ՚ուզեն կանգնած մնալ իրենց երկու ոտքերուն վրայ — կը ջանան մնալ ողջմիտ, յստակատես․ կ՚ուզեն մեկնիլ աւելի առարկայական եւ իրապաշտ տուեալներէ քան թէ գլուխնին պահել անմիջական անցեալի արբեցնող մշուշին մէջ եւ կամ՝ թաւալգլոր իյնալ միջազգային քաղաքական խաղերու շլացուցիչ այլ խաբուսիկ կրկներեւոյթներէն տարուած։

Լիբանահայերը իրենց գաղութի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով ցուցաբերեցին այնքան զգուշաւոր, խոհեմ եւ ճկուն քաղաքականութիւն մը։ Այս հասունութեան գինը անոնք վճարած էին արդէն նախօրօք, 1958ի տխուր դէպքերու ընթացքին։ Աւելի պապական քան ինքը՝ Պապը, անոնք յաւակնութիւնը ունեցած էին տալ իրենք իրենց միջազգայի՜ն առաքելութիւն մը փրկելու համար «Ազատութիւնը», «Քաղաքակըրթութիւնը» (միշտ գլխագիր) Լիբանանի մէջ։ Պատահած էր քստմնելի ոճիրը։ Տասնեակներով հայ անմեղ երիտասարդներ մեռած էին եղբայրասպան գնդակ-

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Ը.

Եւ Յովնաթանը, յուսահատ ու տխուր, վերցնում էր փայտէ նախնական քառակուսի շրջանակը, բոբիկանում եւ արեւածագից մինչեւ արեւամայր աղիւս թափում։

Երեկոյեան, երբ բոլորն ուտում էին թանէ սպասը եւ վեր կենում, պառկում քնում, Յովնաթանը, կտուրի վրայ պառկած՝ երկնային հովից զովացած անկողնում, աչքերը յառում էր պաղպաջուն երկնքից կաթող աստղերին, աչքերը լըցւում էին արցունքով։

Մայրը մօտենում էր որդուն, տեսնում նրա արցունքը, շոյում էր գլուխը եւ հարցնում.

— Յովնաթան, մատաղ, ինչո՞ւ ես լաց լինում։

Յովնաթանը պատասխանում էր՝ ինչպէս հինգ տարեկան մանուկը.

— Ես աղիւս չեմ թափի։

— Հայրդ ծեր է, որդի, նրան պարտական ես օգնել։

Յովնաթանը նայում էր դեռ երիտասարդ մօրը՝ լուռ եւ տխուր։

Եւ մայրը չփոթում էր կապոյտ աչքերի արցունքը կապոյտ երկնքի աստղի հետ։

Սառչում էին արցունքները, ինչպէս մարած աստղերը, քունն իջնում էր Յովնաթանի յոգնած մարմնի վրայ, մայրը հեռանում էր, համբուրելով արեւից եփած նրա ճակատը։

Առաւօտեան Յովնաթանը վեր է թըռչում անկողնուց, երբ դեռ լուսաստղն էր շողում երկնքում, ինչպէս մարգարիտը փիրուզեայ ֆոնի վրայ, վազում էր բրուտանոց եւ սկսում էր սեփական աշխատանքը։

Կաւի զովութիւնը խնդութեամբ էր վառում նրա արիւնը։

Հայրը գալիս էր բրուտանոց, մօտենում Յովնաթանին եւ դիտում նրա աշխատանքը։ Ահա մի ձեռք, որ դուրս էր ցցուել կաւէ մութ զանգուածից, երկու-երեք անգամ աւելի խոշոր, քան բնական մեծութիւնը՝ ուռած երակներով։ Հայրը կարդում էր այդ ձեռքի վրայ կէս դարու չափ ֆիզիկական աշխատանք կատարող մի մարդու ողջ կենսագրութիւնը, պատկերում էր քամուց եւ արեւից այրած նրա ճակատը, կորացած եւ կռացած նրա մէջքը։ Հայրը գլուխն օրօրում էր ներքին հրճուանքով եւ միաժամանակ խոր տարակուսանքով, նա զգում էր, որ որդու աշխատանքը մի բան է, բայց ի՞նչ բան է, չէր կարողանում ասել։ Մի ժըպիտ, հեզասահ առուակի նման, գալիս տարածւում էր նրա դէմքի վրայ, եւ ինչ-որ լուսաւոր մի ալիք հոսում էր, նոյնպէս հեզասահ առուակի նման, նրա հոգու մթութեան մէջ։

Բայց բրուտանոց էին լցւում հօրեղբայրներն ու հօրեղբօրորդիները եւ խոժոռ նայուածքներ էին նետում Յովնաթանին. նա շորով փաթաթում էր աշխատանքը, թողնում. մօտենում պապի չարխին, որ այլեւս իրեն էր պատկանում։ Չարխը դառնում էր աշխոյժ։ Յովնաթանի մատների տակ կաւն ստանում էր նորանոր եւ ապշեցուցիչ ձեւեր։

Բայց Յովնաթանին այրում էին մարմնի ձեւերի այլազան գաղտնիքները։ Գիշերները նա մտնում էր բրուտանոցը։ Ոչ ոք չկար։ Բայց Յովնաթանին թւում էր, որ շնչում է կաւը։ Մերկանում էր, վառում մոմը եւ մոմի օրօրուն լոյսով դիտում էր մարմինը եւ տեսնում էր, որ մարմնի ոչ մի կէտ չի սառչում, այլ անվերջ փոփոխւում է. խորութիւնների եւ բարձրութիւնների անհուն մի ելեւէջ, բայց երբ միեւնոյն մոմի լոյսով դիտում էր ձեւակերպուած մարմնի մի մասը, զգում էր, որ գոյութիւն չունի կենդանի մարմինը, ինքը ձեւաւորել էր մարմնի ընդհանուր երեւոյթը։

Երիտասարդ բրուտը, որ ձգտում էր քանդակագործ դառնալ, ոչ մի գաղափար չունէր մոդէլի մասին, բայց զգում էր, որ եթէ մէկը լինի եւ նրանից վերցնի մարմնի ձեւերը, աւելի ճիշդ կը լինի։ Մարմնի մասերը նա քանդակում էր իր մարմնից՝ հայելու մէջ նայելով, եւ Յովնաթանն զգում էր, որ դա բաւական չէ։

Թ.

Եւ Յովնաթանը երկար ու չարչարալից երեւակայութիւնից յետոյ, ինչպէս մըթնում պայծառացող տեսիլք, գտաւ առկայծող ճրագը։

Մի երեկոյ, կտուրի վրայ, մաքուր երկնքի տակ, այն ժամին, երբ մանուկները, պառկած զով եւ սպիտակ անկողիններում, մի աստղ են մտքերում պահում, որ միւսները գտնեն, Յովնաթանը մօտեցաւ իր փոքրիկ եղբօրը, շոյեց նրա գլուխը, որ նոյնպէս գանգրահեր էր, եւ ասաց.

— Ամենաշատը ի՞նչ ես սիրում, Դաւիթ։

— Ձի, — պատասխանեց Դաւիթը։

— Վաղը քեզ ձի նստեցնեմ։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(11 – Շար.)

ներու տակ, այս կամ այն կողմի «դաղափարակից» ըլլալու մեղքովը միայն: Տըխո՛ւր անցեալ: Բայց անցնինք:

Եղեռնի վաթսունամեակի համազգային ծրագրեալ գործունէութիւնները եթէ չտուին ակնկալուած արդիւնքները, ծառայեցին առնուազն հայ կուսակցութիւնները եւ կազմակերպութիւնները իրարու զօդուած պահելու համազգային ընդհանուր յայտարարի մը շուրջ — Հայութեան ֆիզիքական ապահովութիւնը կամ անվտանգութիւնը գերադասել ամէն նկատումներէ վեր: Նաեւ ունենալ անշեղ ուղեգիծ մը որ զիրենք հեռու պահէ լիբանանեան շահակցական բախումներէն: Լիբանանահայութիւնը, ո՛ր հաւատածի եւ գաղափարի ալ պատկանի, կը հաւատայ թէ Լիբանանի բարգաւաճ գոյութիւնը կը կայանայ իր անբաժանելիութեան մէջ: Բաժանեալ եւ կոտորակեալ Լիբանան մը կեթթօ մըն է, ուր համալիբանանեան ազատական, զարգացեալ եւ համայնական հաւասար կարելիութիւններ չեն կըրնար կենսագործուիլ: Միւս կողմէ, թաղային թէ շրջանային բախումներու ընթացքին խաղաղ եւ դրացի չէզոք հաւաքականութիւններու գոյութիւնը միայն բարիք մը կրնայ ըլլալ լիբանանցի բոլոր կողմերուն համար եւս: Այս ուղղութեամբ հայ միացեալ պատուիրակութիւններու տեսակցութիւնները բոլոր ճակատներու ղեկավարութեան հետ կը նպատակադրէին շեշտել Հայութեան բռնած դիրքին իսկապէս բարերար համալիբանանեան շահերէ բխող էութիւնը: Պատահեցաւ որ, Հայութեան այս դիրքը, ներքնապէս դժգոհեցուց կարգ մը ծայրայեղական տարրեր եւ հոսանքներ: Յանկալի չէր թուեր Հայերու այդ «ձեռնածալ» դիրքը: Նոյնիսկ յուսախաբ կը թուէին ըլլալ: Հայ տղոց մարտունակութիւնը (եւ նահատակութիւնը) վստահելի յենակէտ մը կրնար դառնալ իրենց կռիւներու ընթացքին: Լծորդ ուժ մը: Այդքան ալ դատապարտելի չէին անոնք իրենց ակնկալութիւններուն մէջ, քանի իրենք եւս չէին մոռցած 1958ի մեր «քաջագործութիւնները»...:

Փակագիծ մը՝ որ իր շահեկանութիւնը ունի: Պ. Քամալ Ճումպլաթ, Լիբանանի յառաջդիմական կուսակցութեան պետը եւ նախագահը՝ բոլոր ձախակողմեան եւ ի նպաստ Պաղեստինի ազատագրութեան պայքարի խմբակցութիւններու միութեան, որ ստորագրած է — քանի անգամներ — մահապատիժը քրիստոնեայ աջակողմեան կազմակերպութիւններուն եւ կուսակցութիւններուն, անկողմնակալ սեպուած պատուանդանէ մը՝ յանկարծ կը յուզուի երբ վտանգ մը տեսնէ իր ցեղակից տիւրզիի մը կեանքին: Աչալուրջ կը հսկէ, որ այն բոլոր շրջանները, ուր տիւրզի – քրիստոնեայ բնակչութիւն մը միախառն եւ կամ դրացնօրէն կ'ապրի լեռնային ընդարձակ շրջաններուն մէջ, մնայ բնաջինջ պայքարէն հեռու: Ամէն անգամ որ բախումի մը ստուերը սաւառնի այդ շրջաններուն վրայ, ան կը հնչեցնէ բարձրաձայն ահազանգ.— «Հեռո՛ւ պահեցէք, այս կռիւներէն, այդ շրջանի ազգաբնակչութիւնները, որոնք բարի դրացնութեամբ ապրած են միշտ»: Արեան ձայնն է այս, որ կը մոռնայ ամէն գաղափարաբանութիւն եւ իր իսկ մարտակոչերը: Աւելցնենք նաեւ թէ Պ. Ճումպլաթ ամէնէն լայնամիտ, զարգացած ղեկավարներէն է եւ կը սեպուի հայ ժողովուրդի բարեկամներէն: Ի՞նչ ըսել հապա այլամերժ այն առաջնորդներու հոգեբանութեան մասին: Այս վերջինները կ'ուզէի՞ն արդեօք որ Լիբանանի կռիւները շարունակուին փառ Արմէնիէն էնթեռփոզէ... Կը գոցենք փակագիծը:

Լիբանանեան տագնապի այս ձորն ի վար սահանքին մէջ Հայութիւնը դեռ որքա՛ն պիտի կրնայ ինքզինքը հեռու պահել կրակէն: Առանց ասոր մէջ մտնելու, արդէն ան տուած է հարիւրէ աւելի կորուստներ (ճիշդ թիւը դեռ յայտնի չէ), զոհ ընդհանրապէս «կորսուած գնդակներու» կամ կոյրկոյրեան արձակուած ռումբերու: Սրտայոյզ էր «Լ'Օրիան – Լը ժուռ»ի մէջ լոյս տեսած լուսանկարը (*) ուր կը տեսնուէր ճիփ ինքնաշարժ մը՝ դաշնակցական զինեալ երիտասարդներով լեցուն՝ որ կը շրջէր Պուրճ – Համուտի թաղերուն մէջ, բարեխղճօրէն կատարելու համար ՄԱԿի զինեալ ուժերու պաշտօնը, զոր հակառակորդ հոսանքներ միասնական համաձայնութեամբ տուած էին Հայութեան: Ու հայ տղաքը կը կատարէին այդ պաշտօնը աւելի անձնազոհօրէն եւ բծախնդրօրէն քան Լիբանանի ներքին ապահովութեան գրահապատ ուժերը: Սակայն...:

Կայ «սակայն»ը: Լիբանանի տակաւ տարածուող կռիւներու մէջ, որ սկսած է համընդգրկել ամբողջ Լիբանանը, դեռեւս որքա՞ն Հայութիւնը պիտի կարենայ ինքզինք փրկել, հակառակ իր հաւասարակշիռ դիրքին: Ամէն օր ոչ զրգռութիւն կը պակսի, ոչ ալ մանր միջադէպեր, որոնց իւրաքանչիւրը մէկական թակարդներ են, լարուած՝ յետին նկատումներով:

Մինչ այդ յստակ եւ մեկին խօսք մը որ աւելի քան երբեք հրամայական է.— հայ երեք կուսակցութիւնները — Հնչակեան, Դաշնակցական եւ Ռամկավար եւ հայ բոլոր երիտասարդութիւնը, անխտիր, այսօր ձեռք-ձեռքի կ'աշխատին իրենց երդիքը պաշտպանել եւ հեռու մնալ այն ամէն գրգռիչ արարքէ, որ կրնայ վտանգել հայ գաղութը: Յարգելի են մեզի համար հայ անհատին բոլոր գաղափարական կեցուածքները եւ կարծիքները, սակայն ազգային դաւաճանութեան համազօր կը նկատենք եթէ անոնք, իրենց գործնական արտայայտութիւններով, կասկած հրաւիրեն Հայութեան վրայ: Այդ անհատները մանաւանդ հեռու պէտք է ապրին հայկական թաղերէ, եթէ իրենց գործօն մասնակցութիւնը կը նկատեն «անխուսափելի»: Հայութիւնը արդէն ոչ միայն տուաւ մարդկային կորուստներ, այլեւ բազմահարիւր ընտանիքներ — հարուստ, միջին թէ աղքատ դասակարգի պատկանող — այսօր կը գտնուին առանց տունի, գործի, դրամի եւ կարօտ՝ հայկական նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան:

Պիտի չուզէինք այսօր անդրադառնալ ուրիշ մեծագոյն հարցի մը: Սակայն այժմ ըսենք ու արագ անցնինք.— Հայը կրկին սկսած է ձեռք առնել գաղթականի իր ցուպը, եւ կը փնտռէ հեռաւոր երկիրներու մէջ նոր երդիք, նոր ապագայ, նոր ապահովութիւն:

Ուրիշ արիւնահեղութիւն մը կը սպառնայ Լիբանանահայութեան, յառաջիկայ տարիներուն:

Ու չկայ ուժ մը որ, այդ պարագային, կարենար կասեցնել այս վերջին արիւնահոսութիւնը...:

Գ. Ս.

(վերջ)

(*) Պէյրութի «Լ'Օրիան – Լը ժուռ» օրաթերթի Նոյ. 29ի թիւին այս նկարը արտատպուած էր «Յառաջ»ի Դեկտ. 3ի թիւին մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ մեռած է Զաւէն Գնունի: Ծնած էր 1900ին՝ Կ. Պոլսոյ արուարձաններէն Թոփգափուի մէջ: Աշակերտած էր Բերայի Էսաեան վարժարանին: Սամաթիոյ հերոսներէն Խաչիկ Գնունիի շառաւիղներէն էր եւ առհաւական այդ ընազդի մղումով էր որ գործակցած էր ահաբեկիչ Արշաւիր Շիրակեանին՝ Կ. Պոլիս: Փոքր Ասիոյ աղէտի հետեւանքով երբ Կ. Պոլսոյ հայ երիտասարդութիւնը կը դաղթէր արտասահման, Զաւէնն ալ կը լքէր իր ընտանեկան բոյնը եւ 1922ին կ'ապաստանէր Թեսաղոնիկէ եւ կը նուիրուէր ազգային – հասարակական գործունէութեան: Աթէնքի մէջ եղած է յաջորդաբար Տնտեսական, Ազգային Վարչութեան անդամ եւ Թեմական Խորհուրդի ատենապետ:

ՊՈՍԹԸՆԻ Համազգային – Մշակութային միութեան «Զափրաստ» թատերախումբը, Ուսթրթաունի Իստ Ճունիըր հայ սքուլի բեմին վրայ ներկայացուցած է Ալ. Շիրվանզադէի «Պատուի Համար» չորս արարնոց ողբերգութիւնը, զոր արեւմտահայերէնի վերածած է Տիկին Գոհար Թէօլէօլեան: Հակառակ սիրողներէ բաղկացած ըլլալուն, թատերախումբը՝ բեմադիր Նիկոլ Պէզճեանի ղեկավարութեամբ, յաջողութեամբ կրցած է ներկայացնել խաղը՝ հանդիսականներուն:

ՏՈՄՍԵՐ

Ո՞վ պիտի գրկէ՝ մանուկները թափառական...

— o —

Մանուկ մը կը թափառէր Պէյրութի մահաբոյր փողոցներուն մէջ... Մանուկ մը բոպիկ, ցնցոտիներ հագած կ'երթեւեկէր հոն՝ Քարանթինայի աւերակ ու քարուքանդ փողոցներուն մէջ, ուր, ի տես իր շուրջ փռուած անկենդան մարմիններու, անծանօթ այդ մանուկը սարսուռ մը կը զգար, կը նայէր գազանացած մարդոց ու անոնց կուրծքէն կախուած խաչին, զոր տեսած էր ամէն տեղ՝ մօտակայ եկեղեցւոյ մէջ իր դրացի ընկերոջ կամ շրջուն նպարավաճառի կուրծքին. բայց այսօր, փողոցներուն մէջ թափառող այդ մանուկը չէր կրնար հասկնալ իմաստը այդ խաչի նշանին, չէր կրնար կապ մը տեսնել խաչին ու իր շուրջ փռուած մարդկային դիակներու միջեւ:

Պէյրութի փողոցներուն մէջ թափառող այդ մանուկը տեսաւ աշխարհի ճակատագիրը տնօրինող բոլոր «մեծ»երը, հարուստն ու աղքատը, ճերմակամորթն ու սեւամորթը, քրիստոնեան, մահմետականն ու անկրօնը եւ կարծէք զարմանալի ոչինչ նկատեցին այդ տեսարանին մէջ: Երէկ Վիէթնամի մէջ էր թափառող այդ մանուկը, որ այցելած էր նաեւ Պիաֆրա: Թափառող այդ մանուկը իր մորթին վրայ զգացած էր նաեւ դառնութիւնը Թուրք եաթաղանին. ան քալած էր նաեւ Տէր-էլ-Զօրի շիկացած աւազներուն վրայ ու նոյն «մեծ»երը նո՛յն անտարբերութեամբ՝ շարժանկարի պաստառին վրայ տողանցող տեսարանի մը նման դիտած էին այդ մանուկը: Սիամանթօ, իր ատենին, թքաւ այդ մարդոց ճակատին...

Պէյրութի փողոցներուն մէջ մանուկ մը, մանուկներ կը թափառին այսօր բացօթեայ գերեզմանատան մէջ՝ մահասփիւռ խաչակիրներու եւ Գուրանի պատգամաբերներու աչքերուն առջեւ: Մի՛ փնտռէք ինքնութիւնը թափառող այդ մանուկներուն, անոնք վաղը՝ սեւ օր մը, կրնան այցի գալ նաեւ ձեր թաղերը, մեր թաղերը: Այդ մանուկները վաղը կրնան ըլլալ ձե՛րը, մե՛րը, եւ վստահ եղէք որ մարդկութիւնը նո՛յն աչքերով պիտի դիտէ հեռատեսիլին մէջ՝ որեւէ փողոցներուն մէջ թափառող ձե՛ր կամ մե՛ր մանուկները...:

Ո՞վ պիտի գրկէ ու սեղմէ իր կուրծքին այդ մանուկը, մանուկները թափառական...:

ԳԱՌՆԻԿ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ՀՐԱՇԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՑՆԾԱՏՕՆԸ

ՌՈԼԱՆ ԵՒ ԼԷՕՆՈՐ

Օր մը, Վենետիկի նկարիչներէն մին ծնրադիրք խնդրած էր անկէ որ թոյլ տայ իր պատկերը գծել, բայց Լէօնոր մերժած էր՝ պատասխանելով թէ իր մարմինը իր սիրեցեալէն ուրիշ ոչ ոք պիտի կրնար ունենալ:

Ահա այդ գիշերը Վենետիկ իր այս երկու կուռքերուն նշանախօսութիւնը կը տօնէր. կը տօնէր, հակառակ Տասներու Խորհուրդին լուծին տակ ընկճուած ըլլալուն. որովհետեւ Քանտիանօ դուքսին Տանտոլօներու աղջկան հետ ամուսնանալուն մէջ ան իր անկախութիւնը, իր ազատութեան հեռանկարը կը տեսնէր:

Ժողովուրդը գիտէր թէ Ռոլան ամուսնանալէն յետոյ դուքս պիտի հռչակուէր եւ երբ Ռոլան դուքս ըլլար, սանձ պիտի դնէր անշուշտ Տասներու Խորհուրդին անսանձ բռնապետութեան:

Սակայն երբեմն Սուրբ Մարկոս հրապարակին վրայ խոր լռութիւն մը կը տիրէր. այս առժամանակեայ լռութեան պատճառը այն էր որ ժողովուրդը ատենը մէյ մը կը նշմարէր Տասներու Խորհուրդէն լրտես մը, որ Մատնութեանց Կոճղին (տեսակ մը նամակատուփ) մօտենալով նամակ մը կը ձգէր հոն եւ յետոյ մութին մէջ աներեւոյթ կ'ըլլար:

Արդեօք ո՞վ մատնած էին այս անգամ Տասներու Խորհուրդին, արդեօք բնակալներու այդ Ջոկէրը որմէ՞ էր որ վրէժ պիտի առնէր, արդեօք ո՞վ պիտի ձերբակալուէր այն գիշեր, ո՞վ հաւատաքննութեան սահմռկեցուցիչ չարչարանքներուն պիտի ենթարկուէր վաղը:

Բայց յետոյ, անմիջապէս որ մատնիչը անհետանար, ժողովուրդը աւելի կը սաստկացնէր իր ցոյցերը, ծափահարութիւնները եւ բացագանչութիւնները աւելի կը զօրանային, որոնք իբրեւ բողոքի ու զայրոյթի տեսակ մը ռումբ, կուգային կը զարնուէին դքսութեան պալատին ալապաստէ քանդակներուն:

Քանտիանօ դուքսը եւ Սիլվիա դքսուհին, Ռոլանի հայրն ու մայրը, տեսնելով իրենց զաւկին վայելած ժողովրդականութիւնը կը դողային, որովհետեւ գիտէին թէ այդպիսի ժողովրդականութիւն մը դահիճին ձեռքը կը մատնէ ենթական:

— Տէ՛ր իմ ամենակալ, զաւակս դո՛ւն պահպանէ, կը փսփսար Ռոլանի մայրը խաչելութեան պատկերի մը առջեւ ծնրադիր:

Իսկ ծերունի դուքսը, իր ճերմակ մազերուն տակ դեփ-դեղին եղած, իր հաւատացեալի հոգիին խորէն կը մրմնջէր.

— Ամենակա՛լ Տէր, եթէ ժողովրդային այս ցասումը քաւելու համար քեզի զոհ մը պէտք է, իմ գլխուս իջեցուր հարուածդ, ո՛վ արդարասէր:

Դուրսը, սակայն, սիրոյ ցնծատօնին դոռ ու գոչերը ապստամբ եւ ընդվզած փայլակներու պէս կ'երթային կը զարնուէին Տասներու Խորհուրդին պալատին մարմարակերտ ճակատներուն:

Վերը, ընդարձակ դարատափին մէջ, երկու մարդիկ, մատնիչներու պէս իրարու կռթնած եւ իրար բռնած, ամէն բան կը լսէին:

Անոնցմէ մին երկայնահասակ էր եւ դէմքին վրայ վայրագ հպարտութեան մը արտայայտութիւնը ունէր:

Այս վայրենին բռունցքը սեղմելով եւ ժողովուրդին կողմը երկարելով, ատելութեամբ լեցուն նայուածքով մը կմկմաց.

— Մռնչէ՛, գերիներու եւ ստրուկներու ջոկէր: Վաղը դուն արիւն արցունք պիտի թափես:

Ապա խօսքը քովի կարճահասակ մարդուն ուղղելով աւելցուց.

— Մտի՛կ ըրէ, Պեմպօ: Լսեցի՞ր, Ռոլանը կը փառաբանեն...: Ա՛խ, այդ անիծեա՛լ անունը... այդ անունը ուղեղս կը ճմլէ, կը փորէ... Մտի՛կ ըրէ, մտի՛կ ըրէ...

— Լսեցի, տէր իմ, լսեցի, վսեմաշուք Ալթիէրի: Եւ կը խոստովանիմ որ այդ երկու անունները շատ վայլած են իրարու. Ռոլան եւ Լէօնոր:

— Լռէ՛, լռէ՛...: Դանակը սիրտս մի մխեր:

— Չէ՞ մի որ վաղը իրարու հետ պիտի նշանուին եւ հարսնիքն ալ ամէնէն ուշը ութ օրէն տեղի պիտի ունենայ...: Զմայլելի զոյգ մը պիտի ըլլան, ի՛նչ երջանիկ բոյն մը պիտի կազմեն արդեօք:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Աննա Ուղուրլեան եւ զաւակները՝ Անդրանիկ, Արգար եւ Մարի իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝ Արմենակ Փափազեանի մահուան առթիւ 25 Ֆր. կը նուիրեն իր սիրելի «Յառաջ»ին եւ 25 Ֆր. Լիբանահայ աղէտեալներուն (ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Կրընոպլէն.— Ընկ. Ղեւոնդ Թորոսեան իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Մարի Փափազեանի եւ զաւակներուն, Տիկին Աննա Ուղուրլեանի եւ զաւակներուն Ընկ. Արմենակ Փափազեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրընոպլը.— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեան Կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Մարի Փափազեանի զաւակներուն, Տիկին Աննա Ուղուրլեանի եւ զաւակներուն Ընկ. Արմենակ Փափազեանի մահուան առթիւ (Ավինեոն)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Միխալճեան 200 Ֆր., Տիկին Արշ. Քիլիճեան (Սէնթ'էթիէն) 100, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան (Վիլֆրանշ) 50, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան 20 Ֆր.։

×

Կապ. Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Կիւլէգեանէ Օր. Ալիս Լեւոնեանի բժշկական ուսումներու... թորայի յաջողութեան առթիւ։

Նաեւ 50 Ֆր. Տիկին Մելինէ Օսմանճեանէ Տիկին Ցարութիւնեանի մահուան առթիւ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Էքս–ան–Փրովանսէն ընկ. Գէորգ Զալըգեան 500 Ֆր. կը նուիրէ։

×

Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան 200 Ֆրանք կը նուիրեն թերթին յիսնամեակին առթիւ։

×

ՓԱՐԻԶԷՆ.— Պ. Թադէոս Շահինեան 100 Ֆր. կը նուիրէ

×

Ե. Գույումճեան 80 Ֆր.։

×

ՔԱՆՆԷՆ.— Պ. Պ. Տիւղեան 80 Ֆր. թերթին յիսնամեակին առթիւ։

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ.— Տիկին Հանըմիկ Պետրոսեան 30 Ֆրանք։

×

ԼԻՈՆԷՆ.— Պօղոս Գործակատարեան 30 Ֆր. «Յառաջ»ի յիսնամեակին առթիւ։

×

ՔՐԵՍԹԷՆ.— Պ. Արտաշէս Միքայէլեան 30 Ֆր. թերթին յիսնամեակին առթիւ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Odyssée d'un enfant arménien

par KHOREN MARGOSSIAN

Ed. La Pensée Universelle

Prix 26 F. 50

En vente dans toutes les librairies. Ainsi qu'à la librairie Samuelian, 51, Rue Mr. le Prince, 75006 Paris et H. Palouyan 9, Rue de Trévise, 75009 Paris.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքավայրը։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Շարունակութիւն նախորդ ժողովին։

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Զ. ՑԱՆԿ

Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան Ենթակոմիտէ 10.000 Ֆր., Մալաթեան Վարդան 2.000, Մոմճեան Լեւոն, Քէշիշեան Ժորժ, Կակոյեան Վարդան, ամն 500ական, Լուսինի ընկերութիւն, Օր. Սոֆեան Ժանէթ 300ական, Տիկին Խաչատուրեան – Նշանեան, Մուրատեան Սարգիս, Արարատ ընկերութիւն, Պիպէրեան Արմենակ, Տէր եւ Տիկին Մութաֆեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Ցակոբեան, Ցովակիմեան Մանուկ, Նեռիլեան Գաբրիէլ 200ական, Ա. Տէր–Մինասեան 150, Ստեփանեան, Վարդէկ, Բապուճեան Արթիւր, Մուրատեան Մուրատ, Քէսապեան Հրանդ, Տօնիկեան Մելքիսէդ, Պաճաքեան, Մուրատեան Փօլ, Ճէօհէրեան, Միքայէլեան, Անտոնեան Ազարիկ, Գէօլէեան Ցակոբ, Նոտարեան Փասքալ, Սերոբեան Անգլինէ, Խաչատուրեան Աշաւիկ, Թիւյսիւզեան Խաչիկ, Միքայէլեան Կարապետ, Պօղոզլանեան Սարգիս 100ական, Քէպէլեան, Պուրմայեան Քլօտ, Խաչիկեան Արմենուհի, Տէր եւ Տիկին Մաթէոսեան, Օթօ–էքոլ Խօրափ, Պ. Շերամեան 50ական, Պ. Նահապետեան 30, Օր. Փափազեան Իսէն 30, Պարսումեան Գրիգոր 25, Պ. Տէր–Աբէլեան 20 Ֆր.։

Գումար 18.755

Նախորդ գումար 57.985

Ընդհ. գումար 76.740

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼ

Կրընոպլի մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, փետր. 1, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ։

Խնամուած գեղարուեստական բաժին՝ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Մինչարարին ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ։

Սիրով կը հրաւիրուին, իրենց զաւակներով Կրընոպլի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր։

Հայկական հաճելի մթնոլորտ։

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաշխէ սրահին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Հինգշաբթի Ցունուար 29, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահը, 295, Ռիւ Պոլօ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

La Messe de KOMITAS

(disque S. K. 3000, déjà paru)

Les chefs-d'œuvre de

GANATCHIAN

(disque S K 5000, à paraître début 76)

EN SOUSCRIPTION

auprès des Choristes, et les Mardi et Vendredi, à partir de 20 h. 30

17, rue Bleue, Paris (9e)

En souscrivant dès maintenant, vous bénéficiez du prix exceptionnel de 85 Fr., et vous disposez immédiatement du disque de KOMITAS, remarquable enregistrement de la Messe, présenté dans l'album « Le Maître et son Disciple » *dès sa parution, début 76, il vous sera automatiquement remis le 2ème disque, « Les Chefs-d'Oeuvre de Ganatchian ».*

POUR LES FETES,

OFFREZ-VOUS

OFFREZ A VOS AMIS

L'ALBUM

LE MAITRE & SON DISCIPLE

(Couverture de CARZOU)

enregistré par la Chorale

Sipan-Komitas

Solistes

Sonia NIGOGHOSSIAN — Mezzo

Meguerditch BOGHOSSIAN — Ténor

René MARTAYAN — Ténor

Mario HANIOTIS — Basse

direction

Garbis Aprikian

(33 T. 30 cm. Stéréo-Compatible)

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ի նպաստ Լիբանանեան գաղութին

*

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԵՒ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ,

SALLE DU COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT

26, Rue Troyon — SEVRES

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

Agence des Invalides

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides

Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր

ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՅԱՃԵԱՆ

լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետրուար 1, ժամը 15ին

OPERA MUNICIPAL DE MARSEILLE

LES BALLETS «NAIRI» PRESENTENT

Évocation d'une journée populaire arménienne

Cette unique représentation sera donnée au profit de la Maison de la Culture Arménienne.

Réservation : Mme CHALDJIAN, 20 Avenue Valdonne — Tél. : 66-18-80

MILDONIAN, Chemiserie Milton, 29 Rue Colbert — Tél : 90-90-10

VARTANIAN ACHOD, 5 Bld. Jean-Jaurès, Septemes — Tél. : 51-29-90

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
27
MARDI
27 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.499

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51ᵉ ANNÉE — Nº 13.499

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

Ի յուշ իր
մահուան 19րդ տարելիցին

ՆՈՒԽ ԵՒ ԱՌԱՋ ՄԱՅՐԵՆԻՔ

Գրագէտ ընկեր մը վերջերս վերլուծելով տարագիր բազմութեանց ապագան, գիտել կուտար.—

« Բուն վտանգը լեզուի կորուստը չէ այլ ոգեկան աղճատումը :

« Հին թէ նոր սերունդ, հայախօս կամ ոչ, մեծ մասամբ դադրած ենք, դադրելու վրայ ենք Հայ ըլլալէ : Շատերու համար ազգ, հայրենիք, Հայութիւն հէ – քէաթներ են այլեւս · իրական են միայն «քապապ»ն, «տանիրնկ»ը, խնամուած փէշը եւ արդուկուած տաբատը » :

Եւ, ընդունելով հանդերձ լեզուին կարեւորութիւնը, շեշտը կը դնէր այս կէտին վրայ :

Այս առթիւ հոգեկան աղճատման օրինակներ կը յիշէր ոչ միայն Եւրոպայէն, Ամերիկայէն, այլեւ Միջին Արեւելքէն :

Իր կարծիքով «խրախճանքի գաղութի Հայ կը ջանայ ծածկել իր վերջին խորութիւնը» :

Դարմա՞նը, — «Մէկդի դնել քաղաքական մարզանքները եւ ժամ առաջ մտածել «հաւաքական ուժ»ի մասին, համաձայն Եղիշէ Չարենցի պատգամին :

Չափազանց Թանձր յոռետեսութեամբ խմբագրուած այդ յօդուածը այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ դատապարտուած ենք այսօր-վաղը կորսուելու, եթէ նոյնիսկ լեզուն փրկուի :

Այս թերթը սովորութիւն չունի վէր – քերը ծածկելու եւ տարիներէ ի վեր կը հնչեցնէ ահազանգը :

Եւ, մէկ տարիէն միւսը, աւելի ուժգին կը հնչեցնէ կոչնակը, որպէսզի արթննան քնացողները եւ քնացնողները :

Վտանգին ո՛ր մէկ տեսակը պարզուած չէ այս էջերուն մէջ, ներսով եւ դուրսով :

Խօսուած է նաեւ դարմաններու մասին, որոնք հաւաքածոյ մը կը կազմեն :

Մեր տեսակէտով, հիմնական եւ անմիջական չարիքներու մայրենիքն է :

«Լեզուն էլ որ կորաւ»... ինչպէս պիտի ողբար Աբովեան :

— Ամէն բան քայքայուեց Հայաստանում, հայ ժողովրդի շուրջը ամէն բան փուլ եկաւ, բայց կանգուն մնաց լեզուն՝ հարուստ, հոյակապ, պատկառելի :

... Լեզուն փոխարինում է ե՛ւ պետութիւն, ե՛ւ բանակ, ե՛ւ բերդ... Երբ մի ստահարուած, ստրկացած ժողովուրդ պահում է իր լեզուն, նա ունի ազատութեան բանալին իր ձեռքում» : (Ա. Իսահակեան) :

Անհրաժեշտ չէ վկայութեան կանչել ուրիշները, հաստատելու համար այս տարրական ճշմարտութիւնը :

Մեր բարեկամին մատնանշած աղճատումն ալ, հոգեկան խաթարումը, ամէն բանէ առաջ հետեւանք է մայրենի լեզուի կորուստին :

Տարրական տրամաբանութիւնը կ'ըսէ, — երբ աս ու ան կը մոռնան իրենց մայրենի լեզուն, բա՛ն մը կը կորսնցնեն մաքուր թէ սրտով : Իրենց հոգին կը մեռնի, կը դեղնի, խանձի հոտ մը արձակելով : Լեզուն է որ կը շաղուէ, կը թրծէ, նկարագիր կազմելով : Եւ կամ կ'աղճատէ, խորթ ճամբաներու առաջնորդելով, երբ օտար է :

Այս տարրական գիտելիքները պէտք է արձանագրուին ամէն տունի մէջ, երկաթագիր կամ ոսկետառ :

Որեւէ ընկրկում այս ճամբուն վրայ՝ կը նշանակէ անփառունակ նահանջ : Կորստաբեր՝ ամէն տեսակէտով :

21-2-1954

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍԵՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

— Օ —

ՔԱՐԱՄԷ ԿՐԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

— Օ —

Հինգշաբթի օրուան Սուրիոյ կողմէ պարտադրուած 26րդ հրադադարէն ետք, Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը համեմատաբար անդորրութիւն մը տիրած է Պէյրութի եւ իր արուարձաններուն մէջ, թէեւ տեղ-տեղ պատահական հրացանաձգութիւնները պատճառած են 20 մեռեալ եւ 22 վիրաւոր : Հրադադարէն ետք կազմուած զինուորական վերին մարմինը կը հսկէր երկրի ապահովութեան վրայ : Երեք Սուրիացիներ, ամբողջական լիազօրութիւն ստացած են Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահէն՝ կարգ ու կանոն հաստատելու եւ երկիրը խաղաղ վիճակին վերադարձնելու համար. միւս կողմէ սակայն, նախագահ Սուլէյման Ֆրանճիէ քաղաքական կարեւոր պիջում – ներ ըրած է անոնց :

Պաղեստինեան ուժերուն յանձնուած է կողոպուտներու եւ սանձարձակ գործողութիւններու հսկողութիւնն ու կասեցումը : Անոնք մէկ օրուան մէջ սպաննած են աւարառուներէն վեց հոգի, վիրաւորած 14ը, եւ 30 հոգի ալ ձերբակալած : Խումբ մը զինեալ տարրեր յարձակած են Պէյրութի կեդրոնական բանտը ազատելու համար 800 բանտարկեալներ, սակայն պաղեստինեան ուժեր կրցած են առաջքն առնել այդ քայլին :

Կիրակի օր կը խօսուէր ընդհանուր համաձայնութեան մը մասին եւ կը նախատեսուէր բնականոն կեանքի վերադարձ մը ընթացիկ շաբթուան համար :

Վերջին 48 ժամուան ընթացքին երկու կարեւոր իրադարձութիւններ տեղի ունեցած են : Նախ՝ Ռաշիտ Քարամէ, որ ութ օր առաջ հրաժարած էր վարչապետի իր պաշտօնէն, ընդունած է վերստանձնել զայն, երկրորդ՝ քաղաքազօրքերը պիտի քաշուին հրապարակէն, ինչ որ առիթ կուտայ երթեւեկի կանոնաւորման եւ մինչեւ Երեքշաբթի բոլորին ապալինումը պէտք է կատարուած ըլլայ :

Այս համաձայնութիւնը գոյացած է ժողովի մը ընթացքին, որուն մասնակցած են նախագահը՝ Սուլէյման Ֆրանճիէ, Սուրիոյ Արտաքին նախարար Քատտամ, Ռաշիտ Քարամէ եւ Լիբանանի մարոնի քաղաքական ղեկավարներ, որոնց կարգին Ճեմայէլ եւ Շամուն :

Քաղաքական դիտերու համաձայն, Ռաշիտ Քարամէ պիտի ընդլայնէ իր նոր դահլիճը, աւելցնելով վեց նոր անդամներ, որոնք պիտի ներկայացնեն քաղաքական բոլոր հոսանքները : Ի դէպ, ձախ հոսանքը միշտ դէմ է փալանժներու ներկայութեան կառավարութենէն ներս, ինչ որ կրնայ նպաստել միայն բախումի երկարաձգումին :

26րդ հրադադարը որոշ չափով յոյսեր կը ներշնչէ թէեւ, սակայն ժողովուրդին մէջ անվստահութիւն մը կը տիրէ, որ հիմնուած է բնականաբար անյաջող փորձառութեան վրայ : Պզտիկ գրգռութիւն մը կը բաւէ դարձեալ եղերական կացութիւն մը ստեղծելու համար :

ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՎՐԱՍՏԱՆ

Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ
ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՅՈՅՆ ԴԻՏՈՂՆԵՐՈՒ

Ինչպէս գրած էինք, Յունուար 25ին սկսան խորհրդային ռազմափորձերը Երեւանի (Հայաստան) եւ Թիֆլիսի եւ Կուտայսիի մէջ (Վրաստան), որոնք պիտի տեւեն մինչեւ Փետրուար 26 :

Թղթակիցներու կարծիքով, հաւանաբար է որ ռազմափորձեր այսքան քաղաքական բնոյթ ունենան : Սահմանափակ տարածութեան մը մէջ, չեն կրնար անշուշտ մեծ տարողութիւն ունենալ եւ պիտի չտեսնուին ռազմագիտական զէնքեր (հրթիռ, գործողութեան մեծ շրջագիծի ամբակոչիչ օդանաւեր ևն.) : Այս ռազմափորձերուն հրաւիրուեցան իբրեւ դէտ Ատլանտեան կազմակերպութենէն երկու երկիրներու ներկայացուցիչներ՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, որոնցմէ երկուական հոգի գացած են :

Կը յիշուի որ Խորհ. Միութիւնը անցեալ Օգոստոսէն ի վեր շատ աւելի կարեւոր ռազմափորձեր ըրած է զորս չէ իսկ յայտարարած : Այս անգամ աւելի ցուցական բնոյթ ունի եղածը եւ առիթ ալ կուտայ, որ շնորհի՛ւ Մոսկուայի, Թուրքերը Երեւանի տեսարժան վայրերը այցելեն... :

Քանի մը տողով

ՓԱՐԻԶԻ մէջ վերջ գտաւ հարաւային Եւրոպայի Ընկերվարական կուսակցութիւններու ժողովը որ մասնաւոր նորութիւն մը չբերաւ : Ոմանք կարելի կը նկատեն համայնավարներու հետ գործակցութիւնը, ուրիշներ՝ ոչ : Այս ժողովը առաջինն էր իր տեսակին մէջ և Միթերանի համար անձնական յաջողութիւն մը կարելի է նկատել :

ՄԱԿ-ի սննդառութեան մատակարարման բաժինը որոշած է հինգ միլիոն 600 հազար տոլար արժողութեամբ սնունդ ղրկել Լիբանանի աղէտեալներուն՝ ցորեն, պանիր, փոշեկաթ, տափի միս եւ ձէթ : Կ'ըսուի թէ այս քանակը կրնայ երեք ամիս բաւարարել երեք հարիւր յիսուն հազար հոգի :

ՄԱԼԱԹԻՈՅ մէջ, Յունուար 22ին, նամակատան առջեւ չորս անձեր հարցաքննումի ենթակայ էին ոստիկանի մը եւ գիշերապահի մը կողմէ, երբ չորսէն մէկը տեղն ու տեղը սպաննած է երկու ոստիկանները եւ վերջիններու օգնութեան հասնող երեք ուրիշ ոստիկաններ ծանրօրէն վիրաւորած : Կ'ըսուի թէ չորս անձերը կը պատկանին «Թուրքիոյ ժողովրդային ազատագրութեան Բանակ»ին :

ՍՊԱՆԻԱ եւ Միացեալ Նահանգներ, Շաբաթ օր, ստորագրած են բարեկամութեան եւ զինուորական ու տնտեսական համագործակցութեան դաշնագիր մը, հինգ տարուան համար : Դաշնագրի համաձայն, ամերիկեան խարիսխները կը պահուին Սպանիոյ մէջ եւ Ֆրանքոյի մահէն առաջ խոստացուած 600 միլիոնի փոխարէն կը յատկացուի մէկ միլիառ 200 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը : Կը մնայ սակայն այս դաշնագրի վաւերացումը Միացեալ Նահանգներու Ծերակոյտի եւ Սպանիոյ Քորթէսի կողմէ : Ասիկա յաջողութիւն մը կը նկատուի Քիսինկէրի համար եւ կը հաւասարակշռէ Անկոլայի ձախողութիւնը Բրեժնեւի հետ :

Հայերը՝ Կիպրոս

«Պիւլըթէն տը Շիփր»ը իր Յունուար 9ի թիւին մէջ հետեւեալը կը գրէ Կիպրոսի Հայ Երիտասարդաց Միութեան ցոյց տուած վերաբերումին մասին՝ յոյն գաղթականներուն հանդէպ.— «Կիպրոսի Հայ Երիտասարդաց Միութեան անդամները ձեռնարկած են Աթենայի կայաններուն մէջ ապրող յոյն գաղթականներու բնակութեան համար պատրաստ տուներու զետեղման : Միութեան անդամներէն մէկը այս առթիւ յայտարարած է. «Ասիկա նուազագոյն պարտականութիւնն է հայ երիտասարդներուս՝ օգնելու համար կիպրացի Յոյն մեր եղբայրներուն, որոնք կրեցին այնքան տառապանք» :

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 19)

ԿԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍՐ ՄՐՑԱՆԱԿԸ՝ ՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒՀԻԻՆ

Ամէն տարի, Եգիպտոսի Հանրապետութեան նախկին նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասրի ծննդեան օրը, մրցանակներ կը տրուին Խորհ. Միութեան եւ Եգիպտոսի քաղաքացիներուն՝ գրականութեան, արուեստի, գիտութեան, հրապարակախօսութեան մարզի լաւագոյն ստեղծագործութիւններուն համար : Մրցանակները սահմանուած են երկու երկիրներու կողմէ : Եգիպտական դատական կազմի որոշումով, նկարչութեան մարզէն ներս, 1975ի մրցանակը շնորհուած է Հայաստանցի նկարիչ Մարիամ Ասլամազեանի՝ Եգիպտոսի նուիրուած նկարաշարքի համար : Մ. Ասլամազեանի ազգային ստեղծագործութիւնը համակուած է պարզութեամբ, անկեղծութեամբ եւ մարդու բնութեան նկատմամբ սիրոյ ուժով : Նըկարչուհին աշխարհի բազմաթիւ երկիրներ կատարած ուղեւորութիւններու իբրեւ արդիւնք, անոր գործերուն մէջ կը տեսնուին Ճափոնուհիներու, Հայուհիներու, Հնդկուհիներու դիմանկարներ, լեռնային Հայաստանի, Իտալիոյ, Եգիպտոսի, ափրիկեան երկիրներու բնանկարներ, նաթիւրմորթներ : Ժողովրդական նկարչուհիին գործերը ցուցադրուած են Խորհրդային Միութեան տարբեր քաղաքներուն, Գահիրէի, Փարիզի, Լոնտոնի, Նիւ Եորքի, Հռոմի մէջ եւ այլուր : Մարիամ Ասլամազեան արժանացած է Ճաւահարլալ Նեհրու մրցանակին 1971ին՝ հնդկական նկարներու շարքին համար :

×

ՔԱՐՔԱՐՈՏ ՀՈՂԵՐՈՒ ՄՇԱԿՈՒՄԸ

Հայաստանի հողամասի կէսէն աւելին քարքարոտ է : Տասը հազար հեկտար խոպան հողեր, որոնց մեծ մասը կը գտնուի լեռնային շրջանները, յատկացուած են խաղողի եւ պտղատու պարտէզներու : Հայաստանի քարքարոտ հողերու բարելաւման եւ զանոնք արդասաբեր դարձնելու աշխատանքին կը մասնակցին մօտ 40 բարելաւող մեքենաներու կայաններ եւ մեքենայացուած ջոկատներ, որոնք ունին արդիական բոլոր յարմարութիւնները հողերը հարթելու եւ մշակելու համար : Խոպան հողերը մշակելի դարձնելու համար անցեալ տարի Հայաստանի կառավարութիւնը յատկացուցած է 7 միլիոն ռուբլի :

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐԷՆ

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԵԾ ՀՐԴԵՀԸ

(8 – 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1975)

Միրոնի վանականներ, Աստուածամօր պատկերին կը հեծեն. ուրիշներ Նարեկէն աղօթք կը մրմնջեն լալահառաչ։

Եւ ո՞վ հրաշք. կիսաքանդ ու հրայրեաց մեծ գրադարանին մէջէն եւ ոչ իսկ մէկ գիրք այրած է. բոլորն ալ կոկիկ շարուած՝ կեցած են տեղերնին. չաթերու կողքերը թեթեւօրէն կարմրած են, ոմանք աղի ջուր են խմած։ Ինչպէս ըսինք, լրագրատունը ամբողջովին փրկուած է։ Իսկ վանքին 4·000 ձեռագիրները (նաեւ 1400եան ու 1500եան թանկագին նախատիպեր) արդէն հինգ տարիէ ի վեր կը հանգչէին Նորակերտ ձեռագրատան մէջ, խաղաղ ու ապահով, առանց ծուխին հոտն իսկ առած ըլլալու։

«Օրհնեալ ըլլայ անունն ու յիշատակը մեծ բարերար Պօղոս Իսպէնեանի». այսպէս կը գոչէինք ամէնքս, հրդեհի սարսափելի պահուն. արդարեւ այդ մեծահոգի բարերարին կը պարտինք այսօր, ամբողջ ազգով, փրկութիւնը մեր 4·000 ձեռագիրներուն, որոնք հիմա կորսուած ու այրած պիտի ըլլային, որովհետեւ կրակի բուն շրջանակին մէջ կը գտնուէր նախկին ձեռագրատունը։

Առաւօտեան ժամը 7·45ին, քաղաքէն կը հասնի առաջին շոգենաւը. տպարանի աշխատաւորներն են՝ որ խմբովին կուգան Վենետիկէն ու Լիտոյէն. տխուր կը շրջագային աղէտին վայրը. սահմռկած կը մնան։ Տպարանը, սակայն, ողջ է եւ անվթար։ Ու գործը կը սկսի եռալ այնտեղ, աւելի մեծ խանդով ու նուիրումով։

Հրշէջներու առաջին հերոս խումբը, վանքի գինիով ու նախաճաշիկով քիչ մը զօրացած, կը վերադառնայ քաղաք. կուգան նորեր, աչալուրջ հսկելու համար յամրօրէն մխացող գերաններուն վրայ։ Ինը ժամ տեւող պայքարէ ետք, ահա՛ մէջտեղ կ'ելլէ չուրջառներու մեծ դարակը, եկեղեցւոյ բարձր ձեղունին մէջ երկարող՝ զարդերու սենեակին խորը, երկրորդ յարկի վրայ, Ս. Անտոնի խորանին գլուխին ի վեր։ Հոն՝ խնամքով կը պահուէին 70 ասղնեգործ չքեղ չուրջառներ, իրենց սքանչելի սարքերով, տարածուն եւ անձալ. Տրապիզոնէն, Թրանսիլվանիայէն, Խրիմէն, Պոլսէն, Հալէպէն հասած նուէրներ։ Կարելի կ'ըլլայ փրկել նոյնիսկ կիսայրեաց դարակը, իր դարձդարձիկ երկաթեայ ամուր կազմուածքով։ Հրշէջը անոր կը մօտենայ՝ գերաններու եւ բարակ պատերու վրայէն սողոսկելով։

Բայց աւա՜ղ... բոլոր չուրջառներն ալ խանձոտած, պատառոտուն, եղերքներէն այրած, գունատ, յաճախ կիսով ոչնչացած, թերատ ու մրոտ։ Հապա ո՞ւր են գպիրներու եւ սարկաւագներու 150 գունագեղ շապիկները, որոնցմէ մաս մը Յ. Պէզճեան– Գազէզ Ամիրայի նուէրներ, ոսկեճամուկ սքանչելի բանուածքներով հիւսուած, կամ արծաթեայ ուստղարդերով. դժբախտաբար, չնչին բեկորներ միայն մնացած են անոնցմէ, եւ չաթերուն հետքն իսկ չկայ. ասոնք բոլորը կը պահուէին առկախ դիրքով, լաթապատ զգեստակալներու վրայ ագուցուած։ Չկան նաեւ Աւետարանի ոսկեթել լաթերը, սկիհի ոսկեհիւս ու ծաղկենկար ծածկոցները, սաղաւարտները բոլոր։ Թողունք հաշիւը ամէնօրեայ գործածութեան սահմանուած իրերուն։

Կրակներն հազիւ հանդարտած եւ աւանդատունն ազատած բոցերէ, երիտասարդ վարդապետներն իսկոյն, մետաղէ գլխարկներով զինուած, սկսան պեղել աւերակները. օդէն կախ գերաններու ներքեւ, փլատակներու տակէն անոնք դուրս հանեցին արծաթեայ բուրվառներ, քշոցներ, Աւետարանի դեղաքանդակ կողքեր, ձեռքի խաչեր, աշտանակներ, գաւազաններ, սուրբ սկիհներ... աւա՜ղ, բոլորն ալ կրակէն խանձոտած, շնորհազուրկ, ահռելիօրէն այլակերպ, անկերպարան ու կոտրատած։

Անշուշտ, բացառիկ արժէք ներկայացնող կարգ մը առարկաներ կը պահուէին վանքին գանձատունը, միշտ փակ ու հրակուած տեղ մը, կամ թանգարանը. անոնք զերծ մնացին աղէտէն։ Բայց գործածութեան սահմանուած սպասներուն մէջ ալ կային շատ մեծարժէք իրեղէններ։

Ու այս բոլորէն աւելի, միաբաններուն ամենամեծ ցաւն եղաւ փճացումը Հայ նախատիպ մատեաններուն, որոնցմէ մեծ մաս մը, վերջերս, փոխադրուած էր նախկին ձեռագրատունը։ Հրդեհէն ետք, հակառակ անձրեւային օդին, քանի մը օրուան ընթացքին կարելի եղաւ որոշ չափով պեղել ու փրկել նաեւ թանկագին մատեաններ, որոնց հազիւ լուսանցքներն էին այրած։ Մէկ կամ երկու օր այսպէս աշխատելէ ետք, հետզհետէ գլորող առկախ գերաններու եւ տապալող տանիքներու վտանգէն՝ արգիլուեցաւ ամէնուս մօտենալ այդ կողմերը. ծածկեցինք անթափանց լաթերով, սպասելով աշխատաւորներու օգնութեան, ձեռք առնելու համար նախ՝ մարդկային կեանքի ապահովութեան միջոցները։

Հրշէջները թէեւ ամբողջ 20 ժամ տեւականօրէն հսկեցին, սակայն երրորդ առտուն հարկ եղաւ դարձեալ խմբակ մը կանչել օգնութեան եւ խուզարկել հրդեհին մերձակայ բոլոր ձեղունները, ու մարել աւանդատան դրան մօտ յանկարծօրէն վերարծարծող կրակ մը։ Երրորդ գիշերը՝ դարձեալ փոքրիկ ահազանգ մը. աւանդատան ածխացած ու գետնաթաւալ գերաններու մէջէն կայծեր կը ցատկէին. այս անգամ վանականներն անցան գործի. մերձակայ կրակմար ջրաբերաններէն հաստ խողովակները հասցուցին մինչեւ արծարծուն կեդրոնը, շուրջ 10 մեթր անդին, ու քանի մը ժամուան աշխատանքով՝ վերջնականապէս շիջաւ կրակի ամէն հետք։

Հրդեհը հեռու մնաց վանականներու բնակարաններէն, ժառանգաւորներու յարկաբաժիններէն, նոր ձեռագրատունէն, դիւանէն, հայկական մեծ գրադարանէն, տպարանէն. ոչ մէկ վնաս՝ անձի։

Հրդեհին յաջորդեցին տաղնապի հոգեբանութեամբ անքուն գիշերներ, մղձաւանջի երազներով խառն։ Ստուերներն իջնելուն՝ մտահոգ սարսուռներ կը պաշարէին վանականները. երիտասարդները գիշերով յաճախ կ'այցելէին ձեղունները եւ այլ վայրեր, ուրկէ դեռ կրակի տաք հոտը կը տարածուէր օրերով։

Միաբանութիւնը հեռագիրներով իսկոյն դիմեց պատկան նախարարութիւններու, վերաշինութեան համար օժանդակութիւն հայցելով, ու գտաւ սիրայօժար ընդունելութիւն, միջամտութեամբ Վենետիկի իշխանութիւններուն։ Աղէտէն քանի մը օր ետք՝ հասան աշխատաւորներու խումբեր. եւ ամէնէն առաջ՝ ձողաբարձ բարձր տանիքով մը ծածկեցին հրդեհէն քանդուած մասերը, սկսելով մեծ գրադարանէն ու եկեղեցիէն, անձրեւէն պաշտպանելու համար ներքեւի յարկաբաժինները, յատկապէս սեղանատունը, որուն առաստաղը տասնեակ մը յենարան մոյթ–գերաններով՝ ճիշդ կեդրոնէն վեր բռնեցին. ու պիտի մնայ այդպէս երկար ժամանակ, մինչեւ լրանան վերի աշխատանքները։ Խէժափետուր տախտակներով պաշտպանեցին նաեւ գաճաչէն դեղանկար առաստաղները՝ որոնք ենթակայ էին փլչելու։ Պարպեցին վերին յարկերու մէջ դիզուած աւերակները։

Առժամեայ փոքրիկ ճաշարան մը յարմարցուեցաւ՝ միաբաններուն համար, ստորին յարկի հիւրանոցներէն մէկուն մէջ (տաք տուն). նորընծայ ժառանգաւորներու մատուռը՝ ամէնօրեայ ժամերգութեանց յատկացուեցաւ. վանքին այլ յարմարագոյն վայրերու մէջ ալ զետեղուեցան փոքրիկ խորաններ՝ պատարագելու համար։ Այսպէս անցուցինք սուրբ տօները, ամբողջապէս զուրկ արտաքին զարդէ ու հանդերձանքէ, յոյսերնիս Նախախնամութեան վրայ։

Հրդեհի շրջանակին մէջ, հիմնական աշխատանքներով յետ ձեռք առնելու պաշտպանողական կարեւոր միջոցներ, Դեկտեմբերի վերջերը սկիզբ առաւ եկեղեցին ու աւանդատան մէջ դիզուած աւերակներուն բարձումը, պեղելով բահ առ բահ եւ թիզ առ թիզ. աշխատաւորներուն հետ նաեւ վանքի աշակերտները, ու Ծնունդի արձակուրդներու առիթով Հռոմէն հասած Համալսարանի ուսանող մեր երիտասարդ միաբանները, ամբողջ տասը օր, աչալուրջ գործակցեցան։ Նոր տարուան առաջին օրերուն աւարտեցաւ ծանր աշխատանքը (Յունուար 3)։ Տղաք հաղորդեցին որ 1450 սայլակ աւերակ դուրս հանուած է։ Գուրգուրանքով ու մասնաւոր ուշադրութեամբ, յաճախ նաեւ արցունքով, հաւաքեցինք 17րդ ու 18րդ դարու տպագրական բեկորները. մեծ խնամքով ջանացինք փրկել նոյնիսկ կողքեր ու փոքր թերթիկներ։ 950 միաւորի հասնող այդ հաւաքածոյէն՝ շուրջ 150 հատոր կրցանք ամբողջովին փրկել. ատոնք կարելի է նկատել հրաշքով հրդեհէն վերապրող բեկորներ։ Կան անշուշտ նաեւ բոլորովին կորսուածներ, որոնց ճշգրիտ թիւը առ այժմ կարող չենք տալ, որովհետեւ աւերակներու տակէն ելած կտորները, խանձոտած ու խոնաւցած, ներկայիս՝ բուժումի ու վերակառուցումի ենթարկուած են. հարկ է չորցնել, մաքրել, անջատուած էջերը քովէ քով բերել, յետոյ՝ վերակազմել եւայլն...։ Բարեբախտաբար, բանասիրական պրպտումներու նպատակով՝ կարգ մը միաբաններու մօտ կը գտնուէին շուրջ 50 այլ հնատիպ հատորներ եւս. վանքի գրադարանին ուրիշ բաժիններու մէջ պահուած հնատիպներու թիւն ալ շուրջ 300ի կը հասնի. Հռոմի մեր վանատունն ալ ունի բաւական թիւով հնատիպներ, որոնք պիտի գան լրացնելու պակասները։

Միաժամանակ՝ պարտէզին մէջ կը լուացուէին չուրջառներ ու գորգեր, թօթափելու համար մուրն ու խանձը. տխուր էր հոն ալ տեսարանը՝ փռուած կիսայրեաց չուրջառներով, շնորհազուրկ վակասներով, բազպաններով. տկար արեւ մը իջած էր չորցնելու այդ բեկորները։ Աւերակի դաշտ մըն էր, կարծես, ահաւոր մարտէն ետք։

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Ընդհ. Քարտուղար
Մխիթարեան Միաբանութեան

(Շար. 2)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՑԱՏՈՒԿ ՆՇԱՆՆԵՐ, քերթուածներ (ֆրանսերէնէ թարգմանուած). հեղինակ՝ Վահէ Կոտէլ, յառաջաբան՝ Մարօ Մարգարեան, Հրատարակութիւն «Հայաստան» Հրատարակչութիւն, Երեւան 1975։

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Թ.

Դաւիթը թողեց աստղերի խաղը, փաթաթուեց պինդ մկաններով իր եղբօրը՝ խելայեղ ուրախութեամբ։

— Բայց առաւօտեան կանուխ պիտի զարթնես, մի բան պիտի ասեմ՝ անես, կէսօրին քեզ ձի կը նստեցնեմ։

— Կը զարթնեմ, — խոստացաւ Դաւիթը։

Գիշերը, երբ աստղերը կախուեցին երկրի կտուրների եւ ծառերի վրայ, իբրեւ արեւի փշուրներ, օրօրուեց Դաւիթը ձի նստելու երազով եւ մանկական ջինջ երազում լսեց ձիու վրնջիւնը։

Առաւօտեան, երբ Յովնաթանը զարթնեցրեց Դաւթին, կապոյտ լոյս էր, առաւօտեան սզոխն օրօրում էր տերեւները, ոչ մի շան հաչոց, միայն լսելի էր բնութեան շնչումը։

Յովնաթանը բաց արաւ բրուտանոցի ծանր դուռը։ Մտան ներս։

— Ձին այստե՞ղ է, — հարցրեց Դաւիթը։

— Ոչ, — ասաց Յովնաթանը եւ ժպտաց եղբօր միամտութեան վրայ։

— Ապա որտե՞ղ է։

Յովնաթանը, առանց պատասխանելու՝ գնաց, կաւ բերեց, դարսեց իրար վրայ բրուտանոցի հեռաւոր անկիւնում դրուած իր կաւակալի վրայ։

— Դաւիթ, — ասաց Յովնաթանը, — ես ուզում եմ քեզ քանդակել, շորերդ հանիր եւ այստեղ կանգնիր։

Դաւիթն իսկոյն հնազանդուեց։

Յովնաթան սկսեց քանդակել։ Առաջին անգամ էր, որ մարդու մարմնի կենդանի ձեւերը յայտաբերւում էին իր աչքերի առաջ։ Քանդակում էր նա արագ եւ յափշտակուած։

Դաւիթը, մերկ եւ անշարժ, մրսում էր բրուտանոցի ցուրտ խոնաւութիւնից, բայց Յովնաթանը չէր զգում այդ։ Դաւիթն ինքն էլ չէր անդրադառնում, որովհետեւ ապշահար եւ զմայլագին դիտում էր ձեւաւորուող կաւը։

Յանկարծ բախուեց բրուտանոցի դուռը։

— Հագի՛ր, — ասաց Յովնաթանը եւ ինքը թաց շորով ծածկեց կաւը ու բաց արաւ դուռը։

Ներս մտան հայրը եւ հօրեղբայրները։ Երեմիան զարմացաւ՝ տեսնելով Դաւթին բրուտանոցում բրուտներից առաջ։

— Ինչո՞ւ ես եկել, — հարցրեց հայրը։

— Ձի պիտի նստեմ, — պատասխանեց Դաւիթը կերկերուն ձայնով, որովհետեւ դեռեւս դողում էր նրա ծնօտը ցուրտ խոնաւութիւնից։

Յովնաթանը կատարեց խոստումը։

Կէսօրին նստեց նա ձին, կռացաւ, բռնեց Դաւթի թեւից, բարձրացրեց, նստեցրեց իր առաջը, պինդ գրկեց եւ խթանեց ասպանդակելով։ Ձին թռաւ աչնան վարած արտերով, որ կարմիր էր, փխրուն եւ հոտաւէտ։

Դաւթին թուաց, որ իր լսած հէքեաթներից մէկումն է, ահա հէքեաթի նժոյգը, ինքը վրան, թեւերը բացած, կուրծքն ուռած քամուց, կայծակնաբիբ աչքերով, սլանում է, եւ ահա կը հասնեն ամպերին, կը մխրճեն իրենց գլուխներն ամպերի սպիտակ կոյտերի մէջ։

Եւ ամէն առաւօտ, կապտաւուն լոյսին, Յովնաթանը եւ Դաւիթը բաց էին անում բրուտանոցի ծանր դուռը, մտնում ներս եւ սկսում աշխատանքը։

Բարձրանում էր եւ հետզհետէ ձեւաւորւում մի հասակ, առոյգ ու թեթեւ։

Վերջին օրը, երբ Երեմիան տեսաւ մանկան արձանը, իր սեփական մանկան, սեփական որդու ձեռքով կերտուած, նայեց Յովնաթանին, եւ աչքերը լցուեցին արցունքով։ Երկար ժամանակ էր նրա աչքերը, այրած արեւից, քամուց եւ հնոցի բոցից, չէին զովացել այսպիսի արցունքներով։ Վաստակաւոր բրուտին թըւաց, որ վերադարձան իր երիտասարդութեան օրերը, նրա ունդունքները լայնացան կաւի հին եւ գգլխիչ բոյրից։

Յովնաթանը չհասկացաւ հօր արցունքների իմաստը։

— Ինչո՞ւ ես լաց լինում, հայր, — հարցրեց։

Անդրէասի որդին չպատասխանեց. գրկեց Յովնաթանի հասակը եւ օրօրեց գլուխը։

— Հաւատ չունես, հայր, — ասաց Յովնաթանը։

— Հաւատ ունեմ, որդի, դրա համար եմ լաց լինում։

Յովնաթանը հասկացաւ հօր արցունքների իմաստը, փաթաթուեց նրա վզովը։

Ժ.

Գարունը երկար էր տեւում, բայց ամառը վրայ էր հասնում յանկարծակի, մէկ օրից միւսը դաշտում չարժւում էր օդն ալիք – ալիք, շները, շվաքի տակ անգամ, լեզուները ձգում էին դուրս եւ հեւոցով շնչում, ծառերի եւ խոտերի կանաչը մուգանում էր, կարծես արեւը մօտիկանում էր երկրին։

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(12 – Շար.)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

(1975)

Ա.

Ամանորի սեմին կանգնած երբ յետադարձ ակնարկ մը կը փորձենք նետել անցնող տարուան վրայ, առաջին երեւոյթը, որ կը պարզուի մեր առջեւ այն կ'ըլլայ որ թեթեւցում չբերաւ 1975 տարին մեր համայնքի գործերուն, ինչպէս չէր բերած ամբողջ աշխարհին եւ մեր երկրին։ Ընդհակառակն շատ մը համայնական մարզերուն մէջ ստեղծուեցան աւելի դժուարութիւններ, որոնց կարեւորներուն կ'անդրադառնանք յետագայ էջերուն մէջ։

Ա. ԿՐՕՆԱԿԱՆՔ.— Մեր զուտ կրօնական գործերը, ըստ առաջնոյն, ընթացան առանց լուրջ դժուարութիւններու։ Մեր կրօնական ժողովը շարունակեց իր գոյութիւնը եւ գործունէութիւնը մնացեալ հինգ անդամներով։ Այս տարին ալ ոչ մէկ ձեռնարկ կարելի եղաւ կատարել մեր կառավարութեան մօտ, նոր ընտրութեամբ նորոգելու համար Կրօն. Ժողովը, որովհետեւ շատ դժուարութեամբ կազմուած մեր կառավարութիւնը այնքան ծանրաբեռնուած էր կենսական այլ հարցերով, որ չուզեցինք զայն զբաղեցնել նաեւ մեր համայնքին հարցերով, հակառակ այն իրողութեան որ անոնցմէ շատեր չուտափոյթ լուծումի կը կարօտէին, եւ որոնք դժբախտաբար տարուէ տարի աւելի կը բարդանան ու կ'աւելնան։ Մենք կը յուսանք, որ երբ լուծումի ճամբան մտնեն մեր պետական առաջնահերթ խնդիրները, այն ատեն ընթացք պիտի տրուին նաեւ մեր համայնքի հարցերուն հարթումին, որոնց մէջ կը մտնէ նաեւ Կրօն. Ժողովը նորոգելու մեր խնդրանքը, ըստ մեր աւանդական ու կրօնական օրէնքներուն։ Ամէն կրօնական համայնք ու հաւաքականութիւն իրաւասու է իր կրօնական բոլոր հարցերը, ընտրականն ալ մէջն ըլլալով, տնօրինելու համաձայն իր աւանդական օրէնքներուն։ Այլապէս մըտածելը կամ տարբեր կերպեր պարտադրելու փորձեր ընելը կաշկանդում պիտի նշանակեն կրօնական ազատութեան համամարդկային սկզբունքին, զոր Խօսքի, Մամուլի եւ Գործունէութեան ազատութեան սկզբունքներուն հետ ընդունած եւ ստորագրած է նաեւ մեր Պետութիւնը, իբրեւ հիմնադիր անդամներէն մէկը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան։

Կրօն. Ժողովը տարւոյս ընթացքին ունեցաւ 12 հերթական նիստեր, ու երբեմն ալ խորհրդակցական հանդիպումներ, երբ անդամներէն մէկին կամ միւսին բացակայութեամբ կարելի չեղաւ օրինական մեծամասնութիւն կազմելը։ Առ հասարակ զբաղեցաւ կրօնական-եկեղեցական հարցերով, որոնք իր սեղանին վրայ կուգային Թաղային Խորհուրդներէն կամ այլ աղբիւրներէն։

Կրօն. Ժողովի երկու որոշումները արժանի կը նկատենք յիշատակութեան.

1) Նկատի ունենալով, որ այս տարի մեր Երուսաղէմ այցելութեամբ երկու Աթոռներու յարաբերութիւնները աւելի բնականոն հունի մէջ մտած էին, ուստի Կրօն. Ժողովը վերանկատառութեան ենթարկեց 1967 թուի Ապրիլ 7ի նիստին մէջ կատարած իր ծանօթ տնօրինութիւնը, եւ որոշեց վերսկսիլ Երուսաղէմի Պատրիարքի անուան յիշատակութիւնը ի ժամ պատարագի։

2) Կրօն. Ժողովը կարեւորութեամբ նկատի առաւ Մայր Աթոռէն եկած այն պաշտօնագիրը, որով կը հաղորդուէր, թէ Հռոմէական Եկեղեցիի կեդրոնէն առաջարկ եկած է, որ 1977 թուականէն սկսեալ Ս. Զատիկը տօնել Ապրիլ ամսուան երկրորդ Շաբաթ օրին յաջորդող Կիրակիին, այսինքն Ապրիլ 9էն 15ի միջեւ հանդիպող Կիրակիին։ Կրօն. Ժողովը մէկ կողմէն նկատի ունենալով, որ այս առաջարկը Հայց. Եկեղեցիի ոգիին, վարչութեան եւ դաւանութեան հակասող ոչինչ կը պարունակէր իր մէջ, եւ միւս կողմէն նկատի ունենալով նաեւ որ այս առաջարկը զգալի կերպով պիտի պարզացնէր մեր տօնացոյցը, ազատելով Ս. Զատիկը եւ անոր հետ կապուած տօներու 35 օրերու տարուբերումէն, եւ սահմանափակելով զանոնք եօթը օրերու փոփոխականութեան մէջ, միաձայնութեամբ որոշեց դրական պատասխան տալ այս առաջարկին։ Ու մենք ըստ այնմ հաղորդեցինք Ամենայն Հայոց Հայրապետին մեր Կրօն. Ժողովին այս որոշումը։

Մեր հոգեւորական դասէն կորսնցուցինք երեք քահանայ հայրեր՝ Տ. Վարդերես Քհնյ. Մէրճիմէքեանը եւ Արսէն Քհնյ. Մեծիկեանը, որոնք գրեթէ յանակնկալս վախճանեցան, առանց ծերութեան տարիքը թեւակոխած ըլլալու։ Իսկ Վաչտակ Քհնյ. Գարագաշեանը տարիքի բերմամբ հանգստեան քաշուած՝ երկար ատենէ ի վեր անկողնոյ կը ծառայէր։ Անոնց փոխարէն ունեցանք մէկ նորընծայ երիտասարդ քահանայի յաւելում յանձին Վահրամ Քհնյ. Հազարեանի, որ ձեռնադրուեցաւ Ենիգիւղ Թաղի Ս. Աստուածածին եկեղեցիի վրայ։ Ձեռնադրուեցան նաեւ երեք նոր եւ ամուսնացեալ սարկաւագներ՝ Գատըգիւղի, Եշիլգիւղի եւ Գումգաբուի եկեղեցիներուն վրայ, բարձրացնելով այսպէս մեր եկեղեցիներու մէջ սպասարկող սարկաւագներու թիւը 17ի, չհաշուելով արտասահման գտնուող երկու սարկաւագները։

Իսթանպուլի մեր 34՝ եւ գաւառի 6 եկեղեցիներու համար ունինք ներկայիս 31 հոգեւորականներ, մէկ Եպս., 2 Վրդ., եւ 28 Քհնյ. հայրեր, իսկ արտասահման՝ 4 քահանայ եւ 3 վարդապետ։ Քանի մը տարիներ առաջ, Մայր Աթոռին հաւատարիմ մնացած Աթէնքի համայնքը եւ իր Ս. Աստուածածին եկեղեցին օժտած էինք այս տեղէն ղրկուած Յակոբ Քհնյով եւ տեղւոյն ազգայիններէն Պարսամ Քէօսէեանը սարկաւագ ձեռնադրելով։ Իսկ այս տարի ալ կարելի եղաւ Կրետէի հաւատարիմ փոքր համայնքը եւ իր Ս. Կարապետ եկեղեցին օժտել նոր հովիւով մը յանձին Յովսէփ Քհնյ. Հալաճեանի եւ տեղւոյն ազգայիններէն Ժիրայր Պաքըրճեանն ալ սարկաւագ ձեռնադրելով։

Ընդունեցանք այցելութիւնը արտասահմանի բազմաթիւ բարձրաստիճան հոգեւոր հիւրերու, որոնցմէ եղան Կարդինալ Փօլ Ֆիլփ, Արեւելեան Կաթոլիկ Եկեղեցիներու ժողովին նախագահը, Կարդինալ Գոռատօ Օրսի, Նափոլիի Արքեպիսկոպոսը, ինչպէս նաեւ Ճիպրալթարի անգլիական եպիսկոպոսը՝ Ճոն Սաթըրթուէյթ եւ ամերիկեան եպիսկոպոսական եկեղեցիի նախագահ եպիսկոպոսը՝ Ճոն Ալլէն։

Բ. ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ.— Գալֆայեան ուխտի Մայրը եւ երէց Քոյրը, որոնք ըստ պետական օրէնքի տարիքի բերմամբ հանգստեան քաշուած էին դըպրոցական գործերէ, չարտօնուեցան Կրթ. Տնօրէնութենէն իրենց բնակութիւնը շարունակել Գալֆայեան Որբանոցի մէջ, որ ուխտին գոյութեան պատճառը եղած էր, եւ որուն ծառայութեան նուիրուած էր իրենց ամբողջ կեանքը։ Ուստի յարմար դատուեցաւ փոքր շէնք մը ապահովել անոնց բնակութեան համար, ուր արդարեւ փոխադրուեցան անոնք վերջերս մնայուն կերպով։ Իսկ կրտսեր երկուքը կը շարունակեն իրենց ծառայութիւնը դպրոցէն ներս, մին իբրեւ տնօրէնուհի եւ միւսը՝ իբրեւ ընդհ. քարտուղար։

Դժբախտաբար այս տարի ալ Գալֆայեան Որբանոցը կարելի չեղաւ օժտել նոր վարժարանի շէնքով մը, փոխարինելու համար հինը, որ ինչպէս ծանօթ է, փըլցուեցաւ քանի մը տարիներ առաջ։ Որբանոցին զլացուեցաւ վերաշինութեան օրէնքէն օգտուելու իրաւունքը, զոր վայելեցին լիովին բոլոր միւս քաղաքացիները, որոնց տուները եւս փլուզումի ենթարկուեցան նոյն շրջանին մէջ։ Որբ աշակերտուհիներ այս տարի եւս շարունակեցին իրենց դասերը նեղ ու անապահով դասարաններու մէջ. իսկ աշակերտութեան թիւը երկու երրորդով նուազեցաւ, տեղի չգոյութեան պատճառով։

Նոյնն է պարագան Գալֆայեանի երբեմնի դրացի եւ բախտակից Խասգիւղի Ս. Ստեփանոս եկեղեցիին, որուն այլուր վերաշինութեան արտօնութիւնը եւս ձեռք չէ ձգուած դեռ։ Իսկ եկեղեցիին կից Ներսէսեան վարժարանը թէեւ բախտաւորուեցաւ նոր ու յարմար շէնք մը վարձելով Սկիւտարի մէջ, բայց աշակերտութիւնը նուազեցաւ ուրիշ պատճառներով, որոնց պիտի անդրադառնանք ստորեւ։ Մեծամեծ ու աւելորդ ծախքերու ենթարկուելով՝ դատական միջոցներով կը հետապնդուին այս երկու հաստատութեանց ալ արդար իրաւունքները, որոնք դժբախտաբար զլացուեցան բնականոն խողովակներով։ Խասգիւղի Հայոց Գերեզմանատունն ալ, որ սկիզբէն եկեղեցիին ու վարժարանին հետ «իսթիմլաք»ի (փլուզման) սահմանուած էր, սակայն վերջին պահուն՝ բախտի բարեացակամ բերումով փրկուեցաւ, աննշան մաս մը միայն կորսնցնելով։ Այսօր կը գտնուի ապահով ձեռքերուն մէջ գործօն Յանձնախումբի մը, որ կը շարունակէ պահել ու բարեզարդել զայն։

(Շար. 1)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Յունուար 16ին մեռած է ծանօթ նկարիչ եւ ուսուցիչ Մկրտիչ Արտան (Ֆէչըճեան)։ Ողբացեալը Պոլսոյ Գեղարուեստից Ակադեմիայի առաջին շրջանի ընթացաւարտներէն, նկարչութեան ուսուցիչ էր Պոլսոյ ութ վարժարաններու մէջ մինչեւ անցեալ տարի։

ՆԻՒ – ԲՐԻԹԸՆԻ մէջ մեռած է ընկ. Գէորգ Տէր-Սարգիսեան։ Ծնած էր 1893ին Խարբերդի «Վերի քաղաք»ի լեռնային բերդաքաղաք Սինամուտ Թաղին մէջ։ Յաճախած է Մեզրէի Կեդրոնական վարժարանը։ 1911ին հարկադրաբար հեռանալով ծննդավայրէն մեկնած է Ամերիկա, ուր, շնորհիւ իր ձեռներէցութեան եւ աշխատասիրութեան՝ ապահոված է բարեկեցիկ վիճակ մը։ Եղած է Հ. Յ. Դ.ի անդամ եւ ծառայած է 64 տարիներ կազմակերպութեան եւ իր ժողովուրդին՝ հաւատքով եւ զոհաբերութեամբ։ Թաղման արարողութեան ընթացքին դամբանականներ խօսած են ընկերներ, որոնք ներկայացուցած են ողբացեալ ընկերոջ կեանքը, անոր արժանիքները եւ ազգային-կուսակցական գործունէութեան գլխաւոր գիծերը։

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ Հայ Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ, Հայ Ակումբի սրահին մէջ բեմադրուած է Յակոբ Պարոնեանի «Շողոքորթը», երեք արարով կատակերգութիւնը, ղեկավարութեամբ Սարօ Նազարեանի։ Ներկայացումը յաջող անցած է եւ գնահատուած հանդիսատեսներու կողմէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՑՆԾԱՏՕՆԸ

ՌՈԼԱՆ ԵՒ ԼԷՕՆՈՐ

— Անէ՛ծք, անէ՛ծք, անիծեա՛լ ըլլան։ Եթէ զիրենք դաշունահարել պէտք ըլլայ, ես ձեռքովս պիտի սպաննեմ զանոնք, անոնց արիւնը պիտի խմեմ, բայց պիտի չձգեմ որ անոնք իրարու հետ կարգուին Պեմպօ։

— Ըսել է ձեր ամէնէն սիրելի բարեկամ, Ռոլանը այդքան կ'ատէ՞ք, տէր իմ։

— Ռոլանը կ'ատեմ անոր համար որ Լէօնորը կը սիրեմ, Պեմպօ։ Ո՛հ, Լէօնորի սէրը, Լէօնորի սէրը վառեց բոլնկցուց զիս։ Շա՛տ կը տառապիմ, Պեմպօ, շա՛տ, եւ կը զարմանամ որ ի՞նչպէս ողջ մնացած եմ։ Ո՛վ Լէօնոր, ինչո՞ւ տեսայ քեզ, ինչո՞ւ սիրեցի քեզ։ Անիծեա՛լ ըլլայ մօրս արգանդը որ ինծի կեանք տալով իմ դժբախտութեանս պատճառ դարձաւ։

Եւ այդ մարդը, որ Վենետիկի պատրիկներէն ամէնէն ազդեցիկն էր եւ Տասներու Խորհուրդին ամէնէն կասկածելի մէկ անդամը, այդ Ալթիէրին, որուն լուռ ու մունջ շրջագայած ատենը բովանդակ Վենետիկ կը դողար, այդ ահարկու մարդը գլուխը երկու ձեռքերուն մէջ առնելով սկսաւ երախայի մը պէս լալ։

Պեմպօ վախով եւ արհամարհական նայուածքով մը անոր նայեցաւ։

— Սա՛ մտիկ ըրէք, վսեմաշուք Ալթիէրի, ըսաւ ան պահ մը յետոյ։

Եւ մատովը Մեծ Ջրանցքը ցոյց տուաւ։

Կիներ, տափանաւերու մէջ սիրային երգեր երգել սկսած էին, որոնց արձագանգը կուգար կը հասնէր մինչեւ պալատ։

— Լէօնո՛ր, Լէօնո՛ր։

Ահա այս անունով կը վերջանար սիրերգը։

Ալթիէրի, սրտատրոփ, աչքերը դաժանօրէն բացած, մտիկ ըրաւ, եւ չկարենալով ինքզինքը զսպել, վճռական շարժումով մը ձեռքը դաշոյնին տանելով դարատափին միւս կողմը քալեց։

— Ո՞ւր կ'երթաք, տէր զօրավար, գոչեց Պեմպօ անոր առջեւը անցնելով։

— Սպաննելո՛ւ, մրմնջեց պատրիկը։

— Կատա՞կ կ'ընէք կոր, տէր իմ, փըսփսաց Պեմպօ մածուցիկ ձայնով մը։ Երբ իշխանի մը անունը Ալթիէրի ըլլայ, երբ այդ իշխանը իր հրամանին տակ քսան հազարնոց բանակ մը ունենայ, երբ կարելիութիւն կայ դուքսը հրաժարեցնելու եւ դքսութեան թագով թագադրուելու, երբ մարդս մատը վերցնելով կրնայ գլուխ մը վար ձգել, երբ մէկը Տասներու Խորհուրդ կոչուած զէնքը իր ձեռքերուն մէջ ունի, վար իջնել եւ իր հակառակորդը իր ձեռքովը սպաննելով, պարզապէս տղայութիւն ըրած կ'ըլլայ տէր իմ։ Դուք Վենետիկի աստուածն էք, կրնաք մէկ խօսքով ուզածնիդ ընել, ինչո՞ւ հասարակ մահկանացուներու պէս վարուիք, ինչո՞ւ ձեր ձեռքը արիւնը թաթխէք։ Հրաժարեցէ՛ք այդ միտքէն։ Լէօնորի նշանածը՝ Ռոլան Քանտիանօն պէտք չէ որ դաշոյնի հարուածով մեռնի այլ...

— Շարունակէ՛, ի՞նչ ըսել կ'ուզես, մըլտաց զօրավարը։

Պեմպօ անոր թեւէն բռնելով դարատափին միւս ծայրը տարաւ, ուր զարդարմէն վար ծռելով ձեռքը երկարեցաւ եւ ըսաւ.

— Տեսէ՛ք... ասիկա մոռցա՞ք...

Իր կարգին, Ալթիէրի վար կախուեցաւ։

Վենետիկի այդ անկիւնը մութ էր. մութ ու մահաշուք։ Խորը, նեղ ջրանցք մը կը տեսնուէր, ուր որեւէ նաւակ չկար։ Այս ջրանցքին մէկ կողմը դքսութեան պալատը կը ցցուէր. իսկ միւս կողմը՝ կախերես ու խոժոռ ճակատով յուրտ շէնք մը. Վենետիկի բանտն էր ան։

Այս երկու հսկայ շէնքերուն միջեւ, միացման գիծի մը պէս մէկ շէնքէն միւսը ձգուած, վրան գոց կամուրջ մը կար, որ Բռնակալութեան պալատը կը միացնէր Զարչարանքի պալատին։ Այս կամուրջը անդունդի մը մէկ եզերքէն միւսը նետուած հսկայ դագաղի մը կը նմանէր։

Այս տեսակ մը օդային կամուրջը հաւիւ ջուրէն տասնըհինգ մեթր բարձրութիւն ունէր։

Ալթիէրի նայուածքը այդ կամուրջին գամուեցաւ։ Ետ նետուեցաւ ան եւ խեղդուկ ձայնով մը մըլտաց.

— Հառաչանքի Կամո՛ւրջը։

— Մահուան Կամուրջը ըսէք աւելի ճիշդ կ'ըլլայ, պատասխանեց Պեմպօ սառուցեալ ձայնով մը. անոր վրայէն անցնողը մնաս բարով կ'ըսէ կեանքին, յոյսին եւ սէրին։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Հայկ եւ Նոէլ Պօղոսեան իրենց աներհօր եւ հօր Երուանդ Տէր-Եղիայեանի մահուան առաջին տարելիցին առիթով կը նուիրեն 1000 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Արամ Շէխիկեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, մամուլով, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ ազգականին՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՇԷԽԻԿԵԱՆԻ
մահուան առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Ասլանեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Գչիկեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, գրաւոր կամ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին՝
ԿԻՒԼՊԷՆԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ
մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Կարմիր Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պր. Կ. Քելէկեան (Պառն) 500, ոմն (Լիոն) 400, Տիկին Ս. Գ. Թովմասեան (Լիոն) 250, ոմն (Լիոն) 150, Տիկին Փ. Թումիկեան Պորտօ), Պ. Ա. Ուզունեան (Լիոն), Տիկին Ց. Եագուպեան (Լիոն) 100ական, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան (Վիլֆրանշ), Տիկին Վանէսեան, Պր. Ծ. Պահատուրեան (Լիոն), երիցուհի եւ Թորգոմ Քհնյ. Բօսթէքեան (Լիոն) 50ական, նաեւ փոխան ծաղկեպսակի Պր. Սուրէն Ֆէլլահեանի մահուան առթիւ Տիկին Ի. Թավշանճեան (Փարիզ) 50, Տէր եւ Տիկին Սիւրիւնեան (Փարիզ) 100 ֆր.:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խնամակալութիւնը խորին շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ Օրիորդներ Զարուհի եւ Հայկանոյշ Թորոսեան իրենց ողբացեալ քրոջ՝ Օրիորդ Զապէլ Թորոսեանի յիշատակին 4000 ֆր. նուիրած են վարժարանին մէջ դասարանի մը նորոգութեան եւ արդիական սարքաւորումին համար: Նոր դասարանին պաշտօնական բացումը կատարուած է ազնիւ նուիրատուներու ներկայութեամբ:

Դպրոցասէրի Մարսիլիոյ նախկին սանուհիներն ալ 5000 ֆր. նուիրած են վարժարանին ընդունելութեան սրահին մէջ իրենց անուան գրադարանի մը հաստատման համար: Արդէն իսկ ձեռնարկուած է այս գրադարանի կազմութեան:

×

Սէն Ժեռոմի (Մարսէյլ) Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.— Բարսեղ Մերտինեանի մահուան առթիւ Շիրինեան եւ Սուրէն ընտանիքներ 50, այրի Տիկ. Վերժին 20 ֆ., Պետրոսեան 20, այրի Տիկին Մառի Տէր-Գալուստեանի մահուան առթիւ Սէն Ժեռոմէն (Մարսէյլ) Խօրտէքեան ընտանիք 50 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի:

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ի նպաստ Լիբանանեան գաղութին

✻

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԵՒ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ,
SALLE DU COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26, Rue Troyon — SEVRES

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊՈՒՖԷ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետրուար 1, ժամը 15ին

OPERA MUNICIPAL DE MARSEILLE

LES BALLETS «NAIRI» PRESENTENT

Évocation d'une journée populaire arménienne

Cette unique représentation sera donnée au profit de la Maison de la Culture Arménienne.

Réservation : Mme CHALDJIAN, 20 Avenue Valdonne — Tél. : 66-18-80
MILDONIAN, Chemiserie Milton, 29 Rue Colbert — Tél : 90-90-10
VARTANIAN ACHOD, 5 Bld. Jean-Jaurès, Septemes — Tél. : 51-29-90

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գալիփսի Տէմիրճեանի Թաղման առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրներ, Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.—

Պ. Կարնիկ 50 ֆր., այրի Տիկին Անոյշ Թիւֆէնքճեան 50, այրի Տիկին Հայրապետեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Փերուզ Թընկըրեան 100ական, այրի Տիկին Վեհանոյշ Քիւնկեհեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Քիւնկեհեան 200ական, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Քիւնկեհեան, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Հազպանեան, Տէր եւ Տիկին Պապաեէկլիտեան եւ Տէտէեան, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան եւ զաւակը 100ական, Տէր եւ Տիկին Պապաեէկլիտեան Ժան, Տէր եւ Տիկին Քիզարճեան Սերժ 300ական, Տէր եւ Տիկին Գարաճեան Գրիգոր 200, Պր եւ այրի Տիկին Փիլիպոսեան եւ այրի Տիկին Սամուէլեան, այրի Տիկին Հայրապետեան եւ զաւակները 100ական, այրի Տիկին Շաքէ Քուչքուչեան 300, այրի Տիկին Մարի Մուխթարեան 60:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Բանաստեղծ Բ. Թօփալեանի դամբարանի հանգանակութեան

Ե. ՑԱՆԿ

Տիկին Սոնա Թօփալեան	1.000
Հ. Բ. Ը. Մ.	500
Ն. Մարգարեան ընտանիք	500
Պր. Ասլրօ Խանճեան	200
Պր. Զաքմաքճեան Կարպիս	500
գումար	2.700
նախորդ գումար	4.785
ընդհ. գումար	7.485

Նախորդ ցանկի մէջ Պ. Արշ. Քաղցրունիէ ստացուած գումարը 80 ֆր.ի տեղ պէտք է ըլլայ 20 ֆր.: Ներկայ հինգերորդ ցանկով, սոյն հանգանակութիւնը փակուած կը յայտարարուի:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքավայրը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:
Շարունակութիւն նախորդ ժողովին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Հինգշաբթի Յունուար 29, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահը, 295, Րիւ Պուալօ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՌԸՆՈՊԼ

Կռընոպլի մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Փետր. 1, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Րիւ Ժէյի սրահին մէջ:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին՝ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին, իրենց զաւակներով Կռընոպլի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Հայկական հաճելի մթնոլորտ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաշխէ սրահին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Իվէթ Յակոբեան (Մարսէյլ) կը նուիրէ 200 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին իր ողբացեալ ամուսնոյն յիշատակին, նոր տարուան առթիւ:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՄԱՐՏ 21 — ԱՊՐԻԼ 4
ԳԱՐՈՒՆԸ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ
6–13 տարեկան մանուկներու համար
Արձանագրութեան համար դիմել ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ կեդրոնատեղին՝
15, Rue Jean Goujon, 75008 Paris
Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 11–12 և կամ հեռաձայնել 985-36-53

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Recherchons entrepreneurs tricots à façon
Tél. : 508-46-40

INVITATION

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

Le Vendredi 30 Janvier à 21 heures

RECITAL DE PIANO

SETA TANYEL

SCARLATTI — BACH — BEETHOVEN
BABADJANIAN — CHOPIN — LISZT

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ

"Chez Perrette"

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Ֆրանսական խնամուած աւանդական ճաշեր նաեւ հայկ. աչանդերներ

— Տաք մթնոլորտ —

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԿԻՐԱԿԻԷՆ

Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
28
MERCREDI
28 JÁNVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.500
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — No 13.500

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ ԿԸ ՀԱՆԴԱՐՏԻ

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԿԱՐԳ ՈՒ ԿԱՆՈՆ ԿԸ ՏԻՐԷ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

—— Օ ——

Կը թուի թէ այս անգամ հրադադարը առժամեայ բնոյթ պիտի չունենայ եւ ուրեմն հարկ եղաւ որ Սուրիացիք գան ու կարգ ու կանոնին հսկեն Լիբանանի մէջ, պարտադրելով իրենց համաձայնագիրը, որ աւելի տեկտատի երեւոյթ ունի, որպէսզի վերջ գտնէ տարօրինակ պատերազմը: Ո՛չ ոք կրնայ ըսել թէ ինչո՞ւ այս անգամ կը կարգադրուի ինչ որ 25 հրադադարներով չկարգադրուեցաւ: Քաղաքազօրքերը կը քաշուին, զինեալ խումբերը կը զինաթափուին, անվնաս մնացած խանութները կը բացուին ու լեռ ապաստանած պէյրութցիները քաղաք կը վերադառնան: Ի՞նչ կայ այս անգամ որ այս ապահովութիւնը կուտայ: Կարելի չէ ըսել թէ համաձայնագրով ձեռք ձգուած քաղաքական այդ չնչին բարեփոխումները դեր խաղացած են: Արդարեւ Խորհրդարանի աթոռներ հաւասարապէս պիտի բաժնուին քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու միջեւ, վարչապետը պիտի նշանակուի Խորհրդարանին կողմէ (եւ ոչ նախագահին, որ մարոնի կը մնայ), սահմանադրական ատեան մը պիտի հիմնուի եւ պիտի վերահաստատուին Լիբանան-պաղեստինեան, Գահիրէի եւ Մելքարի համաձայնագրերը: Այսքան «անմեղ» կարգադրութեան մը համար տասը ամիս է քաղաք մը քարուքանդ եղաւ, աւելի քան տասը հազար հոգի մեռաւ, 25 հազար ալ վիրաւորուեցաւ ու վնասը կը հաշուուի՝ տասը միլիառ տոլար:

×

Քամալ Ճումպլաթ, լիբանանեան ձախի պարագլուխը տեսակցութիւն մը տուած է Մոնտի, ուր շահեկան վերլուծումը կ'ընէ կացութեան: Պաղեստինցիք պէտք է քաղաքական գիտակցութեան նոր քննութիւն մը կատարեն, կ'ըսէ Ճումպլաթ, եւ իրենց պանդուածը աւելի խիստ կարգապահութեան մը ենթարկեն, որովհետեւ խառնակութենէն խառնակութիւն կը ծնի: Ճումպլաթ չէ հաւատացած որ Իսրայէլ, Ամերիկա կամ Ֆրանսա կը միջամտեն բայց Իսրայէլ զօրավիգ եղած է քրիստոնեայ աջին, մասնաւորաբար զէնք հայթայթելով: Ֆալանժներուն օգնած են, ըստ Ճումպլաթի, անդրծովեան Լիբանանցիներ, օտար վարձկաններ (Օ. Ա. Ս.-ի Պիֆրայի կամ Հարաւային Վիէթնամի «նախկիններ») ու լսուած է նաեւ անոնց շարքերուն մէջ «շալոմ»ներ: Համաձայն է Քարամի յայտարարութեան հետ (Լիբանանը կ'ուզէր կցել) բայց չէ պատասխանած, վասնզի պութատ մը նկատած է: Կը խորհի որ կռիւները վերջացած են վասնզի ամէն մարդ յոգնած է եւ հարկ է վերականգնել Պետութիւնը, վերակազմել բանակը եւ մանաւանդ՝ փոխել Հանրապետութեան նախագահը:

× Ժողովուրդը սկսած է դուրս ելլել եւ հետաքրքիրներ կը պտըտին, աւերակ դիտելու, ասոնց կարգին Շամունի ապարանքը, որուն միայն փլատակները մնացած են: Արդարեւ մահմետական եւ պաղեստինեան ուժերը կրակի տուած էին Շամունի ապարանքը Կիրակի օր, բայց Ներքին նախարարը կ'ըսէր «վնաս չունի, ես շինած եմ պալատը, պալատը չէ որ զիս շինած է»:

× Փարիզի մէջ Էտտէ ըսած է որ Սուրիա պէտք է համայն աշխարհի յայտարարէ թէ հողային պահանջ չունի Լիբանանէն:

× Իսրայէլ դուռները բացած է ընդունելու համար Լիբանանէն արտագաղթել ուզող քրիստոնեաները...: Հաւանական չէ անշուշտ որ շատ «յաճախորդ» ըլլայ: Ամէն պարագայի մէջ, Պէյրութի Հրեաները պաշտպանութիւնը վայելած են երկու կողմերուն, կռիւներու ատեն (2500 Հրեայ կայ): Լոնտոնի Ճիուիշ Քրոնիքլը կ'ըսէ սակայն թէ հազիւ հարիւր Հրեայ մնացած էր Լիբանան կռիւներու ատեն, միւսները, առժամեայ թէ վերջնական, արտասահման անցած էին, մասնաւորաբար Ֆրանսա:

Քանի մը տողով

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ 9 «ահաբեկիչներ» որոնցմէ մէկը կին մըն է, գնդակահարուած են Շաբաթ օր: Մեղմ բողոքներ կան, բայց ընդհանրապէս միայն պարսիկ ուսանողներու կողմէ: Պարսկաստանէն եկող փաստաբաններ կ'ըսեն թէ վերջին երեք տարիներու ընթացքին շուրջ 300 հոգի գնդակահարուած է: Բայց աշխարհ իրար չանցնիր, ոչ ալ դեսպաններ ետ կը կանչուին, թէեւ գնդակահարուածներն ալ մարքսիստ նկատուած են բայց ըստ երեւոյթին կարեւորը գնդակահարուիլը չէ, այլ ուր գնդակահարուիլը եւ որպէսզի արդար բողոքները բարձրանան պէտք է որ գնդակահարութիւնները Սպանիա կամ Չիլի կատարուին:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ Յունուար 26ին բացուեցաւ պալքանեան երկիրներու գործակցութեան համաժողովը, որ թէեւ գործնականին մէջ նախապատրաստական հանդիպում մըն է, սակայն կը տարբերի բազմաթիւ այն հանդիպումներէն, որոնք տեղի ունեցան պալքանեան մայրաքաղաքներուն մէջ եւ որոնց ընթացքին հաւաքուեցան գիտնականներ, բժիշկներ, հնախոյզներ եւ լրագրողներ: Աթէնքի համաժողովին կը մասնակցին ենթանախարարներ, որոնք կը գլխաւորեն Յունաստանի, Թուրքիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութիւնները: Կը բացակայի Ալպանիա: Համաժողովին նպատակն է, զանազան յանձնախումբերու միջոցով, գտնել գործնական միջոցներ հաստատելու թանձրացեալ գործակցութիւն մը՝ տնտեսական, արուեստագիտական, գիտական, զբօսաշրջիկութեան եւ մշակութային մարզերէն ներս:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ եւ ՎՐԱՍՏԱՆԻ խորհրդային ռազմափորձերը որ մինչեւ Փետր. 6 պիտի տեւեն, սկսան առջի օր, ինչպէս գրած էինք: Թուրքիոյ կողմէ իբրեւ դէտ ղրկուած են Մոսկուայի զինուորական կցորդը եւ պաշտպանութեան հարցերու ազգ. փորձագէտ մը:

ՇԻՐԱՔ վերադարձաւ Հնդկաստանէն, Պաղտատ հանդիպելէ ետք: Երեք էսպիւս ծախսած է Տիկին Կանտիի:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 19)

ԲԵՄԱԴԻՐ ՄԱՐԱՏ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ ՆՈՐ ԺԱՊԱՒԷՆԸ

Երեւանցի բեմադիր Մուրատ Վարժապետեան պատրաստած է շարժանկարի գունաւոր նոր ժապաւէն մը՝ «Գարնան երկար օրը», որ կը ներկայացնէ հայ ժողովրդական ստեղծագործութեան ներքին կապը բնութեան, կենցաղի, հայկական առասպելաբանութեան հետ: Ժապաւէնին մէջ խաչքարերը ներկայացուած են իբրեւ հինաւուրց կենցաղի տարրեր, որոնք փոխանցուած են արուեստի ոլորտը, ցոյց տրուած է նախնեաց ոգիներու մասին հեթանոսական հաւատալիքներու կերպարանափոխումը ազգային թատրոնի դիմակներու, պարի, դրուագումի, երգի արուեստի կապը անոնց ակունքներուն հետ:

«Գարնան երկար օրը» 39ամեայ բեմադիրի 11րդ ժապաւէնն է: Վարժապետեան աւարտած է Մոսկուայի Շարժարուեստի հիմնարկը: Ասիական երկիրներու Թաշքենդի մէջ տեղի ունեցած շարժանկարի փառատօնին ան արժանացած է «Կարինէ» երաժշտական կատակերգութեան նկարահանման համար պատուոյ վկայագրի:

×

« ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ » ՆՈՐ ԹԵՐԹԸ

Պուէնոս-Այրէսի Արշակ Չօպանեան Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ լոյս կը տեսնէ « Սարդարապատ » երկշաբաթաթերթը հայերէն եւ սպաներէն բաժիններով: Թերթի « Մշակոյթը որպէս խարիսխ ազգային գոյութեան » խորագրով խմբագրականին մէջ կը նշուին այն ազդակները, որոնց վրայ յենելով կարելի է պահել գաղութին ինքնուրոյն դէմքը: Այդ ազդակներն են՝ հայերէն լեզուն, գիրն ու գրականութիւնը, հայկական դպրոցները, մշակութային եւ երիտասարդական կեդրոնները, մէկ խօսքով, հայ դպրութիւնն ու մշակոյթը իրենց բոլոր դրսեւորումներով: Սփիւռքի պայմաններուն մէջ կարեւոր դեր ունի կատարելու նաեւ հայ եկեղեցին:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽԱՆՈՒԹԸ

Խորհրդային Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 25րդ համագումարի օրը բացումը կը կատարուի Երեւանի նոր հանրային խանութի, որուն կառուցման աշխատանքները կ'աւարտին շուտով: Վեց յարկանի շէնքի միայն առեւտրական մակերեսը կը հասնի 7500 քառակուսի մեթրի: Շէնքը ունի 8 վերելակ եւ 4 սանդուխներ: Առաջին չորս յարկերը կը յատկացուին առեւտրական նպատակներու, հինգերորդ յարկը՝ պահեստի եւ վարչական գործերու: Յաճախորդներու համար ստեղծուած են նաեւ հանգստեան միջոցներ. վեցերորդ յարկը ունի 200 տեղնոց ճաշարան, իսկ առաջին յարկը՝ սրճարան:

ՀԱՅ ԴԱՏԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԼԻՈՆԻ ՄԵԾ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎԸ

—— Օ ——

Լիոնէն կը հեռաձայնեն մեզի թէ Կիրակի օրուան, Փալէ տէ Քոնկրէի մեծ հանրաժողովը բացառիկ յաջողութիւն մը արձանագրած է: 1200 հոգի ընդունող սրահը, ստիպուած էր քանի մը հարիւր հոգի աւելի պարփակել, մինչ 400-500 հոգի կը վերադառնային տեղի չգոյութեան պատճառով:

Ներկայացուած ֆիլմը ունէր 3 մաս, որոնց երկուքը (Փիզիքական ցեղասպանութիւն եւ վաթսունամեակի ցոյցեր) արդէն մասամբ ներկայացուած էին Փարիզի հաւաքոյթին (Յունիս 1975) բայց աւելցած էր երրորդ եւ շատ շահեկան մաս մը Արեւմտեան Հայաստանի յուշարձաններու աւերումին վերաբերեալ (Աղթամար, Անի եւ Կիլիկիա):

Տպաւորիչ եւ եռանդուն ելոյթ մը ունեցած է Քուէթան տը Սէվալ, մինչ Ընկերվարական կուսակցութեան ներկայացուցիչը՝ Փափըրէն, իր կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակի յանձնառութիւնը կը բերէր ի նպաստ Հայ Դատի: Հայերէն եւ Ֆրանսերէն շահեկան ելոյթ մը կ'ունենար Տոքթ. Շաւարշ Թորիկեան, խօսք կ'առնէր նաեւ Փրոֆ. Տոլմաճեան: Ընդհանուր ձեւով հանրաժողովը շատ խոր տպաւորութիւն գործած է հանդիսականներուն վրայ, որոնք բերած են իրենց նիւթական ինքնաբուխ մասնակցութիւնը: Անգամ մը եւս, դժբախտաբար հարկ է արձանագրել թէ Ֆրանսացի անձնաւորութեանց ղրկուած շուրջ 500 հրաւէրներուն միայն փոքր մաս մը պատասխանած էր, ինչ որ անգամ մը եւս որոշ դառնութիւն կը պատճառէ: Հարկ է որ աւելի աշխատանք տարուի այս ուղղութեամբ:

Հաւաքոյթին արձագանգ հանդիսացած էին սակայն, Երկուշաբթի օր, Լիոնի Փրոկրէն եւ Տեռնիէռ Էօռ Լիոնէզը:

Մանրամասնութիւններ՝ առանձին թղթակցութեամբ:

ԻՒՆԻԹԷ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

—— Օ ——

Յունուար 3ի մեր թիւով արձագանգ հանդիսացած էինք ընկերվարական շաբաթաթերթ՝ Իւնիթէի Դեկտ. 26ի (թիւ 183) թիւին մէջ լոյս տեսած մէկ շահեկան յօդուածին, ուր սակայն թիւրիմացութեամբ չէր յիշուած 1918 Մայիս 28ին հաստատուած Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը: Այս առթիւ պարզ ընթերցող մը, պարտք համարած է ճշդումի երկտող մը ղրկել թերթին խմբագրութեան, որ զայն հրատարակած է իր վերջին թիւին մէջ (189): Հոն կը յիշուի Հայաստանի Հանրապետութեան հաստատումը եւ կը շեշտուի թէ այդ Հայաստանը կը ղեկավարուէր ընկերվարական ինքնամատակարարման սկզբունքներով: Կը յիշատակուի նաեւ Դաշնակցութեան եւ հայ ժողովուրդի առանձնաշնորհեալ բարեկամ՝ ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութիւնը Ժօռէսներէն մինչեւ Ֆրանչեսքի, Մերմազ եւայլն:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ս. ՂԱԶԱՐԷՆ

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ՄԵԾ ՀՐԴԵՀԸ

(8 – 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1975)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հրդեհին յաջորդ առաւօտն իսկ ցաւակցական հեռագիրներ հասան ամէն կողմէ. հեռաձայնը դարձաւ սրտակցութեան ու քաջալերանքի գործիք մը: Մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց տուաւ իտալական մամուլը՝ անխտիր ամէն կուսակցութենէ, լայն սիւնակներ տրամադրելով աղէտին նկարագրութեան, լուսանկարներով հանդերձ. 15 տեսակ լրագրէ կտրօններ եկան հասան մեր ձեռքը. հեռատեսիլն ու ձայնասփիւռը՝ Ս. Ղազարի գոյժը տարածեցին աշխարհէ աշխարհ. մասնաւոր ներկայացուցիչ եկաւ Իտալիոյ միջազգային լրատու Անսա կազմակերպութեան կողմէ. Վենետիկի՝ ազգային յուշարձաններու, գեղարուեստական իրերու եւ գրադարանային հնութիւններու Վերատեսուչ երեք մարմիններու նախագահներն անձամբ՝ իրենց օժանդակ փոխանորդներով այցելեցին աղէտին վայրը, եւ աղնուօրէն արագ միջոցներ խորհեցան՝ կազմակերպելու համար վերաշինութեան ծրագիրները: Այցելութեան եկան եկեղեցական ներկայացուցիչներ՝ Վենետիկի Ծիր. Պատրիարքին կողմէ. անձամբ եկաւ Ս. Գէորգ կղզիի Բենեդիկտեան Աբբահայրը. ապա հայ եւ իտալացի բարեկամներ, Թղթակիցներ, եւրոպացի եւ հայ ուսանող համալսարանականներ, Մուրատ – Ռափայէլեանի ներկայ ու նախկին սաներ: Միլանոյէն՝ Հայ Գաղութային Միութեան զանազան կազմակերպութիւններու կողմէ պատուիրակութիւն մը փութաց Ս. Ղազար, մեղմացնելու մեր մեծ ցաւը: Փարիզէն « Յառաջ » օրաթերթի խմբագրապետուհին եկաւ, հարազատի մը աղնուութեամբ վշտակից ըլլալու մեզի:

Ցաւակցութեան, օրհնութեան ու քաջալերանքի հեռագիրներ հասան Ն. Ս. Պօղոս Զ. Սրբ. Քահանայապետէն, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն. Ս. Օծ. Վազգէն Ա. Հայրապետէն, Արեւելեան Եկեղեցիներու նախագահ՝ Ծիր. Փօլ Ֆիլիփէն: Պէյրութէն՝ Ամենապատիւ Գերերջ. Տ. Իգնատիոս Պետրոս ԺԶ. Կաթողիկոս Պատրիարքը հեռաձայնով իր վիշտը կը յայտնէր՝ մեծ աղէտին համար: Իտալիոյ նախկին Թագաւոր Ումպերթօ, իր աքսորավայրէն, վշտակցութեան յուզիչ նամակ մը կ'ուղղէր Միաբանութեան: Պոլսէն՝ Թուրքիոյ Հայոց Ամնպտ. Պատրիարք Տ. Շնորհք Արքպս. Գալուստեան, Փարիզէն՝ Արեւմտեան Եւրոպայի Պատուիրակ Գերշ. Տ. Սերովբէ Արքպս. Մանուկեան կը փութային մխիթարել Ս. Ղազարու հայրերը: Նմանապէս ցաւակցական զգացումներ կը յայտնէին Պոլսոյ Հայ Կաթող. Վիճակաւորը Գրպծ. Տ. Յովհ. Արքպս. Զոլաքեան, Ֆրանսայի Հայ Կաթող. Առաջնորդը՝ Գնրպծ. Նիկողայոս Ծ. Թ. Վ. Քեհեայեան, Աթէնքի Հայ Կաթող. Առաջնորդը՝ Գրպծ. Յովհ. Ծ. Թ. Վ. Գոյունեան, Վիէննայի Հայոց հոգեւոր հովիւը՝ Գրշ. Տ. Մեսրոպ Ծ. Վ. Գրիգորեան, Պուքրէշի հոգեւոր հովիւ՝ Գրշ. Տ. Զարեհ Ծ. Վ. Պարոնեան, Մարսիլիոյ Կաթողիկէ նախկին հոգեւոր հովիւ Գրպծ. Յովհաննէս Ծ. Վ. Զուհաճեան, Վիէննայի եւ Պոլսոյ Մխիթարեան քոյր Միաբանութեան անդամները: Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի տեսուչ՝ Գրպծ. Ներսէս Ծ. Վ. Սէթեան անձամբ կուգար Վենետիկ, նուէր բերելով Կարդինալ Աղաճանեանի մէկ գեղեցիկ կարմրերփեան շուրջառը: «Անարատ Յղութեան Քոյրեր»ու Միաբանութեան ընդհ. Մեծաւորուհին, Հռոմէն, ցաւակցական ազնիւ հեռագրի մը հետ՝ վանքին նուէր կը ղրկէր Թանկագին հին շուրջառ մը, խորանի Թաւշեայ ոսկեզարդ ծածկոց մը, այլ սրբազան սպասներ: Նմանապէս սրտայոյզ վշտակցական նամակ մը կը հասնէր Վենետիկ՝ Պոլսոյ Գալֆայեան Որբանոցի Մեծաւորուհի Սրկ. Արուսեակ Մայր Մխիթարեանի կողմէ: Հ. Բ. Ը. Միութեան նախագահ՝ Պ. Ալեք Մանուկեան կը փութար Նիւ Եորքէն զօրավիգ կանգնիլ Միաբանութեան, ազնիւ նամակով մը. նմանապէս՝ հեռագրով նախագահ Պ. Նուհան Ֆրէնկեան, Փարիզէն, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ֆրանսայի մասնաճիւղի կողմէ. Միլանոյէն՝ Իտալիոյ Հայոց Միութիւնը, իր զանազան կազմակերպութիւններով, Մարսիլիայէն՝ Մուրատ – Ռափայէլեան աշակերտներու Միութեան կողմէ՝ Պ. Սուրէն Էքսէրճեան, իրենց ազնիւ հեռագիրներով կը յայտնէին ջերմ սրտակցութիւն: Նմանապէս հարիւրաւոր այլ նամակներ ու հեռագիրներ կը հասնէին՝ աշխարհի ամէն կողմերէ: Նոյնիսկ իտալացի դպրոցական փոքրիկ աշակերտներէ, որոնք վերջերս խմբովին այցելութեան եկած էին Ս. Ղազար: Համալսարանական ուսանողներ, հայ եւ իտալացի, հեռաձայնով՝ աշխատանքի իրենց մասնակցութիւնը բերե –

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

(1975)

Բ.

Գ.— Ս. ՓՐԿԻՉ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ.— Տարուէ տարի յարաճող իր հսկայ պիւտճէով սկսած է ծանր կշռել համայնքիս արդէն իսկ բեռնաւոր ուսերուն վրայ: Այս դժուար կացութեան սրտցաւ Թարգմանը կը հանդիսանայ նոյնինքն Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի հոգաբարձութեան ատենապետ Տօքթ. Կ. Արման, իր ամանորի ուղերձին մէջ, որմէ առաջ կը բերենք հատուած մը, յանձնելու համար զայն մեր համայնքի լուրջ նկատառման, ինչպէս նաեւ ի տեղեկութիւն արտասահմանի մեր արենակիցներուն, որոնք գիտենք Թէ մօտէն կը հետաքրքրուին այս մարդասիրական հաստատութեամբ եւ յաճախ կարեւոր նուիրատուութիւն ալ կ'ընեն:

« Օրէ օր դժբախտաբար շատ աւելի դժուար կը դառնայ հիւանդանոցին գոյատեւման հարցը… իւրաքանչիւր տարի սենտիքայի ծանր ճնշումներու տակ կը ստիպուինք ակամայ յաւելումներ ընելու: Այս տարի սենտիքաներէն մին յաջողեցաւ ամսականի նոր յաւելումներ եւս ընել, որ չորս միլիոնի հսկայ գումարի մը յաւելման պատճառ եղաւ մեր պիւտճէին վրայ: Այս հիւանդանոցին մէջ գտնուած երկրորդ սենտիքան այս յաւելումը քիչ գտնելով, օրինաւոր ու ապօրէն զանազան միջոցներու կը դիմէ միշտ յաւելումները բարձրացնելու նպատակով. գործադուլ կը հռչակէ, բժշկապետին ու հոգաբարձութեան սպառնալիքներ կը ռեղացնէ, ճաշարանին դուռը կը կղպէ, որպէսզի ոչ ոք կարենայ ճաշել, եւայլն, եւայլն: Այսօրինակ արարքներ կը կրկնուին: Եւ որպէսզի սենտիքային ներկայացուցիչները Թօշակի յաւելման իրենց նպատակին հասնին, խնդրին ազգային հանգամանք տալու կը ձգտին, իբրեւ Թէ Հայեր կը կեղեքեն Թուրքերը, Թուրք գործաւորները կը չարչարեն: Ասոնք հիւանդանոցի պարտէզին մէջ ճառեր կը խօսին: Լրագիրներ արձագանգ կ'ըլլան այս անիմաստ դրութեան, զոր կ'որակեն «Հայերուն նոր Թշնամութիւնները Թուրքերուն դէմ» վերտառութեամբ: Այս դժնդակ պարագաներուն պատճառաւ, հիւանդանոցը ստիպուած է բարձր ամսաթոշակով փաստաբաններ ունենալ եւ խոշոր ծախքերու ենթարկուիլ:

«Վաքըֆները մեր հասոյթին հարիւրին հինգը կը պահանջեն: Դիմում կատարեցինք որպէսզի այս գումարը ոչ Թէ ընդհ. հասոյթէն, այլ զուտ շահէն վճարենք. այսինքն բոլոր ծախքերը հանելէ յետոյ մեր ընդհ. հասոյթէն՝ մնացեալ զուտ շահէն վճարենք (եթէ մնայ) հարիւրին հինգը: Դժբախտաբար մեր առաջարկը մերժուեցաւ ու հիմա պարտաւոր ենք 200 հազար լիրայի մօտ գումար մը վճարել, մինչդեռ մենք, ընդհակառակն, կարօտ ենք վաքըֆներու օգնութեան»:

Փառք Աստուծոյ, իբրեւ համայնք որեւէ ատեն կարօտ չենք եղած ու կարօտ պիտի չըլլանք վաքըֆներու նիւթական օժանդակութեան: Բայց շատ պէտք ունինք անոնց քչիկ մը բարեացակամ եւ մարդկային վերաբերմունքին: Վաքըֆներու տնօրէնութեան հիմնական պարտականութիւնը պիտի ըլլար հսկել, որ իւրաքանչիւր վաքըֆի նիւթական եկամուտները նշանակուած նպատակին ծառայեն եւ պարտադրել մատակարարներուն, որ բարեկարգ ու պայծառ պահեն իրենց տնտեսութեան յանձնուած հաստատութիւնները: Պահանջելով ու պարտադրելով որ աւելի եկամտաբեր դարձնեն իրենց խնամքին յանձնուած կալուածները, նորոգելով հիները եւ ի հարկին նորեր շինելով իրենց բաց կալուածներուն վրայ: Ասկէ պիտի օգտուէին ոչ միայն իրենց հսկողութեան ներքեւ ինկած բարեսիրական, կրթական կամ կրօնական հաստատութիւնները, այլ նաեւ քաղաքը ընդհանրապէս, եւ վաքըֆներու ընդհ. տնօրէնութիւնը մասնաւորաբար, եթէ պիտի չարունակէ դանձել հինգ առ հարիւր յաւելուածական տուրքը, որ աշխարհի ոչ մէկ անկիւնը տեսնուած երեւոյթ մըն է: Այսօր մեր «վաքըֆ» կոչուած հաստատութիւնները հասած են այնպիսի կացութեան մը, ուր վաքըֆներու ընդհ. տնօրէնութեան կողմէ դըրուած արգելքներուն եւ դժուարութիւններուն վերացումը միայն պիտի նկատեն գերագոյն օժանդակութիւն եւ երկնառաք բարիք, որուն համար միայն երախտապարտ պիտի մնան: Այս արգելքներէն մէկն է, օրինակ, հիւանդանոցի նորոգուած կալուածներէն մէկին վրայ դըրուածը որով 6–7 տարիներէ ի վեր այս հասութաբեր կալուածը կնքուած ու ամ–

լու սիրայօժար տրամադրութիւններ կը յայտնէին:

Միաբանութիւնը մեծ յուզումով իր սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլորին, մի առ մի, այս եղբայրական ազնիւ զգացումներուն համար, ու փոխադարձաբար՝ կը հայցէ Աստուծմէ, երախտագէտ իղձերով, ամէնուն համար՝ խաղաղութիւն, երկնային առատաբեղ օրհնութիւն, երջանկութիւն եւ ամէն ճշմարիտ բարիք:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Ընդհ. Քարտուղար
Մխիթարեան Միաբանութեան

1976 Յունուար 4

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Ժ.

Եւ մի օր, ամառուայ սկզբներում, միջօրէի կիզիչ արեւի տակ, Յովնաթանը տեսաւ իր քրոջը, Մարգարիտին, որ լողանում էր վերի աւազանում, որի գլխավերեւում հանգչում էր պալը:

Մարգարիտը տասնվեց տարեկան էր, իրենից մի քանի տարով փոքր: Յովնաթանը եւ Մարգարիտը, այդ միեւնոյն աւազանում, միասին շատ անգամ էին լողացել, բայց վերջին տարիները բաժանուել էին իրարից բնազդօրէն:

Աւազանի ջուրը զուլալ էր, ջինջ, ինչպէս արցունքը, նրա ալիքների տակ շողշողում էր Մարգարիտի մարմինը, ինչպէս լուսնի ցոլքը:

Մարգարիտը, տեսնելով եղբօրն աւազանի Թմբի վրայ, ամօթից սուզուեց ջրի մէջ, բայց երկար չդիմանալով՝ բարձրացաւ վեր, կուչ եկաւ ջրի մէջ՝ ձեռքերով անդադար խփելով ջրին, որպէսզի չսուղուի: Յովնաթանը չէր հեռանում, ապշահար կանգնել էր Թմբի վրայ:

— Յովնաթա՛ն, գնա, հեռացիր:

Յովնաթանը հեռացաւ:

Նա գնաց, հասաւ դաշտի մեծ խոտերին, նստեց նրանց եւեւում եւ այնպէս արաւ, որ չտեսնի քրոջը: Խոտն օրօրւում էր կէսօրուայ մեղմ եւ քաղցրաբոյր քամուց, դիպչում նրա մազերին ու երեսին:

Յովնաթանն սկսեց մտածել. Մարգարիտն այն աղջիկը չէր, որի հետ այնքան լողացել էր: Նա փոխուել էր բոլորովին: Մանկութիւնից ոչինչ չէր մնացել, կարծես մի օտար, անծանօթ աղջիկ էր, որ պատահաբար ընկել էր իրենց աւազանը: Նրա ստինքները, դողահար՝ ջրի զովութիւնից, կարծես Թռչում էին ջրից դուրս, մարմինը լցուել էր, ոսկորների ոչ մի հետք չէր երեւում:

Եւ Յովնաթանը մտադրեց քանդակել քրոջը:

Արդեօ՞ք կը համաձայնէր Մարգարիտը: Այո, Մարգարիտը եղբօրը ոչինչ չէր մերժի: Եւ բոցավառուեց Յովնաթանի երեւակայութիւնը, նրան պատեց ստեղծագործութեան մի նոր եւ անօրինակ դող, մի աննախընթաց սարսուռ:

Յանկարծ լսեց ջինջ եւ զիլ մի ձայն.

— Յովնաթա՛ն… Յովնաթա՛ն…

Յովնաթանը գլուխը բարձրացրեց խոտերի միջից եւ տեսաւ քրոջը, որը եղնիկի Թեթեւութեամբ վազում էր իրեն:

Յովնաթանն ընդառաջեց նրան, եւ նրանք վերկախառնուեցին:

— Մարգարիտ, — շշնջաց Յովնաթանը, — արի քեզ տանեմ բրուտանոցը եւ մի բան ցոյց տամ:

Մարգարիտը բռնեց դանդըրահեր եւ կապուտաչեայ եղբօր ձեռքը, եւ նրանք քայլեցին դէպի բրուտանոցը:

Մարգարիտի մազերից քամւում էր ջուրը, գալիս հասնում էր ծամերի ծայրին, կախւում՝ ինչպէս ցօղը խոտից ու տերեւից, եւ կաթում կրծքի և ուսերի վրայ:

Երբ նրանք բրուտանոց հասան, ոչ ոք չկար, բանթող էր, որովհետեւ ղօղանջում էր մատուռի երեկոյեան զանգը:

Բացուեց բրուտանոցի ծանր դուռը:

Մարգարիտ դողդոջուն քայլերով մտաւ ներս: Նա դողում էր ե՛ւ երեկոյեան զովութիւնից, ե՛ւ ինչ-որ անծանօթ վախից:

Բրուտանոցի դուռը բացած ժամանակ Մարգարիտը նայեց եղբօր աչքերին եւ նրան Թուաց, որ երկու փոքրիկ կանթեղներ են վառւում նրա սեւ ու խիտ յօնքերի տակից:

Երբ նրանք կանգնեցին Դաւթի սքօղուած արձանի դիմաց, Մարգարիտը շշնջաց.

— Յովնաթան, վախենում եմ:

— Ինչո՞ւ:

— Չեմ իմանում:

Յովնաթանը ժպտաց:

Այս ժպիտը սրտապնդեց տասնեւվեց տարեկան աղջկան: Տասնեւվեց տարեկան աղջիկը ո՛չ կին է, ո՛չ աղջիկ: Այդ տարիքի աղջկայ ներքին էութիւնը տարտամ է, անորոշ զգացումների մէջ տարուբեր, մէկ կին է, մէկ՝ աղջիկ: Ահա լսում է նա մի ձայն. դիւթիչ մի ձայն, բայց չի իմանում, Թէ որտեղից եկաւ, կարծես մէկը դիպչում է իրեն, ընդոստ ետ է դառնում, խռովայոյզ եւ սրտատրոփ. ոչ ոք չկայ, արդեօք քամի՞ն էր, որ Թափահարեց եւ անցաւ: Դա մի անիմանալի խաղ է, որ շարունակւում է՝ մինչեւ աշխարհը մերկանայ նրա առաջ, մինչեւ պատռուի Թանձր քօղը, մինչեւ ծագի կեանքի արեգակը եւ արիւնախինդ սրբով պատառոտի այն մութ գիշերը, որ արհաւրալից բարձրանում է իւրաքանչիւր աղջկայ հոգու եւ սրտի դիմաց:

Յովնաթանը քաշեց չորը կաւի վրայից: Մարգարիտը ճչաց եւ փաթաթուեց եղբօրը:

— Դաւիթն է:

— Այո, Դաւիթն է:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(13 Շար.)

...ութեան դատապարտուած կը մնայ, դրկելով հիւանդանոցը տարեկան 2–3 միլիոնի հասոյթ եկամուտէ: Ալ չենք անդրադառնար անսովոր այն երեւոյթին, երբ հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը հսկայ դժուարութիւններով դանէ դուռ դրեթէ մուրացկանութեամբ դրամ կը հաւաքէ պիտճէի բացը գոցելու համար, վաքըֆներու ընդհ. տնօրէնութիւնը ասոր ալ հինգ առ հարիւր յաւելուածական տուրքը կը պահանջէ: Իրականութեան մէջ հաւաքուածը եկամուտ չէ, այլ պիտճէն հաւասարակշռելու գերմարդկային ճիգ, որ ուրիշ պարագաներուն՝ պետութիւններ կը դիմագրաւեն, քանի որ հիւանդանոցի մէջ դարմանուողները Պետութեան քաղաքացիներ են, որոնց կէսէն աւելին մեր համայնքի անդամներ չեն...:

Տոքթ. կ. Արման իր ուղերձին մէջ կը գանգատի նաեւ «կարող եւ զօրաւոր տնօրէններու եւ մատակարարներու» պակասէն: «Հիւանդապահուհի գտնելը գրեթէ անկարելի եղած է կ'ըսէ եւ կ'եզրակացնէ.

«Ըլլայ սենեկային պայմանները, ըլլայ ապրուստի սղութիւնը՝ Թոշակները կը բարձրացնեն եւ հետեւաբար հիւանդանոցը կանգուն պահելու հարցը կը դժուարանայ անխուսափելիօրէն: Երբ խորհինք թէ 1954ին երկու միլիոն երկու հարիւր հազար լիրա եղող հիւանդանոցի պիւտճէն 1976ին մօտաւորապէս քսան միլիոն լիրա պիտի ըլլայ, այսինքն տասն անգամ աւելի բարձրացած, կրնանք երեւակայել անօրինակ կացութիւնը. մինչդեռ մեր հասոյթի աղբիւրները նախկինին հետ նոյն են գրեթէ»:

Ուրեմն մէկ կողմէն ապրուստի մակարդակը կը բարձրանայ տարուէ տարի եւ նոյն համեմատութեամբ կը բարձրանայ նաեւ հիւանդանոցի պիւտճէն: Միւս կողմէն վաքըֆի շրջանակները արդէլք կը հանդիսանան հիւանդանոցի բազմաթիւ կալուածները աւելի եկամտաբեր դարձնելու անհրաժեշտութեան: Այս պայմաններու ներքեւ մեր համայնքը որքան ալ քրիստոնէական ու մարդկային բարի կամեցողութեան ոգիով լեցուած ըլլայ, ի վիճակի չէ հոգալու նաեւ իր համայնքէն չեղող հիւանդները, որոնց տէր կանգնիլը Պետութեան անկ է: Մինչդեռ մեր Պետութիւնը իր երբեմնի հարիւր հազար Թրք. լիրայի պատկառելի յատկացումը, երբ լիրան իրական արժէք ունէր, տարիներէ ի վեր իջեցուցած է արդէն տասնհինգհազար լիրայի, որ այսօր մէկ հիւանդին կամ մէկ անկողնին տարեկան ծախքին կէսն անգամ չէ: Այս կացութեան դիմաց Հոգաբարձութեան կը մնայ անտեսական վիրաբուժական գործողութեան ենթարկել Ս. Փրկիչ Հաստատութեան հիւանդանոցի բաժինը միայն, որ պիւտճէի մեծագոյն մասը սպառողն է, ապատելու համար զայն ամէն տարի պիւտճէի խոշոր բաց մը ձգելու իր քրոնիկ հիւանդութենէն: Ինչպէս ծերանոցի եւ ջլախտաւորներու բաժինը՝ նոյնպէս ալ հիւանդանոցի բաժինը գոցելը խնդրոյ առարկայ չէ. այլ վերածել վերջին բաժինը միայն՝ այնպիսի չափի մը, որ համայնքիս նիւթական կարողութեան սահմաններու մէջ ըլլայ զայն պատուով պահելը նաեւ ասկէ յետոյ, ինչպէս ըրած է մինչեւ հիմա:

(Շար.–2)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ.— Յունուար 18 Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին, Տէսինի քաղաքապետարանի սրահը տեղի ունեցաւ Մանուկներու Օրուան աւանդական հանդէսը, կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղի կողմէ, մասնակցութեամբ իր դպրոցին աշակերտութեան:

Տարւոյս միակ ձեռնարկն է որ կը քաջալերուի բոլորին կողմէ անխտիր: Ծնողքներ ու դպրոցին արժէքը գնահատողներ իրենց ներկայութեամբ կը քաջալերեն մեր երախաները, որոնք այդ օրը տէրն են հանդէսին ու ցոյց կուտան իրենց շնորհն ու բնատուր ձիրքերը եւ մայրենի լեզուի մէջ ձեռք բերած յառաջդիմութիւնները:

Գեղեցիկ տօնածառ մը փառաւորապէս բազմած բեմին առջեւ իր գունաւոր լամբերով ծիածանի մը կը նմանէր:

Ժամը 3ին վարագոյրը բացուելով, Կապոյտ Խաչի վարչութեան կողմէ Տիկին Սոնիա Պառաւեան, իր բացման գրաւոր խօսքով նախ շեշտեց թէ Կապ. Խաչի գլխաւոր նպատակն ու գործունէութեան խարիսխը կը կազմէ նորագոյն սերունդի հայեցի կրթութիւնը իր դպրոցներու ցանցով: Ապա, պատմականը ըրաւ հայ կնոջ կարեւոր դերին ազգային իրականութեան մէջ դարերու ընթացքին, սկսեալ Վարդանանց «Տիկնայք փափկասունք»էն մինչեւ Դպրոցասէր Տիկնանցը, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերը:

Ահա դպրոցին աշակերտները բեմին վրայ: Թուական յաւելում մը չի նշմարուիր անցեալ տարուան վրայ: Գաղութի մը համար ուր քսան տարիներ առաջ ամէնօրեայ դպրոց կը յաճախէին 120–130 աշակերտներ: Աւա՜ղ, անցեալը իրեն հետ տարաւ նաեւ Փափազեաններու, Միլտոնեանի, Ազգին Մարտիրոսեանի կրթական բեղուն շրջանները: Այժմ, միօրեայ դըպրոցով աշակերտներու համրանքը իջած է մէկ չորրորդի: Ո՞վ է յանցաւորը այս անկումին. անշուշտ բոլորս առանց բացառութեան: Երախաներէն սկսեալ, որոնք իրենց կամքը կը պարտադրեն ծնողքներուն, մինչեւ ծնողքները՝ իրենց անտարբերութեամբ: Մանաւանդ ներկայ աննպաստ պայմանները, երբ տասնորդուած է հին սերունդը եւ նորերէն շատեր խառն ամուսնութիւններով գրեթէ հրաժարած են Հայութենէ: Այս ցաւը ամենուրեք նոյնն է: Յօդուածներ կ'երեւին թերթերու մէջ, մայրենի կրթութեան կաղալուն պատճառները կը մատնանշուին, առաջարկներ ու թելադրութիւններ կ'ըլլան, սակայն, ձայն բարբառոյ յանապատի: Տարիները կը յաջորդեն տարիներու, իրենց հետ բերելով անորոշութիւն, նոր դժուարութիւններ, նոր դըժբախտութիւններ:

Կ'ըլլան խմբերգներ աշակերտութեան կողմէ, բաղկացած մեծ մասամբ 5էն 8 տարեկան երախաներէ:

Երկու խօսք ըսելու կը հրաւիրուի տեղւոյս եկեղեցւոյ վարչութեան քարտուղար Պր. Մեսրոպ Պայընտրեան, որ միշտ ալ քաջալերած է դպրոցական ձեռնարկները: Պր. Պայընտրեան ջերմ խօսքերով ըսաւ.— «Մանուկը այսօր, իշխանն է օրուան ու արքան, որ պաշտուած է ամբողջ աշխարհի մէջ: Հայերս մանաւանդ յատուկ գուրգուրանք ունինք մեր երախաներուն հանդէպ, զանոնք Հայ մեծցնելու մտահոգութեամբ: Կան մարդիկ որոնք կ'արհամարհեն ժողովրդային խոնարհ խաւերը, անտարբեր են դպրոցին ու եկեղեցւոյ նըկատմամբ, իրենց գոյութեան իմաստը փնտռելով հարստութեան մէջ: Քրիստոս, երանութիւն կուտար աղքատներուն, որ պիտի արժանանան երկնային արքայութեան: Իսկ մենք կ'ըսենք երանի՜ հոգւով հարուստներուն: Որովհետեւ, ասոնք են որ զօրավիգ կը կենան դպրոցին ու եկեղեցւոյն ու իրենց համեստ զոհողութեամբ ազգային ձեռնարկներուն: Պետրոս առաքեալ Աստուծոյ տաճարը կը համարի ժայռը հաւատքին: Իսկ մեզի համար դպրոցը կը կազմէ հիմը մեր ազգային գոյատեւման: Ամէն գնահատանքի արժանի է Կապոյտ Խաչը որ զոհողութեամբ կը վարէ կրթական գործը: Տեղւոյս մասնաճիւղի ժրաջան տիկինները ջերմօրէն կ'աշխատին ու իրենց կարելին կ'ընեն վառ ու կանգուն պահելու համար դպրոցը, որպէսզի հայ երախաները կարենան սորվիլ իրենց ազգային լեզուն:

Յետոյ եղան արտասանութիւններ աշակերտներու կողմէ, որոնք հոգեպարար մթնոլորտ մը ստեղծեցին:

Պր. Նաճարեան բեմ բարձրանալով աճուրդ մը վարեց: Բոլոր ներկաները առատաձեռնօրէն մասնակցեցան նուիրատուութեան: Ներողամիտ ըլլան որ անուններ պիտի չտամ: Այսուհանդերձ, գէթ յիշենք նուիրատու միութեանց անունները: Այսպէս, եկեղեցւոյ վարչութիւնը, ինչպէս նախորդ տարիները, մասնակցեցաւ 500 ֆրանքով: Վասպուրականի Երիտ. երկսեռ Միութիւն՝ 200: Ֆրանսական բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութիւն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ 100ական, ընկ. Ալեքս Մանուկեան 500: Մեր ժողովուրդը առատաձեռն է, զոհաբերող ու գիտակից: Շատ կարճ ժամանակի մը ընթացքին գոյացաւ 4027 ֆրանք: Կարդացուեցան եկեղեցւոյ վարչութեան եւ Պր. Մեսրոպ Պայընտրեանի զոյգ նամակները, որոնք գնահատանքի խօսքեր էին դպրոցին ու խաչուհիներուն նուիրուած:

Ապա, վայելուչ շարժումներով ու նազելաճեմ պարեցին խումբ մը պարմանուհիներ, գեղջկական տարազներով ու նըւագի ընկերակցութեամբ: Ի վերջոյ գեղարուեստական յայտագիրը լրացաւ բարոյալից պատկերով մը: Դերակատարները, բոլորն ալ աղջիկներ, յաջողութեամբ ու մաքուր առոգանութեամբ կատարեցին իրենց դերերը:

Տէսինի հոգեւոր հովիւ Պալապանեան Քհնյ. իր փակման խօսքով շեշտեց դըպրոցին կարեւորութիւնը: Թելադրեց ծընողքներուն, չբաւարարուիլ դպրոց ղըրկելով իրենց զաւակները այլ եւ հայերէն խօսիլ անոնց հետ շարունակաբար: Գնահատեց Կապոյտ Խաչի դրական շինիչ գործունէութիւնը, ինչպէս նաեւ ուսուցչուհի Տիկին Փափազեանի բեղուն աշխատանքը: Իր պահպանիչով հանդէսը փակուեցաւ:

Կաղանդ պապան եկաւ նուէրներով ծանրաբեռնուած: Աշակերտները խոստացան հայերէն խօսիլ իրենց ընկերներուն ու ծնողքներուն հետ: Կաղանդ պապան (Նաճարեան) անբաւարար նկատելով շաբաթական երկու ժամուան դասաւանդութիւնը, ծնողքներուն թելադրեց շարունակել հայեցի դաստիարակութիւնը տան մէջ հայերէն խօսելով երախաներուն հետ:

Բոլոր աշակերտները ստացան գեղեցիկ նուէրներ ու հիւրասիրուեցան Կապոյտ Խաչուհիներու պատրաստած սեղաններու շուրջ՝ մրգերով, կարկանդակներով ու խմիչքով:

Հանդէսը վերջ գտաւ բոլորին գոհունակ տրամադրութեամբ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Հայեր ի պատուի

Երիտասարդ ֆրանսահայ բժիշկը՝ Արամ-Ֆիլիփ Շահինեան, որ 1969ին փայլուն կերպով ներկայացուցած էր իր աւարտաճառը՝

Le temps de doublement des cancers broncho-pulmonaires

եւ տարիներէ ի վեր փնտռուած հեղինակութիւն մըն է թէ՛ իբրեւ բժիշկ թէ՛ իբրեւ մասնագիտական յօդուածագիր, Յունուար մէկին Նիւ-Եորքի Մաունթ Սինայ հիւանդանոցը, ուր է երկու տարիէ ի վեր, ստացած է Փրոֆեսէօր ակրեժէի տիտղոսը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ՀԱՐԱԶԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՑՆԾԱՏՕՆԸ

ՌՈԼԱՆ ԵՒ ԼԷՕՆՈՐ

Ալթիէրի ճակտին քրտինքը սրբեց եւ վրիժառութեան վրայ խոկալով ակռաներուն տակէն մռլտաց.

— Ո՛հ, հնա՛ր մը, միջո՛ց մը, պատրուա՛կ մը գտնելու է զայն ձերբակալելու համար:

— Պատրուա՞կ, պատրուա՞կ կը փընտռէք տէր իմ, մռլտաց Պեմպօ խուլ ձայնով մը եւ չարաշուք ուրախութեամբ մը ցցուելով: Ինծի հետեւեցէք. ես ձեր փնտռած պատրուակը կը հայթայթեմ ձեզի:

— Ո՞ւր կը տանիք զիս, ճիւա՛ղ:

Պեմպօ մեծ քայլերով դարատափին միւս անկիւնը ուղղուեցաւ եւ դարձեալ վար ծռելով, ձեռքը երկարեց եւ ըսաւ.

— Սա տունը տեսա՞ք տէր իմ:

— Պոռնիկներու կայսրուհիին պալատն է, Իմփերիայի պալա՛տը, մրմնջաց Ալթիէրի:

— Ահա ձեր փնտռած պատրուակը այս պալատին մէջ պիտի գտնէք, գոչեց Պեմպօ: Առասպելական Իմփերիան, անիծեալ Իմփերիան, այդ գարշելի, այդ զզուելի պոռնիկը պիտի մատնէ Ռոլանը ձեր ձեռքը:

— Իմփերիան Ռոլանը կ'ատէ՞ որ զայն իմ ձեռքս մատնելը աչքը առնէ, հեւաց Ալթիէրի:

— Ո՛չ, տէր իմ, կը սիրէ, իմացա՞ք, կը սիրէ: Իմփերիա, այս իրիկուն ինքն ալ ձեզի պէս կը տառապի: Ինչպէս որ պատրիկներու սերունդէն զօրավար Ալթիէրին Լէօնորի սիրով կը տոչորուի, նոյնպէս ալ պերճաշուք Իմփերիան Ռոլանի սիրով կ'այրի, կը մրկի...: Այդ գարշելի կինն ալ ձեզի պէս յիմարացած է, խենթեցած է սիրով...: Մահը աչքը առած է: Անոր սէրն ալ այս ժամուս մութին մէջ կը հսկէ...: Ահա այդ սաստիկ սէրն է որ վրիժառութեան դուռ պիտի բանայ ձեր առջեւ, տէր իմ: Եկէ՛ք, եկէք, պերճաշուք Իմփերիայի տունը երթանք...

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԸ

Տօնախմբութեան վերջին շչուկները հովի մը մռնչիւնին պէս նուաղեցան:

Վենետիկ քունի մէջ է. օձապտոյտ ջրանցքները գեղուհիի մը ծփուն մազերուն երեւոյթը առած են. տուներուն եւ պալատներուն ձիւնասպիտակ մարմարները փայլիլ սկսած են. բոլոր դուներն ու պատուհանները գոցուած են: Միայն Մատնութեան կոճղին բերանն է որ բաց է... հաստատելու համար անշուշտ թէ սպառնալիքը միշտ արթուն է...:

Օլիվոլօ կղզին մէջ Սուրբ Մարիամ եկեղեցիին ետին սիրուն պարտէզ մը կայ, ուր ամէն տարի կը համախմբուին ամուսնանալիք ուխտաւորներու զոյգերը. դարմատի խօսեցեալներ, որոնք ջերմեռանդօրէն կ'աղօթեն իրենց ուխտին իրականացումը խնդրելով Սուրբ Մարիամէ:

Հոն, գիշերը, մութին մէջ, երբ սոխակը վերջալոյսէն գինովցած իր վերջին դայլայլը կ'արտասուէ եղեւիններու եւ մայրիներու գաղտնապահ ճիւղերուն մէջ պահուըտած, անդին, վարը, սիրով գինովցած զոյգերը ուրիշ դեղգեղ մը կը սկսին ծառերուն տակ, սիրային փսփսուք մը, հաւատացեալ սրտերէ բխած:

Ռոլան եւ Լէօնոր պիտի նշանուէին եւ նշանուելէ առաջ այդ կղզեակը գացած են ուխտելու, իրարու հաւատարմութիւն ուխտելու ամուսնութեանց պահապան սրբուհիին ոտքերուն առջեւ:

Երկուքն ալ քովէ քով մայրիի մը տակ նստած կը խօսակցին...: Սիրոյ վրայ չեն խօսիր, բայց իրենց սէրը սաստիկ է... երբեմն, ա՛հ... ինքնաբերաբար բնազդօրէն, անոնց ձեռքերը իրար կը միանան եւ իրար կր գրկեն, իրար կը սեղմեն:

Ահա կէս գիշերը հնչեց...: Երկուքը մէկէն սարսռացին...: Ռոլան երեք ամիսէ ի վեր Տանտոլօներու տունը ընդունուած էր եւ դեռ գիշեր մը, գիշեր մը տասներկուքէն առաջ չէր զատուած իր սիրուհիէն:

Ռոլան ոտքի ելաւ:

— Քիչ մը եւս նստէ, սիրելի տէրս, հառաչեց Լէօնոր:

— Ոչ, ըսաւ Ռոլան վճռական շեշտով մը բայց ժպտելով: Քու հայրդ, ազնուական Տանտոլօ երդում ընել տուաւ ինծի որ ամէն գիշեր մինչեւ կէս գիշեր պիտի մնամ քու քովդ: Երջանկութեան օրերնիս մօտ է, Լէօնոր, երբոր ամուսնեանանք, ա՛լ մեր սէրը սահման եւ ժամանակ պիտի չճանչնայ, գիշերները բնաւ քենէ պիտի չբաժնուիմ...:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՌԸՆՈՊԼ

Կռընոպլի մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Փետր. 1, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին Ռիւ Ժէի սրահին մէջ:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին՝ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին, իրենց զաւակներով Կռընոպլի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Հայկական հաճելի մթնոլորտ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաշխէ սրահին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն:

ՌՆԿ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր խումբերը այս Ուրբաթ (Յունուար 30) ժամը 20·30ին, Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

Զեկուցում կուտայ.— ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ

Հայ Դատի աշխատանքներու եւ Լիբանանի կացութեան մասին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Յունուար 31) ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (Յունուար 31) ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Նախկին ժողովին շարունակութիւնը:

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին ծանօթ հաւաքավայրը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Շարունակութիւն նախորդ ժողովին:

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

կիրակի, փետրուար 1, ժամը 15ին

OPERA MUNICIPAL DE MARSEILLE

LES BALLETS «NAIRI» PRESENTENT

Évocation d'une journée populaire arménienne

Cette unique représentation sera donnée au profit de la Maison de la Culture Arménienne.

Réservation : Mme CHALDJIAN, 20 Avenue Valdonne — Tél. : 66-18-80
MILDONIAN, Chemiserie Milton, 29 Rue Colbert — Tél : 90-90-10
VARTANIAN ACHOD, 5 Bld. Jean-Jau rès, Septemes — Tél. : 51-29-90

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կազմակերպուած Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ՝ Կիրակի, Փետր. 22 Սալ Մոլիէռ:

×

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Միութեան տարեկան պարահանդէսը՝ Փետրուար 29ին:

×

Հայ Արիներու Միութեան 45րդ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

ներկայութեամբ Համաշխարհային Սկաուտական Պիւրոյին ընդհ. քարտուղար (Ժընեւ)

Լասլօ Նաճիի

Կիրակի Մարտ 7, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique
Paris (7e) — Métro Invalides

×

Փարիզի Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետր. 8ին:

×

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին պարահանդէսը Շաբաթ, Ապրիլ 3ին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՄԱՐՏ 21 — ԱՊՐԻԼ 4

ԳԱՐՈՒՆԸ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

6–13 տարեկան մանուկներու համար

Արձանագրութեան համար դիմել ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon, 75008 Paris

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 11–12 և կամ հեռաձայնել 985-36-53

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ.. ժողովը այս Կիրակի (Փետր. 1) ժամը 15ին, դպրոցին սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ: անդամատետրերը միասին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Հինգշաբթի Յունուար 29, ժամը 14·30ին, Ազգ. Տան սրահը, 295, Ռիւ Պուալօ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ի նպաստ Լիբանանայ գաղութին

*

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԵՒ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ,
SALLE DU COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26, Rue Troyon — SEVRES

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊՈՒՖԷ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

10 JOURS A PALMA

DU 11 AU 21 FEVRIER
De Lyon 840 F. de Marseille 740 F. de Paris 1000 F.

10 JOURS EN TUNISIE

DU 21 FEVRIER AU 3 MARS
De Lyon 1.300 F., de Marseille 1.200 F.

10 JOURS EN GRECE

avec 2 jours à Rome
DU 12 AU 21 MARS 1976
de Lyon 1850 Frs, de Marseille 1850 Frs, de Paris 1950 Frs.

organisé par sevan voyages - lyon
accompagné par Monsieur SARKISSIAN Varoujan

—Les prix comprennent : le transport aérien A/R, le transfert aéroport — hôtel - aéroport, logement, pension complète dans hôtel 1ère classe, en chambre double/bain.

— Vu le succès obtenu ces dernières années, nous organisons aussi en cette période hivernale, d'agréables séjours dans des pays plus cléments.

Inscrivez-vous et faites inscrire vos parents auprès :

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003, LYON
Téléphone : (78) 60-13-66

— Նախորդ տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած եւ եղող դիմումներու գոհացում տալու համար, մանաւանդ մեր երէց սերունդին կողմէ, Վարուժան Սարգիսեան լաւագոյն պայմաններով գեղեցիկ առիթը կուտայ ձեզի Փալմա եւ Յունաստան (երկու օր Հռոմ) կազմակերպուած այս ճամբորդութիւններով:

Արձանագրուեցէք եւ արձանագրել տուէք ձեր բարեկամները ձեր նախասիրած ճամբորդութեան եւ կ'ունենաք մեր կողմէ բոլոր պէտք եղած մանրամասնութիւնները:

Licence BR 72056
Licence COR. A. 529

INVITATION

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

Le Vendredi 30 Janvier à 21 heures

RECITAL DE PIANO

SETA TANYEL

SCARLATTI — BACH — BEETHOVEN
BABADJANIAN — CHOPIN — LISZT

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
29
JEUDI
29 JANVIER
1976

LE NUMERO 1.20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — 13.501 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — No 13.501

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

— Օ —

Ա.

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

Պատմական ճշմարտութիւն է։ Թուրքը կառավարուելու համար միշտ երկաթեայ թաթ մը պէտք է ունենայ իր գլխուն վերեւ։ Եթէ Հանրապետութեան նախագահը կամ վարչապետը զինուորական մը չըլլայ, ինչպէս յաճախ, բանակը աչալուրջ կը հսկէ վարագոյրին ետեւ, պատրաստ միջամտելու՝ ամէն անգամ որ խնդիրը ծայրայեղութեան հասնի։

Սիւլէյման Տէմիրէլ, որ 1964 Դեկտեմբերէն ի վեր նախագահն է «Ատալէթ» կուսակցութեան, ուզելով ժողովրդավարի համբաւ շահիլ, իր վարչապետութեան օրով լայն ազատութիւններ շնորհեր էր երիտասարդական եւ քաղաքական կազմակերպութեանց։ Հետեւանքն եղաւ այն, որ սանձարձակ ազատութիւնը տարուէ տարի զարգանալով յանգեցաւ գրեթէ անիշխանութեան։

Մասնաւորապէս 1968ին Պոլսոյ, Անգարայի, մասամբ նաեւ Իզմիրի համալսարաններուն մէջ կազմուեցան ուսանողներու աջակողմեան եւ ձախակողմեան հակամարտ խմբակներ, որոնց վէճերը գաղափարականէն բոլորովին շեղելով վերածուեցան կռիւամարտի, երբեմն նաեւ զինեալ ընդհարումի, դաշոյնով ու ատրճանակով հանդերձ։

Երիտասարդական կազմակերպութեանց մէջ ալ ձախապաշտները խռովութիւններ յարուցին մեծ քաղաքներու մէջ, աղմկալից ցոյցեր կատարեցին Ամերիկացիներուն դէմ, դրամատուններ կողոպտեցին, Իսրայէլի Պոլսոյ հիւպատոսը եւ ամերիկացի եւ քանատացի ճարտարագէտներ սպաննեցին եւ ահաբեկչական զանազան ձեռնարկներով, գրեթէ անիշխանական վիճակ ստեղծելով երկրին մէկ ծայրէն միւսը։

Բաժակը սկսած էր յորդիլ, երբ 1971 Մարտ 12ին բանակը վերջնագիր տալով կառավարութեան, հրապարակէն քշեց Սիւլէյման Տէմիրէլն ու Ատալէթ կուսակցութիւնը։ Նոր կառավարութեան առաջին գործն եղաւ պաշարման վիճակ յայտարարել՝ իբրեւ թէ երկու ամսուան համար, երկաթէ թաթով կառավարելու համար երկիրը։ Երկու ամիսը աւելի քան երեք տարի տեւեց։ Կարգ մը նահանգներու մէջ դեռ կը շարունակուի։

Զինուորական իշխանութիւնը կտրուկ միջոցներու դիմեց։ Բանտերը լեցուեցան ձախապաշտ – համայնավարամէտ կասկածելիներով, մեծ մասամբ երիտասարդ եւ մտաւորական։ Ժամանակաւոր կերպով վերջ տրուեցաւ անիշխանական կացութեան։

1973 Հոկտեմբերի խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ առաւելագոյն քուէն ստացած էր Հալք կուսակցութիւնը, որ Միլլի Սէլամէթի հետ կազմեց նոր կառավարութիւնը Պիւլէնտ Էճէվիտի վարչապետութեամբ։ Այս կառավարութեան ուղղութիւն տուողն էր դարձեալ բանակը, որ 1974 Յուլիսին բռնագրաւեց Կիպրոսը։

Կառավարական թէ ընդդիմադիր՝ բոլոր կուսակցութիւնները մեծ դոհունակութեամբ դիմաւորեցին գրաւումը կղզիին, որ դիւրին եւ շահաբեր որս մըն էր եղած՝ շնորհիւ Ուաշինկթընի օրհնութեան։ Պահ մը մոռցուեցան կուսակցական հակառակութիւնները։

Հալք – Սէլամէթ հակոտնեայ կուսակցութեանց միութիւնը երկար չտեւեց։ Մինչ առաջինը «կեդրոնին ձախը» վարդապետութիւնն էր ընդգրկած Իսմէթ Ինէօնիւի օրերէն սկսեալ եւ «ընկերվարական» հովեր կ'առնէր, երկրորդը իսլամական – յետադիմական ուղղութեան ջատագով էր։

1975 Մարտ 31ին Էճէվիտի կառավարութիւնը տեղը տուաւ չորս կուսակցութեանց Ազգային Ճակատին, վարչապետութեամբ Ատալէթի նախագահ Սիւլէյման Տէմիրէլի։

Այդ թուականէն սկսեալ Տէմիրէլ – Էճէվիտ հակամարտութիւնը օրէ օր սաստկացաւ։ Հրապարակային հաւաքոյթներու եւ մամուլի էջերուն մէջ փոխադարձ յարձակումներն ու ամբաստանութիւնները սովորական դարձան։ Միւս կուսակցութիւններն ալ խառնուեցան կռուանին, ամէն մէկը իր սեփական շահերու ուղղութեամբ։

Վերստին ծայր տուին աջակողմեան եւ ձախակողմեան ուսանողներու ընդհարումները։ Անգարայի եւ Պոլսոյ համալսարանները ռազմադաշտի վերածուեցան վերջին ամիսներու ընթացքին։ Ցոյցերու ընթացքին դանակն ու ատրճանակն ալ կրկին մէջտեղ ելան։ Ուսանողներ — եւ ուսանողուհի մը — սպաննուեցան։ Ոստիկանութեան հետ ալ արիւնալի բախումներ տեղի ունեցան։ Հաշիւ չունին վիրաւորները։

1971 Մարտ 12էն առաջուան վիճակն է ստեղծուած դարձեալ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԸ ԴԷՄ՝ Ամերիկեան վեթօ

Ամերիկայի համար ընտրութեան տարի է, այսինքն քուէի։ Այս պայմաններուն մէջ, որեւէ ձեւով զարմանալի չէ որ Միացեալ Նահանգները վեթօյի իրենց իրաւունքը օգտագործեն ընդդէմ ՄԱԿի «պաղեստինասէր» բանաձեւին։ Արդարեւ, վեց երկիրներ (Պենէն, Կիւյան, Փանամա, Փաքիստան, Ռումանիա, Թանզանի) Ապահովութեան Խորհուրդի ոչ – մնայուն անդամներ բանաձեւ մը ներկայացուցած էին ուր կը հաստատուէր պաղեստինցի ժողովուրդին իրաւունքը պաղեստինեան Պետութեան մը ստեղծման։ Այս բանաձեւը կը ստանար ճիշդ ու ճիշդ հարկ եղած 9 ձայնի մեծամասնութիւնը (վեց երկիրները, յաւելեալ՝ Խորհ. Միութիւն, Ֆրանսա, Ճափոն, Չինաստան եւ Լիբիա չէին մասնակցեր քուէարկութեան, Մեծն Բրիտանիա, Իտալիա եւ Շուէտ ձեռնպահ կը մնային)։ Իրաց այս կացութեան մէջ է որ Ուաշինկթըն իր վեթօյով նոր անել մը կը ստեղծէր։ Ֆրանսա պահանջած էր որ պարբերութիւն մը ճշդէ երաշխաւորութիւնը «շրջանի բոլոր Պետութեանց քաղաքական անկախութեան եւ հողային ամբողջականութեան», ինչ որ կը նշանակէր պարզապէս Իսրայէլի ճանաչումը Պաղեստինցիներու կողմէ։ Եւ արդիւնքը շատ փափուկ է Արաֆաթի համար, որ նման զիջում մը ընելէ ետք ոչինչ ձեռք կը ձգէ փոխարէն։ Այս է նուէրը զոր Ֆորտ կուտայ Իսրայէլի վարչապետ՝ Ռապինի, որ Ուաշինկթըն հասաւ Երեքշաբթի օր։

× Պէյրութ կը հանդարտի եւ քաղաքացիները կը պարպեն մայրաքաղաքը։ Ծումպլաթէն ետք, Մոնտ կը հրատարակէր տեսակցութիւն մը Շամունի հետ, որ կը շեշտէ թէ դէմ է Լիբանանի մասնահատման բայց եթէ կռիւները վերսկսին ուրիշ ելք պիտի չըլլայ։ Ներքին նախարարը կ'ըսէ նաեւ թէ Քարանթինայի ջարդէն շատ առաջ սկսած էին քրիստոնեաներու հաւաքական ջարդերը։ Գալով Ճեմայէլի կը վստահեցնէ թէ որեւէ օտար երկիր զօրավիգ չէ կեցած քրիստոնեայ աջին։

Ասկէ զատ Լը Մոնտ կը հրատարակէ նաեւ ահաւոր նկարագրութիւններ Տամուրի եւ Քարանթինայի ջարդերուն, որոնք ոչ մէկ նորութիւն կը բերեն անշուշտ Ապրիլեան սերունդի Հայերուն։ Կը հաստատուի թէ տարիներու ընթացքին եթէ քաղաքակրթութիւնը յառաջդիմութիւն արձանագրած է, մարդը միշտ մնացած է նոյն գազանը։ Կը բաւէ լսել սա մօր ձայնը որ կը պոռայ «Ինչո՞ւ սպաննեցին չորս զաւակներս», մինչ պարմանուհի մը կը նկարագրէ թէ քրիստոնեաները ի՛նչ ձեւով ձեռնարկած են ջարդի եւ թալանի։

Քանի մը տողով

ՄԱԼԱԹԻՈՅ առջի օրուան միջադէպին իբրեւ հետեւանք (երկու ոստիկան սպաննուած էին հարցաքննուած երիտասարդներու կողմէ), թրքական ապահովութեան ուժերը երեք «կասկածելի»ներ սպաննած են երեք ժամ տեւող հրացանաձգութեան մը ընթացքին։ Կ'ըսուի թէ «թրքական ազատագրական գաղտնի բանակի» անդամներ էին, որոնք ամբաստանուած են Մալաթիոյ սպանութեամբ։

ՄԱՐՈՔՑԻՆԵՐԸ եւ ԱԼԺԵՐԱՑԻՆԵՐԸ բախումներ ունեցան արեւմտեան Սահարա։ Պատերազմի մը առաջքն առնելու համար Սատաթի միջամտութեան վրայ յոյս կը դրուի։

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 26)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ԿԱԶՄԸ

ԿԱՐԷՆ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԱԾ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան 26րդ համագումարը տեղի ունեցաւ Յունուար 20–22ին, որու ընթացքին քննութեան ենթարկուեցան կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի եւ Վերստուգիչ Յանձնախումբի հաշուետուութիւնները, Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 25րդ համագումարին ներկայացուելիք «Ժողովրդային տնտեսութեան զարգացման 1976–1980ի հիմնական ուղղութիւնները»։

Համագումարը ընտրեց Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան ղեկավար մարմինները եւ Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան 25րդ համագումարի պատգամաւորները։

Նորընտիր Կեդր. Կոմիտէն ժողով գումարելով ընտրած է իր դիւանը, հետեւեալ կազմով.—

Կարէն Դեմիրճեան՝ Ա. քարտուղար
Պաւել Անիսիմով՝ Բ. քարտուղար

Հրանտ Ոսկանեան, Վլադիմիր Ղալումեան եւ Կալէն Դալլաքեան՝ քարտուղարներ։

Կեդր. Կոմիտէի Բիւրոյի անդամներ ընտրուած են Պաւել Անիսիմով, Գրիգոր Արզումանեան, Ռոբեր Արզումանեան, Կալէն Դալլաքեան, Կարէն Դեմիրճեան, Վլադիմիր Ղալումեան, Գերասիմ Մարտիրոսեան, Լէոնիդ Ներսիսեան, Հրանտ Ոսկանեան, Ստալիսլավ Պոստնիկով եւ Բագրէն Սարկիսով։ Անդամութեան թեկնածու ընտրուած են Եղիշէ Աստուածատրեան, Մովսէս Արզումանեան, Մուրադ Մուրադեան, Լեւոն Սահակեան, Հայկ Քոթանջեան։ Կեդր. Կոմիտէին առընթեր կուսակցական յանձնախումբի նախագահ նշանակուած է Սարգիս Խաչատրեան։

Ժողովը նշանակած է նաեւ թերթերու խմբագիրները։ Այսպէս, «Սովետական Հայաստան» թերթի՝ Լորիս Կրոյեան, «Կոմունիստ» թերթի՝ Բորիս Մկրտչեան, «Սովետ. Էրմանիստանի» թերթի՝ Մահարրամ Բայրամով, «Ռիա–Թազա» թերթի՝ Միրո Մստոյեան, «Լենինեան ուղիով» ամսագիր՝ Ադօ Ադոյեան։

×

« ԼԻՏԵՐԱՏՈՒՐՆԱՅԱ ԳԱԶԵՏԱ » ԹԵՐԹԸ ՄԱՐՕ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուա լոյս տեսնող «Լիտերատուրնայա Գազետա» («Գրական թերթ») շաբաթաթերթին մէջ յօդուած մը ստորագրած է ռուս գրող Դաւիթ Սամոյլով բանաստեղծուհի Մարօ Մարգարեանի մասին, որու ծննդեան 60ամեակը լրացաւ վերջերս։ Իր յօդուածին մէջ Սամոյլով կը գրէ. «Դեռեւս մանկութենէն կուգայ Մարօ Մարգարեանի ստեղծագործութեան բնորոշ՝ բնութեան վառ զգացողութիւնը, այդ զգացողութիւնը ամբողջացած է գեղանկարիչի սուր տեսողութեամբ։ Եւ իրօք, բանաստեղծուհին արուեստի անդաստան մտած է նախ որպէս գեղանկարիչ, ուսանելով Թիֆլիսի Գեղարուեստի Ակադեմիային մէջ։ Ըլլալով բանաստեղծուհիի ստեղծագործութիւններուն ռուսերէն թարգմանիչը, ես հասկցայ թէ որքան դժուար է հետեւիլ անոր բանաստեղծութիւններուն մէջ զգացումներու եւ տրամադրութիւններու նուրբ երանգներուն»։ Թերթին մէջ հրատարակուած է նաեւ Խորհ. Միութեան Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարութեան եւ Հայ գրականութեան Խորհուրդի ողջոյնի ուղերձը՝ բանաստեղծուհիի 60ամեակին առթիւ։

ԱԶՆԱՒՈՒՐ Կ'ԵՐԳԷ "Ils sont tombés" ՕԼԻՄՓԻԱՅԻ ԲԵՄԷՆ

Յունուար 27էն ի վեր Շառլ Ազնաւուր երկու ժամուան ռեսիթալ մը կուտայ Փարիզի մեծագոյն միւզիք–հոլ՝ Օլիմփիայի բեմէն։ Այս առթիւ Ազնաւուր յայտարարած է մամուլի թղթակիցներուն թէ հին երգերու կարգին, ունի նաեւ նոր երգեր եւ առաջին անգամ ըլլալով փարիզեան բեմէ մը պիտի երգէ Հայերու վրայ գրած իր երգը՝ Անոնք ինկան։

× Այս շաբթուան Էքսփրէս շաբաթաթերթին մէջ, Ազնաւուր նաեւ կը խօսի ֆրանսական տուրքերուն հետ իր ունեցած խնդիրներուն մասին եւ կը յայտնէ թէ հրաժարած է Սասէմէն (հեղինակի իրաւունքներու ընկերութիւնը) որ այլեւս պիտի զրկուի իր եկամուտներէն։

Երեւանի կուսակցական կազմակերպութեան 35րդ համագումարը

Ա.

Յունուար 9ին գումարուած է Երեւան քաղաքի կուսակցական կազմակերպութեան 35րդ համագումարը, որու ընթացքին մայրաքաղաքի քաղկոմի առաջին քարտուղարը՝ Լ. Ներսիսեան ներկայացուցած է մարմնին աշխատանքները վերջին երկու տարիներուն մանաւորապէս, եւ 9րդ հնգամեակի շրջանին, ընդհանրապէս:

Լ. Ներսիսեան կէտ առ կէտ անդրադարձած է մայրաքաղաքին արդիւնաբերութեան, առեւտուրի, փոխադրութեան, թղթատարի, շինարարութեան, կրթական, օրինականութեան պահպանման եւ այլ հարցերուն՝ պարզելով իւրաքանչիւր մարզին մէջ կատարուած աշխատանքները, ձեռք ձգուած արդիւնքները, ինչպէս նաեւ գոյութիւն ունեցող թերիները:

Ձեկուցումէն, որ հրատարակուած է «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Յունուար 10ի թիւով, եւ որ կը գրաւէ թերթին ներսի գրեթէ երկու լայն էջերը, ի յայտ կու գայ, որ զեկուցաբերը առաւելաբար շեշտը դրած է թերիներուն վրայ, պահանջելով, որ կուսակցական մարմինները լրջօրէն զբաղին այդ հարցերով եւ անհրաժեշտ կարգադրութիւնները ընեն, սրբագրելու համար զանոնք:

Լ. Ներսիսեան նախ յիշեցուցած է, թէ Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն երկու տարի առաջ լուրջ թերութիւններ մատնանշած էր Հանրապետութեան կուսակցական կազմակերպութեան աշխատանքներուն մէջ: Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն, իր կարգին, 1974 Նոյեմբերին «լիովին ու ամբողջութեամբ» համաձայն գտնուած էր կատարուած մատնանշումներուն եւ տրուած որոշումներուն ու անհրաժեշտ կազմակերպչական քայլերը առած էր, որպէսզի «վիճակը ուղղուի»: 1975 Յունուարին, Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստին, մատնանշուած էին կուսակցական կազմակերպութիւններու աշխատանքին մէջ նկատուող լուրջ թերութիւնները, սխալները, ապա միջոցներ ձեռք առնուած էին բացասական երեւոյթները սրբագրելու, կուսակցական եւ պետական կարգապահութիւնը ամրապնդելու, թերիներն ու սխալները չտկելու համար:

Արդ, կարգադրութիւններն ու որոշումները իրենց բարերար ազդեցութիւնը ունեցած են:

Ձեկուցաբերը ներկայացնելով Երեւանի արդիւնաբերութեան արտադրութեան աճը, դիտել տուած է, թէ անցնող հինգ տարիներուն այդ աճին տոկոսը եղած է 41, իսկ աշխատանքի արտադրողականութիւնն ալ 26 տոկոս արձանագրած է: Ասոնք՝ հնգամեակի ծրագրէն շատ նուազ են, հետեւաբար, Լ. Ներսիսեան յայտարարած է՝ «Սակայն արդիւնաբերութեան բնագաւառում տեղ են գտել լուրջ թերութիւններ ու բացեր: Չեն ապահովուել հնգամեայ պլանով նախատեսուած աճի տեմպերը. 54,3ի դիմաց, արդիւնաբերական արտադրանքն աճել է ընդամէնը 41 տոկոսով... Քաղաքի արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների աշխատանքում լուրջ թերութիւններ կան նաեւ աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման գործում: Խիստ անհանգստացնող է այն փաստը, որ աշխատանքի արտադրողականութեան աճի տեմպերը հնգամեակի ընթացքում նուազել են: Աշխատանքի արտադրողականութեան բարձրացման առաջադրանքը 1974 թուականին չեն կատարել 16 ձեռնարկութիւններ, 1975 թուականին 11 ամսում այդ թիւը հասաւ 30ի»:

Երեւանի փոխադրական կազմակերպութիւններու աշխատանքը վերջին տարիներուն որոշ չափով բարելաւուած է: Նոր հանրակառքեր գործածութեան դրըուած են, հաստատուած են նորոգութեան նոր կայաններ, հինները նորոգուած են, ճամբաներ վերակառուցուած են եւայլն: Համաձայն զեկուցաբերին «սակայն առումը հեռու է բաւարար լինելուց», որովհետեւ այս ճիւղի կարգ մը ղեկավարներ, կուսակցական կազմակերպութիւններ նկատի չեն առած իրենց հասցէին եղած քննադատութիւնները ու անհրաժեշտ կարգադրութիւնները չեն ըրած, որպէսզի բարելաւուի ժողովուրդին եւ տնտեսութեան սպասարկութեան գործը: Լ. Ներսիսեանի մատնանշած թերիներն են՝ հանրակառքերու ոչ արդիւնաւէտ օգտագործումը, նորոգութեանց երկար տեւողութիւնը, սպասարկութեան խոցելի երեւոյթները, վարորդներու անկարգապահութիւնը եւայլն:

Թղթատարի ձեռնարկութիւնները որոշ աշխատանք կատարած են բնակչութեան սպասարկութիւնը բարելաւելու ուղղութեամբ: Այսպէս, վերջին երկու տարիներուն հեռախօսի թիւերը աւելցած են 17.500, որոշ չափով բարելաւուած է հեռախօսի եւ նամակատուներու աշխատանքը: «Այնուամենայնիւ, այս ասպարէզում թերութիւնները բաւական շատ են: Հեռախօսային կապի որոշ հանգոյցներում տեղ են գտել անօրինակութեան, պաշտօնական դիրքի չարաշահման ու կաշառակերութեան դէպքեր: Քաղաքի հեռախօսային ցանցի ղեկավարութիւնը ոչ մի եզրակացութիւն չի արել ՀԿԿ Կենտկոմի յունուարեան պլենումի որոշումներից, չի կազմակերպել անհրաժեշտ պայքար բնակչութեան սպասարկումը բարելաւելու, հեռախօսային կապի անխափան ու յստակ աշխատանքն ապահովելու համար»:

Երեւանի մէջ եւս տարուէ տարի աւելցած է շինարարութեան թափը: 9րդ հնգամեակին 1.345.000 ռուբլի յատկացուած է շինարարութեան ծրագիրներու իրագործման համար. աւելա 35 տոկոս աւելի է նախանցեալ հնգամեակին համար սահմանուած պիւտճէէն: Կառուցուած են գործատուներ, ձեռնարկութեան աշխատանոցներ, շահագործման յանձնուած է մօտ 2.500.000 քառակուսի մեթր բնակելի տարածութիւն: Իրենց դուռները բացած են 40.000 աշակերտական տեղով դպրոցական նոր շէնքեր, 7.100 տեղով մանկապարտէզներ, ինչպէս նաեւ մշակութային եւ առողջապահական բազմաթիւ կեդրոններ: Որոշ չափով բարելաւուած է շինարարական կազմակերպութիւններու աշխատանքը, եւ շինարարական ձեռնարկութիւնները հիմնականին մէջ կատարած են հնգամեայ ծրագրին առաջադրութիւնները:

Այս դրական մատնանշումները ընելէ ետք, զեկուցաբերը անդրադարձած է թերութիւններուն. «Սակայն միանգամայն անբարար է արտադրական բնոյթի կառոյցների շինարարութեան, հիմնական փոնդերի եւ նոր կարողութիւնների գործարկման վիճակը: Հնգամեակի ընթացքում պլանից պակաս են գործարկուել 150 միլիոն ռուբլու հիմնական փոնդեր: Բայց, եթէ այդ առաջադրանքը կատարուէր, ապա մայրաքաղաքի արդիւնաբերութիւնը հնարաւորութիւն կ'ունենար 1975 թուականին տալ 315 միլիոն ռուբլու լրացուցիչ արտադրանք: Շինարարութեան մէջ շարունակում է տեղ գտնել կապիտալ ներդրումների փոշիացման արատաւոր պրակտիկան: Լուրջ թերութիւններ կան նախագծման գործում: Նախագծային ինստիտուտները (յատկապէս «Երեւաննախագիծ»ը) դեռեւս չեն կարողանում հասնել աշխատանքի այնպիսի կազմակերպման, որ շինարարութիւնն ապահովուի անհրաժեշտ քանակի ու որակի նախագծերով: Շինարարութեանը խոչընդոտում են նաեւ հողային տարածութիւնների իրացման գործում ստեղծուած դժուարութիւնները, ինչպէս նաեւ իրենց իսկ շինարարական կազմակերպութիւնների աշխատանքում տեղ գտած թերութիւնները: Տրեստներում եւ վարչութիւններում աշխատանքի ոչ յստակ ու սխալ կազմակերպման պատճառով մեծ ծաւալ են կազմում աշխատուժի, մեխանիզմների ու սարքաւորումների պարապուրդները: Այդպիսի վիճակը բերում է կառոյցների շինարարութեան ժամկէտների ձգձգման, պատճառ է դառնում աշխատավարձի գերածախսի, աշխատանքի արտադրողականութեան ու որակի անկման, տեղիք տալիս չարաշահումների»:

Ժ. Մ.

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ (1975)

Գ.

Դ. ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱՏՈՒՆԵՐՈՒՆ ԳՐԱՒՈՐ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐ.— Նկատի ունենալով որ անցեալին մէջ մեր համայնական խնդիրներու կարգադրութեան համար մեր կատարած այցելութիւնները Անգարա, խոստումներ միայն ապահոված էին, որոնք սակայն իրերայաջորդ կառավարութիւններու կողմէ մոռացութեան տրուած էին, եւ նկատի ունենալով նաեւ ներկայ կացութիւնը, մենք աւելի նպատակայարմար դատեցինք մեր խնդիրները ներկայացնել գրաւոր ձեւով պետական պաշտօնատուններուն: 1975 տարուան մէջ մենք գրեցինք քանի մը կարեւոր նամակներ, որոնցմէ իւրաքանչիւրը կ'ուզենք ներկայացնել մեր հանրութեան:

1) Առաջին նամակը գրեցինք Իսթանպուլի Կուսակալութեան 1975 Յունուար 23ին, Թաղային Խորհուրդներու ընտրութիւնը վաւերացնող հաստատագրերու տուչութեան առեն կիրարկուած կերպին կապակցութեամբ:

Նախ Կուսակալութեան նկատառման յանձնեցինք այն իրողութիւնը, որ 1974 Թուի Մայիս 26ին ընտրուած Թաղային Խորհուրդներէն ոմանց հաստատագրերը չէին եկած մինչեւ գրութեանս թուականը, այսինքն ընտրութեան թուականէն ութ ամիսներ անցնելէն յետոյ, ինչ որ անխուսափելիօրէն դուռ բացած էր համայնական գործերու կաղացման:

Նոյն նամակին մէջ յատկապէս անդրադարձանք նաեւ այն իրողութեան, որ տրուած հաստատագրերու մէջ ալ բազմաթիւ անուններ դուրս ձգուած էին այն պատճառաբանութեամբ, «որ չէին բնակիր Թաղին մէջ այն եկեղեցիին», որուն մատակարար մարմնին անդամ ընտրուած էին: Բնական էր որ Թաղ. Խորհուրդի անդամ մը եկեղեցիի Թաղէն ընտրուէր, եթէ յարմար տարրեր ըլլային անոր մէջ, սակայն հաստատեցինք, որ մենք չունէինք ոչ մէկ օրինական տրամադրութիւն, որ հաստատէր թէ Թաղ. Խորհուրդի անդամները ամէնքն ալ անպատճառ Թաղեցի պէտք է ըլլային: Ուստի խնդրեցինք որ, առանց նկատի ունենալու ընտրուած Թաղ. Խորհուրդի անդամներուն բնակութեան վայրը, հաճէին փութացնել անոնց յամեցած հաստատագրերը: Այս նամակին պատասխան չստացանք:

Երբ վերահասու եղանք, որ Պիւյիւքտէրէ Թաղին մէջ 1975 Թուի Յուլիս ամսուան ընթացքին կատարուած վերընտրութեան մէջ եւս երեք անդամներ դուրս ձգուած էին «Թաղին մէջ չէն

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

Ժ.

Յովնաթանը նրան պտըտացրեց արձանի բոլորտիքը եւ դիտեց քրոջ հետզհետէ պայծառացող աչքերը: Նրա վախի տեղատուութեան յաջորդեց ուրախութեան եւ վստահութեան մի բարձր մակընթացութիւն:

— Մարգարիտ, ուզում եմ քեզ էլ քանդակել:

— Այսպէ՞ս:

— Այո, այսպէս:

— Հայրիկը, մայրիկը... — շշնջացին քրոջ վարդագոյն շրթունքները:

— Ոչ ոք չի տեսնի, առաւօտները, աշխատանքից առաջ, Կիրակի օրերը, յետոյ դու իմ քոյրն ես:

— Դու իմ եղբայրն ես, — ասաց Մարգարիտը եւ գրկեց եղբօրը:

Երբ Յովնաթանը փակեց բրուտանոցի ծանր դուռը, արեգակի վերջին շողերը հեռանում էին դաշտի բարձրաբերձ ծառերի գագաթներից, կտուրների կարմիր կղմինդրներից, իսկ արեւմտեան երկնքից մաղւում էր անթեղուած կրակների մանիշակագոյն մոխիրը:

ԺԱ.

— Երկու օր էլ, ու կը վերջացնեմ քո արձանը, Մարգարիտ, — ասաց Յովնաթանը եւ շորը քաշեց կաւի վրայ: Նրան թուաց, որ լուսինը փաթաթեց ցեխոտ փալասի մէջ:

Նրանք դուրս եկան բրուտանոցից:

Քիչ անց՝ Երեմիան եկաւ բրուտանոցը, թէեւ Կիրակի էր եւ աշխատանքի օր չէր, նա մոռացել էր ջրել կաւի մի խոշոր կոյտ, որը հարկաւոր էր առաւօտեան աշխատանքի համար:

Երբ Երեմիան ջրեց կաւը եւ ծածկեց մեծ ու թաց սաւանով, ցանկացաւ նորից տեսնել իր փոքրիկ Դաւթի արձանը: Նա շորը քաշեց արձանի վրայից եւ մի պահ ապշահար կանգ առաւ: Ո՞վ էր այդ անամօթ աղջիկը, որ մերկացել էր իր որդու առաջ եւ թոյլ էր տուել նրան, որ օրերով դիտէր իր մարմնի իւրաքանչիւր ծալքը:

«Թերեւս երեւակայութեամբ է քանդակել», — մտածեց Երեմիան, բայց ոչ, այնքա՜ն կենդանի էր իր աչքերի առաջ բարձրացած մերկ մարմինը: Նա դարձաւ դէմքի կողմը եւ յանկարծ ճանաչեց անամօթ աղջկան: Արիւնը վայրկենապէս խուժեց Երեմիայի գլուխը: Նրա դէմքը եւ ականջները կարմրեցին, աչքերը կարծես պատրաստ էին արիւն կաթելու, իսկ մարմինն ամբողջ դողում էր զայրոյթից:

Եւ յանկարծ ամէն ինչ մշուշուեց նրա աչքերի առաջ եւ ձեռքերը, ինչպէս զոհի վրայ յարձակուող ոճրագործի ձեռքերը, շարժուեցին կատաղութեամբ: Մի հարուածով այլանդակեց գլուխը, սեղմեց կրծքերը եւ տափակացրեց, կտրեց թեւերը եւ թեւերի կաւով ծածկեց իր անամօթ աղջկայ մերկութիւնը, տրորեց մարմնի բոլոր մասերը, վերածեց ամէն ինչ քաոսային զանգուածի, ապա փաթաթեց շորով եւ սկսեց քայլել դէպի դուռը: Ձեռքը երկարեց դրան՝ բաց անելու, բայց յանկարծ սկսեց լաց լինել մանուկի նման: Նա զգում էր, որ խորտակել էր մի ամբողջ կեանք, բայց զգում էր նաեւ, թէ ինչու չկարողացաւ զսպել իրեն:

Երբ եղբայրները մտան բրուտանոցը, գտան Երեմիային տխուր ու մռայլ, կարծես նրա աչքերի առաջ դրուած լինէր մի թանկագին հարազատի դագաղը:

— Երեմիա, ինչո՞ւ տխուր ես, — հարցրեց եղբայրներից մէկը:

— Տխուր չեմ, շատ ուրախ եմ, — ասաց Երեմիան եւ ցաւագին ժպտաց:

Ապա նա վեր կացաւ եւ մօտեցաւ չարխին, ոտներն սկսեցին շարժուել համաչափ ռիթմով, ինչպէս կէս դարուց աւելի: Մի քանի անօթ ձեւաւորելուց յետոյ՝ նայեց պապի չարխին եւ տեսաւ Յովնաթանին, որ աշխատում էր, շինում էր բարձր մի ջրաման, որ շատ նման էր մարդկային հասակի: Երեմիայի ձեռքերը թուլացան՝ տեսնելով Յովնաթանի անդորրութիւնը եւ անգիտակցութիւնը կատարուած ոճրի:

Բանթողին Յովնաթանը մօտեցաւ հօրը, միամիտ եւ անգիտակ, բայց հայրը չկարողացաւ նայել որդու աչքերին:

Յաջորդ առաւօտը Յովնաթանը եւ Մարգարիտը սողոսկեցին բրուտանոցը:

Յովնաթանը բաց արաւ շորը, ճչալով գրկեց արձանի ծամածռուած ոտները. ճակատը հանդչեցնելով թաց կաւին:

Մարգարիտը վազեց դէպի եղբայրը, բռնեց նրա գլուխը, սեղմեց կրծքին եւ ասաց.

— Ո՞վ է արել:

— Հայրիկը, — շշնջաց Յովնաթանը եւ թափեց արցունքները կաւի վրայ:

Լռութեան մէջ լսւում էր եղբօր եւ քրոջ հեկեկանքը:

— Գնա տուն, — ասաց Յովնաթանը քրոջը:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(14 – Շար.)

բնակիր» պատճառաբանութեամբ, մենք հարկադրուեցանք գրել երկրորդ նամակ մը նոյն հարցի մասին 1975 Օգոստ. 5ին, որուն հայերէն թարգմանութիւնը հրատարակուեցաւ այստեղի զոյգ օրաթերթերու Օգոստ. 26ի թիւին մէջ:

Այս գրութեամբ մենք աւելի հանգամանօրէն անդրադարձանք հարցին, հաստատելով թէ ընտրուած Թաղ. Խորհուրդներու ցանկէն անուններ դուրս ձգելով հաստատագիր տալու այսպիսի եղանակ մը անհաշտ է՝

Ա) Վաքըֆներու 5404 թիւ օրէնքին, որուն համաձայն կ'ըլլան Թաղ. Խորհուրդներու ընտրութիւնը, եւ ուր ոչ մէկ տրամադրութիւն կայ ընտրեալին «թաղեցի» ըլլալու մասին:

Բ) Մեր համայնական օրէնքներուն, որոնք համադրուած են 1862ին կազմուած եւ օսմանեան օրէնսդրութեան մաս կազմած ու «Ազգ. Սահմանադրութիւն» կոչուած «կանոնագիր»ին մէջ, ուր եւս ոչ մէկ օրինական տրամադրութիւն կայ, որ ընտրեալները թաղեցի պիտի ըլլան:

Գ) Կուսակալութեան կողմէ մինչեւ հիմա կիրարկուած հաստատման եղանակին, ըստ որուն բազմաթիւ պարագաներուն՝ ընտրուած Թաղ. Խորհուրդներու անդամներէն ոմանք թաղեցի չըլլալով հանդերձ վաւերացուած են:

Դ) Երկրին մէջ տիրող եւ կիրարկուող ընտրական իրաւունքի — Սէչիմ Հուգուգու — ընդհ. սկզբունքներուն, ուր չկայ որեւէ օրինական տրամադրութիւն, որ հաստատէ թէ ընտրեալը նոյն շրջանի բնակիչ պէտք է ըլլայ:

Ե) Պետական Խորհուրդի տեսակէտէն, որ արտայայտուեցաւ 1970ին, երբ Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցիի Թաղ. Խորհուրդի անդամներէն մէկին ընտրութիւնը չէր վաւերացուած «թաղեցի չըլլալու» պատճառաբանութեամբ, վերջինս շահած էր Պետական Խորհուրդի մօտ բացած իր դատը, այս որոշումը ջնջել տալու:

Զ) Վերջապէս ներհակ էր խնդրի բնոյթէն բխած պահանջներուն: Այդ պահանջներէն առաջինը այն էր, որ այսօր հին առենուան պէս հաստատ եւ մնայուն «թաղեցիութիւն» մնացած չէ: Ընտանիքներ շարունակ թաղէ թաղ կը փոխադրուին, մինչեւ իսկ մէկը թաղական ընտրուելէ յետոյ ուրիշ թաղ կրնայ փոխադրուիլ: Այս շարունակական փոփոխութիւնները կը պարտադրեն, որ «թաղեցիութիւն» չփնտռուի ընտրուող մը պարագային:

Երկրորդ եւ աւելի հիմնական սկզբունքը այն է, որ Իսթանպուլի մէջ մէկ հայ համայնք կայ իր 34 եկեղեցիներով, եւ ոչ թէ 34 ինքնավար կամ անջատ համայնքներէ կազմուած է հայ համայնքը: Ամէն եկեղեցի ամէն Հայու եկեղեցին է, ամէն Հայ ներկայ կ'ըլլայ ու կը նպաստէ ամէն հայ եկեղեցիին իբրեւ իր եկեղեցին: Ամէն հայ հաւատացեալ ընտրական մէկ քուէ միայն ունի գործածելիք: Ներկայիս ամէնէն տրամաբանականը եւ օրինականը այն է, որ այդ քուէն կիրարկուի այն եկեղեցիին մէջ, որուն աւանդաբար ճշդուած շրջանակին մէջ կը գտնուի իր բնակութիւնը: Բայց թաղեցին ազատ պէտք է ըլլայ ընտրելու իր համայնքին պատկանող ուեւէ անձ, որ իր համոզումով ամէնէն աւելի օգտակար պիտի ըլլայ իր եկեղեցիին: Այսպէս է օրինական դրութիւնը մեր երկրին մէջ: Ստոյգ է որ իւրաքանչիւր «ընտրական շրջան»ի ժողովուրդն է, որ կ'ընտրէ այդ «շրջանի» երեսփոխանը. բայց երբեք պայման չէ, որ ընտրեալը այդ շրջանի բնակիչներէն ըլլայ: Այսպէս եղած է կացութիւնը նաեւ մեր մէջ մինչեւ 1970ի Թաղ. Խորհուրդներու ընտրութիւնը, երբ ըստ երեւոյթին, կարգ մը անձեր, որոնք Թաղային Խորհուրդի անդամ ընտրուիլ փափաքած են, սակայն թաղեցին չէ ընտրած զանոնք, ասոնք իրենց լոկ «թաղեցի» ըլլալը արժանիք նկատելով, բողոքած են ընդդէմ անոնց, որոնք թաղի բնակիչ չըլլալով թաղական ընտրուած են: Նման գանգատագրերը կամ լրատուութիւնները պատճառ դարձած ըլլալ կ'երեւին, որ երկրայութիւն ստեղծուի պատկան պաշտօնեաներու մտքին մէջ, թէ ընտրուողն ալ «թաղեցի» պէտք է ըլլայ, ինչպէս ընտրողը միշտ եղած է: Ուստի խնդրեցինք, որ մեր այս բոլոր բացատրութիւնները նկատի ունենալով, յարգ չընծայուի անհիմն լրատուութիւններու եւ օրինական եւ ընկալեալ սովորոյթի տեսակէտէն յենակէտ չունեցող տնօրինութեանց փոխարէն, այս գործերուն ընթացք տրուի նախկին եղանակներուն համաձայն, որ բոլորովին հաշտ է օրինական բոլոր տեսակի տրամադրութիւններուն եւ ընկալեալ սովորութիւններուն:

Այս նամակին պատճէնները ղրկուած էին նաեւ Հանրապետութեան Մեծայարգ Նախագահին, Մեծայարգ Վարչապետին եւ Ներքին ու Արտաքին Գործոց նախարարներուն: Վսեմ. Նախագահը, իր Օգոստոս 12 թուակիր պաշտօնագրով պատասխանեց որ մեր գրութիւնը ղրկուած է Ներքին Գործոց նախարարութեան, ուստի արդիւնքն ալ այնտեղէն հետապնդել կը յանձնարարուէր: Ներքին ու Արտաքին Գործոց նախարարներէն որեւէ պատասխան չառինք:

Իսկ Վարչապետարանը նախ Օգոստ 8 թուակիր նամակով մեր գրութեան ըստացուած ըլլալը կը հաստատէր եւ ապա կը տեղեկացնէր թէ մեր «խնդրանքը փոխանցուած է յարգելի Ներքին Գործոց նախարարին»: Վարչապետարանէն Նոյեմբեր 4 թուակիր նամակով Ներքին Գործավարութենէն ստացուած պատասխանը մեզի կը փոխանցուէր, կ'եզրակացուէր որ մեր Թաղ. Խորհուրդներէն ոմանց կողմէ եւս եղած բողոքին վրայ «հարցը փոխանցուած ըլլալով արդէն դատական օրկաններուն, հարկ է սպասել դատավարութեան արդիւնքին:

(Շար. 3)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

— o —

Հայ Կարմիր Խաչի ծովեզերեայ օդափոխութեան կայանին մէջ, Յունուար 10ին եւ 11ին, տեղի ունեցաւ աւանդական Հայկական Ծնունդի տօնակատարութիւնը, նախագահութեամբ Գէորգ Պագըրճեանի:

Անմոռանալի երկու օր եւս ապրեցան բոլոր անոնք որոնք փութացած էին ապահովել իրենց տեղերը, անցեալ տարուան մասնակցողներուն մեծամասնութեան փափաքով կազմակերպուած այս նոր օրերու ուխտագնացութեան: Արդարեւ գրեթէ բոլոր սենեակները գրաւուած էին Փարիզի հայ մամուլին մէջ ծանուցուելէ երկու ամիս առաջ:

Յունուար 10, Շաբաթ օր, այցելելէ վերջ Պայէօի հռչակաւոր մայր եկեղեցին եւ համաշխարհային Բ. պատերազմի տեսարժան վայրերէն Արոմանշ քաղաքը, ներկաները կէսօրուան ժամը մէկին կը բոլորուէին Կարմիր Խաչուհիներու կողմէ ճաշակով ծաղկազարդուած ճոխ սեղաններու շուրջ եւ խմբովին երգուած Հայր Մերով մը կը սկսէին ճաշակել անձնուէր խաչուհիներու պատրաստած հայկական եւ եւրոպական համադամները:

Երեկոյեան ընթրիքն է որ պիտի սկըսէր հանդիսութիւնը Հայոց Ծնունդին, անդադար շարունակուելու համար յաջորդ օրը մինչեւ վերադարձի պահը: Նախագահը իր բացման խօսքին մէջ կը հրաւիրէր սեղանակիցները մէկ վայրկեան լռութիւն պահել յարգելու համար յիշատակը Կարմիր Խաչի գանձապահներէն ողբացեալ Օննիկ Պօյաճեանի որ իր թանկագին գործակցութիւնը բերած էր այս գեղեցիկ կառոյցին գնման առթիւ: Մոմերով լուսազարդուած կայանին ընդարձակ ճաշասրահին մէջ, Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելիով կը սկսէր գեղարուեստական նմանը քիչ տեսնուած, անվերջանալի հաւաքական խրախճանութիւն մը:

Հարկ պիտի ըլլար թուել բոլոր ներկաներուն անունները որոնք իրենց հայրենասիրական ելոյթներով, հայրենի տըպաւորութիւններով, մեներգներով եւ խմբերգներով, արտասանութիւններով, ազգային յուշերով եւ զուարթախոհ մանրավէպերով հայրենաշունչ եւ խանդավառ մթնոլորտ մը կը ստեղծէին երկու օրուան ընթացքին:

Անոնք կարծես կը ներկայացնէին հայ ժողովուրդին զգացումները, հիացած Հայաստանի հրաշադեղ վերածնունդով եւ մերթ յոռետես, մերթ լաւատես Սփիւռքի Հայութեան ապագայով: Կը ներկայացնէին կարծես հայ ժողովուրդը իր բազմակողմանի ձիրքերով եւ տաղանդով: Կարծես հայ մշակոյթի օր մը կը տօնէին համեստ մշակներ: Թող ներուի մեզի որ չենք տար, գեղարուեստական բարձր ճաշակով արտասանող եւ երգողներէն գէթ քանի մը անուններ, որոնք բնաւ զգալի չէին դարձներ արուեստագէտ ճանչցուածներու պակասը:

Մինչ ժամանակը կը սահէր եւ կը մօտենար հրաժեշտի պահը, մեներգները եւ խմբերգները ալ աւելի եռանդով կը շարունակէին թնդացնել տօնական մթնոլորտը, հաւանաբար ներշնչուած Մանշի մանիշով (խոտ):

Իսկապէս յուզիչ էր բաժանումը մանուկներու այս համակրելի բոյնէն եւ տիկիններէն որոնք խաչը կարմիր իրենց ուսերուն, բայց սրտի անհուն գոհունակութեամբ, օր մը եւս պիտի շարունակէին իրենց ամբողջական նուիրումը, ներկայանալի վիճակի մէջ ձգելու համար գրօսավայր - ակումբը:

ՍԱՐԴ

ԴՈՂՈՒԹԷ, ԴՈՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Յունուար 18ին, տեղի ունեցած է յոբելենական հանդիսութիւն, նուիրուած՝ Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան երկարամեայ ատենապետ Ներսէս Յակոբեանի ազգային բազմամեայ գործունէութեան, կազմակերպութեամբ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ Սահակ Արք. Այվազեանի: Հանդիսութեան նախագահած է Երուանդ Մանուկեան եւ բանախօսած Օննիկ Զաքարեան: Սելանիկի Ազգային իշխանութեան կողմէ ողջոյնի խօսք արտասանած է Օննիկ Գասպարեան: Օրուան առթիւ պատրաստուած գեղարուեստական յայտագիր մը գործադրուած է, որ կազմուած է արտասանութիւններէ, երգերէ եւ «Համազգային»ի երգչախումբի կողմէ կատարուած խմբերգներէ, ղեկավարութեամբ Յովհաննէս Տումանեանի: Յունահայ ծանօթ երգչուհի Մագիկ Գազանճեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Յակոբ Ճէլալեանի, երգած է հայերէն քանի մը երգեր:

Ապա, Սահակ Արք. կարդացած է Խորէն Կաթողիկոսի կոնդակը եւ յոբելեարին յանձնած՝ կաթողիկոսին շքանշանը ի գնահատութիւն անոր աւելի քան 30 տարուան գործունէութեան: Հանդէսի վերջաւորութեան յոբելեարը շնորհակալութիւն յայտնած է իրեն հանդէպ եղած պատիւին համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՑՆԾԱՏՕՆԸ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐԸ

— Ուրեմն երթաս բարով, պաշտելիս... Ո՜հ, ի՞նչպէս պիտի համբերեմ մինչեւ վաղը...:

— Վա՞ղը, ո՜հ, վաղը շատ շուտ պիտի գայ, իմ հոգեակս...: Վաղը իմ հօրս պալատին մէջ, Վենետիկի բոլոր պատրիկներուն առջեւ խորհրդաւոր մատանին պիտի փոխանակենք, մեր նշանին մատանին... եւ ահա ութ օրէն, ո՜վ իմ մէկ հատիկս, դուն իմ կինս պիտի ըլլաս, իմ գլխուս թագը...: Գնա՛, գնա հանդիստ մը քնացիր... սիրտս կը հսկէ քու վրադ այնպէս ինչպէս որ աստղերը երկինքին վրայ կը հսկեն...:

— Ո՜հ, խօսէ՛, քու ձայնդ լսել կ'ուզեմ դեռ:

— Քնացի՛ր անուշս. քնացի՛ր որ քունը քեզի իմ գիրկս փոխադրէ երազիդ մէջ... այնպէս ինչպէս որ երազս գիս ամէն գիշեր քու գիրկդ կը փոխադրէ...

— Ո՜հ, հոգեհատորս, պաշտելի՜ս, ձայնդ հոգիիս խորը կ'իջնէ եւ կը վերացնէ զիս...: Քուկդ ըլլալու համար ինչո՞ւ սպասել դեռ... ինչո՞ւ: Ռոլան, ո՜վ իմ սիրելի նշանածս, ամէն գիշեր այս ժամուն երբ քենէ կը բաժնուիմ, ամբողջ էութեամբս անձկութեան կը մատնուիմ ու կը դողամ: Մանաւանդ այս գիշեր ուրիշ օրերէ աւելի խռոված է հոգիս, չարաշուք խորհուրդներ պաշարած են զիս...: Ինծի այնպէս կը թուի թէ մեր սէրը երկինքին եւ երկրին նախանձը կը գրգռէ... թէ դժբախտութիւնը մութին մէջ մեր շուրջը կը դեգերի...:

— Տղայ մի՛ ըլլար, անուշս, խրախոյս տուաւ Ռոլան ժպտելով: Բանէ մը մի՛ վախնար եւ ամուսինիդ վրայ վստահութիւն ունեցիր:

— Ամուսի՜նս: Ո՜հ, ի՜նչ անոյշ բառ, ի՜նչ քաղցր բառ, Ռոլան: Առաջին անգամն է որ կը լսեմ այդ բառը քու բերնէդ... բառ մը որ կը վերացնէ, կը գինովցնէ զիս...:

Այժմ պարտէզին դրան առջեւն էին անոնք: Ռոլան դուռը բացաւ:

Հպարտութեամբ երկուքն ալ իրարու երես նայեցան: Իրարու մօտեցան եւ իրենց շրթունքները իրարու կցեցին:

Սիրոյ առաջին համբոյրն էր որ կ'առնէին:

Սոխակը լռեց...: Լռութիւն տիրեց...:

Լէոնոր փախաւ, համբոյրին հրայրքը շրթունքներուն վրայ:

Իսկ Ռոլան պարտէզին դուռը գոցելէ յետոյ դանդաղ քայլերով քարափին ճամբան բռնեց:

Բայց հազիւ թէ քանի մը քայլ առած, յանկարծ աղեխարշ աղաղակ մը լսուեցաւ որ կը պոռար.

— Հասէ՛ք, հասէ՛ք, պիտի սպաննեն զիս, հասէ՛ք:

ՊՈՌՆԻԿՆԵՐՈՒ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

Ռոլան վերացման երազէն մէկէն ի մէկ արթնցած, տեղէն վեր ցատքեց: Աչքը չորս կողմը պտըտցուց: Ջրանցքէն քսան քայլի չափ անդին, խումբ մը մարդիկ կռուելու վրայ էին:

Ռոլան մէջքի խոշոր սուրը քաշեց եւ այն կողմը խոյանալով գոչեց.

— Քաջութի՜ւն, քաջութի՜ւն, հասայ:

Քանի մը ոստումով կռուող խումբին քով հասնելով տեսաւ որ կին մը ծունկի եկած էր եօթը չարագործներու առջեւ: Ըստ երեւոյթին, չարագործները գողեր էին որոնք կը կողոպտէին կնոջ գոհարեղէնները:

— Հասէ՛ք, հասէ՛ք, պոռաց անծանօթուհին:

Եւ մարելով կռնակի վրայ գետին փըռուեցաւ:

— Ե՛տ քաշուեցէք, աւազակներ, ե՛տ քաշուեցէք, գիշերային բորենիներ, գոռաց Ռոլան:

Աւազակները դաշոյն ի ձեռին, ետեւնին դարձան, եւ իսկական բորենիներու պէս սկսան կաղկանձել:

— Դո՛ւն ետ քաշուէ, մանչեց անոնցմէ մին, արիւնոտ աչքերով եւ հուժկու մըկաններով հսկայ մը:

Եւ եօթը հոգին, եօթը մէկէն երիտասարդը շրջապատեցին: Ռոլան սուրը գըլխուն վրայ բարձրացնելով սկսաւ կլոր կլոր դարձնել: Բայց ահա այս միջոցին լուսինը ամպերէն ազատելով աղօտ լոյս մը արձակեց վար:

— Ռոլան Քանտիանօ՜ն է: Ուժով Ռոլա՜նը, մըլտացին ամէնքը միաբերան:

Եւ վախով ու սարսափով ետ քաշուելով, յարգական կեցուածքով մը մըլտացին.

— Ինքզինքնիս ազատենք... փախէ՛ք...

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿՌԸՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Պերճուհի Մամուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մամուրեան, Տէր եւ Տիկին Ժան-Քլոտ Մամուրեան, Արմենակ Մամուրեան (Փարիզ) եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Փետրուար 1, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ Տիկին Մամուրեան իր ամուսնոյն յիշատակին 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օպոնէն Տէր եւ Տիկին Կարօ Ժամկոչեան 500 Ֆր. կը նուիրէ Ս. Ղազարի Համբարձում Օրմանճեանի մահուան առթիւ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Թաթուլ Ինճէեան իր քրոջ՝ Սիրանոյշ Սարգիսեանի մահուան առթիւ կը նուիրէ 100ական Ֆր. Անիէռ - Պուա Քոլոմպի Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն:

(Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կռընոպլի Կապ. Խաչը՝ ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Փափազեանի եւ զաւակներուն (Քասիս) ընկերուհի Ու-զուրլեանի եւ իր զաւակներուն (Կռընոպլ) իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝ Արմենակ Փափազեանի մահուան առիթով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վահէ Զիլինկիրեանէ 200 Ֆր., իրենց սիրելի մօրաքրոջ Տիկին Յակոբեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եւ Տիկին Զաքըճեանէ 50 Ֆր.:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ներսէս Տուրման կը նուիրեն 100 Ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանը արդիականացնելու նպատակին, փոխան ծաղկեպսակի, Գեղամ Պետիկեանի մահուան առիթով:

×

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տունը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Նուարդ Դարբինեանէ 50 Ֆր. Կիւլպէնկ Ասլանեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Մերկէր Դարբինեանէ 100, իրենց թոռնիկին ապաքինման առթիւ:

Ի ՆՊԱՍՏ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՆԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՑԱՆԿ ԻԶ.

Հոկտ. 19ի ճաշին առիթով.— Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան 200ական, այրի Տիկին Շահինեան, Տիկին Մառանեան, Տէր եւ Տիկին Շէք-Պօղոսեան 100ական, Օր. Անահիտ Արզումանեան 50, Տիկին Հազարեան, Տէր եւ Տիկին Ղազար Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Խարիթեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան 200, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Սիվազլեան 100, Տէր եւ Տիկին Ա. Վարդանեան 200, Պր. Ա. Սիվազլեան 50, Տէր եւ Տիկին Արամ Տէրտէրեան 200, Տէր եւ Տիկին Խաչատուրեան 50, Պր. Ենովքեան, Պր. Արշակ Տէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ղազարեան, Պր. Յարութիւն Տէրոյեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Ղազար Պօղոսեան 200, Պր. Ժ. Տէրտէրեան, Պր. Յ. Հացագործեան 100ական,

Գումար՝ 2650, նախկին գումար 134.480 ընդհ. գումար 137.130

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Իսահակեանէ 50 Ֆր., Տիկին Մաղազաճեանէ 10 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Շահպազի մահուան առթիւ:

SOS ÉLECTRICITÉ

DEPANNAGE ELECTRICITE

INSTALLATION

FORCE et LUMIERE

Entreprise TOSSOUNIAN

23, rue de Draguignan

95400 ARNOUVILLE-LES-GONESSE

Tél. : 985-79-35

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԿՌԸՆՈՊԼ

Կռընոպլի մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, Փետր. 1, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Ռիւ Ժէյի սրահին մէջ:

Խնամուած գեղարուեստական բաժին՝ պատրաստուած Կապոյտ Խաչի դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:

Միջնարարին ճոխ պիւֆէ, պատրաստուած խաչուհիներու կողմէ:

Սիրով կը հրաւիրուին, իրենց զաւակներով Կռընոպլի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները անխտիր:

Հայկական հաճելի մթնոլորտ:

Կաղանդ պապան նուէրներ պիտի բաշխէ սրահին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն:

ԸՆԿ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր խումբերը այս Ուրբաթ (Յունուար 30) ժամը 20.30ին, Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

Զեկուցում կուտայ.— ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ

Հայ Դատի աշխատանքներու եւ Լիբանանի կացութեան մասին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (Փետր. 1) ժամը 15ին, դպրոցին սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ: անդամատոմսերը միասին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Հինգշաբթի Յունուար 29, ժամը 14.30ին, Ազգ. Տան սրահը, 295, Ռիւ Պուալօ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ.— Պատգամաւորի զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Յունուար 31) ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (Յունուար 31) ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Նախկին ժողովին շարունակութիւնը:

×

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք - Վաբուժան կոմիտէներու ընդհ. ժողովը Փետրուար 5, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետրուար 1, ժամը 15ին

OPERA MUNICIPAL DE MARSEILLE

LES BALLETS «NAIRI» PRESENTENT

Évocation d'une journée populaire arménienne

Cette unique représentation sera donnée au profit de la Maison de la Culture Arménienne.

Réservation : Mme CHALDJIAN, 20 Avenue Valdonne — Tél. : 66-18-80
MILDONIAN, Chemiserie Milton, 29 Rue Colbert — Tél : 90-90-10
VARTANIAN ACHOD, 5 Bld. Jean-Jaurès, Septemes — Tél. : 51-29-90

THEATRE DANIEL SORANO
A VINCENNES
(Métro Bérault)

L'Arménoche

de REINE BARTÈVE

Mise en scène de
JEAN-LUC BOUTIÉ

Mercredi, Jeudi, Vendredi, Samedi à 21 h. et Dimanche à 15 h.

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

TRÈS URGENT

Entrepreneurs belle confection, chemisiers, jupes, robes du soir.

Tél. : 508-46-40

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ի նպաստ Լիբանանայ գաղութին

*

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԵՒ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ,
SALLE DU COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26, Rue Troyon — SEVRES

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊՈՒՖԷ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Exigez de votre fournisseur habituel les délicieux

halva lokoum tahin

Bongoût

USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
30
VENDREDI
30 JANVIER
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — 13.502 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — Nº 13.502

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

— O —

Բ.

ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին շաբաթներու պոլսահայ թերթերը լայն արձագանգ կը հանդիսանան Թուրքիոյ ներքին ճակատին վրայ տիրող խռովայոյզ կացութեան :

Ստեղծուած է գրեթէ անիշխանական վիճակ մը, որ մեծապէս կը մտահոգէ Սիւլէյման Տէմիրէլի կառավարութիւնը :

Աջակողմեան եւ ձախակողմեան ուսանողներու անվերջանալի հակամարտու — թեանց եւ բախումներուն զուգահեռ՝ քաղաքական կուսակցութիւններն ալ ան — ընդհատ մրցակցութեան մէջ են եւ իրարու միս կը ծամեն :

Ինչպէս նախորդ անգամ, 1975ի վերջին ամիսներուն եւս Խորհրդարանի նախագահներու ընտրութիւնը երկար — երկու ամսուան — սակարկութեանց եւ վէճի առարկայ դարձաւ : Վերջապէս Դեկտեմբեր 24ին Ազգային Ժողովի նախագահ ընտրուեցաւ Հալքեան Թեկնածու Քէմալ Կիւլէն եւ Դեկտ. 25ին Ծերակոյտի նախագահ վերընտրուեցաւ Ատալէթական Թէքին Արըպուրուն :

« Թիւրք-Իշի » գործաւորական կազմակերպութիւնը որոշեր էր Դեկտ. 24ին մէկ ժամուան ընդհանուր գործադուլի դիմել, եթէ Ազգ. Ժողովի նախագահը այդ օրն ալ չընտրուէր : «Թիւրք-Իշի» սենտիքան ունի 1.600.000 անդամ : Թուրքիոյ մէջ կը գործեն վեց հարիւր գործաւորական սենտիքաներ :

Մինչ ուսանողական բախումները կը շարունակուին Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ, կառավարութիւնը իրար անցած է : Տէմիրէլ տեսակցելէ ետք Հանրապետութեան նախագահ Ֆահրի Քորութիւրքի հետ, լրագրողներուն յայտարարած է.

«Ուսանողական դէպքերը ոճրագործական հանգամանք առին : Եթէ այսպէս շարունակուի, կրնանք ձեռք դնել համալսարաններուն վրայ ու Պաշարման Վիճակ հռչակել : Մնաց որ նորութիւն չեն այս դէպքերը : 1971ին օրինական միջոցներով կարելի եղաւ անիշխանականներն ու աճապարողները պատժել եւ անզօրացնել : Ի՞նչ ըսել, որ 1974ին բոլորն ալ ներման արժանացան եւ այժմ սանձարձակ կը գործեն» :

Կառավարութիւնը որոշեր է օրէնքին հեղինակութիւնն ու Պետութեան վարկը պաշտպանել իր թշնամիներուն եւ դըր — դիչներուն : Պատահած դէպքերը գլխած անցած են անիշխանութեան սահմանը եւ ոճրագործութեան վերածուած : «Այս երեւոյթը ո՛չ թէ կառավարական, այլ պետական ապահովութեան հարց մըն է այլեւս», շեշտած է Տէմիրէլ :

« Սահմանադրական Ատեան » եւ « Պետական Խորհուրդ » իրենք զիրենք աւելի բարձր կը նկատեն եղեր Խորհրդարանէն ու կառավարութենէն : Վարչապետը կը դանդատի՝ յայտնելով որ Թուրքիան կարելի չէ կառավարել այս Սահմանադրութեամբ : Հինգ ծայրայեղ ձախակողմեան կուսակցութիւններ կը գործեն Թուրքիոյ մէջ, քաջալերելով անիշխանութիւնն ու աճապարողութիւնը : «Երկիրը պիտի չյանձնենք հրձիգներուն : Համալսարաններուն ո՛չ թէ զէնք, այլ դասագիրք, տետրակ եւ գրիչ պիտի տանք», կը շեշտէ կառավարութեան պետը :

Հալքի կուսակցապետ Էճէվիտ պատասխանելով վարչապետին, կը յայտնէ թէ իր կուսակցութիւնը պիտի պայքարի համալսարաններուն վրայ ձեռք դնելու եւ պաշարման վիճակ հռչակելու կառավարական ծրագրին դէմ : Ըստ իրեն, Տէմիրէլի նպատակն է բանակին միջամտութիւնը ապահովել, որպէսզի աւելի հանգիստ գործէ, շնորհիւ այդ ուժին : Սակայն զինեալ ուժերը այդպիսի խաղի չեն գար . կը շեշտէ Էճէվիտ, որ կը պահանջէ կառավարութեան շուտափոյթ հրաժարումը :

Վարչապետը կ'ամբաստանէ Հալք կուսակցութիւնը, որ իր կարճատեւ իշխանութեան ընթացքին անիշխանութիւն մտցուց Պետութեան մէջ : Անմեղ հռչակեց Պետութեան թշնամիները, համալսարաններու բռնագրաւումը չփոթեց պոյքոթին հետ, առիթ կը փնտռէ կառավարութիւնը քանդելու, փլցնելու : Վերին կամքը ազգին կը պատկանի : Հալքը քանդիչ է ու խափանարար : Հնարքներ կը խորհի վերստին իշխանութեան տիրանալու համար : Կը պատրաստուի առանց պետճէի թողուլ երկիրը : «Եթէ ալեկոծութիւններ շատնան, կառավարութիւնը պիտի հրաժարի եւ խկոյն նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին», կը յայտարարէ Տէմիրէլ :

Փոխասացութիւնը կը շարունակուի Հալքի եւ Ատալէթի կուսակցապետներուն միջեւ : Կացութիւնը հետզհետէ ծանրացած ըլլալով Հանրապետութեան նախագահ Ֆահրի Քորութիւրք Չանքայայի իր պալատին մէջ խորհրդակցական ժողով գումարած է նախարարներուն, կուսակցութեանց պետերուն եւ սահմանադրական հիմնարկութեանց նախագահներուն հետ, վերջ դնելու համար անիշխանական դէպքերուն եւ ցաւալի բախումներուն ու փութով վերահաստատելու անդորրութիւնը երկրին մէջ : Ժողովին մասնակցած են նաեւ դատաւորներ, համալսարանի վերատեսուչներ, Ներքին, Կրթական, Ազգ. Պաշտպանութեան նախարարներ եւ այլ պատասխանատու պաշտօնատարներ :

Միւս կողմէ Ազգային Ապահովութեան Խորհուրդը աչալուրջ կը հսկէ եւ բանակը պատրաստ է միջամտելու ամէն վայրկեան երբ... բաժակը յորդի :

Դժուա՞ր թէ կարելի ըլլայ շուտով համերաշխութիւն ստեղծել հակամարտ կուսակցութեան միջեւ և խաղաղութիւնը վերահաստատել երկրին մէջ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 26)

ՀԱՅ ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ՈՒՐՈՒԱԳՐԵՐՈՎ

Երեւանցի քանդակագործները մեծ պատուէրներ կը ստանան Խորհ. Միութեան տարբեր երկիրներէ : Ուկրանիայի մետաղագործութեան քաղաք Կրիվօ Ռոգի մէջ պիտի կառուցուի ճարտարապետական, քանդակագործական եւ գեղարուեստական ձեւաւորման տեսակէտէն գեղեցիկ համալիր մը : Այդ նպատակով Կրիվօ Ռոգի գործատունը 200 հազար ռուբլիի պայմանագրութիւն մը կնքած է Հայաստանի Գեղարուեստական Ֆոնտի փորձնական քանդակագործական արուեստանոցին հետ : Քաղաքին մէջ արդէն կառուցուած է լոյս - երաժշտական շատրուաններով աւազանը, Փրոֆ. Աբրահամ Աբրահամեանի գծագրութեան համաձայն :

Հայաստանի տուֆէն պատրաստուած են «Ալիքների վրայով վազողը» եւ «Հանգիստ» բնորդներով քանի մը զարդային արձանները, որոնց հեղինակն է Նուրի Սիմոնեան : Դոնի Ռոստովի մօտերը գըտնուող փառքի բլրակին վրայ, ուր զոհուած են Սերգէյ Օհանեանի հրետանաւորները, կառուցուած է բաղալտէ յուշակոթող մը, որ բաղկացած է երեք մեթր բարձրութեամբ եւ հինգ մեթր երկարութեամբ քանդակազարդ հինգ պատերէ, որոնց վրայ փորագրուած են համաշխարհային Բ. պատերազմէն դրուագներ պատկերող քանդակներ :

Անցեալ տարի կատարուած են Հայաստանի, Ղազախստանի, Կիրգիզիայի եւ Խորհ. Միութեան միւս Հանրապետութիւններու զանազան ձեռնարկութիւններու, գիւղատնտեսութիւններու եւ առանձին կազմակերպութիւններու պատուէրները, որոնց ընդհանուր գումարը 700 հազար ռուբլին կ'անցնի :

×

ԱԼ. ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Հայ երաժշտագէտ Ալ. Սպենդիարեանի աղջիկը՝ թարգմանիչ Մարինա Սպենդիարեան, աւելի քան 40 տարի խնամքով հաւաքած ու պահպանած է իր հօր համանուագի, սենեկային երաժշտութեան ստեղծագործութիւններու ձեռագիրները, անձնական իրերը եւ նամակները, զորս յանձնած է վերջերս Սպենդիարեան տուն-թանգարանին :

×

ԷԴՈՒԱՐԴ ՄԱՐԳԱՐՈՎ՝ « ԱՐԱՐԱՏ »Ի ՄԱՐԶԻՉ

Երեւանի « Արարատ » ոտնագնդակի խումբի երկրորդ մարզիչ նշանակուած է Էդուարդ Մարգարով, որ 15 տարիներ շարունակ եղած է խումբի աստղերէն մէկը : Ներկայիս «Արարատ» կը պատրաստուի մրցումներուն մասնակցելու : Մարտ 27ին, «Արարատ» կը սկսի առաջին խաղը Խորհրդային Միութեան բաժակի մըր — ցումներու շարքին : Այս տարի Երեւանցիներու խումբը կ'ունենայ նոր ուժ մը, յանձին Սերգէյ Դաւիթովի, որ նախապէս մաս կը կազմէր Օդեսայի «Չեռնոմորեց» խումբին :

×

« ՀԻՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ » ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Թիֆլիսի Ստ. Շահումեան տաամաթիք թատրոնի խումբը ներկայացուցած է «Հին Թիֆլիսում» թատերական երկը, բեմադրութեամբ Հայկ Ումիկեանի, «Հին Թիֆլիսում» թատերական երկը գրելու համար օգտագործուած են Գաբրիէլ Սունդուկեանի « Գիշերուան սաղը խէր ա », « Օսկան Պետրովիչն էն կինքում », «Բաղնիքի բոխչան» կատակերգութիւնները եւ հատուածներ « Համալի մաալհաթ — ներ »էն : Այս կատակերգութիւնները, ինչպէս ժամանակին, նոյնպէս ալ այսօր մեծ համբաւ կը վայելեն հայ եւ վրացական բեմերու վրայ, ստեղծելով աշխուժութիւն սրահներէն ներս :

×

«ՆԱՐԻՆԷ» ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՐԱՆԸ

«Նարինէ» մանկական առողջարանին մէջ անցած հինգ տարիներու ընթացքին հանգստացած եւ բուժուած են Հայաստանի եւ Խորհ. Միութեան տարբեր քաղաքներու աւելի քան 3500 երախաներ : Ձմեռնային արձակուրդի օրերուն հոն բուժուած են երեսուն մանուկներ : Վերջերս առողջարանը ընդունած է հարիւր մանուկներ եւս, որոնց համար ստեղծուած են ամէն պայմաններ, նախակըրթարաններ եւ միջնակարգ դպրոց : Ընթացիկ տարուան մէջ առողջարանին մէջ պիտի հանգստանան ու բուժուին 720 տղաք ու աղջիկներ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ԱԼԺԵՐԱՅԻՆԵՐՈՒ եւ Մարոքցիներու բախումները սաստկացան եւ փրաբ Պետութիւնները իրար անցած են : Իրաքի Տեղեկատուութեան նախարարը Ռապաթ եւ Ալժէ փութացած է « խօսք հասկցնելու» համար կողմերուն : Ռապաթ կ'ըսէ թէ 29 գերի բռնած է արդէն :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մթնոլորտը միշտ խաղաղ է եւ Քարամէ յայտարարած է որ նոր կառավարութիւն մը կ'ուզէ կազմել, ընդլայնուած, որ ընդգրկէ բոլոր հոսանքները : Միւս կողմէ առողջապահութեան գունդեր երեսնին դիմակ անցուցած դիակներու գարշահոտութենէն պաշտպանուելու համար, Քարանթինայի մահմետական մեռելները կը ժողվեն, տամնեակներով : Ժամը եկած է նաեւ Լիբանանը վերաշինելու «վաղուան Լիբանանը, լաւագոյն Լիբանան մը» ինչպէս ըսած է Քարամէ դահլիճի նիստէ մը ետք :

ԹՂԹԱՏԱՐԸ գործադուլ պիտի ընէ Փետրուար 5ին :

ԹԱՒՐԻԶԻ մէջ առջի օր հինգ «ահաբեկիչներ», որոնցմէ մէկը կին, ոստիկանութեան հետ ունեցած բախումի հետեւանքով սպաննուած են :

ՊԱՐՍԻԿ երեսուն ուսանողներ առջի օր գրաւած են Իրանի ձայնասփիւռ - հեռատեսիլի Փարիզի գրասենեակը, իբրեւ բողոքի նշան՝ Թեհրանի մէջ կատարուող գնդակահարութիւններու :

ԱՆԳԼԻՈՅ Պահպանողական կուսակցութեան պարագլուխը՝ Տիկին Թաչեռ ամբաստանած է Խորհ. Միութիւնը որ՝ «համաշխարհային տիրապետութիւն» կ'ուզէ հաստատել ինչ որ խիստ վրդովում պատճառած է Անգլիոյ խորհրդային դեսպանին : Այս վերջինը բողոքած է Արտաքին նախարարութեան, յայտնելով որ Թաչեռի յայտարարութիւնը կը միտի վտանգել Արեւելք - Արեւմուտքի խաղաղութիւնը :

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը, Ուաշինկթընի իր դեսպանին միջոցով, լուսաբանութիւններ ուզած է Միացեալ Նահանգներէն՝ Սէ. Ի. Ա.ի Իտալիոյ քաղաքական կուսակցութեանց կատարած նիւթական յատկացումներու մասին :

ԻՍՐԱՅԷԼ դժգոհ է Ֆրանսայէն, ի նըպաստ Պաղեստինի տուած քուէին համար :

ԻՒՄԱՆԻԹԷ Հինգշաբթի օր «բացայայտ կերպով հապճեպով գրուած փաստաթուղթ» կ'որակէ ընկերվարական ծաւալուն տեղեկագիրը որ հրապարակ ելած է Համայնավար կուսակցութեան 22րդ համագումարի նախօրեակին :

Երեւանի կուսակցական կազմակերպութեան 35րդ համագումարը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Երեւանի քաղկոմի Ա. քարտուղարը՝ Լ. Ներսիսեան, իր կատարած տեղեկատուութեան ընթացքին անդրադարձած է բնակարաններու բաշխումին գործին մէջ եղած հակօրինական քայլերուն: Յիշեցուցած է, թէ անցեալ տարի, Փետրուարին, Կեդր. Կոմիտէի Բիւրօն քննութեան առած էր այս հարցը եւ անհրաժեշտ կարգադրութիւնները ըրած էր (1): Արդ, համաձայն զեկուցաբերին՝ ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ որոշ չափով բարելաւուած է բնակարանները բաշխելու օրինականութեան պահպանութեան գործը, բայց խախտումները դեռ կը շարունակուին: «Որոշ հիմնարկ – ձեռնարկութիւններ, մինիստրութիւններ ու գերատեսչութիւններ շարունակում են կամայական կերպով խախտել հաստատուած կարգը, իսկ ֆաղսովետի ու շրջսովետ – ների գործկոմները ոչ միշտ են կանխում անօրինականութիւնները:»

Խօսելով առեւտուրի վիճակի մասին. Լ. Ներսիսեան յայտարարած է. «Թէեւ հաշուետու ժամանակաշրջանում, յատ – կապէս ՀԿԿ Կենտկոմի յունուարեան պլենումից յետոյ, մայրաքաղաքում որոշ չափով բարելաւուել է առեւտրի, հա – սարակական սննդի եւ բնակչութեան կենցաղային սպասարկման վիճակը, այնուամենայնիւ այդ ուղղութեամբ կատար – ուած աշխատանքը անբաւարար է: Առեւտրի և յատկապէս հասարակական սննդի օբիեկտներում շարունակում են տեղ գտնել սպեկուլիացիայի, չարաշահում – ների եւ թերահաշուան երեւոյթներ: Կուսակցութեան շրջանային կոմիտէները եւ քաղաքային կոմիտէի համապատասխան բաժինները պասիւ են զբաղւում առեւտրի հարցերով, չեն խորանում նրանց աշխատանքներում, չեն իրականացնում անհրաժեշտ վերահսկողութիւն եւ օգնու – թիւն»:

Օրինազանցութեան եւ, յատկապէս պետական ինչքերն ու սեփականութիւնը եղող ապրանքները իւրացնելու երեւոյթները դեռ կը շարունակուին մեծ չափով: Զեկուցաբերը դժգոհութիւն յայտնած է, որ պատկան մարմինները, կուսակցական կազմակերպութիւնները անհրաժեշտ պայքար չեն տանիր «սոցիալիստական սե – փականութեան պահպանումն ապահովելու, հաշուառումն ու հաշուետուութիւնը բարելաւելու համար, անհաշտ վերաբերմունքի մթնոլորտ չեն ստեղծում հան – րային ունեցուածքի նկատմամբ ոտնձգութիւններ կատարողների շուրջը»: Յաճախ նոյնիսկ, պաշտօնի կը կոչուին այնպիսիներ, որոնք շահադիտական գործերով դատապարտուած են: «Յատկապէս շատ են սոցիալիստական սեփականութեան յափշտակութիւնները ՀՍՍՀ թեթեւ, սննդի, տեղական արդիւնաբերութեան, արդիւնաբերական շինարարութեան եւ առեւտրի մինիստրութիւնների ձեռնարկութիւննե – րում: Այս մինիսրտրութիւններում ղեկավարները եւ կուսակցական կազմակեր – պութիւնները պէտք է անհրաժեշտ եզրակացութիւն անեն, բարելաւեն իրենց ձեռնարկութիւնների ղեկավարման մակար - դակը, անհրաժեշտ պայքար ծաւալեն սոցիալիստական սեփականութեան պահ – պանման համար»:

Վերջին երկու տարիներուն մայրաքաղաքի կուսակցական կազմակերպութիւն – ները որոշ աշխատանք կատարած են մատաղ սերունդին ուսման եւ դաստիարակութեան, ինչպէս նաեւ պարտադիր ուսման գործադրութեան ուղղութեամբ: Այս մարզերուն մէջ բարելաւում արձանագրուած է: Մէկ կողմէ աշակերտութեան կայուն թիւը, միւս կողմէ վերջին հինգ տարիներու շինարարութեան բարձր թափը վարժարաններու ճիւղին մէջ պատճառ են դարձած, որ զգալի կերպով ճոխանայ դպրոցներու սարքերը, աւելնայ դպրոցներու թիւը այլ մանաւանդ կարելի դառնայ բազմաթիւ դպրոցներու մէջ կիրարկել այսպէս կոչուած «մէկ-հերթեայ» դասաւանդութեան դրութիւնը (2):

Այսուհանդերձ, ըստ զեկուցաբերին, դեռ բաւարար կարելի չէ նկատել պարտադիր ուսման վիճակը, քանի «որոշ դպրոցների դիրեկտորների ու դասատուների անպատասխանատուութեան հետե – ւանքով զգալի թւով երեխաներ դուրս են մնում պարտադիր ուսումից: Անհրա – ժեշտ աշխատանք չի տարւում աշակերտների մաղումները (ուսումը կիսատ թողուլ) կանխելու, պատանիների եւ աղ – ջիկների մասնագիտական կողմնորոշումը ճիշտ կազմակերպելու, սովորողների գեղագիտական դաստիարակութեան, քա – ղաքական – հասարակական ակտիվու – թեան բարձրացման ուղղութեամբ: Թոյլ է կապը դպրոցի եւ արտադրական հիմնարկների միջեւ»: «Լուրջ թերութիւններ կան ուսանողների կոմունիստական դաստիարակութեան, կոմունիզմ կառուցող մարդու աշխարհայեացքի ձեւաւորման, քաղաքականապէս կոփուած, հասարա – կական – քաղաքական բարձր ակտիվու – թեան կադրերի պատրաստման գործում»:

Քաղաքական – գաղափարական աշխատանքները աշխատաւորական զանգուածներու մէջ նոյնպէս լուրջ թերութիւն – ներ ունին: Լ. Ներսիսեան այս կապակ – ցութեամբ յիշեցուցած է, թէ «պէտք է ողջ խորութեամբ պրոպագանդել սոցիալիստական միասնական հայրենիքի, սո – վետական ժողովրդի՝ որպէս մարդկանց պատմական նոր ընդհանրութեան գաղափարները: Մենք պարտաւոր ենք միշտ յիշել, որ հայ ժողովուրդը ձեռք բե – րած սոցիալական եւ քաղաքական նուա – ճումների համար պարտական է ժողո – վուրդների ինտերնացիոնալ բարեկամութեանը, սովետական հայրենասիրու – թեան, լենինեան կուսակցութեան սմենայաղթ գաղափարներին»:

Լ. Ներսիսեան շեշտած է, թէ ար – ուեստի եւ գրականութեան գործիչները լուրջ աշխատանքներ ունին կատարելիք գաղափարական դաստիարակութեան գործին մէջ: «Նախորդ կոնֆերանսից յետոյ ընկած ժամանակաշրջանում որոշ չափով բարելաւուել է թատրոնների, ստեղծա – գործական միութիւնների, կուլտուրայի օջախների գործունէութիւնը: Սակայն պէտք է ասել, որ ստեղծագործական միաւորումների կուսակցական կազմակեր – պութիւնները անհրաժեշտ ազդեցութիւն չեն գործում ստեղծագործական աշխա – տանքների վրայ, անբաւարար են զբաղւում ստեղծագործողների տեսական, գաղափարական մակարդակի բարձրացման հարցերով, կոլեկտիվներին չեն նպա – տակամղում իրենց առջեւ ծառացած խնդիրների լուծմանը: Աղաղակող թերու – թիւններ կան քաղաքի կուլտուրայի օ – բիեկտներում թանգարաններում, կուլ – տուրայի տներում, պալատներում, գրադարաններում եւ այլուր»:

Նախորդ համագումարէն ցայսօր մայրաքաղաքին մէջ որոշ աշխատանք կա – տարուած է բնակչութեան բուժումի սպասարկութիւնը բարելաւելու, առողջապահական հիմնարկներու ցանցը ընդլայ – նելու, բժշկական սպասարկութեան որակը բարելաւելու ուղղութեամբ:

«Չնայած դրան, հարկ է նշել, որ հիւանդանոցների մեծ մասը զուրկ է նորմալ պայմաններից, դեռեւս առանձին բժիշկներ զբաղւում են դրամաշորթու – թեամբ»:

Գիտութեան զարգացումը այսօրուան Երեւանի յատկանշական գիծերէն է: Ներկայիս Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ կը գործեն 114 գիտական ու գիտահե – տազօտական հիմնարկութիւններ՝ աւելի քան 11.000 աշխատողներով: Այս հաս – տատութիւններուն մէջ կ'աւելի աշխա – տանք կը կատարուի գիտական հետազօ – տութիւններու արդիւնաւէտութիւնը բարձրացնելու, անոնց արդիւնքները արտադրութեան մէջ արմատացնելու, թեք – նիկ յառաջդիմութիւնը ապահովելու համար: Ըստ զեկուցաբերին՝ գիտահետազօտական հիմնարկութիւններու աշխա – տանքին մէջ տեղ գրաւած լուրջ թերութիւններէն են գիտական թեմաներու այն ուսումնասիրութիւնները, որոնք կապ չունին տնտեսութեան հարցերուն հետ:

Ժ. Մ.

1) Կեդր. Կոմիտէի Բիւրօն Փետր. 22ին «կուսակցական խիստ տոյժ» սահմանած եւ Երեւանի քաղաքապետի պաշտօնէն հեռացուցած էր Գ. Հասրաթեանը:

2) Դպրոցական շէնքերը բաւարար չըլլալով բազմաթիւ վայրերու մէջ աշա – կերտութեան մէկ մասը առաւօտ, միւս մասը կէսօրէ ետք դպրոց կը յաճախէ: Այս դրութիւնը վերցնելու համար աշխատանք կը տարուի:

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

(1975)

Դ.

2) Մեր երկրորդ նամակը գրեցինք Կրթական Գործավարութեան 1975 Սեպտ. 9ին, մեր համայնական վարժարաններու աշակերտ արձանագրելու առեն յարուցուած դժուարութեանց կապակցութեամբ: Վերջին երկու տարիներու ընթացքին Կրթ. Տնօրէնութիւնը շատ աւելի խստացուցած էր իր միջամտութիւնները մեր համայնական դպրոցներու վրայ, որոնք արդէն իսկ ամբողջութեամբ պետական հակակշռի տակ անցած էին հակառակ այն իրողութեան, որ Լօզանի դաշնագրին 40րդ յօդուածը հետեւեալ տրամադրութիւնը ունի այս մասին.

«Ոչ իսլամ փոքրամասնութեանց պատկանող թուրք հպատակները պիտի վայելեն նոյն վերաբերմունքը, նոյն ապահովութիւնը օրէնքի եւ իրականութեան առջեւ՝ միւս թուրք հպատակներուն պէս: Անոնք յատկապէս պիտի ունենան ՀԱՒԱՍԱՐ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ.

«ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ — փրանս. Քռէէ, Թրք. թէսիս էթմէք,

«եւ ՎԱՐԵԼՈՒ — Ֆրանս. տիրիժէ, Թրք. իտարէ էթմէք,

«եւ ՀԱԿԱԿՇՌԵԼՈՒ — Ֆրանս. քոնթրոլէ, Թրք. մուրաքապէ էթմէք, իրենց սեփական ծախքով, ամէն տեսակ բարեսիրական, կրօնական եւ ընկերային հաստատութիւններ, ամէն տեսակ ԴՊՐՈՑՆԵՐ եւ այլ ուսումնական ու դաստիարակչական հաստատութիւններ — Ֆրանս. էթապլիսըման տ'անսէնյըման է տ'էտիւքասիոն, Թրք. Միւէսսաթը թալիմ վէ թերպիյէ: Իրաւունք ունենալով անոնց մէջ ազատաբար գործածելու իրենց սեփական լեզուն եւ այդ տեղերու մէջ կիրարկելու ազատաբար իրենց կրօնքը»:

Այս իրաւասութիւնները, մինչեւ իսկ առանց միջազգային դաշինքի մը նեցուկը վայելելու, բնական իրաւունքներ են որեւէ դեմոկրատիկ սկզբունքներով կառավարուող երկրի մը մէջ:

Մեր Կրթական Տնօրէնութեան հայ վարժարաններու վրայ ի գործ դրած

ՅՈՎՆԱԹԱՆ ՈՐԴԻ ԵՐԵՄԻԱՅԻ

ԺԱ.

Մարգարիտը սկսեց քայլել՝ գոգնոցով սրբելով արցունքները:

Յանկարծ Յովնաթանը կանչեց.

— Մարգարի՛տ:

Քոյրը ետ դարձաւ:

— Ես քեզ չեմ տեսնելու, մնաս բարով:

— Յովնաթան, — հեկեկաց Մարգա – րիտը:

— Համբուրիր Դաւթին եւ մայրիկին:

Մարգարիտը շտապեց տուն, զգուշանալով, որ հայրը չտեսնի իրեն:

Յովնաթանը վեր կացաւ, դանդաչիւ – նով քայլեց դէպի դուռը, նստեց դրան եռեւ, գլուխն առնելով երկու ձեռքերի մէջ:

Բացուեց բրուտանոցի դուռը:

Յովնաթանը գլուխը բարձրացրեց եւ տեսաւ հօրը: Հայրը ոչինչ չասաց եւ քայլերն ուղղեց դէպի չարխը: Յովնա – թանը ձայնեց.

— Հայրիկ...

Երեմիան կանգ առաւ:

— Ես գնում եմ օտար երկիր, — ասաց Յովնաթանը ոտքի կանգնելով:

— Գնա, ինձ հարկաւոր չէ անամօթ որդի, — կարճ կտրեց Երեմիան:

Յովնաթանը քայլեց դուրս:

Երեմիան մօտեցաւ չարխին, դրեց կաւը առաջը, նստեց, բայց ոտքը չշարժ – ուեց, մատները կաշկանդուեցան: Նրան տահաւոր կերպով մտահոգում էր դանդաղահեր եւ կապուտաչեայ որդու ճակատագիրը:

«Օտար երկիր...»: Երեմիան ցնցուեց, խորասուզուեց մտքերի մէջ եւ, յանկարծ, վեր կացաւ, վազեց տուն, եղելութիւնը պատմեց կնոջը՝ այն խորագոյն յոյսով, որ կինը կը միանայ իրեն եւ ինքը կը գտնի իր մխիթարութիւնը:

— Ոչ մի անամօթութիւն չկայ, եղբայր եւ քոյր են, — ասաց Յովնաթանի եւ Մարգարիտի հարազատ մայրը:

— Լռի՛ր կին, — կշտամբեց Երեմիան, — ճիշդ է ասած սուրբ գրքում — ամենայն կին անառակ է:

Կինը լռեց, երկնքի կրակը կարող էր թափուել իր գլխին:

— Գնում է՝ թո՛ղ գնայ, — վերջացրեց հայրը, բայց լսեց իր սեփական հոգու հեկեկանքը:

— Ո՞ւր է Դաւիթը, — յանկարծ հարցրեց նա:

Կանչեցին Դաւթին:

— Առ այս մի քանի ոսկին, գնա նստիր մեծ ճանապարհի ծայրին, Ջոր Աղբիւրի մօտ. Յովնաթանը որ գայ տուր նրան եւ ասա՝ բարի ճանապարհ:

— Ես էլ գնամ, — աղաչեց մայրը:

Երեմիան միայն աչքերը խոլորեց կնոջ վրայ: Կինը լռեց եւ կպաւ պատին: Տղամարդու խօսքն օրէնք էր, եւ օրէնքը հաստատել էր ինքը՝ Աստուած:

Մարգարիտը լսում էր այդ բոլորը վարագոյրի ետեւից: Երբ Դաւիթը դուրս ցատկեց վազելու դէպի մեծ ճանապարհը, Մարգարիտը կտրեց նրա առաջը եւ ասաց.

— Դաւիթ, սպասի՛ր, ես էլ եմ գալիս:

Մարգարիտն իջաւ ներքնայարկը, վերցրեց Յովնաթանի սպիտակեղէնները, ծրարեց, դուրս եկաւ եւ ասաց.

— Գնանք, Դաւիթ:

— Համբուրիր նրա կապոյտ աչքերը, — շշնջաց մայրը Մարգարիտին:

Ջոր Աղբիւրը հին մի կառուցում էր. Նրա ջուրը վազելիս է եղել առիւծի եւ վագրի բերաններից, որոնք դեռ մնացել էին գրեթէ անվթար, միայն անժամանակ թըւականներից ի վեր, աւերուել էր աղբիւրի ակը, եւ ոչ ոք, ոչ մի իշխող չէր մտածել վերանորոգել եւ կենդանացնել այն: Ժամանակի ընթացքում առասպել էր հիւսուել նրա շուրջը: Ասում էին, որ գիշերները, ամէն գիշեր, միայն մի ակնթարթ, վազում է ջուրը եւ կորւում է, եթէ ուեւէ մէկը հասնի այդ վայրկեանին եւ խմի հոսող ջրից, անմահ կը լինի: Ոչ ոք, անժամանակ թուականներից ի վեր, չէր հասել այդ ակնթարթին, մինչեւ անգամ նրանք, –որոնք գնացել էին մայրամուտին եւ սպասել մինչեւ լուսաբաց, չէին կարողացել ըմպել հոսող ջրից, որովհետեւ քնով էին անցել, եւ անմահութեան ակնթարթը թռել էր:

Մարգարիտը եւ Դաւիթը հասան Ջոր Աղբիւրը եւ նստեցին կամարից ընկած մի սրբատաշ եւ հնաբոյր քարի վրայ:

Յովնաթանը, որի ճակատի վրայ իջել էր թախիծը, ինչպէս թանձր փոշին, այդ ժամին, նստած Դաւթի որդի Անդրէասի շիրմաքարի վրայ՝ շշնչում էր.

— Պապ, դու պատուիրեցիր, որ ոչ ոք չհեռանայ այս ազնուագոյն կալից, բայց ես հեռանում եմ, կաւը բարի է եւ ստեղծարար, բայց մարդիկ չար են եւ խաւար: Ներիր ինձ, պապ, ես վերցնում եմ մի ափ կաւ եւ դնում եմ կրծքիս վրայ. Թող դա լինի կապը իմ հոգու եւ այս հողի, ու լուսաւորի իմ ճանապարհը:

ՎԱՀԱՆ ԹՈԹՈՎԵՆՑ

(15 – Շար.)

խատութիւնները յատկապէս դրսեւորուեցան աշակերտ արձանագրելու գործողութեան ընթացքին: Անցեալ ու այս տարի հրահանգ ղրկուած էր մեր բոլոր վարժարաններուն, որ առանց Կրթական Տնօրէնութենէն արտօնագիր ունենալու նոր աշակերտ չարձանագրուի բոլոր բաժիններու մէջ, այսինքն Մանկապարտէզ, Նախակրթարան, Միջնակարգ եւ Բարձրագոյն (լիսէ): Ըստ այս հրահանգներուն, վերոյիշեալ չորս բաժիններու մէջ նոր արձանագրուելիք աշակերտները, ինչպէս նաեւ թաղ փոխելով դպրոց փոխելու հարկին տակ գտնուողները, պարտաւոր էին նախ ապահովել իրենց թաղի մուխթարին բնակութիւն փաստող վաւերաթուղթ, ապա այդ վաւերաթուղթը հաստատել տալ շրջանի ոստիկանութենէն, ապա ծնողք եւ զաւակ պէտք է ներկայանային՝ իրենց անձնագրերով միասին՝ Կրթ. Տնօրէնութեան կամ անոր մասնաճիւղ վայրը, պոչ բռնելով սպասէին ստանալու համար անհրաժեշտ արտօնագիրը, եթէ այդ օր կարգը իրենց գար: Հակառակ պարագային կրկին ներկայանալ յաջորդ օրը: Մէկ կողմ ձգենք պահ մը Լօզանի դաշնագիրը եւ երկրի սահմանադրական օրէնքները (Անայասա) որոնց հակառակ էր այս տնօրինութիւնը, եւ հարցնենք միայն, թէ ո՞րքա՞ն մանկավարժական կամ պատուաբեր կամ արդար էր՝ քաներորդ դարու վերջին քառորդին մէջ գործող կրթական լուսամիտ տնօրէնութեան մը այս արարքը, որ երկրին խաղաղ քաղաքացիները այսքան անիմաստ ժամավաճառութեան եւ անտեղի ծախքերու ենթարկելը, աշակերտ մը իր համայնքին վարժարանը արձանագրելու պարզագոյն գործողութեան մը համար: Ամէն տարի աւելի քան երկու հազար աշակերտութիւն եւ նոյնքան մըն ալ ծնողք պիտի ենթարկուէին այս տարապարհակ գործողութեան. եւ իւրաքանչիւր աշակերտ իր 11–12 ուսումնական տարիներու ընթացքին, նուազագոյն չորս անգամ պիտի ենթարկուի այս գործողութեան, եթէ չարունակուի այդ:

Ու այս բոլոր դժուարութիւնները կը յաւելուին ի գործ դնելու համար Կրթ. Տնօրէնութեան քանի մը հակա-օրինական հրահանգները:

Անոնցմէ առաջինը այն հրահանգն է, որով կ'արգիլուի հայ վարժարան յաճախելը այն ուսանողներուն, որոնց հայրերը մինչեւ մը կամաւ թէ ակամայ իսլամացած են. ապա երբ պարագաները թուլցած եղած են, վերադարձած են իրենց նախկին կրօնքին, դատարանի որոշումով: Մեզի համար անհասկնալի մնաց թէ «լայիք» պետական դրութեան մը «լայիք» Կրթ. Տնօրէնութիւնը ի՛նչ օրէնքով կամ ի՛նչ տրամաբանութեամբ մարդու մը անցեալին մէջ ունեցած ակամայ մէկ կրօնական վիճակը (եթէ ակամայ չըլլար, բնականաբար չէր վերադառնար իր նախկին կրօնքին, ինչպէս ուրիշ հազարաւորներ չեն վերադարձած) կը կապէ անոր զաւկին պատկանած համայնքի վարժարանը արձանագրելու կամ չարձանագրելու գործողութեան. երբ մանաւանդ բացայայտ իրողութիւն է, որ ենթակաները, թէ՛ հայրը եւ թէ զաւակը, ոչ միայն ծագումով Հայ են, այլ նաեւ Պետութենէն տրուած իրենց անձնագրերուն մէջ արձանագրուած են իբրեւ «հայ քրիստոնեայ»: Երկուքն ալ մկրտուած են հայ եկեղեցիին մէջ, ու աշակերտը ծնած է հայ եկեղեցիի մէջ պսակուած ամուսնութենէ մը:

Երկրորդ հակա-օրինական հրահանգով մը կ'արգիլուի հայ աշակերտի մը իր համայնական վարժարանը արձանագրուիլ, եթէ պարագաներու պարտադրանքին տակ նախապէս ուրիշ որեւէ վարժարան յաճախած է: Ու ասիկա հակառակ այն իրողութեան, որ հայ վարժարաններն ալ Պետութենէն վաւերացուած են, Պետութենէն ճանչցուած են, ու կը գործեն Պետութեան ծրագրով եւ հակակշռին տակ. միակ տարբերութեամբ, որ մեր վարժարաններուն մէջ կ'ուսուցուի նաեւ հայերէն լեզուն:

Այս հրահանգն ալ ոչ միայն որեւէ օրինական յենակէտ չունի, այլ ընդհակառակն կը հակասէ եւ կը բռնաբարէ քաղաքացիի մը բնական ու սահմանադրական իրաւունքը՝ իր զաւակը ուզած վարժարանը ղրկելու, երբ մանաւանդ այդ վարժարանը իր պատկանած համայնքինն է, ու մանաւանդ երբ այդ վարժարանը Կրթական Տնօրէնութենէն իսկ ճանչցուած է իբրեւ «էօզէլ», այսինքն մասնաւոր վարժարան: Հայ վարժարան յաճախելու միակ պայմանը հայ քրիստոնեայ ըլլալն է. ու այս հիմնական պայմանը կը լրացնեն վերոյիշեալ հայրենակիցները:

Երրորդ հակա-օրինական հրահանգն այն է, որով կ'արգիլուի հայ վարժարաններուն իրենց գտնուած քաղաքապետական շրջանակներու (սէմթ) դուրսէն աշակերտ ընդունիլը:

Այս կէտին մէջ ալ Կրթ. Տնօրէնութիւնը ինքզինքին կը հակասէ: Նախ մէկ կողմէն փոքրամասնութեանց վարժարաններն ալ «էօզէլ» (մասնաւոր) կը ճանչնայ եւ իբրեւ այդ աւելցնել հրահանգած է այդ բառը իւրաքանչիւր փոքրամասնութեան վարժարանի անուան վրայ. օրինակ «էօզէլ Պէզճեան էրմէնի Օրթաօգուլու» (մասնաւոր Պէզճեան Հայ Միջնակարգ Վարժարան): Եւ իբրեւ այդ, այսինքն իբրեւ «մասնաւոր» վարժարան, տնօրինութիւններ ալ կ'ընէ. օրինակ, փակելով նաեւ փոքրամասնութեանց վարժարաններու «բարձրագոյն բաժին»ները, ինչպէս փակած էր միւս սովորական «էօզէլ» վարժարաններուն «բարձրագոյն բաժինները»: Միւս կողմէն ալ զանոնք «Շրջանային» սահմանափակումներու կ'ենթարկէ, երբ բացայայտ է, որ «էօզէլ» կոչուած վարժարանները ենթակայ չեն «շրջանային» սահմանափակումի:

Իրողութիւնը սակայն տարբեր է փոքրամասնութեանց համար. անոնք ոչ «էօզէլ» են եւ ոչ ալ «շրջանային» պետական պաշտօնական վարժարաններուն պէս. այլ տուեալ որոշ համայնքի մը (փոքրամասնութեան մը) վարժարաններն են, իբրեւ այդ վաւերացուած են եւ իբրեւ այդ ալ ճանչցուած են, թէ՛ օսմանեան շրջանին եւ թէ ամբողջ հանրապետական շրջանին: Հետեւաբար հայ համայնքին պատկանող որեւէ ծնողք իրաւասու է զաւակը ղրկելու որեւէ հայ վարժարան, հոգ չէ թէ ուր կը բնակի այդ ծնողքը դեմոկրատիկ օրէնքներով կառավարուող Թուրք Հանրապետութեան մէջ:

Այս նամակին ալ հայերէն թարգմանութիւնը հրատարակուեցաւ մեր տեղական մամուլի Սեպտ. 18 եւ 19ի թիւերուն մէջ: Մենք ցարդ որեւէ պատասխան չենք ստացած այս նամակին:

(Շար. 4)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Մարսէյլի Մշակոյթի Տան շուրջ պարբերաբար, այս նոյն սիւնակներուն մէջ, կը տրուին տեղեկութիւններ, զեկուցումներ, հաղորդագրութիւններ, եւ այսպէս մեր հաւատարիմ թէ պատահական ընթերցողներն ու ձեռնարկով շահագրգռուողները կը հետեւին կանոնաւոր կերպով անոր իրագործման:

Անցեալ տարուան Հոկտեմբեր եւ Նոյեմբեր ամիսներուն ընթացքին որմադրութեան աշխատանքները ժամանակաւոր կերպով կանգ առած էին, հետեւանք՝ որմնադրութեան Ընկերութեան ունեցած նիւթական դժուարութիւններուն, ընկերութիւն որ ի վերջոյ հրաժարեցաւ:

Այսօր շինութիւնը, վերանորոգութիւնը մտած են իրենց վերջին փուլին մէջ:

Մարսէյլի Հայը կամ այցելու Ֆրանսահայը որ կը փափաքի տեղւոյն վրայ տեսնել «շանթիէ»ին վիճակը, այսինքն աշխատանքներու առաջացումը, պիտի հաստատէ գոհունակութեամբ որ որմնադրութեան մեծ գործերը լրացած են, շէնքին զանազան բաժինները ստացած են իրենց վերջնական ձեւը, ջերմութեան եւ զովութեան, ինչպէս նաեւ ելեկտրականութեան եւ կապարագործութեան զետեղումները եղած են: Շէնքին արտաքին ծեփը եւ ներկը վերջանալու վրայ է: Բնակարանին, զանազան գրասենեակներուն, բազմաթիւ սրահներուն եւ արդուզարդի բոլոր վայրերուն սալաքարերու զետեղումը սկսած է եւ բաւականաչափ առաջացած:

Այժմ կը մնայ մէկէն երկու ամսուան գործ յատկապէս ներքին «ֆինիսիոն»-ները՝ ներկ, ատաղձագործութեան եւ ապակեգործութեան կարգ մը աշխատանքները, ընդհանուր սարքաւորումը եւ այլ մանր բայց անհրաժեշտ զետեղումներ: Գաղափար մը տալու համար թուենք առաջին յարկի, մեծ հանդիսասրահի մօտաւոր սարքաւորումը: 300 աթոռներ, ընդարձակ բեմ 11 մեթր երկայնքով եւ չորս մեթր խորութեամբ, համապատասխան լուսաւորութիւններով, լուսարձակներով եւ ինքնաշխատ վարագոյրներով, այսինքն բոլոր անհրաժեշտ թատերաբեմի զարդերով թատերական եւ այլ ներկայացումներու, հաւաքոյթներու համար: Նոյնպէս չարժանկարի համար մասնաւոր լուսարձակումի մեքենայ եւ պաստառ: Անշուշտ բարձրախօսներ եւ այլ հնչականութեան մեքենաներու հաստատում: Այս մեծ սրահը ունի գեղեցիկ կեղծ ցեղուն մը եւ գետինը պիտի ըլլայ մարմար: Նաեւ ան ունի սրճարանի կոկիկ անկիւն մը բոլոր արդիական յարմարութիւններով: Եթէ աւելցնենք որ այս սրահը պիտի կոչուի « Վաղպուրական սրահ », դեռ շատ բաներ կան ըսելիք, որոնց մասին պիտի անդրադառնանք առանձին թղթակցութեամբ:

Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը մեծ կարեւորութիւն կուտայ տան ներքին զարդարանքին: Ասոր համար դիմուած է մասնագէտներու, արուեստագէտներու, նկարիչներու որոնք պիտի ներկայացնեն ծրագիրներ: Անհրաժեշտ է որ այս տունը ներքնապէս, արտաքինը մնալով գրեթէ ինչ որ էր, կրէ հայկական ճաշակի, հայկական արուեստի, ոճի յատուկ դրոշմը, կնիք միշտ պատշաճելով արդիականութեան հրամայականներուն:

Աւելցնենք որ, յանձնախումբը լծուած է նաեւ, Մշակոյթի Տան հանդիսաւոր բացման նախապատրաստական աշխատանքներուն:

Ահաւասիկ ամփոփ գիծերու մէջ, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան աշխատանքներու վիճակը ինչպէս որ կը ներկայանայ այսօր եւ յանձնախումբի այժմեան եւ յառաջիկայի աշխատանքներու ծրագիրները:

×

Բացայայտօրէն Մարսէյլի Մշակոյթի Տունը վերջանալու վրայ է: Մեր գաղութի ազգայիններու եւ կազմակերպութիւններու լայն մեծամասնութեան մօտ արձագանգը մեծ է եւ անկասկած սիրտերը կը խայտան:

Սակայն, որոշ սահմանափակ շրջանակի մը մէջ նոյնքան բացայայտօրէն նշմարելի է լուրջ անհանդստութիւն մը, որ կը թարգմանուի հրապարակաւ կամ մամուլով եղած անհիմն արտայայտութիւններով, արտառոց մեկնաբանութիւններով:

Ի՞նչ է նպատակը. յանկարծական հետաքրքրութիւն մը թէ ոչ որոշ շփոթ ստեղծելու միտում մը:

Ամէն պարագայի տակ, չենք կրնար հաւատալ որ հայ ազգի զաւակներ, մին եկեղեցական՝ որուն կոչումը պէտք է ըլլայ անսակարկ ծառայել իր ժողովուրդի բոլոր զաւակներուն անխտիր եւ միւսը՝ կազմակերպութեան մը ղեկավար՝ որուն աւագ կոչումն ու առաքելութիւնը պէտք է ըլլայ հայ զանգուածներու հայեցիութեան պահպանումը, լծուին խափանարար աշխատանքի: Մենք կը վերագրենք այս «որոշ շփոթութիւնը» իրենց կողմէ ճշգրիտ տեղեկութիւններու պակասին եւ կը հրաւիրենք զանոնք գոնէ աւելի մօտէն եւ անկողմնակալ հետեւիլ ձեռնարկին եթէ չեն կրնար ուրիշ ոչ մէկ դրական օժանդակութիւն մը բերել:

Այս պարագան, բաղդատուած հոյակապ եւ նուիրական գործին, այնքան ճղճիմ եւ արհամարհելի է որ հարցը հոս կը փակենք:

Կը կրկնենք մեր հաւատքը այս ձեռնարկին հանդէպ, ձեռնարկ մը որ այսօր Հայրենիքէն մինչեւ սփիւռք ունի համահայկական արձագանգ, կը վայելէ բոլորին գուրգուրանքը որովհետեւ հայ ժողովուրդի արժանաւոր եւ համեստ զաւակներու լումաներով է որ ան կ'իրականանայ ի հպարտութիւն մեր գաղութին եւ ի փառս հայ ազգին:

ԿԱՐՕ ԹՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Միքայիլ, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՑՆԾԱՏՕ՛ՆԸ

ՊՈՌՆԻԿՆԵՐՈՒ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

Եւ իրարու ետեւէ, ամէնքը մէկ փախուստի մատնուեցան:

Բայց անոնցմէ մին հոն մնաց, այն որ անոնց պետն էր, Հսկան:

— Հը՛, դուն Ուժով Ռոլա՞ն ես, մըռընտաց ան հեգնական շեշտով մը: Աղէկ, աղէկ, իմ անունս ալ Կորիճ Սքալապրինօ է:

Սքալապրինօ հռչակաւոր աւազակ մըն էր: Հինգ տարի առաջ, այսինքն 1504ին, ան իր յանդուգն մէկ շահատակութիւնովը ահ ու սարսափի մատնած էր Վենետիկը: Այն տարին, Վենետիկի Հանրապետութեան ծախքով տասներկու կոյսերու ամուսնութիւնը տեղի ունեցած էր: Ըստ նախնի սովորութեան, ամուսնանալիք տասներկու հարսնցուներուն արծաթէ զըրահներ կը հագցնէին, վիզերնուն ալ մարգարիտէ մանեակներ կ'անցընէին եւ ուրիշ գոհարեղէններով կը զարդարէին անոնց թեւերն ու ճակատները: Այդ գոհարեղէնները պսակի արարողութենէն յետոյ կ'առնուէին եւ կը պահուէին պետական գանձին մէջ, որպէսզի ամէն տարի, ուրիշ օրը դարձեալ յատկացուէին ուրիշ հարսնցուներու:

1504ին, Սքալապրինօ յիսուն աւազակներու գլուխն անցած, Սուրբ Մարիամ եկեղեցիին առջեւ ցամաք ելաւ եւ այն միջոցին երբ տասներկու հարսնցու կոյսերը եկեղեցիէն դուրս կ'ելլէին, իր մարդոցմովը անոնց վրայ յարձակեցաւ...: Իրարանցում մը տեղի ունեցաւ...: Տասներկու հարսնցուները քաշկռտելով Սքալապրինոյի ծովահէնի նաւը առաջնորդուեցան... եւ նաւը անմիջապէս ճամբայ ելաւ... Պետական նաւերը անմիջապէս հետապնդել սկսան ծովահէնին զաւը, բայց չկրցան զայն գտնել...:

Այդ դէպքէն ութ օր վերջը, Սքալապրինօ տասներկու կոյսերը Վենետիկ ղրկեց ... մերկ վիճակի մէջ: Արծաթէ զրահները եւ գոհարեղէնները վար դրած էր, իսկ հարսնցուները՝ վերադարձուցած իրենց տէրերուն:

Ռոլան երբ Սքալապրինոյի անունը լըսեց, սուրը իր պատեանը անցուց եւ ատրճանակները պատրաստելով ըսել ուզեց:

— Կորիճ, քու դիմացդ սուր շարժելը անօգուտ է: Ատրճանակը կը բաւէ:

Հսկան, ձեռքի դաշոյնը վեր բարձրացուցած, առաջ խոյացաւ, բայց հապիւ թէ քայլ մը առած, երերտկալով, արիւնլուայ վիճակի մէջ ետ քաշուեցաւ:

Ռոլան, անոր քիթին բերնին ատրճանակի անանկ զօրաւոր հարուած մը իջեցուցած էր որ, եթէ ուտողը գոմէշ մըն ալ եղած ըլլար անպայման անշունչ գետին փըռուած պիտի ըլլար:

Սքալապրինօ դաշոյնը ձեռքէն ձգեց... բայց ինքզինքը շուտ գտնելով, Ռոլանի մէջքին փաթթուեցաւ:

Պահ մը լուռ ու մունջ կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ երկուքին միջեւ:

Բայց շատ չանցած հսկան գետին փըռուեցաւ, եւ Ռոլան, ծունկը անոր կուրծքին դրած դաշոյնը պատեանէն քաշեց:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿՈՒՐՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Պերճուհի Մամուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մամուրեան, Տէր եւ Տիկին Ժան–Քլօտ Մամուրեան, Արմենակ Մամուրեան (Փարիզ) եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՄԱՄՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, այս Կիրակի առաւօտ, Փետրուար 1, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վիքթորիա Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Էտմոն Պետիկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Աստղիկ Վաֆիատիս եւ զաւակները (Աթէնք), այրի Տիկին Նուարդ Շահինեան ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ սանին՝

ԳԵՂԱՄ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ԲՆԿ. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի բոլոր խումբերը այս Ուրբաթ (Յունուար 30) ժամը 20.30ին, Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

Զեկուցում կուտայ.— ԸՆԿ. ՇԱՒԱՐՇ ԹՈՐԻԿԵԱՆ

Հայ Դատի աշխատանքներու եւ Լիբանանի կացութեան մասին:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Շեխիկեանի մահուան առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑԻՆ.— Ստեփանեան ընտանիք, Տէր-Զաքարեան ընտանիք 200ական, Պ. Պ. Տատուրեան, Ֆուատ, Շելէլէկեան, Ժ. Փ. Մակարեան, Էքսէրճեան ընտանիք, Ա. Րէիսեան, այրի Տիկին Ատրինէ Շեխիկեան 100ական, ոմն, Տէր եւ Տիկին Վ. Ելգովանեան, ոմն, Տոքթ. Շեխիկեան, Փըշքէշեան, Թ. Պոշնաքեան 50ական, ոմն 10, Աս. Աստատուրեան 50:

Ս. ՂԱԶԱՐԻ.— Տէր եւ Տիկին Արծրունի Ջրբաշեան 1000, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաժողով 250, Ստեփանեան ընտանիք, Վարուժան Պօղաճեան, Յակոբեան – Պէրպէրեան. Մինասօղլու – Ամաջէն 200ական, Ռ. եւ Յ. Փիլիճեան, Տէր եւ Տիկին Կ. Փօլատեան, Մ. Եավէր, Յ. Գասապալեան, Օ. Հէքիմեան, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի երիտասարդ. ակումբ, Ֆ. Փափազեան, Կասթոն Փափազեան, Գր. Դաւիթեան, Ծ. Հրաչեան, Հաճեան (Տրակինեան), Գէորգեան, Անթառամեան, Ս. Էքսէրճեան, Նիքոլա Մինասեան ընտանիք, Տիկին Հ. Շալճեան եւ զաւակները, Ճանիկեան ընտանիք, Հացագործեան ընտանիք, Օ. Հրաչեան, Կարօ Յովսէփեան 100ական, Տիկին Միգիքեան, Գ. Զամանթեան, Մաշոյեան, Միսաքեան, Զալլագեան ընտանիք, այրի Տիկին Դաւիթեան, Աբգարեան 50ական:

(Գումարը՝ 4100 Ֆր., յայտարարուած էր Կիրակի Յունուար 25ի ցանկին մէջ):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պոլ. Օտտոյի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Օհաննէսեանի, զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Օհաննէսեան ընտանիքի (Սէն Լու), եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի զաւկին, թոռնիկին, քրոջ զաւկին եւ ազգականին՝ Ֆրանք Օհաննէսեանի արկածալի մահուան առթիւ (17 տարեկանին):

×

Կապոյտ Խաչի Պոլ. Օտտոյի վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ալթուն Մեսրոպեանի, զաւակներուն, Ուլուսեան ընտանիքի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ խնամիին՝ Խաչատուր Մեսրոպեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պոլ. Օտտոյի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մ. Շահրիկեանէ, իրենց ամուսնութեան 50ամեակի առթիւ 100 Ֆ. այրի Տիկին Մարիամ Սուքիասեանէ, իր ամուսնոյն յիշատակին 10: Կարօ Խողիկեանի հոգեհ. առթիւ, Տէր եւ Տիկին Պիւլկիւրեանէ 10, այրի Տիկին Թրվանտա Յուսիկեանի հոգեհ. առթիւ Տէր եւ Տիկին Պիւլկիւրեանէ 10: Իրենց ընկերուհինեբու յիշատակին Տիկին Մ. Շահրիկեանէ 15, Տիկ. Բ. Արմաղանեանէ 10: Թորոսեանի հոգեհ. առթիւ Արմաղանեան ընտանիքէ 10, Խաչատուր Մեսրոպեանի թաղման փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Ուլուսեանէ 10 Ֆր.:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այս Շաբաթ (Յունուար 31) ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ (Յունուար 31) ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Նախկին ժողովին շարունակութիւնը:

×

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ընդհ. ժողովը Փետրուար 5, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պոլ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Չորեքշաբթի Փետր. 4, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին ընկերուհի Արմաղանեանի բնակարանը, կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վալանսի վարչութիւնը բոլոր ընկերուհիները կը հրաւիրէ ընդհ. ժողովի Ահարոնեան ակումբը, Կիրակի, Փետր. 1, ժամը 14ին: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (Փետր. 1) ժամը 15ին, դպրոցին սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ: անդամատետրերը միասին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ զոյգ մը, միջին տարիքի պահապանի եւ գիւղական աշխատանքներու համար Մոնֆոր-Լամորի Շատ լաւ բնակարան, սնունդ եւ գոհացուցիչ աշխատավարձք:

Հեռաձայնել՝ Տոքթ. Ճապուրեան
525–00–60
կամ 486–14–52
23Bd. Beauséjour — Paris (16e)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հայ երիտասարդ կին մը ճամբորդական գրասենեակ աշխատելու համար, պէտք է հայերէն խօսիլ գիտնայ, նաեւ ֆրանսերէն, անգլերէն ինչպէս նաեւ յունարէն: Շփում յաճախորդներուն հետ, նաեւ գրասենեակի աշխատանք (սըքրեթարիա): Աշխատանքի սկիզբ Մարտ 1:

Դիմել՝

LE VOYAGE EN GRECE
6, Rue de L'Echelle — 75001 Paris
Tél. : 260-30-20

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՄԱՐՏ 21 — ԱՊՐԻԼ 4

ԳԱՐՈՒՆԸ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

6–13 տարեկան մանուկներու համար

Արձանագրութեան համար դիմել ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean Goujon, 75008 Paris

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 11–12 և կամ հեռաձայնել 985–36–53

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ի նպաստ Լիբանանահայ գաղութին

*

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԵՒ ԻՐ «ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ»

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ,
SALLE DU COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26, Rue Troyon — SEVRES

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Restaurant LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

venez goûter

son excellente cuisine
et ses spécialités arméniennes
dans le cadre entièrement rénové
de son premier étage

Il est nécessaire de réserver sa table pour le diner.
Fermé le Lundi

ՆԱՅԻՐԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետրուար 1, ժամը 15ին

OPERA MUNICIPAL DE MARSEILLE

LES BALLETS «NAIRI» PRESENTENT

Évocation d'une journée populaire arménienne

Cette unique représentation sera donnée au profit de la Maison de la Culture Arménienne.

Réservation : Mme CHALDJIAN, 20 Avenue Valdonne — Tél. : 66-18-80
MILDONIAN, Chemiserie Milton, 29 Rue Colbert — Tél : 90-90-10
VARTANIAN ACHOD, 5 Bld. Jean-Jaurès, Septemes — Tél. : 51-29-90

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
31
SAMEDI
31 JANVIER
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

– Tél. : 770-86-60 – Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.503

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — No 13.503

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԵԼ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

— o —

Խօսելով Լիբանանի եղբայրասպան կռիւներուն եւ Մերձաւոր Արեւելքի մէջ խռովայոյզ վիճակի յաւերժացման մասին, Միակ լուծումը խորագրով խըմբագրականով մը շեշտը կը դնէինք Պաղեստինի ցաւոտ խնդրին վերջնական կարգադրութեան վրայ (Յառաջ Նոյ. 25):

Անկէ ի վեր պատահած դէպքերը եկան անգամ մը եւս հաստատելու թէ ճիշդ էր այս տեսակէտը: Շահակից շրջանակներու երկարատեւ ջանքերուն եւ պետական իրաւասու մարմիններու հետ կատարուած յամառ բանակցութեանց շնորհիւ պատրաստուած էր բանաձեւ մը, կոչում գոհացում տալու կողմերուն եւ վերջ դնելու արաբեւիսրայելեան վէճին, որ կը տեւէ 1948էն ի վեր:

ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը իր լիակատար մէկ նիստին մէջ լսած էր Պաղեստինի Ազատագրական Ճակատի նախագահ Եասըր Արաֆաթը՝ իբրեւ պաշտօնական ներկայացուցիչը Պաղեստինցիներուն: Պաղեստինի հարցը դադրած էր պարզ գաղթականական խնդիր ըլլալէ եւ դարձած անկախ Պետութիւն ստեղծելու հարց: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը իր անդամներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ յանգած էր այս եզրակացութեան:

Յունուար 26ին ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայացուած բանաձեւը յստակ կերպով կը պատկերացնէր կացութիւնը եւ գործնական լուծում կ'առաջարկէր: Կը շեշտէր, որ Մերձաւոր Արեւելքի ներկայ խռովայոյզ կացութեան բուն պատճառը Պաղեստինի խնդիրն է: Իսրայէլ կը յամառի իր գրաւման տակ պահել արաբական հողերը՝ հակառակ ՄԱԿի բանաձեւերուն: Այդ շրջանին մէջ ՄԱԿի ուխտին վրայ հիմնուած արդար ու տեւական խաղաղութիւն մը հաստատելու համար, բանաձեւը կը պահանջէր՝

Ա) Ինքնորոշման, նոյնիսկ անկախ Պետութիւն մը կազմելու բացարձակ իրաւունք տալ Պաղեստինցիներուն:

Բ) Պաղեստինցի գաղթականներէն փափաքողները պէտք է կարենան վերադառնալ իրենց հայրենի բոյները եւ խաղաղօրէն ապրիլ իրենց դրացիներուն հետ: Իսկ անոնք, որ չեն փափաքիր վերադառնալ, հատուցում պէտք է ստանան իրենց ստացուածքներուն համար:

Գ) Իսրայէլ պէտք է քաշուի 1967 Յունիսէն ի վեր իր գրաւած բոլոր հողերէն:

Դ) ՄԱԿի Ուխտին համաձայն պէտք է երաշխաւորուին շրջանի բոլոր Պետութեանց գերիշխանութիւնը, հողային ամբողջութիւնն ու քաղաքական անկախութիւնը: Անոնք իրաւունք պէտք է ունենան խաղաղութեամբ ապրելու ապահով եւ ճանչցուած սահմաններէ ներս:

Ապահովութեան Խորհուրդը իր Յունուար 26ի նիստին մէջ օրինական ինը ձայնի մեծամասնութեամբ ընդունած էր այս բանաձեւը, երբ Միացեալ Նահանգներու պատուիրակը իր «վէթօյի» իրաւունքով ջուրը ձգեց զայն, ստեղծելով անել կացութիւն մը: Ֆրանսայի պատուիրակը բանաձեւին ի նպաստ քուէարկած էր:

Պաղեստինցիներն եղան տուժողը: Ծրագրուած բանաձեւով ընդունած պիտի ըլլային Իսրայէլի անկախ Պետութեան գոյութիւնը, համաձայն ՄԱԿի 1967 Նոյեմբերի Թիւ 242 բանաձեւին, որ ցարդ կը մերժուէր պաղեստինեան բոլոր կազմակերպութեանց կողմէ:

Անգամ մը եւս շահեցաւ Իսրայէլ՝ շնորհիւ Ուաշինկթընի, որ կը շարունակէ իր նիւթական եւ բարոյական անվերապահ աջակցութիւնը շռայլել անոր՝ ամէն առթիւ փրկելով զայն նեղ կացութենէ:

Ապահովութեան Խորհուրդի բանաձեւի մերժումը աւելի անհաշտ դարձուցած է Իսրայէլը, որ կը շարունակէ առ ոչինչ գրել ՄԱԿի միաձայնութեամբ ընդունուած նախորդ բանաձեւերը: Վարչապետ Իցհակ Ռապին, որ ներկայիս Ուաշինկթընի մէջ տեսակցութիւններ կ'ունենայ նախագահ Ֆորտի եւ Քիսինկըրի հետ, անգամ մը եւս կը շեշտէ ինքնավստահ կերպով թէ՝ ինչ ալ պատահի, Իսրայէլ Սուրիոյ պիտի չվերադարձնէ Կոլանը, ո՛չ ալ Այսրյորդանանի ամբողջութիւնը Հիւսէյն Թագաւորին կամ Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութեան:

Ահա՛ թէ ինչ կը նշանակէ մօրեղբայր ունենալ դատարանին մէջ, ինչպէս կ'ըսէ արեւելեան իմաստութիւնը:

Անել կացութիւն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Թուրքիոյ ամերիկեան խարիսխները Թուրքերուն պիտի յանձնուին

— o —

ՉԱՂԼԱՅԱՆԿԻԼ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ Կ'ԵՐԹԱՅ

— o —

Փետր. 10էն 13 Թուրքիոյ Արտաքին նախարարը Ուաշինկթըն կ'երթայ իբրեւ պաշտօնական հիւրը ամերիկեան կառավարութեան եւ այն ատեն է որ վերջնական ձեւ պիտի առնէ Թուրքիոյ ամերիկեան կայաններու հարցը: Վերջերս, այս ուղղութեամբ բանակցութիւններ տարուեցան Պրիւսէլ եւ Չաղլայանկիլ եւ Քիսինկէր համաձայն են գլխաւոր կէտերուն շուրջ: Ամերիկեան կայանները պիտի դադրին «Պաշտպանութեան Հասարակաց հաստատութիւններ» ըլլալէ, վերածուելու համար «Թրքական հաստատութեանց», բայց եւ այնպէս Հիւրրիէթ կը գրէ թէ նոյնիսկ եթէ այս համաձայնութիւնը կնքուի, ան չի կրնար գործադրուիլ ցորչափ ամերիկեան օժանդակութիւնը Թուրքիոյ դադրած է: Միւս կողմէ թրքական բանակի մէջ ալ որոշ մտահոգութիւններ կան եւ ըստ հաւաստի աղբիւրներու, հրամանատարներ յուշագիր մը ներկայացուցած են ապահովութեան Ազգ. Խորհուրդին, կարգ մը թելադրութիւններ ընելով, գլխաւորաբար Կիպրոսէն ուժեր քաշելու մասին:

ԴԵՄՈԿՐԱ՛Տ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ ՏԻՔԸՆՍ, ՔԱՄԻՒ Եւ ՍԱՐԹՐ ԿԱՐԴԱԼ

Միւս կողմէ կը շարունակուին ուսանողական խլրտումները: Չորեքշաբթի օր, Մալաթիոյ իշխանութիւնները յայտարարած են որ ձախապաշտ երեք ուսուցիչներ եւ չորս ուսանողներ ձերբակալուած են: Համալսարանական շրջանակներուն մէջ վերջին մէկ ամսուան մէջ տեղի ունեցած բախումներու ընթացքին 27 հոգի մեռած է, մեծ մասամբ՝ ձախապաշտներ: Միւս կողմէ, Յունուար 28ին, Իտիլի մօտերը՝ Մարտինի մէջ, ապահովութեան ուժերը սպաննած են հինգ հոգի, որոնք կը պատկանէին, ըստ թրքական ձայնասփիւռի, զինեալ խումբի մը, որուն անդամներէն 13 հոգի ալ ձերբակալուած է:

Վերջերս, Թուրքիոյ Գրողներու Ընկերակցութիւնը Պոլսոյ մէջ գումարած ժողովի մը ընթացքին, Կրթական նախարարն ու ընդհանրապէս կառավարութիւնը, որակած է՝ «մշակոյթի թշնամիներ», որովհետեւ նախարարը՝ Ալի Նայիլ Էրտէմ, շրջաբերականով մը վերցնել տուած է երկրորդական վարժարաններու գրադարաններէն բազմաթիւ արգիլուած գիրքեր, որոնց կարգին՝ Տիքընսի (Օլիվըր Թուիսթ), Քամիւի, Դոստոյեւսկիի, Կոկոլի (Թարաս Պուլպա), Սարթրի (Լը Միւր) երկերը: Քանի մը տարի առաջ ալ Անտրէ Մալրոյի «Լ'Էսփուար»ը գրատուներէն վերցուած էր: Պէտք է աւելցնել ասոնց վրայ նաեւ Թուրք գրողներու անուններ, ինչպէս Սահապետտին Ալի, որուն մէկ գործը հեռատեսիլի կողմէ ժապաւէնի առնուած է, սակայն գրաքննութեան ենթարկուած, եւ ուրիշ շատ մը գրողներու գործերը, որոնք արգիլուած գիրքեր յայտարարուած են:

Վերջերս թատերախաղ մը ջնջուած է Ազգային Թատրոնի ցանկէն բարոյականի դէմ ըլլալու պատրուակով, ինչպէս յիշուած բոլոր գործերը: Սենտիքան ընդդիմացած է նախարարի ամբաստանութեանց դէմ, որոնց համաձայն՝ արգիլուած գիրքերը «հակամէտ են հաստատուած կարգ ու կանոնը քանդելու, եւ անոնք գրուած են հեղինակներու կողմէ, որոնց իմացական ուղղութիւնը ծանօթ է մեզի»:

Քանի մը տողով

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ բնականոն կեանքը կամաց-կամաց կը վերսկսի բայց թաղեր կան ամբողջովին քարուքանդ մանաւանդ կեդրոնը: Ի մօտոյ «Ազգ. Ուխտ» մը պիտի հռչակուի: Միւս կողմէ Ս. Աթոռի կցորդ, կրօնաւոր մը՝ եղբայր Հիւկ յայտարարած է որ եթէ կռիւները վերսկսին քրիստոնեաները խական ցեղասպանութեան մը կ'ենթարկուին: Չի հերքեր որ Քարանթինայի մէջ Փալանժները ծայրայեղութեանց դիմած են բայց կը պնդէ որ համեմատութիւն չկայ մահմետականներու վայրագութեանց հետ, Տամուրի մէջ:

ԳԱՀԻՐԷԷՆ 120 քիլոմեթր հեռու մի-Ջադէպ մը պատահած է երբ ժողովուրդը ոստիկանատան վրայ յարձակած է: Ապահովութեան ուժերը կրակ բացած են եւ հինգ հոգի մեռած է: Ցուցարարները կը կարծէին որ բանտարկեալ մը մեռած է, չարչարանքի հետեւանքով:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութեան պաշտօնաթերթ Իզվեստիայի խմբագրապետը՝ Լեւ Տոլկունով նշանակուած է Նովոստի մամլոյ գործակալութեան տնօրէն, փոխարինելով Իվան Ուդալցովը, որ «կոչուած է այլ պաշտօններու»:

ԱՆԿՈԼԱՅԻ մէջ կացութիւնը չի բարելաւուիր եւ դրացի երկիրներ ալ կը վարակուին պատերազմական մթնոլորտէն: Խորհ. Միութիւն բանակցութիւն կ'առաջարկէ Իզվեստիայի մէջ լոյս տեսած յօդուածով մը:

ԻՏԱԼԻԱ միշտ առանց կառավարութեան է: Նշանակուած վարչապետը՝ Մորօ կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները: Տագնապը կը տեւէ 24 օրէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Յունուար 26)

Գ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Խորհրդային Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան հրամանագրով գրող Գրիգոր Տէր-Գրիգորեան պարգեւատրուած է «Պատուոյ նշան» շքանշանով, ծննդեան 60ամեակին առթիւ, ի գնահատութիւն իր գրական վաստակին:

×

« ԱՐՏԱՇԱՏ » ՊԱՆԴՈԿԸ

Արտաշատի մէջ սկսած է օգտագործուիլ «Արտաշատ» պանդոկը: Եօթը յարկանի շէնքին առընթեր պիտի կառուցուին նաեւ ճաշարան, սրճարան, գարեջրատուն եւ պաղպաղակի սրահ: «Արտաշատ» պանդոկը ունի 155 սենեակներ:

×

ՆՈՐ ՍԱՌՆԱՐԱՆԸ

Գագարինաւանի մէջ (Սեւանի շրջան) շահագործման յանձնուած է Հայաստանի մեծագոյն սառնարանը, որ ունի արդիական բոլոր յարմարութիւնները: Տարողութիւն է 11 հազար թոն: Մթերքներու պահպանութեան համար նախատեսուած շէնքի չորս յարկերէն իւրաքանչիւրը ունի հինգ պահեստարան: Իբրեւ սառնարան-պահեստ կարելի է օգտագործել նաեւ ներքնայարկը:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ 12ԱՄԵԱՅ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Թիֆլիսի մէջ վերջ գտան ճատրակի Խորհ. Միութեան պատանեկան ախոյենութեան մրցումները, որոնց կը մասնակցէին բոլոր Հանրապետութիւններու ամէնէն զօրաւոր խաղացողները: Տղոց մրցաշարքին մէջ առաջին երկու տեղերը գրաւած են 12 ամեայ Գարիկ Կասպարով եւ Վրաստանի ախոյեան Զուրաբ Ստուրուան: Գործակիցներու ցանկով առաջնութիւնը տրուած է Կասպարովին, որուն յանձնուած է Խորհ. Միութեան ախոյեանի ոսկէ մետալը:

×

ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐԵՐ

Հայաստանի հիւսիսային շրջաններուն մէջ տարածուած են Կիրովականի ոչ մետաղային հանքանիւթերու գործատան արտադրական մասնաճիւղերը: Գործատունը իր արտադրութիւնը կը ղրկէ Խորհ. Միութեան տարբեր քաղաքները՝ աւելի քան 200 հասցէներով: Ձեռնարկութեան արտադրած շինութեան քարերով ու երեսպատման սալերով կը յարդարուին Լենինկրատի հանրային շէնքերու սրահները, կը սալայատակուին Մոսկուայի, Թիֆլիսի, Երեւանի փողոցներն ու հրապարակները:

×

«ՄԱՍԻՍ» ԿՕՇԻԿԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

Երեւանի «Մասիս» կօշիկներու գործատան արտադրութիւնը ծանօթ է եւ մեծ պատուէրներ ունի ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Խորհ. Միութեան շատ մը վայրերուն մէջ: Գործատան արտադրած կանանց ու տղամարդու կօշիկները աչքի կը զարնեն նրբութեամբ ու որակով: Անցեալ տարի գործատունը արտադրած է 80 տեսակ կօշիկ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»Ի ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ՝

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ԽԱՉԻԿ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

ԽՄԲ.— Պոսթընի մեր պաշտօնակից՝ *Հայրենիք*ի կողմէ Գ. Տօնապետեան տեսակցութիւն մը ունեցած է Լիբանանի նախկին նախարար՝ երեսփոխան Մէթր Խաչիկ Պապիկեանի հետ, որ պաշտօնի բերմամբ Նիւ–Եորք էր անցեալ շաբթու: Խաչիկ Պապիկեան նաեւ մաս կը կազմէ «Քսաններու խորհուրդ»ին որ կազմուեցաւ լիբանանեան տագնապին առթիւ լուծումներ գտնելու համար կացութեան: Ստորեւ հարցազրոյցին առաջին մասը: (Հարցազրոյցը եղած է վերջին իրադարձէն առաջ):

Ա.

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Պարոն Պապիկեա՛ն, ձեր Միացեալ Նահանգներ այցելութիւնը անձնակա՞ն բնոյթ կը կրէ թէ յատուկ առաքելութեամբ եկած էք:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Միացեալ Նահանգներ եկած եմ յատուկ առաքելութեամբ: Ուաշինկթընի լիբանանեան դեսպանատան եւ ամերիկեան պետական շրջանակներուն հետ ունեցայ կարգ մը հանդիպումներ: Իսկ Նիւ–Եորքի մէջ լիբանանեան տագնապին շուրջ զանազան հանդիպումներ ունեցայ ՄԱԿի կարգ մը պատուիրակութիւններուն հետ:

Այս պաշտօնը մաս կը կազմէ այն ծաւալուն եւ հետեւողական աշխատանքին, զոր Հայութիւնը Լիբանանի մէջ եւ դուրս կը տանի, որպէսզի վերահաստատուի համերաշխութեան եւ անդորրութեան մթնոլորտը՝ Լիբանանի սրբազան հողամասէն ներս:

ՀԱՐՑ.— Լիբանանի դէպքերը շատ բնականօրէն իրենց անդրադարձը ունեցան մեր ազգային կեանքին վրայ: Այսօր յարաբերաբար ի՞նչ վիճակ կը պարզէ ան:

ՊԱՏ.— Լիբանանի տագնապով ստեղծուած ահաւոր կացութենէն բնականաբար ազդուեցաւ նաեւ հայ համայնքը:

Ինչպէս գիտէք՝ առօրեայ աշխատանքները դադրած են: Տուներէն դուրս ելլել արկածախնդրութիւն է: Վարժարաններն ու հաստատութիւնները փակ են: Ժողովուրդը մեծ վնասներու ենթարկուած է:

Ազգային Առաջնորդարանը որ վտանգաւոր գօտիի մը մէջ կը գտնուի, ժամանակաւորապէս Պուրճ – Համուտի շրջանը փոխադրած է գրասենեակային իր աշխատանքները:

Պուրճ – Համուտ հանդարտ վիճակ կը պարզէ, շնորհիւ Հայութեան քաղաքական դիրքաւորման: Յաջողեցանք շրջանէն ներս համերաշխ եւ հանդարտ մթնոլորտ պահպանել՝ կռուող երկու կողմերու եւ զինեալ ուժերու հաւանութեամբ: Պէտք է աւելցնեմ որ հակամարտ կողմերը եւ զինեալ ուժերը բացարձակ վստահութիւն ունին Հայերու հանդէպ:

ՀԱՐՑ.— Ի՞նչ ազդակներէ թելադրուած էր լիբանահայ գաղութի ղեկավարութեան «դրական չէզոքութեան» ներկայ ուղեգիծը:

ՊԱՏ.— Իրականութեան մէջ մեր ուղղութիւնը չէզոքութիւն չէ, այլ, ինչպէս դուք ճշգօրէն սահմանեցիք, դրական չէզոքութիւն է, ա՛յն իմաստով՝ որ մենք սոսկական դիտողի դիրքին մէջ չենք:

Այն ահաւոր պայքարին եւ բախումներուն մէջ՝ ուր հետզհետէ աւելի կը շեշտուի քրիստոնեայ տարրերու եւ հակադիր ճակատի բախումներու ձեւն ու տարողութիւնը, հայ ժողովուրդի քաղաքական ղեկավարութիւնը — օգտուելով իր անցեալի փորձառութենէն — խոհեմութիւնը ունեցաւ առաջին իսկ օրէն դուրս մնալ եւ Հայութիւնը զերծ պահել իրեն սպառնացող վտանգներէն:

Ճիշդ է որ բախումները սկսան տեղացի մարոնի ղեկավարութեան հակադրութիւններով՝ պաղեստինցի անկարգապահ կարգ մը տարրերու գործած արարքներուն դէմ: Բայց հայ ժողովուրդի ղեկավարութիւնը շուտով անդրադարձաւ այն իրողութեան որ նման պայքար մը Լիբանանի ժողովուրդը երկու ճակատներու պիտի բաժնէր, — քրիստոնեայ եւ մահմետական:

Մենք երկու ճակատներուն հետ ալ լաւ յարաբերութիւններ պահած ենք հինէն ի վեր: Հիմնուած անցեալի մեր փորձառութեան վրայ, հեռու մնացինք պայքարէն՝ յստակօրէն պարզելով մեր տեսակէտները, որովհետեւ մարոնի – պաղեստինեան բախումը վերջին հաշուով կրնար քրիստոնեայ – իսլամ ահաւոր բախումներու յանգիլ:

ՀԱՐՑ.— «Դրական չէզոքութեան» այս քաղաքականութիւնը ի՞նչ հակազդեցութիւն կամ անդրադարձ ունեցաւ լիբանանեան պետական եւ քաղաքական շրջանակներու վրայ:

ՊԱՏ.— Երկիր մը՝ որ խորապէս պառակտած եւ քաղաքացիական կռիւներու ենթարկուած է, երկիր մը՝ ուր տարակարծիք հատուածներ կը մերժեն շփում հաստատել իրարու հետ եւ կ՚ապաւինին միայն զէնքին, անշուշտ չի կրնար շուտով խաղաղիլ:

Հպարտ ենք որ Հայութիւնը եղաւ քիչ թիւով այն համայնքներէն մէկը, որ բոլոր ճակատներուն հետ լաւ յարաբերութիւններ պահելու եւ բանակցելու կարողութիւնը ի յայտ բերաւ: Այսօր, բոլոր կողմերու ղեկավար տարրերուն հետ սերտ յարաբերութիւններ կը պահենք մենք, ո՛չ միայն լուծելու համար բախումներէ ընխած զանազան անմիջական դժուարութիւններ, այլեւ ծրագրելու համար քաղաքական լուծման բանաձեւումներ, կողմերը հասարակաց՝ հասկացողութեան մը բերելու համար:

Խորապէս համոզուած ենք որ ազգային աղէտալի բախումներէ զերծ կրնանք մնալ կողմերու միջեւ հաստատելի փոխադարձ համաձայնութեան սկզբունքով միայն:

Զէնքի ճամբով յաղթանակ կարելի չէ երեւակայել ազգային պայքարի մը ծիրէն ներս: Այս մեկնակէտով, մենք գործնապէս մասնակցեցանք այն բոլոր աշխատանքներուն՝ որոնք վերջին ամիսներու մէջ պատերազմի դաշտէն դուրս տարուեցան, քաղաքական հիմ մը որոնելու եւ համաձայնութեամբ վերջ դնելու համար եղբայրասպան կռիւներուն:

ՀԱՐՑ.— Կարելի՞ է թուել գլխաւոր այն հայ կազմակերպութիւնները, որոնք, «դրական չէզոքութեան» ուղեգիծը ընդունելով, գործնապէս կարեւոր դեր ստանձնած են լիբանահայ գաղութի ապահովութեան մէջ:

ՊԱՏ.— Ինչպէս գիտէք՝ Լիբանանի քաղաքական կեանքէն ներս տիրական կազմակերպութիւնը Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնն է, համակիրներու յարակից հոծ զանգուածներով, որոնք լիբանանեան Խորհրդարանին մէջ ունին հինգ երեսփոխաններ: Շատ բնական էր որ աշխատանքներու մեծ մասը ստանձնէր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Աւելցնեմ, նաեւ որ, շնորհիւ ազգային միասնականութեան ոգիին եւ ուղեգծին, որ առաջին օրէն մշակուեցաւ հայ ազգային հաստատութիւններու եւ կուսակցութեանց միջեւ, համայն Հայութիւնը եւ անխտիր բոլոր կուսակցութիւնները ցարդ կը պահեն քաղաքական նոյն գիծը եւ կարգապահական նոյն ընթացքը:

Շարժում պահակախումբ մը Պուրճ – Համուտ

ՀԱՐՑ.— Օտար տեղեկատու սպասարկութիւններ, երբ արձագանգ կը հանդիսանան Լիբանանի դէպքերուն, չեն անդրադառնար Հայոց «դրական չէզոքութեան» ու մանաւանդ հայ գաղութի կեցուածքին: Կը խորհի՞ք որ դիտումնաւոր ըլլայ այս վերաբերումը:

ՊԱՏ.— Դիտումնաւոր ոչինչ կայ: Տագնապի այս փափուկ օրերուն, երբ մէկ կողմէ մեզի մօտիկ քրիստոնեայ հատուածներ զէնք կը վերցնեն ու խոր համոզումով կը պայքարին դատի մը համար, ու միւս կողմէ անոնց կը հակադրուին մեզի նոյնքան մօտիկ պաղեստինեան տարրեր (որոնց դատը՝ իբրեւ ազգային դատ՝ մեզի կը խօսի) բնական է որ խուսափէինք պոռոտախօսութիւններէ, քննադատութիւններէ եւ զանազան յայտարարութիւններէ՝ որոնք կրնային այս կամ այն կողմի մօտ բեկում ու ցաւ ստեղծել:

Մեր հաշտարար աշխատանքները կը ջանանք տանիլ լռութեամբ, առանց դըրսեւորելու զանոնք, նկատելով որ կարեւորը արդի՛ւնքն է:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

(1975)

(Ե. եւ վերջ)

3) *Մեր երրորդ նամակը գրեցինք Ներքին Գործավարութեան 1975 Սեպտ. 25ին,* հայ դաւանութեան *մասին:*

Մեր համայնքի դաւանութիւնը (մէզհէպ) սկիզբէն ի վեր միշտ որակուած է «Հայ» (Էրմէնի) մակդիրով եւ շիտակ ըլլալով: Առենէ մը ի վեր սակայն պաշտօնական կարգ մը շրջանակներ մեր դաւանութիւնը սկսած էին կոչել «Էրմէնի Կրէկորեան»:

Որքան ատեն որ «Էրմէնի» բառը կըցուած էր այս անուանադրութեան, ու որքան ատեն, որ այս պատճառաւ լուրջ անպատեհութեան մը դուռ չէր բացուած, մենք որեւէ դիտողութիւն չէինք ըրած այս փոփոխութեան դէմ, սխալ ըլլալով հանդերձ: Սակայն նշմարուեցաւ որ վերջերս նոր փոփոխութեամբ մը՝ սկսաւ գործածութիւնը լոկ «Կրէկորեան» բառին, իբրեւ անունը մեր դաւանութեան: Եւ անմիջապէս մէջտեղ ելաւ այս գործածութեան բուն չարժառիթը եւ անպատեհութիւնը: Քանի մը աշակերտներ, որոնք նոր անձնագիր առած ըլլալով՝ անոր մէջ իրենց դաւանութիւնը լոկ «Կրէկորեան» գրուած էր, արգիլուեցան հայ վարժարան յաճախելէ, այն առարկութեամբ թէ իրենց «Հայ» ըլլալը ճշդուած չէր իրենց անձնագրին մէջ: Աշակերտները դիմեցին Պատրիարքարան եւ ստացան իրենց հայ համայնքին պատկանած ըլլալու հաստատագիրը, բայց պատկան անձինք նկատի չունեցան այս հաստատագիրը:

Ասոր վրայ մենք հարկադրուեցանք գրել Ներքին Գործավարութեան վերոյիշեալ բացատրական նամակը, հաստատելով որ մեր համայնքը, եկեղեցին ու դաւանութիւնը միշտ որակուած է, որպէս «Հայ» թէ՛ մեր եւ թէ օտարներու կողմէ, բացի ատենուան մը համար ցարական ռուս կառավարութենէն, որ հնարած էր այդ «Կրէկորեան» անունը մեր եկեղեցիին համար: Այդ կոչումը, սակայն, մերժուած էր Թուրքիոյ Հայութենէն, եւ ցարական Պետութեան ջնջումէն յետոյ մերժուած էր նաեւ համայն հայ ժողովուրդէն: Ու մենք եւս մերժեցինք «Կրէկորեան» բառին գործածութիւնը մեր եկեղեցիին համար, հիմնուելով երկու կարեւոր կրօնական սկզբունքներուն վրայ:

Նախ, ըստ մեր Ս. Գիրքի տուեալներուն, սխալ է եկեղեցի մը մարդու մը անունով կոչելը: Ըստ այսմ Պօղոս առաքեալ կը յանդիմանէ Կորնթոսի քրիստոնեաները, որոնցմէ ոմանք իրենք զիրենք սկսած էին կոչել «Պօղոսեան», ուրիշներ՝ «Ապողոսեան» եւ երրորդ խմբակ մը՝ «Կեփայեան» կամ «Պետրոսեան»: Ու

վրդովուած կը հարցնէ սրբազան առաքեալը. «Միթէ բաժնուա՞ծ է Քրիստոս. միթէ Պօղո՞ս խաչուած է ձեր փրկութեան համար, կամ Պօղոսի՞ անունով մկրտուեցաք» որ այդ անունով կը կոչէք զձեզ: (Ա. Կորնթ. Ա. 10–13):

Երկրորդ՝ մեր եկեղեցին «Կրէկորեան» կոչել պիտի նշանակէ, որ ան հաստատուած է Դ. դարուն գործող մեր եկեղեցիի նշանաւոր հայրապետներէն Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի կողմէ, ինչ որ չի համապատասխաներ պատմական իրականութեան, քանի որ մեր եկեղեցին հաստատուած է Քրիստոսի առաքեալներուն կողմէ առաջին դարուն:

Բայց ապա եկեղեցիները կոչելու հնագոյն եւ ճշգրագոյն ձեւը՝ անոնց աշխարհագրական կամ ազգագրական անունները գործածելն է. օրինակ, Հռոմի, Գաղատիոյ, Կորնթոսի եկեղեցիներ. կամ Հրէական, Յունական, Ասորական եկեղեցիներ: Հայ եկեղեցին պահած է հնագոյն եւ ճշգրտագոյն այս սովորութիւնը ինքզինքը կոչելով «Հայաստանեայց» կամ «Հայոց» եկեղեցի:

Ուստի խնդրեցինք Ներքին Գործոց յարգելի նախարարէն, որ այլեւս չգործածուի «Կրէկորեան» մակդիրը մեր դաւանութեան համար: Ուր որ անհրաժեշտ կը տեսնուի մեր դաւանութեան համար յատուկ անունի մը գործածութիւնը, շարունակել հնաւանդ եւ ճշգրիտ սովորութիւնը, կոչելով զայն իր պատմական ծանօթ անունով:

Այս նամակին ալ դեռ պատասխան չենք ստացած: Մենք հիմնուելով այս նամակի տուեալներուն վրայ, յատուկ զեկոյց հանեցինք մեր ժողովուրդին, որպէսզի ըստ նախընթացի շարունակէն գործածել «Հայ» մակդիրը, իբրեւ անուն մեր դաւանութեան: Տարբեր անուն պահանջելը կամ պարտադրելը պիտի նշանակէր կաշկանդում կրօնական ազատութեան: Այս զեկոյցը երեւցաւ մեր տեղական օրաթերթերու Հոկտ. 9ի թիւերուն մէջ:

Ե. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ.— Ընդառաջելով Երուսաղէմի Հայոց Ամեն. Պատրիարքի հրաւէրին, ներկայ գտնուեցանք Ս. Յարութեան տաճարի հայապատկան վերանորոգեալ վերնատան նաւակատիքին ու Աւեք եւ Մարի Մանուկեան նոր ժառանգ. վարժարանի եւ ընծայարանի բացման հանդէսին, Յունիս ամսուան վերջին երկու շաբաթներուն: Այս այցելութիւնը առիթ մը եղաւ միաժամանակ աւելի բնականոն հունի մէջ դնելու երկու Աթոռներու յարաբերութիւնները, որոնք ձգտուած էին 1967ին, ծանօթ խնդիրներու բերմամբ: Այս կապակցութեամբ մենք ըսինք մեր պաշտօնական խօսքը, որ հրատարակուեցաւ մեր տեղական երկու օրաթերթերուն մէջ, Յուլիսի սկիզբները եւ Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթ «Էջմիածին»ի Յուլիս – Օգոստոս թիւին մէջ:

Զ. ՋԱՆԱՋԱՆՔ.— Համառօտիւ կ'անդրադառնանք նաեւ այլ համայնական իրագործումներու: Այս տարի ալ կարգ մը եկեղեցիներ ներքնապէս նորոգուեցան ու բարեզարդուեցան:

Ուսուցչաց հիմնարկը տիրացաւ իր նոր եւ սեփական կեդրոնին: Ամառնային քամբը շատ յաջող շրջան մը բոլորեց նոր յանձնախումբի մը եւ նոր տնօրէնուհիի մը հոգածութեան եւ հսկողութեան ներքեւ:

Մշակոյթի դաշտին վրայ՝ Կեդրոնական երգչախումբը այս տարի ալ խնամուած երգահանդէս մը տուաւ: Յիշատակելի է նաեւ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ նախաձեռնութեան իրենց Նարեկեան սրահին մէջ տրուած պարբերական երգահանդէսները, ղեկավարութեամբ Պր. Տոքթ. Յրթ. Հանէսեանի իր սեփական նուագախումբին կողմէ, ինչպէս նաեւ մշակութային եւ գեղարուեստական այլ հաւաքոյթներ, այս նպատակով կազմուած յատուկ յանձնախումբի մը կարգադրութեամբ:

1975ի յոբելենական նշումներ եղան Սանուց Միութիւններու կողմէ, գնահատելու համար գրական գործունէութիւնը բանաստեղծուհի Արմենուհի Թէրզեանի, թատերական գործունէութիւնը դերասան Թորգոմ Սրապեանի, ինչպէս նաեւ վաստակաւոր գիւղագիր Յակոբ Մնձուրիի, բանաստեղծ Զահրատի եւ ողբացեալ մտաւորական եւ գրող Օննիկ Ֆըչըճեանի համար:

Այս տարի իբրեւ Պատրիարքարանի ձեռնարկ, հրատարակեցինք «Հաւատով խոստովանիմ» աղօթաշարքը, բնագրին կցելով նաեւ անոր Թրքերէն թարգմանութիւնը, ինչ որ լաւ ընդունելութիւն գտաւ մեր ժողովուրդի եկեղեցասէր տարրին մէջ:

Յուղարկաւորութեանց ընթացքին կատարուած կամաւոր նուիրատուութեանց կանոնաւորեալ գործը շարունակուեցաւ գնահատելի յաջողութեամբ նոր յանձնախումբի մը հսկողութեան ներքեւ: Այս տարի հաւաքուած է աւելի քան երեքուկէս միլիոն Թրք. լիրա մեր զանազան բարեսիրական, կրթական ու կրօնական հաստատութեանց համար: Այս գործը աւելի կատարեալ ընթացքի մէջ դնելու համար մենք յատուկ կոչ մը ուղղեցինք մեր ժողովուրդին քանի մը օրեր առաջ. վստահ ենք, որ լրջութեամբ նկատի կ'առնուին այնտեղ կատարուած թելադրութիւնները:

Այս տարի Իսթանպուլի մեր բոլոր եկեղեցիներու մէջ ունեցանք 709 մկրտութիւն, 573 ամուսնութիւն եւ 923 մահ:

Այս առթիւ մեր գնահատանքը եւ օրհնութիւնը կուտանք բոլոր անոնց, որոնք համագործակցութեամբ իրականացան այն քիչը եւ կարելին, զոր աշխատեցանք թուել: Մեր գնահատանքը եւ օրհնութիւնը նաեւ մեր զոյգ օրաթերթերուն, իրենց մշակութային եւ համայնական ծառայութեանց համար: Ձեռքերը դալար եւ վարձքերը կատար բոլորին:

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔ. ՔԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
(Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«Մանուկներու Օրը»

ՎԻԷՆ.— Մանուկներու օրուան հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունուար 18ին, ժամը 15.30ին Գ. Իփէքեան սրահը: Հանդէսը բացաւ Տիկին Ալիս Գլունկեան, իր բարի գալուստի խօսքէն յետոյ, նոր տարուան առթիւ սրտաբուխ մաղթանքներով շնորհաւորեց ներկաները, որ մասնաւորաբար կը բաղկանար ծնողքներէ:

Ապա, ամփոփ տողերով Կապոյտ Խաչի գործունէութեան շուրջ շարք մը տեղեկութիւններ տուաւ յատկապէս մշակոյթի ճամբով եւ կոչ ըրաւ ծնողքներուն ըսելով, թէ բաւական չէ փոքրիկները երկու ժամուան դասընթացքներու ղրկելով գոհանալ: Պէտք է իւրաքանչիւր ծնողք բծախնդիր եւ հոգածու ըլլայ ու հսկէ նաեւ տան մէջ, որպէսզի Կապոյտ Խաչի տարած աշխատանքները արդիւնաւոր ըլլան:

Բացման խօսքէն ետք, բեմ եկան 35 աշակերտներ, երիտասարդ ուսուցչուհի Օր. Էլիզապէթ Քէլէշեանի ղեկավարութեամբ, խմբերգներ ըրին բոլորը միասին: Խմբերգներէն վերջ, առանձին-առանձին, զոյգ առ զոյգ, երբեմն չորսհինգը միասին բեմ գալով յաջորդաբար արտասանեցին, մեներգեցին, թրամախօսութիւններ եւ զուարճալի զրոյցներ կատարեցին, երբեմն համարձակ եւ երբեմն ալ երկչոտ շարժումներով, մենապարեր եւայլն:

Վարագոյրը 18–20 անգամ բացուեցաւ եւ գոցուեցաւ ու իրենց զանազան ելոյթներով ներկաներէն յաճախ ջերմ ծափեր խլեցին, նոր տարուան առթիւ հայրենի յիշատակներ վերակենդանացնելով:

Գեղարուեստական բաժինը լրացած էր սակայն, տակաւին աւանդական տօնածառին գոյնզգոյն լոյսերը վառած չէին բեմին վրայ: Ու լոյսերը վառելու կնքահայրութիւնըստանձնեց Գարեգին Բարունակեան ինքնաբուխ նուէրով մը: Դպրոցին համար եղան ինքնաբուխ նուէրներ ու կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 4000 ֆրանքի գումար մը, որուն հազար ֆրանքը Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը յատկացուց Պէյրութի աղէտեալ հայերուն:

Ժամանակը կը յառաջանար եւ պզտիկները հետզհետէ անհամբեր Կաղանդ պապային կը սպասէին: Վերջապէս Կաղանդ պապան երեւցաւ բեմին վրայ, հըսկայ կողով մը կռնակը, իսկոյն փոքրիկները շուրջը բոլորուեցան եւ սկսան երգել միաբերան Կաղանդ պապային երգը:

Կաղանդ պապան իր օրհնութիւններուն եւ յորդորներուն հետ նուէրները բաշխեց ամէն մէկուն հետ զուարճալի կատակներ ընելով...:

Հանդէսին վերջաւորութեան վարչութիւնը ծաղկեթաղար մը նուիրեց ուսուցչուհիին ու մեկական ծաղկեփունջեր՝ Օր. Սանճեանի եւ Օր. Քըլեշեանի՝ իբր օգնականներ ուսուցչուհիին:

Ներկաները հեռացան սրահէն տաքութեան մէջ անգամ մը եւս վերապրելով հայրենի յիշատակներու յաճախանքը...:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴՂՈՑԷ ԴՂՈՑ

ՓՐՈՖ. ԱՐԲԱԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Պելժիական «Էլիզապէթ Թագուհի Եգիպտաբանական Հաստատութեան» երկարամեայ ընդհ. քարտուղար Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան, Եգիպտոս կը գտնուի տեղեկագիր մը պատրաստելու համար այն պեղումներուն մասին, որոնք կը կատարուին Վերին Եգիպտոսի մէջ «Պելժիական հնախուզական արշաւախումբ»ին կողմէ: Եգիպտաբան Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան նաեւ մասնագէտ է հայկական գրչագրութեան եւ մանրանկարչական արուեստին: Ան սփիւռքի հայ այն սակաւաթիւ արուեստաբաններէն է որ իր տաղանդը եւ միջազգային հեղինակութիւնը տրամադրած է հայ արուեստն ու անոր հետ հայ ազգը, իր ստեղծագործական բարձր արժանիքներով, ճանչցնելու օտարներուն:

Օգտուելով անուանի փրոֆեսէօրի Եգիպտոս գտնուելու առիթէն, Գահիրէի Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Մարմինը կազմակերպած է երկու դասախօսութիւններ, գունաւոր լուսապատկերներով, մէկը հայերէն (Յունուար 14ին) եւ միւսը ֆրանսերէն (Յունուար 15ին) լեզուով: Դասախօսութեան նիւթը եղած է՝ «Սպահանի հայկական մանրանկարչութեան շրջանը»:

ՀՌՈՄԻ մէջ, Յունուար 10–17ին, տեղի ունեցած է «Ռասէլ»ի ատեանը, որ կը գումարուի ամէն տարի եւ կը զբաղի իրաւազրկուած ժողովուրդներու, մասնաւորաբար Հարաւային Ամերիկայի խնդիրներով: Այս առթիւ, Հռոմի Հայ Դատի Յանձնախումբը, Յունուար 11ի առաւօտեան հաւաքուած է ժողովատեղիի շրջափակը, պահանջելու համար Հայ Դատի արծարծումը յիշեալ ատեանին: Յանձնախումբը բաժնած է 5000 թռուցիկներ: Ատեանի դիւանին մաս կազմող Դոկտ. Մարիօ Ֆունէթէլլի հետաքրքրուած է հարցով եւ մօտ ապագային հանդիպում մը պիտի ունենայ Հայ Դատի Յանձնախումբին հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ՀՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ
Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՍԻՐՈՅ ՑՆԾԱՏՕՆԸ

ՊՈՌՆԻԿՆԵՐՈՒ ԿԱՅՍՐՈՒՀԻՆ

Սքալապրինօ հասկցաւ թէ վերջին վայրկեանը հասած էր, որովհետեւ, այն ատենուան սովորութեան համեմատ, աւանց այլեւայլի, յաղթուողին կեանքը յաղթողին կը պատկանէր:

Աւազակը թեւերը խաչաձեւեց, Ռոլանի երեսը նայեցաւ եւ առանց դողդալու ըսաւ.

— Դուն ինէ աւելի ուժով ես, սպաննէ՛ զիս:

Ռոլան ոտքի ելաւ, դաշոյնը պատեանը դարձուց եւ պատասխանեց.

— Մահուան առջեւ չդողալուդ համար կեանքդ քեզի կը շնորհեմ կտրիճս:

Սքալապրինօ ապշահար ոտքի ելաւ: Յետոյ, մինչեւ կէս մէջքը խոնարհելով յած ձայնով մը ըսաւ.

— Տէր իմ, իրողութիւնը պիտի խոստովանիմ ձեզի...

— Գնա՛ ատ ալ քեզի կը շնորհեմ:

— Բայց տէր իմ... ձեր...

— Իմանալ չեմ ուզեր... գնա՛...:

Աւազակը բան մը չհասկնալով իր հակառակորդին այս վարմունքէն, զմայլանքով անոր նայեցաւ բայց այդ զմայլանքին մէջ տեսակ մը խղճահարութիւն կար: Ապա, անհողաբար ուսերը թօթվելով, արագ քայլերով հեռացաւ:

Երբ Ռոլան առանձին մնաց այն կնոջ հետ զոր պահ մը առաջ աւազակներուն ձեռքէն ազատած էր, գետին ծռելով զայն աչքէ անցուց:

Երիտասարդին միտքը, հոգին եւ աչքերը Լէոնորի պատկերով լեցուած էին, բայց Ռոլան գեղեցկագէտ երիտասարդ մըն էր, արուեստագէտ էր ան: Երբ իր առջեւ գետին փռուած գեղեցիկ արարած մը տեսաւ, չափէն աւելի զգացուեցաւ:

Մանկամարդ անծանօթուհիին վրայ ծռած անոր բոլոր գեղեցկութիւնները զմայլանքով քննելով այնքան վերացաւ, որ խեղդուկ ձայնով մը փսփսաց.

— Գեղեցկութեան տիպար հրաշալիք մը...

Այս միջոցին անծանօթուհին աչքերը բանալով Ռոլանը նշմարեց: Դողալ սկսաւ: Դեփ-դեղին կտրած էր, այտերը կաս-կարմիր եղան. ձեռքը Ռոլանի ձեռքին երկարելով ոտքի ելաւ: Ռոլան զգաց թէ անոր ձեռքը կ'այրէր, կը բոցկէր: Մանկամարդուհին նախ երիտասարդին աչքերուն մէջ նայեցաւ, յետոյ երկչոտ ու ահաբեկ, չորս կողմը նայուածք մը պտըտցուց:

— Տիկին, կրնաք ապահով ըլլալ, ձեր վրայ յարձակող սրիկաները կծիկը դրին եւ այլեւս պիտի չգան, ըսաւ Ռոլան անոր վախը հասկնալով:

— Ո՛հ, դո՞ւք էք եղեր, դո՞ւք, մրմնջեց մանկամարդ կինը: Ո՛հ, ձեր ձեռքով ազատիլը կրկին կեանք ստանալու չափ թանկագին է ինծ համար:

— Ո՛հ, տիկին, մի՛ չափազանցէք, կմկմաց երիտասարդը առանց այս խօսքին իմաստը հասկնալու:

Բայց գեղեցիկ կինը առանց զայն մտիկ ընելու անոր թեւէն կախուելով փսփսաց.

— Կը վախնա՛մ, կը վախնա՛մ... Կը խնդրեմ, զիս մինչեւ տունս տարէք...: Մի մերժէք խնդրանքս... հետս եկէք...:

— Տիկին, իմ անունս Ռոլան Քանտարանօ է, կրած անունիս արժանի մէկը եղած պիտի չըլլամ եթէ ձեր խնդրանքը մերժեմ...: Տկարը պաշտպանելը բոլոր Վենետիկցիներուն գլխաւոր պարտականութիւնն է:

— Շնորհակա՛լ եմ, շա՛տ շնորհակալ եմ, մրմնջեց մանկամարդ կինը իր բոլոր հոգիովը:

Եւ զայն իր հետը քաշեց:

Երկու հարիւր քայլ անդին, Ջրանցքին եզերքը կանգ առաւ:

Շքեղ տափանաւ մը հոն իրեն կը սպասէր: Երկուքը մէկէն նաւակին ոսկեճամուկ վրանին տակ իրենց տեղը գրաւեցին, եւ սեւամորթ նաւավարը թին ձեռքը առնելով սկսաւ քշել նաւակը դէպի Ջրանցքին եզերքը:

Մին իր Լէոնորին վրայ մտածելուն համար եւ միւսը՝ իր կուրծքին տակ շըղթայազերծ եղող կիրքերը քրքրելով զբաղած ըլլալու համար, երկուքն ալ, լուռ ու մունջ, թող տուին որ նաւավարը քշէ զիրենք:

Ո՞վ էր սակայն այդ գեղեցկութեան տիպար դիցուհին, ո՞վ էր այդ չքնաղ ու հնաշխարհիկ արարածը:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

Օր. Հայկուհի Ոսկանեան, Տէր եւ Տիկին Ոսկան Ոսկանեան եւ զաւակները՝ Գէորգ եւ Քրիսթին, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ոսկանեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Բապուճեան եւ Իզապէլ եւ ընտանեկան համայն պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծմօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՏԱՃԱՐ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

(ծնեալ Թանկար)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 29ին, 79 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի Փետր. 2, ժամը 14ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, կոմիտաս փողոց, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի ժամը 15·30ին առեններ, ժանթիյիի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յ. Սանկապեան 50 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին Կարապետ Կարինեանի մահուան առթիւ:

×

Իսիէն Տէր եւ Տիկին Քեհան Ազատեան 50 ֆր. կը նուիրեն լիբանահայ աղէտեալներուն եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ի Արմենակ Փափազեանի մահուան առթիւ:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հիմինեան ընտանիքը իր ննջեցեալներու եւ Սուրէն Պեքարեանի մահուան Բ. տարելիցին ի յիշատակ կը նուիրէ 200 ֆր. Ս. Ղազարի եւ 50 ֆր. «Յառաջ»ի:

THEATRE DANIEL SORANO
A VINCENNES
(Métro Bérault)

L'Arménoche

de REINE BARTÈVE

Mise en scène de
JEAN-LUC BOUTIÉ

Mercredi, Jeudi, Vendredi, Samedi
à 21 h. et Dimanche à 15 h.

ATTENTION

POUR LA PREMIERE FOIS A PARIS
AU COMPLET
L'ENSEMBLE D'ETAT DE DANSE
D'ARMENIE
(65 ARTISTES)

VENDREDI 19 MARS A 21 H.
SAMEDI 20 MARS A 21 H.
DIMANCHE 21 MARS A 15 H.
RETENEZ CES DATES !

« ՅԱՌԱՋ »Ի

ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՌԻԷՋ.— Միհրան 100, Թերթին յիսնամեակին առթիւ:

×

ՓԱՐԻԶ.— Համակիր Օրիորդ մը 50,

×

Տիկին Աղաւնի Թորոսեան 30:

×

ՊՐԵՎԱՆ.— Տիկին Վարդուհի Զալըդեան 30 ֆր. Թերթին յիսնամեակին առթիւ:

×

ԿԱՓ.— Յովհ. Անթանոսեան 30 ֆր.:

"ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեն

Փոքրիկն Անդրանիկ Այանեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ-հօր՝ Գրիգոր Այանեանի (Սէնթ-էթիէն):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան մեծ խնջոյք Կիրակի, Փետրուար 8, կէսօրէ ետք ժամը 3ին Ազգ. Տան սրահը, նախաձեռնութեամբ Վարանդեան կոմիտէի:

Մասնակցութեամբ Սայաթ – Նովա նուագախումբին:

Պար, երգ, ճոխ պիւֆէ, հայկ. ճաշեր:

Մուտքը՝ ազատ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Odyssée d'un enfant arménien

par KHOREN MARGOSSIAN

Ed. La Pensée Universelle

Prix 26 F. 50

En vente dans toutes les librairies. Ainsi qu'à la librairie Samuelian, 51, Rue Mr. le Prince, 75006 Paris et H. Palouyan 9, Rue de Trévise, 75009 Paris.

Հ. Յ. Դ.

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք - Վարուժան կոմիտէներու ընդհ. ժողովը Փետրուար 5, Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8·30ին Հայ Տան մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը խիստ պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԽՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՒԷՐԸ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի Խսաեան Սանուց Միութեան ընդհ. ժողովը Փետր. 7 Շաբաթ օր ժամը 15ին, Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ Մեթրօ Քատէ:

Օրակարգ.— 1. Տեղեկագրի ընթերցում եւ հաշուետուութիւն, 2. Նոր կանոնագրի քննարկում, 3. Նոր վարչութեան ընտրութիւն, 4. Բաղձանքներ:

Ներկաներուն թիւը, ըստ կանոնագրի, մեծամասնութիւն պիտի նկատուի, ուստի կը խնդրուի բոլոր անդամներէն ներկայ գտնուիլ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Չորեքշաբթի Փետր. 4, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին ընկերուհի Արմաղանեանի բնակարանը, կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վալանսի վարչութիւնը բոլոր ընկերուհիները կը հրաւիրէ ընդհ. ժողովի Ահարոնեան ակումբը, Կիրակի, Փետր. 1, ժամը 14ին: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Կիրակի (Փետր. 1) ժամը 15ին, դպրոցին սրահը: Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ: անդամատետրերը միասին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

AU JARDIN DE THEOPHILE

chez Oskian 139, rue Saint-Honoré Paris 1er tél. 260 23 80

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃՈԽ ՃԱՇԱՑՈՒՑԱԿ

ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐՈՎ ՈՒ ԵՐԳԵՐՈՎ

200 հոգինոց սրահ ընդունելութեանց համար

Salle pour banquet, réception, mariage, etc.

OUVERT TOUS LES JOURS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պօմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Կարօ Տէրտէրեանի քառասունքին հոգեհանգստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան 50 ֆր., Պր. Ղազար Տէրտէրեան, Տիկին Անահիտ Ազարեան 10ական, նոր տարուան առթիւ Պր. Թ. Գըլըճեան, Վ. Տէր-Վարդանեան, Ղեւոնդ Թորոսեան (Կռնոպլը) 50ական, ի նպաստ դպրոցին, Տիկին Փ. Անդրէասեան 15, Յարութիւն Նիկողոսեանի քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ, այրի Տիկին Ս. Նիկողոսեան 100: Մանուկ Իշխանեանի թաղման առթիւ Պ. Աղասի Իշխանեան 50, Օր. Անահիտ Արզումանեան 10, Պր. Արմենակ Տէրտէրեան, Տիկին Կակոյեան 20ական:

10 JOURS A PALMA

DU 11 AU 21 FEVRIER
De Lyon 840 F. de Marseille 740 F. de Paris 1000 F.

10 JOURS EN TUNISIE

DU 21 FEVRIER AU 3 MARS
De Lyon 1.300 F., de Marseille 1.200 F.

10 JOURS EN GRECE

avec 2 jours à Rome
DU 12 AU 21 MARS 1976
de Lyon 1850 Frs, de Marseille 1850 Frs, de Paris 1950 Frs.

organisé par sevan voyages - lyon

accompagné par Monsieur SARKISSIAN Varoujan

—Les prix comprennent : le transport aérien A/R, le transfert aéroport — hôtel - aéroport, logement, pension complète dans hôtel 1ère classe, en chambre double/bain.

— Vu le succès obtenu ces dernières années, nous organisons aussi en cette période hivernale, d'agréables séjours dans des pays plus cléments.

Inscrivez-vous et faites inscrire vos parents auprès :

sevan voyages
50, Cours de la Liberté
69003, LYON
Téléphone : (78) 60-13-66

— Նախորդ տարիներու յաջողութենէն քաջալերուած եւ եղող դիմումներու գոհացում տալու համար, մանաւանդ մեր երէց սերունդին կողմէ, Վարուժան Սարգիսեան լաւագոյն պայմաններով գեղեցիկ առիթը կուտայ ձեզի Փալմա եւ Թունաստան (երկու օր Հռոմ) կազմակերպուած այս ճամբորդութիւններով:

Արձանագրուեցէք եւ արձանագրել տուէք ձեր բարեկամները ձեր նախասիրած ճամբորդութեան եւ կ'ունենաք մեր կողմէ բոլոր պէտք եղած մանրամասնութիւնները:

Licence BR 72056
Licence COR. A. 529

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԷ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ի նպաստ Լիբանանահայ գաղութին

✻

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԵՒ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ՇԱԲԱԹ, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 31, ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ,
SALLE DU COLLEGE ARMENIEN SAMUEL-MOORAT
26, Rue Troyon — SEVRES

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԻՒՖԷ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ